

ประวัติ

ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน

“หยดน้ำบนใบบัว”

วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี

ประวัติ

ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน

.....

ถ้าท่านผู้ใดประสงค์จะพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน
ท่านผู้นั้นกรุณาพิมพ์ได้ตามประสงค์โดย
ไม่ต้องขออนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการแต่อย่างใด
นอกจากจะพิมพ์เพื่อจำหน่าย จึงขอสงวนลิขสิทธิ์
เพราะกระทรวงศึกษาธิการเคารพบูชาคำกล่าวของหลวงตา
เกี่ยวกับการจัดพิมพ์หนังสือธรรมะว่า...
“หลวงตาไม่ต้องการอะไรยิ่งกว่าใจที่เป็นสมบัติล้ำค่า
กว่าสมบัติใด ๆ ในโลก”

.....

พิมพ์เมื่อ : ตุลาคม ๒๕๖๕

จำนวนพิมพ์ : ๙,๒๐๐ ชุด

คำนำ

“จริยธรรม” เป็นส่วนสำคัญยิ่งที่จะกล่อมเกลาคติจิตใจของเยาวชนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศชาติ ให้มีวิจรรณญาณ บนพื้นฐานเหตุผล มีความรับผิดชอบ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตใจเป็นสาธารณะ ทำให้เป็นผู้ครองชีวิตอย่างมีความสุข ครอบคลุมอบอุ่น และเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพในสังคมของชาติ

เพราะความสำคัญของเยาวชนและจริยธรรมดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดพิมพ์คติธรรมและชีวประวัติของ “หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน” (พระราชญาณวิสุทธิโสภณ) ซึ่งเป็นพระผู้มีศีลาจารวัตรอันงดงาม เป็นปราชญ์แห่งพุทธศาสตร์และนักปฏิบัติชั้นครูแห่งครู เป็นตัวอย่างอันดีงามทั้งทางโลกทางธรรมแก่ผู้ได้พบเห็นกราบไหว้ เป็นที่เคารพศรัทธาของประชาชนสูงสุดผู้หนึ่งในยุคนี้

เส้นทางปฏิบัติธรรมของหลวงตา เป็นรูปแบบแห่งความเด็ดเดี่ยว ความเป็นนักสู้ไม่มีคำว่าย่อท้อศิโรราบต่ออุปสรรค ยึดเส้นทางสู่เป้าหมายไม่วอกแวกกับสิ่งเย้ายวน หลวงตาจึงเป็นแบบอย่างชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรม

คติธรรมและชีวประวัติดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการได้รวบรวมมาจากเทศนาคำสอนคำปรารภ คำสนทนาของหลวงตาในต่างวาระและโอกาสให้แก่พระเถระอุบาสิกาอุบาสิกาคิษยานุศิษย์ ตลอดจนประชาชนทั่ว ๆ ไป จึงเป็นธรรมะที่มีเนื้อหากว้างขวางหลากหลาย ต้นลึยกง่ายแตกต่างกันไปให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาได้อ่าน ได้ศึกษาค้นคว้าเลือกสรรไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามกำลังความสามารถของแต่ละบุคคลเพื่อเป็นแบบอย่างอุทาหรณ์ให้เกิดกำลังใจในการประพฤติปฏิบัติตนให้ดีงาม ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เกิดความสงบสุขร่มเย็น มีความก้าวหน้าในชีวิตการงานทั้งทางโลกทางธรรมสืบต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการกราบขอบพระคุณในความเมตตาของหลวงตาที่อนุญาตให้จัดพิมพ์ประวัติและธรรมะของท่าน ตามที่ท่านเมตตากล่าวไว้เมื่อ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ ว่า

“...เรื่องของเราไม่อยากจะทำเอาเขาพูด แต่หากมันจะเป็นประโยชน์แก่โลกบ้าง เราก็หวังประโยชน์แก่โลก เราไม่ได้หวังอะไรเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของเรา... เราพูดทุกอย่างแล้ว สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของโลกของกิเลส พูดให้เต็มยศคือว่าใจเราไม่ใช่ใจโลกใจกิเลส ใจธรรมล้วนๆ สิ่งเหล่านี้จึงเข้ากันไม่ได้กับเรา

พอสัมผัสกับมันจะปวดของมันเอง เหมือนกับน้ำตกลงบนใบบัวใบบัวก็ไม่ตั้งใจสลัดน้ำ น้ำก็ไม่ตั้งใจจะซึมซาบใบบัว แต่ต่างอันต่างสัมผัสกันแล้วก็ลิ่งตกลงไป ๆ ระหว่างจิตวิมุตติจิตบริสุทธิ์กับความสมมุติซึ่งเป็นเหมือนน้ำตกลงบนใบบัวก็ลิ่งตกไป ๆ อย่างนั้นเหมือนกัน

แต่ตามหลักนิสัยแล้ว เราไม่อยากจะทำเรื่องเหล่านี้ออกที่ชุมนุมชนถ้าให้ก็ให้แบบฝืนใจ ถ้าธรรมดาเราไม่ให้ แต่ถ้าอะไรที่เป็นประโยชน์แก่โลกบ้างเกี่ยวข้องกับเรา หากถึงว่าเราจะมิขัดข้อง แต่ประโยชน์ได้แก่โลกมีอย่างนี้ เราก็ฝืนให้ แต่เราไม่ได้ให้แบบโลก ๆ ให้นัก เราให้แบบธรรมล้วน ๆ

ธรรมเหล่านี้ทุกประเภทที่นำมาสั่งสอนโลก เราไม่ได้มาสอนแบบสุมสี่สุมห้า การสอนทั้งหมดนี้เรายืนยันในหัวใจของเราออกไปเรียบร้อยแล้วว่าถูกต้องใครจะนำไปประพฤติปฏิบัติไปพิจารณาอย่างไรเราก็พร้อมเสมอว่า เราไม่มีอะไรขัดข้อง เพราะเราเอาไปด้วยความพอดีแห่งธรรมทุกชั้นทุกประเภทแห่งธรรมโดยลำดับมาอยู่แล้ว”

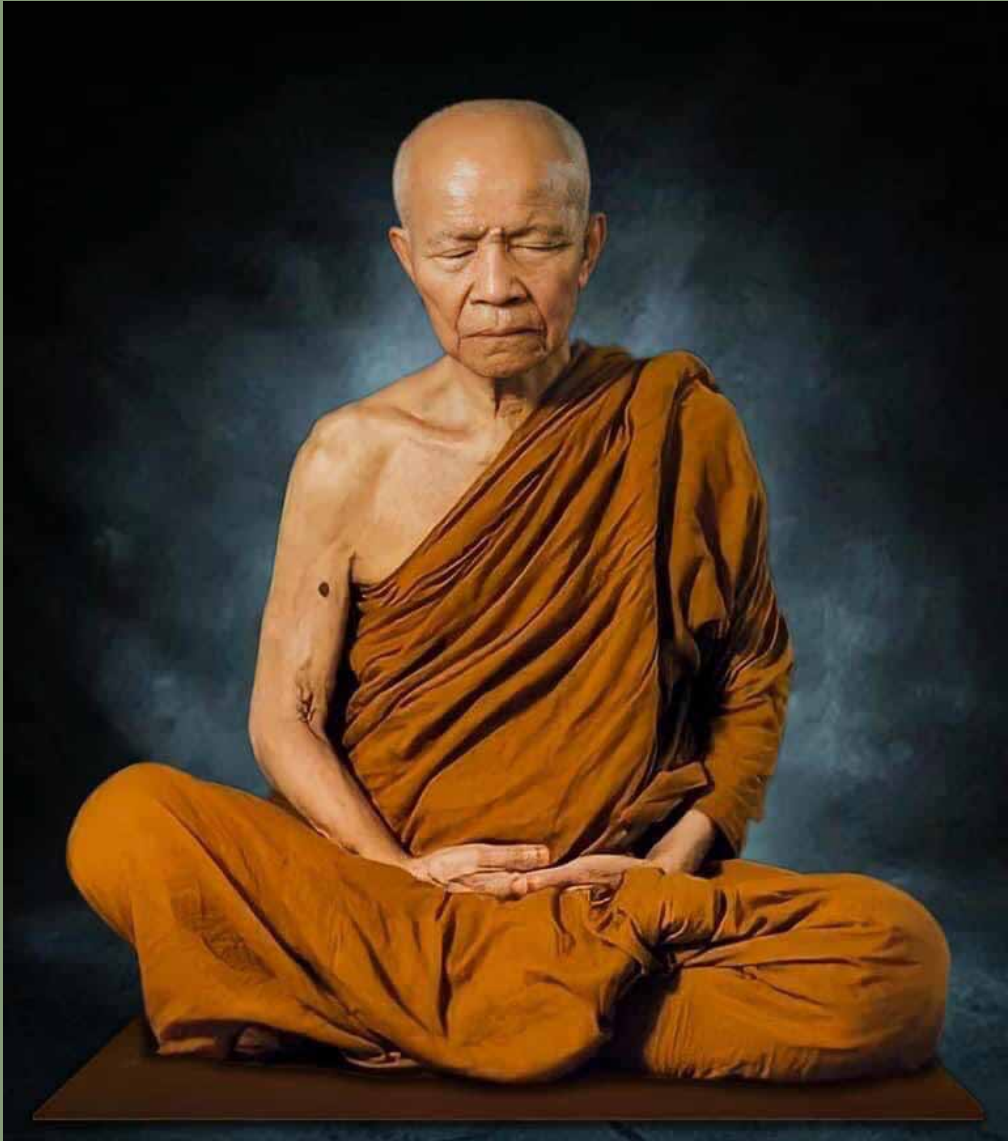
กระทรวงศึกษาธิการหวังว่าผู้อ่านจะได้รับประโยชน์จากหนังสือนี้ ทำให้เข้าใจหลักเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ผู้กำลังหมดหวังต่อชีวิตอาจมีกำลังใจกลับสู้ใหม่ ผู้กำลังพากเพียรอยู่ ย่อมมีกำลังใจจะทำเพื่อบุญคุณงามความดีให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป นำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองแก่ตน แก่ครอบครัว เป็นตัวอย่างอันดีงาม และเป็นหลักใจแก่ลูกหลานภายภาคหน้า อย่างไรก็ตามหากมีข้อผิดพลาดประการใดด้วยความคิดอ่านไม่รอบคอบ กระทรวงศึกษาธิการต้องกราบขอขมาต่อองค์หลวงตามหาบัวด้วยกาย วาจา ใจในโอกาสนี้ และจะได้แก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ในโอกาสต่อไป

(ดร.สุรัฐ ศิลปอนันต์)

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

สารบัญ

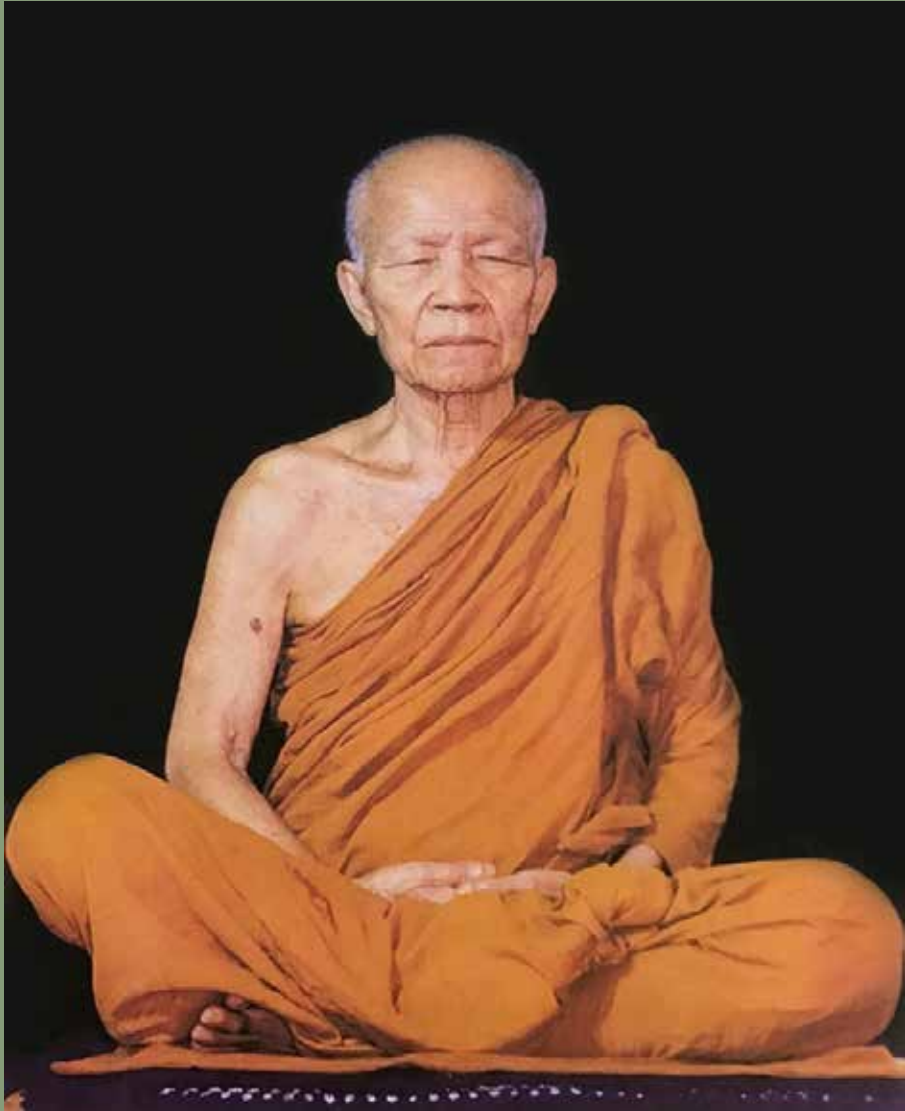
	หน้า
๑. ชีวิตฆราวาส	๑๗
๒. บวชเรียน (ปริยัติ)	๔๓
๓. ออกปฏิบัติกรรมฐาน (ปฏิบัติ)	๕๕
๔. ผลสำเร็จสูงสุดแห่งพระพุทธศาสนา (ปฏิบัติ)	๑๒๑
๕. ประโยชน์ตนสมบูรณ์แล้ว... ยังประโยชน์ผู้อื่นต่อไป	๑๔๔
๖. สายใยแห่งธรรม	๒๒๒
๗. สงเคราะห์โลก	๒๔๑
๘. ด้วย... ห่วงใยชาติ	๒๔๗
๙. กิจวัตรและมรดกธรรม	๓๐๑
๑๐. วัดป่าบ้านตาด	๓๑๐
ภาคผนวก	
๐ วิธีนั่งสมาธิและเดินจงกรม	๓๑๙
๐ รายชื่อหนังสือธรรมเทศนาของหลวงตา	๓๒๑
๐ สถานพยาบาลที่ได้รับความช่วยเหลือจากหลวงตา	๓๒๔
๐ หน่วยงานที่ได้รับความช่วยเหลือจากหลวงตา	๓๒๖

ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน

วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี

กระทรวงศึกษาธิการกราบขอความเมตตาหลวงตานั่งสมาธิ
เพื่อเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจ
หลวงตากล่าวว่า “ไม่ได้นั่งเพียงให้ถ่ายรูปอย่างเดียวนะ แต่เราภาวนาจริง ๆ”

(ถ่ายเมื่อ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ณ สวนแสงธรรม พุทธมณฑลสาย ๓ กรุงเทพมหานคร)

คุณตาแอบบอกลูกสาวว่า
“บัวนี่ มีน้ำใจมีความเมตตาแท้ ๆ นะ
มันรู้จักสงสาร
พี่ชายมันป็นผู้ไม่ได้
มันเลยเอาให้พี่ชายมันกินมากกว่า”

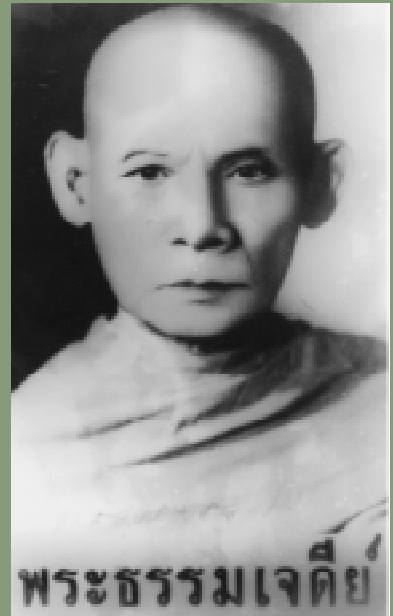
น้อง ๆ มาฟ้องแม่ว่า
“...โอ๊ย อีแม่เอ๊ย...
คันหมูเจ้าบ่ไปทำงานนำ... มันเฮ็ดอีหยัง
บ่ฮู้จักขึ้นจักหยุด
หมู๋ช้อยเลยลิตาย...”

หนุ่มบัวคิดกังวลใจว่า
“เฮ้... ฟ่อน้ำตาร่วงเพราะเรา คิดเอามากจริง ๆ นะ
ไม่สบายหัวใจเลย คิดสงสารพ่อ พ่อแม่ก็เลี้ยงเรามา...
ทำไมเราบวชให้พ่อแม่เล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ได้...มีอย่างเธอ...”

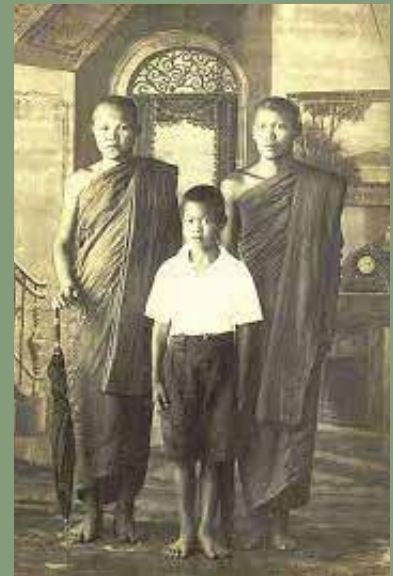
“...พอบวชเข้าไป...
เราจะไม่ให้ตำหนิตีเดียนเจ้าของได้
ในธรรมวินัยข้อไหนเลย...”

พระอุปัชฌาย์ของหลวงตา

“...เมื่อเรียนธรรมะไปตรงไหน มันสะดุดใจเข้าไปเรื่อย ๆ โดย
ลำดับ ในขณะที่อ่านประวัติของพระพุทธเจ้าที่ได้ตรัสรู้ธรรม...
รู้สึกอัศจรรย์ยิ่งนัก ถึงกับน้ำตาร่วง...”

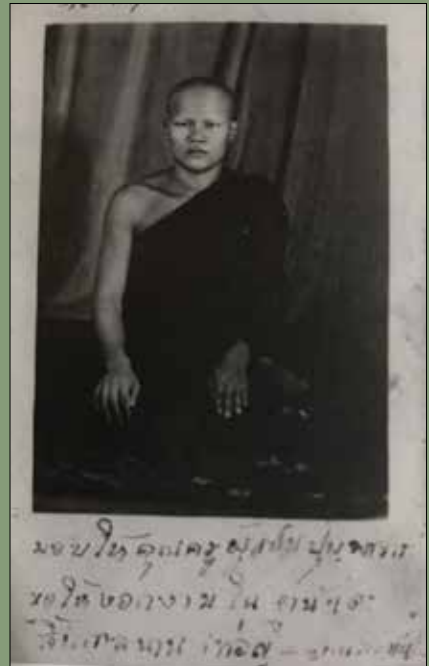

พรรษาต้น ๆ แห่งชีวิตการบวช

โยมบิดามารดา และน้อง ๆ ของหลวงตา (ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๕)

“...ที่แรกก็คิดจะไปสวรรค์ พรหมโลก
 พออ่านประวัติสาวกมาก ๆ เข้า
 มันไม่อยากไปละซี...
 อยากไปนิพพาน...อยากเป็น
 พระอรหันต์อย่างเดียวเท่านั้น...”

“...เมื่อจบเปรียญ 3 ประโยคแล้ว
 จะออกปฏิบัติโดยถ่ายเดียวเท่านั้น
 ไม่มีข้อแม้ ไม่มีเงื่อนไข...”

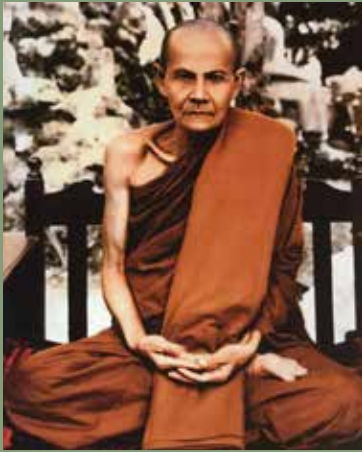
“...ขอแต่ท่านผู้หนึ่งผู้ใดได้ชี้แจงให้เราทราบเรื่องมรรคผลนิพพาน ว่ามีอยู่จริงเท่านั้น...
 เราจะยอมมอบกายถวายชีวิตต่อท่านผู้นั้น... และต่ออรหัตตธรรมด้วย **ข้อปฏิบัติ...**”

กุฏิหลวงตาสมัยศึกษาอยู่กับหลวงปู่มัน
 ที่วัดป่าบ้านหนองผือ อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร
 (พ.ศ. ๒๔๘๘ - ๒๔๙๒)

ทางจงกรมบนวัดดอยธรรมเจดีย์ ซึ่งเป็นวัดที่มี
 ความสำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในชีวิตการปฏิบัติธรรม
 ของหลวงตา (ถ่ายเมื่อ ๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕)

หลวงปู่มั่น ฐริทัตโต

“...อาจารย์ของเราก็มีสอง
เราชี้นิ้วได้เลย
อาจารย์ทางฝ่ายวิปัสสนาก็...
หลวงปู่มั่น...
อาจารย์ทางฝ่ายปริยัติก็...
สมเด็จพระมหาธีรวงศ์...
สององค์นี้แหละ
อยู่บนหัวใจเรา...”

สมเด็จพระมหาธีรวงศ์
วัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน

วันถวายเพลิงศพหลวงปู่มั่น ฐริทัตโต
ณ วัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร
(ถ่ายเมื่อ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๓)

“...ปัญหาทั้งหมดภายในใจ
ที่เคยปลดเปลื้องกับท่านอาจารย์มั่น
บัดนี้... เราจะไปปลดเปลื้องกับใคร ?...”

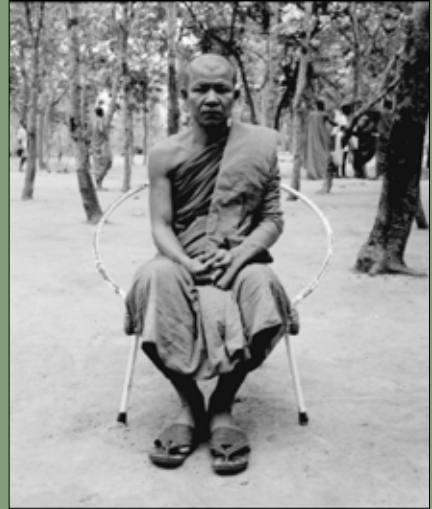
“โอ้โห... บัดนี้
องค์สรณะที่แสนอัศจรรย์
มาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับจิตดวงนี้ได้อย่างไร”

ณ วัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร
หลังจากยอดเขาวัดดอยธรรมเจดีย์
(ถ่ายเมื่อ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๓)

กุฏิของหลวงตาที่วัดป่าบ้านตาดสมัยต้น ๆ

“...เมื่อภายในมีหลักมีเกณฑ์
มีความสง่างามแล้ว
อยู่ที่ไหน... ก็สง่างามหมด
อดบ้างอึดบ้าง ก็ไม่เป็นทุกข์
ไม่เป็นกังวล...”

บนศาลาวัดป่าบ้านตาด
(ถ่ายเมื่อ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๘)

“...เงินวัดนี้เพื่อโลก
ใครจะมาสร้างอะไร... เราไม่เอา
สร้างไปหาประโยชน์อะไร
สร้างหัวใจที่ประเสริฐเลิศโลกอยู่ตรงนี้...”

พระชาวไทยและต่างประเทศที่มาศึกษา ณ วัดป่าบ้านตาด
(ถ่ายเมื่อ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๔)

“...ถ้าเรายังไม่ตายแล้ว เราจะช่วยตลอดไป
ไม่ว่าโรงพยาบาลไหน ๆ
โรงร่ำโรงเรียนก็ปลูกให้เป็นหลัง ๆ
สถานสงเคราะห์ต่าง ๆ เราก็ให้
อำนาจความเมตตาณะ ครอบคลุม
มันเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง...”

หลวงตาปราบหลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ
ณ วัดดอยเมืง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

ในพระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร
(ถ่ายเมื่อ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๕)

“...ให้เราคิดถึงครูบาอาจารย์ว่า เป็นผู้ที่มีคุณค่า
อยู่บนหัวใจ หรืออยู่บนกระหม่อมจอมขวัญ
ของเราเสมอ อย่าได้ลืม อย่าได้ลบหลู่ดูหมิ่น
เราจะเป็นผู้เจริญในอนาคต...”

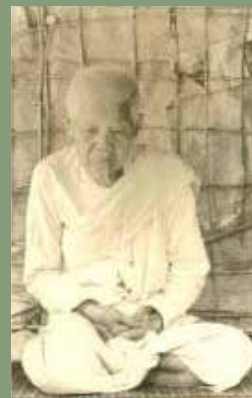
ในพระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร หลวงตานั่งอยู่ทางซ้ายมือสุด
(ถ่ายเมื่อ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๘)

ณ วัดป่าบ้านตาด
(ถ่ายเมื่อ ๒๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๓)

“...ไม่ได้เลือกว่า
เป็นผู้หญิงผู้ชายนักบวชฆราวาสนะ
สำคัญอยู่ที่การสร้างบารมี
ที่จะยกผู้บำเพ็ญ
ให้ถึงความหลุดพ้นได้...”

“...อะไรก็ตามเถอะ
อย่าได้ลืมบุญคุณของพ่อของแม่
อันนี้เป็นหลักเกณฑ์ที่ใหญ่โตมาก...”

โยมมารดาของหลวงตา
(ถ่ายเมื่อ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๑)

“...พระผู้มุ่งธรรม
มุ่งวินัยด้วยกันแล้ว
ไปที่ไหน
สนิทกันหมด
ไม่ได้เหมือนโลกนะ...”

“...ไม่มีนิยมนิกายนั้นนิกายนี้
ขอให้ปฏิบัติดี เข้ากันได้สนิทกันทีเลย...”

“น้ำตกลงบนใบบัวย่อมกลิ้งตกไป โดยที่บัวใบบัวไม่ได้สลัด
น้ำก็ไม่ได้ตั้งใจจะซึมในใบบัว หากเป็นธรรมชาติที่กระทบกันแล้วตกไป ๆ
นี่อารมณ์แห่งสมมุติทั้งหลายก็เป็นอย่างนั้น
หลักธรรมชาติของจิตซึ่งเป็นเหมือนใบบัวก็เป็นเช่นนั้นเอง
เพราะฉะนั้นการเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นความทุกข์ขนาดไหน ถึงล้มถึงตายก็ตาม
จะไม่มีแงใดส่วนใดเลยที่จะเข้าไปกระทบกระเทือนใบบัว
คือจิตที่บริสุทธิ์ของท่านให้มีความต่างพร้อยไป
ดังที่โลกสงสัยกันหรือสำคัญกัน ไม่มี
เพราะนั่นเป็นอฐานะ เป็นอะไรอีกไม่ได้แล้ว
จะให้เป็นแบบสมมุติทั้งหลายเป็นไปไม่ได้แล้ว เพราะไม่ใช่สมมุติ”

(๒๒ เมษายน ๒๕๓๐ ความเพียรเพื่อความหลุดพ้น)

“ปัญญาชั้นใดก็ตาม สติต้องติดแนบไปด้วยกัน
สติ กับ ปัญญา เป็นคู่เคียงกันอย่างสนิท แยกกันไม่ออก
เบื้องต้นสติต้องไปก่อน
พอพยายามผลิตปัญญาขึ้นมาแล้วสติเป็นที่เลี้ยงปัญญาตามกันไป
พอถึงขั้นเต็มกำลังทั้งสติทั้งปัญญา
ย่อมกล้าหาญชาญชัยต่อการทำหน้าที่ของตน
ปราบกิเลสตัณหาอาสวะประเภทต่าง ๆ
ไม่มีคำว่ากลัวว่าถอย นอกจากจรุดหน้าทำเดียว
สติปัญญาเป็นเหมือนเชือกที่พันกันเป็นเกลียวเดียว
กลมกลืนกันไปเลย ไม่มีแยกกันเหมือนแต่ก่อน”

(๒๐ กรกฎาคม ๒๕๒๓ กิเลสเป็นภัย)

১

শ্রীমতেশ্বরানন্দ

๑) ชีวิตฆราวาส

๑ ลูกกตัญญู

หน้า ๑๙

- ถิ่นฐานบ้านเดิม
 - สภาพความเป็นอยู่สมัยนั้น
 - สกุลชวานา... ผู้มีอันจะกิน
 - ส่อแววแต่ทารกว่าเป็นคนจริง
 - หลานรักของตา
 - “ก๊าล้ว” เหมือนไม่มีวัน “ก๊าล้า”
 - ไม่กินของดิบ
 - อุบายฝึกหลานของคุณตา
 - คำสอนคุณตา
 - “อ้อย” เป็นเหตุ
 - ตอนไม่รู้ ก็ผิดบ้าง พอรู้แล้ว ไม่ยอมให้ผิด
 - แก่หน้าให้พี่ชาย
 - เคารพเชื่อฟังครูบาอาจารย์
 - หยอกล้อประสาพี่น้อง
 - ความรักของพ่อ
 - แบ้วใจเมื่อยิงหมี่
 - เลือกคบเพื่อน
 - ผู้ใหญ่ให้การยอมรับ
 - การงานจริงจัง
 - พี่ ๆ น้อง ๆ
 - แก่ดั่งต่อน้องด้วย “สิ่งควาย”
 - ศาสนาก็เลื่อมใสแต่ใจ...
 - ทอดสมอความรัก
-

๒ เหตุแห่งการบวช

หน้า ๓๔

- ลูกที่ไว้ใจ วางใจได้
 - สะเทือนใจน้ำตาพ่อแม่
 - พิจารณาหาเหตุผล ก่อนตัดสินใจ
 - ผินใจเพียงใด... อดทนได้ เพื่อพ่อแม่
 - คำสอนของมารดา
-

๑

ลูกกตัญญู

หลวงตา ถือกำเนิดในครอบครัวชาวนาแห่งสกุล “โลहितดี” ณ ตำบลบ้านตาด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เมื่อวันอังคารที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๖ โดยบิดา “นายทองดี” และมารดา “นางแพง” ได้ให้มงคลนามว่า “บัว” ท่านเป็นบุตรคนที่ ๒ ในจำนวนพี่น้องทั้งหมด ๑๖ คน ในจำนวนพี่น้องของท่าน มีท่านผู้เดียวที่ดำรงอยู่ในสมณเพศ และกปรด้วยศีลาจารวัตรอันงดงาม ทรงไว้ซึ่งคุณธรรมอันประเสริฐ เป็นที่เคารพสักการะบูชาของชาวพุทธเราอย่างกว้างขวางทั้งในและนอกประเทศ

ถิ่นฐานบ้านเดิม

ต้นตระกูลเดิมของท่านอยู่ที่จังหวัดมหาสารคาม ต่อมาพากันอพยพไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ในครั้งนั้นได้ตามกันมาหลายบ้านหลายครอบครัวด้วยกัน กระทั่งมาพบสถานที่อันเหมาะสม จึงตั้งบ้านเรือนขึ้นและเจริญสืบมา ท่านเล่าสาเหตุที่โยกย้ายจนมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนที่หมู่บ้านตาด ดังนี้

“...พวกที่มาจากมหาสารคามนั้น เดิมเป็นคนละหมู่บ้าน ๆ ตกลงกันเรียบร้อยแล้วก็ยกพวกมา มาตั้งรวมอยู่ด้วยกัน จนกลายเป็นอันเดียวกันหมด เลยเหมือนกับว่าญาติกัน มีเหตุมาจากแม่น้ำชีท่วม ถ้าเวลาท่วมก็ท่วมซะจนไม่มีอะไรจะกิน มันจะตาย หนไม่ไหวก็เลยมาหาทำเลดูที่ตรงไหน เลยมาได้ตรงนี้ เลยเอาตรงนี้...

ถ้าว่าแล้งก็แล้งไปเสีย ถ้าว่าท่วมก็ท่วมไปเสีย มีแต่ทำเสียทำเดียวมาหลายปีมันเลยจะตาย คนไม่มีข้าวกินแล้ว ก็เลือกกระเลือกกระสนกัน จึงได้มาตั้งอยู่ที่นี่ ที่แรกมาตั้งที่บ้านคำกั้ง^๑ ก่อนยกมากันมากอยู่นะ ไม่ใช่คนหนึ่งคนเดียวครอบครัวเดียวนะ...

มันมาหลายบ้านรวมกัน มาตั้งเป็นบ้านคำกั้ง จากนั้นก็แยกออกมาเป็นบ้านตาด^๒ บ้านโนนทัน... พอสงครามโลกครั้งที่ ๒ พวกทหารญี่ปุ่นพากันยกมาตั้งฐานทัพขึ้น เลยยกบ้านโนนทันนี้ออก มาตั้งเป็นบ้านหนองใหญ่^๓ บ้านหนองตุม^๓ ทุกวันนี้”

สภาพความเป็นอยู่สมัยนั้น

สมัยก่อน ณ บ้านตาดนี้เป็นป่าดงดิบ มีทั้งต้นยาง ตะเคียนทอง ประดู่ และต้นไม้อื่น ๆ หลากหลายพันธุ์ มากทั้งปริมาณและขนาด สัตว์ป่าจึงมีชุกชุม ไม่ว่าจะเป็นหมูป่า เสือ ช้าง กวาง เป็นต้น ท่านเคยบรรยายสภาพความเป็นอยู่ในสมัยนั้นว่า

“...โอ๊ย...เป็นดงใหญ่ที่สุดเลยนะ ตั้งแต่กรมทหาร (ค่ายประจักษ์ศิลปาคม) มาเลยละ ตั้งแต่เราเป็นเด็กยังเห็นกรมทหารนี้เป็นดงทั้งนั้นนะ เขามาตั้งใหม่ะเนี่ย หลวงตาเกิดแล้วเขาถึงมา ตั้งใหม่ แต่ก่อนกรมทหารอยู่ทางบ้านหนองสำโรง^๒ เขาเพิ่งย้ายมาทีหลัง แต่ก่อนเป็นดงทั้งหมด... มีแต่ดงช้าง ดงเสือ เต็มหมด...

แม้หลวงตามาบวชแล้วบ้านจัน^๓ ก็ยังเป็นดงอยู่นะ มาใหม่ ๆ บ้านคำกั้งอยู่กลางดงเลย ช้างลง

๑ บ้านคำกั้ง บ้านตาด บ้านหนองใหญ่ บ้านหนองตุม เป็นหมู่บ้านอยู่ในละแวกเดียวกันระยะ ๑๐ กิโลเมตร

๒ บ้านหนองสำโรงอยู่ห่างจากบ้านตาดประมาณ ๒๐ กิโลเมตร ไปทางทิศเหนือ

๓ บ้านจันอยู่ห่างจากบ้านตาดประมาณ ๑๐ กิโลเมตร ไปทางทิศเหนือ

กินน้ำตอนกลางคืนเต็มไปหมด เพราะฉะนั้นการทำมาหากินจึงสะดวก... ทารอบบ้านเอาก็ออแล้ว สมัยนั้นการซื้อขายมันก็ไม่ค่อยมี

ตอนหลวงตาเป็นเด็ก เราจำได้ ใครได้หมูได้คว่างมาตัวหนึ่งเขาก็กินกันทั้งหมู่บ้าน แจกกันทั้งบ้านเลยนะ ไม่มีการซื้อขาย ส่งบ้านนั้นบ้านนี้... เขาหากินกันตามท้องไร่ท้องนา พวกอีเห็น กระจ๊อน กระแต มันเต็มแถวนี้หมด พวกปูปลาอะไรไม่อดไม่ยาก

ตั้งแต่เรายังไม่บวชเนี่ย เสือโคร่งนี่แอบเข้าไปกัดตัว โอ๊ย ช่างตันเสาวเรือนเลยนะ ติดกับบ้านเลยนะ เพราะตงติดกับบ้าน สัตว์เลี้ยงตามบ้านเขาก็ไม่ได้ผูกไว้ ดังนั้น เสือมันพอกินได้มันก็กินทันที เพราะมันกินได้ง่ายกว่าสัตว์ป่า สัตว์ตามบ้านมันไม่ค่อยระวังตัว

ข้างมันก็เข้าไปกินในสวนเขา สวนก็ติดกับบ้านนั่นนะ มันกินพวกกล้วยพวกอะไรตอนกลางคืนดังเป๊ก ๆ เป๊ก ๆ เขาก็ไม่ว่าอะไรนะ... เจยมมาก ขนาดนั้นนะ ทางล่อทางเกวียนอะไรก็ไม่ค่อยได้ใช้ เพราะไม่ค่อยได้ไปมาหาสู่กัน ทำนาที่ทำพอกินเท่านั้น เพราะว่าไม่ได้ซื้อได้ขาย พอเสร็จสรรพการทำนาแล้ว เขาก็สนุกสนานกันเพราะไม่ได้ทำงานอะไร

การซื้อขายการรับจ้างอะไรไม่มี แต่ก่อนไม่มี แล้วใครจะมีเงิน คราวเรือนหนึ่งมี ๙ บาท ๑๐ บาท ถือว่าเป็นธรรมดาแล้วนะ ถือว่ามีฐานะพอสมควร ถ้ามีเป็นร้อยเป็นชั่งเขาถือว่ามีมากจริงๆ เป็นคนมั่งมีในบ้านนั้น...”

ครอบครัวของท่านทำนาเป็นอาชีพหลัก และเพราะเหตุที่อยู่ท่ามกลางป่าดงเช่นนี้ จึงยอมหนีไม่พ้นที่จะเจอเจอสัตว์เหล่านั้น ฉะนั้น ยามว่างจากนา พ่อของท่านจึงเข้าป่าล่าสัตว์อยู่เป็นประจำ เป็นธรรมดานายพรานยอมชานาญในการแกะรอยสัตว์ พ่อของท่านก็เช่นกัน นอกจากจะชานาญในทางแกะรอยสัตว์ ยังขึ้นชื่อลือชาในการแกะรอยคนด้วย นิสัยช่างสังเกตช่างพินิจพิจารณา จึงน่าจะถูกถ่ายทอดมาถึง “เด็กชายบัว”

หากสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งหล่อหลอมให้บุคคลมีอุปนิสัยหนักไปทางใดทางหนึ่งจริง การอยู่ท่ามกลางป่าเสือดงช้างและสัตว์ร้ายนานาชนิดที่เป็นภัยอันตรายรอบด้าน ย่อมสร้างให้คนอยู่ด้วยความไม่ประมาท มีจิตใจเด็ดเดี่ยวอาจหาญและอดทนเป็นเลิศ “เด็กชายบัว” ก็น่าจะรับผลนี้อย่างเต็มภาคภูมิ

สกุลชวานา... ผู้มีอันจะกิน

แม้ท่านจะถือกำเนิดเป็นลูกชาวไร่ชวานา แต่หากพูดถึงฐานะการเงินของสกุลของท่านแล้ว ก็ไม่ได้ด้าต่อยกว่าใครในละแวกบ้านใกล้เรือนเคียง จัดเป็นอันดับหนึ่งในหมู่บ้านนั้นก็ไม่น่าจะผิดไปเพราะคุณตาของท่านประสบผลดีในการค้าขายจากนิสัยที่ขยันขันแข็งและฉลาด ท่านเคยเล่าความเป็นมาไว้บ้างดังนี้

“...พออายุเราได้ ๑๑ ปี คุณตาก็ตายจาก... แม่เล่าให้ฟังว่า คุณตาเป็นคนฉลาด... ในเรื่องความขยันก็จนกระทั่งเขาร่ำลือทั้งบ้านเลยละ แล้วมาได้เมียสกุลนี้ (สกุลของยาย) คือสกุลนี้เขาก็เป็นสกุลมั่งคั่ง ลูกสาวเขาก็สวยงาม คุณตาเลยมาได้กับลูกสาวคนนี้ (คุณยาย) เขายอมยกให้เพราะเห็นว่าคุณตาเป็นคนขยัน แต่งงานแต่งงานกันแล้วก็มาได้ลูกสาวคนเดียวคือโยมแม่

คุณตาเป็นคนค้าขาย ทำคนเดียวแคะนะ ในบ้านนี้มีคนเดียว...นี่แหละพวกหนึ่งอื่แก๊งหนึ่งอะไรต่ออะไรเอาไปขาย ๆ ทำอย่างนี้อยู่ตลอดประจำมาตั้งแต่ไหนแต่ไร เวลาคุณตาจะซื้อวัวซื้อควาย ก็ซื้อมาราคา ๒๐ - ๓๐ บาท เอามาขายตัวละเท่านั้นเท่านั้น ได้กำไร ๒ - ๓ บาท ก็เอา... แต่ก่อนวัวควายราคา ๓๐ บาท นี่ถือว่าแพงมากนะ ส่วนมากจะ ๑๕ - ๑๖ ไปถึง ๒๐ บาท ที่เรียกว่าควายตัวนี้สวยงามมาก

คุณตาก็ซื้อมาขาย...

พอขายได้แล้วก็ได้ซื้ออะไร... ได้มาเท่าไรไม่รู้ หากขายอยู่อย่างนั้นตลอด... มีแต่เก็บกับเก็บ... เงินแต่ก่อนเป็นเงินเหรียญเหรียญบาท มันจึงมีมากขึ้น ใส่เป็นถุงยาว ๆ ๘๐ บาทเป็นมัดหนึ่ง เขาเรียก ๑ ชั่ง... แม่เล่าให้ฟังว่า คนแต่ก่อนถือเงินเป็นสำคัญมาก ประหยัดมาก ไม่ใช่เป็นนักจ่ายนะ ไม่ได้สุรุ่ยสุร่ายอย่างทุกวันนี้...

แม่นี้เป็นนักประหยัด ยกให้เลย คุณตามอบเงินให้แม่หมด เพราะมีลูกสาวคนเดียว ส่วนคุณยายตายตั้งแต่แม่ยังเป็นเด็กอยู่...

นี่ละ มรดกจึงมาตกทางนี้มาก แม่จึงได้มีฐานะมาตั้งแต่นั้น... แต่ไม่ทำให้ใครทราบง่าย ๆ นะ... ทางนี้ไม่มีที่จะพูดอะไร ๆ คนโบราณเป็นอย่างนั้น มีแต่เก็บแต่หาอยู่อย่างนั้น พูดออกมาเขาจะหาว่าอวดเสียโบราณเราถืออย่างนั้น ถือแบบปกเอาไว้ปิดเอาไว้

แม่เอาเงินมาเทใส่ขันใหญ่ ๆ ให้เห็น จึงได้ทราบชัดเจนว่า ฐานะของเราไม่ใช่เล่นเหมือนกันนะ เป็นชั้นลงหิน เงินนี้เต็มเลย ๒ ชั้น ๓ ชั้น เอามาสร้งน้ำ เสร็จแล้วก็เอาใส่ถุง ถุงละชั่ง เป็นถุงผ้านะ... เราจึงรู้ว่าพ่อแม่มีเงินมาก เรียกว่าฐานะเป็นที่ ๑ ของหมู่บ้านนี้เลย คุณตาเป็นผู้มอบมรดกให้ ถึงได้มั่งมีอย่างนั้น ถ้าธรรมดาแล้ว โอ๊ย ไม่มีละ...”

สื่อแวแแต่ทาร์ก ว่าเป็นคนจริง

ในขณะที่แม่ตั้งครรภ์ท่านอยู่นั้น ได้บารารกขึ้นในครอบครัวและวงศาคุณาญาติว่า

“...ธรรมดาทาร์กในครรภ์เมื่อเติบโตใหญ่ขึ้นมาต้องดิ้นบ้างไม่มากก็น้อยพอให้แม่รู้สึกแต่กับลูกคนนี้แปลกกว่าคนอื่นตรงที่นอนนิ่งเงียบเหมือนไม่มีลมหายใจ จนบ่อยครั้งทำให้แม่คิดตกอกตกใจว่า

‘ไม่ใช่ตายไปแล้วหรือ ? ทำไมจึงเงียบผิดปกตินัก’ ครั้นเวลาจะดิ้นก็ดิ้นผิดทาร์กทั่ว ๆ ไป คือดิ้นเสียจนแม่เจ็บในท้อง แต่พอเลิกดิ้นแล้วก็กลับเงียบผิดปกติอีกเหมือนกับว่า

‘คงจะตายไปแล้วละมัง ?’

ครั้นพอถึงระยะเจ็บท้องจะคลอด ก็เจ็บท้องอยู่ถึง ๓ วันก็ไม่เห็นว่าจะคลอดแต่อย่างใด ตอนเจ็บท้องอยู่นั้นก็ชนิดจะเอาให้ล้มให้ตายเลย เสร็จแล้วก็หายเจ็บไปเลยจนกระทั่งคิดว่าไม่ใช่ตายไปอีกแล้วหรือ ? แล้วก็ดิ้นขึ้นมาอีก...”

คุณตาของท่านทายถึงอุปนิสัยของทาร์กในครรภ์ว่า

“...ถ้าหากว่าเป็นผู้ชายแล้วละก็ ชอบไปทางไหนเรียกว่าขาดเลยทีเดียว เป็นคนจิตใจหนักแน่นลงได้ทำอะไรแล้ว ต้องจริงทุกอย่าง ไม่มีเหลาะ ๆ แหละ ๆ...”

หลานรักของคุณตา

เมื่อทาร์กคลอดออกมาปรากฏว่ามีสายรกพาดเฉยียงป่าออกมาด้วย คุณตาเห็นดังนั้นจึงทำนายเป็น ๓ อย่างว่า

๑. สายบาตร ถ้าเป็นนักปราชญ์ ก็จะเหยียบแผ่นดินสะเทือน
๒. สายกำยำ^๑ ถ้าเป็นนายพราน ก็จะมีชีวิตชานิชานาญลือลั่นป่า
๓. สายโซ่ ถ้าเป็นโจร ก็เป็นประเภทคุกตะรางแตก

ตอนออกจากท้องแม่ ทาร์กไม่ได้ส่งเสียงร้องเลย แม้ปลดสายรกออกแล้ว กระนั้นเด็กก็ยังคงนอนเฉยอยู่ จึงเอาน้ำมาเทใส่กัน เด็กถึงจะร้องขึ้นว่า “แ้ว” เพียงคำเดียวเท่านั้น แต่แล้วก็กลับนิ่งเฉยอีก ในตอนนั้นคุณตายังได้ทักว่า

๑ ปกตินายพรานเวลาไปยังเนื้อ จะสะพายถุงกำยำเพื่อเอาไว้ใส่ดินปืน

“เออ ก็ร้องเป็นเหมือนกันนี่ ดูอ้วนท้วนสมบูรณ์ดีนะ”

คุณตารักหลานคนนี้นักมาก จะเป็นผู้ดูแลด้วยตนเองทีเดียว คอยจุดได้ส่องดูหลานทั้งคืน ไม่อยากให้ลูกสาวต้องมาเป็นกังวล เพราะทั้งห้วงหลานก็ห้วง ห้วงลูกสาวคนเดียวก็ห้วง ไม่อยากให้ต้องลำบาก คอยลุกขึ้นดู คุณตาเลยคอยอยู่ทั้งคืน ดูแล้วดูเล่าคอยส่องอยู่อย่างนั้นบ่อยครั้ง พอมาดูอีกทีหนึ่ง ปรากฏว่าไฟจากใต้เตียงตกใส่ตะกร้าลูกไหมผ้าอ้อมหลานเลย

“กลัว” เหมือนไม่มีวัน “กลัว”

เมื่อหลานเติบโตขึ้น คุณตาก็จะมีอุบายสอนหลานอยู่เนือง ๆ มีอยู่ครั้งหนึ่งเมื่อเห็นหลานน้อยกิน มะยมหรือกระท้อนเข้าไปแล้วกลืนเม็ดเข้าไปด้วย คุณตากลัวว่าเม็ดอาจจะติดคอได้ เพราะหลานยัง เล็กเกินไป จึงบอกหลานว่า

“...ระวัง ! กลืนลงไปทั้งเม็ด เดียวมันจะไปเกิดเป็นต้นอยู่ในท้อง ใบกี้จะงอกออกทางจมูกทาง ปาก รากจะงอกออกทางก้น

ระวังให้ดี ! เดียวจะตายได้นะ”

หลานได้ยินเช่นนั้นเกิดความกลัวจนถึงกับร้องไห้เสียใหญ่โต จากนั้นมาไม่กล้ากลืนเม็ดมะยมนั้น อีกเลยจวบจนโตขึ้นจึงได้รู้เรื่อง

อีกครั้งหนึ่ง ในตอนที่ท่านยังเด็ก ๆ อยู่ นั่น จัดว่าเป็นคนซี้กลัวมากคนหนึ่ง คงจะเป็นเพราะผู้เฒ่า ผู้แก่เคยพูดถึงเรื่องผีเรื่องปอบหรือเรื่องสัตว์เรื่องเสือให้ฟังมาก่อน เพราะแม้เวลาจะไปซัฟถ่าย ยังต้อง ให้น้อง ๆ เป็นเพื่อนคอยเฝ้าอยู่ใกล้ ๆ กันนั้นอยู่ตลอด

“อย่าไปไกลหูหลาย...”

จากนั้นก็บอกให้น้องคนหนึ่งอยู่หน้า อีกคนหนึ่งอยู่หลัง เมื่อได้อยู่ตรงกลางเป็นที่สบายใจแล้ว จึงยอมถ่าย

สิ่งนี้ทำให้เห็นชัดว่า แต่เดิมคนเราอาจเป็นคนซี้กลัวมาก่อนปานว่าจะไม่มีความกล้าได้เลย แต่ เมื่อได้รับการฝึกฝนในระยะต่อ ๆ มาแล้ว ย่อมสามารถพลิกนิสัยได้อย่างสิ้นเชิงกลายเป็นนักต่อสู้ที่ องอาจกล้าหาญไม่หวั่นเกรงต่อสิ่งใดทั้งนั้น

ไม่กินของดิบ

ทางอีสานในตอนนั้นความรู้ทางโภชนาการยังไม่ค่อยเจริญนัก ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงชอบกิน อาหารสุก ๆ ดิบ ๆ แม้คุณตาของท่านก็เช่นกัน ดังนั้นด้วยความรักของคุณตาที่มีต่อหลาน เมื่อได้ อะไรแปลก ๆ ใหม่ ๆ ก็อยากจะให้หลานได้ลองกินดูบ้าง

แต่สำหรับเด็กชายบัวนั้น เป็นมาแต่เล็กแต่น้อยแล้ว คือจะไม่ยอมกินอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ เลย แม้ พวกปลาร้าอย่างนี้ หากยังดิบอยู่ก็จะไม่ยอมเอาเข้าปากโดยเด็ดขาดด้วยเหตุผลว่า “มันคาว”

คราวหนึ่งคุณตาไปได้นกเขามา จึงเอามาทำลาบ ในใจคิดอยากให้หลานได้ลองกินดู อีกทั้งอยาก ทดสอบดูว่า หลานคนนี้จะไม่ยอมกินของดิบ ๆ จริง ๆ หรือ เพราะก็เห็นเด็กคนอื่นรวมทั้งพี่ ๆ น้อง ๆ ก็กินกันได้เป็นปกติไม่เห็นมีใครบ่นว่าเหม็นคาวแต่อย่างใดเลย

การทดสอบหาความจริงของคุณตาจึงเริ่มขึ้น หลังจากทำลาบนกเขาเสร็จแล้วจึงยกออกมาวาง และหลานก็คงจะมองสีหน้าและลักษณะดูแปลกตาไป จึงยกขึ้นมาดมแล้วถามคุณตาอย่างไม่ค่อยวางใจ เท่าไหร่กว่า

“มันสุกแล้วจริงหรือ ? คุณตาไม่ได้หลอกข้อยหรือ ?” (“ข้อย” หมายถึง “ผม”)

“ไม่ได้หลอกหรอก ตาไม่โกหกหลอกหรอก กินเถอะลูก ตาทำให้สุกแล้ว”

ความที่หวังดี ทั้งก็อยากทดสอบดูว่าหลานคนนี้จะไม่ยอมกินจริง ๆ หรือ ทำไมมันจะแปลกกว่าพี่น้องคนอื่น ๆ นักเล่า ?

หลานไม่แน่ใจจึงถามย่าเข้าไปอีกว่า

“ไม่หลอกจริง ๆ เหรอ ?”

“ไม่ ไม่หลอกหรอก” แต่แท้ที่จริงแล้วคุณตาหลอกหลานเสียเต็มประตู

คุณตายืนยันเช่นนั้น หลานก็เลยเอาข้าวเหนียวปั้นเป็นค่าน้อย ๆ แล้วจิ้มลาบนกลใส่ปาก จากนั้นก็เคี้ยวไว้สักพักหนึ่งแล้วก็อมไว้ ไม่ยอมอมกินแต่อย่างใด แค่อม ๆ ไว้เท่านั้น แล้วก็จิ้มคำที่สอง ก็ทำในลักษณะเดิมอีกคือพอเอาใส่ปากแล้วเคี้ยวอยู่พักหนึ่งแต่ก็ไม่ยอมอมกิน ยังคงอมไว้เหมือนเดิม เหตุการณ์ในตอนี้คุณตาแอบสังเกตเห็นโดยตลอด

พอคำที่สามเท่านั้น คราวนี้หลานอาเจียนแทบเป็นแทบตายชนิดในท้องมีอะไรทำอะไรก็เอาออกมาหมดเกลี้ยงเลย ถึงตอนนี้คุณตาเห็นท่าไม่ดีเสียแล้วจึงรีบเข้าไปลูบหลังพร้อมพูดปลอบขวัญหลานด้วยความสงสารเป็นที่สุดว่า

“ไอ้ลูกเอ๋ย ตาหลอกลูก จริง ๆ นะแหละ ตาขอโทษนะ ตาอยากทดสอบดูลูกว่า ลูกเป็นยังไง บางทีพอตาหลอกให้กินก่อนแล้วเคี้ยวต่อไปลูกก็คงจะกินเป็นเหมือนคนอื่น ๆ เขา”

หลานตอบว่า “ก็ขอยบอกแล้วว่ามันคาว มันกินไม่ได้จริง ๆ”

ภายหลังมา น้อง ๆ ของท่านได้กล่าวย้อนอดีตถึงคุณตาในตอนนั้นว่า

“...คุณตาเลยไม่เป็นอันหลับอันนอน สงสารหลาน เห็นหลานกินข้าวไม่ได้ จึงคอยเที่ยวลู่ไปดูหลานอยู่ตลอด เทียวหาฝ้ายมาผูกแขนให้หลาน ทั้งปลอบขวัญทั้งเป่าหัวให้หลานอยู่อย่างนั้นตลอดคืนเลยก็ว่าได้ เรียกว่ามีวิชาอะไรก็จะขุดจะลากออกมาใช้ให้หมดสิ้น เพราะอยากให้หลานหายโดยเร็ว...”

ในเรื่องนี้ แม้เมื่อท่านโตขึ้นแล้วก็ตาม หากเห็นน้อง ๆ พวกกันกินของดิบ ท่านก็มักจะดูเอาบ้างเหมือนกัน เช่น คราวหนึ่งน้องกำลังกินส้มตำผสมกุ้งสด ๆ กันอยู่ ท่านเห็นเข้าก็เลยดูเอาว่า “เอาไปทำให้สุกเสียก่อน”

น้องตอบว่า “ไอ้ยี้ แค่กุ้งดิบมันไม่มีเลือดมียาง มันไม่คาวหรอก จะเป็นอะไรไป”

ท่านก็ยังคงยืนยันตามเดิมเหมือนเมื่อตอนยังเล็กว่า “มันคาว”

อุบายฝึกหลานของคุณตา

เมื่อท่านเติบโตขึ้นพอปั่นปายได้แล้ว คุณต้ามักมีอุบายฝึกให้หลานชายทั้ง ๒ คน (คือพี่ชายและตัวท่าน) ปั่นขึ้นต้นไม้แข่งกัน หากว่าใครปั่นขึ้นไปถึงกิ่งนั้นกิ่งนี้ได้ก่อน คุณตาก็จะให้รางวัล ปรากฏว่าท่านเป็นผู้ชนะพี่ชายทุกครั้งไป สำหรับของรางวัลก็คือผลไม้ป่าบ้าง หรือข้าวจี^๑ บ้าง คุณตาจะให้เพียงปั้นเดียวเท่านั้น ไม่ได้ให้อะไรมาก

เมื่อคนน้องได้รางวัลมาแล้ว คุณตาจะคอยแอบสังเกตดูอยู่ห่าง ๆ ตลอดมา พบว่าน้องจะแบ่งของรางวัลนั้นให้พี่ชายทุกครั้งไป และให้มากกว่าตัวเองเสียอีก คุณตาไม่เคยเห็นน้องหวงเลย จนต้องได้มาพูดกับแม่ของท่านว่า

“บัวนี่ มีน้ำใจมีความเมตตาแท้ ๆ นะ มันรู้จักสงสาร

พี่ชายมันปั่นสู้ไม่ได้ มันเลยเอาให้พี่ชายมันกินมากกว่า แทนที่ว่ามันผู้ปั่นได้ จะกินมากกว่าพี่ชาย มันกลับกินน้อยกว่าพี่ชาย

๑ ข้าวเหนียวสุกปั้นเป็นก้อนโรยด้วยเกลือเล็กน้อยแล้วเอามาบั้งไฟให้หอมหวานนำรับประทาน

ดูซิมันมีน้ำใจนะไอ้นี้ มันแปลกนะ แปลกทุกอย่าง”
ทั้ง ๆ ที่คุณตา ก็ให้ความรักแก่หลานทุกคนพอ ๆ
กัน แต่คงเป็นด้วยอุปนิสัยที่มีน้ำใจดีใจเช่นนี้เอง ทำให้
คุณตามักมีข้อชมเชยหลานคนนี้อยู่เสมอ ๆ

นิสัยอีกอย่างหนึ่งของหลานคนนี้ก็คือ ตั้งแต่เด็กแต่
เล็กมาแล้ว ชอบที่จะเล่นกับสัตว์ เฉพาะอย่างยิ่งคือ สุนัข
ยิ้งตัวไหนอ้วน ๆ ดำ ๆ ด้วยแล้วยิ่งชอบหยอกเล่นด้วย จนถึง
กับมีบางครั้งที่ทำให้แม่ต้องได้ดูได้ว่าเอาบ้าง

แม้ท่านจะชอบหยอกสุนัขอยู่บ่อย ๆ แต่อย่างไร
ก็ตาม ท่านจะไม่ยอมตีหรือแกล้งมันให้เจ็บ ตรงกันข้าม หาก
เห็นน้อง ๆ แกล้งมันคราวใด ท่านจะดุจะว่าทันที

คำสอนคุณตา

สมัยที่ท่านยังเป็นเด็กอยู่ มีคนมาขอใบปลุกกับแม่
ในคราวที่เขามาขอแม่ แม่มักจะให้ทุกอย่างไม่เคยเห็นปฏิเสธ
เลย แต่พอมีความจำเป็นไปขอเขาบ้าง ทุกครั้งเขากลับไม่เคยให้เลย เรื่องนี้หลาน ๆ มักได้ยินคุณตาสอน
เป็นข้อเตือนใจว่า

“เขาไม่ให้ครั้งที่ ๑ ก็อย่าโกรธให้เขาบางทีของมันอาจไม่พอให้ แล้วก็คนแก่นั้นแหละ ให้ไปขอ
เขาอีกครั้งที่ ๒ เพื่อว่าเขาได้อะไรมา เช่น พวกของป่า ของอะไร ๆ ก็ตาม

ถ้าหากครั้งที่ ๒ นี้ก็ไม่ได้ ก็อย่าเพิ่งไปโกรธให้เขา บางทีเราอาจไปขอเขาทีหลังไม่ทันคนอื่น ของ
มันเลยไม่พอกัน

ให้ลองกับคน ๆ นี้ก็เป็นครั้งที่ ๓ ถ้าไม่ได้ก็เลิกซะ แต่ว่าอย่าโกรธให้เขา นะ อย่าไปโกรธให้เขา”

“อ้อย” เป็นเหตุ

ป่าฝ้ายซึ่งเป็นญาติอยู่ใกล้ ๆ กันนั้น แกมีสวนอ้อย เมื่อป่าฝ้ายเห็นท่าน แกก็จะหักอ้อยให้ท่านกิน
อยู่บ่อย ๆ คราวหนึ่งท่านนึกอยากกินอ้อยจึงเดินไปที่สวนนั้น แต่วันนั้นป่าฝ้ายไม่อยู่ แกไปทุ่งนา
ด้วยความที่ยังเด็กอยู่มาก อีกทั้งป่าฝ้ายก็เคยหักอ้อยให้กินเป็นประจำอยู่แล้ว คราวนี้ก็อยาก
ขึ้นมาอีกก็เลยขอถือโอกาสหักอ้อยมากินเองเสียเลย ทั้งก็ไม่มากอะไรเพียงลำหนึ่งเท่านั้น คงจะไม่ใช่ไร
คิดเช่นนั้นจึงหักเอามากิน

คุณตาเห็นหลานกำลังกินอ้อยอยู่และก็ทราบด้วยว่า วันนั้นป่าฝ้ายไม่อยู่ คิดจะสอนหลาน จึง
พูดชี้ให้หลานกลัวว่า

“เฮ้ ก่อน ๆ เคยไปกับป่าฝ้าย แกเอาให้กินก็จริง แต่ทีนี้ป่าฝ้ายไม่อยู่ แล้วไปเอามากิน มันก็
ผิดนะ พ่อแม่ก็ไม่ได้ส่งเสริมให้เป็นขโมยนะ”

จากนั้นคุณตาแกล้งหันไปพูดกับแม่ของท่านว่า

“..สู่อ้อย ตำข้าวใส่ถุงใส่ใต้หมันเนื้อ เดี่ยวตำรวจก็จะมามัดคอมันไปใส่คุก ใส่กรงขังทรอก”

ได้ยินดังนั้น ปรากฏว่าหลานร้องไห้เสียจนจะเป็นจะตาย กลัวว่าตำรวจจะมาจับจริง ๆ จากนั้นก็
รีบวิ่งอย่างรวดเร็วไปหาป่าฝ้ายจนถึงที่นาของแกเลยที่เดียว พอไปถึงก็พยายามจะบอกป่าฝ้ายว่า ได้เอาอ้อย
ไปกินลำหนึ่งแล้ว เมื่อป่าฝ้ายเข้าใจเรื่องราวทั้งหมดแล้ว รู้สึกสงสารหลานเลยพูดปลอบว่า

“โอ๊ย ภูไม่หวงทรอกบัว เอาได้เลยนะ ทีหน้าที่หลังถ้ารู้ว่าอะไรที่เป็นของป่าฝ้าย ก็ให้เอาได้เลยนะ”

ป้าฝ่ายว่าอย่างนั้น หลานก็เลยรู้สึกอุ่นใจ สบายใจขึ้นทันที
ปกติท่านเป็นที่รักของคนทั่วไปทั้งผู้ใหญ่และเพื่อนฝูงวัยเดียวกัน เพราะนิสัยที่เป็นคนมีน้ำใจ
ชอบช่วยเหลือการทำงานผู้อื่นอยู่เสมอ หากไปไร่ไปสวนกับใครก็ตาม ท่านจะช่วยเหลือทุกอย่างที่จะช่วยได้
เช่น ช่วยทำการทํางาน ช่วยหาบช่วยถือสิ่งของ ใคร ๆ ก็เลยรักท่านทั้งนั้น ไม่มีใครคิดหวงข้าวหวง
ของอะไรกับท่าน

ตอนไม่รู้ ก็ผิดบ้าง พอรู้แล้ว ไม่ยอมให้ผิด

ชีวิตของท่านมิได้มีสิ่งใดผิดแผกแตกต่างจากเพื่อนฝูงวัยเดียวกัน แต่เล็กแต่น้อยก็ให้ความ
เคารพในพระศาสนา มีความเลื่อมใสในพระในเณรมาโดยตลอด ในตอนเด็กก็ชอบใส่บาตรกับผู้ใหญ่
เมื่อเข้าเรียนหนังสือชั้นประถมศึกษาแล้ว ท่านก็รับผิดชอบในการเล่าเรียนดี จะมีบางครั้งที่ซุกซนบ้าง
ตามประสาวัยที่กำลังรักสนุกเพลิดเพลิน แต่ก็ไม่ได้เป็นเรื่องร้ายแรงอะไร ดังเช่นครั้งหนึ่งท่านยกเอา
เรื่องสมัยเด็กมาสอนนักเรียนว่า

“...นี่หลวงตาบัวเคยเป็นนักเรียนมาแล้วนี่ เป็นนักเรียนเป็นยังไงละ วันไหนซี้เกียจเรียนหนังสือ
ก็หาอุบายลาไปเลี้ยงน้อง

‘วันนี้ลาเอาน้องครับ พ่อแม่หนีหมด’ ว่ายังงั้นนะ ‘พ่อแม่บอกตุน้องให้ด้วย’ นั่น ว่าจะไปยังงั้นนะ
ครูเขาก็ต้องอนุญาตนะสิ ไซ้ใหม่ละ

พอครูอนุญาต ที่แท้ก็ฝนแฉับเข้าป่าหายจ้อยไปเลย... เคยเป็นแล้วจึงเอามาพูด... อย่าให้เป็น
นะเด็กเหล่านี้ หลวงตามันเคยเป็นมาแล้ว... มันไม่ตี จึงได้เอามาสอนลูกสอนหลาน...

วันหนึ่ง ๆ นี้ ขาดโรงเรียนไป ขาดวิชาไป บางที่เขาโน้ต จดวิชาอะไรต่ออะไรนี้ เราไม่ได้จดกับเขา
แล้วถ้าเราจะไปโน้ตหรือจดวันหลังเช่นนี้ก็เสียเวลาไปอีกมากมาย แล้วถ้าครูสอนอะไรมันก็ไม่ได้เรื่อง
ได้ราว เพราะวันนั้นเป็นวันที่เราขาดโรงเรียน นั้นแหละ

เพราะฉะนั้นพอโตขึ้นมา พอรู้เรื่องราวแล้ว... รู้จักผลรู้จักประโยชน์ในการศึกษาเล่าเรียนแล้ว
ทีนี้... โอ๊ย ไม่ยอมให้ขาดเรียนเลยนะ หมายถึงว่าตอนเล็กกว่านั้นมันเคยเถลไถล พอโตขึ้นมาพอรู้ภาซี

ภาษาบ้าง... เป็นไม่ยอม

แม้แต่พ่อแม่ให้เวลาจำเป็นนี้ยังไม่ยอมลา มันจะขาด... ถ้าไปแล้วมันต้องเสียวิชา... วันนี้ครูจะสอนอันนั้น ๆ บอกไว้เลย ถ้าไปแล้ว จะไม่ได้เรียนไม่ได้ฟังวิชา...”

โดยปกติท่านเป็นคนรักกฎระเบียบรักษาคำพูด และเคารพเชื่อฟังผู้หลักผู้ใหญ่ครูบาอาจารย์มาแต่เดิม จะไม่ยอมทำสิ่งใดให้เป็นที่หนักอกร้อนใจแก่ท่านจึงไม่เคยถูกดุว่ากล่าวรุนแรงอะไร หากจะมีอยู่บ้างก็คือ

ครั้งหนึ่ง ระหว่างที่ผู้ใหญ่กำลังนั่งพูดคุยกันอยู่นั้น ท่านก็เดินเข้าไปในบริเวณกองไม้ซึ่งอยู่สูงกว่าผู้ใหญ่ ทำให้ดูเหมือนว่าท่านไม่ให้ความเคารพ ครูใหญ่เห็นดังนั้น คิดจะสอนท่าน จึงพยายามมองสบตาและส่งสายตาเตือนให้รู้ตัว ท่านก็เลยรีบลงมา

เมื่อผู้ใหญ่ไปแล้ว ครูก็พูดด้วยความเมตตา บอกให้ทราบเหตุผลว่า

‘บัวเอ๊ย อย่าขึ้นนั่งสูงกว่าผู้ใหญ่ล่ะ อย่างนั้นมันดูไม่งาม’

ในตอนนั้นท่านไม่ทันคิดว่ามันไม่เหมาะไม่ควร ต่อเมื่อครูทำสัญญาณบอกดังกล่าว ท่านจึงทราบและรีบปฏิบัติตามทันทีด้วยความเชื่อและเคารพในเหตุผล

แก้หน้าให้พี่ชาย

ในสมัยนั้นโรงเรียนอยู่ตรงวัดร้างบริเวณป่าสักทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านตาต เมื่อเข้าโรงเรียน ท่านก็ตั้งอกตั้งใจเรียน มีความรับผิดชอบสูง จะเห็นได้จากผลการเรียนที่ดีเยี่ยมของท่าน คือ

ประถม ๑ สอบได้ที่ ๒

ประถม ๒ สอบได้ที่ ๑

ประถม ๓ สอบได้ที่ ๑

การเรียนหนังสือในตอนนั้นก็ไม่ได้มีฝักันแบ่งแยกเป็นห้อง ๆ ดิบตืออะไร ทำให้มองเห็นกันและกันได้ยินเสียงครูช่าง ๆ ห้องสอนหนังสือนักเรียนชัดเจน เหตุนี้เองทำให้มีเรื่องน่าขบขันเรื่องหนึ่งเกิดขึ้นในระหว่างเวลาที่เรียนหนังสือ

พี่ชายของท่าน (ชื่อคำไพ) ซึ่งกำลังเรียนหนังสืออยู่ห้องติดกัน ถูกครูถามขึ้นว่า

“คำไพ ค้างคาว คืออะไร”

ถูกถามเช่นนั้น พี่ชายของท่านเลยเงิบไปพักใหญ่ ๆ เพราะไม่รู้คำตอบ ทางท่านเองซึ่งกำลังนั่งเรียนอยู่ห้องข้าง ๆ แอบได้ยินเข้าและก็ทราบคำตอบดี อยากจะช่วยพี่ชายให้ตอบคุณครูให้ได้ พยายามเอาใจช่วยอย่างเต็มที่นึกร้องตะโกนบอกพี่ชายอยู่แต่ในใจว่า

“ก็ อีเจียดังวีก ไง... ทำไมแค่นี้ก็ตอบไม่ได้ ๆ ๆ...” เมื่ออรอนทนไม่ไหว จึงร้องบอกพี่ชายว่า

“ก็ อีเจียดังวีก ไง อีเจียดังวีก”

พอพี่ชายได้ยินดังนั้นก็เลยนึกขึ้นได้ รีบตอบครูทันทีว่า

“อีเจียดังวีก ครับผม”

“...พอโตขึ้นมา...

รู้จักผล รู้จักประโยชน์
ในการศึกษาเล่าเรียนแล้ว
ที่นี่...โอ๊ย ไม่ยอมให้
ขาดเรียนเลยนะ...”

๑ อีเจียด หมายถึง ค้างคาว
ดั่งวีก หมายถึง จมูกวันจมูกแหง

วัดป่าบ้านตาด อ.ดงหลวง

วันที่ 12 สิงหาคม 2557

เรียน คุณ อรุณราช มีสุข ขอแสดงความยินดีที่ คุณ อรุณราช และครอบครัว
ได้สร้างวัดป่าบ้านตาด อ.ดงหลวง จ.ร้อยเอ็ด
จนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ด้วยดี เป็นที่น่าชื่นชม และขอชื่นชม
ต่อคุณ อรุณราช ที่ได้สร้างวัดป่าบ้านตาด อ.ดงหลวง จ.ร้อยเอ็ด
ให้เป็นที่พึ่งพิงแก่ชาว อ.ดงหลวง จ.ร้อยเอ็ด และ
ปวงชนชาวไทยต่อไป

ขอชื่นชมคุณ อรุณราช ที่ได้สร้างวัดป่าบ้านตาด อ.ดงหลวง จ.ร้อยเอ็ด
จนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ด้วยดี เป็นที่น่าชื่นชม และขอชื่นชม
ต่อคุณ อรุณราช ที่ได้สร้างวัดป่าบ้านตาด อ.ดงหลวง จ.ร้อยเอ็ด
ให้เป็นที่พึ่งพิงแก่ชาว อ.ดงหลวง จ.ร้อยเอ็ด และ
ปวงชนชาวไทยต่อไป

เพื่อทราบว่าคุณ อรุณราช มีสุข และครอบครัว
ขอแสดงความยินดีที่ คุณ อรุณราช มีสุข และครอบครัว
ได้สร้างวัดป่าบ้านตาด อ.ดงหลวง จ.ร้อยเอ็ด

เคารพเชื่อฟังครูบาอาจารย์

เมื่อจบชั้นประถม ๓ ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดของการศึกษาภาคบังคับในเวลานั้นแล้ว ท่านก็ไม่ได้ศึกษาในชั้นต่อ ๆ ไปอีก ทราบกันว่าช่วงที่เป็นนักเรียนอยู่นั้น ท่านเป็นที่รักที่วางใจของคุณครูอยู่ไม่น้อย

สังเกตได้ชัดเจนก็คือ เวลาไปไหนมาไหน คุณครูมักพาไปด้วย คงจะเป็นเพราะอุปนิสัยช่างสังเกต ขยันขันแข็ง ถึงคราวจะใช้จะวานอะไร ก็คล่องแคล่วว่องไว และเข้าใจกาลใดควรไม่ควร

สิ่งนี้ทำให้คุณครูให้ความสนิทสนมเป็นกันเองกับท่านตลอดมา แม้ภายหลังท่านจะเข้าสู่เพศบรรพชิตแล้วก็ตาม แต่การติดต่อสัมพันธ์ก็มิได้จืดจางห่างเหินแต่อย่างใดเลย

คุณครูขาลี หิงหะสุริยะ เป็นครูใหญ่โรงเรียนประชาบาลบ้านตาดในระยะนั้น เป็นผู้ที่ท่านกล่าวถึงเสมอมาด้วยความชื่นชมและซาบซึ้งในพระคุณไม่เสื่อมคลายว่า

“...ท่านเป็นครูของอาตมา เป็นครูตั้งแต่อาตมายังเป็นนักเรียน ท่านเป็นครูที่ดีจริง ๆ หายากมาก อาตมารักและเคารพครูของอาตมาคนนี้มาก ซึ่งความจริงแล้วอาตมามีครูที่สอนไม่รู้กี่คน ตั้งแต่ชั้นนั้นชั้นนี้ ตั้งแต่ ก ไก่ ก กา ก็มีครูท่านนี้แหละ ที่อาตมาตั้งใจมากที่สุด รักมากที่สุด เคารพมากด้วย ไปไหนชอบเอาไปด้วยนะนี่ ท่านชอบเอาไปด้วย

โอ... หายากนะนี่ คนไม่ลืมน้ำลืมน้ำ คือครูคนนี้แหละ ไม่ลืมน้ำลืมน้ำเลย เข้านอกออกในได้หมด ไม่ถือสีถือสา ถ้อยศถาบรรดาศักดิ์ ความประหยัดนี้เก่งมากทีเดียว ไม่สุรุ่ยสุร่าย ไม่ลืมน้ำลืมน้ำ การเล่นเกมกระเผลอไม่มีเลย ไปไหนมาไหนเรียบ ๆ

ชอบทำบุญให้ท่านเป็นประจำนิสัย และเป็นคนกว้างขวางมาก ไม่เห็นแก่ตัว เพื่อนฝูงรักมาก ช่วยเหลือคนไม่กลัวห่มดกกลัวล้น แต่ตัวเองรับทานและใช้สอยน้อย ประหยัดดีหายาก อาตมารักท่านมาก

โอ... หายากมาก อาตมารักมาแต่ไหนแต่ไร จนกระทั่งทุกวันนี้แหละ ความรักของอาตมา ความเห็นบุญเห็นคุณ ไม่เคยจืดจางไปเลย ฟังลึก อาตมาไม่ค่อยเหมือนใครง่าย ๆ ครั้นว่าลืงก็ลืงจริง ๆ ครั้นว่าไม่ลืงก็ไม่ลืงนะ ครั้นว่าลืงก็ลืงจนกระทั่งวันตาย ไม่มีอะไรมาแก้ให้ตกดอก

นี่ก็ลืงแท้ ๆ ลงเชื่อว่าเป็นครูของอาตมา ให้กำเนิดวิชาความรู้อาตมาโดยตลอด กิริยามารยาท การปฏิบัติตนอย่างไร อาตมาได้ยึดเป็นคติเป็นตัวอย่างมาตลอด เหมาะสมกับที่เป็นครู...”

หยอกล้อประสาพี่น้อง

ย้อนมากล่าวถึงความผูกพันประสาพี่น้องในครอบครัว เริ่มต้นด้วยเรื่องพี่น้อง ๆ เล่าถึงอุปนิสัยและความจริงจังของท่านในวัยหนุ่มว่า

“...ท่านเป็นคนดูเพราะนิสัยเป็นคนจริงจัง ทำให้น้อง ๆ เกรงกลัวอยู่ไม่น้อยทีเดียว บางทีถ้าหากท่านไม่อยู่หรือออกไปนอกบ้าน จะรู้สึกโล่งอกโล่งใจ แต่ถ้ากลับมาเมื่อใด ต้องได้แอบบอกกันว่า

‘นั่น ๆ บัวมาแล้ว ๆ’...”

โดยมากน้อง ๆ จะเกรงท่านมากเป็นพิเศษก็คือช่วงที่กำลังทำงาน เพราะท่านจะทำจริงทำจังมาก น้อง ๆ จะมัวมาหยอกมาเล่นกันไม่ได้ ท่านจะดุทันที

แม้ท่านจะจริงจังขนาดนั้น แต่อย่างไรก็ตามจะเป็นเฉพาะเวลางานเท่านั้น ถ้าเป็นช่วงปกติกันเองพี่ ๆ น้อง ๆ ท่านกลับชอบหยอกล้อน้อง ๆ เล่น ดังเหตุการณ์ในวันหนึ่ง

ตอนนั้นท่านมีอายุประมาณ ๑๘ - ๑๙ ปี ขณะพี่น้อง ๆ กำลังวิ่งเล่นกันอยู่นั้น ท่านก็คิดหาอุบายหยอกน้อง โดยเก็บมะละกอมานำมา ขณะเดินผ่านน้อง ๆ ก็พูดขึ้นว่า

“จะยากอะไร ด่าบักหุง”

จากนั้นก็ขึ้นไปบนบ้าน แล้วก็ทำท่าด่าล้อด่าเสียดแทง โป๊ก ๆ ๆ อยู่ครู่หนึ่ง ลักประเดี๋ยวก็เรียกน้อง ๆ ขึ้นไปกินส้มตำ

“กูดำแล้ว จะกินก็มาเคี้ยว กูดำแล้ว รีบมา ๆ กูดำบักหุ้งเสร็จแล้ว มาเอาลงไปกิน”
ว่าดังนี้แล้วก็ทำท่าไปยืนอยู่ใกล้ ๆ คริวไฟ และไม่ยอมหันหน้ามาทางน้อง ๆ อีกด้วย จากนั้นก็เอา
ใบตองมาห่อส้มตำที่เพิ่งโขลกเสร็จแล้วก็วางไว้

น้องส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง เพิ่งเล่นกันมาเหนื่อย ๆ จึงต่างมุ่งมาที่ห่อส้มตำด้วยความดีใจว่าจะได้
กินกัน พอคว้าได้ก็หัวเราะเรีงร่าวิ่งลงมาข้างล่างเพื่อจะได้เปิดออกมากินพร้อม ๆ กัน

พอเปิดห่อใบตองออกเท่านั้น ก็ได้ยินเสียงแหลม ๆ ร้องประสานกันขึ้นทันทีว่า

“ว้าย เขียดตะปาด”

น้อง ๆ พงะจาก “เขียดตะปาดตาไปน ๆ” ในห่อด้วยกลัวว่ามันจะโดดออกมาเกาะ และต่าง
พากันวิ่งหนีไปคนละทิศละทาง วงส้มตำจึงล้มสลายไปโดยฉับพลัน ท่ามกลางเสียงหัวเราะระงอหาย
ตามมามากใหญ่ ๆ

ความรักของพ่อ

เวลาที่พ่อพาลูก ๆ เข้าไปในป่า พ่อจะคอยแนะนำคอยเตือนถึงวิธีการรักษาและป้องกันตัวจากภัย
อันตรายรอบด้าน โดยเฉพาะพวกสิงสาราสัตว์ประเภทต่าง ๆ เช่น คราวหนึ่งพ่อพาลูก ๆ ไปเก็บลูกเร็ว^๑
ที่ขึ้นอยู่ตามป่า เพราะขายได้ราคาดี ดังนี้

“...เวลาเข้าดง ระหว่างเดินไป ให้ใช้สายตาคอยสังเกตุดูแถว ๆ ขอนไม้ณะ เสือมันมักจะหมอบ
อยู่ข้าง ๆ ขอน ถ้าเห็นมันให้รีบวิ่งมาหาพอนะ

...ก่อนจะเก็บลูกเร็ว ให้สังเกตุดูสิ่งรอบข้างว่า มีงูมีสัตว์ร้ายหรือไม่ ถ้าไม่มีก็รีบเก็บลูกเร็วได้
ตอนเช้าในดงในป่าลึก ๆ โนน ให้มองดูต้นไม้ที่เด่น ๆ สังเกตว่ากิ่งไม้มันยื่นไปทางทิศไหน
ตะวันออกหรือตะวันตก ให้สังเกตุทิศของดวงอาทิตย์ด้วย ให้จำไว้เวลากลับจะได้ไม่หลงทาง...”

พอมักจะพาท่านไปตีผึ้งอยู่บ่อย ๆ (โดยตอกทอยผึ้งเป็นชั้น ๆ ไว้ในเนื้อไม้ จากนั้นก็ป็นขึ้นไปเอา
รังผึ้ง) บางครั้งก็เอาน้องของท่านไปด้วย ในคราวที่พาลูกไป พ่อจะบอกหนทางไปกลับให้ลูกรู้จักหมด
และจำให้ได้

เรื่องนี้ น้อง ๆ ของท่านเคยเล่าไว้ว่า “...พ่อพาท่านไปตีผึ้งบ่อย ๆ บางทีก็เอาน้องไปด้วย พ่อจะ
บอกทางหมดว่าทางนี้ไปนั้น ทางนั้นจะไปนั้น ส่วนลูกมักกลัวเสือจึงต้องได้เหลียวดูอยู่ตลอด

ถ้าไปเอาผึ้งพุ่ม (ผึ้งโพรง)... เมื่อไปถึงทางแยก พ่อจะบอกว่า

‘ทางเส้นนี้ไปหนองปากด่านนะ ออกบ้านค้ำกั้งนะ ไปทางนี้ไปเข้าดงใหญ่ดงหลวงไปได้เตลิด
เลยนะ ถ้าไปทางที่เรามานี้จะคืนกลับบ้านเรานะ’

ท่านบอกไว้หมด พาไปไหนก็จะบอกไว้หมดเรื่องหนทาง... พ่อคงจะคิดเผื่อไว้ว่า หากปีนพลาด
พลัดตกต้นไม้ตาย ลูกก็จะไม่รู้หนทางคืนกลับบ้านได้ จึงต้องบอกกันไว้ก่อน... พ่อเป็นคนป็นขึ้นไปตีผึ้ง
ปีนเก่ง เป็นทั้งพราน เป็นทั้งหมอผึ้งด้วย”

ในสมัยก่อนยังไม่มีธนาคาร เวลาที่มีเงินมีทอง เขามักจะเอาไปฝังดินไว้ พ่อของท่านบางทีเวลา
ไปดงไปป่าก็จะเอาเงินไปด้วยทีละซัง แม้เข้าป่าล่าสัตว์ก็เอาติดตัวไปด้วย เวลาลงอาบน้ำในหนอง ก็
จะเอาเงินไปซ่อนไว้ในพุ่มไม้ก่อน

การที่พ่อต้องเก็บต้องหา ต้องระแวงระวังทรัพย์สินสมบัติดังกล่าว ก็ด้วยเหตุผลที่พ่อเคยบอกลูก ๆ
ว่า

“อ๊วย... สาธุ พ่อทำอะไรก็หาไว้เผื่อลูกเผื่อเต้าทั้งนั้นแหละ ตัวเองไม่รู้ว่าจะได้อยู่ได้กินยังงี้ก็
ช่างไม่ว่า ขอแต่ให้ลูกได้อยู่ได้กินมีความสุขก็พอ”

๑ เร่ว เป็นไม้ล้มลุก มีเหง้า คล้ายต้นข่า ผลใช้ทำยา

แป้วใจเมื่อยิงหมี

โดยปกติแล้วการตีฟิ่งจะทำงานในตอนกลางคืนเดือนมืด แต่ตอนท่านเป็นหนุ่มเป็นคนไม่กลัวอะไรง่าย ๆ จึงอยากจะทดลองตีฟิ่งในตอนกลางวันดูบ้าง

ครั้งนั้นผลปรากฏว่า ฟิ่งจำนวนมากเลยบินตามไล่ต้อยตลอดทาง ถึงขนาดที่ว่าต้องได้ถอดเสื้อถอดผ้าออกหมด และรีบกระโจนลงไปอยู่ในน้ำ แม้ขนาดนั้นฝูงฟิ่งก็ยงวนเวียนอยู่เหนือน้ำ แต่ที่สุดก็รอดพ้นไปได้ ครั้นเมื่อกลับมาถึงบ้านแล้ว มาดูตามเนื้อตัวปรากฏว่า มีแต่เหล็กในฟิ่งฝังอยู่เต็มไปหมด

มีอยู่คราวหนึ่ง ท่านตามผู้ใหญ่ไปในป่า บังเอิญเหลือบไปเห็นหมีตัวหนึ่งเข้าก็เป็นระยะที่ประชิดตัวมากแล้ว เพราะอยู่ใกล้มาก ครั้งนั้นท่านช่วยพ่อแบกปืนอยู่จึงจำเป็นต้องยิงทันที ทราบว่าหมีตัวนั้นได้รับบาดเจ็บไม่น้อย ท่านบอกว่าวันนั้นทั้งวันรู้สึกไม่สบายใจเลย

เมื่อกลับถึงบ้าน จึงถามพ่อว่า

“ยิงหมีนี้บาปไหม ?”

คงเป็นเพราะท่านได้รับการปลุกฝังมาแต่เด็กว่า การฆ่าและการเบียดเบียนสัตว์เป็นบาป หากเป็นวันพระด้วยแล้วยิ่งบาปมาก ทำให้ท่านแสดงความเสียใจปรากฏออกมาจนพ่อสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน ยิ่งลูกตั้งคำถามกับพ่อดังกล่าวด้วยแล้ว ความที่พ่อเกรงว่าลูกจะสลดหดหู่เศร้าสร้อยเกินไป จึงได้กล่าวปลอบขวัญพอบอกเป็นกำลังใจแก่ลูกแทนการให้คำตอบที่แท้จริง

ภายหลังเมื่อบวชแล้ว ท่านยังรู้สึกแป้ว ๆ ในใจอยู่ตลอดมา ดังนั้นเวลาภาวนาไหว้พระสวดมนต์คราวใด ท่านจะต้องแผ่เมตตาอุทิศส่วนกุศลให้หมีตัวนั้นทุกครั้งทุกคราไป ท่านเคยกล่าวกับพระด้วยว่า แม้จนทุกวันนี้ท่านก็ยังแผ่เมตตาให้มันอยู่ตลอดมิเคยขาดเลย

คำกล่าวของท่านตอนหนึ่งเล่าถึงความคิดในสมัยเด็ก ๆ เกี่ยวกับเรื่องความตาย จากนั้นก็กล่าวมาถึงเรื่องการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ดังนี้

“...พูดถึงเรื่องเป็นเรื่องตายนี่กลัวมาก ตอนเป็นเด็กเรากลัวมากพอพูดถึงเรื่องตายนี่ ไม่อยากให้ระลึกขึ้นเลย มันหิวมันห่อใจให้ระลึกเรื่องอื่นมากลบมันเอาไว้ เราไม่ลืมนะ นี่ข้อหนึ่ง

ข้อที่สอง มีเพื่อนฝูงเขาพูด เราก็กวักกันไปหาकिनตามเรื่องตามราวนั้นละเขามาพูดว่า

‘วันพระนี้ทำบาปเป็นบาปมากนะ วันพระนี้ไปฆ่าอะไรทำบาปอะไรเป็นบาปมากนะ’

มันก็ฝังใจ เลยฟังมาตลอด วันพระนี้ไม่กล้าฆ่าสัตว์...”

คำกล่าวข้างต้นทำให้ทราบได้ว่าคนในสมัยนั้นท่านเน้นเตือนกันเสมอในเรื่องบุญเรื่องบาป ไม่มองข้ามหรือเพิกเฉยไป จะเห็นได้ชัดเจนอีกตัวอย่างหนึ่งเกี่ยวกับพ่อและแม่ของท่านเอง คือ ทุกครั้งที่พ่อเข้าป่าเข้าดงได้เนื้อมา แม่จะต้องเอาน้ำมันมาทาแห้งบ้าง ทำแหนมหรือทำส้มบ้างเพื่อไม่ให้บูดให้เสียทิ้ง จะได้เอาไปทำบุญกับพระที่วัด แม้ทำเช่นนี้เสมอมา ทุกครั้งจะต้องอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับสัตว์ที่เอาน้ำมันมาทำอาหารด้วยทุก ๆ ตัวไปไม่ให้ขาด ความใกล้ชิดติดพันของพ่อและแม่ต่อพระศาสนาเช่นนี้เอง มีส่วนปลุกฝังความคิดที่ถูกต้องกองปรด้วยเมตตาธรรมแก่ท่านอยู่ไม่น้อย ให้มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาปเป็นพื้นฐาน ประทับไว้ในจิตใจตลอดมากระทั่งก้าวสู่เพศบรรพชิต

เลือกคบเพื่อน

นิสัยที่จริงจังของท่านเป็นข้อเด่นอีกข้อหนึ่ง ใช่แต่เพียงเรื่องการทำงานเท่านั้นแม้แต่การคบเพื่อน

ท่านก็ยังชอบคนที่รักความสัตย์ความจริงไม่หละหละ ท่านกล่าวถึงเพื่อนสนิทคนหนึ่งในสมัยหนุ่มว่า
“...ผู้ใหญ่เถิง^๑ เป็นเพื่อนกัน แกขยันมากนะ เขาเรียกว่า หลานหลวงกำแหง เขาก็เรียกเราว่า หลานพ่อเฒ่าแพง แพง นี่แหละชื่อแม่เรา พ่อของแม่ขยันไม่มีใครสู้ในบ้าน ถ้าหลานหลวงกำแหงกับหลาน พ่อเฒ่าแพงได้ทำงานแล้ว ไม่มีใครสู้แหละ เราก็สนิทกัน ไปเที่ยวบ้านคุยกัน บางทีมันก็ไปบ้านเรา เราก็ มาบ้านมัน... ผู้ใหญ่เถิงนี่

เวลาไป มีอะไรก็กินโน้นเลย เราก็เหมือนกัน มาบ้านเขาก็กินเลย ถือเป็นอันเดียวกัน สนิทกัน ขนาดนั้นละ พ่อแม่ไม่เคยสนใจ ไม่เคยจะเล่าให้ฟัง ใ้มันไปกินข้าวบ้านกู ๆ เคยเหมือนไม่ได้กิน เขามากินข้าวบ้านเราก็เหมือนกัน เราไปกินข้าวบ้านเขาก็เหมือนกัน...

...เรานี้จะว่าความฉลาด แต่ก่อนก็ไม่ปรากฏนะ แต่เรื่องความสัตย์ความจริงนี่เด่น เป็นมา แต่ครั้งเป็นฆราวาสคือเจ้าของรูตัวเองว่ามีความสัตย์ความจริง แต่ไม่ได้สนใจด้วย มันหากเป็นอยู่ใน จิตถ้าใครหละหละไม่ยอมคบ ถ้าพูดเชื่อถือไม่ได้ก็ไม่คบ เวลาว่าอยู่ อยู่ เวลาว่าไป ไป นิสัยเรา ว่าทำ ทำ ไ้ที่ว่าอย่างนี้แล้วไปเป็นอย่างนั้น เราไม่คบ

อันที่สองพวกฉกพวกลักขโมยนี้ไม่คบ พวกหนุ่มด้วยกันที่ชอบฉกลักขโมยนี้ก็หลีกเลี่ยง ไม่คบ อันนี้เป็นนิสัยอันหนึ่งไม่ชอบคบคนหละหละ เรายังไม่ลืมนะ

พ่อของผู้ใหญ่เถิงเขาก็ขยันเก่ง... เขามาชวนเราไปหาล่าสัตว์ในป่า หาตะกวดหาอะไร เพราะหมาเราเป็นพรานดี มาชวนเราไปวันพรุ่งนี้

‘โ้ย ! ยังไปไม่ได้หรอกเพราะได้รับคำแล้วว่า จะทำ สวนตรงนั้น ๆ ให้พ่อ ถ้าอันนี้ยังไม่เสร็จ ไปไม่ได้หรอก’

ก็เลยขอผ่าน เขาเลยไม่ไป แล้วเขาก็ไปตามพ่อ ถามลับ ๆ เรามารู้ทีหลังนะว่า

‘ไหน บัว ชวนมันไปหาล่าตะกวด มันบอกว่า มัน ทำงานให้พ่อมันอยู่ มันยังไปไม่ได้ เป็นยังไง มันทำงานอะไร ทำจริงไหม ?’

‘มันทำแล้ว ทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว โ้ยย ไ้ถ้ามัน ได้ลั่นคำแล้ว เป็นแน่ทีเดียว ไม่สงสัยละ นอกจากมันเฉลยละ อย่าไปใช้มัน ถ้ามันลั่นคำแล้ว ตายใจเลย ไ้หนี่’

ผู้ใหญ่เถิงคนนี้แหละ เป็นเพื่อนของเรา เพื่อน การเพื่อนงานเพื่อนคบ เพราะไ้มันขยันมากนะ ทำถึงใจ ๆ ทุกอย่าง ไม่หละหละ เอาจริงเอาจังขยัน คนหละหละนี้เราไม่เล่นนะ มันเป็นนิสัยเอง มันเป็นอยู่ในจิตนะ เราก็ไม่รู้ว่ามันมีธรรมนะ จนไปเรียนหนังสือถึงรู้ คำสัตย์นี้เรามีมาแต่ดั้งเดิม มันหากเป็นอยู่ในหัวใจเราเอง...”

ผู้ใหญ่ให้การยอมรับ

อีกเรื่องหนึ่งเป็นที่ประหลาดใจอยู่ไม่น้อย แม้กระทั่งแม่ของท่านเองก็ยังไม่รู้สึกลึกซึ้งใจว่า ทำไม ผู้หลักผู้ใหญ่ในหมู่บ้านมักชอบมาหา และมาปรึกษาหารือกับท่าน จนครั้งหนึ่งแม่ถึงกับได้ออกปากว่า

“พ่ออ่าวพ่อลุง (คุณอาคุณลุง) มาหาบัวทำไม ? ปะสาเด็กน้อย”

บรรดาผู้ใหญ่จึงตอบว่า

“โ้ แม่อาแม่ป้า มันไม่ใช่เด็กน้อยนะ ถ้าทำอะไรไม่เอาตามคำมัน จะพลาดหมดเลย ต้องได้ทั้ง มันทำอะไรไม่พลาดสักอย่างเลย มันไม่ใช่เด็กน้อยนะนั่นนะ”

๑ ชื่อ “เถิง” ต่อมาเป็นผู้ใหญ่บ้านคำคั้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี หลวงตาจึงมักเรียก “ผู้ใหญ่เถิง”

ในเรื่องนี้ น้อง ๆ ของท่านอธิบายเพิ่มเติมว่า “...เพราะท่านเป็นคนความรู้อันดี... เช่นอย่าง ทำแบบแปลนแผนผังนี้ ไม่มีทางผิดพลาดไม่มีทางตกทางเสียใด ๆ

ชาวบ้านกะว่าจะเสียไม้... คิดกันว่าจะทำยังงั้น ๆ ๆ แต่พอทำจริง ๆ แล้ว มันกะคำนวณ ผิดพลาดหมด คนอื่น ๆ คำนวณผิดหมด แต่ท่านไม่เคยกะผิด จึงไม่เสียไม้ไปโดยเปล่าประโยชน์

อีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องไปตีผึ้ง ไม่ใช่เรื่องเล่น ๆ เพราะเมื่อก่อนเขาเอาเป็นอาชีพเลย ขายได้ราคา ดีมาก จะมีผู้มารับเอากับบ้านเลยทีเดียวนั้น...”

ด้วยความสามารถเช่นนี้เองทำให้ผู้ใหญ่หลายต่อหลายคนในหมู่บ้านให้ความคุ้นเคยสนิทสนม กับท่าน อย่างไรก็ตามสำหรับการคบค้าสมาคมกับเพื่อนวัยเดียวกันนั้น ท่านก็ยังมีการละเล่นสนุกสนาน แบบเด็กหนุ่มทั่ว ๆ ไป ไม่ได้มีอะไรผิดแผกแตกต่าง ตัวอย่างหนึ่งก็คือท่านยังเคยได้ฝึกหัดชกมวยเล่นกัน ระหว่างเพื่อน ๆ แต่ไม่นานก็เลิกกันไป เพราะคำขอร้องของแม่ว่า

“ลูกเอ๊ย ! อย่าไปหาชกมันเลย แม่เป็นห่วง มันเสียตับเสียปอด”

การงานจริงจัง

อุปนิสัยของท่านอีกอันหนึ่งคือเวลาทำการงาน จะไม่ยอมให้คนรู้คนเห็น เช่น ในตอนเช้าเวลา จะต้อนควายไปทำนา ท่านจะเที่ยวเก็บพวกไม้ไผ่หรือไม้กะลาที่หล่นอยู่ตามทางโยนขว้างออกข้างทาง

มีเดื่อนั้นเวลาฝูงควายเดินผ่าน มันอาจเดินเตะมีเสียงดังได้ ท่านเกรงว่าชาวบ้านจะได้ยิน จึงโยน ออกข้างทางหมด วันใดที่ออกไปนาท่านชอบไปตั้งแต่เช้ามืด ส่วนแม่ก็จะทำอาหารจนเสร็จแล้วห่อไว้ ทิ้งเวลาที่ลูกไปพอดี

การไถนาของท่านก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่บ่งถึงนิสัยที่ทรหดอดทน คือท่านจะทำไปเรื่อย ๆ จนเสร็จ เช่น ควาย ๔ ตัวอย่างนี้ จะสลับให้มันทำงาน เมื่อตัวหนึ่งทำจนเหนื่อยแล้ว ก็ปลดไถออกให้มัน ไปอาบน้ำกินหญ้า เป็นการพัก แล้วก็เอาตัวที่ ๒ ที่ ๓ มาสลับแทนเช่นนั้นตลอดจนเสร็จ ถ้าไม่มีตีก็ไม่เลิก หรือไม่ใช่เวลากินข้าวกลางวันก็ไม่ยอมเลิก

มีอยู่คราวหนึ่งพ่อแม่และน้องเขยซึ่งปกติเป็นกำลังสำคัญในการทำนา บังเอิญมาป่วยขึ้น พร้อม ๆ กัน ทำให้ท่านต้องเป็นหัวหน้าพาน้อง ๆ ไปแทน น้องสาวคนรอง ๆ ของท่านคนหนึ่งรู้ดีถึงนิสัย จริงจังโดยเฉพาะในเวลาทำงาน จึงนึกหวาด ๆ ในใจว่า

“ตายกู คราวนี้ หมดทั้งวันมีแต่ทำงานก็ตายกันเท่านั้นแล้วทีนี้”

และก็เป็นความจริงอย่างที่น้องสาวคิดไว้คือท่านเองไม่พาพักพาเลิกสักที ทำงานอยู่อย่างนั้นเรื่อยไปชนิดหากไม่ค้าไม่ยอมเลิกรา น้องสาวของท่านเล่าถึงเหตุการณ์ในตอนนี้นี่ว่า

“...แม้น้องพยายามบอกว่า ‘อยากกินข้าวแล้ว... บัว’ ท่านก็ทำงานไปเฉย ไม่พากินข้าวไม่พาหยุดพักสักที พาชุดพาทำอยู่หมดมือหมดวัน...

ตอนนั้นเป็นช่วงบูรณร้างถางพงทำนาใหม่... ท่านชุดเองเลย ไม่ใช่ควายคราด เพราะมันเพิ่งตัดไม้ลงใหม่ ๆ รากที่อยู่ในดินยังไม่เน่า (ไถยังไม่ทันได้)...

ท่านก็ทำงานไม่สนใจน้องเลย เตี้ยอ้อมทางนั้นแล้วอ้อมทางนี้ แล้วอ้อมไปทางนั้นอยู่อย่างงั้นไม่จบไม่สิ้นสักทีจนน้องว่า

‘โธ้ย ไม่ไหวแล้ว คิดถึงแม่’

เลยมีแต่จะร้องไห้ที่นั่นแหละ... ปรากฏว่าในปีนั้นได้ข้าว ๑๗ เล่มเกวียน จัดว่าได้เยอะทีเดียว...”

อีกตอนหนึ่งคือในระยะที่ท่านพาน้อง ๆ มาอนเฝ้านา น้องสาวเล่าเหตุการณ์ดังนี้

“...สมัยแต่ก่อนมีแต่เป็นดงเป็นป่า เสือช้างก็เยอะ เสี่ยงช้างหักกิ่งไม้โป๊ก ๆ เป๊ก ๆ อยู่ในป่าบ้างชะนีกี่ร้องฟังดูโหยหวนน่ากลัว เตี้ยร้องขึ้นทางนั้นทางนี้ รู้สึกวังเวงใจทำให้คิดถึงแต่พ่อแม่

นาที่เฝ้านั้นอยู่ติดกับป่ากับังห่างจากตัวบ้านประมาณ ๔ - ๕ กิโลเมตร ในช่วงที่ต้นข้าวเริ่มโตขึ้นชาวบ้านก็มาอนเฝ้านากัน ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วช้างจะพากันมาถอนต้นข้าวกินหมด

ช่วงเวลากินต้นข้าวจะต่างจากวัวควายตรงที่มันจะถอนทั้งต้นขึ้นมาแล้วเอาพาดกับขาของมันเพื่อสลัดดินออก แล้วจึงมันเข้าปาก ถ้าชาวบ้านไม่มาเฝ้า มันจะถอนกินจนหมดเกลี้ยงนาเลยทีเดียว แต่วัวควายเวลากินข้าวมันจะกัดกินเฉพาะส่วนยอด ไม่ถอนหมดทั้งต้น

ฉะนั้นเวลาเฝ้านา เขาจึงต้องเอาปืนไปด้วยเพื่อใช้ยิงไล่ช้าง บางคนก็ยิงขึ้นฟ้าให้มีเสียงดังมันตกใจก็ไป...”

พี่ ๆ น้อง ๆ

ด้วยนิสัยจริงจังเช่นนี้ทำให้บางครั้งบรรดาน้อง ๆ ที่ร่วมงานกับท่าน ถึงกับต้องนำเรื่องนี้มาฟ้องแม่ตามภาษาท้องถิ่นสมัยนั้นว่า

“...โธ้ย อีแม่เอ๊ย คันหมู่เจ้าบไปทำงานนำ บักนี้ มันเฮ็ดอีหยังบู้จักขึ้นจักหยุด หมู่ซ้อยเลยลิตาย...

มันบได้พาขึ้นเต๊ะ พาเกี่ยวข้าวกะดี พาด้านากะดี มันบพาขึ้น คันหมู่เจ้าบไปนำ มันลือเอาให้ตายอีหลี...”

หมายถึงว่า ถ้าพ่อแม่ไม่ไปทำงานด้วยแล้ว ท่านจะทำงานไม่ยอมเลิกราสักที เหมือนว่าจะเอาให้น้อง ๆ ตายไปข้างหนึ่งเลยอย่างไรอย่างนั้นทีเดียว

แม่แทนที่จะเห็นคล้ายไปกับน้อง ๆ ด้วย กลับพูดตบตลกทันที

“จิงชั้นหละ สู้บเป็นตาชะแตก”

หมายถึง “ก็อย่างงั้นละซิ พวกเรามันไม่เอาไหนเสียเอง” คือน้อง ๆ ของท่านทำงานเหนื่อยแล้วก็อยากจะเลิก อยากจะกลับบ้าน ส่วนท่านเองก็ไม่พาเลิกงานสักที

ท่านเคยกล่าวถึงอุปนิสัยดังกล่าวของท่านเองไว้เช่นกัน ดังนี้

“นิสัยมันก็ไม่เคยทะเลาะแหละมาตั้งแต่เป็นชรวาสาอยู่แล้ว หากเป็นไปตามชรวาสาอันนั้นแหละตามธรรมดาชรวาสาก็ไม่มิกฎข้อบังคับอะไร ๆ แต่นิสัยมันก็มีของมันอยู่ ว่างั้นเถอะนะ

“...โธ้ย อีแม่เอ๊ย...
คันหมู่เจ้าบไปทำงานนำ
บักนี้ มันเฮ็ดอีหยังบู้จักขึ้น
จักหยุด หมู่ซ้อยเลยลิตาย...”
“...จิงชั้นหละ
สู้บเป็นตาชะแตก...”

ถึงจะเป็นแบบฆราวาสทั่ว ๆ ไปก็ตามแต่ความจริงจังของมันเป็น มันฝังลึกอยู่อย่างเช่นว่าจะทำอะไรอย่างนี้ ถ้าลงว่าจะทำ ยิ่งกับพ่อกับแม่ หากได้ลั่นคำว่า จะทำให้แล้ว... ไม่เป็นอื่นแหละ... อันนี้เป็นนิสัยเรา ถ้าเราเป็นหัวหน้า เราก็คือเป็นอย่างนั้นนะ...

ทุกอย่างเรื่องของเราต้องให้พ่อแม่ไว้วางใจได้เลยถ้าเราได้ทำอะไรแล้ว ถ้าเวลาไปทำงานกับพ่อ กับแม่ก็เป็นอีกแบบหนึ่งนะ พาทำอะไรก็ทำ พาถูกพาชู้เราก็อึ้ง ธรรมชาติธรรมดา ถ้าพ่อแม่ไม่ไปร่วมทำงานด้วย น้อง ๆ มันจะตาย..."

ท่านเคยกล่าวถึงพี่น้องในครอบครัวของท่านอยู่บ้างว่า

"...น้อง ๆ ก็ดีทุกคนนะเท่าที่ดูวีแววของพวกน้อง ๆ ที่อยู่ในครั้งโน้น..."

พี่ชายคนใหญ่... เน้นหนักไปทางการค้า จะเป็นไปทางคุณตา พี่ชายเริ่มค้ามาตั้งแต่เป็นหนุ่ม แม่เลยมอบเงินให้ไปหาซื้อวัวซื้อควาย คือนิสัยชอบทางสังเกตุสัตว์ สัตว์ตัวไหนมีลักษณะอย่างไร ดูไม่ค่อยผิดนะ พวกใครในบ้านจะซื้อวัวซื้อควายต้องให้ไปช่วยหาดูให้

'ไปช่วยดูให้หน่อย'

แกดูเฉย ๆ นะ ไม่ต้องทดลองใช้งานใช้การอะไรละ ถ้าแก้วว่า 'ควายตัวนี้ชั้นคนนะ' ก็ถูก... จับได้ตรงไหนก็ไม่รู้นะ 'ควายตัวนี้ดูใช้ไม่ได้นะ' มันก็เป็นจริง ๆ ถ้าว่า 'ดี' ยิ่งงี้ก็ถูกอย่างนั้นนะ มันแปลกอยู่นะ ดูยังงี้ไม่ทราบ เป็นแยกค้ายอันหนึ่ง

พวกคนหนุ่มด้วยกันในหมู่บ้านก็ไม่มีใครดูเป็น มีแต่ให้พี่คนนี้ไปหาซื้อ พ่อแม่ให้เงินไปซื้อ จากนั้นมาก็ดูดต่อมาเรื่อย เป็นนักชื้อนักขายทางวัวทางควาย

เวลามีครอบครัวเห้ายเรือนอยู่นั้นแล้ว แม่ยังใช้ให้ไปซื้อควายให้มาเป็นหลักแหล่งของคอกเป็นหัวหน้าฝูง ก็เป็นจริง ๆ นิสัยชอบเหมือนตา ตาก็ไปหาซื้อวัวซื้อควายมาขายไม่ได้ขาด แม่เลยปล่อยให้ซื้อขายมาเรื่อยจนกระทั่งตาย กับน้อง ๆ นี้รักมาก เพราะเขาใจดีกับน้อง แต่เรานี้ไม่ค่อยมีใครมาใกล้ นอกจากไม่ติดแล้วยังกลัวด้วย...

...พวกน้อง ๆ ไม่ค่อยชอบหละเพราะเราเป็นคนดู แต่ดูเพราะความจริงจัง นิสัยนี้มันมีนะ ไม่เหมือนพี่ชายเป็นอีกแบบหนึ่ง อยากรู้ก็ทำ อยากรู้เมื่อไหร่ก็ไปเฉย... ไม่ได้สนใจกับใคร

ไอ้เรานี้ โห... ไม่เสร็จเป็นไม่ยอม พี่ชายก็เป็นแบบหนึ่ง ที่นี้น้องก็รักกะชิเพราะไม่ดู เวลาไปไหนนี้ พวกน้อง ๆ นี้รู้มเลยทั้งหญิงทั้งชาย

กับเรานี้ ไอ้โห... คนเดียวไม่มีไปเกี่ยว เขาเบือจะตาย เขาซึ่งเราจะตายแต่ก็ไม่กล้าพูด... เฉยเราก็คือชอบด้วยเวลาใครไปยุ่งด้วยเวลาไปไหน..."

แกลังัดน้องด้วย "สิงควาย"^๑

ครั้งหนึ่งไปเลี้ยงควายกันตามประสาที่ ๆ น้อง ๆ ท่านเป็นหัวหน้าพาไป เมื่อถึงเวลาเที่ยงจึงเอานกแขวงแขวมมาบัง ระหว่างนั้นท่านก็นึกครึ้มอกครึ้มใจจึงสิงควายขึ้นว่า

"...อืดูเขาเล่นะ ตักเขาเลงก็ตักเค้าเบึงเส่งตัก เขาเต่งก็ตักเค้าล้าเต็งตัก เขาเล็งกะตักเขาดำตัก..."

น้อง ๆ ได้ยินดังนั้นต่างพากันหัวเราะชอบใจจนจะล้มจะตายกันเลยทีเดียว เมื่อบั้งจนสนุกได้ที่แล้ว จึงเอากะติบข้าวเหนียวและกับข้าวอื่น ๆ มาวางเตรียมพร้อมจะกินกันอยู่แล้ว น้อง ๆ ก็ขอร้องท่านขึ้นว่า

"สิงควายตัวนั้นให้ฟังอีกหน่อยซิ ฟังแล้วมันม่วนดีหลาย (สนุกดี)"

"อะไรกัน ? จะกินข้าวอยู่แล้ว ยังจะให้ฟังอีกหรือ ?"

^๑ คนเฒ่าคนแก่ทางอีสานอธิบายคำว่า "สิงควาย" หมายถึง การขับร้องเล่นเพื่อความสนุกสนานหยอกล้อกันในระหว่างเด็กเลี้ยงควายมากกว่าจะเป็นเรื่องจริงจัง และอีกความหมายหนึ่ง หมายถึง การร้องเพลงกล่อมควาย

“เอ้อ สิ่งเลย มันอยากฟังหลาย”

ท่านเลยทั้งสิ่งไปกินไป กินไปสิ่งไปอยู่อย่างนั้น น่อง ๆ ก็มีแต่ฟังเสียจนเพลिनพากันหัวเราะ พอกพอใจจนน้ำหูน้ำตาไหล และเมื่อหันมาตุนกบั้งอีกครั้งหนึ่งปรากฏว่าหมดเกลี้ยงแล้ว ท่านเลยพูดขึ้นว่า

“ถ้าไม่อยากฟังกันหลาย ก็ไม่กินหมดหรอก เห็นอยากฟังกันเหลือเกิน ก็เลยแกล้งตัดเส้นเอาซะเต็มทีเลย นกบั้งก็เลยหมดเลย”

การสังควายเป็นที่พอใจของน่อง ๆ เป็นอย่างมาก แทนที่น่องจะต่อว่าต่อขานอะไรพี่บ้าง กลับพูดว่า

“ก็ไม่เคียดหรอก ถึงจะกินหมดก็ช่าง พวกเราก็ทำเรื่องเองแหละ เทียวอยากจะมาฟังเอาตอนคนกำลังจะกินอยู่แล้ว แม้จะกินหมด ก็ว่าพอดีอยู่หรอก พอดีกันกับที่ขอให้ร้องอยู่หรอก”

แต่นั้นมา ท่านก็แกล้งพูดหยอกน่องว่า “อยากฟังอีกไหมละ สิ่งควายนั่นหนะ”

ศาสนาก็เลื่อมใส แต่ใจ...

ในขณะนี้ แม้ความเคารพเลื่อมใสในพระศาสนาของท่านจะยังมีอยู่มากก็ตาม แต่ด้วยวัยที่โตเป็นหนุ่มเต็มที่แล้วทำให้เริ่มคิดคำนึงถึงเรื่องหญิงสาวที่จะมาเป็นคู่ครอง จิตใจตอนนั้นท่านกล่าวว่า

“กิเลสมันก็มีมากอยู่เหมือนกัน เห็นเขามีลูกมีเมียก็คิดอยากมีลูกมีเมียมีครอบครัวกับเขา”

มีอยู่วันหนึ่ง ขณะที่ท่านกำลังสนทนากันกับหนุ่มถึงเพื่อนสนิทของท่านอยู่นั้น ผู้เฒ่าคนหนึ่งอายุราว ๕๐ ปีมาจากอำเภอกุมภวาปี อุดรธานี ลักษณะของแกเป็นคนสุขุมไม่ค่อยพูด แกนั่งอยู่ในบริเวณนั้นจึงได้ยินสองหนุ่มพูดคุยกันมาตลอด หนุ่มถึงพูดแต่ว่าจะบวช ๆ คงจะพูดเรื่องบวชอยู่นานจนแกชักจะรำคาญละมั้ง แกจึงว่า

“ไหนพ่อขอลายมือหน่อยหนะ มานั่งฟังอยู่นี้มีแต่จะบวช ๆ มันจะได้บวชจริง ๆ หรือ ไหนให้พ่อดูลายมือหน่อยนะ”

ผู้เฒ่าดูลายมืออยู่เงียบ ๆ ลักพักหนึ่งแกก็พูดขึ้นว่า

“...จ้างก็ไม่ได้บวช นี่ไม่กี่วันมันจะมีเมีย มันติดกันอยู่แล้ว นี่คู่ของมันติดอยู่นี้มันแยกไม่ออก มันจะแยกออกได้ยังไง...”

ผู้เฒ่าไม่ใช่ว่าพูดแบบธรรมดา ๆ แต่พูดแบบยืนยันเลย แกเป็นคนนิสัยไม่ค่อยพูด เป็นคนเคร่งขรึมพอเห็นผู้เฒ่าทำนายเพื่อนแบบนี้ เลยทำให้หนุ่มบ่าวรู้สึกยิ่งคึกคักมั่นใจไปด้วย เพราะไม่ต้องการจะบวช แต่ต้องการจะเอาเมีย เมื่อเพื่อนดูเสร็จเรียบบร้อย หนุ่มบ่าวจึงขอให้ดูบ้าง

“...ดูให้ผมหน่อย...”

หนุ่มบ่าวพูดด้วยความกระหึ่มใจว่าอย่างไรต้องได้เมียแน่คราวนี้ แต่การณ์กลับตรงข้าม ผู้เฒ่าดูอยู่ครู่หนึ่ง แกพูดขึ้นว่า

“เอ้อ ! ผู้นี้ใช่ละนี้ ผู้นี้ถึงถูก ได้บวชแน่ ๆ จะได้บวช นี่สายบวชเต็มแนวแล้วเวลานี้ จะบวชเร็ว ๆ นี้...”

ผู้เฒ่ากล่าวด้วยความมั่นใจเช่นนี้ถึงกับทำให้หนุ่มบ่าวหน้าซีดเผือดลงทันที ดังนั้นเพื่อความแน่ใจว่าผู้เฒ่าอาจจะดูผิดไปหรือไม่อย่างไรกัน จึงรีบบอกไปว่า

“เอ๊ะ ! ว่าจะเอาเมียอยู่นะ ผมอยากจะได้เมียอยู่นะ”

แทนที่ผู้เฒ่าจะลั้งเลใจ กลับยิ่งพูดอย่างยืนยันเลยว่า

“...จ้างก็ไม่ได้แต่ง...!!”

และในที่สุดท่านก็ไม่มีการครอบครัวย้ำเรื่อยตามที่เคยตั้งใจไว้เดิม แม้จะมีหญิงสาวที่หมายมั่นตกลงปลงใจระหว่างกันแล้วก็ตามที่ แต่ครั้งพอจะให้เป็นอย่างจริงเป็นจังขึ้นมาครั้งใด กลับหาจุดที่เหมาะสมลงตัวลงใจกันมิได้สักที

อีกทั้งด้วยนิสัยที่เป็นคนเคารพในเหตุผลเหนือสิ่งอื่นใด ดังนั้นเมื่อเหตุผลยังเป็นที่ยึดมั่นไม่ได้ แม้ความรักจะมากเพียงใด ท่านก็ยอมอดยอมทนได้ และด้วยเหตุนี้เอง ความคิดของท่านที่จะมีครอบครัวจึงเหมือนมีสิ่งมาขัดขวางให้คลาดแคล้วจนได้ทุกทีไป ชะรอยจะเป็นเพราะ **บุพเพ จกตบุญญา** อำนาจบุญกรรมที่ท่านเคยสร้างสมอบรมมาแต่ดั้งเดิมให้ผลมากกว่าจะเป็นเรื่องการทำนายทายทักจากหมอดู บุญนี้จึงให้ผลลุดหนุนผลักดันชีวิตของท่านให้ไปในทางอันประเสริฐ

ทอดสมอความรัก

ท่านกล่าวย้อนอดีตถึงสมัยหนุ่มซึ่งเป็นเหตุการณ์ในช่วงที่กำลังคิดจะมีครอบครัวว่า

“...ถ้าจะเอาเมียที่ไรก็ผิดก็พลาดไปทุกที ทั้ง ๆ ที่พ่อผู้หญิงชอบหมดทั้งนั้นแหละ พอเราขึ้นไปบ้านไหน แต่ก่อนเขามีงานปั่นฝ้ายปั่นไหมกันทางภาคอีสาน ทุกวันนี้ก็มี เขาไปเที่ยวกันแต่เขาวัวไปเล่นสาว ภาษาทางนี้

ถ้าเราไปขึ้นบ้านไหน โอ๊ย เสียงลั่นไปแหละ คือพ่อแม่ทางผู้สาวนะชอบมาก แต่ลูกสาวไม่เห็นชอบอะไร คือเขาอยากได้เรา เขาเห็นเราขยันก็รักกันอยู่แล้วนี่...”

ท่านเคยเล่าให้ลูกหลานฟังเกี่ยวกับเรื่องความรักว่า

“หลวงตาบัว ก็เคยรักสาวเหมือนกัน เคยพูดมาแล้ว หลวงตาบัวเป็นบ้า โธ เราก็เห็นโทษของมันเหมือนกันนี่นา หลังมานี้จึงเห็นโทษ เวลานั้นมันไม่เห็นเลยนอนไม่หลับก็ยังไม่เห็น มันคิดเห็นหน้าแต่ผู้สาวคนเดียว

โธ... ไม่มีอะไรในโลกธาตุ ไม่มีใครมีคุณค่ายิ่งกว่าสาวคนเดียวนี้ละ มันนั่งอยู่ในหัวใจตลอดเวลา ทำหน้าที่การงานใดมันก็เป็นพุทโธอยู่ในใจนี้ละ สาวคนนั้นนั่น มันเป็นพุทโธแทน มันอย่างจี้ละ หือทำงานทำการใดมีแต่อันนั้นละ อยู่ในนั้นละ โอ้โห มันเป็น ก็บอกว่าเป็นซี...

โธ... อจจะแตกนะ รักผู้หญิงนี้ไม่ใช่เล่น ๆ เราเคยรักมาแล้วนี่ โธ ถึงขนาดนี้ถึงขนาดจะกินข้าวไม่ลงนอนไม่หลับ... อยู่ที่ไหนหากทำอะไรก็ตาม งานการอะไรก็ตาม ทำไปบิ๋น^๑ ไปเดินก็เดินไป แต่พุทโธหญิงสาวนั้น มันไม่ได้พรากจากใจหนา มันติดอยู่นั่นตลอด ถึงว่ามันฝึกลึก

ทุกซอกทุกที่สุดนะ โห พิลึก... ความหนักหน่วงถ่วงจิตใจ ความทุกข์ความลำบาก ทรมานที่สุดในเวลานั้น ที่นี้ความรักมันก็ตั้งไป ตั้งไป มันไม่ให้เห็นโทษ ทุกซอกขนาดไหนมันก็ไม่เห็นนะ...”

แม้ว่าท่านจะไม่ได้คาดคิดเรื่องบวชมาก่อน แต่อย่างไรก็ตามสำหรับเรื่องความรักของท่านที่มีต่อหญิงสาวนั้น ถึงจะมีมากจนถึงกับทำให้ทุกข์ร้อนภายในใจเพียงใด ท่านก็จะไม่ยอมทำสิ่งผิดพลาดเสียหายใด ๆ โดยเด็ดขาด อันอาจจะก่อให้เกิดความกระทบกระทั่งจนถึงจิตใจของพ่อแม่ และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ ดังนั้นถึงแม้สมัยเมื่อครั้งยังเป็นฆราวาสอยู่ ท่านก็จะพยายามใช้หลักต่อไปนี้ตลอดมา

“...เฮ้ ! มึงจะรักไปไหนรักไป มึงไม่ได้เกิดกับอ้อหญิงคนนี้นะละนะ ถึงขนาดนี้นะละนะ มึงทำไม้มึงรักลิ้มพ่อลิ้มแม่ได้ บังคับมัน เฮ้ เคยเป็นนี้ เอาความจริงมาพูด... ก็เรื่องของเราเป็นมาแล้วนี่ แต่ที่นี้เวลามันจะแยกของมันได้ ก็เพราะศีลธรรมนะนี่ ลำคัญอันนี้นะ ธรรมแยกออกได้ขาดสะบั้นไปเลยเชียว...”

๑ ภาษาอีสาน หมายถึง คีบคลาน

ให้ถอยไม่ถอย จะแก้

แม้รักจนน้ำตาไหล รักเต็มหัวใจเจ้าของ ใคร ๆ ก็ไม่รู้
จนเจ้าของจะเป็นบ้า ไม่ใช่รักธรรมดา... ไม่ลืมนะจนบัดนี้
เพราะรักครั้งแรกด้วย เอ้าจริง ๆ... รักครั้งแรกถอนไม่ขึ้นง่าย ๆ

โธ่ ๆ แต่ดียวหนึ่ง มันมีหลัก หัวใจมีหลักของมัน เป็น
ฆราวาสก็มีอยู่ความสัตย์ความจริง ความเด็ดมันเด็ดอยู่ตลอด
เมื่อเห็นว่ารักนี้จะทำลายเจ้าของแล้ว ก็ทอดสมอลงก็เลย ให้
เรือมันไปไม่ได้ ให้มันหมุนอยู่นี้ มันถอนสมอไม่ได้... มันก็
ดินอยู่นี้ เรือหมุนอยู่นี้ มันไม่ออก ถ้างสมอหลุด เรือมันก็
พาไปทะเลหลวงโน้นล่ะ นี่ไม่ให้มันไป...”

“...เมื่อเห็นว่ารักนี้
จะทำลายเจ้าของแล้ว
ก็ทอดสมอลงก็เลย
ให้เรือมันไปไม่ได้
ให้มันหมุนอยู่นี้...
ไม่ให้มันไป...”

๒

เหตุแห่งการบวช

ลูกที่ไว้ใจ วางใจได้

ในระยะก่อนที่หลวงตาจะออกบวช ปรากฏว่าท่านเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงของครอบครัว เป็นที่ไว้เนื้อเชื่อใจในการทำงานทั้งปวง จนบิดามารดาหวังฝากผีฝากไข้ฝากเป็นฝากตายไว้กับท่าน ความไว้วางใจของพ่อแม่ที่มีต่อท่านและพี่ชาย เห็นได้อย่างชัดเจนจากคำกล่าวของท่านที่ว่า

“...แต่ก่อนพ่อแม่ของเรามีเป็นหลาย ๆ ชั่ง^๑ นะ คือเงินชั่งแต่ก่อนไม่ใช่เล็กน้อย เป็นเงินหมื่น ๆ ทุกวันนี้ละนะ เงินมีหลายชั่งในครัวเรือนของเรา...”

พอเดือนเมษาฯ สรงน้ำพระปีใหม่พ่อแม่ถึงจะเอาออกมาทีหนึ่ง... ใส่ขันใหญ่นี้ออกมาเต็มเลย เวลาสรงน้ำไม่ให้ใครรู้นะ รู้เฉพาะเรากับพี่ชายคนหนึ่ง นอกนั้นไม่ยอมให้เห็นเลย ทำอยู่ข้างบนบ้าน เอาน้ำอบน้ำหอมมาล้าง จนถึงน้ำดำเลย เต็มขัน ๆ เสร็จแล้วเก็บเงียบ แต่ก่อนไม่มีฝากธนาคารนะ เก็บแบบลึกลับของคนโบราณ...”

เกี่ยวกับเรื่องการเก็บรักษาเงินทองภายในครอบครัวของท่านนั้น แม่เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกว่าพ่อ เพราะเป็นผู้มีความจดจำดีกว่าพ่อมาก ประการแรกคงเป็นเพราะแม่ได้ความเฉลียวฉลาดจากคุณตามาไม่น้อย ดังท่านเคยกล่าวว่า

“...โยมแม่นี้ยกให้เลย ความจำนี่เก่งมาก อันนี้เด่นจริง ๆ ลูกไม่ได้สักคนเดียว ทางนี้เขามีกอนล้ำเหมือนเพลง พอเขาขึ้นลำนี้ โยมแม่ฟังอยู่นั้นแล้ว ฟังลำจบ จำได้หมดเลย เก่งขนาดนั้น อะไร ๆ นี่จำได้หมด

ลูกคนไหนเกิดวันไหนเดือนไหน ช่างขึ้นข้างแรม ไม่ได้มีอะไรจดนะ แต่ก่อนไม่มีละหนังสือจะจด โยมแม่จดด้วยความจำทั้งนั้น ลูกทุกคนจำได้หมด ไม่มีพลาด นี่แหละเก่งจริง ๆ ความจำความฉลาดก็ยกให้อยู่นะ แมารู้ลึกลับจะได้สืบมาจากพ่อคือตา...”

น้อง ๆ ของท่านกล่าวเช่นกันว่า

“...ที่แม่มีความสามารถทางการจดจำดีกว่าพ่อก็น่าจะเป็นเพราะพ่ออาจจะต้องรับผิดชอบการทำงานหลายอย่าง ทำให้มักจะลืมสิ่งนั้นสิ่งนี้อยู่บ่อยครั้ง

ถ้าพ่อถือเงินไปไหนต่อไหน ความที่จำไม่ได้ทำให้เหมือนกับว่าอยู่ดี ๆ เงินก็ถูกขโมยหายไป บางครั้งก็กลับมีเงินเพิ่มขึ้นทั้ง ๆ ที่ไม่มีใครเอามาใส่ให้ แต่สำหรับเงินที่เก็บอยู่กับแม่นั้นไม่เคยมีปัญหาใด ๆ เหมือนของพ่อเลย

เวลาที่เขาหาบพอนข้าวมากองที่ลานในนา ทางพ่อว่าข้าวมีเท่านั้น ส่วนแม่ว่ามีเท่านี้ จะนับได้ไม่เท่ากัน ท่าน (หมายถึงหลวงตา) จะเชื่อถือในจำนวนที่แม่บอกเพราะท่านว่าแม่พูดมีเหตุผลมากกว่า ส่วนพ่อก็ลืมเก่งและสิ่งนี้เองทำให้ท่านตัดสินใจพูดกับพ่อแม่ว่า

‘เฮ้ ตั้งแต่ต่อไป ให้แม่เป็นคนเก็บเงินทั้งหมด เอาไว้ให้พ่อใช้นิดหน่อย ถ้าไม่มี จึงค่อยเอาจากแม่ไปใช้ เป็นการตัดปัญหาจะได้ไม่มีใครมาล้ามาปล้นอีก’...”

^๑ เงิน ๑ ชั่ง เท่ากับ ๘๐ บาท

การที่พ่อแม่ยอมให้ท่านได้เห็นเงินจำนวนมาก อีกทั้งยอมเชื่อคำแนะนำของท่านในเรื่องการ
จัดเก็บเงินดังกล่าว ย่อมชี้ชัดถึงความเป็นที่เชื่อใจวางใจได้ของพ่อแม่ที่มีต่อท่าน เพราะหากเป็นลูกที่ไม่ดี
ก็ย่อมอาจจะคิดลักขโมยเงินทองของพ่อแม่ได้ หรืออาจแนะนำพ่อแม่เพื่อหวังประโยชน์เข้าสู่ตนเอง
โดยอาศัยจุดอ่อนในเรื่องความจำของพ่อแม่เป็นช่องทางได้
ความซื่อสัตย์ต่อพ่อแม่ดังกล่าว นับเป็นคุณธรรมของบุตรที่ทำได้ยากยิ่งในปัจจุบัน

สะท้อนใจน้ำตาพ่อแม่

เมื่อท่านมีอายุครบสมควรที่จะบวชได้แล้วตามหลักประเพณีของไทยเราแต่โบราณมา เมื่อ
บุตรชายอายุครบบวชมักจะทำให้บวชเสียก่อน ก่อนที่จะมีครอบครัวเห้าย่าเรือนต่อไป ดังนั้นบิดามารดา
จึงคิดจะนำเรื่องนี้มาปรึกษาปรารภกับท่าน
ครอบครัวของท่านมีพ่อแม่และลูกชายหญิงหลายคนโดยปกติจะร่วมรับประทานอาหารกันอย่าง
พร้อมหน้าพร้อมตา เย็นวันหนึ่งขณะกำลังรับประทานอาหารอยู่อย่างเงียบ ๆ พ่อก็พูดขึ้นมาชนิดไม่มีอะไร
เป็นต้นเหตุเลยว่า

“...เรามีลูกหลายคนทั้งหญิงทั้งชาย แต่ก็ไม่พ้นความวิตกกังวลในเวลาเราจะตาย เพราะจะไ
ม่มีลูกคนใดใจเป็นผู้ชายคิดบวชให้พอเราได้เห็นผ้าเหลืองก่อนตาย ได้คลายความกังวลใจในเวลานั้น
แล้วตายไปอย่างมีความสุขหว่าง...”

...ลูกผู้ชายเหล่านั้นก็ไม่ว่ามันแหละ ส่วนลูกผู้หญิงก็ไม่เกี่ยวของมัน ลูกผู้ชายก็ก็มีหลายคน
แต่นอกนั้นก็ไม่ว่าอะไรพอจะอาศัยมันได้ แต่ไอ้บัว (หมายถึงหลวงตา) นี่สิ ที่กุอาศัยมันได้นะ...”

ทั้ง ๆ ที่โดยปกติพ่อแม่ไม่เคยชมท่านแม้เรื่องอะไรต่าง ๆ พ่อก็ไม่ชม มีแต่กดลงเรื่อย ๆ ท่านว่า

นิสัยของพ่อและแม่ของท่านเป็นอย่างนั้น

จากนั้นพ่อก็พูดต่อไปว่า

“ไอนี้ลงมันได้ทำการงานอะไรแล้ว กูไว้ใจมันได้ทุกอย่าง กูทำยังสู้มันไม่ได้ ลูกคนนี้กูไว้ใจที่สุด ถ้าลงมันได้ทำอะไรแล้วต้องรีบไปหมด ไม่มีที่นำคำหนดิเดียน กูยังสู้มันไม่ได้ ถ้าพูดถึงเรื่องหน้าที่การงานแล้ว มันเก่งจริง กูยกให้ ลูกกูทั้งหมด ก็มีไอนี้แหละเป็นคนสำคัญ เรื่องการงานต่าง ๆ นั้น กูไว้ใจมันได้

แต่ที่สำคัญตอนกูขอให้มันบวชให้ที่ไร มันไม่เคยตอบไม่เคยพูดเลย เหมือนไม่มีหูไม่มีปากนั่นเอง บทเวลา กูตายแล้ว จะไม่มีใครลากกูขึ้นจากหมอนรกเลยแม้คนเดียว เลี้ยงลูกไว้หลายคนเท่าไร กูพอจะได้อาศัยมันก็ได้เรื่อง ถ้ากูอาศัยไอนี้ไม่ได้แล้ว กูก็หมดหวัง เพราะลูกชายหลายคน กูหวังใจอาศัยไอนี้เท่านั้น”

ท่านเล่าให้ฟังต่อว่า “พอพ่อว่าอย่างนั้น น้ำตาพ่อร่วงปุบปับ ๆ เรามองไปเห็น แม่เองพอมองไป เห็นพ่อน้ำตาร่วงแม่ก็เลยน้ำตาร่วงเข้าอีกคน เราเห็นอาการสะเทือนใจทนดูอยู่ไม่ได้ ก็โดดออกจากที่รับประทาน ปุบปับหนีไปเลย นั่นแหละเป็นต้นเหตุให้เราตัดสินใจบวช มันมีเหตุอย่างนั้น”

การที่แม่ก็น้ำตาไหลเหมือนกันกับพ่อ เพราะว่าแม่ก็เคยอบรมและขอร้องลูกเกี่ยวกับเรื่องนี้มาก่อนแล้ว แต่ท่านก็ยังยืนยันทุกครั้งไปว่า

“ไม่บวช กำลังรักสาวอยู่”

พิจารณาหาเหตุผล ก่อนตัดสินใจ

เมื่อหลบอยู่ตามลำพัง ท่านนำเรื่องนี้ไปคิดอยู่ ๓ วันไม่หยุดไม่ถอย และไม่ยอมมารับประทานร่วมวงพ่อแม่อีกเลยใน ๓ วันนั้น กลัวจะโดนปัญหาตงกล่าวนี้อีก เพราะตอนนั้นใจยังไม่คิดอยากบวช จึงทำเป็นทองไม่รู้ร้อนเรื่อยมา แต่คราวนี้เห็นเป็นเรื่องหนักหนาสาหัสสาครรจ์ ขนาดถึงกับทำให้พ่อแม่ต้องเสียน้ำตา ท่านจึงคิดเทียบเคียงหาเหตุผลในใจว่า

“...เอ๊ พ่อมาน้ำตาร่วง ยกลูกก็เรียกว่ายกแบบยกทุ้มลง พุดง่าย ๆ ยกยกก็ยกยก เพื่อทุ้มลง บทเวลาจะให้บวชนี่ละทุ้มลง คิด เอ๊ พ่อน้ำตาร่วงเพราะเรา คิดเอามากจริง ๆ นะ ไม่สบายหัวใจเลย

คิดสงสารพ่อ พ่อแม่ก็เลี้ยงเรามาทั้งบ้านทั้งเมืองเขาก็มีลูกมีเต้า ลูกเต้าเขายังบวชได้ แม้แต่ติดคุกติดตะรางเขายังมีวันออก นี่ไปบวชไม่ใช่ติดคุกติดตะราง คนอื่น ๆ เขายังบวชได้ เขาสึกมาถมไป บางองค์ท่านบวชจนเป็นสมภารเจ้าวัดจนตายกับผ้าเหลือง ก็ไม่เห็นท่านเป็นอะไร ทำไมเราบวชให้พ่อแม่เล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ได้ มีอย่างเธอ เขาละนะที่นี้ละ คิด...

...เพื่อนฝูงที่เขาบวชกัน ตลอดถึงครูบาอาจารย์ที่บวชเป็นจำนวนมาก ท่านยังบวชกันได้ทั่วโลก เมืองไทย การบวชนี้ก็ไม่เหมือนการติดคุกติดตะราง แม้เขาติดคุกติดตะราง เช่น ติดตลอดชีวิต เขาก็ยังพ้นโทษออกมาได้ เราไม่ใช่ติดคุกติดตะรางนี้ หมูเพื่อนบวชเขายังบวชได้ เขาเป็นคนเหมือนกัน และครูบาอาจารย์ทั้งหลายที่ท่านบวชจนเป็นสมภารเจ้าวัดท่านยังอยู่ได้ เหตุใดเราเป็นคนทั้งคน พ่อแม่เลี้ยงมาเหมือนคนทั้งหลาย อย่างอื่น ๆ เรายังอดได้ทนได้ แต่การบวชนี้มันเหมือนติดคุกติดตะรางเชียวเธอ เราถึงจะบวชไม่ได้ ทนไม่ได้ เราทำไม่ถึงจะด้อยเอาเสียนักหนา ต่ำช้าเอานักหนากว่าเพื่อนฝูงทั้งหลาย ถึงขนาดพ่อแม่ต้องน้ำตาร่วงเพราะเรา นี้ ไม่สมควรอย่างยิ่ง...

“...เอ๊ พ่อน้ำตาร่วง

เพราะเรา คิดเอามากจริงๆ นะ ไม่สบายหัวใจเลย

คิดสงสารพ่อ

พ่อแม่ก็เลี้ยงเรามา...

ทำไมเราบวชให้พ่อแม่

เล็กๆ น้อยๆ ไม่ได้

มีอย่างเธอ...”

...สุดท้ายก็ลง เราเป็นคนทั้งคน เป็นลูกชายคนหนึ่ง เป็นคน ๆ หนึ่ง คนอื่นเขาบวชได้ เราบวชไม่ได้เป็นไปไม่ได้ เอ้า บวชอยู่ในผ้าเหลืองมันอยากสึกจนกระทั่งตายก็ให้ตายดูซีพ่อแม่เลี้ยงมาก็อยากถึงขนาดที่ว่าร้องห่มร้องไห้เพราะเราไม่บวชเท่านั้นมันพิลึกเหลือเกิน เราเป็นลูกของคนแท้ ๆ...”

ท่านคิดวกไปวนมาอยู่นั้นได้ ๓ วันจึงตัดสินใจได้

“...เอาละทีนี้ตัดสินใจบวช เราทำไมจะบวชไม่ได้ตายก็ตายไปซี เขาบวชกันมาไม่เห็นตายพ่อแม่ก็ไม่ได้ออกมาให้บวชจนถึงวันตาย หรือบอกให้บวชถึงปีสองปี พ่อแม่ก็ไม่เห็นว่ามี แล้วทำไมถึงจะบวชไม่ได้ล่ะ เราก็ค้น ๆ หนึ่งแท้ ๆ

...เอ้า ! ต้องบวช...”

ฝืนใจเพียงใด... อดทนได้ เพื่อพ่อแม่

เมื่อท่านตัดสินใจเป็นที่ลงใจแล้ว ท่านจึงกลับมาหาแม่ และบอกแม่ว่า

“เรื่องการบวช จะบวชให้ แต่ว่าใครจะมาบังคับไม่ให้สึกไม่ได้นะ บวชแล้ว จะสึกเมื่อไรก็สึก ใครจะมาบังคับว่าต้องเท่านั้นปีเท่านั้นเดือนไม่ได้นะ”

แม่ตอบทันทีว่า “เอ้อ สาธุ ถ้าเจ้าจะบวชให้ แม่ก็สาธุ โถ แม่ไม่ว่าอะไรหรอก เรื่องสึก ขอแต่ว่าได้บวชก็พอแล้ว

ถ้าลูกบวชแล้วสึกออกมาทั้ง ๆ ที่คนที่ไปบวชยังไม่กลับบ้านก็ตาม แม้จะสึกต่อหน้าต่อตาคนมาก ๆ อย่างนั้น แม่ก็ไม่ว่า”

คำตอบของแม่เช่นนี้ทำให้สะดุดใจคิดทันทีว่า “...ก็ใครจะเป็นพระหน้าด่าน มาสึกต่อหน้าต่อตาคนมาก ๆ ที่ไปบวชเราได้ ไม่บวชเสียมันดีกว่า เมื่อบวชแล้วมาสึกต่อหน้าต่อตาคน มันยิ่งขายหน้ากว่าอะไรเสียอีกนั่น”

เหตุการณ์ในตอนนี้อย่างนี้ ท่านเล่าแบบขบขันถึงความฉลาดของแม่ที่รู้ถึงนิสัยจิตใจท่านเป็นอย่างดี

“...ฉลาดไหมล่ะฟังเอา ใครไปบวชแล้วออกมาจากอุปัชฌาย์ อุปัชฌายะก็ยังไม่หนี พระกรรมวาจาฯ ก็ยังไม่หนี พระสงฆ์ก็ยังไม่หนีกัน คนก็แน่นอนอยู่นั้น ออกมาจะมาสึกต่อหน้าต่อตาคนมาก ๆ นี่มันไม่ขายหน้าโลกกระเทือนโลกเทร่อ ไม่บวชเสียไม่ดีกว่าหรือ มันดีกว่าบวชแล้วมาทำอย่างนั้นนี่นะ แม่ก็ต้องทราบว่ามันทำไม่ลง เพราะรู้อยู่แล้วว่านิสัยของเราเป็นยังไง

นิสัยเราไม่เคยเป็นคนเสียหายนี้ การประพตติเมื่อประพตติตัวแต่ไหนแต่ไรมา เราไม่เคยเสียหายเราพูดคุยได้จริง ๆ การประพตติตัวไม่เคยเถลไถล พ่อแม่ว่างั้น เอ้า บวช บวชละทีนี้ พ่อบวชเข้าไปเราจะตั้งหน้าบวชให้สมบูรณ์แบบ ไม่ให้ตำหนิติเตียนเจ้าของได้ในหลักธรรมวินัยข้อใดเลย เราจะเอาจริงเอาจังจนกระทั่งวันสึก กะไว้อย่างนาน ๒ ปี คิดไว้ละ บวชแล้วทำหน้าที่บวชให้สมบูรณ์ คือจะเรียนหนังสืออะไร ๆ ก็แล้วแต่เถอะ จะทำหน้าที่ให้สมบูรณ์...”

เมื่อตกลงกันได้แล้ว ท่านจึงตัดสินใจบวช และเป็นที่น่าแปลกใจว่า การเตรียมการบวชนี้กลับไม่มีอุปสรรค ไม่มีสิ่งใดมากีดขวาง ทุกสิ่งทุกอย่างดูพร้อมไปหมดเลย การตัดสินใจในครั้งนี้สร้างความปิติยินดีแก่พ่ออย่างมาก ท่านเล่าเหตุการณ์ตอนนี้ว่า

“...พอมาบวชเท่านั้นนะ พ่อ แหมรู้สึกดีใจจริง ๆ นะ อะไร ๆ เตรียมให้หมดทุกอย่างเลย เรียกพี่ชายมา ให้พี่ชายเป็นคนจัดบริหาร เพราะพี่ชายเคยบวชเป็นเณรมาแล้ว เขารู้เรื่องผ้าสบงจีวร อะไร ๆ

มอบให้พี่ชายเลย ซื่ออะไร ๆ ให้ก็เอาของดี ๆ นะ... บวช
ก็ไม่ได้คิดว่าจะอยู่นาน จะบวชปีสองปีเท่านั้นแหละ แล้วก็
จะสึกตามประเพณีของโลกเขา บวชให้พ่อดีใจ...”

คำสอนของมารดา

เมื่อใกล้วันบวชเต็มที แม่จึงได้เรียกลูกมา
นั่งต่อหน้า และหยิบยกเรื่อง ๆ หนึ่งขึ้นมาสอน
ลูกด้วยความเป็นห่วงว่า

“นี่ลูก ให้มานั่งนี้ ฟัง... นี่แม่จะพูดอะไร
ให้ฟังนะ นี่ลูกคนนี้ แม่ไม่มีที่ติดใจไม่ว่าอะไร ๆ
แม่ตายใจได้หมดทุกอย่างเลย หน้าที่การงาน

อะไร การประพฤติอะไรนี้ แม่เห็นลูกเป็นที่หนึ่งเลยในลูกทั้งหลาย แม่ตายใจพอก็ตายใจ เรื่องทุกสิ่งทุก
อย่างแม่ไม่มีวิตกวิจารณ์แล้ว แต่ที่แม่หนักใจที่สุด คือการนอนของลูกนะ

การนอนของลูกนี้ เหมือนตายเขียวนะ พี่ชายเขาเวลาบอกแม่ ตื่นเช้าแล้ววันพรุ่งนี้ ให้ปลุก
หน่อยนะ จะไปนั่นแต่เช้า แล้วก็เข้านอน บางที่ยังไม่ได้ปลุก เขาไปแล้ว

ส่วนลูกนี้ ว่าแม่ปลุกหน่อยนะ วันพรุ่งนี้เช้าจะไปไหนแต่เช้า แล้วตายเลย ไม่มีคราวไหนที่จะ
ลุกขึ้นด้วยตัวเอง นี่ละที่แม่หนักใจมากที่สุด กลัวจะไปขายน้าเวลาบวชแล้วยังนอนหลับครอก ๆ อยู่
เพื่อนไปบิณฑบาตกลับมาแล้ว มาปลุกฉันจังหัน โอ้ แม่นี้ ให้ตายชะดึกว่านะ อย่าให้ได้ยินนะลูกนะ

นี่ละที่แม่วิตกมากที่สุด นอกนั้นแม่ไม่มีอะไรเลยละ วิตกการนอนของลูกเหมือนตายนะลูกนะ
ให้ตั้งตัวใหม่นะ”

ท่านฟังคำสอนของแม่ตั้งแต่ต้นจนตลอด ภายนอกอาจดูเหมือนเพียงแค่การรับฟังไว้เฉย ๆ
แต่ความเป็นจริงแล้วท่านแอบเก็บคำสอนระคนความห่วงใยของแม่ครานี้ ฟังแนบแน่นจดจากรึกไว้ภายใน
จิตใจอย่างเงียบ ๆ

และด้วยความห่วงใยนี้เอง ได้เปลี่ยนอุปนิสัยการนอนของท่านอย่างเด็ดขาด ทำให้ท่านประสบความสำเร็จ
ในการศึกษาและปฏิบัติธรรมในลำดับต่อมา

“...พอบวชเข้าไป...

เราจะไม่ให้ตำหนิติเตียน

เจ้าของได้ในหลักธรรมวินัย

ข้อใดเลย...

...จะเอาจริงเอาจัง

กระทั่งวันสึก...”

๒

บวชเวียง (ปรีชิต)

๒ บทกวีชิ้น (ปริยัติ)

๓ ศรัทธา... ในธรรม

หน้า ๔๕

- วันบวช
- เคารพธรรม เคารพวินัย
- แรงแบบดาลใจ ให้ฝึกฝนภาวนา
- แรงแสดงดูใจ ให้ไม่ทิ้งภาวนา
- ตั้งจุดมุ่งหมายชีวิต
- แม้มีอุปสรรค ก็ไม่ท้อถอย
- ค้นคว้าตำราจริงจัง
- ไปฟังธรรมจากพระปฏิบัติ
- เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ
- เจ้าคุณนักเสียดสละ
- พบเห็นสมณะผู้ประเสริฐ
- สอบได้คะแนนเต็มร้อย
- รักคำสัตย์ยิ่งกว่าชีวิต

๓

ศรัทธา... ในธรรม

วันบวช

หลวงตาบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ วัดโยธานิมิตร บ้านหนองขอนกว้าง ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ในวันขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๗ ปีจอ (ตรงกับวันอังคารที่ ๑๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๗) พระอุปัชฌาย์ของท่านคือ ท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ (จุม พันธุโล) วัดโพธิสมภรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

เคารพธรรม เคารพวินัย

นิสัยที่เป็นคนทำอะไรทำจริง ท่านจึงระลึกเตือนตนเองว่า “พ่อแม่ไม่ได้ติดตามมาแนะนำ มาคอยตักเตือนเราอีกแล้ว เราต้องเป็นเราเต็มตัว” ด้วยเหตุนี้เองนับแต่วันเข้านาคเป็นต้นมา ท่านจึงฝึกฝนเรื่องการตื่นนอนใหม่ ให้สะดุ้งตื่นทันทีที่รู้สึกตัวขึ้นมา

ท่านเคยเล่าว่า “...ครั้นบวชแล้ว ก็ตั้งใจเอาบุญเอากุศลจริง ๆ พยายามรักษาลีกขาบพวินัยให้เป็นไปตามหลักของพระอย่างแท้จริง ขณะที่พระอยู่นั้น จะไม่ให้ต้องติดนได้แต่อย่างหนึ่งอย่างใด จนกระทั่งถึงวันลาสิกขาบทนี้เป็นความคิดเบื้องต้น...

...ครั้นเวลาก้าวเข้าไปสู่วัดแล้ว ก็ปฏิบัติตัวอย่างนั้นจริง ๆ ไม่เคยเผลอเผลอออกนอกวัดไปเที่ยวเตร็ดเตร่เร่ร่อนยังสถานที่ต่าง ๆ ดั่งเพื่อนฝูงที่มาฝึกหัดนาคเพื่อจะบวชเป็นกัน แม้ในการเรียนทางปริยัติธรรม ก็ตั้งใจศึกษาจริง ๆ อยู่นานหนังสือจนดึกดื่นเที่ยงคืน ดีสองบ้างดิสสามบ้างเป็นประจำ ดิห้าบ้างเป็นบางครั้ง แต่ก็สามารถตื่นทำวัตรเช้าและออกบิณฑบาตได้ทันทุกครั้งไป ไม่เคยขาดแม้แต่ครั้งเดียว...”

ท่านได้ตั้งสัจอธิษฐานว่า

“...ตลอดพรรษานี้ จะไม่ให้ขาดทำวัตรสวดมนต์เข้าเฝ้ารวมกันกับหมู่เพื่อนพระเณรแม่แต่วันเดียว แม้บางครั้งมีกิจนิมนต์ข้างนอก ก็กราบเรียนขอให้ท่านพระครูอาจารย์เจ้าอาวาสรอทำวัตรรวมพร้อมกัน เพื่อไม่ให้ขาดตามที่ตั้งสัจอธิษฐานนั้นไว้...”

สำหรับการทำวัตรสวดมนต์ส่วนตัวของท่าน จะทำอีกครั้งหนึ่งที่กุฏิของท่านเอง

แรงบันดาลใจ ให้ฝึกไม่ถอย

ท่านเล่าเหตุการณ์ในช่วงเริ่มต้นของการเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์ไว้ว่า

“...ท่านพระครูท่านชอบภาวนานะ ท่านให้เราไปอยู่ในโบสถ์ด้วยกัน ท่านอยู่เตียงนอนทางหลังพระพุทธรูป พวกเราก็นอนในโบสถ์นั้นแหละ แต่เป็นหน้าพระพุทธรูป ออกไปโน่นประตูออกโน่นพวกนาค ๒ - ๓ คนนอนอยู่โน้น ท่านสวดมนต์เก่งนะ แล้วก็ภาวนา

พระอุปัชฌาย์ของหลวงตา

ตื่นเช้าออกมาตั้งแต่ตี ๔ ท่านออกไปเดินจงกรมที่หน้าโบสถ์
มันโล่งหมดนะ แต่ก่อนเราเป็นนาค เราเห็นอยู่ ท่านออกไปเมื่อไหร่
เราก็เห็นอยู่ เวลาท่านเดินจงกรมเราคอยสังเกตดูอยู่

เมื่อบวชแล้วเราจึงเดินจงกรม แล้วไปถามคำถามานากับ
ท่าน เราไม่ลืมนะเพราะเราชอบภาวนา

‘กระผมอยากภาวนา จะให้ภาวนายังไง ?’ เราถามท่าน

‘เออ ให้ภาวนาว่า **พุทโธ** นะ เราก็ภาวนา **พุทโธ** เหมือน
กันแหละ’

ท่านก็สอนเท่านั้น เราก็ไปภาวนาพุทโธด้วยความเลื่อมใส
พอใจในการภาวนาอยู่กุฏิใหญ่ทางด้านทิศเหนือ กลางคินตึก ๆ จะ
ลงมาเดินจงกรมทุกคืนนะ... เวลาจะหลับจะนอนจะเหลือเวลาไว้
คือหยุดเรียนหนังสือ ๑ ชั่วโมง เพื่อนั่งภาวนา... สมมุติว่าจะพัก
นอนตี ๒ ตอนตี ๑ จะหยุดเรียนหนังสือแล้ว

ชั่วโมงนั้นแหละเป็นชั่วโมงภาวนาเป็นประจำนะ... ถึงเวลาก็ลงมาเดินเจียบ ๆ จากนั้นก็นั่งภาวนา
แล้วก็หลับ...”

เกี่ยวกับเรื่องภาวนาและกรรมฐานนั้น ท่านมีความเคารพเลื่อมใสมาแต่เดิมแล้ว แม้เริ่มบวช
ที่แรกที่วัดโยธานิมิตรแห่งนี้ หากเห็นพระกรรมฐานมาพักด้วย ท่านจะต้องรีบไปถึงก่อนเพื่อจะได้พูดคุย
เรื่องธรรมะเรื่องจิตกับท่าน

แรงดึงดูดใจ ให้ไม่ทิ้งภาวนา

ท่านพยายามปฏิบัติเช่นนี้อยู่เป็นประจำไม่ลดละ แรก ๆ จิตใจก็ไม่สงบเท่าใดนัก แต่เมื่อทำอยู่
หลายครั้งหลายหน จิตก็เริ่มสงบตัวลงไปโดยลำดับ ๆ จนเกิดความอัศจรรย์ ดังนี้

“...นี่แหละที่ได้เห็นความอัศจรรย์ของจิต ทำไปสะเปะสะปะ ไปนั่งภาวนาพุทโธ พุทโธ... ส้ารวม
จิตตั้งสติไว้กับพุทโธ พุทโธ... มันไม่เคยเป็น ไม่เคยรู้เคยเห็น ไม่เคยคาดเคยฝันว่ามันจะเป็นอย่างนั้น
พอพุทโธไป ๆ ปรากฏว่ามันเหมือนเราตกแห่ไวนะ แล้วตื่นแห่ก็หัดเข้ามา หดเข้ามา พร้อม ๆ กัน

พอนึกพุทโธกับสติก็ยิบเข้าไปเหมือนดึงจอมแห กระแสของจิตที่มันชานไปในที่ต่าง ๆ มันจะหด
ตัวเข้ามา เหมือนตื่นแห่หดตัวเข้ามา ลักษณะมันเป็นอย่างนั้น เราก็ยิ่งเกิดความสนใจ ก็เลยพุทโธยิบ
เข้ามา หดเข้ามา หดเข้ามา ถึงที่... ก็เลย... ขาดสะบันไปหมดโลกนี้... ขาดออกไปจากทุกสิ่งทุกอย่าง มี
เด่นอยู่แต่จิต...

จิตนี้เป็นเหมือนเกาะอยู่ในท่ามกลางมหาสมุทร จิตที่รู้ ๆ เด่น ๆ อัศจรรย์นี้ นอกนั้นก็ในโลก
สงสารเป็นมหาสมุทรไปหมด แต่เกาะนี้เป็นเกาะที่เด่นดวงอัศจรรย์สว่างงาม อัศจรรย์ตื่นเด่น เราไม่
เคยเห็น เลยตื่นเด่น เจ้าของเลยกระตุกตัวเอง ที่นี้จิตมันก็ถอนออกมา โย้ย เสียตายจะเป็นจะตาย

วันหลังขยับใหญ่เลย ก็ได้เรื่อง แม้ขยับเท่าไรก็ได้เรื่อง นั่นแหละ เลยเอ้อ เอาละ ทำไป
ตามประสีประสากี่แล้วกัน ที่นี้มันก็ปล่อยอารมณ์ความยึดอดีตนะสิ พอทำไป ๆ ก็เลยเป็นอย่างนั้นอีกเลย
ขยับบ้าเข้าอีก ๆ เลยไม่ได้เรื่อง...

จิตที่ว่าอัศจรรย์อย่างนั้นะ วันนั้นทั้งวันจิตไม่พราวไม่ห่างจากอัศจรรย์ที่ปรากฏในจิตนั้น มัน
กระหึ่มอยู่อย่างนั้น เรียนหนังสือมันก็อยู่ด้วยกัน จิตไม่ส่งไปไหนเลย นี่แหละ เป็นหลักใหญ่ที่เป็นเครื่อง
ยึดของใจเอามากอันหนึ่ง...”

“กระผมอยากภาวนา
จะให้ภาวนายังไง ?”

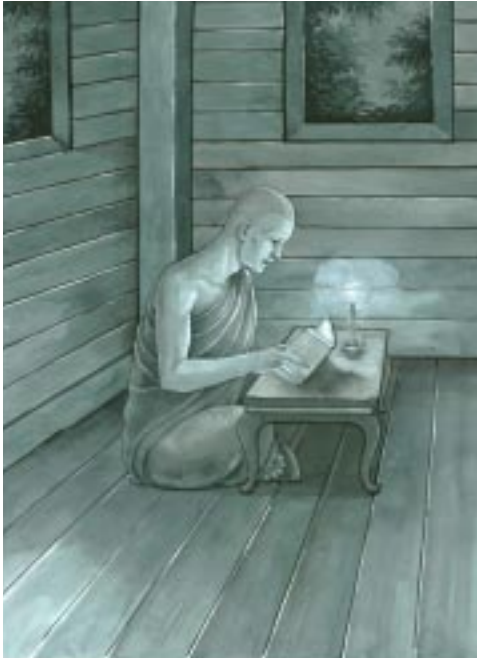
เราถามท่าน

“เออ...

ให้ภาวนาว่า **พุทโธ** นะ

เราก็ภาวนา **พุทโธ**

เหมือนกันแหละ...”

ตั้งจุดมุ่งหมายชีวิต

นับแต่ท่านได้เรียนหนังสือตำรารับตำราทางธรรม ธรรมะซึ่งเป็นของจริงอยู่แล้ว กับนิสัยที่จริงจังของท่านก็รู้สึกเข้ากันได้อย่างสนิท ดังท่านเคยเล่าว่า

“...เมื่อเรียนธรรมะไปตรงไหนมันสะดวกใจเข้าไปเรื่อย ๆ โดยลำดับ นับตั้งแต่หนังสือธรรมะชื่อ **นวโกวาท** ที่เป็นพื้นฐานแห่งการศึกษาเบื้องต้น จากนั้นก็อ่านพุทธประวัติทำให้เกิดความสลดสังเวช สงสารพระองค์ท่านในเวลาที่ทรงลำบาก ทรมาน พระองค์ก่อนตรัสรู้ธรรม จนถึงกับน้ำตาร่วงไปเรื่อย ๆ

จนกระทั่งอ่านจบ เกิดความสลดใจอย่างยิ่ง ในความพากเพียรของพระองค์ซึ่งเป็นกษัตริย์ทั้งองค์ ทรงสละราชสมบัติออกทรงผนวชเป็นคนขอทาน ล้วน ๆ ซึ่งสมัยนั้นไม่มีศาสนา คำว่าการให้ท่านได้บุญ อย่างนั้น การรักษาศีลได้บุญอย่างนี้ไม่เคยมี พระองค์ก็ต้องเป็นคนอนาถาและขอทานเข้ามาโดยตรง และฝึกอบรมพระองค์เต็มพระสติกำลังทุกวิถีทางเป็นเวลา ๖ ปี ถึงได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าขึ้นมา

ในขณะที่อ่านประวัติของพระพุทธเจ้าที่ได้ตรัสรู้ ธรรม รู้สึกอัศจรรย์อย่างยิ่งถึงกับน้ำตาร่วงเช่นเดียวกัน...”

“...พออ่านประวัติสาวก มาก ๆ เข้า... สู้สุดท้ายก็อยากไป แต่หนีพานอย่างเดียว อยากรับพระอรหันต์ อย่างเดียวเท่านั้น...”

แม้เมื่อท่านได้อ่านประวัติพระสาวก อรหันต์ทั้งหลายที่ท่านออกมาจากสกุลต่าง ๆ กัน ตั้งแต่พระราชามหากษัตริย์ มหาเศรษฐี กุฎุมพี พ่อค้า ประชาชน ตลอดคนธรรมดา ท่านกล่าวว่า

“...องค์ไหนออกมาจากสกุลใด หลังจากได้รับพระโอวาทจากพระพุทธเจ้าแล้ว ต่างก็ไปบำเพ็ญในป่าในเขาอย่างเอาจริงเอาจัง เดี่ยวองค์นั้นสำเร็จเป็นพระอรหันต์อยู่ที่นั่น องค์นั้นสำเร็จอยู่ในป่านั้นในเขาภูกันนั้นในถ้ำนั้นในทำเลนี้มีแต่ที่สงบสงัดก็เกิดความเชื่อเลื่อมใสขึ้นมาทำให้ใจหมุ่นตัวเรื่องภายนอกก็ค่อยจืดไปจางไป...”

ท่านเล่าถึงความรู้สึกที่ค่อยแปรเปลี่ยนไป ๆ เช่นนี้ว่า

“...ที่แรกก็คิดจะไปสวรรค์ ที่แรกก็คิดจะไปพรหมโลก พออ่านประวัติสาวกมาก ๆ เข้า มันไม่อยากไปละซี อยากไป **นิพพาน** สุดท้ายก็อยากไปแต่หนีพานอย่างเดียว อยากรับ **พระอรหันต์** อย่างเดียวเท่านั้น ไม่มีเปอร์เซ็นต์อื่นเข้ามาเจือปนเลย ที่นี้จิตมันก็พุ่งลงตรงนั้นลงช่องเดียว...”

ความตั้งใจเดิมว่าจะบวชเพียง ๒ พรรษาแล้วสึกหา
ลาเพศนั้นค่อยจิตจางลงไป ๆ ทุกขณะ กลับเพิ่มพูนความยินดี
ในเพศนักบวชมากเข้าไปทุกที เรื่องธรรมะก็รู้สึกดูดีมียิ่งขึ้น
เรื่อย ๆ จิตใจก็เปลี่ยนแปลงไป...”

ด้วยเหตุนี้เองในระยะต่อมาท่านจึงได้ออกจาก
บ้านตามไปศึกษาเล่าเรียนในที่ต่าง ๆ จนกระทั่งได้ตั้ง
สังฆอธิษฐานไว้เลยว่า

“เมื่อจบเปรียญ ๓ ประโยคแล้วจะออกปฏิบัติโดยถ่าย
เดียวเท่านั้น ไม่มีข้อแม้ ไม่มีเงื่อนไข เพราะอยากพ้นทุกข์
เหลือกำลัง อยากเป็นพระอรหันต์นั่นเอง”

แม้มีอุปสรรค ก็ไม่ทอดถอย

ด้วยความคิดที่เปลี่ยนแปลงไปดังกล่าว ถึงกับทำให้
ท่านเคยพูดเชิงที่เล่นที่จริงกับโยมแม่ของท่านเองว่า

“แม่ เสื้อผ้าที่ลูกเก็บไว้ฉัน เอาให้หมูเพื่อน เอาให้พี่
ให้น้องนะ ถ้าเกิดตอนหลังคิดจะสึกมา จะหาถากเปลือกไม้เอา
มาใส่แทนหรอก”

อย่างไรก็ตามแม้ว่าท่านเกิดความเชื่อความเลื่อมใส
ในธรรมแล้ว และคิดอยากบำเพ็ญตนให้เป็นเช่นนั้นตามเสด็จ
พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ แต่สิ่งที่เป็นอุปสรรคแก่ท่านใน
ระยะเริ่มต้นก็คือท่านมีความลังเลสงสัยว่า ปฏิบัติแนวทางการปฏิบัติที่เราดำเนินตามท่านเหล่านั้น จะ
บรรลุถึงจุดที่ท่านบรรลุหรือไม่ หรือว่าทางเหล่านี้จะกลายเป็นชวากเป็นหนาม เป็นโมฆะ และกลายเป็น
ความลำบากแก่ตนผู้ปฏิบัติไปเปล่า ๆ อีกประการหนึ่งก็สงสัยว่า

“เวลานี้ **มรรคผลนิพพาน** จะมีอยู่เหมือนครั้งพุทธกาลหรือไม่ ?”

ท่านได้เก็บความสงสัยนี้ฝังอยู่ในใจเพราะไม่สามารถจะระบายให้ผู้ใดฟังได้ และเข้าใจว่าคง
ไม่มีใครสามารถแก้ไขความสงสัยนี้ให้สิ้นซากไปได้ แต่อย่างไรก็ตามท่านแล้วว่า ท่านมีความรู้สึกเชื่อมั่น
อย่างเต็มใจตามวิสัยของปุถุชน ถึงการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า และการตรัสรู้เป็นพระอรหันต์ของพระ
สาวกท่าน

ความสงสัยดังกล่าวนี้ จึงเป็นเหตุให้ท่านมีความสนใจและมุ่งหวังที่จะพบท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตโต
อยู่เสมอ ทั้ง ๆ ที่ก็ยังไม่เคยพบเห็นท่านมาก่อนก็ตาม แต่เพราะได้ยินชื่อเสียงของท่านมานานแล้วตั้งแต่
ตอนเด็กสมัยที่ท่านอาจารย์มั่นมาอยู่ทางอำเภอบ้านฝ้อ อุดรธานี จึงทำให้รู้สึกเชื่อมั่นอยู่ลึก ๆ ภายในใจ
ว่า ท่านอาจารย์มั่นจะสามารถไขปัญหานี้ให้กระจ่างได้

ค้นคว้าตำราจริงจัง

ความมุ่งมั่นอย่างจริงจังที่จะออกปฏิบัติเมื่อจบมหาเปรียญแล้วนี้เอง ทำให้การเรียนของท่านจึง
มิใช่จะหาความรู้เพียงแค่วิชาในชั้นเรียนเท่านั้น แต่หากความรู้ใดจะเป็นประโยชน์ต่อการออกปฏิบัติ
กรรมฐาน ท่านจะพยายามศึกษาค้นคว้าตำราเพิ่มเติมเข้าไปอย่างเต็มที่ เฉพาะอย่างยิ่งจากพระไตรปิฎก
สังเกตได้จากความตั้งใจของท่านที่ว่า

“...เราจะเรียนทุกสิ่งทุกอย่าง ที่พอจำได้เราจะจำ เราจะจดโน้ตคัดเอาไว้ ๆ มีสมุดเล็ก ๆ คัด
เอาไว้ในนั้น ๆ อันนี้มาจากเล่มนั้น ๆ ซาดกเล่มนั้น ๆ หน้าที่เท่านั้น จดไว้ ๆ เวลาเราต้องการความพิสดาร
เราก็ไปเปิดดูง่าย ๆ ที่เราจด

แต่ส่วนมากพอมองเห็นที่คัดไว้เท่านั้นมันก็เข้าใจไปหมดแล้ว เพราะอ่านมาแล้วนี่ ก็ไม่จำเป็น

“...องค์ไหนออกมา
จากสกุลใด หลังได้รับ
พระโอวาทจาก
พระพุทธเจ้าแล้ว ต่างก็
ไปบำเพ็ญในป่าในเขา...”

“...เราจะจดโน้ต
คัดเอาไว้ ๆ มีสมุดเล็ก ๆ
คัดเอาไว้ในนั้น ๆ ...
เวลาเราต้องการ...
เราก็ไปเปิดดูง่าย ๆ...”

ต้องไปค้นดูพระไตรปิฎก เพราะฉะนั้น เวลาหนังสือผ่านมาที่ไหน ๆ ถึงรู้ทันที ๆ เพราะได้อ่านมาหมด มั่นอยู่ในชายของพระไตรปิฎกทั้งนั้นละ

ที่นี่พระไตรปิฎกเราก็ค้นเสียจนพอก่อนที่จะออกมาปฏิบัติ เวลาว่างจากเรียนหนังสือ ปิดโรงเรียนนั้นละ เป็นเวลาค้นหนังสือ เวลาเรียนหนังสือก็เรียนไปตามหลักวิชานั้นเสีย

ครั้งเวลาหยุดเรียนหนังสือ ก็ค้นพระไตรปิฎก โน้ต ๆ เอาไว้ เพื่อให้เป็นประโยชน์ในเวลาจะออกปฏิบัติ เพราะตั้งใจจะออกปฏิบัติเท่านั้นไม่เป็นอย่างอื่น...”

สมัยที่เรียนปริยัติอยู่นั้น แม้จะมีอุปสรรคบางประการที่ทำให้มีข้อเสียบเปรียบเพื่อนที่เรียนหนังสือด้วยกันอยู่บ้าง แต่ด้วยความอดสาหะวีริยะของท่าน ปัญหาดังกล่าวก็ไม่มีผลแต่อย่างใด ดังนี้

“...ห้วงมองเรานี้เกี่ยวกับความจำมั่นอยู่ในย่านกลางนะ ดีก็ไม่ใช่ ต่ำกว่านั้นก็ไม่ใช่ อยู่ในย่านกลางนี้แหละ เราจะเห็นได้จากพวกหมู่เพื่อนที่เขาเรียนหนังสือด้วยกัน ทองสองหนสามหนเท่านั้น เขาจำได้แล้วนะ

เรานี้อาจจนแทบเป็นแทบตายมันก็ได้ผิดกันมากนะ ทองสูตรเดียวกันนี้ เขาไปทองมาชั่วโมงสองชั่วโมงเขาจำได้แล้วสูตรหนึ่ง เราพาดมันจนไม่ทราบก็ชั่วโมง มันก็ไม่ได้นะ

ผู้ที่หนากว่าเราก็กังมีอีก นี่มันเทียบได้ เราจึงอยู่ในย่านนี้ ไม่ใช่ย่านนั้น คือย่านสูงกว่านั้น เราก็กังไม่ได้...”

เหตุข้างต้นนี้เอง ทำให้ท่านต้องขยันหมั่นเพียรอย่างหนัก อย่างไรก็ตามท่านก็ไม่ได้รู้สึกท้อถอยน้อยใจ กลับตั้งอกตั้งใจเรียนยิ่งขึ้นไปอีก

ไปฟังธรรมจากพระปฏิบัติ

ระยะต่อมา ท่านได้ย้ายมาเรียนปริยัติอยู่ที่วัดสุทธจินดา ในอำเภอเมืองนครราชสีมา แม้ต้องมีภาระเพิ่มขึ้นจากการเรียนหนังสือ แต่ท่านก็ยังไม่ละทิ้งเรื่องการภาวนา นอกจากนี้ ยังพยายามหาโอกาสไปฟังเทศน์ ท่านอาจารย์สิงห์ ชนตยาโคโม ที่วัดป่าศาลวันอีกด้วย เหตุการณ์ในตอนนั้นท่านกล่าวว่า

“เราเรียนหนังสืออยู่วัดสุทธจินดา พอวันไหนว่างจากเรียนหนังสือเราจะไปฟังเทศน์ท่านอาจารย์สิงห์ที่วัดป่าศาลวัน ท่านจึงพบเราบ่อย ไปตามประสาของเราที่มันชอบภาวนา

หมู่เพื่อนใครไม่ไปเราไม่สนใจกับใคร ถ้าวันไหนท่านประชุมฟังธรรมตรงกับวันที่เราว่างจากการเรียนเราก็ไป ไปบ่อย ท่านอาจารย์สิงห์ยังชมว่า

‘พระหนุ่มองค์นี้ภาวนาดีนะ’

“...เวลาว่างจากเรียนหนังสือ ปิดโรงเรียนนั้นละ เป็นเวลาค้นหนังสือ... โน้ต ๆ เอาไว้ เพื่อให้เป็นประโยชน์ในเวลาจะออกปฏิบัติ...”

“... พอวันไหนว่างจากเรียนหนังสือเราจะไปฟังเทศน์ท่านอาจารย์สิงห์... ไปตามประสาของเราที่มันชอบภาวนา...”

พระอาจารย์สิงห์ ชนตยาโคโม
วัดป่าศาลวัน อ.เมือง จ.นครราชสีมา
ศิษย์องค์สำคัญรุ่นแรกของท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต

และท่านยังไปเล่าให้พระฟังอีกด้วยว่า ‘นั่งเหมือนหัวตอ’ เพราะเราไปฟังเทศน์ของท่านตลอด ตอนนั้นเรากวนายังไม่เป็น ยังไม่ทราบที่ท่านเทศน์มีบทหนักบทเบาขนาดไหน แต่เรื่องวิจิตรที่ท่านแสดงนั้น เรายังไม่เคยได้ยิน...”

เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ

ต่อมาเมื่อท่านเข้าเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ จึงได้มาพักอยู่ที่วัดบรมนิวาส ที่วัดนี้มีการจัดแบ่งพระเณรออกเป็นคณะ คณะของท่านมีเจ้าคุณอาจารย์เป็นหัวหน้าคณะอยู่ แต่เจ้าคุณมอบให้ท่านเป็นผู้ช่วยดูแลคณะ ภาระหลายประการจึงตกมาถึงท่าน นอกเหนือจากภาระการเรียนซึ่งปกติก็หนักมากอยู่แล้ว

เป็นที่รับทราบกันดีในหมู่พระเณร ถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อไม่ตระหนี่ถี่เหนียวของท่าน ในยามที่มีจุดปัจจัยไทยทานเข้ามาเล็กน้อย ท่านจะแบ่งปันสิ่งของต่าง ๆ ออกแจกจ่ายพระเณรอย่างทั่วถึงหมด เหตุนี้เองทำให้คณะของท่านมีพระเณรมาอยู่ด้วยจำนวนมาก ท่านเคยกล่าวดังนี้

“...ตั้งแต่เราเป็นพระหนุ่มน้อย เราไปอยู่วัดไหน หากสมภารตระหนี่ เราอยู่ไม่ได้นะ มันคับหัวอก เราเป็นอย่างนั้นจริง ๆ ไม่ใช่พูดเล่นนะ เรียนหนังสือก็เป็นอย่างนั้นเหมือนกัน คณะของเรานี้มีเรามีเขาที่ไหน ของตกมาหาเราที่นี่ พระเณรนี้รุ่มพริบเดียวหมดเลย

นั่นแหละเป็นอันเดียวกันมาตลอด เรียนหนังสือก็เป็นอย่างนั้น ไม่เคยว่านี่เป็นของเรานั่นเป็นของท่าน... เหมือนครัวเรือนเดียวกัน... เราไปไหนมา ได้ของเล็กน้อยพระเณรนี้พริบเดียวหมดเลย

พระเณรแย่งกันก็เหมือนกับเราอยู่ในครัวเรือน คือแย่งกันในฐานะพระเณรในวัด แย่งกันแบบพระว่าจัน แย่งแบบฆราวาส แย่งแบบพ่อแม่กับลูกในครอบครัวเป็นอย่างหนึ่ง การแย่งกันมีหลายประเภท นี่แย่งแบบพระมันก็น่าดู ดูด้วยความตายใจ พออะไรมานี้ตายใจแล้ว พริบเลย...

...ไม่เคยเก็บไม่เคยสั่งสมแต่ไหนแต่ไร คณะของเราช่วงเรียนหนังสือจึงมีพระเต็มไปหมด เราไปอยู่ที่ไหน คณะของเราจะมากที่สุด มากกว่าเพื่อน ลูกศิษย์ลูกหาเพื่อนฝูงเต็มไปหมด... เพราะความเลี้อยสละ...”

เจ้าคุณนักเลี้อยสละ

ท่านให้ความเคารพนับถือเจ้าคุณอาจารย์อย่างสูง ไม่เพียงเพราะเจ้าคุณฯ เป็นอาจารย์สอนปรียัติธรรมให้แก่ท่านเท่านั้น คุณธรรมของท่านเจ้าคุณฯ เฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความเป็น “นักเลี้อยสละ” นั้น เป็นสิ่งที่ทำให้ท่านต้องกล่าวถึงอยู่เสมอ ๆ อย่างไม่มีวันลืมเลือนได้เลย ดังคำพูดคราวหนึ่งว่า

“...เรายังได้คิดถึงสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (พิมพ์ อัมมธโร) เปรียยญ ๖ ประโยค นั้น ท่านเป็นนักเลี้อยสละนะ เราเคยอยู่ด้วยแล้ว ถึงไหนถึงกัน... ท่านไปไหนมานี้ พระเณรรุ่มพริบเลย

หมดเลย ๆ ท่านเป็นนักเลี้อยสละ ไม่สนใจได้มาเท่าไร บทเวลาท่านจะพูด ท่านก็พูดของท่าน

พูดเฉย ๆ เอาของมาเต็มอยู่ที่นี่ มันมีผ้าไหมดี ๆ อยู่ มาจากเมืองอุบล ผ้าไหมผ้าอะไรเขาทอมาถวายท่าน

พอมาถึงท่าน ‘เออ... ผ้าไหมให้ระวัง ให้รีบเก็บนะ เดี่ยวอีตา... จะมาเอาหมดนะ’ อีตา... นี่เป็นมหาและเป็นหลานของท่านเอง บอก ‘ให้รีบเอาไปซะ ของไหนดี ๆ เดี่ยวมันเอาไปหมด’ ว่าเท่านั้นแหละ แล้วไม่เคยพูดถึงอีกเลย มีเท่านั้น นี่เรียกว่าคำพูดติดปากเฉย ๆ

ท่านไม่ได้พูดด้วยความหึงหวงความหมายก็คือว่าเอาไว้เพื่อว่ามันจำเป็น องค์กรไหนที่ควร ท่านจะสั่งจัดให้เลย นี่เรียกว่า นักเสียสละ เราเทิดที่สุดเลย...

เพราะนิสัยท่านกับนิสัยเราเข้ากันได้ปั๊บ ปู๊บ เลย เราฟังลึกแล้วว่าท่านคือนักเสียสละ นื่องค์หนึ่งที่เป็นพระนักเสียสละ ท่านไม่มี ได้มาเท่าไรหมด ไม่มีเหลือ หมด หมดเลย...”

ท่านกล่าวยกย่องน้ำใจของท่านเจ้าคุณอาจารย์ว่า เป็นผู้มึจิตใจกว้างขวาง ไม่สั่งสม และไม่ตระหนี่ถี่เหนียวในจุดปัจจุบันจายไทยทานต่าง ๆ เลย มีแต่เนาออกจ่ายแจกแก่บรรดาลูกศิษย์ลูกหาพระเนรเสมอมา ท่านเจ้าคุณฯ เคยสั่งให้นำของจำนวนมากออกทำสลาก และให้พระเนรทุกรูปได้จับสลากแบ่งปันกัน

ท่านเจ้าคุณก็ไม่ได้เคยให้ความสนใจในสิ่งของเหล่านั้นเพื่อตัวของตนเองเลย เหตุนี้เอง ด้วยความระลึกถึงท่านเจ้าคุณฯ อยากให้ท่านได้ใช้ของดี ๆ บ้าง ในคราวหนึ่งท่าน (หมายถึงหลวงตา) จึงได้แอบเอาจิวรชุดหนึ่งแยกเก็บไว้ต่างหาก เพื่อมีให้นำมาติดสลากร่วมด้วย คิดไว้ในใจว่าเพื่อจะไว้เปลี่ยนถวายใหม่ให้ท่านเจ้าคุณบ้าง

แต่ต่อมาภายหลัง เมื่อท่านเจ้าคุณฯ สังเกตเห็นจิวรยังคงเก็บอยู่ในตู้ ๑ ชุดดังเดิม จึงถามท่านว่า “ทำไมไม่ได้นำจิวรชุดนี้ไปจับสลากแจกให้พระเนร ?”

ท่านให้เหตุผลแก่ท่านเจ้าคุณว่า

“ในบางคราว จิวรของเจ้าคุณอาจารย์อาจชำรุดเสียหายด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง เช่น ไฟไหม้หรือหนูกัด ก็จะมีเปลี่ยนได้ทันทีครับกระผม”

คำตอบนี้ทำให้ท่านเจ้าคุณต้องจำยอมด้วยเหตุผล

พบเห็นสมณะผู้ประเสริฐ

ในระยะเวลาที่ท่านยังเรียนหนังสืออยู่นั้น กิตติศัพท์กิตติคุณของท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตโต มิเคยได้จืดจางลงไปแม้แต่น้อย กลับยิ่งฟุ้งขจรกระจายอย่างกว้างขวางมาจากจังหวัดเชียงใหม่ว่าท่านเป็นพระลำดับรูปหนึ่ง

ส่วนมากผู้ที่มาเล่าเรื่องของท่านอาจารย์มั่นให้ฟังนั้น จะไม่เล่าธรรมชั้นอริยมุขมรรคมา แต่จะเล่าถึงชั้นพระอรหัตตภูมิทั้งนั้น จึงทำให้ท่านมั่นใจว่า เมื่อเรียนจบตามคำสัตย์ที่ตั้งไว้แล้ว จะต้องพยายามออกปฏิบัติไปอยู่สำนักและศึกษาอบรมกับท่านอาจารย์มั่น เพื่อตัดข้อสงสัยที่ฝังใจอยู่นี้ออกไปให้จงได้

โอกาสอำนวยให้ท่านเดินทางไปศึกษาปริยัติต่อที่ วัดเจดีย์หลวง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเดินทางไปถึง เผอิญเป็นระยะเดียวกันกับที่ท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ (พระอุปัชฌาย์) ได้อาราธนานิมนต์

ท่านเจ้าคุณอาจารย์พิมพ์ ธรรมธโร ผู้สอนบาลีแก่หลวงตา ต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็น สมเด็จพระมหาธีรวงศ์

ท่านอาจารย์มั่นด้วยตนเอง เพื่อขอให้ไปพักจำพรรษาอยู่ที่
จังหวัดอุดรธานี ท่านอาจารย์มั่นเมตตาธิบดีมนต์นี้ จึงได้
ออกเดินทางจากสถานที่วิเวกบนเขาในเขตจังหวัดเชียงใหม่
เพื่อจะเข้าพักชั่วคราวอยู่ที่วัดเจดีย์หลวงนั้นเช่นกัน

เหตุการณ์ก็บังเอิญเป็นระยะเวลาไล่เลี่ยกันกับที่
ท่านเดินทางไปถึง จึงมีโอกาสดูได้เห็นท่านอาจารย์มั่น ความ
รู้สึกของท่านในตอนนั้นท่านเคยเล่าว่า

“...เกิดความรู้สึกเลื่อมใสในองค์ท่านขึ้นอย่าง
เต็มที่ในขณะนั้นว่า เราไม่เสียที่ที่เกิดมาเป็นมนุษย์ทั้งชาติ ได้
เห็นพระอรหันต์ในคราวนี้แล้ว...”

ความรู้สึกในครั้งนั้น ท่านว่า หากแม้ไม่เคยมีใครบอกว่าท่านอาจารย์มั่นเป็นพระอรหันต์มาก่อน
เลยก็ตาม แต่เข้าใจของท่านกลับยิ่งเชื่อแน่วแน่งไปอย่างนั้นทีเดียว พร้อมทั้งปลื้มปีติยินดีจนพอง
สยองเกล้าอย่างบอกไม่ถูกในขณะที่ได้เห็นท่าน เหตุการณ์ในระยะนี้ท่านเคยเล่าให้พระเถระฟังดังนี้

“...ท่านเทศน์ที่วัดเจดีย์หลวง ๓ ชั่วโมง เทศน์วิสาขบูชา ผมก็ไปถึงใหม่ ๆ ท่านมาถึงก่อนผม
๒ วัน หรือ ๓ วัน ผมก็ไปถึง ท่านป่วยอยู่ที่บ้านปาเปอะ ท่านออกมาครั้งนั้นเพราะรับนิมนต์ท่านเจ้าคุณ
อุปชฌายะของเราเอง

ท่านออกมาเพราะนัดกันแล้วว่าเดือนนั้น ๆ ระยะนั้น ๆ ให้มา ท่านก็ออกมา มีท่านอาจารย์อุ้นกับ
คุณนายทิพย์ภรรยาของผู้บังคับการตำรวจทุกวันนี่เรียกผู้กำกับมานิมนต์ ท่านอาจารย์อุ้นไปรับท่านมา

ผมก็อยู่เวลานั้นเวลาท่านเทศน์ แต่ก่อนไม่มีรถนี้ เทศน์อยู่วิหารใหญ่ ทางรถผ่านหน้าวัด จนเขา
แตกตื่นเข้ามาดู เขาว่าพระทะเลาะกัน มาดูก็เห็นท่านอาจารย์มั่นเทศน์อยู่บนธรรมาสน์ นั้นละ
ขนาดนั้นละท่านเทศน์เปรี้ยง ๆ เอาอย่างถึงเหตุถึงผล แต่เราก็เพลินไปด้วยความเลื่อมใสท่านนะ
จะให้รู้เรื่องราวในเรื่องท่านเทศน์ เรื่องวิถีชีวิตอะไรก็ไม่ค่อยรู้เรื่อง แต่มันเพลินด้วยความเชื่อท่าน
ความเลื่อมใสว่า เราเกิดมาไม่เสียชาติ ได้พบท่านอาจารย์มั่นที่รำลือมานาน

ครูบาอาจารย์องค์ไหนที่เคยไปอยู่กับท่านมาแล้ว มาพูดเป็นเสียงเดียวกันหมดไม่เป็นอื่นว่า ท่าน
อาจารย์มั่นคือพระอรหันต์บุคคล เราก็ก็นึกอยากจะทราบ อริยบุคคลชั้นไหน มันก็หลายชั้นนี่นะ อริยบุคคล
อรหันต์นั่นแหละ ว่าจ้ะเลย อรหันต์บุคคลว่าจ้ะ มันก็ยิ่งซึ้งนะซี

เวลาไปถึงใหม่ ๆ ท่านไปบิณฑบาตสายไหน ๆ สอบถามได้ความว่า ท่านออกไปนี่แล้ว ท่าน
บิณฑบาตแล้วกลับมาทางนี้ ธรรมดาท่านไปสาย ๆ ท่านกลับมาสาย ๆ เราบิณฑบาตแต่เช้ากลับมา
เตรียมทำค้อยดูทาง เรายังไม่เห็น เดี่ยวพระมาบอกว่า

‘มาแล้ว อยู่น ๆ กำลังเข้ากำแพงวัด’

“...เกิดความรู้สึกเลื่อมใส
ในองค์ท่านขึ้นอย่างเต็มที่
ในขณะนั้นว่า...

...เราไม่เสียที่ที่เกิดมาเป็น
มนุษย์ทั้งชาติ ได้เห็นพระ
อรหันต์ในคราวนี้แล้ว...”

เราก็รีบเข้าไปในห้องเลย มันมีช่องอยู่ ยังไม่ลึมนะ จากนั้นเข้าไปในห้อง แล้วสองดู... ลักษณะของท่านเหมือนไก่ป่าอะ คล่องแคล่ว ตาแหลมคม ท่านเดินมา เราก็ดู... ฟังด้วยความสนใจ ดูด้วยความเลื่อมใส นี่มันซึ่งจริง ๆ เราไม่ลึมนะ ไม่เสียชาติเป็นมนุษย์ แต่ท่านจะเห็นเรายังไงก็ไม่รู้ล่ะ เราหากเป็นบ้า ดูแบบบ้าเรานั้นแหละ...”

หลังจากนั้นไม่นาน ท่านอาจารย์มั่นก็ออกเดินทางมุ่งหน้าไปจังหวัดอุดรธานี สำหรับท่านยังคงอยู่เรียนหนังสืออยู่ที่วัดเจติยหลวงนี้ต่อไป โดยศึกษาบาลีกับนักธรรมควบคู่กันไป

สอบได้คะแนนเต็มร้อย

ในการศึกษาวิชาภาษาบาลีของท่านนั้น ถึงแม้การสอบครั้งแรกจะยังไม่ผ่าน ท่านก็ไม่ได้รู้สึกเสียใจแต่อย่างใด ท่านยอมรับตามนั้น เพราะทราบดีว่าภูมิความรู้ของตนในตอนนั้นยังไม่เต็มที่จริง ๆ

สำหรับการสอบในครั้งต่อ ๆ ไปนั้น ท่านมีความมั่นใจอย่างเต็มภูมิว่า แม้จะสอบหรือไม่สอบก็ไม่มีผลแตกต่างกันในเรื่องความรู้ ทั้งนี้ก็ด้วยความสามารถที่ได้แสดงให้ครูสอนบาลีของท่านคือ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมโธ) เห็นในระหว่างที่เรียนเพื่อจะสอบมหาเปรียญให้ได้ในการสอบเป็นครั้งที่ ๓ ครูของท่านถึงกับออกปากว่า

“ท่านบวชนี้ ได้แต่ก่อนสอบนะ ให้เป็นมหาเลยนะ ถ้าลงท่านบวชตก นักเรียนทั้งชั้นตกหมด”

ซึ่งก็เป็นจริงตามนั้น คือท่านสอบได้เป็นมหาเปรียญ โดยได้คะแนนบาลีเต็มร้อย ในเวลาต่อมาท่านเล่าให้ลูกศิษย์ลูกหาฟังว่า

“การสอบได้ในครั้งนั้น ไม่มีอะไรดีใจเลย เพราะรู้สึกว่าความรู้ได้เต็มภูมิตั้งแต่การสอบครั้งที่ ๒ แล้ว แต่ในครั้งนั้นปรากฏว่าสอบตก เหมือนกับจะให้คอยการศึกษาทางนักธรรมเขยิบขึ้นมาตามจนถึงปีที่สอบมหาได้ ก็สำเร็จนักธรรมเอกพร้อมกันเลย ซึ่งน่าคิดว่าเหมือนมีสายเกี่ยวโยงกัน ทำให้การศึกษาทางโลกจบประณม ๓ ทางบาลีก็จบเปรียญ ๓ และทางนักธรรมก็จบนักธรรมเอกเป็น ๓ ตรงกันหมด ๓ วาระ...”

ด้วยผลการเรียนดีและเป็นทีไว้วางใจของผู้ใหญ่ซึ่งเป็นครูบาอาจารย์ ทำให้ผู้ใหญ่หวังจะให้ท่านเป็นครูสอนนักเรียนในโรงเรียน แต่ท่านก็ได้ปฏิเสธอย่างละมุนละม่อมดังนี้

“...เรียนออกมา นักธรรมตรี นักธรรมโท นักธรรมเอก เปรียญ ไม่สอนใครทั้งนั้น เป็นครูสอนนักเรียนในโรงเรียนก็ไม่เอา ผู้ใหญ่ท่านจะให้ เป็นครูสอน...”

ไม่เอา ครูไม่อดไม่อยาก เอาองค์ไหนก็ได้ เราว่าอย่างนั้นเสีย เราเลยหลีกเลี่ยงได้ ถ้าหากว่า ครูไม่มีจริง ๆ เราจะหลีกเลี่ยงอย่างนั้นมันก็ไม่งาม แต่นี้ครูก็มีอยู่ ผู้มีภูมินั้นมีอยู่ที่จะเป็นครู

เราก็ทิ้งห้องคั่น ๆ ไปเสีย เราก็ออกได้ เราจึงไม่เป็นครูใครเลย นักธรรมตรี นักธรรมโท นักธรรมเอก มหาเปรียญ ไม่เคยเป็นครูสอนใครทั้งนั้น...”

การศึกษาด้านปริยัติของท่านเป็นอันสิ้นสุดลงที่วัดเจติยหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ นับเป็นปีที่ท่านบวชได้ ๗ พรรษาพอดี โดยสอบได้ทั้งนักธรรมเอกและเปรียญ ๓ ประโยคในปีเดียวกัน

“...ท่านบวชนี้...
ได้แต่ก่อนสอบนะ
ให้เป็นมหาเลยนะ
ถ้าลงท่านบวชตก
นักเรียนทั้งชั้นตกหมด...”

รักคำสัตย์ยิ่งกว่าชีวิต

เพื่อมุ่งหน้าออกปฏิบัติกรรมฐานตามคำสัตย์ที่ตั้งไว้ ท่านจึงเดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อหาโอกาสกราบลาพระเถระผู้ใหญ่^๑ อาจารย์ของท่าน แม้พระเถระผู้ใหญ่ซึ่งเมตตาหวังอนุเคราะห์ให้ท่านศึกษาปริยัติต่ออีก ด้วยเห็นว่าในสมัยนั้นพระภิกษุที่มีความรู้ระดับมหาเปรียญมีน้อยมาก แต่ท่านได้เคยพิจารณาแล้วว่า

“...ความรู้ระดับมหา ๓ ประโยคนี้ก็เพียงพอแล้วกับการจะออกปฏิบัติกรรมฐาน วิชาความรู้ขนาดเป็นมหาแล้วยอมไม่จนตรอกจนมุงง่าย ๆ ...”

และอีกประการหนึ่ง ท่านยังคงระลึกถึงความสัตย์ที่เคยตั้งต่อตนเองไว้ว่า

“...ฝ่ายบาลีขอให้จบเพียงเปรียญ ๓ ประโยคเท่านั้น ส่วนนันทกรรมแม้จะไม่จบชั้นก็ไม่ถือเป็นปัญหา... แล้วจะออกปฏิบัติโดยถ่ายเดียว จะไม่ยอมศึกษาและสอบประโยคต่อไปเป็นอันขาด...”

ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงพยายามคิดหาทางหลีกเลี่ยงเพื่อปฏิบัติให้ได้ เผลอในระยะนั้นพระเถระอาจารย์ของท่านรับนิมนต์ไปต่างจังหวัด ท่านจึงถือโอกาสนั้นเข้ามัสการกราบลาสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (ดิศโล อัศว)^๒ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดบรมนิวาสในขณะนั้น ท่านก็ยินยอมอนุญาตให้ไปได้ เหตุการณ์ในตอนนั้นท่านเล่าไว้ดังนี้

“...บุญกรรมก็ช่วยด้วยนะ ผู้ใหญ่ท่านไม่ยอมให้ออก ท่านห้ามไว้เลยเทียว... ยังไม่ให้ออก... ให้เรียนจบได้เปรียญ ๖ ประโยคเสียก่อน จึงค่อยออก

แต่เรายังไงก็ไม่ยอมแต่จะหาออกด้วยมารยาทอันดีงามเท่านั้นเองสบโอกาสเมื่อไรแล้วเราจะออกพอดีท่านไปต่างจังหวัดละซิ นั่นละโอกาสมันก็เหมาะ พอท่านไปต่างจังหวัดปั๊บ เราก็กีบออกเลย...”

๑ พระเถระผู้ใหญ่ผู้เป็นอาจารย์สอนท่านทางปริยัติ คือ สมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (พิมพ์ ภัมมธโร) ซึ่งในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๗๐ - ๒๔๗๙ ท่านเป็นผู้จัดการและเป็นครูสอนนันทกรรมและบาลีในสำนักเรียนวัดสุทธจินดา จ.นครราชสีมา พ.ศ. ๒๔๘๐ - ๒๔๘๓ เป็นผู้จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมและเป็นครูในสำนักเรียนวัดเจติยหลวง จ.เชียงใหม่ พ.ศ. ๒๔๘๕ เป็นผู้จัดการศึกษาแขนงต่าง ๆ ในสำนักเรียนวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน กทม. พ.ศ. ๒๕๐๐ - ๒๕๐๗ เป็นเจ้าอาวาสวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน กทม.

๒ พ.ศ. ๒๔๘๖ เป็นเจ้าอาวาสวัดสุปฏิหาราม จ.อุบลราชธานี พ.ศ. ๒๔๗๐ เป็นเจ้าอาวาสวัดสุทธจินดา จ.นครราชสีมา พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นเจ้าอาวาสวัดบรมนิวาส กทม. พ.ศ. ๒๔๘๕ - ๒๔๙๙ เป็นเจ้าอาวาสวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน กทม.

១

១១១ បដិវត្តិកររដ្ឋាភិបាល

(បដិវត្តិ)

๑) ๑๐๐ปฏิบัติกรรมฐาน (ปฏิบัติ)

๔ แสวงหาครูบาอาจารย์

หน้า ๕๔

- เรียนปริยัติ แอบปฏิบัติ
- มารรบกวนจิตใจ
- ยอมมอบกายถวายชีวิตต่อ “ธรรม”
- “ของดี” หาง่าย “น้ำใจ” หายาก
- ขำอันเป็นมงคล
- ยอมมอบกายถวายชีวิตต่อครูอาจารย์ผู้รู้จริง
- ปฏิบัติจิตตภาวนา... จึงจะฆ่ากิเลสได้
- สังเกต พินิจพิจารณาด้วยเหตุผล ก่อนตัดสินใจ
- ฝืนที่ต้องทำให้จริง
- คติเตือนใจจากฝืน

๕. อุตสาหะพากเพียร ฝึกฝนจิต

หน้า ๖๔

- แม้ประสบทุกข์เจียนตาย แต่ความมุ่งมั่นไม่ถอย
- ผู้เชี่ยวชาญ... วาระจิต หูทิพย์ ตาทิพย์
- นึก “พุทโธ” ในใจ จะไม่ “จิตเสื่อม”
- รักษาระเบียบวินัย ข้อวัตรปฏิบัติต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด
- พุดคุยเกี่ยวข้อในสิ่งที่ชอบที่ควร
- ท่านอาจารย์มั่นล่วงรู้วาระจิต
- น้ำตานักสู้
- มารกระซิบ
- หลงป่า
- เร่งความเพียรเต็มกำลัง
- รู้ชัดประจักษ์ “ตาย”
- ข้อคิดหลายแง่ หลาย तरह
- ควรหนัก... ต้องหนัก ควรเบา... ต้องเบา
- กินอยู่ใช้สอยเรียบง่าย แต่หรูหราด้วยคุณธรรม
- ทุกข์เพราะหนาว
- อาหารป่า
- กินแบบนักโทษ
- ยอดนักรบ
- เราไม่ใช่... พระเวสสันดรนะ !!!
- ถือ “ความทุกข์” เป็นครู เป็นหินลับสติปัญญา
- ชนะความกลัวด้วย “พุทโธ”
- เสือ : หมูป่า ต่อสู้ดุเดือด

๖ สมาธิแน่นหนามั่นคง

หน้า ๘๘

- ดิตสุขในสมาธิ
- ไต่ถามผู้รู้เพื่อหาเหตุผล
- เพราะจากบ้านไปนาน

๗ ก้าวเดินทางปัญญา

หน้า ๙๑

- เครื่องประกอบครบ
- บ้าหลงสังขาร
- แบ่งพัก แบ่งสู้
- มวยคลุกวงใน
- มองดูคน... เนื้อหนังแดงโร่
- เหมือนว่าหมดกามราคะ
- ตื่นเงาตัวเอง
- อัศจรรย์จิต
- หลักเกณฑ์อันใหญ่หลวง
- การพิจารณาอริยสัจ

.....

๘ ประณิบัติรับใช้ครูบาอาจารย์

หน้า ๑๐๐

- เป็นที่ไว้วางใจของครูบาอาจารย์
- ช่วยดูแลหมู่คณะ
- บริหารสิ่งของ
- ออกรับความผิดพลาดแทนหมู่เพื่อน
- ญาณหยั่งทราบของท่านอาจารย์มั่น
- คุณยายชรา ผู้มีญาณหยั่งรู้
- พลาด... เทศน์ครั้งสุดท้าย
- คำเตือนล่วงหน้า
- เติตทูนท่านอาจารย์มั่นสุดหัวใจ
- เป็นตายไม่ว่า ถ้าเพื่อพ่อแม่ครูอาจารย์
- สลดสังเวช... ผู้มีพระคุณสูงสุดจากไป

.....

๙ สติปัญญาอัตโนมัติ

หน้า ๑๑๓

- หมู่เพื่อนแอบจดจ้อง
 - นางงามจักรวาล... อวิชชา
 - ความจำเป็นของครูอาจารย์
 - พบปราชญ์ กลางป่าเขา
 - ป่วยหนัก... รักษาด้วยธรรมโอสถ
 - ผีปอบสาว
-

๔

แสวงหาครูบาอาจารย์

เรียนปริยัติ แอบปฏิบัติ

ช่วงที่ท่านเรียนปริยัติอยู่นั้น เมื่อว่างจากการเรียน ท่านจะพยายามหลบหลีกจากหมู่เพื่อนที่เรียนหนังสือด้วยกัน โดยแอบนั่งสมาธิในกุฏิคนเดียว หรือ **เดินจงกรม** ในช่วงเวลาดึก ๆ อยู่เสมอ ด้วยเกรงผู้อื่นจะพบเห็นอันทำให้ท่านเกิดความเก้อเขินในการปฏิบัติ ท่านเคยเล่าแบบขบขันถึงเหตุผลที่ต้องแอบหลบเพื่อนมาภาวนา ดังนี้

“...เราภาวนาอยู่ทุกวันนี้ เรียนหนังสือเราไม่เคยละนะ หากไม่บอกใครให้รู้ เพราะอยู่กับพวกสิงด้วยกัน ถ้าไปภาวนาเดี่ยวมันมาพูดแหย่กัน ‘โฮ้ ! จะไปสววรรคณีพพานเดี๋ยวนี้เชียวหรือ ?’ นั่นนะพวกเดียวกันมันพูดกันได้นั้นะ จะว่าไง ไม่ถือสิถือสากัน ‘นี่ จะไปสววรรคณีพพานนะนี่ พวกเราอย่าไปกวนท่านนะ ท่านกำลังเตรียมจะไปสววรรคณีพพาน’ ต้องมีแหย่กันอยู่อย่างนั้น

เพราะฉะนั้นจึงไม่ให้รู้ นั่งภาวนาเฉยไม่ให้อ่านนะ ปิดประตู เราไม่ให้เห็น ถ้าออกมาก็เป็นสิงเหมือนเขาเสีย ถ้าเข้าไปในห้องเป็นแบบนั้น กลางคืนดึก ๆ ออกมาเดินจงกรม มันเป็นอยู่ในหัวใจนี้จะว่าไง หากบอกใครไม่ได้ อย่างนี้ไม่บอกใครเลย เพื่อนฝูงอยู่ด้วยกันก็ไม่บอก เป็นสิงไปกับเขาเสียอย่างนั้น...”

ด้วยเหตุนี้เองการปฏิบัติจึงไม่ค่อยเต็มที่เท่าใดนัก ท่านเคยเล่าถึงการภาวนาในช่วงที่เรียนหนังสืออยู่ ๗ ปีเต็มว่า

“...เป็นเพียงสงบเล็ก ๆ น้อยๆ ธรรมดา ๆ จิตสงบของมันอยู่ธรรมดา...

...จะมีก็เพียง ๓ หนเท่านั้นเป็นอย่างมากที่จิตลงถึงขนาดที่อัศจรรย์เต็มทีคือลงก็เต็มทีแล้วอารมณ์อะไรขาดหมดในเวลานั้น เหลือแต่รู้อันเดียว กายก็หายเจ็บเลย...”

ท่านว่ามันน่าอัศจรรย์มาก และนี่เองเป็นเครื่องฝังจิตฝังใจของท่านให้มีความสืบทอดที่จะออกปฏิบัติ และกล้าที่จะพูดเปิดเผยให้หมู่เพื่อนได้ฟังถึงความตั้งใจที่จะเรียนจบแค่เปรียญ ๓ ประโยคเท่านั้น

มารรบกวนจิตใจ

ครั้งเมื่อถึงคราวออกปฏิบัติเต็มตัวท่านจึงออกเดินทางมุ่งหน้าสู่จังหวัดนครราชสีมา โดยพกหนังสือปาฏิโมกข์เพียงเล่มเดียวติดยามไปเท่านั้น และเข้าจำพรรษาที่วัดในอำเภอจักราช นับปีบวชได้ ๘ พรรษาพอดี ท่านว่าพอเริ่มปฏิบัติอย่างจริงจังขึ้น กลับเหมือนมีมารมากอภัยก่อกวน ลิงที่ไม่เคยรู้สึกไม่เคยเป็นในสมัยเรียนหนังสือ กลับปรากฏขึ้นเป็นความรู้สึกอันฝังลึกอยู่ในใจ ท่านเล่าถึงความรู้สึกตอนนั้นว่า

“...แปลกจริง เวลาเราเอาจริงเอาจัง ตั้งแต่อยู่เรียนหนังสือ จิตก็ไม่เห็นเป็น เวลาออกปฏิบัติตอนจะเอาจริงเอาจัง มันจะมีมารหรือยังงั้นนะ ได้ยินเสียงผู้หญิงก็ไม่ได้นะ ทำไมเรื่องของเราจะมันแสบทันที ๆ เลย จนเรางงเหมือนกัน

เฮ้! เราก็ตั้งใจมาปฏิบัติธรรมไม่เคยสนใจกับผู้หญิงเลย ทำไมเพียงได้ยินเสียงผู้หญิงเท่านั้น มันก็แสบ แต่มันแสบอยู่ภายในจิตต่างหากนะ มันแสบ ๆ ๆ ของมัน เฮ้! ขอบก๊วะ! ทำไมมันเป็นอย่างนี้...”

ท่านก็ตั้งใจอย่างเต็มที่ที่จะไปหาภาวนาอยู่ในป่าเพื่อฆ่ากิเลส แต่กลับโดนเข้าแต่เรื่องทุกข์ร้อน จากอารมณ์ที่คอยกวนจิตใจ สงครามการต่อสู้ในระยะนั้นท่านเล่าว่า

“...ไปหาภาวนาอยู่ในป่า ทั้ง ๆ ที่จะฆ่ามันอยู่นี่นะ มันเห็นสาว มันก็ยังขยับอยู่นะ โถ ยังงี้ซิ มันเป็นของมันนี่นะ ตัวนี้มันไม่ให้ภาวนากับเรานี่นะ มันจะหาแต่เรื่องของมันอยู่นั่นละ

ท้อ ไปภาวนาอยู่ในป่า เราก็บอกตรง ๆ อยู่นี่นะ พอไปเห็นสาวสวย ๆ สวยในหัวใจมันเองนะ เขาจะสวยไม่สวยก็ตาม มันหาว่าสวย สาวคนนี้สวยว่ะ แต่มันสำคัญที่เราปฏิบัติอยู่แล้วนะ มันขยับมานั้น ดีกันพัวะเลยเชียะ

ไม่ได้นี่ ที่นี้ภาวนาไม่ได้แล้วซิ มันจะเป็นเหตุแล้ว หนีเลย หนีเลยนะ แต่ส่วนมากชนะ เพราะมันตั้งท่าจะฆ่ากันอยู่แล้ว แล้วมันยังมาตั้งหมัดตั้งมวยต่อหน้าต่อตา นี่มันจะไม่ให้โมโหได้ไง...

นี่เรื่องกิเลส มันมีมากน้อยเพียงไรมันจะแสดงออกอยู่ในใจ มันเป็นข้าศึกของใจ มันเป็นอย่างนี้เป็นตลอดมา เก่ง... มีมากมีน้อย มันจะเป็นของมันอยู่ในจิตนะ... เพราะเราจะฆ่ามันอยู่กับจิต...”

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ต่อมาท่านได้พิจารณาย้อนหลังเทียบกับสมัยที่ยังเรียนหนังสืออยู่ กิเลสระคะตันทาก็ไม่เห็นเป็นพิษเป็นภัยอะไรมากมาย คงสงบตัวอยู่เฉย ๆ ครั้นพอออกปฏิบัติตั้งใจจะฆ่ากิเลสโดยตรงกลับดูเหมือนว่ามันกำเริบเลิบบานมากยิ่งขึ้น ท่านอธิบายเหตุผลที่เป็นเช่นนี้ว่า

“...เวลามาพิจารณาทีหลังไม่ใช่อะไรนะ คือ เรามีสติตั้งบ้าง เวลาแยบออกไปมันเลยรู้ รู้ได้ง่าย... ไม่ใช่เราเป็นอย่างนั้น มันกลับกำเริบขึ้นมากก็ไม่ใช่ เวลาผ่านไปถึงได้รู้

อ้อ แต่ก่อนจิตของเรามันมีดมันดำมันไม่รู้เรื่องรู้ราวเหมือนหลังหมี่นี่ แล้วมันจะไปทราบอะไร สีขาวสีต่างสีอะไร มันเป็นหลังหมี่เสียหมด

ที่นี้พอเราผ่านไปแล้ว ค่อย ๆ รู้เวลาจิตละเอียดเข้า มันรู้ได้เร็ว เป็นเหมือนกับว่ามันแสดงกิเลสขึ้นอย่างรวดเร็ว แยบเท่านั้นละ พอให้รู้ ไม่เลยจากนั้น จึงได้เร่งกันใหญ่...”

“...ตายก็ตายไปกับข้อปฏิบัติ
ไม่ได้ตายด้วยความถอยหลัง
...จิตปักลงเหมือนหินทัก...”

ยอมมอมกายถวายชีวิตต่อ “ธรรม”

ที่อำเภอจักราชแห่งนี้ ท่านได้พยายามเร่งทำความเพียรทั้งวันทั้งคืนตั้งแต่มาถึงที่แรกจนตลอดพรรษา โดยไม่ยอมทำงานอะไรทั้งนั้นนอกจากงานสมาธิภาวนาเดินจงกรมอย่างเดียว เพราะได้ตั้งใจแล้วว่า

“...คราวนี้จะเอาให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยเต็มเหตุเต็มผล เอาเป็นเอาตายเข้าว่าเลย อย่างอื่นไม่หวังทั้งหมด หวังความพ้นทุกข์อย่างเดียวเท่านั้น จะให้พ้นทุกข์ในชาตินี้แน่นอน

ขอแต่ท่านผู้หนึ่งผู้ใดได้ชี้แจงให้เราทราบเรื่องมรรคผลนิพพานว่ามีอยู่จริงเท่านั้น เราจะยอมมอมกายถวายชีวิตต่อท่านผู้นั้น และมอมกายถวายชีวิตต่ออรุณต่อธรรม ด้วยข้อปฏิบัติอย่างไม่ให้อะไรเหลือหลอเลย

ตายก็ตายไปกับข้อปฏิบัติ ไม่ได้ตายด้วยความถอยหลัง จิตปักลงเหมือนหินทัก...”

เหตุนี้เอง หลังจากนั้นไม่นาน ท่านว่าจิตก็ได้รับความสงบ ปรากฏว่าได้ผลดีตลอดพรรษา อย่างไรก็ตามด้วยความเมตตาสงสารของพระเถระผู้ใหญ่^๑ อยากให้ท่านกลับกรุงเทพฯ เพื่อเรียนต่อในชั้นสูงขึ้นไปอีก

๑ ต่อมาคือ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมโว)

ที่แรกพระเถระท่านก็ฝากผ้าห่มผืนใหญ่พร้อมแนบจดหมายมาถึงโคราช ข้อความในจดหมายมีเพียง ๒ - ๓ ประโยค มีใจความว่า

‘ให้มหาบัวกลับกรุงเทพโดยด่วน ให้กลับกรุงเทพโดยด่วน’

ท่านรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาของพระเถระที่มีต่อท่านเป็นอย่างสูง แต่เพราะได้ตัดสินใจแน่วแน่แล้วจึงมิได้ตอบจดหมายกลับไปแต่อย่างใด

แม้กระนั้นก็ตาม พระเถระท่านยังอุตส่าห์เขียนจดหมาย ตามมาสั่งให้ไปพบที่สถานีรถไฟอีก ท่านเล่าถึงเหตุการณ์ตอนนั้นว่า

“...ที่นี้พอออกพรรษาแล้ว ท่านก็มา ท่านเขียนจดหมายมาบอก วันนั้น ๆ เราจะผ่านไปโคราช บอกขบวนรถมันก็มีขบวนเดียว ออกตอนเช้าถึงอุบล ให้เราไปรอตั้งอยู่สถานี ท่านจะเอากลับกรุงเทพ ให้เราไปรออยู่สถานีพอไปถึงก็ว่า

‘มหาบัวต้องกลับกรุงเทพ ๆ’ จี๋เลยนะ มีแต่ ‘ต้องกลับกรุงเทพ ๆ’ รถไฟมันจอดนาที่เดียวนี่นะ รถไฟก็ช่วยเราด้วย ๆ พูดยังไม่ลืมนะ

‘มหาบัวต้องกลับกรุงเทพ ๆ โดยด่วนนะ... ต้องกลับกรุงเทพ’

สักเดียวรถก็เคลื่อน เราก็โดดลงรถไฟไป รอดตัว แปลกอยู่นะ อะไร ๆ ก็ดี รู้สึกว่ามันพร้อม ๆ นะ อุปสรรคไม่ค่อยมีว่าจะออกทางนี้รู้สึกว่าจะล่องตัว ๆ

อย่างผู้ใหญ่ท่านห้ามอย่างเข้มงวดกดขันอย่างนี้ก็เหมือนกัน รอดไปได้ แม้แต่ขึ้นไปสถานีรถไฟเพียงช่วย สักเดียวรถไฟเคลื่อนที่บึ่งบึ่ง ก็โดดลงรถไฟได้เท่านั้น ท่านก็ไม่ทราบจะว่ายังไง ไม่ได้รับคำตอบจากเราเลย ตามชอยู่เรื่อยนะ

ท่านสงสาร ท่านเมตตามากนะกับเรา มอบให้เราหมดแหละในขณะนั้น ๆ (ภายในวัดบรมนิวาส) เป็นคณะใหญ่ เพราะท่านเป็นเจ้าของคุณนี่ ให้เราเป็นผู้ดูแลคณะ เพราะฉะนั้นท่านถึงได้เข้มงวดกดขันในการไปกรรมของเรา ท่านไม่ให้ไปไหน เหมือนว่าผูกมัดในตัว

เราเคารพผู้ใหญ่เราก็เคารพ แต่เราเคารพความสัตย์นี้สุดหัวใจเรายิ่งกว่าผู้ใหญ่ เราจึงหาทางออกจนได้...”

“ของดี” หาง่าย “น้ำใจ” หายาก

ระยะที่ท่านพักอยู่ที่โคราชนี่ วันหนึ่งเป็นวันที่ฝนตกฟ้าคะนอง ท่านจึงต้องหลบฝนอยู่ที่กุฏิ สายฝนที่ตกจากท้องฟ้าทำให้ท่านทวนระลึกถึงร่มคันหนึ่งซึ่งเคยได้มาจากจังหวัดเชียงใหม่ เป็นร่มที่มีราคาแพงและสวยงามมาก

ขณะที่ท่านกำลังพินิจชมร่มอยู่นั้น มีชาวศรีสะเกษสองสามีภรรยาแต่ไปทำงานอยู่ทางภาคกลางได้เดินโชเซ่ดโชเซ่ด้วยพิษไข้ เข้ามาหาท่านหวังจะขอยาแก้ไข้ เพราะเงินติดกระเป๋าแม้สักตัวหนึ่งก็ไม่มีเลย เหตุการณ์ตอนนี้ท่านเล่าว่า

“...เราได้ร่มเชียงใหม่มาคันหนึ่ง โอ๊ย สวยงามมากนะ ร่มคันนั้นแต่ก่อนมัน ถ้าราคาถึงสิบสลึง สามบาทเรียกว่า แพงที่สุด ร่มเชียงใหม่ทำนี้เป็นร่มที่ดีที่สุด ได้ร่มมาคันหนึ่ง เราก็เอามาชมของเรา ถ้าภาษาอีสานเรียกว่า มาแยงเบ็ง มันสวย พอดีสองสามภรรยา มา ฝ่าใช้ลั่นอก ๆ แงก ๆ มา ไม่มีร่มกัน มาขอ ยาก็ไม่มี ลั่นอก ๆ แงก ๆ อยู่กันแหละ พอดีเราก็มีร่มคันหนึ่ง ‘จะไปทางไหนละนี้ ทั้งไปทั้งลั่นอยู่นี้ ทั้งฝนก็ตกฟ้าก็ลงอยู่นี้ จะไปได้ยังไง’

‘โอ๊ย ก็ไปยังกันแหละ... จะกลับบ้านศรีสะเกษ’ เราก็เลยว่า

‘เอาชะร่มคันนี้ สวยงามมาก แน่นหนา มันคงมาก เราให้’ เขาไม่กล้ารับเพราะเห็นว่ามันเป็นของดีก็เลยว่า

‘โอ๊ย แล้วญาติ (คำเรียกพระทางอีสาน) จะใช้ไหนละ’ เราว่า ‘ใช้อันไหนก็ช่างเถอะ เรามีร่มใหญ่อยู่นี้ ร่มมีอยู่นี้ ก็ กุฎิ ยังไง นี่แหละร่มใหญ่ของเรา เอาร่มน้อยไปเถอะ’ จากนั้นแกก็พรตัวนะ

(แกพูดว่า) โอ๊ย เอาของดีบของดีให้ ขอให้ท่าน จงเจริญรุ่งเรืองในธรรมเด้อ ! ตั้งแต่เกิดมาก็ยังไม่เคยมีกับเขา สักที...”

ที่แกพูดเช่นนี้เพราะร่มคันนี้ยังเป็นของใหม่อยู่ ท่านเองก็ยังไม่เคยได้ใช้สักครั้งเลย เมื่อได้ร่มไปแล้วทั้งคู่จึงต่างดูแล้วดูเล่า พลิกทางนั้น หันทางนี้ อย่างชื่นชมในความงามและด้วยความดีใจจนลืมหูซึกจากพิษไข้ไปได้ชั่วขณะเพราะไม่เคยมีของดี ๆ เช่นนี้มาก่อนเลย

เมตตาจิตของท่านที่มีแต่ให้ของดี ๆ แก่ผู้อื่นเช่นนี้ เป็นสิ่งที่มิอยู่ประจำนิตยของท่านมาแต่เดิม และตลอดมา

ข่าวอันเป็นมงคล

ท่านออกเดินทางจากจังหวัดนครราชสีมา มุ่งหน้าไปจังหวัดอุดรธานี ตั้งใจว่าจะไปจำพรรษาที่ท่านอาจารย์มั่นที่วัดป่าโนนนิเวศน์ อุดรธานี แต่ก็ไม่ทันท่าน เพราะท่านรับนิมนต์ไปจังหวัดสกลนครเสียก่อน ท่านจึงเลยไปพักอยู่ที่วัดทุ่งสว่าง จังหวัดหนองคาย ท่านเล่าถึงเหตุการณ์ในตอนนั้นว่า

“...ไปพักรอที่วัดทุ่งสว่างเพื่อจะไปหาท่านอาจารย์มั่น ตอนนั้นยังไม่ได้มีกำหนดแต่จะต้องไปแน่ ๆ ก็พอดีมีพระองค์หนึ่งชื่อ พระศรีนวล เพิ่งมาจากวัดบ้านโคกนามน แล้วเหน็ดเหนื่อยเข้าไปพักด้วยกันที่วัดทุ่งสว่าง...

เราถามท่านว่า ‘มาจากไหน ?’ ‘มาจากจากบ้านนามน จากท่านอาจารย์มั่น’

‘หือ ? หือ ?’ ขึ้นทันทีเลยนะ เพราะพอได้ยินชื่อว่า ท่านอาจารย์มั่น รู้สึกตื่นเต้นดีใจ จึงถามย้ำเข้าไปอีก ท่านจึงว่า

‘มาจากท่านอาจารย์มั่น’

‘เวลานี้ท่านอาจารย์มั่นพักอยู่ที่ไหน ?’

“...อาจารย์องค์นี้ละ จะเป็นอาจารย์ของเรา ต้องให้เราไปเห็นเอง ท่านจะดูแบบไหน แบบไหน ๆ... จะดูจะดำขับไล่ไสส่ง โดยหาเหตุผลไม่ได้นี่ เป็นไปไม่ได้...”

‘พักอยู่บ้านนามน’

‘แล้วมีพระเณรพักอยู่กับท่านมากน้อยเพียงไร ?’

‘๘ - ๙ องค์ ท่านไม่รับพระมาก อย่างมากขนาดนั้นเท่านั้นแหละ’

‘ได้ทราบที่ท่านดุเก่งใช่ไหม ?’

‘โห ไม่ต้องบอก พอไล่ ไล่หนีเลย’ พระองค์นั้นว่านั่นเลยนะ...”

พอท่านได้ยินดังนี้แทนที่จะคิดเป็นผลลบกับท่านอาจารย์มั่นกลับรู้สึกถึงจิตถึงใจกับความดี
ของท่านอาจารย์มั่น และแอบคิดอยู่แต่ผู้เดียวในใจว่า

“...อาจารย์องค์นี้ละ จะเป็นอาจารย์ของเรา ต้องให้เราไปเห็นเอง ท่านจะดูแบบไหน แบบไหน ๆ
ครูปาอาจารย์ชื่อเสียงโด่งดังทั่วประเทศไทยมานานขนาดนี้จะดูจะด่าขับไล่ไล่ส่งโดยหาเหตุผลไม่ได้
เป็นไปไม่ได้...”

ท่านพักอยู่ที่วัดทุ่งสว่างประมาณกว่า ๓ เดือน จากนั้นพอถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๕
(เป็นพรรษาที่ ๙ ของท่าน) ท่านก็ออกเดินทางจากหนองคายไปจังหวัดสกลนครเพื่อมุ่งสู่ท่านอาจารย์มั่น

ยอมมอบกายถวายชีวิตต่อครูอาจารย์ผู้จริง

จากจังหวัดสกลนคร ท่านก็เดินทางต่อไป
จนถึงวัดที่ท่านอาจารย์มั่นพักอยู่ในระยะนั้นคือที่
บ้านโคก ตำบลตองโขบ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
เหตุการณ์ในระยะนี้ท่านเล่าว่า

“...ไปถามชาวบ้านเขา เพราะทางเข้าไปวัด
ของท่านอาจารย์มั่นเป็นทางด่านนะ มันไม่ได้เป็นทาง
ลัดทางเกวียนอะไร ทางเป็นด่านพอคนเดินไปพันตัว
ไปเท่านั้นแหละ ชาวบ้านเขาบอก... เขาบอกให้มานี้

‘นี่ ทางนี้ไปวัด ให้จับทางสายนี้ละ... นี่แหละต้นทาง ให้เดินไปตามทางนี้ละ อย่าปลิกทางนี้
และจะเข้าถึงวัด’

พอเขาบอกอย่างนี้แล้วเราก็ไป ไปทั้งมืด ๆ ไปพอชุ่มช้ำ ๆ เข้าไปในวัด จากนั้นก็ดูนั่นดูนี่มืด ๆ
จนไปเห็นศาลาหลังหนึ่ง ทำให้สงสัยนะ

‘เฮนี่ ถ้าเป็นศาลามันก็ดูว่าเล็กไปสักหน่อย’ หมายถึงศาลากรรมฐานนะ...

‘ถ้าว่าเป็นกุฏิ ก็จะไม่ใหญ่ไป’ กำลังดูอยู่อย่างนั้นแล้วก็เดินเชอซ่า ๆ เข้าไป ท่านอาจารย์มั่นกำลัง
เดินจงกรมอยู่นี่นา มันก็ไม่เห็น เอ้อ ท่านเดินจงกรมอยู่ข้างศาลา ท่านกั้นห้องศาลาพักอยู่นั้น พักจำวัด
อยู่ที่ห้องศาลาเล็ก ๆ นั่นนะ

เราก็เดินชุ่มช้ำ ๆ มองนั่นมองนี่ไปก็เราไม่เห็นนี่ มันกลางคืนแล้ว ท่านก็ยืนอยู่ใกล้ ๆ นี้...”

ท่านเดินไปจนพบท่านอาจารย์มั่นบนทางจงกรม ท่านอาจารย์มั่นจึงถามขึ้นว่า

“ใครมานี่ ?” ท่านกราบเรียนว่า

“กระผมครับ”

ด้วยคำตอบนั้นของท่าน ทำให้ท่านอาจารย์มั่นกล่าวขึ้นอย่างดู ๆ พร้อมกับใส่ปัญหาให้ได้คิดใน
ทันทีนั้นว่า

“...อันผม ๆ นี้ ตั้งแต่คนหัวล้านมันก็มีผมไ้ตรงที่มันไม่ล้าน...”

ถึงตรงนี้ท่านรู้สึกเสียวแปล็บในหัวใจ เพราะเข้าใจทันทีว่า ไม่เกิดประโยชน์อันใดด้วยการตอบ

เช่นนี้เลย ขณะเดียวกันทั้ง ๆ ที่กลัวเกรงท่านอาจารย์มันมาก แต่ก็รู้สึกถึงใจอย่างที่สุดกับคำคุณนิดาที่ค้านไม่ได้เลย ท่านยอมรับทันทีในไหวพริบปฏิภาณของท่านอาจารย์มัน ดังนั้นถึงแม้จะกลัวท่านเพียงใดก็ตาม แต่กลับรู้สึกดีใจอยู่ลึก ๆ ว่า

“...นี่แหละอาจารย์ของเรา...”

จากนั้นท่านก็เลยรีบกราบเรียนใหม่ทันทีว่า “กระผมชื่อ พระมหาบัว”

“เออ ! ก็ว่าอย่างนั้นซึ่งมันถึงจะรู้เรื่องกัน อันนี้ว่า ผม ผม ใครมันก็มี ผม เต็มหัวทุกคน... ไป... ไปพักข้างศาลานะ”

จากนั้นท่านอาจารย์มันก็ออกจากทางจงกรมขึ้นไปบนศาลา ภายในศาลาจะกันเป็นห้องใช้เป็นที่พักสำหรับท่านอาจารย์มัน เมื่อขึ้นบนศาลาแล้ว ท่านอาจารย์มันเตรียมจะจุดตะเกียงหรือโตะเล็ก ๆ ก็พอดีมีพระขึ้นไปจุดให้ท่าน เมื่อท่านอาจารย์มันนั่งลงแล้ว ท่านจึงถือโอกาสเข้ากราบเรียนถวายตัวเป็นลูกศิษย์และเรียนให้ท่านทราบถึงที่มาที่ไปพอให้ท่านได้รู้จัก ในตอนนั้นท่านอาจารย์มันยังคงฟังอยู่นิ่ง ๆ

ด้วยความมุ่งมั่นอยากจะมาศึกษาอยู่กับท่านเต็มเปี่ยมมานานหลายปีแล้ว ประกอบกับรู้สึกประทับใจในสติปัญญาฉับไวของท่านอาจารย์มัน ความที่กลัวว่าจะไม่ได้อยู่ด้วยทำให้ท่านเกิดความวิตกกังวล และครุ่นคิดอยู่ในใจว่า

“ไม่อยากจะยินเลยคำที่ว่าที่นี่เต็มแล้ว รับไม่ได้แล้ว กลัวว่าหัวอกจะแตก...”

สักครู่นี้ท่านอาจารย์มันก็พูดขึ้นว่า

“นี่พอดีนะนี่ เมื่อวานนี้ท่านเนตรไปจากนี้ แล้ววันนี้ท่านมหากีมา ไม่เช่นนั้นก็ไม่ได้อยู่ ภูมิไม่ว่าง”

คำพูดของท่านอาจารย์มันครั้งนั้นทั้ง ๆ ที่ก็เมตตารับท่านไว้ แต่อย่างไรก็ตามท่านเองก็ยังอดไม่ได้ที่จะรู้สึกใจหายใจคร่ำเป็นอย่างไร เพราะกลัวว่าจะไม่มีโอกาสได้อยู่ศึกษาด้วย คำกล่าวของท่านอาจารย์มันครั้งนั้นจึงทำให้ท่านไม่สามารถจะลืมได้ แม้จนทุกวันนี้

ปฏิบัติจิตตภาวนา... จึงจะฆ่ากิเลสได้

ถึงแม้ท่านจะเคยปฏิบัติด้านจิตตภาวนามาบ้าง และก็มีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้านปริยัติถึง ๗ ปีก็ตาม แต่สิ่งนี้ก็ยังไม่ทำให้ความสงสัยของท่านในเรื่องมรรคผลนิพพานหมดไป ยังคงเก็บความสงสัยอยู่ในใจตลอดมา และก็ดูเหมือนกับท่านอาจารย์มันจะล่วงรู้ถึงวาระจิตของท่าน จึงพูดจี้เอาตรง ๆ ในคืนแรกนี้เลยว่า

“...ท่านมามหาผลนิพพาน มรรคผลนิพพานอยู่ที่ไหน ? ดินเป็นดิน น้ำเป็นน้ำ ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ ฟ้าอากาศเป็นฟ้าอากาศ แร่ธาตุต่าง ๆ เป็นของเขาเอง เขาไม่ได้เป็นมรรคผลนิพพาน เขาไม่ได้เป็นกิเลส

กิเลสจริง ๆ มรรคผลนิพพานจริง ๆ อยู่ที่หัวใจ ขอให้ท่านกำหนดจิตจ้องด้วยสติที่หัวใจ ท่านจะเห็นความเคลื่อนไหวของทั้งธรรมของทั้งกิเลสอยู่ภายในใจ แล้วขณะเดียวกัน ท่านจะเห็นมรรคผลนิพพานไปโดยลำดับลำดับ...”

เทศนาดังกล่าวนี้ ทำให้ท่านมีความมั่นใจในเรื่องมรรคผลนิพพาน และเชื่อมั่นในความรู้อยู่เห็นของท่านอาจารย์มันที่พูดไขข้อข้องใจได้ตรงจุดแห่งความสงสัย จากนั้นท่านอาจารย์มันมีเมตตาชี้แนะบทรธรรมในภาคปฏิบัติให้ ด้วยทราบว่าท่านมีความรู้ในภาคปริยัติเต็มภูมิมหาเปรียญและนักธรรมเอก และมีความสนใจใคร่ต่อการประพฤติปฏิบัติ บทรธรรมบทนี้แม้จนบัดนี้ยังคงฝังลึกอยู่ในใจของท่านตลอดมา ดังนี้

“...ท่านมหาก็นับว่าเรียนมาพอสมควรจนปรากฏนามเป็นมหา ผมจะพูดธรรมให้ฟังเพื่อเป็นข้อคิด แต่อย่าเข้าใจว่าผมประมาทธรรมของพระพุทธเจ้านะ เวลานี้ธรรมที่ท่านเรียนมาได้มากได้น้อย

ยังไม่อำนวยการประโยชน์ให้ท่านสมภูมิที่เป็นเปรียญ นอกจากจะเป็นอุปสรรคต่อการภาวนาของท่านในเวลานี้เท่านั้น เพราะท่านจะอดเป็นกังวลและนำธรรมที่เรียนมานั้นเข้ามาเทียบเคียงไม่ได้ ในขณะที่ทำใจให้สงบ

ดังนั้นเพื่อความสะดวกในเวลาจะทำความสงบให้แก้ไข ขอให้ท่านที่จะทำใจให้สงบ ยกภูเขาไว้ก่อนในบรรดาธรรมที่ท่านได้เรียนมา ต่อเมื่อถึงกาลที่ธรรมซึ่งท่านเรียนมาจะเข้ามาช่วยสนับสนุนให้ท่านได้รับประโยชน์มากขึ้นแล้ว ธรรมที่เรียนมาทั้งหมด จะวิ่งเข้ามาประสานกันกับทางด้านปฏิบัติ และกลมกลืนกันได้อย่างสนิท ทั้งเป็นธรรมแบบพิมพ์ ซึ่งเราควรจะพยายามปรับปรุงจิตใจให้เป็นไปตามนั้น

แต่เวลานี้ผมยังไม่อยากจะทำให้ท่านเป็นอารมณ์กับธรรมที่ท่านเล่าเรียนมา อย่างไรก็ตามจะสงบลงได้หรือจะใช้ปัญญาคิดค้นในขั้นนี้ก็ขอให้ท่านทำอยู่ในวงกายนี้ก่อน เพราะธรรมในตำราที่ท่านชี้เข้ามาในขั้นนี้ทั้งนั้น แต่หลักฐานของจิตยังไม่มี จึงไม่สามารถนำธรรมที่เรียนมาจากตำรานั้นเข้ามาเป็นประโยชน์แก่ตนได้ และยิ่งจะกลายเป็นสัญญาอารมณ์คาดคะเนไปที่อื่น จนกลายเป็นคนไม่มีหลัก เพราะจิตติดปริยัติในลักษณะไม่ใช่ทางของพระพุทธเจ้า ขอให้ท่านนำธรรมที่ผมพูดให้ฟังไปคิดดู ถ้าท่านตั้งใจปฏิบัติไม่ทอดทิ้ง วันหนึ่งข้างหน้าธรรมที่กล่าวนี้จะประทับใจท่านแน่นอน...”

“...เวลานี้ธรรมที่ท่านเรียนมาได้มากได้น้อย ยังไม่อำนวยการประโยชน์... ต่อเมื่อถึงกาล... ธรรมที่เรียนมาทั้งหมด จะวิ่งเข้ามาประสานกันกับทางด้านปฏิบัติและกลมกลืนกันได้อย่างสนิท...”

“...ต้องจริงจัง ถ้าไม่จริง ให้ตาย อย่าอยู่ให้หนักศาสนา และหนักแผ่นดินต่อไป...”

สังเกต พินิจพิจารณาด้วยเหตุผลก่อนตัดสินใจ

เมื่อได้อยู่ศึกษาที่ท่านอาจารย์มั่น ท่านจะคอยเฝ้าสังเกตทั้งทางหูทางตาอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าการชี้แจงแสดงเรื่องใด ท่านจะสนใจใคร่รู้ตลอดมาด้วยความอัศจรรย์ ท่านกล่าวถึงข้อปฏิบัติและคุณธรรมของท่านอาจารย์มั่นด้วยความเคารพบูชาว่า

“...ไม่เห็นมีสิ่งใดจะคลาดเคลื่อนจากหลักธรรมหลักวินัยข้อใดเลย ปฏิบัติการดำเนินของท่านก็มีแบบมีฉบับมีตำรับตำรา หาที่ค้านที่ต้องติมิได้ การพูดอะไรตรงไปตรงมา

แม้การแสดงเรื่องมรรคผลนิพพานก็แสดงชนิดดุดอกมาจากใจท่านแท้ ๆ ที่ท่านรู้ท่านเห็นท่านปฏิบัติมา ทำให้ผู้ฟังฟังด้วยความถึงใจ เพราะท่านแสดงเหมือนว่าทำทลายความจริงจริงของท่าน และทำทลายความจริงของธรรม...”

สิ่งนี้ทำให้ท่านเกิดความมั่นใจ และเชื่อแน่ว่ามรรคผลนิพพานมีอยู่จริง ความสงสัยในเรื่องนี้ที่เคยค้างคาแต่เดิมาก็หมดสิ้นไป จากนั้นท่านจึงย้อนกลับมาถามตัวเองว่า

“...แล้วเราจะจริงจังไหม ?...”

ด้วยนิสัยทำอะไรทำจริง ทำให้ท่านตั้งใจแน่วแน่ว่า

“..ต้องจริงจัง ถ้าไม่จริงให้ตาย อย่าอยู่ให้หนักศาสนาและหนักแผ่นดินต่อไป...”

ตั้งแต่นั้นมาท่านก็เร่งความเพียรต่อสู้กับกิเลสอย่างเต็มเหนี่ยว และตั้งสัจอธิษฐานว่า

“...หากว่าท่านอาจารย์มั่นยังมีชีวิตอยู่ตราบใดแล้ว เราจะไม่หนีจากท่าน จนกระทั่งวันท่านล่วงไปหรือเราล่วงไป

แต่การไปเที่ยวเพื่อประกอบความพากเพียรตามกาลเวลานั้น ขอไปตามธรรมดา แต่ถือท่านเป็นหลัก เหมือนกับว่า บ้านเรือนอยู่กับท่าน ไปที่ไหนต้องกลับมาหาท่าน...”

ฝันที่ต้องทำให้จริง

หลังจากที่อยู่กับท่านอาจารย์มั่นได้ประมาณสัก ๔ - ๕ คืนเท่านั้น ท่านก็ฝันเรื่องประหลาดอัศจรรย์เรื่องหนึ่ง ดังนี้

“...ความฝันนี้ก็เป็นความฝันเรื่องอัศจรรย์เหมือนกัน ฝันว่าได้สะพายบาตร แบกกลด ครองผ้าด้วยดีไปตามทางอันรกร้าง สองฟากทางแยกไปไหนไม่ได้ มีแต่ชวากแต่หนามเต็มไปหมด นอกจากจะพยายามไปตามทางที่เป็นเพียงด่าน ๆ ไปอย่างนั้นแหละ รกรุงรัง หากพอรู้เงื่อนไขพอเป็นแนวทางไป พอไปถึงที่แห่งหนึ่งก็มีกอไผ่หนา ๆ ล้มทับขวางทางไว้ หากทางไปไม่ได้ จะไปทางไหนก็ไปไม่ได้ มองดูสองฟากทางก็ไม่มีทางไป

‘เอ นี่เราจะไปยังไหน?’

เสาะที่นั่นเสาะที่นี้ไป ก็เลยเห็นช่อง ช่องที่ทางเดินไปตรงนั้นแหละ เป็นช่องนิดหน่อยพอที่จะบิกบินไปให้หลวมตัวกับบาตรลูกหนึ่ง พอไปได้ เมื่อไม่มีทางไปจริง ๆ ก็เบื่องจิวรอก มั่นชัดขนาดนั้นนะ ความฝันเหมือนเราไม่ได้ฝัน เบื่องจิวรอกพับเก็บอย่างที่เราพับเก็บเอามาวางนี้แล เอาบาตรออกจากบ่า เจ้าของก็สืบคลานไป แล้วก็ดึงสายบาตรไปด้วย กลดก็ดึงไปไว้ที่พอเอื้อมถึง พอบินไปได้ก็ลากบาตรไปด้วย ลากกลดไปด้วย แล้วก็ดึงจิวรไปด้วย

บินไปอยู่อย่างนั้นแหละ ยากแสนยาก พยายามบิกบินกันอยู่นั้นเป็นเวลานาน พอตีเจ้าของก็พันไปได้ เดียวก็คอยดึงบาตรไป บาตรก็พันไปได้ แล้วก็ดึงกลดไป กลดก็พันไปได้ พยายามดึงจิวรไป จิวรก็พันไปได้ พอพันไปได้หมดแล้วก็ครองผ้า มั่นชัดขนาดนั้นนะความฝัน ครองจิวรแล้วก็สะพายบาตร นึกในใจว่า ‘เราไปได้ละทีนี้’ ก็ไปตามด่านนั้นแหละ ทางรกมาก พอไปประมาณสัก ๑ เส้นเท่านั้น สะพายบาตร แบกกลด ครองจิวรไป

ตามองไปข้างหน้าเป็นที่เว้งว่างหมด คือข้างหน้าเป็นมหาสมุทร มองไปฝั่งโน้นไม่มี เห็นแต่ฝั่งที่เจ้าของยืนอยู่เท่านั้น และมองเห็นเกาะหนึ่งอยู่นั้น โกลมาก มองสุดสายตาพอมองเห็นเป็นเกาะดำ ๆ นี้แหละ นี่เราจะไปเกาะนั้น

พอเดินลงไปฝั่งนั้น เรือไม่ทราบมาจากไหน เราก็ไม่ได้กำหนดว่าเรือยนต์เรือแจวเรือพายอะไรเรือมาเทียบฝั่ง เราก็จืนนั่งเรือ คนขับเรือเขาก็ไม่ได้พูดอะไรกับเรา พอลงปั้งเรือแล้วก็เอาบาตรเอาอะไรลงวางบนเรือ เรือก็บึ่งพาไปโน้นเลยนะ โดยไม่ต้องบอก มันอะไรก็ไม่ทราบ บึ่ง ๆ ๆ ไปโน้นเลย ไม่รู้สึกว่ามีภัยมีอันตรายมีคลื่นอะไรทั้งนั้นแหละ ไปแบบเงียบ ๆ ครูเดียวเท่านั้นก็ถึงเพราะเป็นความฝันนี้

พอไปถึงเกาะนั้นแล้ว เราก็จนของออกจากเรือแล้วขึ้นบนฝั่ง เรือก็หายไปเลย เราไม่ได้พูดกันสักคำเดียวกับคนขับเรือ เราก็จสะพายบาตรขึ้นไปบนเกาะนั้น พอขึ้นเขาขึ้นไป ๆ ก็ไปเห็นท่านอาจารย์มั่น กำลังนั่งอยู่บนเขาบนเตี้ยเล็ก ๆ กำลังนั่งตำหมากจ๊อก ๆ อยู่ พร้อมกับมองมาดูเราก็กำลังปีนเขาขึ้นไปหาท่าน

‘อ้าว ! ท่านมหามาได้ยังงี้ ? ทางสายนี้ใครมาได้เมื่อไหร่ ท่านมหามาได้ยังงี้กัน ?’

‘กระผมนั่งเรือมา ขึ้นเรือมา’

‘โอโฮ ทางนี้มันมายากหนา ใคร ๆ ไม่กล้าเสี่ยงตายมากันหรอก เอ้า ถ้าอย่างนั้นตำหมากให้หน่อย’

ท่านก็ยื่นตะบันหมากให้ เราก็จิตจ๊อก ๆ ๆ ได้ ๒ - ๓ จ๊อกเลยรู้สึกตัวตื่น แหมเสียใจมาก อยากรจะฝันต่อไปอีกให้จบเรื่องค่อยตื่นก็ยังมี...”

พอตื่นเช้ามาท่านเลยเอาเรื่องนี้ไปเล่าถวายให้ท่านอาจารย์มันฟัง ท่านอาจารย์มันก็ได้เมตตาพูดเสริมกำลังใจให้ศิษย์เพิ่มเติมอีก ให้พากเพียรดำเนินปฏิบัติตามความฝึนนั้น อดทนประพฤติดุปฏิบัติจนให้กลายเป็นจริงขึ้นมา ท่านอาจารย์มันเมตตาพูดอธิบายความฝึนวา

“...เอ้อ ที่ฝึนนี้นี้เป็นมงคลอย่างยิ่งแล้วนะ นี่เป็นแบบเป็นฉบับในปฏิปทาของท่านไม่เคยคลื่อนคลาดนะ ให้ท่านดำเนินตามปฏิปทาที่ท่านฝึนนี้นี้ เบื้องต้นจะยากลำบากที่สุดนะ...”

ท่านต้องเอาให้ดี ท่านอย่าท้อถอยเบื้องต้นนี้ลำบาก ดูท่านลอดกอไฟมาทั้งกอนั้นแหละลำบากมากตรงนั้น เอาให้ดีอย่าถอยหลังเป็นอันขาด พอพ้นจากนั้นไปแล้วก็วิ่งว้างไปได้สบายจนถึงเกาะ... อันนั้นไม่ยาก ตรงนี้ตรงยากนา... พอพ้นจากนี้แล้วท่านจะไปด้วยความสะดวกสบายไม่มีอุปสรรคอันใดเลย มีเท่านั้นแหละเบื้องต้นเอาให้ดีอย่าถอยนะ...

ถ้าถอยตรงนี้ไปไม่ได้นะ เอ้า เป็นก็เป็น ตายก็ตาย พาดมันให้ได้ตรงนี้นะ... มันจะยากแค่ไหน มันก็ไปได้ นี่ อย่าถอยนะ...”

ท่านฟังอย่างตั้งใจ พร้อมกับเก็บความมุ่งมั่นจริงจังอยู่ภายในว่า แม้การปฏิบัติจะยากเพียงใดเราก็จะต้องสู้อย่างไม่ถอย เป็นก็เป็น ตายก็ตาย

คติเตือนใจจากฝึน

ระยะที่ท่านเข้าอยู่ศึกษาใหม่ ๆ ท่านรู้สึกเกรงกลัวท่านอาจารย์มันมาก อาจเป็นเพราะเหตุนี้เอง ทำให้วันหนึ่งในตอนกลางวันหลังจากท่านเอนกายลงพักผ่อนอิริยาบถได้ไม่นานก็เลยเคลิ้มหลับไป ขณะที่เคลิ้มหลับไปนั้นปรากฏว่าท่านอาจารย์มันมาดุเอาเสียยกใหญ่ว่า

“ท่านมานอนเหมือนหมูอยู่ทำไมที่นี่ เพราะที่นี่มีไข้โรงเลี้ยงหมู ผมจึงไม่เสริมพระที่มาเรียนวิชา หมู เดี่ยววัดนี้จะกลายเป็นโรงเลี้ยงหมูไป”

เสียงของท่านอาจารย์มันในฝึนนั้นเป็นเสียงตะโกนดุคำขู่เชิญให้ท่านกลัวเสียด้วย จึงทำให้ท่านสะดุ้งตื่นขึ้นด้วยความตระหนกตกใจ ท่านพยายามโผล่หน้าออกมาที่ประตูเพื่อมองหาท่านอาจารย์มัน แต่ก็ไม่มีพบ ความรู้สึกของท่านในตอนนั้น ท่านเล่าว่า

“ทั้งตัวสั่นใจสั่นแทบเป็นบ้าไปในขณะนั้น เพราะปกติก็กลัวท่านแทบตั้งตัวไม่ติดอยู่แล้ว แต่บังคับตนอยู่กับท่านด้วยเหตุผลที่เห็นว่าชอบธรรมเท่านั้น แถมท่านยังนำยาปราบหมูมารอกเข้าอีก นึกว่าสลบไปในเวลานั้น พอโผล่หน้าออกมา มองโน้นมองนี้ไม่เห็นท่านมายืนอยู่ตามที่ปรากฏ จึงค่อยมีลมหายใจขึ้นมาบ้าง”

พอได้โอกาส ท่านจึงกราบเรียนเล่าถวาย ท่านอาจารย์มันก็เมตตาแก้ให้เป็นอุบายปลอบโยนโดยอธิบายความฝึนนั้นให้ฟังว่า

“...เรามาหาครูอาจารย์ใหม่ ๆ ประกอบกับมีความระวังตั้งใจมาก เวลาหลับไปทำให้คิด และฝึนไปอย่างนั้นเอง

ที่ท่านไปดูว่าเราเหมือนหมูนั้น เป็นอุบายของพระธรรม ท่านไปเตือนไม่ให้เรานำลัทธินิสัยของหมูมาใช้ในวงของพระและพระศาสนา

“...ท่านต้องเอาให้ดี
ท่านอย่าท้อถอย
อย่าถอยหลังเป็นอันขาด...
ถ้าถอยตรงนี้ไปไม่ได้นะ
เอ้า เป็นก็เป็น ตายก็ตาย
พาดมันให้ได้ตรงนี้นะ...”

โดยมากคนเราไม่ค่อยคำนึงถึงความเป็นมนุษย์
ของตัวว่ามีคุณค่าเพียงไร เวลาอยากทำอะไรทำตามใจชอบ
ไม่คำนึงถึงความผิดถูกชั่วดี จึงเป็นมนุษย์เต็มภูมิได้ยาก...

พระธรรมท่านมาสั่งสอนดังที่ท่านปรากฏนั้นเป็น
อุบายที่ชอบธรรมดีแล้ว จงนำไปเป็นคติเตือนใจตัวเอง
เวลาเกิดความเกียจคร้านขึ้นมาจะได้นำอุบายนั้นมาใช้
เตือนสติกำจัดมันออกไป

นิมิตเช่นนี้เป็นของดีหายาก ไม่ค่อยปรากฏแก่ใครง่าย ๆ ผมชอบนิมิตทำนองนี้มาก เพราะจะ
พลอยได้สติเตือนตนมิให้ประมาทอยู่เนือง ๆ ความเพียรจะได้แรงรีบ... ถ้าท่านมหานาอุบายที่พระธรรม
ท่านมาเทศน์ให้ฟังไปปฏิบัติอยู่เสมอ ๆ ใจท่านจะสงบได้เร็ว...

เรามาอยู่กับครูอาจารย์ อย่างกลัวท่านเกินไป ใจจะเดือดร้อนนั่งนอนไม่เป็นสุข ผิดกฎประการใด
ท่านจะสั่งสอนเราไปตามจารีตแห่งธรรม

การกลัวท่านอย่างไม่มีเหตุผลนั้นไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย จงกลัวบาปกลัวกรรมที่จะนำทุกข์
มาเผาผลาญตนให้มากกว่ากลัวอาจารย์ ผมเองมิได้เตรียมรับหมู่คณะไว้เพื่อดูดำเขี่ยนตีโดยไม่มีเหตุผล
ที่ควร..."

“...กับครูอาจารย์
อย่างกลัวท่านจนเกินไป...
จงกลัวบาปกลัวกรรม
ที่จะนำทุกข์มาเผาผลาญตน...”

๕

อุตสาหะพากเพียร ฝึกฝนจิต

แม้ประสบทุกข์เจียนตาย แต่ความมุ่งมั่นไม่ถอย

ระยะก่อนที่ท่านจะเข้าอยู่ปฏิบัติกับท่านอาจารย์มั่นนั้น ท่านได้ไปพักอยู่ ณ บ้านตาดซึ่งเป็นบ้านเกิดของท่าน ช่วงนี้เองเป็นช่วงที่ท่านประสบภาวะจิตเสื่อมด้วย เหตุที่ท่านใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำกลตเพื่อเตรียมออกวิเวก ขณะที่เริ่มทำยังไม่ทันเสร็จดี กลับปรากฏว่าในด้านสมาธิของท่านเริ่มเสื่อมลง ๆ ท่านเล่าถึงภาวะจิตเสื่อมนี้ว่า

“...เป็นภาวะที่จิตรู้สึกเข้าสมาธิไม่ค่อยสนิทเหมือนที่เคยเป็นมา บางครั้งเข้าสงบได้ แต่บางครั้งเข้าไม่ได้ ภาวะเสื่อมนี้มันถึงขนาดจะเป็นจะตายจริง ๆ เพราะทุกข์มาก

เหตุที่ทุกข์มากเพราะได้เคยเห็นคุณค่าของสมาธิที่แน่นิ่งมาแล้ว และก็กลับเสื่อมเอาชนิดไม่มีอะไรติดเนื้อติดตัวเลย มีแต่พินแต่ไฟเผาหัวใจตลอดเวลา ทั้งวันทั้งคืน ทั้งยืนทั้งเดิน ทั้งนั่งทั้งนอน จึงเป็นทุกข์เพราะอยากได้สมาธินั้นกลับมา มันเป็นมหันตทุกข์จริง ๆ ก็มีคราวที่จิตเสื่อมนั้นแลที่ทุกข์มากที่สุด...”

ความทุกข์นี้ท่านเปรียบให้ฟังเหมือนกับเคยเป็นมหาเศรษฐีมีเงินหมื่นแสนล้านมาก่อน แล้วจู่ ๆ มาล้มจมลื่นเนื้อประดาตัวด้วยเหตุการณ์อันใดอันหนึ่ง ผู้ที่เคยมีเงินมากมายขนาดนั้นย่อมร้อนกว่าผู้ต้องหาเข้ากินค่าและไม่เคยมีเงินหมื่นแสนล้านนั้นมาก่อนเลย ผู้นั้นจะเอาอะไรมาเสียใจในความล้มจมของเงินก้อนนั้นได้เล่า สำหรับเรื่องนี้ก็เช่นกัน ภาวะที่จิตเจริญด้วยสมาธิก็เปรียบเหมือนกับผู้เป็นมหาเศรษฐีมีเงินก้อนใหญ่นั้นเอง

ความเด็ดเดี่ยว ความมุ่งมั่นจริงจังของท่าน เพื่อที่จะครองชัยชนะในการต่อสู้กับกิเลสให้ได้นี้ ท่านพูดเสมอว่า

“ถ้ากิเลสไม่ตาย เราก็ต้องตายเท่านั้น จะให้อยู่เป็นสองระหว่างกิเลสกับเรานั้น... ไม่ได้”

ด้วยจิตใจที่หนักแน่นเข้มแข็งดังกล่าวนี้ จึงไม่มีสิ่งใดจะมาเป็นอุปสรรคต่อความตั้งใจจริงของท่านได้ เพราะยอมต่อสู้ชนิด “เอาชีวิตเป็นเดิมพัน” นั่นเอง

ผู้เชี่ยวชาญ... วาระจิต ทุทธิพิทย์ ตาทิพย์

ตอนท่านเข้าอยู่ศึกษากับท่านอาจารย์มั่นใหม่ ๆ นั้น ในวันที่ไม่มีการประชุมฟังธรรม หลังจากท่านอาจารย์มั่นเสร็จจากการเดินจงกรม ราว ๒ ทุ่ม จะได้ยินเสียงองค์ท่านทำวัตรสวดมนต์เบา ๆ ทุกคืนเป็นเวลานาน ๆ กว่าจะจบ และนั่งสมาธิภาวนาต่อไปจนถึงเวลาจำวัด

แต่ถ้าวันที่มีการประชุม จะได้ยินตอนหลังจากเลิกประชุมแล้วทุกคืนเช่นเดียวกัน และได้ยินองค์ท่านสวดอยู่เป็นเวลานาน เช่นเดียวกับคืนที่องค์ท่านสวดตั้งแต่หัวค่ำ วันเช่นนั้นองค์ท่านต้องเลื่อนการจำวัดไปตอนดึก ราวเที่ยงคืนหรือตีหนึ่ง

ในระยะนั้นท่านเองอยากรู้จริง ๆ ว่า ท่านอาจารย์มั่นสวดมนต์พระสูตรใดบ้าง ถึงได้ใช้เวลานานมากกว่าจะจบแต่ละคืน ๆ ท่านเล่าถึงเหตุการณ์นี้ในแบบขบขันตนเองว่า

“...เราแอบไปฟังท่านสวดมนต์ เรายังไม่ลืมนะ ท่านก็กั้นห้องอยู่ เราไปใหม่ ๆ ไม่รู้ประสีประสาอะไร เราเดินจงกรมอยู่ ได้ยินเสียงท่านสวดมนต์ พึม พึม พึม พึม เจียบ ๆ เราก็ต่อมไปนะ ท่านสวดบทอะไรนา ไม่ลืมนะ

‘โธ้ย ! เราชนลูกนะ กลัวย้อนหลังนะ เวลาทราบไปข้างหน้าไปเรื่อย ๆ โธ้ย ! กูตาย มันไม่รู้ประสีประสาอะไรเลย เหมือนลิง...’ ว่าจะให้เจ้าของนะ

เราเดินจงกรมอยู่ ท่านอยู่ในห้องสูงแค่นี้แหละนะ พักนี้เป็นพักด้าสำหรับพระเณรอยู่ พักที่ท่านอยู่กั้นห้อง ออกจากนี้แล้วก็ไปพักอีกพักหนึ่ง ได้ยินเสียงท่านสวดมนต์ พึม พึม...

‘โธ้ยโห ท่านสวดมนต์เก่งนะ’

สวดมนต์ พึม พึม... เราก็ค่อยแอบเข้าไป แอบเข้าไป พอไปถึงที่... ท่านก็หยุดสวดแล้ว... เจียบไป... เราก็ค่อยฟังอยู่นะ ท่านก็เจียบเลย ตอนนั้นเรายังไม่รู้ตัวนะ เลยว่าเดี๋ยวถอยออกมาชะก่อนเลยถอยออกไป พอเราถอยออกไปข้างนอกไม่นาน สักเดี๋ยวท่านก็ขึ้น พึม พึม สวดมนต์ขึ้นอีกแล้ว เราจึงแอบเข้ามาอีก คือโธ้ยไม่รู้จักเสื่อ หนูไม่รู้จักแมว ว่าอย่างนั้นเถอะนำไอ้ชบขันดินนะ

ทีนี้พอเข้าไปอีก ท่านก็นิ่งเจียบอีกนะ เราก็เลยยืนอยู่นานครานี้แต่ท่านก็ยังเจียบอยู่อย่างนั้น ก็เลยถอยออกมาอีก พอเราถอยออกไปที่ไร สักเดี๋ยวท่านก็ขึ้นอีกแล้ว อย่างนั้นนะ ครั้งที่สามถึงรู้ตัวนะครั้งที่สามเข้าไปอีก ก็เจียบอีก เลยมาสะตูดใจ

‘เอ นี่หรือท่านรู้เราแล้วนา ? ...’

พอครั้งที่สามนี้ มาสะตูดใจแล้วก็รีบออกมาเลย แล้วทีนี้ก็ลังเกตุดูตอนเข้าออกมา โธ้ย ตาท่านถลิ่งจ้องใส่เราเลยนะ

‘โธ้ยกูตายแหลกแล้ว กูตายเมื่อคืนนี้แหลกแล้วหละ’

ก็ท่านจ้องดูจริง ๆ เนี่ย นั่นแหละแสดงว่าบอกชัดเจนแล้วนะนั่น ตั้งแต่นั้นมา เรากลัวยิ่งกว่าหนูกลัวแมว...”

ระยะแรกที่ท่านอยู่ศึกษากับท่านอาจารย์มั้นนั้น ท่านเล่าถึงความรู้สึกที่เกรงกลัวท่านอาจารย์มั้นมากกว่า

“...เวลาไปพบไปเห็นท่านที่แรกโธ้ย ตัวลั่นนั่นแหละ ตาท่านเหลือบมาพับเท่า นั้น มันก็อยากจะหยางไปแล้ว ตาท่านสำคัญมากนะ ตามีอำนาจด้วย เสียงก็มีอำนาจ พุดออกมาแล้วแหลมคม ไม่ขนาดนั้นกิเลสก็ไม่หมอบจะว่ายังไง...”

นึก “พุทโธ” ในใจ จะไม่ “จิตเสื่อม”

หลังจากที่ท่านอาจารย์มั้นเมตตาปรับไว้ เมื่อโอกาสอันควรมาถึง ท่านก็กราบเรียนปรึกษาถึงภาวะจิตเสื่อมว่าควรแก้ไขอย่างไร และด้วยกุศโลบายแยบยลของครูบาอาจารย์ ท่านอาจารย์มั้นกลับแสดง

“...โธ้ย ! กูตาย
มันไม่รู้ประสีประสาอะไรเลย...
เหมือนลิง” ว่าจะให้เจ้าของนะ...

เป็นเชิงเสียใจไปด้วย พร้อมกับให้กำลังใจศิษย์ว่า

“...น่าเสียดายมันเสื่อมไปที่ไหนกันนา เอาเถอะ ท่านอย่าเสียใจ จงพยายามทำความเพียรเข้ามา ๑ เดียวมันจะกลับมาอีกแน่ ๑ มันไปเที่ยวเฉย ๑ พอเราเร่งความเพียรมันก็กลับมาเอง หนีจากเราไปไม่พ้น

เพราะจิตเป็นเหมือนสุนัขนั่นแล เจ้าของไปไหนมันต้องติดตามเจ้าของไปจนได้ นี่ถ้าเราเร่งความเพียรเข้าให้มาก จิตก็ต้องกลับมาเอง ไม่ต้องติดตามมันให้เสียเวลา มันหนีไปไหนไม่พ้นเราแน่ ๑ ...

จงปล่อยความคิดถึงมันเสีย แล้วให้คิดถึง พุทฺโธ ติด ๆ กันอย่างดละ พอปริกรรม พุทฺโธ ถึยบติด ๆ กันเข้า มันวิ่งกลับมาเอง คราวนี้แม้มันกลับมา ก็อย่าปล่อย พุทฺโธ มันไม่มีอาหารกินเดี๋ยวมันก็วิ่งกลับมาหาเรา

จงนึก พุทฺโธ เพื่อเป็นอาหารของมันไว้มาก ๆ เมื่อมันกินอิ่มแล้วต้องพักผ่อน เราสบายขณะที่มันพักสงบตัวไม่วิ่งวุ่นซุ่มเคืองเที่ยวหาไฟมาเผาเรา ทำจนโล้มันไม่ยอมหนีไปจากเรา นั่นแลพอดีกับใจตัวทิวโหยอาหารไม่มีวินอิมพอ ถ้าอาหารพอกับมันแล้ว แม้ไล่หนีไปไหนมันก็ไม่ยอมไป ทำอย่างนั้นแลจิตเราจะไม่ยอมเสื่อมต่อไป...”

พรรษาที่ ๙ นี้ เป็นพรรษาแรกที่ท่านได้จำพรรษาร่วมกันกับท่านอาจารย์มั่น ณ บ้านโคกจังหวัดสกลนคร คำสอนดังกล่าวของท่านอาจารย์มั่น ทำให้ท่านตั้งคำถามสำคัญขึ้นว่า

“...อย่างไรจะต้องนำคำปริกรรม พุทฺโธ มากำกับจิตทุกเวลา ไม่ว่าจะเข้าสมาธิออกสมาธิ ไม่ว่าจะที่ไหน อยู่ที่ใด แม้ที่สุดป่าดงลานวัด หรือทำกิจวัตรต่าง ๆ จะไม่ยอมให้สติพลั้งพลอกจากคำปริกรรมนั้นเลย...”

จากนั้นท่านก็หมั่นทำจนกระทั่งตั้งหลักลงได้ จิตเป็นสมาธิ ไม่เสื่อมอีกต่อไป

รักษาระเบียบวินัย

ข้อวัตรปฏิบัติต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด

ในปีแรกที่ได้อยู่ศึกษากับท่านอาจารย์มั่น ท่านก็ได้ยินท่านอาจารย์มั่นพูดถึงเรื่องชุดงศวัตร เพราะท่านอาจารย์มั่นเคร่งครัดมากตามนิสัย ด้วยเหตุนี้ท่านจึงถือเป็นข้อปฏิบัติเสมอมา ในการสมาทานชุดงศเมื่อถึงหน้าพรรษาอย่างไม่ลดละ เฉพาะอย่างยิ่งในชุดงศข้อที่ว่า ฉันทอาหารเฉพาะของที่ได้มาในบาตรจากการบิณฑบาตเท่านั้น สำหรับชุดงศข้ออื่น ๆ ก็ถือสมาทานอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว เช่น การฉันทนเดียวในวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น การถือผ้าบังสุกุล การใช้ผ้าสามผืน (สบง จีวร สังฆาฏี) การฉันทนในบาตรการอยู่ป่าเขา เป็นต้น

การทำข้อวัตรปฏิบัติทำความสะอาดเช็ดถู กุฏิ ศาลา และบริเวณ ท่านก็ตั้งใจปฏิบัติสม่ำเสมอด้วยนิสัยที่จริงจังและเป็นคนเคารพข้อปฏิบัติมาก ท่านจึงไม่ยอมให้ข้อวัตรเหล่านั้นขาดตกบกพร่องใด ๆ เลย แต่พยายามรักษาทั้งความตรงต่อเวลา ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด ความพร้อมเพรียงกันในการทำข้อวัตรปฏิบัติ ความละเอียดถี่ถ้วน ความคล่องแคล่วไม่เหน็ดเหนื่อยท้อแท้อ่อนแอ ทำสิ่งใดให้ทำอย่างมีสติ ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญให้รอบคอบ ไม่ทำแบบใจร้อนใจเร็ว การหยิบจับวางสิ่งใดจะพยายามมิให้มีเสียงดัง ข้อวัตรต่าง ๆ เหล่านี้ พระเถระท่านจะช่วยกันดูแลรับผิดชอบบริเวณอย่างทั่วถึง ตั้งแต่กุฏิท่านอาจารย์มั่น กุฏิตนเอง ศาลา ทางเดิน ตลอดแม้ในห้องน้ำห้องส้วม มีการเติมน้ำใส่ตุ่มใส่ถังให้เต็มไม่ให้พร่อง และข้อปฏิบัติต่าง ๆ เช่นนี้ พระเถระท่านจะพยายามทำอย่างตั้งใจ สมกับที่ท่านเป็นสมณะผู้รักษาความสงบ สะอาด และรักษธรรม รักวินัย

พุดคุยเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ชอบที่ควร

การปฏิบัติจิตตภาวนาถือเป็นงานหลักอันสำคัญที่สุด ดังนั้นในแต่ละวันท่านจึงพยายามพุดคุยแต่น้อย หากมีความจำเป็นต้องพุดสนทนากันบ้างก็ควรให้มีเหตุผลมีอรรถธรรม ไม่พุดคะนอง เพื่อเจือหยาบโหล่น ควรพุดตามความจำเป็น และเป็นไปเพื่อความเจริญในธรรม การตักเตือนชี้แนะหมู่คณะภิกษุสามเณรให้เป็นไปด้วยความเมตตากรุณาต่อกัน เพื่อให้รู้ให้เข้าใจคุณและโทษจริง ๆ

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ท่านกล่าวเสมอ ๆ ว่า

“...ควรพุดคุยกันในเรื่องความมักน้อย สันโดษ ความวิเวกสงัด ความไม่คลุกคลีซึ่งกันและกัน พุดในเรื่องความเพียร ศีล สมาธิ ปัญญา ในการต่อสู้กิเลส...

...พระในครั้งพุทธกาลท่านไม่ได้คุยถึงการบ้านการเมือง การได้การเสียความรื่นเริงบันเทิง การซื้อ การขายอะไร ท่านมีความระแวดระวังว่า อันใดจะเป็นภัยต่อความเจริญทางจิตใจของท่าน ท่านจะฟัง ละเว้นหลบหลีกเสมอ ส่วนสิ่งใดเป็นไปเพื่อส่งเสริมให้จิตใจมีความแน่วหนามั่นคงจนสามารถถอดถอน กิเลสออกได้เป็นลำดับลำดับนั้น ควรส่งเสริมให้มีมากขึ้น ให้สูงขึ้น...”

ท่านอาจารย์มั่นล่องรู้วาระจิต

ท่านเคยเล่าให้ลูกศิษย์ฟังว่า เมื่อครั้งไปอยู่กับหลวงปู่มนั้น จิตของท่านเคยคิดไปว่า ท่านอาจารย์มั่นจะสามารถทราบวาระจิตของท่านได้หรือไม่หนอ จากนั้นไม่นาน ท่านได้ขึ้นไปกราบพระประธานที่ศาลา เห็นท่านอาจารย์มั่นกำลังเย็บผ้าอยู่ จึงได้คลานเข้าไปเพื่อจะกราบขอโอกาสช่วยเย็บให้ ขณะนั้นเองท่านอาจารย์มั่นแสดงอาการแปลกกว่าทุกครั้งที่เคยเป็นมา โดยจ้องมองมาที่ท่านอย่างดู ๆ พร้อมกับปิดมือห้าม แล้วพุดขึ้นว่า

“หีย ! อย่ามายุ่ง”

ในตอนนั้นท่านคิดในใจว่า “โ้ยตายกู...ตาย...” และหลังจากเงยไปพักหนึ่ง ท่านอาจารย์มั่น ก็กล่าวต่อว่า

“ธรรมดาการภาวนากรรมฐานก็ต้องดูหัวใจตัวเอง ดูหัวใจตัวเองมันคิดเรื่องอะไร ๆ ก็ต้องดูหัวใจตัวเองสิผู้ภาวนา อันนี้จะให้คนอื่นมาดูให้รู้ให้ กรรมฐานบ้าอะไร”

จึงเป็นอันรู้เหตุรู้ผลชัดเจนทันทีว่า ที่ท่านอาจารย์มั่นแสดงปฏิกริยาดังกล่าวขึ้นเช่นนี้ก็เพราะความคิดสงสัยของท่านนั่นเอง คราวนี้ท่านถึงกับหมอบราบในใจอย่างสุดซึ้งว่า

“ยอมแล้ว ๆ คราวนี้ขออ่อนช้อยยอมแล้ว”

หลังจากนั้นท่านจึงได้กราบขอโอกาสเข้าช่วยเย็บผ้าอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้องค์ท่านก็ได้ดูหรือห้ามอะไรอีก เพราะทราบดีว่าลูกศิษย์ผู้นี้ได้ยอมแล้วอย่างสนิทใจ

น้ำตานักสู้

โดยปกติธรรมดาท่านใช้เวลาในการนั่งสมาธิครั้งละประมาณ ๓ - ๔ ชั่วโมง ตอนกลางวันพอฉันจึงหันเสร็จ ล้างบาตร เช็ดบาตรเรียบร้อยแล้ว เอาบาตรไปวางที่ร้าน แล้วเข้าทางจงกรมเลย โดยเดินจงกรมไปตลอดจนถึงเวลาประมาณ ๑๑ โมงเป็นอย่างน้อย หรือถึงเที่ยงวัน แล้วจึงพัก ออกจากพัก แล้วก็นั่งภาวนาอีกราวชั่วโมง แล้วก็ลงเดินจงกรมอีก ท่านทำอย่างนั้นอยู่เป็นกิจวัตรประจำ

“...มึงยังง
มึงต้องฟังวันหนึ่ง
กูจะเอาให้มึงฟังแน่ ๆ
มึงเอากูขนาดนี้เขี้ยวนะ...
มึงไม่ฟังกูต้องฟัง
ต้องตายกัน...”

เมื่ออยู่กับท่านอาจารย์มันพอสมควร ท่านอยากจะทดลองทำความเพียรโดยลำพังอย่างเต็มที่ ดูบ้างเพื่อว่าจะเกิดผลดี แต่เมื่อออกวิเวกจริง ๆ แล้ว ความเพียรกลับไม่ค่อยเป็นผลเลย ต้องล้มลุกคลุกคลานอย่างหนัก จนหลายครั้งทำให้ท่านรู้สึกท้อออกท้อใจ แต่ด้วยใจที่ “สู้ไม่ถอย” ท่านก็สามารถผ่านไปได้ ดังนี้

“...เข้าไปอยู่ในป่าในเขา ตั้งใจจะไปพัดกับกิเลสเอาให้เต็มเหนี่ยวละนะคราวนี้ หลีกจากครูบาอาจารย์ออกไปเข้าไปอยู่ในภูเขา ป่ามันสงบสงัด ป่าไม่มีเรื่องอะไร แต่หัวใจมันสร้างเรื่องขึ้นมาละซิ วุ่นอยู่กับเจ้าของคนเดียว เป็นบ้าอยู่คนเดียว

‘โธ้ย อย่างนี้จะอยู่คนเดียวได้ยังไง นี่หนีจากครูบาอาจารย์ไม่ได้ถ้าเป็นอย่างนี้แล้ว’

สู้มันไม่ได้จนน้ำตาาร่วง ไม่ได้ลิมนะ... น้ำตาาร่วง โธโห สู้มันไม่ได้ ตั้งสติพับล้มพล้อย ๆ ตั้งเพื่อล้ม ไม่ใช่ตั้งเพื่ออยู่ ตั้งต่อหน้าต่อตานั้นมันล้มต่อหน้าต่อตาให้เห็น บัดทีเดียวตก ๕ ทวีปโนน

สมมุติว่าเราตอยเข้าไปนี้ มันบัดแซนเรานี้ตก ๕ ทวีป อำนาจแห่งความรุนแรงของกิเลส มันแรงขนาดนั้นนะอยู่ในหัวใจ...

ลงออกถึงภูถึงมิงทีเดียว ชัดกับกิเลสนี้ พังชีว่ากูมิง กูมิงในใจไม่ใช่กูมิงออกมาข้างนอก

‘มิงยังงมิงต้องพังวันหนึ่ง กูจะเอาให้มิงพังแน่ ๆ มิงเอากูขนาดนี้เขียวนะ... ยังงมิงได้ทีแล้วกูจะเอามิงเหมือนกัน ยังงมิงต้องพัง มิงไม่พังวันหนึ่ง มิงต้องพังวันหนึ่ง มิงไม่พังกูต้องพัง ต้องตายกัน’

มากก็เอากันแหละ ชัดกันไม่ถอย... ต้องตายกัน ต่างคนต่างสู้กันไม่มีถอยกัน

‘เฮ้า กิเลสกับเราเป็นคู่ต่อสู้กันนี้จนกระทั่งถึงวันตายไม่ให้เป็น เอาให้ตายด้วยกัน กิเลสไม่ตายก็เราตายเท่านั้น’...”

เหตุการณ์ในตอนนั้น ท่านเคยยกเอามาสอนพระว่า ตอนที่กองทัพกิเลสมีกำลังมากกว่านั้น ยังไม่สมควรที่จะอยู่คนเดียว ต้องเข้าหาครูบาอาจารย์ เพราะการอยู่กับครูบาอาจารย์ แม้จะยังไม่ก้าวหน้าอะไร แต่ก็เป็นที่อบอุ่นใจได้

มารกระชิบ

ท่านพูดเสมอว่า การอยู่คนเดียวมันสนุก ประกอบความเพียร วัน ๆ หนึ่งไม่พูดคุยกับใครเลย ถ้าไม่กินข้าวก็วันก็ไม่เห็นใครทั้งนั้น จึงไม่มีอะไรมายุ่งเกี่ยวในวงความเพียรตลอดวันแต่เวลาหลับ แต่บางทีกิเลสก็กล่อมเอาบ้างเหมือนกันว่า

“...โธ !! มาอยู่อย่างนี้เหมือนคนลึนท่า ไม่มีคุณค่ามีราคาอะไรเลย โลกสงสารเขาก็อยู่ได้สะดวกสบายสนุกสนาน ไม่ต้องมารับความทุกข์ทรมานเหมือนเราซึ่งเปรียบเหมือนคนลึนท่านี้ ทำไมจึงต้องมาทรมานอยู่ในป่าในรก กับสัตว์กับเสืออย่างนี้ ไม่มีคุณค่าราคาอะไร...”

ด้วยความคิดเช่นนี้ ทำให้ท่านรู้สึกท้อถอยน้อยใจและอ่อนความเพียรลงไปบ้างเหมือนกัน ท่านเล่าว่ากิเลสมันคอยแอบกระชิบคอยสอดแทรกอยู่ตลอด ทั้ง ๆ ที่ก็พยายามทำความเพียรอยู่เช่นนั้นดังนี้

“...วันหนึ่งผมยังไม่ลิมน ผมไม่ได้ดูนาฬิกา เราก็นั่งภาวนาจะไปดูนาฬิกาอะไร มันดีก็จริง ๆ นะ วันนั้น จิตมันยังลงไม่ได้... ก็พอดีเขามีลี้ก้นทางภาคอีสานเขาเรียกล่า ล่ายาวข้ามทุ่งนาไปจากบ้านนามน

เขามาเที่ยวสาวทางบ้านนามน เขาอยู่บ้านโพหนอง ด้านตะวันออกวัดบ้านนามนนั่นนะ เขาลำ
ยาวไปตามทุ่งนา ฟังอาการเขาร้องเพลง เขาลำยาวเพลงภาคนี้ จิตมันยังวิตกขึ้นมาได้ในขณะนั้น

‘โ้ เขายังมีความสนุกสนานรื่นเริง เดินขับลำทำเพลงตัดทุ่งนาไปอย่างเพลิดเพลินไม่มีความ
ทุกข์กายทรมานใจเหมือนเรา

โ้เรานี้กำลังตกนรกทั้งเป็น... ไม่มีใครที่จะทุกข์ยิ่งกว่าเราคนในโลกนี้ กำลังตกนรกทั้งเป็นอยู่เวลานี้
ความคิดปรุงแต่งกล่าวมีขึ้นขณะได้ยินเสียงลำเพลงอยู่นั้น แต่แล้วท่านก็หวนระลึกเป็นธรรมขึ้น
มาแก้ว่า

“...เราเคยตกนรกทั้งเป็นกับกิเลส ตกนรกทั้งตายกับกิเลสมากี่ภพกี่ภพแล้วนี่ จะตะเกียก
ตะกายตนให้พ้นจากนรกของกิเลส ทำไมจึงเห็นว่าเป็นความทุกข์ความลำบาก เราประกอบความเพียร
หาอะไร? หานรกอะไรที่ไหนเวลานี้ ...”

ท่านว่ามันคิดขึ้นปุ๊บแก้กันทันทีเลย จากนั้นไม่นานจิตก็สงบลงได้

หลงป่า

มีอยู่คราวหนึ่งระหว่างที่ท่านพร้อมหมู่คณะกำลังเที่ยววิเวกหาสถานที่ภาวนาในป่าในภูอยู่นั้น
เมื่อยิ่งเดินหน้าไปเรื่อยๆก็ยิ่งพลัดหลงทางไปเรื่อย ยิ่งเข้าป่าลึกขึ้น ๆ จนไม่พบบ้านผู้คนเลย เหตุการณ์
คราวนั้นท่านกล่าวว่ารอดมาได้ด้วยอำนาจของบุญของท่าน ดังนี้

“...ไปเที่ยวในภูเขาจากระหว่างสกลนครกับกาฬสินธุ์ เข้าไปในเขาไปหลงป่าละซี เข้าไปใน
หุบเขาเลยนะ เขาไม่รู้ก็ลูกก็ขึ้น เข้าไปจมอยู่ในเขาเลย พอดีไปเจอพวกเขาไปทำไร่อยู่ในเขามี ๔ - ๕
หลังคา เขาไปทำไร่อยู่ในหุบ หลงเข้าไปตรงนั้น เขาจนงเลย

‘โ้ ท่านมาได้ยังไง ?’

คือตอนกลางคืนนั้นมีนิมิตเสียก่อนนะ หลงป่าไปด้วยกัน ๓ องค์ยังไม่ได้แยกจากกัน ตามธรรมดา
ออกจากวัดแล้วก็ไปทีละ ๒ องค์ ๓ องค์แล้วก็ไปแยกกันข้างหน้า ไปวันนั้นยังไม่ได้แยกเลย ไปก็
ไปหลงป่ากลางคืน งมเงาไป

‘เอ้า นอนในป่านี้อะหละงมไปไหน แล้วตั้งสัจอธิษฐานนะ จะออกทางภูพานาก็ได้ ออกทาง
ความฝันก็เอา แล้วบ้านอยู่ทางไหน มันหลงถนัดแล้ว เข้าในหุบเขา บ้านอยู่ทางไหนให้ตั้งสัจอธิษฐานนะ’

องค์นั้นก็ตั้งองค์นี้ก็ตั้ง เราก็ตั่ง ตั้งลัจฉริฐฐาน จะออกทางภาวนาก็ได้ ออกทางไหนก็ได้ พอดี กลางคืนมานิมิตแล้ว... ที่นี้พอกกลางคืนมาก็ฝันละที่นี้ องค์นั้นก็ฝัน องค์นี้ก็ฝัน ฝันด้วยกันทั้ง ๓ องค์ ด้วยนะ แปลกอยู่

องค์หนึ่งฝัน ‘บ้านอยู่ทางไหน ?’

‘บ้านอยู่ทางนี้’ ซี่ไปทางทิศใต้ ‘รู้ได้ยังไงว่าบ้านอยู่ทางนี้ ?’

‘มีแต่ผู้หญิงทาบอะไรต่ออะไรหลังไหลผ่านมานี้ไปทางนี้แหละ ไปทางทิศใต้นี้’

‘แล้วองค์นี้ล่ะฝันว่ายังไง ?’

‘บ้านอยู่ทางนี้อีก’

‘รู้ได้ยังไง ?’

‘มีแต่ผู้หญิงทาบสิ่งทาบของพระรุ้งพระรังไปนี่’ แล้วว่า ‘วันนี้เราจะพบผู้หญิงก่อนนะ’

‘เฮ้ อยู่ในกลางเขาจะพบผู้หญิงได้ยังไง ?’

‘หากจะพบก็เพราะความฝันบอกอย่างนั้น’

เราก็อีกเหมือนกัน หมูเพื่อนมาถามเราว่า ‘เป็นยังไง ?’

‘บ้านอยู่ทางนี้จริงแต่ไม่ใช่บ้านนะเป็นทับ เขามาตั้งทับอยู่ทางด้านนี้ เมื่อคืนเห็นโยมแม่มาหา มีเด็กสองสามคนติดตามโยมแม่มา โยมแม่มาหาทางนั้นทางนี้บ๊อบบี้ ๆ แล้วก็พาเด็กชนของไป ไปทางนี้แหละ บ้านอยู่ทางนี้หรือทับอยู่ทางนี้แหละ เฮ้ ไปทางนี้’

นั่นละพอตื่นแล้วก็บุกตามทิศเลยไปอยู่ในหุบเขาลึก ๆ นะ มีบ้านอยู่ ๔ หลังคาเรือน เขามาทำอะไร อยู่ในหุบเขา ไป...เขางงเลย

‘โอย ท่านมาได้ยังไงนี่ โถตาย ๆ ๆ’

ไปได้พบผู้หญิงก่อนจริง ๆ มีแต่ผู้หญิงดำข้าวกันตูปต๊อบ ๆ ผู้ชายไม่มีสักคนเดียว มีเด็กเล่นอยู่ สองสามคนอีก เด็กก็ลักษณะที่ว่านั่นแหละ เขาว่าญาคูรูเป็นความเคารพ ญาคูรูญาชาหลวงตา นี่เป็น ความเคารพของเขา

‘มาได้ยังไง ? เมื่อคืนนี้ก็ฝันกัน มาเล่าสู่กันฟังอยู่ที่นี่ ฝันว่าพระท่านมาโปรด ๓ องค์เมื่อคืนนี้ บ้านนั้นก็ฝัน บ้านนี้ก็ฝัน ก็แปลกอยู่นะ

ฝันว่าญาคูรู (คือพระ) ท่านมาโปรด ๓ องค์เมื่อคืนนี้ พูตกันจบเดี๋ยวนี้ พวกผู้ชายเขาไป ไรนอกบริเวณนั้น เพิ่งไปตะกี้ที่ว่าพระมาโปรด ๓ องค์’

พอดีไปพวกนั้นเขาก็งง เขาว่า

‘ถ้าไม่พบบ้านนี้ต้องตายไม่มีทางอื่นทางใด นอกจากจะไปพบพวกนายพรานเขานะ ถ้าผู้มีแก่ใจ เขาก็จะพาย้อนกลับหลังไป ย้อนทางไปสู่บ้าน มานี้มันลึกลับพอแล้วนี่ ข้ามเขาแต่เพียงลูกเดียวสองลูกเท่านั้น ตายเลย เพราะแถวนี้ไม่มีบ้านเลย อยู่ในหุบเขา’

เราก็เลยได้กินข้าวกับเขา แล้วบอกเพื่อนฝูงด้วยว่า ‘วันนี้เราอย่าพูดอะไรนะ จะมีคนตามส่ง เรานะวันนี้ เพราะมีเด็กมาเอาของบริขารผมไป เราไม่ได้บอกเด็ก เด็กมาชนบริขารไปเลย วันนี้คอยดูจะมีคนไปส่งเรา’

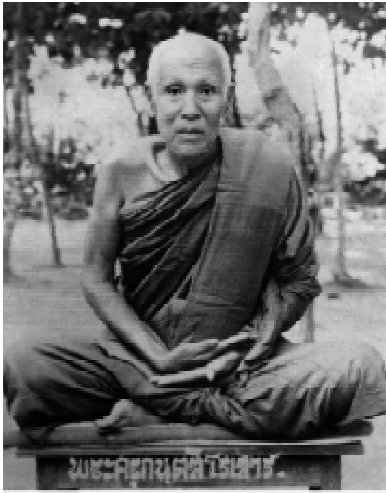
พอกินข้าวแล้วเขาบอกว่า ‘พวกผมต้องไปส่งท่าน ถ้าไม่ไปส่ง ท่านก็ตายอีก’ เขาตามส่งย้อน หลังไปส่งไล่ทางเข้าหมู่บ้าน

นี่เรามันอัศจรรย์ที่ว่าอยู่ในหุบเขาลึก ๆ มันหลงไปได้ยังไงหลงไปในหุบเขาเท่ากำป็นนี่นะ ภูเขา นี้กว้างเท่าท้องฟ้ามหาสมุทร แล้วมันหลงไปได้ยังไงนี่อัศจรรย์อยู่เหมือนกันนะ เวลาจะตายไม่ตายนะ ที่ว่าจะตาย ๆ ก็เพราะป็นเขา เขาพูดว่า

‘ไม่ใช่อะไรหรอกท่าน ปีนเขาสูงนี้ลงสูงนี้ขึ้นสูงนั้น กว่าที่จะถึงบ้านคนมันก็ลึบเขา ท่านไปได้เพียง ๒ - ๓ วันท่านก็แยแล้วตายแล้ว นี่มาเจอพวกผมดีแล้วท่านไม่ตายแหละคราวนี้’

นี่เราเชื่อเวลาจำเป็นเป็นอย่างนั้นจริง ๆ นะมันหากบันดลบันดาล มีหน้าซ้ำเทวบุตรเทวดายังบันดลบันดาลให้เขาฝันทางโน้นว่าพระท่านมาโปรด ๓ องค์ ทางนี้ก็ฝันว่าจะไปหาโยม โยมตามส่ง เราเลยฝังใจจนกระทั่งทุกวันนี้...

ภายในใจนี้เราเชื่อ เชื่อในหัวใจเจ้าของเองว่าเปิดโล่งอยู่ตลอด... นี่แหละอำนาจแห่งการทำบุญให้ท่านไม่อดอยาก ถึงเวลาจำเป็นหากมีผู้มาช่วยจนได้นั้นแหละ หากมี ฟังแต่ว่า “มี” เกอะ อำนาจท่านบันดลบันดาลให้มีผู้ใดผู้หนึ่งมีบุญเข้ามาช่วยสงเคราะห์สงหา เพราะอำนาจแห่งบุญของเรามีเป็นเครื่องดึงดูดกัน...”

หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล
พระอาจารย์สอนกรรมฐานหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต

“...เปี้ยกหมดตัวเลย
เพราะมันจะตาย
มันไม่ใช่เหงื่อละ
เขาเรียกยางตาย...”

แรงความเพียรเต็มกำลัง

ที่บ้านนามน จังหวัดสกลนคร เป็นพรรษาที่ ๒ ของการไปศึกษาอยู่กับท่านอาจารย์มั่น และนับเป็นพรรษาที่ ๑๐ ของการบวช ท่านเริ่มหักโหมความเพียรมาตั้งแต่เดือนเมษายน ก่อนเข้าพรรษาปีนี้หลังจากท่านอาจารย์มั่นเสร็จงานเผาศพ หลวงปู่เสาร์แล้ว ท่านก็ไปรับท่านอาจารย์มั่นมาด้วยกัน และเดินทางจากพระธาตุพนมเข้ามาอยู่บ้านนามน

แต่ในพรรษานี้ท่านแรงความเพียรอย่างเต็มเหนี่ยวยิ่งกว่าธรรมดา หักโหมทั้งร่างกายและจิตใจกลางวันไม่นอนเลย เว้นแต่วันที่นั่งสมาธิตลอดรุ่งวันนั้นจึงจะยอมให้พักกลางวัน ถ้าวันไหนทำความเพียรธรรมดา ๆ กลางวันท่านจะไม่ยอมพักเลย

ในคืนที่นั่งสมาธิตลอดรุ่งนั้น ท่านจะไม่ยอมให้มีการพลิกเปลี่ยนหรือขยับแข้งขาใด ๆ ทั้งสิ้นเลย ท่านเคยเล่าถึงความเจ็บปวดที่ได้รับจากการนั่งตลอดคืนเช่นนั้นให้ฟังว่า

“...เหมือนกับกันมันพองหมด กระดูกเหมือนจะแตกทุกข้อ ทุกท่อนกระดูกมันตอกันตรงไหน หรือแม้แต่ข้อมือก็เหมือนมันจะขาดออกจากกัน ทุกขเวทนาความเจ็บปวดเวลาขึ้น มันขึ้นหมดทุกสิ่งทุกอย่างทุกแง่ทุกมุมในร่างกายเลย...”

การโหมความเพียรหลายต่อหลายครั้งเข้าเช่นนี้ทำให้กันของท่านถึงกับพองและแตกเลอะเปื้อนใส่สบงเลยทีเดียว ดังนี้

“...หากวันไหนที่หักโหมกันเต็มที่แล้ว จิตไม่สามารถลงได้ง่าย ๆ วันนั้นมันแพ้ทางร่างกายมาก บอบช้ำมาก คือในเวลานั่งจะสวบกันเหมือนถูกไฟเผา ถึงขนาดต้องได้นั่งพับเพียบฉันจ้งหันเลยทีเดียว

แต่ถ้าวันไหนที่พิจารณาทุกขเวทนาติดบ๊ีบ ๆ เกาะติดบ๊ีบ ๆ วันนั้นแม้จะนั่งสมาธิภาวนาตลอดรุ่งเหมือนกันก็ตาม แต่กลับไม่มีอะไรชอกช้ำภายในร่างกายเลย พอลุกขึ้นก็ไปเลย

ธรรมดา ๆ เหมือนกับว่าเรานั่งแค่ ๓ - ๔ ชั่วโมงเป็นประจำตามความเคยชินนั่นเอง...”

ความอัศจรรย์ที่เกิดขึ้นจากการนั่งตลอดรุ่งนี้เกิดจากผลของการพิจารณาทุกขเวทนา ในเรื่องนี้ท่านสอนพระเณรอย่างถึงใจดังนี้

“...ตอนที่เห็นความอัศจรรย์ ก็เห็นตอนนั่งภาวนาตลอดรุ่ง ตั้งแต่เริ่มคืนแรกเลย พิจารณาทุกขเวทนา แหม มันทุกข์แสนสาหัสนะ ที่แรกก็ไม่นึกว่าจะนั่งสมาธิภาวนาตลอดรุ่ง นั่ง

ไป ๆ ทุกขเวทนาเกิดขึ้น ๆ พิจารณายังไงก็ไม่ได้เรื่อง

‘เฮ้ มันยังไวกันนี่วะ ! เอ้า วันนี้ตายก็ตาย’ เลยตั้งสัจอธิษฐานในขณะนั้น เริ่มนั่งตั้งแต่บัดนี้ไปจนถึงสว่างถึงจะลุก

‘เอ้า เป็นก็เป็น ตายก็ตาย!’

...เวลานั่งก็ไม่ให้มีข้อแม้ใด ๆ เช่น ปวดหนักปวดเบา อยากถ่ายถ่ายไป ถ่ายไปแล้วเราจะล้างไม่ได้หรือ ล้างไม่ได้อย่าอยู่ให้หนักศาสนา ตายเสียดีกว่า เพราะฉะนั้นจึงไม่มีข้อแม้... แต่มันก็ไม่เคยปวดถ่ายนะ เรื่องปวดเบานี้ไม่มีหละ เพราะจิรวมันเปียกหมด เปียกเหมือนเราซักผ้าจริง ๆ นะ ไม่ใช่ธรรมดา... เปียกหมดตัวเลยเพราะมันจะตาย

มันไม่ใช่เหงื่อละ ภาษาภาคอีสานเขาเรียก ยางตาย อันนี้มันจะไปปวดเบาที่ตรงไหน เหงื่อมันออกหมด ส่วนการถ่ายหนักนั้นมันอาจเป็นได้ แต่ที่ผ่านมานี้มันก็ไม่เห็นเป็นอะไรนี่ หากเป็นขึ้นมาจริง ๆ ก็เอาจริง ๆ นี่ ขนาดนั้น...

...จากนั้นก็พาดกันเลยที่เดียวจนกระทั่งจิตซึ่งไม่เคยพิจารณา ปัญญายังไม่เคยออกแบบนั้นนะ แต่พอเวลามันจนตรอกจนมุมจริง ๆ โอ้ย ปัญญามันไหวตัวทันเหตุการณ์ทุกแง่ทุกมุม จนกระทั่งรู้เท่าทุกขเวทนา รู้เท่ากาย รู้เรื่องจิต ต่างอันต่างจริงมันปรากฏกันลงอย่างหายเจียบเลย ทั้ง ๆ ที่เราไม่เคยเป็นอย่างนั้นมาก่อนเลย

กายหายในความรู้สึก ทุกขเวทนาดับหมด เหลือแต่ความรู้ที่ลึกแต่ตัวรู้ ไม่ใช่รู้เด่น ๆ ชนิดคาด ๆ หมาย ๆ ได้ นะ คือลึกแต่ตัวรู้เท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนที่สุด อัศจรรย์ที่สุดในขณะนั้น

พอถอนขึ้นมา ก็พิจารณาอีก แต่การพิจารณาเราจะเอาอุบายต่าง ๆ ที่เคยพิจารณาแล้วมาใช้ขณะนั้นไม่ได้ผล มันเป็นสัญญาอดีตไปเสีย ต้องผลิตขึ้นมาใหม่ให้ทันกับเหตุการณ์ในขณะนั้น จิตก็ลงได้อีก คิมนั้นลงได้ถึง ๓ ครั้งก็สว่าง โอ้ย อัศจรรย์เจ้าของละซิ...”

“...เอ้า ที่นี้ได้หลักแล้ว
เอ้า เอาจมันให้เต็มเหนี่ยว
อึดภาพเดียวนี้
มันไม่ได้ตายถึง ๕ ทนนะ
มันตายทนเดียวเท่านั้นนะ...”

รู้ชัดประจักษ์ “ตาย”

พอถึงรุ่งเช้าเมื่อได้โอกาสอันเหมาะสม ท่านก็ขึ้นกราบเรียนท่านอาจารย์มัน ซึ่งตามปกติท่านเองมีความเกรงกลัวท่านอาจารย์มันมาก แต่วันนั้นกลับไม่รู้สึกลัวเลย เป็นเพราะอยากจะกราบเรียนเรื่องความจริงของท่านให้ท่านอาจารย์มันได้รับทราบและให้ท่านเห็นผลแห่งความจริงว่าปฏิบัติมาอย่างไรจึงได้ปรากฏผลเช่นนี้ ท่านจึงพูดขึ้นมาอย่างอาจหาญแบบที่ไม่เคยพูดกับท่านอาจารย์มันอย่าง

นั้นมาก่อน ดังนี้

“...ทั้ง ๆ ที่เราพูดซึ่งซังตังตังใสเปริยง ๆ ท่านก็คงจับได้เลยว่า
'โหย ทีนี้แหละกำลังบ้ามันขึ้นแล้ว'

ท่านคงว่านั่น 'มันรู้จริง ๆ'

ความหมายว่ามันรู้จริง ๆ เพราะเราพูดแบบไม่สะทกสะท้าน เล่าอะไร ๆ ให้ฟัง ท่านจะค้าน เราตรงไหน ท่านก็ไม่ได้ค้าน มีแต่เออ... เออ พอเราจบลงแล้ว ก็หมอบลงฟังท่านจะว่ายังไง... ท่านก็ขึ้น เต็มเหนี่ยวเหมือนกันนะ ท่านรู้นิสัยบ้า ว่างั้นนะ

'มันต้องอย่างนี้ เอ้า ทีนี้ได้หลักแล้ว เอ้า เอามันให้เต็มเหนี่ยว อัดภาพเดี๋ยวนี้มันไม่ได้ตายถึง ๕
หนนะ มันตายหนเดียวเท่านั้นนะ ทีนี้ได้หลักแล้ว เอ้าให้เต็มเหนี่ยวนะ'

...ว่าอย่างนั้นเลยเชียวนะ ท่านเอาหนัก อธิบายให้ฟังจนเป็นที่พอใจ เราก็เป็นเหมือนหมาตัวหนึ่ง
พอท่านยอบ้าง ยู่บ้าง หมาเราตัวโง่ ก็ทั้งจะกัดทั้งจะเห่า... มันพอใจ มันมีกำลังใจ ทีนี้จึงพีดกันใหญ่...”

เมื่อได้กำลังใจจากท่านอาจารย์มันเช่นนี้ ท่านก็ยังจริงจังเพิ่มขึ้นไปอีก คือพอเว้นคืนหนึ่งสองคืน
ท่านก็นั่งตลอดรุ่งอีก และกี่วัน ๒ - ๓ คืนก็นั่งตลอดรุ่งอีก จนกระทั่งจิตเกิดอัศจรรย์ เข้าใจชัดเจนเรื่อง
ความตาย ดังนี้

“...เวลามันรู้จริง ๆ แล้ว แยกธาตุแยกชั้นธัญความเป็นความตาย ธาตุสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ สลาย
ตัวลงไปแล้วก็เป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟตามเดิม อากาศธาตุก็เป็นอากาศธาตุตามเดิม ใจที่กลัว
ตายก็ยิ่งเด่น มันเอาอะไรมาตาย รู้เด่นขนาดนี้มันตายได้ยังไง ใจก็ไม่ตายแล้วมันกลัวอะไร มันโกหกกัน
โลกกิเลสมันโกหกกันต่างหาก หมายถึงกิเลสโกหกสัตว์โลกให้กลัวตายทั้งที่ความจริงไม่มีอะไรตาย

พิจารณาวันหนึ่งได้อุบายแบบหนึ่งขึ้นมา พิจารณาอีก วันหนึ่งได้อุบายแบบหนึ่งขึ้นมา แต่มันมี
อุบายแบบผิด ๆ ร้อน ๆ แบบอัศจรรย์ทั้งนั้น จิตก็ยังอัศจรรย์ และกล้าหาญจนถึงขนาดที่ว่า

'เวลาจะตายจริง ๆ มันจะเอาเวทนาหน้าไหนมาหลอกเราวะ ทุกขเวทนาทุกแง่ทุกมุมที่แสดงใน
วันนี้เป็นเวทนาที่สมบูรณ์แล้ว เลยจากนี้ก็ตายเท่านั้น ทุกขเวทนาเหล่านี้เราเห็นหน้ามันหมด เข้าใจกัน
หมด แก๊ซมันได้หมด แล้วเวลาจะตายมันจะเอาเวทนาหน้าไหนมาหลอกเราให้หลงอีกวะ หลงไปไม่ได้
เวทนาต้องเวทนาหน้านี้เอง

พูดถึงเรื่องความตายก็ไม่มีอะไรตาย กลัวอะไรกัน นอกจากกิเลสมันโกหกเราให้หลงไปตามกล
อุบายอันจอมปลอมของมันเท่านั้น แต่บัดนี้ไปเราไม่หลงกลของมันอีกแล้ว'

นั่นละ จิตเวลามันรู้ และมันรู้ชัดตั้งแต่คืนแรกนะ ที่ว่าจิตเจริญแล้วเสื่อม ๆ ก่อนมาภาวนา
จนนั่งตลอดรุ่งคืนแรกมันก็ไม่เสื่อม ตั้งแต่เดือนเมษายนมาก็ไม่เสื่อมแต่มันก็ยังไม่ชัด พอมาถึงคืนวันนั้น
แล้วมันชัดเจน

'เอ้อ มันต้องอย่างนี้ไม่เสื่อม'

เหมือนกับว่ามันป็นขึ้นไปแล้วก็ตกลง ขึ้นไปแล้วก็ตกลง ๆ แต่คราวนี้พอป็นขึ้นไปเกาะติดบีบ
ร้อยเปอร์เซ็นต์ไม่เสื่อม มันรู้แล้ว จึงได้เร่งเต็มที่เต็มฐาน...”

ข้อคิดหลายแง่ หลายกระทง

ตลอดพรรษาที่บ้านนามนแห่งนี้ท่านยังคงสมาทานธุดงค์อย่างเคร่งครัดในข้อฉันอาหารที่ได้มา
ในบาตรเท่านั้นเหมือนเมื่อครั้งไปอยู่กับท่านอาจารย์มันใหม่ ๆ ในปีแรก แม้ท่านอาจารย์มันจะทราบดี
ถึงความเคร่งครัดจริงจริงของท่านในเรื่องนี้ แต่ด้วยความเมตตาของครูบาอาจารย์ที่มีต่อศิษย์ประกอบกับ

จะหาอุบายสอนศิษย์ให้ฉลาดรอบ และรู้ความพอเหมาะพอสมภายในใจ ทำให้บางครั้งท่านอาจารย์มั่นก็ได้เอาอาหารมาใส่บาตรท่านพร้อมกับพูดว่า

“ขอใส่บาตรหน่อยท่านมหา นี่เป็นสมณบริโกศ” หรือบางครั้งก็ว่า

“นี่เป็นเครื่องบริโกศของสมณะ ขอนิมนต์รับเถอะ” เหตุการณ์ในตอนนั้น ท่านเคยเล่าไว้ดังนี้

“...บางครั้งก็มีคณะศรัทธาทางจังหวัดหนองคายบ้างและที่สกลนครบ้างที่อื่น ๆ บ้าง ไปใส่บาตรท่าน และพระในวัดบ้านนามน อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร นาน ๆ มีไปทีหนึ่ง เพราะแต่ก่อนรถราไม่มี ต้องเดินด้วยเท้า แต่เขาไปด้วยเกวียน จ้างล้อจ้างเกวียนไป

เขาไปพักเพียงคืนสองคืนและไม่ได้พักอยู่ในวัดกับพระท่าน แต่พากันไปพักอยู่กระท่อมนาของชาวบ้านนามน ตอนเช้าทำอาหารบิณฑบาตเสร็จแล้วก็มาถวายพระในวัดนั้น เขาไม่ได้ไปดักใส่บาตรนอกวัด เราก็มักล้ารับ กลัวรูดงค์ขาด เดินผ่านหนีมาเลย สำหรับท่านก็รับให้เพราะสงสารเขา เท่าที่สังเกตดู

อาหารที่เหลือจากใส่บาตรมากมายก็นำขึ้นมานอนศาลา เป็นหมกเป็นท่อและผลไม้ต่าง ๆ นะ เราก็ไม่รับ ส่งไปไหนก็หายเงิบ หายเงิบ ไม่มีใครรับ จะมีรับบ้างเพียงองค์สององค์ ผิดสังเกตศรัทธาเขาไม่น้อย ส่วนเราไม่กล้ารับเพราะกลัวรูดงค์ข้อนี้นขาด หลายวันต่อมาท่านก็ขอใส่บาตรเรา โดยบอกว่า

‘นี่เป็นสมณบริโกศ ขอใส่บาตรหน่อย’

แล้วท่านก็ใส่บาตรเรา ท่านใส่เองนะ ถ้าธรรมดาแล้ว โธ...ใครจะมาใส่เราได้วะ สำหรับเราเองกลัวรูดงค์จะขาด หรืออย่างน้อยไม่สมบูรณ์... นอกจากท่านอาจารย์มั่นผู้ที่เราเคารพเลื่อมใสเต็มหัวใจเท่านั้น จึงยอมลงและยอมให้ใส่บาตรตามกาลอันควรของท่านเอง...

ความจริงท่านคงเห็นว่านี่มันเป็นทิวี่แฝงอยู่กับรูดงค์ที่ตนสมาทานนั้น ท่านจึงช่วยตัดเสียบ้างเพื่อให้เป็นข้อคิดหลายแง่หลายทรง ไม่ใช่เป็นลักษณะเถรตรงไปถ่ายเดียว ท่านจึงหาอุบายต่าง ๆ สอนเราทั้งทางอ้อมและทางตรง...”

ควรหนัก... ต้องหนัก

ควรเบา... ต้องเบา

จากการที่ท่านโหมนั่งภาวนาตลอดรุ่งถึง ๙ - ๑๐ คืน แม้จะไม่ทำติด ๆ กันโดยเว้น ๒ คืนบ้าง ๓ คืนบ้าง หรือบางทีก็เว้น ๖ - ๗ คืนก็มี ท่านทำเช่นนี้ตลอดพรรษาจนถึงกับเป็นที่แน่ใจในเรื่องทุกขเวทนาหนักเบาอย่างน้อย เข้าใจวิธีปฏิบัติต่อกันสามารถหลบลีกลีปลีกตัวแก่ไขกันได้อย่างทันทั่วทั้งที่ จึงไม่มีคำว่าสะทกสะท้านแม้จะตายก็ไม่กลัว เพราะได้พิจารณาด้วยอุบายอันแยบคายเต็มที่แล้ว สติปัญญาจึงเท่าทันต่อความตายทุกอย่าง

การที่ท่านหักโหมร่างกายด้วยการนั่งตลอดรุ่งเช้าแล้วเช้าเล่าเช่นนี้ทำให้ผิวหนังในบริเวณกันได้รับความกระทบกระเทือนอยู่บ่อยครั้ง จนถึงขั้นช้ำระบม พอง และแตกในที่สุด พอวันวันเช้าท่านอาจารย์มั่นก็เมตตาเตือนแยบออกมาว่า

“กิเลสมันไม่ได้อยู่กับร่างกายนะ มันอยู่กับจิต” ท่านพูดขึ้นมาแล้วก็ยกเอาเรื่องการฝึกม้ามาเตือนว่า

“...ม้าที่เวลามันกำลังคึกคะนอง มันไม่ยอมฟังเสียงเจ้าของเลย ต้องทรมานมันอย่างเต็มที่ ไม่ควรให้กินหญ้าก็ไม่ให้มันกินเลย ทรมานมันอย่างหนัก เอาจนมันกระดิกไม่ได้

ที่นี้พอมันยอมลดพยศลงก็ผ่อนการทรมาน เมื่อมันผ่อน
ความพยศลงมาก การฝึกทรมานก็ผ่อนกันลงไป”

ท่านอาจารย์มันเตือนท่านเพียงเท่านี้ก็เป็นที่เข้าใจทันที
เพราะท่านเคยรำเรียนเรื่องนี้ในสมัยเรียนปริยัติมาก่อนแล้ว จึง
ลงใจและยอมรับในคำเตือนของครูบาอาจารย์ทันที

กินอยู่ใช้สอยเรียบง่าย

แต่ทรมานด้วยคุณธรรม

ในระยะที่อยู่กับท่านอาจารย์มันท่านจะเมตตาพร่ำสอน
เสมอว่า ให้เราเป็นคนกินน้อย นอนน้อย พุดน้อย แต่ปฏิบัติให้
มาก หรือ กินง่าย อยู่ง่าย นอนง่าย การไปการมาง่าย หมายถึง
ไม่ทำตนเป็นผู้ยศหนักศักดิ์ใหญ่หรือเป็นประเภทกรรมฐาน
ขุนนาง หูรู่ ๆ หรา ๆ แต่วัตถุลิ่งของภายนอก แต่จิตใจหาคุณ
ความดีมิได้เลย อันนี้ท่านไม่สรรเสริญ ท่านชื่นชมบุคคลประเภท
อ่อนน้อมถ่อมตนทำตัวประดุจผ้าขี้ริ้ว แต่ภายในใจนั้น หูรู่หราช
ดงงามด้วย **ธรรม** จะเรียกว่า **เศรษฐีธรรม** ก็ไม่ผิด

ช่วงออกพรรษาเป็นระยะที่พระผู้มุ่งความสงบ มีโอกาส
ปลีกเร้นหาที่ภาวนาในป่าเขาที่สงบสงัด แม้ท่านเองก็เช่นกัน
ท่านปรารถนาจะวิเวกอยู่โดยลำพัง เพราะสะดวกต่อการภาวนา
มาก ท่านว่าไปวิเวก ๒ คนขึ้นไปเหมือนน้ำไหลป่า มันขัดมันข้อง
อยู่ในตัวเพราะต้องระมัดระวังกันและกัน ต้องคอยดูคอยท้วง
คอยรับผิดชอบกันอยู่ในตัวนั้นแล แต่การไปคนเดียวเป็นความ
เพียรอยู่ตลอดเวลา ดังท่านเล่าว่า

“...ไปที่ไหน ไปแต่องค์เดียว เป็นความเพียรตลอดเวลา ตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งถึงหลับ เดิน
จงกรมจากหมู่บ้านนี้ไปหมู่บ้านนั้น เดินจงกรมทั้งนั้นนะ เป็นความเพียรตลอดอยู่นั้น ก็เวลาไหนมันเพลอ
จากความเพียร พรากความเพียรนี้ที่ไหน นี่เป็นตามนิสัยของเจ้าของ มันเป็นอย่างนั้น

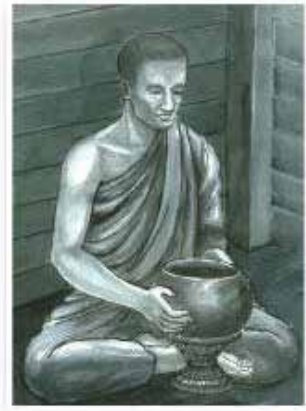
มาอยู่กับหมู่กับเพื่อนนี้ก็มีความจำเป็นก็อยู่เสีย เช่นอย่างมาอยู่กับพ่อแม่ครูอาจารย์มันใน
พรรษา เราต้องดูแลหมู่เพื่อนต้องกังวลวุ่นวายนั้นนี่เป็นธรรมดา ทั้งเพื่อการอบรมศึกษาของเราเองอีก
แต่ก็ทนเอา... ครั้นพอออกจากนั้นแล้ว ถึงได้ตัดฝึงเลย เพราะฉะนั้นท่านถึงรู้นิสัยละเอียดว่า พอรู้ว่าเรา
จะไป ท่านก็ถาม

‘ไปกับใคร ?’

‘ไปองค์เดียวครับกระผม’

‘เออ ท่านมหาไปองค์เดียว ใครอย่าไปยุ่งท่านนะ’ ท่านรู้ทันทีนะ ‘ให้ท่านไปองค์เดียวนะ
ท่านมหา’...”

มีบางครั้งเหมือนกันที่ท่านอาจารย์มันพุดหยอกเล่นกับท่าน เช่นในเวลาที่ท่านขอลาวิเวก ทั้ง ๆ
ที่องค์ท่านก็ทราบดีว่านิสัยของท่านจริงจึงขนาดไหนแต่เวลาจะไปจริง ๆ เข้า ท่านก็พุดหยอกเล่นด้วยความ
เมตตาว่า

“...เออ ท่านมหาไป
องค์เดียว ใครอย่าไปยุ่ง
ท่านนะ...”
“...เออให้ดีนะ...”

“เอาให้ตื่นะ”

การเลือกสถานที่ภาวนาในเวลาท่านออกวิเวกนั้น เพื่อให้สะดวกต่อการบำเพ็ญเพียร ท่านมักถือปฏิบัติดังนี้

“...มักเลือกสถานที่ภาวนาโดยสังเกตดูว่าหมู่บ้านไหนมีบ้านสัก ๓ - ๔ หลังคาเรือนบ้าง ๙ - ๑๐ หลังคาเรือนบ้างจะได้ข้าวปลาอาหารขนมคาวหวานชนิดไหนมาน้อยเพียงใด ไม่เป็นเรื่องวิตกกังวลแต่อย่างใด การขบการฉันก็พอเป็นเครื่องยังชีพให้มีชีวิตเป็นไปเพื่อประพาศพรหมจรรย์อยู่ได้ก็เอาแล้วไม่เห็นแก่รสชาติ ไม่เห็นแก่ร้อนหรือเย็นยิ่งกว่าความเจริญก้าวหน้าทางจิตใจ...”

การออกเที่ยวกรรมฐานของท่านอาศัยเดินด้วยเท้าเปล่า เพราะแต่ก่อนรถยนต์ไม่มี ถนนหนทางไม่มี แยกลดสะพานบาตรเข้าป่ารกชัฏ ถ้า เจื่อมผา เพื่อหาสถานที่สงบวิเวก ผ้าที่ท่านนำติดตัวไปก็มีเฉพาะผ้า ๓ ผืน คือ สบง จีวร สังฆาฏิ และผ้าอาบน้ำอีกผืนหนึ่ง เพื่อใช้พลัดเปลี่ยนตอนสรองน้ำหรือใช้เป็นผ้าห่อบาตรและเช็ดบาตรด้วย ความทุกข์ยากแสนสาหัสจากการออกธุดงค์นั้นมีหลายแบบหลายอย่าง

ทุกข์เพราะหนาว

ความทุกข์แบบหนึ่งที่พระกรรมฐานผู้มุ่งธรรมต้องประสบเสมอ ๆ คือทุกข์จากฤดูกาล เฉพาะอย่างยิ่งหน้าหนาวทางอีสาน ท่านกล่าวไว้ดังนี้

“...อากาศหนาวจริง ๆ เวลาออกวิเวกเพราะไม่นำผ้าห่มติดไปด้วย ใช้แค่อีกรอกกับผ้าสังฆาฏิพับครึ่งแล้วห่มพอกันหนาวได้บ้าง แต่ถ้าคืนไหนหนาวมากจริง ๆ คืนนั้นนอนไม่ได้เลย ต้องลุกขึ้นนั่งสมาธิภาวนาลู้อา ตามหน้าตามตาแขนขา รวมถึงริมฝีปากเหล่านี้ แดกหมด ตกกระหมด

การอาบน้ำต้องรีบอาบน้ำตอนกลางวันหลังปิดกวาดไปไม้แล้ว อาบในคลองบ้าง ตามชอกหินชอกผาบ้าง หรือในห้วยในคลองที่ไหนพออาบได้ก็อาบ ถ้ากะเวลาที่ประมาณบ่าย ๓ โมง เพราะอาบค้ำน้ำไม่ได้ อากาศหนาวมากจริง ๆ น้ำก็เย็นมาก ทั้ง ๆ ที่ตอนนั้นยังหนุ่มน้อยอยู่แต่มันก็ยังหนาวถึงขนาดนั้น...”

สำหรับเรื่องกฎที่พักนั้น ท่านให้ชาวบ้านทำเพียงวันเดียวก็เสร็จแล้ว พอใช้หลบแดดหลบฝน ป้องกันชื้นหรือร้อนหนาวได้ก็เพียงพอแล้ว ลักษณะก็ทำเหมือนปะรำ โดยเอาใบไม้มาวางทำเป็นร้าน เอาใบไม้วางข้างบน แล้วเอาลดแขวนข้างล่าง ท่านเคยเล่าถึงความหนาวเหน็บในระหว่างการวิเวกในป่าว่า

“...ช่วงหน้าหนาวแม้ว่าทำถึงอย่างนั้นก็ตาม น้ำค้างยังคงพัดปลิวเข้ามาถึงได้ เปียกเหมือนกับเราซักผ้านั้นแลเปียกทุกคืนทุกเช้า ดังนั้นพอฉันเข้าเสร็จ ถึงได้เอาออกไปตากแดด ถ้าตากเข้าไป แดดก็ยังไม่ มี ต้องทิ้งไว้ซักก่อน กางทิ้งไว้ อย่างนั้น

“...แต่ถ้า

คืนไหนหนาวมากจริง ๆ

คืนนั้นนอนไม่ได้เลย

ต้องลุกขึ้นนั่งสมาธิภาวนา

ลู้อา...”

พอฉันเสร็จแล้วก็เอามุ้งออกไปตากที่แดด แดดตาก
อย่างนั้นทุกวัน ๆ มันก็ยังขึ้นราได้ เป็นจุดดำ ๆ ของรา มัน
เหมือนกับลายเสือดาวนั่นแหละ ทั้ง ๆ ที่มุ้งสะอาดอยู่ที่ขึ้นรา
เนื่องจากมันไม่ได้แห้งตามเวลาของมัน...”

สำหรับบริเวณใกล้เคียงที่พักนั้นจะมีทางจงกรมหลาย
สายอยู่ใต้ร่มไม้เพื่อเดินในเวลากลางวัน เพราะช่วงเช้าสายหรือ
เที่ยงบ่ายนั้นต้นไม้จะให้แนวร่มต่างกันไป จึงต้องมีทางจงกรม
ไว้หลาย ๆ สาย สายไหนร่มในช่วงใดก็เดินจงกรมช่วงเวลานั้น

ส่วนในบางที่เป็นที่โล่ง ๆ แฉ่ง ๆ ที่ไม่มีต้นไม้ มักใช้
เป็นทางจงกรมไว้เดินตอนกลางคืน เพื่อว่าหากมีงู แมงป่อง
หรือสัตว์มีพิษอื่น ๆ ผ่านมาก็จะพอมองเห็นได้เป็นเงาดำ ๆ ท่าน
ไม่ได้จุดไฟตอนเดินจงกรมเพราะในช่วงออกวิเวกนั้นท่านพก
เทียนไขไปนิดหน่อยเท่านั้น หากไม่จำเป็นต้องจุดจริง ๆ ท่าน
จะไม่จุด

เรื่องยารักษาโรค ท่านว่าไม่ต้องพูดถึง เพราะไม่เคยได้พกไปด้วยเลยถึงแม้จะเจ็บไข้ได้ป่วยหรือ
เจ็บท้องปวดศีรษะก็ตาม ท่านมีแต่ใช้การทำภาวนาเท่านั้นเป็นยา เป็นธรรมโอสถอันเลิศ และแท้ที่จริง
แล้วแม้ในยามปกติตอนที่อยู่ในวัดยังไม่ได้ออกวิเวก หากไม่จำเป็นจริง ๆ แล้ว ท่านก็ไม่นิยมใช้ยาใด ๆ
ทั้งสิ้น ท่านเคยอธิบายเหตุผลว่า

“...เราไม่ปฏิเสธเรื่องยา แต่สำหรับเรื่องความกังวลจนเกินเหตุเกินผลของสมณะนั้น ผิดทาง
ของพระพุทธเจ้า ผิดทางของผู้จะฆ่ากิเลส ผิดทางของผู้เรียนเพื่อรู้สัจธรรม

เรื่องหยูกยาก็ให้นำมารักษากันไปได้อยู่ แต่ไม่ให้หลงจนเกิดความกังวล อันเป็นเรื่องของกิเลส
ท่านไม่ได้มารักษาสงวนชีวิตจิตใจยิ่งกว่าธรรม...”

อาหารป่า

ด้วยความมุ่งมั่นที่จะพ้นจากทุกขีให้ได้ ทำให้ท่านไม่เห็นแก่การกินการนอนยิ่งกว่าการทำสมาธิ
เพียรเพื่อรบกับกิเลสภายในจิตใจ จริตนิสัยของท่านในเรื่องภาวนาถูกกับการอดอาหาร เพราะทำให้ธาตุ
ชั้นธำรงกายเบาสบาย การตั้งสติทำสมาธิภาวนาก็ง่าย สติปัญญาในการแก้กิเลสมีความคล่องตัวกว่าการ
ขบการฉันที่สมบูรณ์ ท่านจึงอดอาหารอยู่เป็นประจำจนร่างกายผ่ายผอม บ่อยครั้งในเวลาเดินบิณฑบาต
หรือเดินจงกรมแทบจะก้าวขาไม่ออก แต่ผลการภาวนานั้นกลับเจริญขึ้น ๆ ท่านเคยพูดถึงสภาพจิตใจใน
ระยะนั้นว่า

“...จิตใจยิ่งเด่นเหมือนจะเหาะเหินเดินฟ้า ถ้าได้รับอาหารการกินดีมันก็มีแต่อยากนอน มันมี
แต่ขี้เกียจขี้คร้านการตั้งสติก็ยาก การพิจารณาทางด้านปัญญาก็ยาก...”

สมัยปัจจุบันหากท่านเห็นอาหารประเภทที่เคยชอบเคยฉันในสมัยหนุ่มซึ่งเคยต่อสู้กับกิเลสแบบ
สมบุกสมบันชนิดรอดเป็นรอดตายมา อาหารนั้น ๆ ก็ยังทำให้สะดุดกึกในใจทุกทีไปเมื่อเห็นเข้า ด้วย
รำลึกบุญรำลึกคุณนั่นเอง ดังคำกล่าวของท่านกับพระเถระว่า

“...พวกหน่อไม้ พวกผักอะไร ผักกระโดนกระเด็น ผักเครื่องของป่านั้นแหละ มันสะดุด ๆ นะ

มันเหมือนกับว่าเป็นคู่มิตรคู่สหาย คู่พึ่งเป็นพึ่งตายกันมาแต่ก่อน มันเป็น มันไม่ได้ชินนี้ ทุกวันนี้ก็ไม่ชินผักอะไร เขาเรียกโหระพาอะไรหอม ๆ นั้น นั่นก็มีอยู่บนเขานะ มีอยู่ตามน้ำซับน้ำครำ พวกนี้มีแต่มันเป็นเถาวัลย์ มันไม่ใช่เป็นต้นนะ คือมันเป็นเถาเกิดอยู่ตามน้ำซับน้ำครำ... พระกรรมฐานไปอยู่ที่ไหนต้องมีน้ำ ไม่มีได้เธอ แล้วก็ผักมันมีหลายชนิด...

ผักชนิดต่าง ๆ มีเยอะนะในป่า องค์กรหนึ่งรู้อย่างหนึ่ง ๆ นั้นแหละที่ได้กินผักหลายต่อหลายชนิด ก็เพราะองค์กรหนึ่งรู้อย่างหนึ่ง ๆ เวลาเอามากินนะ เคยพบกับเพื่อนกับฝูงหลายจังหวัดต่อหลายจังหวัดนี่นะองค์นั้นชำนาญกินผักอันนั้น องค์นี้ชำนาญผักอันนั้น ๆ... หลายองค์ต่อหลายองค์พบกันหลายครั้งหลายหน มันก็จำได้ชิมมันก็กว้างขวางไปเอง...

บ้านไหนคนนับถือมาก ๆ ยุงมากอาหารการบริโภคมาก เขากวน มันไม่ได้ภาวนา ก็เราหาภาวนาอย่างเดี๋ยวนี้ เพราะฉะนั้นที่เห็นว่าเป็นความสะดวกในการภาวนา เราจึงชอบที่นั่น ก็ที่คนไม่ยุ่งนั่นเอง เมื่อคนไม่ยุ่งอาหาร มันก็ไม่ค่อย มีละ

และนอกจากนั้น ยังไปหาบ้านเล็ก ๆ น้อย ๓ - ๔ หลังคาเรือนบ้าง ๙ หลัง ๑๐ หลังคาเรือนบ้างก็อยู่อย่างนั้น ถ้าเราไม่ฉันก็วันนี้ก็ไม่ได้พบคนละ พบแต่เราคนเดียวนี้ เขาก็ไม่มา มาหากันอะไร เขาก็ไม่ใช่เป็นคนยุ่งกับพระด้วย เราก็คงไปหาที่เขานั้นด้วยนะ ก็อยู่สบาย..."

กินแบบนักโทษ

ท่านเข้มงวดจริงจังมากกับการควบคุมเรื่องอาหารการขบฉัน เพื่อมิให้มาเป็นโทษหรือเป็นพิษเป็นภัยต่อการภาวนา ถึงแม้จะทุกข์ยากเพียงใดท่านก็พยายามอดทน ดังนี้

"...ข้าวไม่กินภาวนาอย่างดี หลายวันกินทีหนึ่ง หลาย ๆ วันถึงกินทีหนึ่ง สมาริก็แนว พอทางชั้นปัญญานี้ก็เหมือนกัน ปัญญาก็คล่องตัว ถ้าอดอาหารนะมันช่วยกันจริง ๆ นี่หมายถึงผมเอง จะว่านิสัยหยาบอะไรก็แล้วแต่เถอะ... ถ้าฉันอิม ๆ แล้วไอ้โห ชี้เกียจก็มาก นอนก็เก่ง ราคะตณหาก็มักเกิด ได้ระวังอันนี้ละมากนักะ

คือธาตุขันธ์เวลามันคิกคะนองมันเป็นของมันนะ เราไม่ได้ไปคิกคะนองกับมัน ไม่ได้ไปสนใจยินดีโยติกับมันก็ตามนะ แต่เรื่องธาตุเรื่องขันธ์เป็นเครื่องเสริม มันแสดงออกมาเราก็รู้ อย่างอาหารดี ๆ ตามสมมุตินิยมนี้ด้วยแล้ว พวกผัก ๆ มัน ๆ โห เก่งมากนะ ได้ระวัง ผมไม่ได้กินแหละ ถึงจะไปในเมืองที่ไหนจำเป็นก็กินนิด ๆ ระวังขนาดนั้นนะ

อาหารสัปปายะ อาหารเป็นที่สบาย ในธรรมที่ท่านสอนไว้ว่า ที่สบายในการภาวนาต่างหากนี้ ไม่ได้สบายเพื่อระคะตณหาเกี่ยวกับธาตุขันธ์นี่นะ... กินแล้วธาตุขันธ์ก็ไม่กำเริบ การภาวนาก็สะดวกสบาย... ท่านหมายเอาอย่างนั้นต่างหาก... จึงต้องได้ระมัดระวัง โยัยกินแบบนักโทษนั่นแหละ พุดง่าย ๆ ... จะเห็นแก่ลิ้นแก่ปากไม่ได้นะ มันต้องได้มองดูธรรมอยู่ตลอดเวลา อยากรู้อาหารไหนก็ไม่เอา ถ้าเห็นว่ามันเป็นข้าศึกต่อธรรมแล้ว ต้องได้บังคับกันอยู่ตลอด...

นี่ พุดถึงเวลาฝึกกรรมเจ้าของอาหารจะต้องมีแต่อาหารอย่างว่าละ เช่น ข้าวเปล่า ๆ ไม่ต้อง

“...ข้าวไม่กิน ภาวนาอย่างดีหลาย ๆ วันถึงกินทีหนึ่ง สมาริก็แนว พอทางชั้นปัญญานี้ก็เหมือนกัน ปัญญาก็คล่องตัว...”

พูดละ จนชินเรื่องฉันข้าวเปล่า ๆ อยู่ในป่าในเขา บางทีถ้าสมมุติว่า เขาตำนานน้ำพริกมาให้ เขาก็ใส่ปลาร้าเสีย ปลาร้าก็เป็นปลาร้าดิบอย่างนี้ มันก็ฉันไม่ได้เสีย จะว่ายังไง เพราะไม่ได้มีใครตามมานี้ เขาจะตามมาอะไร เราก็ไม่ให้เขาตามนี้ เราไม่ต้องการยุ่ง บางทีเขาก็ตำนานน้ำพริกให้สักห่อหนึ่งมา น้ำพริกถ้ามีแต่พริกล้วน ๆ เราก็ฉันได้ แต่นี่มันมีปลาร้ามัน ปลาร้าดิบนี้ เขาไม่ใช่ทำปลาร้าสุก ๆ มันก็เลยกินไม่ได้...

...ฉันข้าวเปล่า ๆ มันฉันได้มากแค่วัน ๒ - ๓ คำมันก็อึดแล้ว... ทีนี้เดินจงกรมตัวปลิวไปเลย นั่งภาวนานี้เป็นหัวต่อ ไม่มีโงกมึนงง มันก็บ่งให้เห็นได้ชัด ๆ ว่า เพราะอาหารนั่นเองมันทำให้โงกให้ง่วง... ถ้ามีกับดัด ๆ ก็ฉันได้มาก ฉันได้มากก็นอนมากซี้เกียจมากนะซี โงกง่วง นั่งสัปหงกงกเงงไปละ ก็เคยเป็นอยู่แล้วรู้ที่อยู่ ไปอยู่อย่างนั้นมันไม่มี ฉันอาหารอย่างที่ว่านี่นะ... เพราะฉะนั้นจึงอดบ้าง อึดบ้าง อยู่ไป ขอให้ใจได้สะดวกสบาย...”

ยอดนักรบ

ด้วยเหตุนี้เอง ทั้งที่ทุกข์แสนทุกข์ทั้งที่ลำบากแทบเป็นแทบตาย บางครั้งแทบจะเอาชีวิตไม่รอด แต่ความที่จิตมีความเจริญขึ้น ๆ ท่านจึงยอมอดยอมทนได้ จนมีอยู่ครั้งหนึ่งหลังท่านกลับจากการออกวิเวกลงมาจากเขา

เมื่อกลับมาถึงวัดบ้านหนองผือก็เข้ากราบท่านอาจารย์มั่น รูปลักษณะท่านตอนนั้นปรากฏว่า เนื้อตัวซีดเหลืองเหมือนทาสมัน ปานผู้ป่วยเป็นโรคดีซ่าน ทั้งร่างกายก็ซูบผอมยังเหลือแต่หนังห่อกระดูกจากเดิมคนหนุ่มอายุ ๓๐ กว่า กลับดูเหมือนคนแก่คนเฒ่า

ดังนั้น เมื่อท่านอาจารย์มั่นมองเห็นลูกศิษย์ คงตกตะลึง หนาตาบอกว่า

“โธ่! ทำไมเป็นอย่างนี้ล่ะ ?”

ลูกศิษย์ยังคงนิ่งอยู่ไม่ได้ตอบอะไร ท่านเกรงจะตกใจและเสียกำลังใจ ก็กลับพูดให้กำลังใจในทันทีนั้นว่า

“มันต้องอย่างนี้ซี จึงเรียกว่า **นักรบ**”

เราไม่ใช่... พระเวสสันดรนะ !!!

คราวหนึ่งของการออกวิเวกในป่าท่านไม่ออกฉันอาหารเป็นเวลาหลายต่อหลายวันเข้าจนเป็นที่ผิดสังเกตของชาวบ้าน ถึงขนาดหัวหน้าบ้านต้องตีเกราะประชุมลูกบ้านพากันไปดู ก็พบว่าท่านอยู่เป็นปกติ แต่ก็ดูซูบซีดผ่ายผอมมาก เหตุการณ์ตอนนี้ท่านเล่าว่า

“...กระทั่งชาวบ้านเขาแตกบ้านไปดู เรายังไม่รู้อีกว่าเจ้าของจะตายแต่ชาวบ้านเขารู้ เขาตีเกราะประชุม เคาะก็อก ๆ พวกลูกบ้านก็พากันมาประชุม

‘ใคร ๆ ว่ายังไง ? ใครเห็นว้างัง ? พระองค์นี้ที่มาอยู่บ้านเราเวลานี้ มาได้หลายเดือนแล้วนะ พระองค์นี้มาอยู่ที่นี่ ตั้งแต่มาไม่เห็นมาบิณฑบาต ทกว้นเจ็ดวันต่อม ๆ มาสักวันแล้วหายเจียบ หายเจียบ หายมาอย่างนี้ตลอด

ท่านไม่ตายแล้วหรือ ? พวกเรากินวันหนึ่งสามมื้อสี่มื้อมีงทะเลาะกันได้ ทะเลาะเพราะไม่มีอาหารกิน มันกินข้าวเปล่า ๆ ไม่ได้มันจะทะเลาะกัน แต่ที่ท่านไม่เห็นกินเลยนี่ ท่านไม่ตายแล้วหรือ ?’

ผู้ใหญ่บ้านถามลูกบ้าน ‘ถ้าท่านไม่ตาย ท่านไม่โมโหโทโสอยู่หรือ ? ไปดูซิ เราก็ไม่เคยเห็น

ตั้งแต่เกิดมา พระไม่กินข้าว' เขาก็พูดขนาดนั้นละ

'เราก็มองไม่เห็นพระไม่กินข้าวเพิ่งเห็นนี่แหละ ลองไปถาม
ท่านคูชิ แต่มีข้อแม้อันหนึ่งนะ' เขาก็ฉลาดพูดอยู่

'เวลาจะไปต้องระวังนะ พระองค์นี้ไม่ใช่พระธรรมดา
พระองค์นี้เป็นมหานะ' เขาว่า 'แล้วไปเดี๋ยวท่านจะเชกหน้าผากเอา
นะ ไปสู้ท่านไม่ได้ท่านจะเชกหน้าผากเอานะให้ระวังนะ ถ้าเป็นพระ
ธรรมดาเราก็คงจะพูดอะไรต่ออะไรกันได้ นี่ท่านเป็นมหาเสียด้วย
ท่านทำอย่างนั้นนี่นะ เราไปว่าสู้สู้สู้สู้ทำไม่ได้นะ เดี่ยวท่านจะตีหน้าผากเอา'

เขาเตือนลูกบ้านเขา พอมาถึง เราก็มองจริง ๆ หลังไหลกัน มา

'ไอ้โธนี่มาอะไรนี่ จะมาแห่พระเวสสันดรเข้าเมืองหรือ ? อาตมาไม่ใช่พระเวสสันดรนะ'
'ไม่ใช่ ?'

'อย่างนั้นมาอะไร ?'

เขาก็มาเล่าตามเรื่องนี้แหละ ให้ฟังมันก็มีอยู่สองจุด จุดหนึ่งว่า

'ท่านไม่ตายแล้วหรือ ? ถ้าท่านไม่ตายท่านไม่โมโหโง่โง่อยู่หรือ ?'

พอเขาพูดจบลง เราก็มองอยู่สองจุดเราก็มอง

'แล้วเป็นยังไง ? ตายแล้วยังละ'

'เอ๊ ก็ไม่เห็นท่านตาย ท่านยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่ ไม่เห็นมีอะไรน่าตาย'

'แล้วเป็นยังไงโมโหโง่โง่อยู่ไหม ?'

'ก็ไม่เห็นท่านโมโหโง่ ท่านยิ้มแย้มอยู่ตลอดเวลา'

'เอาละให้เข้าใจนะ การอดอาหารนี้อาตมาอดไม่ใช่เพื่อฆ่าตัวเองนะ อดเพื่อฆ่ากิเลส ซึ่งมันฆ่า
ยาก กิเลสนี้มันอยู่ในหัวใจนี้ ต้องใช้การอดอาหารช่วย แล้วความโมโหโง่โง่ก็เป็นกิเลส จะโมโหโง่โง่
ไปหาประโยชน์อะไร มีเท่านั้นหรือ ?'

'มีเท่านั้นแหละ'

'ไป' ไล่กลับ ยังไม่ถึง ๑๐ นาทีนะไล่กลับ..."

มีครั้งหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องการอดอาหารในระยะที่ท่านยังคงออกวิเวกบำเพ็ญเพียรอยู่ คือใน
หมู่บ้านแห่งหนึ่งมีอุบาสกมาพูดอวดภูมิต่อท่าน อุบาสกผู้นี้เคยบวชเรียนมาก่อนหลายพรรษา และม
ีความรู้จบนักธรรมตรี จึงมีความคุ้นเคยกับชีวิตพระพอสมควร

แกเห็นท่านอดอาหารมาหลายวันแล้ว รู้สึกคัดค้านอยู่ในใจว่าไม่เห็นเป็นประโยชน์อันใด นอก
เสียจากจะทำให้ทุกข์ยากลำบาก และเสียเวลาโดยเปล่าเท่านั้นเอง วันหนึ่งแกเลยยกเอาเรื่องในพุทธ
ประวัติมาพูดกับท่านว่า

"ท่านจะอดทำไม ? ก็ทราบในพุทธประวัติว่า พระพุทธเจ้าอดข้าวตั้ง ๔๙ วัน ก็ยังไม่ได้อะไร
เลย แล้วท่านมาอดอะไรมันจะได้ตรัสรู้หรือ ?"

ในเรื่องนี้ท่านก็เคยรู้เคยศึกษาในตำรามาก่อนแล้วว่า พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุ
อดอาหารเพื่อบำเพ็ญจิตตภาวนาได้ แต่หากเป็นไปเพื่อการโอ้อวด ท่านทรงปรับอาบัติทุกขณะการ
เคลื่อนไหว หรือการอดอย่างหาเหตุหาผลไม่ได้ คือสักแต่ว่าอดเพียงอย่างเดียวเท่านั้นโดยไม่ฝึกฝนด้าน
จิตตภาวนาเลย อย่างนี้ก็ไม่เกิดประโยชน์อันใด นอกเสียจากทำให้ทุกข์ยากลำบากเปล่าเท่านั้น

การอดอาหารของท่านมีความหมายตามตำราที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตด้วยเหตุผลคือท่าน

“...เราก็มองไม่เห็น
พระไม่กินข้าว...
...เพิ่งเห็นนี่แหละ...”

สังเกตพบว่าจริตนิสัยของท่านนั้นถูกกับการอดอาหาร เพราะช่วยให้การบำเพ็ญจิตภาวนาเจริญขึ้นได้เร็วกว่าขณะที่ออกฉันตามปกติ

ท่านได้พิจารณาอย่างรอบคอบและเห็นผลประจักษ์กับตนเองเป็นลำดับไปเช่นนี้ ทำให้ท่านจึงยังมั่นคงที่จะใช้อุบายวิธีนี้เพื่อการภาวนา และถึงแม้จะมีผู้มาพูดคัดค้านด้านทานอย่างไร ก็ไม่ทำให้ท่านลังเลใจคิดเปลี่ยนแปลงเป็นอื่นได้

ครั้งจะอธิบายเหตุผลให้เป็นที่เข้าใจก็ดูว่าเป็นเรื่องยืดยาวเสียเวลาโดยเปล่า เหตุนี้เองท่านจึงชอบที่จะตอบเป็นอุบายให้ได้นำไปคิดอ่าน สำหรับอุบาสกผู้นี้ก็เช่นกันท่านตอบกลับไปว่า

“แล้วโยมกินทุกวันหรือ ?”

“กินทุกวันนะซี ผมไม่อดหรอก”

ว่าดังนั้นแล้วท่านก็พูดใส่ปัญหาแก่อุบาสกผู้เข้าใจว่าตัวรู้เรื่องในตำราเป็นอย่างดีว่า

“...แล้วโยมได้ตรัสรู้ไหม ???...”

ถือ “ความทุกข์” เป็นครู เป็นหินลับสติปัญญา

ความเป็นนักต่อสู้ของท่านอีกประการหนึ่งก็คือ แม้อุบายวิธีบางอย่างจะทำให้ท่านต้องพบกับความทุกข์แสนทุกข์แต่หากผลปรากฏเป็นความเจริญทางด้านจิตใจมากขึ้น ท่านก็จะพยายามอดทนต่อสู้ให้ผ่านไปให้จงได้ คำกล่าวตอนหนึ่งของท่านกับพระเถระดังนี้

“...นิสัยของผมเองนั้นเป็นนิสัยที่หยาบ จะว่าคนหยาบก็ได้ ไปอยู่ในสถานที่ธรรมดา ความเพียรไม่ค่อยดี ผลที่จะพึงได้ก็ไม่ค่อยปรากฏนัก... แต่หากเป็นบางสถานที่แล้ว กลับทำให้ธรรมภายในใจเจริญขึ้น ๆ...

...จึงมักแสวงหาในที่กลัว ๆ เสมอ ทั้ง ๆ ที่เราก็กว้าง แต่ผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากความกลัวนั้นเป็นผลประโยชน์อัศจรรย์มหาศาล เราจึงจำเป็นต้องได้สละเป็นสละตายเข้าอยู่บำเพ็ญเพื่อธรรม...”

ด้วยเหตุนี้ท่านจึงนิยมใช้อุบายฝึกจิตด้วยการเข้าป่าช้าเผาหรือฝังคนตายบ้าง ในถ้ำเงี้ยวผาป่าดงบ้าง ในดงที่เป็นที่อยู่ของช้าง หมี เสือ หรือสัตว์ร้ายต่าง ๆ บ้าง อาศัยสัตว์เหล่านั้นเป็นครู ท่านออกวิเวกบางสถานที่เป็นที่ที่เสือมักชอบผ่านมาหรือเป็นที่อาศัยของมันในบริเวณใกล้ ๆ กันนั้น แม้ว่า จะเดินหรือนั่งตรงไหนอย่างไรก็คิดกลัวอยู่ตลอดเวลา มันคงจะอยู่ใกล้ ๆ หรือกลัวว่ามันจะมากัดกิน ท่านเคยเล่าถึงสถานที่เช่นนี้ว่า

“...น่ากลัวจริง ๆ กลางวันก็กลัวเวลาไหนก็กลัว ยิ่งกลางคืนด้วยแล้วจิตยังมีแต่ตั้งหน้าตั้งตาที่จะกลัว นิ่งก็กลัว เดินจงกรมกลางค้ำกลางคืนตึกตื่นก็เดินทั้ง ๆ ที่กลัว ๆ นั้นเอง...”

ท่านเล่าถึงคราวเข้าไปตัดตัวเองที่ป่าเสือแห่งหนึ่ง ดังนี้

“...อยู่ในป่าในเขามันตื่นเต้น... แต่ก่อนเป็นป่าพวกสัตว์พวกเสือเนื้อร้ายเต็มไปหมดจริง ๆ... ก้าวเข้าทางนี้บับเป็นป่าแล้วมีสัตว์แล้ว พวกสัตว์พวกเนื้อพวกอิกังพวกหมู พอลึกเข้าไปก็พวก กวางพวกช้าง พวกเสือ เสือมีอยู่ทั่วไป สัตว์มีอยู่ที่ไหน เสือมีอยู่ที่นั่น มีอยู่ทั่วไป...

บางทีก็เสียงเสืออาว ๆ ขึ้นแล้วอาว ๆ ขึ้นข้างทางจงกรม โธ เสียงเสือมันไม่เหมือนเสียงเพลงลูกทุ่งละซี มันจะจับหัวเอา ประมาทได้หรือ เสียงอาว ๆ ขึ้นข้าง ๆ ไม่รู้มันมาตั้งแต่เมื่อไร ตอนมันหยุด

เสียงคำรามมันอวตามภาษาของมันแล้วนั่นละ มันน่ากลัวต่อนั้น ไม่ทราบมันจะมาแบบไหนซิ ได้ยินเสียงมันอยู่ มันอยู่ตรงนั้นก็ค่อยยังชั่วนะ พอเสียงเสียงไปแล้วไม่ทราบจะมาแบบไหน...

...เราไปอยู่ในที่ดัดสันดานจริง ๆ นะ ไม่ใช่ธรรมดานะ มีแต่ที่ดัดสันดานทั้งนั้นแหละ ปากก็ป่า เลือ กลางคืนเวลาเราเดินจงกรม มันไม่ใช่ธรรมดานะ แล้วยิ่งเสียงเลือด้วยนะ เราไปอยู่แคร์ ตอนตื่นเข้ามาเห็นรอยมันผ่านไปทางนี้แล้วฉากออกไป เพราะเราปิดกวาดไว้เรียบร้อย มันเดินผ่านไปผ่านมา มันก็เห็น ไอ้ เลือมา มาเมื่อไหร่ไม่รู้ แต่เขาก็ไม่ได้สนใจกับเรา เขาเดินฉากไปเฉย ๆ แสดงว่าเขาไม่ได้สนใจกับเรา เขาไปตามประสาของเขา เราก็อู้

ถ้ามันเดินวกเวียนนี้สนใจนะ มันสนใจ ถ้าพอทำ (หมายถึงเสือกัดกิน) มันก็อาจจะทำอย่างว่านะ นี่ไม่มี ไม่เคยปรากฏ เราเองก็ไม่เคยปรากฏ เสือกจริง ๆ ก็ไม่เคยเห็นในป่า แต่เสียงมันมีอยู่ทั่วไป กระหึ่ม กระหึ่ม

ไอ้ ขนนี้ไม่ทราบว่ามันลุกชูฟังเหมือนจรวดดาวเทียม มันเป็นเองนะ ไม่ทราบว่ากแล้วไม่กลัว มันลุกชู จิตหดเข้ามาหันเข้ามา สมมุติว่าอยู่ในชั้นบริกรรม **พุทโธ** ก็ติดกับ **พุทโธ** ไม่ให้ออกไปหาเสือ ความคิดนี้จะไปคว้าเอาพิษเอาภัยเอาอารมณ์ไม่ตั้งงาม เช่นอย่างกลัวอย่างนี้ มันก็เป็นอันตรายอันหนึ่ง ต้องคิดอย่างนั้นไม่ให้ออก หมุนตัวนั้น มันเป็นอย่างนั้น..."

ขณะความกลัวด้วย “พุทโธ”

ท่านว่าจากนั้นท่านก็ใช้ความกลัวนี้เองเป็นครูหรือเป็นอุบายเพื่อฝึกจิตให้เห็นเหตุเห็นผลกัน ดังท่านเคยเล่าว่า

“...พอความกลัวเริ่มขึ้นมาก **สติ** เริ่มจับ คือจิตนี้ห้ามหรือบังคับเด็ดขาดไม่ให้เคลื่อนจากจุดที่ตนต้องการ เช่นเราบริกรรม **พุทโธ พุทโธ...** ก็ให้อยู่กับคำบริกรรมนี้เท่านั้น เป็นก็ตาม ตายก็ตาม เสือกก็ตาม ช่างก็ตาม สัตว์อันตรายใด ๆ ก็ตามไม่ไปคิดไม่ไปยุ่ง ให้อยู่จุดเดียวคือคำบริกรรมนี้เท่านั้น

นี่หมายถึงขั้นเริ่มแรกของการภาวนาซึ่งต้องอาศัยคำบริกรรม กลัวมากเท่าไรจิตยิ่งติดแนบกับคำบริกรรมไม่ให้ปราศจากเลย ความมุ่งหมายนั่นคือหมายตายกับธรรมนี้เท่านั้น ไม่ให้จิตไปสู่อารมณ์ที่กลัวนั้น ๆ ธรรมคืออะไร คำบริกรรมนั่นแลคือบทแห่งธรรม...

ธรรมแท้จะปรากฏที่จิต ที่จิตกำลังบริกรรมอยู่นั้นแหละคือสังสมพลังของธรรมให้เกิดขึ้นที่ใจ มากน้อยตามความพากเพียรของตน

เมื่อสติได้ติดแนบอยู่กับคำบริกรรมบังคับจิตไม่ให้แยบออกไปสู่อารมณ์ที่เป็นภัย ซึ่งทำให้น่ากลัว น่าหวาดเสียวนั้น ให้อยู่เฉพาะกับคำบริกรรมนี้ติดต่อกันเป็นลำดับลำดา ก็เป็นการสังสมพลังคือกำลังของอรรถของธรรมขึ้นภายในจิตใจหนุนใจให้มีความแน่อนหนามากขึ้น ๆ

สุดท้ายจิตใจดวงนั้นก็แน่นเหมือนกับหินทั้งก้อนหรือภูเขาทั้งลูก... ทีนี้ ความที่เคยว่ากแล้ว ๆ คิดออกไปหาสิ่งที่น่ากลัวก็ไม่กลัว คิดไปถึงอันใด คำว่าน่ากลัวไม่กลัวทั้งนั้น

เฮ้ ! คิดหมดในแดนโลกธาตุนี้กลัวอะไร จะมีสิ่งน่ากลัวแม้สิ่งหนึ่ง มาปรากฏที่ใจนี้มีไหม ไม่มีเลย นั่นฟังซิ นั่นละ เมื่อถึงขั้นจิตเป็น **อตฺตา ทิ อตฺตโน นาโถ** คือช่วยตัวเองช่วยอย่างนั้น ฟังตนเองฟังอย่างนั้น อยู่กับตัวเองด้วยความแน่อนหนามันคงก็อยู่แบบนั้น... นี่เป็นสิ่งที่เราลืมไม่ได้ในชีวิตและการภาวนาของเราซึ่งไปอยู่ในสถานที่เช่นนั้น..."

เสือ : หมูป่า ต่อลูกเดือด

ประสบการณ์การเที่ยววิเวกของท่าน ทำให้ได้ยินได้ฟัง เรื่องราวแปลก ๆ เกี่ยวกับสัตว์ป่าหลายอย่าง เป็นต้นว่าท่านเคยเล่าการต่อสู้ระหว่างเสือกับหมูป่าทั้งคู่นอนตายอยู่ในบริเวณใกล้ ๆ กัน สภาพหมูป่าตามตัวแหลกหมด ส่วนเสือกก็พุ่งทะเลลุมหมด ด้วยเหตุเพราะไปเจอกันอย่างจังในช่องเขา ดังนี้

“...มันเป็นร่องลงมา ภูเขามันมีช่องลง ช่องแคบ ๆ นะ ทางโน้นเป็นหลังเขาที่จากหลังเขาลงมามันก็เป็นที่ช่องแคบลงมา ที่นี้พอดีไอ้หมูกี่ขึ้นช่องนี้ หมูใหญ่นะ... มันเห็นกันชัด ๆ อย่างนั้นนะ ไอ้เสือกก็ลงมาช่องนั้น พอดีมาพบกันตรงกลางนั้นเลย พัดกันเลย นั้นเห็นไหมละ ตายทั้งสองนะ หมูตายอยู่กับที่ เสือกเสือกคลานขึ้นไปตายข้างบน ตายทั้งสองเลยนั้นแหละอย่างนั้น กำลังวังชามันพัดกัน นี่ไปถูกที่คับขันด้วยแล้ว ต่างคนต่างก็ไม่ถอยกัน สู้กันเลย

สุดท้ายก็ตายทั้งสองเลย หมูตายอยู่กับที่ ส่วนเสือกตะเกียกตะกายขึ้นไปนั้นก็ไปตายอยู่ที่นั่น พุ่งทะเลลุมหมดเลย ถ้าไล่หนีปลิวออกมาทะเลลุมหมด ส่วนหมูกี่ตามเนื้อตัวแหลกหมด เสือกกัด ไอ้เสือกก็พุ่งทะเลลุมหมด หมูตัน มันทำอย่างนั้นนะ หมูมันทำอย่างนี้ สมมุติว่ามันดันอย่างนี้ ไม่ใช่ต่งง่าย ๆ นะ มันชีวิต ชีวิตตลอดเลยนะ นี่ก็ตาย อย่างนั้นแหละ มันไม่ถอยกันง่าย ๆ

ที่เสือกกัดมันได้เฉพาะเวลามันเพลอ ถ้าเป็นหมูใหญ่หมูโตนอย่างนั้น เวลามันผ่านไปผ่านมาเราถึงฟังเสียงรู้ หมูนี้รู้สึกจะไม่ขยาดครันคร้ามต่ออะไรเสียงดั่ง โครมคราม โครมคราม โครมครามมา ไม่ได้เก็บเสียงนะ พวกหมูป่าเป็นฝูง ก็มีเสียงดั่งเหมือนกัน...”

๖

สมาธิแน่นหนามั่นคง

ติดสุขในสมาธิ

ย้อนกลับมากล่าวถึงการโหมความพากเพียรในพรพราษาที่ ๑๐ ของหลวงตาจนทำให้ผลแห่งสมาธิธรรมของท่านในระยะนั้นมีความแน่นหนามั่นคงมาก ดังนี้

“...จิตมีความเจริญขึ้นเรื่อย ๆ สมาธิมีความแน่นหนามั่นคง ถึงขนาดที่จะทำให้แน่วอยู่ในสมาธินั้นสักกี่ชั่วโมงก็อยู่ได้ และเป็นความสุขอย่างยิ่งจากการที่จิตใจ ไม่ฟุ้งซ่านรำคาญ ไม่อยากจะทำอะไรเลย

ตาก็ไม่อยากดู หูก็ไม่อยากฟังเพราะมันเป็นการยุ่งกวน ครอบงวนจิตใจให้กระเพื่อมเปลว ๆ แต่มีความพอใจยินดีอยู่กับการที่จิตหยังเข้าสู่ความรู้อันเดียวแน่วอยู่อย่างนั้น นี่ละมันทำให้ติดได้อย่างนี้เอง จนขนาดที่ว่า สุดท้ายก็นึกว่าความรู้ที่เด่น ๆ อยู่นี้เองจะเป็นนิพพาน จอ่กันอยู่นั้นว่าจะเป็นนิพพาน สุดท้ายมันก็เป็นสมาธิอยู่อย่างนั้นละ จนกระทั่งวันตายก็จะต้องเป็นสมาธิ และติดสมาธิจนกระทั่งวันตาย...”

สำหรับตัวท่านติดสมาธิอยู่เช่นนี้ถึง ๕ ปีเต็ม ยังไม่ยอมก้าวเข้าสู่ชั้นปัญญาเพื่อถอดถอนกิเลสออกให้สิ้นซาก

ไต่ถามผู้รู้เพื่อหาเหตุผล

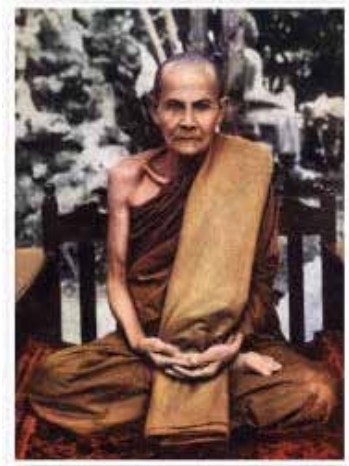
ในระยะที่ยังคงติดสมาธิอยู่นี้ ท่านพูดอยู่เสมอว่า

“...หากไม่มีท่านอาจารย์มันมาจุดมาลากออกไป ก็จะไม่ติดสมาธิอยู่เช่นนี้กระทั่งวันตายเลยทีเดียวนะ แม้กระนั้นก็ตาม ก็ยังไม่ยอมลงใจง่าย ๆ กลับมีข้อโต้แย้ง หาเหตุผลพลาบกับท่านอาจารย์มัน ชนิดดาดาดาดแดงทีเดียวนะ จนถึงกับว่าพระทั้งวัดแตกฮือกันมาเต็มอยู่ใต้ถุนกุฏิ เพื่อฟังการโต้กับท่านอาจารย์มัน...”

ท่านไม่ได้ไต่ครูบาอาจารย์ด้วยทิวิมานะอวดรู้อวดฉลาด แต่เป็นการโต้ด้วยความที่ท่านมีความเข้าใจและเชื่อมั่นว่า อันนี้ก็เป็นของจริงอันหนึ่งของท่าน ส่วนท่านอาจารย์มันก็จริงอันหนึ่งของท่านเช่นกัน จึงเป็นการโต้เพื่อหาเหตุผลหาหลักเกณฑ์จริง ๆ แต่สุดท้ายท่านก็ยอมหมอบกราบต่อเหตุผล ต่อความแยบคายด้วยความรู้จริงเห็นแจ้งของครูบาอาจารย์

การไต่หาความจริงในครั้งนั้นของท่าน เริ่มด้วยคำถามของท่านอาจารย์มันว่า “ท่านมหา สบายดีหรือ ไจ ?”

ลูกศิษย์ตอบ “สบายดีอยู่ สงบดีอยู่ ครับกระผม”

“ท่านจะนอนตายอยู่นั้นหรือ ?”

อาจารย์ถามต่อพร้อมกับแสดงสีหน้าสีตาแบบเอาจริงชนิดเตรียมเขนเต็มที่แล้วว่า

“ท่านรู้ไหม ? สุขในสมาธิเหมือนกับเนื้อติดฟัน ท่านรู้ไหม ? สมาธิก็เหมือนกับเนื้อติดฟันนั้นแหละ มันสุขขนาดไหน เนื้อติดฟัน ท่านรู้ไหม ?”

ท่านขนาบต่ออีกว่า “ท่านรู้ไหมว่า สมาธิทั้งแท่งนั้นละ คือตัวสมุทัยทั้งแท่งท่านรู้ไหม ?”

ลูกศิษย์ได้เหตุผลกับอาจารย์ทันทีว่า “ถ้าหากว่าสมาธิเป็นตัวสมุทัยแล้วสัมมาสมาธิจะให้เดินที่ไหน ?”

อาจารย์แก้ว่า “มันก็ไม่ใช้สมาธิตายนอนตายอยู่อย่างนี้ซิ สมาธิของพระพุทธเจ้า สมาธิต้องรู้สมาธิ ปัญญาต้องรู้ปัญญา อันนี้มันเอาสมาธิเป็นนิพพานเลย มันบ้าสมาธินี้ สมาธินอนตายอยู่ไหนหรือ เป็นสัมมาสมาธินะ เอ้า ๆ พุดออกมาซิ”

คราวนี้ลูกศิษย์จึงยอมลงใจ ยอมหมอบกราบต่อครูบาอาจารย์ เพราะชัดเจนในเหตุผลแล้ว

เพราะจากบ้านไปนาน

ปีที่ท่านบวชได้ ๑๒ พรรษา ครั้งหนึ่งมีความจำเป็นต้องเข้ามาทำธุระที่อุตรธานี หลังจากพักได้ระยะหนึ่งแล้ว ขณะที่ท่านกำลังจะเข้าไปในตลาด ทันใดนั้นหญิงสาวรุ่นคนหนึ่งอายุราว ๑๗ - ๑๘ ปี ก็ตรงรี่เข้ามาหาท่าน จากนั้นจึงนั่งลงแล้วประนมมือขึ้น และถามขึ้นด้วยน้ำเสียงที่บ่งบอกว่า เป็นคนคุ้นเคยกันมานานแล้วว่า

“เอ้า หลวงพี่จะกลับแล้วหรือ ?”

ท่านรู้สึกแปลกใจอยู่ไม่น้อย นึกอยู่ในใจว่า “ใครกันหนอ? เด็กน้อยนี้ทำไมถึงได้ฉลาดกล้าเข้ามาถามเราในท่ามกลางฝูงชนเช่นนี้หนอ ?”

จากนั้นท่านก็ตอบด้วยท่าทางเป็นปกติว่า “ยัง เราเข้าไปธุระในตลาดเฉย ๆ นางมาจากไหนละ ?”

พอถามเช่นนี้เข้า ถึงกับทำให้หญิงสาวคนนั้นระเบิดหัวเราะออกมาเสียยกใหญ่ เพราะขบขันว่า พี่ชายไปบวชแล้วคงจะจากบ้านไปอยู่ป่าเสียนาน จนกระทั่งจำไม่ได้แม้แต่น้องสาวของตัวเอง จึงพูดทั้งที่ยังหัวเราะอยู่นั้นว่า

“โอยหนอ จำไม่ได้กระทั้งน้องสาวน้อ”

น้องพูดขึ้นเช่นนั้นพร้อมบอกชื่อบอกนามช่วยฟื้นความจำให้ ท่านจึงนั่งคิดอยู่นิดหนึ่ง พอระลึกได้เท่านั้นก็หัวเราะขึ้นเช่นกัน

“โอย เราก็จำไม่ได้”

เหตุที่ท่านจะจำน้องสาวคนนี้ได้ก็เพราะตอนท่านออกบวช น้องสาวอายุได้ ๕ ขวบเท่านั้น เมื่อท่านจากไปในที่ต่าง ๆ นาน ๆ ครั้งจึงจะกลับมาเยี่ยมบ้าน ครั้นเมื่อน้อง ๆ โตเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว ท่านเลยไม่สามารถจะจดจำได้

“... ท่านรู้ไหม ? ...

สุขในสมาธิเหมือนกับเนื้อติดฟัน
ท่านรู้ไหม ?

สมาธิก็เหมือนกับเนื้อติดฟัน
นั้นแหละ...

สมาธิทั้งแท่งนั้นละ

คือตัวสมุทัยทั้งแท่ง

ท่านรู้ไหม ? ๆ ...”

หนังสือที่หลงตาใช้ศึกษาระหว่างการเรียนปริยัติธรรม
ยังคงเก็บรักษาไว้ในสภาพที่สมบูรณ์

“...ในธรรมท่านสอนไว้ว่า
ปริยัติ คือการศึกษาเล่าเรียน ปฏิบัติ คือการดำเนินงาน
เมื่อได้ศึกษามาแล้วออกปฏิบัติตามแบบแปลนแผนผัง
ที่พระองค์ทรงชี้แจงไว้แล้วนั้น ทีนี้ผลก็จะปรากฏเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา
เหมือนเราสร้างตึกสร้างร้าน นั้นแล...”

๗

ก้าวเดินทางปัญญา

เครื่องประกอบครบ

ผลแห่งการฝึกสมาธิของท่านในขณะนี้ ท่านกล่าวว่ามีความแน่นอนหาพอตัวแล้ว ถ้าเป็นประเภทอาหารก็เรียกว่า มีทั้งผัก ทั้งเนื้อ ปลา เครื่องปรุงอะไรต่าง ๆ ครบหมดแล้ว จะทำเป็นแกงก็ได้ หุงต้มก็ได้ ทอดก็ได้ เป็นแต่เพียงว่าเอามาแชไว้เฉย ๆ ยังไม่ยอมแกงเท่านั้นเอง เพราะท่านว่าแม้แต่มากินสมาธิว่าเป็นมรรคผลนิพพาน มัวมากินผักกินหญ้าด้วยเข้าใจว่าเป็นแกง ต่อเมื่อเริ่มก้าวเดินทางด้านปัญญาจึงเท่ากับเอาอาหารประเภทต่าง ๆ เหล่านั้นมาแกงกิน ดังนี้

“...พอออกจากสมาธิ ด้วยอำนาจกรรมอันแผ่ตร้อนของท่านอาจารย์มันเช่นเอาอย่างหนัก จึงออกพิจารณา พอพิจารณาทางด้านปัญญาก็ไปได้อย่างคล่องตัวรวดเร็ว เพราะสมาธิพร้อมแล้วเหมือนกับเครื่องที่พลัมภาระที่จะมาปลูกบ้านสร้างเรือนนี้มีพร้อมแล้ว เป็นแต่เราไม่ประกอบให้เป็นบ้านเป็นเรือนเท่านั้น มันก็เป็นเศษไม้อยู่เปล่า ๆ ไม่เกิดประโยชน์อะไร

นี่สมาธิก็เป็นสมาธิอยู่อย่างนั้นเมื่อไม่นำมาประกอบให้เป็นสติปัญญามันก็หนุอะไรไม่ได้ จึงต้องพิจารณา ตามอย่างที่ท่านอาจารย์มันท่านเช่นเอา พอท่านเช่นเท่านั้นมันก็ออก พอออกเท่านั้น มันก็รู้เรื่องราว ฆ่ากิเลสตัวนั้นได้ ตัดกิเลสตัวนี้ได้โดยลำดับ ๆ เกิดความตื่นเนื้อตื่นตัวขึ้นมา

‘โห ! เราอยู่ในสมาธิ เรานอนตายอยู่เฉย ๆ มากี่ปีก็เดือนแล้ว ไม่เห็นได้เรื่องได้ราวอะไร’

คราวนี้ก็เร่งทางปัญญาใหญ่ หมุนตัวทั้งกลางวันกลางคืนไม่มีห้ามล้อบ้างเลย แต่ผมมันนิสัยโลดโผนนะ ถ้าไปแ่งไหนมันไปแ่งเดียว พอดำเนินทางปัญญาแล้ว มันก็มาตำหนิสมาธิว่า

‘มานอนตายอยู่เปล่า ๆ’

ความจริงสมาธิก็เป็นเครื่องพักจิตถ้าพอดีจริง ๆ ก็เป็นอย่างนั้น นี่มันกลับมาตำหนิสมาธิว่ามานอนตายอยู่เปล่า ๆ ก็ปีไม่เห็นเกิดปัญญา...”

บ้าหลงสังขาร

โดยปกติท่านอาจารย์มันจะพูดกับท่านแบบธรรมดาคล้ายพ่อแม่พูดกับลูก แต่หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับการภาวนาแล้ว จะไม่พูดแบบธรรมดาเลย แต่จะจริงจังเด็ดขาดและพูดอย่างคึกคักเต็มที่ ซึ่งถูกกับจริตนิสัยที่ผาดโผนจริงจังของท่านมาก คราวนี้ก็เช่นกัน หลังจากที่เพลินกับการพิจารณาทางด้านปัญญาถึงกับลืมหลับลืมนอน จนกระทั่งท่านอาจารย์มันต้องได้ใส่ปัญหาแก่ท่าน ดังนี้

“...เวลามันออกทางด้านปัญญาแล้วนะ

‘โห ! มันพิจารณาทั้งวันทั้งคืน ไม่ได้หลับได้นอน นี่ก็ไม่ได้นอนมา ๒ คืน ๓ คืนแล้ว มันหมุนตัว ๆ เลย ทั้งวันเลย’

‘นั่นละ มันหลงสังขาร’ ท่านอาจารย์มันว่า

จึงได้เหตุผลกับอาจารย์มันว่า

‘ไม่พิจารณามันก็ไม่วู้ ถ้าไม่พิจารณามันก็ไม่วู้’

‘นั่นละ บ้าสังขาร บ้าหลงสังขาร...’

ที่แรกนี้ท่านไม่เข้าใจคำว่า **บ้าหลงสังขาร** เพราะท่านอาจารย์มันก็ไม่ได้อธิบายถึงความหมายไว้ให้ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะท่านรู้ถึงอุปนิสัยของลูกศิษย์ว่าเป็นคนผาดโผน จึงได้ใส่ปัญหาแบบผาดโผนให้ต่อเมื่อผ่านไปแล้ว ท่านจึงเข้าใจความหมาย ดังนี้

“...ความหมายท่านว่า ถ้าจะพูดให้พอเหมาะนะ คือเราจะใช้ทางด้านแก๊กิเลสก็ตาม เรื่องของมรรคก็ตาม เรื่องของสมุทัยก็ตาม จะต้องเอาสังขารนี้ออกใช้ แต่เวลานี้สังขารมันใช้จนเลยเถิด มันเกินประมาณ มันเป็นสมุทัย ให้ใช้พอเหมาะพอดีมันจึงเป็นมรรคฆ่ากิเลส นี่มันเลยเถิดแล้วจึงไม่ได้หลับได้นอน

เพราะงั้นท่านถึงบอกมันหลงสังขาร คือสังขารมรรคที่แก๊กิเลสนี้ มันเป็นสมุทัยอยู่ในตัวของมันนั่น นี่เราไม่วู้ที่ท่านเหนือกว่า ท่านรู้นี้ เราถึงได้เถียงกับท่าน

‘ถ้าไม่พิจารณามันก็ไม่วู้’

‘นั่นแหละมันหลงสังขาร บ้าหลงสังขาร’ ขนานเลย ทั้งหมดเลยปัญหานี้ท่านไม่เอาไว้เลยนะ ท่านโยนทั้งหมด ให้เราหาใหม่...”

แบ่งพัก แบ่งสู้

ถึงตอนนี้ เมื่อท่านอาจารย์มันใส่ปัญหาให้ท่านได้ขบคิด ท่านจึงใคร่ครวญดูใหม่ พบว่า

“...จึงได้มายับยั้งชั่งตัว เวลามันไปเต็มเหนี่ยวของมันแล้วก็ลืมใต้จิต แล้วก็หลงสังขาร ก็เอาอันนั้นเข้ามาพิจารณาย้อนเข้ามา หักเอาไว้ เบรกเอาไว้ เบรกอย่างแรงเลย เมื่อมันไปเต็มเหนี่ยวแล้วมันเมื่อยมันเพลีย แต่จิตไม่ยอมสติปัญญาไม่ถอย รั้งเอาไว้ ๆ ให้เข้าสู่สมาธิเพื่อความสงบพักงาน บีบบังคับให้เข้ามา ๆ

จนกระทั่งเอาคำบริกรรม **พุทโธ** มาบริกรรม **พุทโธ พุทโธ... ให้มาอยู่กับ พุทโธ** ไม่ให้มันออกไปทำงานนี้ มันจะเลยเถิดอีก ให้มันรั้งเข้ามา ให้มันอยู่กับความสงบคือสมาธิของเรานั้นแหละ สมาธิมันเต็มภูมิอยู่แล้ว แต่ไม่ได้ใช้ เห็นว่าสมาธินี้เหมือนเรานอนตายว่างั้นเถอะ ดิตสมาธินี้

ที่นี้ มันก็หมუნสติปัญญา ที่นี้มันจะเลยเถิดอีก รั้งเข้ามา ที่นี้เวลาจิตมันเข้าสู่ความสงบนะ แน่วไอ้โห เหมือนถอดเลี่ยนถอดหนาม สงบเย็น... แต่กระนั้นยังต้องบังคับไว้นะ ไม่งั้นมันพุ่งออกทำงานอีก งานมันยังเหนื่ออันนี้อีก ต้องบังคับไว้ แต่จับเงื่อนได้ว่า เมื่อเข้าพักสงบแล้ว มันมีกำลังวังชา แล้วออกไปทำงานได้ เหมือนกับเราทำการทำงานมามากแล้วเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า เราก็มาพักผ่อนนอนหลับหรือรับประทานอาหารเสร็จแล้วก็มาพักผ่อนนอนหลับซะ

ถึงจะเสียเวล่ำเวลาหน้าที่การงานไปในเวลานั้นก็ตาม แต่เสียไว้เพื่อสั่งสมกำลังในงานต่อไป อันนี้จิตของเรามันจะพุ่ง พุ่งเข้างานก็ตาม แต่การพักนี้เพื่อเป็นกำลังของจิตที่จะดำเนินงานต่อไป นี่มันถึงได้รู้

เวลาออกทางด้านปัญญานี้ โถ! ไม่มีในตำรา ว่างั้นเถอะ เราก็เรียนมาเหมือนกัน เพราะฉะนั้นจึงกล้าพูดได้... ตามต่อนกิเลส กิเลสประเภทไหนเป็นยังงี สติปัญญานี้เหนือกว่า ๆ ตามต่อนกันทัน เภา

กันไปเรื่อย ๆ มันเป็นเอง นั่นละที่มันเพลิน มันไม่ได้หลับได้นอน มันเพลินฆ่ากิเลส เพราะมันเห็นภัย
อย่างสุดหัวใจแล้ว ถึงขนาดที่ว่า

‘ยังไงกิเลสไม่ตาย เราต้องตาย...’

มายคลุกวงใน

เมื่อถึงขั้นนี้แล้ว ท่านว่ามันยังเห็นโทษเห็นภัยของกิเลสอย่างหนัก ขณะเดียวกันก็เห็นคุณค่า
ของความหลุดพ้นมีน้ำหนักเท่า ๆ กัน เมื่อเป็นเช่นนี้ การต่อสู้ห้าหั้นระหว่างธรรมกับกิเลสจึงไม่มีวันที่
จะยอมแพ้กันได้เลย ท่านเล่าอย่างถึงใจว่า

“...มันก็ฟุ้งนะสิ มีแต่ว่าตายเท่านั้น เรื่องแพ้ไม่พูดเลย
แพ้ก็ต้องแบกหามลงเปลไปเลย ที่จะให้ยกมือยอมแพ้นั้นไม่มี ชัด
กันขนาดนั้น... ถ้าได้ลงทางจงกรมแล้วมันไม่รู้จักหยุด ไม่ว่าจะเวลา
เวลาร้อนหนาวมันไม่ได้สนใจ คือจิตมันอยู่ที่นั่นมันไม่ได้ออกกะ
ออกไปตามดินฟ้าอากาศนี้ไม่ได้ ออกไปหาร่างกายนี้วันหนึ่งมันก็
ไม่ได้ออก มันพัดกันอยู่ภายในเหมือนนักมวยชกวงใน ว่าจันเอะ
นะ ใครจะไปสนใจเรื่องความเจ็บความปวด มันไม่สนใจนะ

อันนี้กิเลสมันชกวงในนะ ระหว่างธรรมกับกิเลสพัดกัน
วงใน มันเป็นอย่างนี้หมุนตัว ๆ เดินจงกรมตั้งแต่ฉันอาหารเสร็จ
แล้วจนกระทั่งถึงเวลาปิดกวาดตอนเย็นนะ มันเดินได้
ยังงี้ คือมันไม่รู้เวลาลำเวลา

จนกระทั่งเวลาหยุดจากทางจงกรมแล้ว มอง
เห็นกาน้ำนี้มันจะตายเลย มันไม่ได้กินน้ำ โดดควา
กาน้ำมารินนี้ กลิ่นนี้ โห กลิ่นไม่ทัน สำลัก ก๊ก ๆ ๆ
เวลามันพัดกันนี้ไม่ได้สนใจกับสิ่งเหล่านั้นะ เวลาออก
มาแล้วมาเห็นกาน้ำนี้สิ โอ้โห โดดใส่เลยเชียวนะ มัน
จะตาย แหม มันขนาดนั้นนะ

เราไม่ถึงฟ้าเท้าแตกแต่ออกร้อน โอ้โห เหมือนโพลนแหละ พอมาถึงที่พักถึงรุ่งนะ ตอนนั้นไม่รู้
แดดก็ไม่รู้ร้อน มันไม่สนใจกับแดดกับฝนอะไร แต่ไม่ได้เคยตากฝนเดินจงกรม แต่ตากแดดนี้เคยแล้ว
เราเอาผ้าอาบน้ำมาพับครึ่งแล้วก็มัดผูกบนศีรษะนี้ แล้วก็มาผูกใส่คางเหลือแต่ตา
เดินจงกรมกลางแจ้งทีเดียว

บนไร่ร้างสวนร้างเขา เอกันอยู่นั้น ไม่มีร่มเลย ร่มไม่ร่มช่างหัวมัน
พาดลงนั้นเลยทำได้นะ ไม่สนใจกับร้อนกับหนาวอะไรเลยเพราะอันนี้มันรุนแรงภายในใจ

นี่... แล้วไม่ใช่เดินอยู่วันหนึ่งวันเดียว นั่นสิ มันเป็นประจำของมันอย่างนั้นพอเข้าทางจงกรม
แล้ว เท่านั้นแหละ ไม่มีเวลาเวลานาทีมายุ่งกวน มีแต่อันนี้พัดกันอยู่ภายใน หมุนตัว ๆ เราก็เดิน ก็เดิน
ไปยังงั้นละ แต่ทางนี้ทำงานอยู่ตลอดเวลา เดินสะเปะสะปะไปตามเรื่องของมัน ที่นี้เดินไม่หยุดสิ วันนี้ก็
เดินวันหน้าก็เดิน เดินหลายวันต่อหลายวัน...

...เดินจงกรมไม่รู้จักหยุด... ไม่รู้ว่าเหนื่อยว่าอะไร เพราะมันหมุนตัว ๆ อยู่นิ่งงานอยู่นี้ เดินไป

ทางจงกรม

*“...เอาผ้าอาบน้ำมาพับครึ่ง
แล้วก็มัดผูกบนศีรษะนี้
แล้วก็มาผูกใส่คาง เหลือแต่ตา
เดินจงกรมกลางแจ้งทีเดียว...”*

บางทีเดินจงกรมนี้ โนนเซซัดเข้าไปในป่าโนน โครมครามในป่าโนนเพราะจิตมันไม่ออก ตาก็มีดมัวไปหมดละซี มีแต่ซาก้าวกวไป ๆ ก็เข้าไปโนน แล้วออกมาอีกที เอาอีกอยู่งั้น คำว่าน้ำท่าอะไร ๆ ไม่สนใจทั้งนั้นเมื่อถึงขั้นตะลุมบอนกัน...”

มองดูคน... เนื้อหนังแดงโร่

ย้อนกล่าวถึงอุบายวิธีพิจารณาด้านปัญญาที่ท่านดำเนินเป็นลำดับมานี้ ท่านเคยกล่าวไว้ในคราวอบรมพระเณรเสมอ ๆ เพราะเป็นสิ่งที่ท่านเน้นหนักมากเฉพาะอย่างยิ่งแก่นักบวช จะได้รู้จักวิธีพิจารณาอันนำมาซึ่งความสงบร่มเย็นภายในใจ ดังนี้

“...ก็เร่งทางด้านปัญญา เร่งทางกายนี้ก่อน ตอนอสุภะ^๑ นี่สำคัญอยู่มากนะสำคัญมากจริง ๆ พิจารณาอสุภะนี่มันคล่องแคล่วแกลวักล้า มองดูอะไรทะเลไปหมด ไม่ว่าจะหญิงจะชายจะหนุ่มจะสาวขนาดไหน

เข้า พุดให้เต็มตามความจริงที่จิตมันกล้าหาญนะ ไม่ต้องให้มีผู้หญิงเฒ่า ๆ แก่ ๆ ละ ให้มีแต่หญิงสาว ๆ เต็มอยู่ในชุมชนมนั้นนะ เราสามารถจะเดินบุกเข้าไปในที่นั้นได้โดยไม่ให้มีโรคะตันทาอันใดแสดงขึ้นมาได้เลย นั่น ความอาภาวของจิตเพราะอสุภะ

มองดูคนมีแต่หนังห่อกระดูก มีแต่เนื้อแต่หนังแดงโร่ไปหมด มันเห็นความสวยความงามที่ไหน เพราะอำนาจของอสุภะมันแรง มองดูรูปไหนมันก็เป็นแบบนั้นหมด แล้วมันจะเอาความสวยงามมาจากไหนพอให้กำหนดยินดี เพราะฉะนั้นมันจึงกล้าเดินบุก เข้า ! ผู้หญิง สาว ๆ สวย ๆ นั้นแหละ บุกไปได้อย่างสบายเลยถึงคราวมันกล้า เพราะเชื่อกำลังของตัวเอง

แต่ความกล้านี้ก็ไม่ถูกกับจุดที่จิตอึดตัวในขั้นกามราคะ จึงได้ดำเนินตัวเองเมื่อจิตผ่านไปแล้ว ความกล้านี้มันก็บ้าอันหนึ่งเหมือนกัน แต่ตอนที่ดำเนินก็เรียกว่าถูกในการดำเนินเพราะต้องดำเนินอย่างนั้น เหมือนการดำเนินอาหารในเวลาอึดแล้วนั้นแล จะผิดหรือถูกก็เข้าในทำนองนี้

การพิจารณาอสุภะอสุภะ พิจารณาไปจนกระทั่งว่าราคะนี้ไม่ปรากฏเลย ค่อยหมดไป ๆ และหมดไปเอาเฉย ๆ ไม่ได้บอกเหตุบอกผล บอกกาลบอกเวลาบอกสถานที่บอกความแน่ใจเลยว่า ราคะความกำหนดยินดีในรูปหญิงรูปชายนี้ได้หมดไปแล้ว ตั้งแต่ขณะนั้นเวลานั้นสถานที่นั้น ไม่บอก จึงต้องมาวินิจฉัยกันอีก ความหมดไป ๆ เฉย ๆ นี้ไม่เอา คือจิตมันไม่ยอมรับ

ถ้าหมดตรงไหนก็ต้องบอกว่าหมด ให้รู้ชัดว่า หมดเพราะเหตุนั้น หมดในขณะนั้น หมดในสถานที่นั้น ต้องบอกเป็นขณะให้รู้ชัด ฉะนั้นจิตต้องย้อนกลับมาพิจารณาหาอุบายวิธีต่าง ๆ เพื่อแก้กันอีกเมื่อหมดจริง ๆ มันทำไม่ไม่ปรากฏชัดว่าหมดไปในขณะนั้นขณะนั้นะ

พอมองเห็นรูป มันทะเลไปเลยเป็นเนื้อเป็นกระดูกไปหมดในร่างกายนั้น ไม่เป็นหญิงสวย หญิงงาม คนสวยคนงามเลย เพราะอำนาจของอสุภะมีกำลังแรงเห็นเป็นกองกระดูกไปหมด มันจะเอาอะไร

^๑ กรรมฐานที่ยึดเอาซากศพเป็นอารมณ์ เพื่อพิจารณาให้เห็นความไม่งาม ความไม่เที่ยงแท้ของสังขาร

ไปกำหนดยินดีเล่าในเวลาจิตเป็นเช่นนั้น ที่นี้ก็หาอุบาย
พลิกใหม่ว่า

‘ราคะนี้มันสิ้นไปจนไม่มีอะไรเหลือมัน มันสิ้นใน
ขณะใดด้วยอุบายใด ? ทำไมไม่แสดงบอกให้ชัดเจน’

จึงพิจารณาพลิกใหม่ คราวนี้เอาสูกะเข้ามาบังคับ
พลิกอันที่ว่าสูกะที่มีแต่ร่างกระดูกนั้นออกเอาหนังหุ้ม
ห่อให้สวยให้งาม นี่เราบังคับนะ ไม่งั้นมันทะลุไปทาง
อสุภะทันที เพราะมันช้านาญนี่ จึงบังคับให้หนังหุ้มกระดูก
ให้สวยให้งามแล้วนำเข้ามาติดแนบกับตัวเอง นี่วิธีการ
พิจารณาของเรา เดินจงกรมก็ให้ความสวยความงามรูปอัน
นั้นนะติดแนบกับตัวติดกับตัวไปมาอยู่อย่างนั้น

เฮ้ มันจะกินเวลานานสักเท่าไร ? หากยังมีอยู่
มันจะต้องแสดงขึ้นมา หากไม่มีก็ให้รู้ว่าไม่มี...

เหมือนว่าหมดกามราคะ

หลังจากเอาวิธีการนี้มาปฏิบัติได้ ๔ วันเต็ม ๆ ก็
ไม่แสดงความกำหนดยินดีขึ้นมาแต่อย่างใด ถึงจุดนี้ท่าน
กล่าวว่า

‘...ทั้ง ๆ ที่รูปนี้สวยงามที่สุดมันก็ไม่แสดง มันคอยแต่จะหยั่งเข้าหนังห่อกระดูก แต่เราบังคับ
ไว้ให้จิตอยู่ที่ผิวหนังนี้ พอถึงคืนที่ ๔ น้ำตาร่วงออกมา บอกว่า ‘ยอมแล้ว ไม่เอา’ คือมันไม่ยินดีนะ มัน
บอกว่า

‘ยอมแล้ว’

ด้านทดสอบก็ว่า ‘ยอมอะไร ถ้ายอมว่าสิ้นก็ให้รู้ว่าสิ้นซิ ยอมอย่างนี้ไม่เอา ยอมชนิดนี้ ยอมมี
เล่ห์เหลี่ยม เราไม่เอา’

กำหนดไป กำหนดทุกแง่ทุกมุมนะ แง่ไหนมุมใดที่มันจะเกิดความกำหนดยินดี เพื่อจะรู้ว่าความ
กำหนดยินดีมันจะขึ้นขณะใด เราจะจับเอาตัวแสดงออกมานั้นเป็นเครื่องพิจารณาถอดถอนต่อไป พอฝึก
เข้าไป ๆ กำหนดเข้าไป ๆ แต่ไม่กำหนดพิจารณาอสุภะนะ ตอนนั้นพิจารณาแต่สูกะอย่างเดียวเท่านั้น
๔ วันเต็ม ๆ เพราะจะหาอุบายทดสอบหาความจริงมันให้ได้

พอสัก ๓ - ๔ หุ่บล่วงไปแล้วในคืนที่ ๔ มันก็มีลักษณะยุบยับ เป็นลักษณะเหมือนจะกำหนดใน
รูปสวย ๆ งาม ๆ ที่เรากำหนดติดแนบกับตัวเป็นประจำในระยะนั้น มันมีลักษณะยุบยับขอบกล สติทัน
นะเพราะสติมีอยู่ตลอดเวลา นี่ พอมีอาการยุบยับก็กำหนดเสริมขึ้นเรื่อย ๆ

‘นั่นมันมีลักษณะยุบยับเห็นไหม จับเจ้าตัวโจรหลบซ่อนได้แล้วทีนี้ นั่นเห็นไหม มันสิ้นยังงี้ ถ้า
สิ้นทำไมจึงต้องเป็นอย่างนี้’

กำหนดขึ้น ๆ คือ คำว่ายุบยับนั้นเป็นแต่เพียงอาการของจิต แสดงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ไม่ได้
ทำอวัยวะให้ไหวนะ มันเป็นอยู่ภายในจิต พอเสริมเข้า ๆ มันก็แสดงอาการยุบยับ ๆ ให้เป็นที่แน่ใจว่า

“...พอมองเห็นรูป
มันทะลุไปเลย
เป็นเนื้อเป็นกระดูกไปหมด
ในร่างกายนั้น
ไม่เป็นหญิงสวยหญิงงาม
คนสวยคนงามเลย...”

‘เฮ้อ นี่มันยังไม่หมด เมื่อยังไม่หมดจะปฏิบัติยังไง ?’

ที่นี้ ต้องปฏิบัติด้วยอุบายใหม่โดยวิธีลับเปลี่ยนกัน ทั้งนี้เพราะทางไม่เคยเดิน ลังไม่เคยรู้ จึงลำบากต่อการปฏิบัติอยู่มาก พอเรากำหนดไปทางอสุภะนี้สุภะมันดับพืบเดียวนะ มันดับเร็วที่สุดเพราะความชำนาญทางอสุภะมาแล้ว

พอกำหนดอสุภะมันเป็นกองกระดูกไปหมดทันที ต้องกำหนดสุภะความสวยงามขึ้นมาแทนที่ลับเปลี่ยนกันอยู่นั้น นี่ก็เป็นเวลานานเพราะหนทางไม่เคยเดิน มันไม่เข้าใจก็ต้องทดสอบด้วยวิธีการต่าง ๆ จนเป็นที่แน่ใจ จึงจะตัดสินใจลงทางใดทางหนึ่งได้ ที่นี้...”

ตื่นเงาตัวเอง

หลังจากได้ลองทดสอบกำหนดอสุภะและสุภะลับเปลี่ยนกันไปมาอยู่นั้น วาระสุดท้ายที่จะทำให้ท่านได้รู้ความจริงก็คือ

“...เวลาจะได้ความจริง ก็นั่งกำหนดอสุภะไว้ตรงหน้า จิตกำหนดอสุภะไว้ให้ตั้งอยู่อย่างนั้นไม่ให้เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด คือตั้งให้คงที่ของมันอยู่อย่างนั้นละ จะเป็นหนังห่อกระดูกหรือว่าหนังออกหมดเหลือแต่กระดูกก็ให้มันรู้อยู่ตรงหน้านั้น แล้วจิตเพ่งดูด้วยความมีสติจดจ่ออยากรู้อยากเห็นความจริงจากอสุภะนั้นว่า

เฮ้อ ! มันจะไปไหนมาไหน กองอสุภะกองนี้จะเคลื่อนหรือเปลี่ยนตัวไปไหนมาไหน คือเพ่งยังไถมันก็อยู่อย่างนั้นละ เพราะความชำนาญของจิต ไม่ให้ทำลายมันก็ไม่ทำ เรายังคับไม่ให้มันทำลาย ถ้ากำหนดทำลายมันก็ทำลายให้พังทลายไปในทันทีนะ เพราะความเร็วของปัญญา แต่เราไม่ให้ทำลาย ให้ตั้งอยู่ตรงหน้านั้นเพื่อการฝึกซ้อมทดสอบกันหาความจริงอันเป็นที่แน่ใจ

พอกำหนดเข้าไป ๆ อสุภะที่ตั้งอยู่ตรงหน้านั้น มันถูกจิตกลืนเข้ามา ๆ อมเข้ามา ๆ หากจิตนี้สุดท้ายเลยรู้เห็นว่าเป็นจิตเสียเองเป็นตัวอสุภะนั้นนะ จิตตัวไปกำหนดว่าอสุภะนั้นนะมันกลืนเข้ามา ๆ เลยมานที่ตัวจิตเสียเองไปเป็น **สุภะ** และ **อสุภะ** หลอกตัวเอง จิตก็ปล่อยผลัวะทันที ปล่อยอสุภะข้างนอกว่าเข้าใจแล้วที่นี้เพราะมันขาดจากกัน มันต้องอย่างนี้ซิ

นี่มันเป็นเรื่องของจิตต่างหากไปวาดภาพหลอกตัวเอง ตื่นเงาตัวเอง อันนั้นเขาไม่ใช่ราคะ อันนั้นไม่ใช่โทสะ ไม่ใช่โมหะ ตัวจิตนี้ต่างหากเป็นตัวราคะ โทสะ โมหะ ที่นี้พอจิตรู้เรื่องนี้ชัดเจนแล้ว จิตก็ถอนตัวจากอันนั้นมาสู่ภายใน พอจิตแยกออกไปมันก็รู้ว่า ตัวนี้ออกไปแสดงต่างหาก ที่นี้ภาพอสุภะนั้นมันก็เลยมาปรากฏอยู่ในจิตโดยเฉพาะ

กำหนดอยู่ภายในพิจารณาอยู่ภายในจิต ที่นี้มันไม่เป็นความกำหนดอย่างนั้นนะซิ มันผิดกันมากเรื่องความกำหนดแบบโลก ๆ มันหมดไปแล้ว มันเข้าใจชัดว่า มันต้องขาดจากกันอย่างนี้ คือมันตัดสินกันแล้ว เข้าใจแล้ว ที่นี้ก็มาเป็นภาพปรากฏอยู่ในจิต ก็กำหนดอยู่ภายในนั้น พอกำหนดอยู่ภายในมันก็ทราบชัดอีกว่า ภาพภายในนี้ก็เกิดจากจิต มันดับมันก็ดับไปที่นี้มันไม่ดับไปที่ไหน

พอกำหนดขึ้นมันดับไป พอกำหนดไม่นานมันก็ดับไป ต่อไปมันก็เหมือนฟ้าแลบนั่นเอง พอกำหนดพับขึ้นมาเป็นภาพก็ดับไปพร้อม ๆ กัน เลยจะขยายให้เป็นสุภะอสุภะอะไรไม่ได้ เพราะความรวดเร็วของความเกิดดับ พอปรากฏขึ้นพับ ก็ดับพร้อม ๆ

ต่อจากนั้นนิมิตภายในจิตก็หมดไป จิตก็กลายเป็นจิตว่างไปเลย ส่วนอสุภะภายนอกนั้น หมด

ปัญหาไปก่อนหน้าแล้ว เข้าใจแล้วตั้งแต่ขณะที่มันกลืนตัวเข้ามาสู่จิต มันก็ปล่อยอสุภะข้างนอกทันทีเลย รูป เสียง กลิ่น รส อะไรข้างนอกมันปล่อยไปหมด เพราะอันนี้ไปหลอกต่างหากนี่ เมื่อเข้าใจตัวนี้ชัดแล้ว อันนั้นไม่มีปัญหาอะไร มันเข้าใจทันทีและปล่อยวางภายนอกโดยสิ้นเชิง...”

อัศจรรย์จิต

ท่านเล่าถึงความอัศจรรย์ของจิตที่เกิดขึ้นในขณะนั้นต่อไปว่า

“...หลังจากภพภายในดับไปหมดแล้ว จิตก็ว่าง ว่างหมด ทีนี้กำหนดดูอะไรก็ว่างหมด มองดูต้นไม้ภูเขาตึกรามบ้านช่อง เห็นเป็นเพียงราง ๆ เป็นเงา ๆ แต่ส่วนใหญ่คือจิตนี้มันทะลุไปหมด ว่างไปหมด แม้แต่มองดูร่างกายตัวเองมันก็เห็นแต่พอเป็นเงา ๆ ส่วนจิตแท้มันทะลุไปหมด ว่างไปหมด ถึงกับออกอุทานในใจว่า

‘ไอ้โฮ ! จิตนี้ว่างถึงขนาดนี้เชียวนา ว่างตลอดเวลา ไม่มีอะไรเข้าผ่านในจิตเลย’

ถึงมันจะว่างอย่างนั้นมันก็ปรุงภาพเป็นเครื่องฝึกซ้อมอยู่เหมือนกัน เราจะปรุงภาพใดก็ได้แต่เออะ เป็นเครื่องฝึกซ้อมจิตใจให้มีความว่างซ้ำของเข้าไปจนกระทั่งแสบเดียวว่าง ๆ พอปรุงขึ้นแสบมันก็ว่างพร้อม ๆ ไปหมด

ตอนนี้แหละ ตอนที่จิตว่างเต็มทีความรู้อันนี้จะเด่นเต็มที่ทีนี้ คือ รูปก็ดี เวทณาก็ดี สัญญาก็ดี สังขารก็ดี วิญญาณก็ดี มันรู้รอบหมดแล้ว มันปล่อยของมันหมด ไม่มีอะไรเหลือ เหลือแต่ความรู้เดียวมันมีความปฏิพัทธ์ มันมีความสัมผัสสัมพันธ์อ้อยอิ่งอยู่อย่างละเอียดสุขุมมาก ยากจะอธิบายให้ตรงกับความจริงได้ มันมีความดูดีมออยู่กับความรู้อันนี้อย่างเดียว

พออาการใด ๆ เกิดขึ้นปั้มันก็ดับพร้อม มันดูอยู่นี้สติปัญญาชั้นนี้ ถ้าครั้งพุทธกาลเรียกว่า**มหาสติมหาปัญญา** แต่สมัยทุกวันนี้ เราไม่อาจเอื้อมพูด เราพูดว่า **สติปัญญาอัตโนมัติ** ก็พอตัวแล้วกับที่เราใช้อยู่ มันเหมาะสมกันอยู่แล้ว ไม่จำเป็นจะต้องให้ชื่อให้นามสูงยิ่งไปกว่านั้น มันก็ไม่พ้นจากความจริงซึ่งเป็นอยู่นี้เลย จิตดวงนี้ถึงได้เด่น ความเด่นอันนี้มันทำให้สว่างไปหมด...”

“...มองดูต้นไม้ ภูเขา
ตึกรามบ้านช่อง...
เห็นเป็นเพียงราง ๆ
เป็นเงา ๆ ...
มันทะลุไปหมด
ว่างไปหมด...”

หลักเกณฑ์อันใหญ่หลวง

หลังจากที่จิตลงอยู่นานเป็นชั่วโมง ๆ แล้วจึงค่อยถอนขึ้นมา เมื่อท่านกำหนดดูต้นไม้ภูเขา ภูมิตาลา กลับไม่เห็นเลย ว่างไปหมด แม้ลิ้มตาดูก็มองเห็นเป็นราง ๆ แล้วว่างไปหมด ตามองเห็นวัตถุพอเป็นราง ๆ เงา ๆ ส่วนใหญ่ของจิตมันทะลุไปหมดว่างไปหมดจนน่าอัศจรรย์ จากนั้นท่านก็นำเรื่องนี้ไปเล่าถวายท่านอาจารย์มัน ท่านก็พูดร้องขึ้นทันทีอย่างขึงขังตั้งตงว่า

“เอ้อ ! ถูกต้องแล้ว เหมาะแล้ว ได้หลักพยานแล้ว ได้หลักได้เกณฑ์แล้วอย่างนี้ละ... ผมเป็นที่

ถ้าสาริกา เป็นอย่างท่านมหานีละ เอาเลยได้การ”

จากนั้นท่านอาจารย์มันเมตตาเล่าถึงความอัศจรรย์ของจิตที่เกิดขึ้นที่ถ้าสาริกา นครนายก ให้ท่านฟังภายในห้องบนกุฏิที่วัดหนองผือ ท่านนำมาเล่าดังนี้

“...ท่านอยู่ถ้าสาริกา นั้นเวลาท่านได้รับความทุกข์นะ นี่ละคนเราเวลาจนตรอกจนมุมจริง ๆ ช่วยตัวเองได้นะ ปัญญาตัวเอง ของท่านก็เหมือนกัน ท่านเป็นโรคท้อง ยานี้ก็เคยบำบัดกันได้เป็นระยะ ๆ ไปท่านว่า แล้วไปอยู่ในถ้าสาริกาก็เป็นยาสมุนไพรมีอยู่ตามที่ท่านพัก เขาก็บอกแล้วก่อนที่ท่านจะขึ้นไปว่า ‘พระตาย ๔ องค์แล้วถ้านี้’

เขาจึงถามว่า ‘นี่ท่านจะตายองค์ที่ ๕ หรือ ?’ เขาบอกท่านไม่ฟัง ท่านบอกให้เขาพาไปส่งขึ้นถ้าสาริกา ‘นี่ท่านจะตายองค์ที่ ๕ หรือ ?’ เขาว่าอย่างนั้น

‘โอ๊ย ที่ไหนก็ไม่ว่าแหละ’ ท่านว่าอย่างนั้น ‘ขอไปดู ควรอยู่ที่อยู่’ นั้นฟังซิท่านพูดถ่อมตนของท่าน ‘ควรอยู่ที่อยู่ ควรลงก็ลง ให้ไปดูเสียก่อน’ ทางจิตท่านไม่ได้เป็นอย่างนั้น ท่านเล่าให้ฟัง ‘ที่ไหนมันไม่ตายนะ’ ท่านว่าอย่างนั้นทีเดียวนะ

‘ถ้าหรือไม่ว่า มันก็ตายทั้งนั้นนี่นะ ป่าช้ามีอยู่ทั่วไป’ นั้นในใจของท่าน แต่เวลาพูดออกมา ‘เข้าไปดูเสียก่อนมันควรอยู่ที่อยู่ ไม่ควรอยู่ที่ลงเสีย’

ท่านว่าอย่างนั้น พอขึ้นไปแล้วโรคก็กำเริบใหญ่เลย ‘นี่เรานี่จะเป็นองค์ที่ ๕ จริง ๆ หรือ ?’ ท่านก็ว่าอย่างนั้น ‘เฮ้อ ห้าก็ห้า’ ท่านไม่ได้ถอย ‘เฮ้อ ห้าก็ห้า’ วังนั้นเลย เอาอะไรมาฉันก็ไม่มัน้ำยาเลยแหละ สุดท้ายท่านบอกว่ายากำอยู่ป่าเข้าป่า

‘มันเป็นอะไร เฮ้อ ! เป็นก็เป็นตายก็ตาย’

ยาที่กำนี่เอามาต้มแล้วป่าเข้าป่าเลย ทั้งหมดเข้าในถ้าเลย ถ้าเล็ก ๆ เราไปดูหมดแหละ ที่ท่านบอกตรงไหน ไปดู ที่นี้เวลามันเอาจริง ๆ มันก็หนักจริง ๆ หนักก็พิดกันเลย... ทุกขเวทนา เอากันเต็มเหนี่ยว

‘เฮ้อ เป็นก็เป็น ตายก็ตาย เอาสนามรบนี่เป็นป่าช้า สนามรบกับความทุกข์ความทรมาน กับกิเลสตัณหาที่เกิดความฟุ้งซ่านวุ่นวายต่าง ๆ ขึ้นในนั้น พิดกันในนั้นเลย

เฮ้อ เป็นก็เป็น ตายก็ตาย’

พอได้ที่มันก็พริบเลย พอลงได้จังหวะแล้วพริบทันที ดับหมดเลยโลกธาตุสว่างจ้าไปหมดเลย ไม่มีอะไรปิดบังลึกลับสว่างจ้าไปหมดเลย

ที่เราพูดถึงเรื่องผีใหญ่ที่มันจะมาตีท่าน อย่างนั้นแล้วเห็นไหมละ แแบกเหมือนท่อนเหล็กจะมาตีท่าน ดังที่เขียนในหนังสือประวัติท่านอาจารย์มัน นี่ละความจริง ปีพรรษา ๒๒ ท่านได้หลักเกณฑ์ไม่หวั่นไหวตรงนั้นละ ทั้ง ๆ ที่กิเลสมีอยู่นะแต่ว่าหลักธรรมนี้เข้าสู่ใจแล้ว ไม่หวั่นไหวเลย เชื่อแนต่อมรรคผลนิพพาน กล่าวหาญตั้งแต่นั้นมา ไปได้หลักเกณฑ์อันใหญ่หลวงที่ถ้าสาริกา...”

เมื่อท่านได้เล่าถวายท่านอาจารย์มันแล้ว ท่านรู้สึกที่จิตใจฟุ้งขึ้น และยังท่านอาจารย์มันเมตตาเล่าเรื่องของท่านเองดังกล่าวเป็นสักขีพยานอันเป็นเอกด้วยแล้ว ใจของท่านก็ยิ่งฟุ้งขึ้นด้วยความปีติยินดี จากนั้นจึงเร่งภาวนาอย่างเต็มที่ด้วยตั้งใจจะให้ได้ผลอัศจรรย์ดังเดิม

ท่าน ภาวนาอย่างหนักอยู่ ๒ - ๓ วันก็ไม่ปรากฏผลว่าจะจะเป็นเช่นเดิมแต่อย่างใด จึงได้ขึ้นกราบเรียนถามท่านอาจารย์อีกครั้งหนึ่ง ท่านเลยชวนเอาเสื่ออย่างหนักว่า

“มันจะเป็นบ้านะท่าน ผมไม่ได้สอนให้คน
เป็นบ้า มันเป็นมันก็เป็นหนเดียวเท่านั้น ผมก็เป็น
หนเดียวเท่านั้นแหละ ผมไม่เห็นเป็นบ้า นี่มาเป็นบ้า
อะไรอีก ไม่ได้สอนคนให้เป็นบ้านี่นะ

มันเป็นแล้วก็ผ่านไปแล้วไปยุ่งกับมันทำไม
พิจารณาในหลักปัจจุบันซี มันจะเป็นอะไรก็ให้เป็น
ชั้นในหลักปัจจุบันท่านรู้นั้น ท่านรู้ในหลักปัจจุบันใช่
ไหมนี่ไปคว้าหาที่ไหนอีก”

“...มันจะเป็นบ้านะท่าน
ผมไม่ได้สอนให้คนเป็นบ้า
มันเป็นมันก็เป็นหนเดียวเท่านั้น
ผมก็เป็นหนเดียวเท่านั้นแหละ
ผมไม่เห็นเป็นบ้า...”

การพิจารณาอริยสัง

กล่าวโดยสรุปถึงวิธีการพิจารณาอริยสัง ท่านกล่าวไว้ ดังนี้
“...ปัญญานี้มีหลายชั้น ตั้งแต่ชั้น **อสุภะอสุภัง** ไปโดยลำดับจนกระทั่งถึง **อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** ทั้งส่วนหยาบส่วนกลางส่วนละเอียด ปัญญาจะเดินตลอดทั่วถึงไปหมด เช่น **รูปขันธ์** ที่เห็นว่าเป็นของสวยงามน่ารักใคร่ชอบใจน่ากำหนดยินดี นี่เป็นความสำคัญของกิเลสที่เสี้ยมสอนมาแต่กาล
ไหน ๆ ทำสัตว์โลกให้ตื่นให้หลงอยู่ไม่มีวันอัมพอ...

ปัญญาจึงต้องสอดแทรกเข้าไปตรงนั้น แก่ความที่ว่าสวยงาม มันสวยงามยังงี้ ดูให้เห็น... แต่
เวลาพิจารณาเข้าไปที่ไหน ๆ ที่ว่าสวยงาม ไม่มีปรากฏ มีแต่อสุภะอสุภังเต็มเนื้อเต็มตัว ทำไมจะทนต่อ
ความจริงได้ ต้องยอมรับว่าหาความสวยงามไม่มีใน **สกนธิกาย** นี้...

เมื่อเลื่อนจากรูปขันธ์นี้ไปแล้วมักจะพิจารณาเป็น **ไตรลักษณ์** เพราะสิ่งเหล่านั้นไม่เกี่ยวกับ
เรื่อง **สุภะ - อสุภะ** ซึ่งมีเฉพาะเรื่องของกายนี้เท่านั้น ที่สำคัญมันหมายถึงไปต่าง ๆ จึงต้องแก่ความ
สำคัญมันหมายถึงเป็นของสวยงามนั้น ด้วยการพิจารณาอสุภะอสุภัง

พอขั้นนี้สมบูรณ์ภายในจิตใจ คือประจักษ์กับปัญญอย่างชัดเจนแล้ว ย่อมปล่อยวางทั้งสุภะ
คือความสำคัญว่าสวยงามด้วย ทั้งอสุภะที่สำคัญว่าไม่สวยงามด้วย ไม่สนใจไม่ยึดในเงื่อนไขเงื่อนไข
หนึ่งพอตัวในการพิจารณาแล้วผ่านไปเินท่ามกลางแห่งความพอดีของตัวเองนั้น ท่านเรียกว่า ปัญญา
ผ่านไบนั้นแล้วไปพิจารณาอะไร ก็เวทนา สัตถุญา สังขารวิญญาน นั้นชั้นละเอียด... เรียกว่า **นามขันธ์**

นามขันธ์ นี้พิจารณาด้วยไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ก็ตาม ทุกขัง ก็ตาม อนัตตา ก็ตาม ขอให้มีความ
ถนัดชัดภายในจิตใจ ถนัดใจ แน่ใจในอาการใด ชอบในอนิจจังก็ดี ในทุกขังก็ดี ในอนัตตาก็ดี พิจารณา
อันนั้นส่วนใดส่วนหนึ่งได้ หากวิ่งถึงกันหมด

เพราะธรรมเหล่านี้เกี่ยวโยงกันนี้เรียกว่า **ปัญญา** หยั่งทราบตามความเป็นจริงในสิ่งทั้งหลาย
เหล่านี้แล้ว ย่อมปล่อยวางเช่นเดียวกันกับรูป คือรูปกายของเรา นี้ แล้วก็เวทนา สัตถุญา สังขาร วิญญาน
ทั้งห้านี้ เป็นอาการอันหนึ่งของจิตเท่านั้น ไม่ใช่จิต

นักภาวนาจะทราบเองโดยไม่ต้องสงสัย... นี้ทราบได้อย่างชัดเจนและปล่อยวางได้ตามเป็นจริง
ลงได้ตามเป็นจริงของมัน...”

๘

ปรณนิบัติรับใช้ครูบาอาจารย์

เป็นที่ไว้ใจของครูบาอาจารย์

ท่านเคยกล่าวถึงอุปนิสัยในการบำเพ็ญภาวนาของท่าน โดยยกเอาเหตุการณ์สมัยอยู่วัดบ้านหนองผือมาเล่าดังนี้

“...มาอยู่บ้านหนองผืออย่างนี้ผมจะเดินจงกรมให้หมู่เพื่อนเห็นไม่ได้ โนนต้องเวลาสวดสี่ทุ่มห้าทุ่มล่วงไปแล้ว หมู่เพื่อนเจียบหมดแล้ว ถึงจะลงเดินจงกรม กลางวันก็เข้าไปอยู่ในป่าโน้น ถ้าวันไหนออกมาแต่วัน เช่น ทำโมงเย็นออกมาอย่างนี้ ก็เข้านั่งสมาธิเสียในกุฏิ จนกระทั่งหมู่เพื่อนเจียบไปหมดแล้วถึงจะลงทางจงกรม เป็นนิสัยอย่างนั้นมาดั้งเดิม

ไม่ให้ใครเห็นการประกอบความเพียรของเราว่ามากน้อยขนาดไหน แต่ธรรมดาใครก็รู้ ทางจงกรมจนเป็นขุมเป็นเหวไป (เดินมากจนทางจงกรมเป็นร่องลึก) ใครจะไม่รู้...”

เรื่องชุดงควัตรนี้แม้ในช่วงที่ท่านอยู่บ้านหนองผือ ท่านก็ยังเข้มงวดจริงจังเสมอมาดังนี้

“...อยู่ที่ไหนก็ตามเรื่องชุดงควัตรนี้ เราจะต้องเอาหัวชนอย่างไม่ถอยเลย ยืนกระต่ายขาเดียวไม่ยอมให้ขาดได้เลย บิณฑบาตมาแล้วก็รีบจัดปู้ปั้ง จะเอาอะไรก็เอาเสียชนิด ๆ หน่อย ๆ เพราะการฉันทไม่เคยฉันทให้อิ่ม ในพรรษาไม่เคยให้อิ่มเลย โดยกำหนดให้ตัวเองว่าเอาเพียงเท่านั้น ๆ สัก ๖๐% หรือ ๗๐%... ซึ่งคิดว่าพอดี เพราะอยู่กับหมู่เพื่อนหลายองค์ด้วยกัน

ถ้าจะอดก็ไม่สะดวก เพราะการทำงานในวงหมู่คณะเกี่ยวข้องกันอยู่เสมอ เราเองก็เหมือนเป็นผู้ใหญ่คนหนึ่งอย่างลับ ๆ ทั้งที่ไม่แสดงตัว ทั้งนี้เกี่ยวกับการคอยดูแลความสงบเรียบร้อยของหมู่คณะภายในวัด พรรษาก็ไม่มาก สิบกว่าพรรษาเท่านั้นแหละ แต่รู้สึกที่ท่านอาจารย์มั่นท่านเมตตาไว้ใจในการช่วยดูแลพระเถระอย่างลับ ๆ เช่นกัน...

...พอบิณฑบาตกลับมาแล้ว มีอะไรก็รีบจัด ๆ ใส่บาตร เสร็จแล้วก็รีบไปจัดอาหารเพื่อใส่บาตร ท่านอาจารย์มั่น ท่อนั้นหรือท่อนี้ที่เห็นว่าเคยถูกกับธาตุขันธ์ท่าน เรารู้และเข้าใจ ก็รีบจัด ๆ อันไหนควรแยกออกอันไหนควรใส่ ก็จัด ๆ เสร็จแล้วถึงจะมานั่งของตน ตาคอยดู หูคอยสังเกตรัง ท่านจะว่าอะไรบ้างขณะก่อนลงมือฉัน

บาตรเราพอจัดเสร็จแล้วก็เอาตั้งไว้ลับ ๆ ทางด้านข้างฝาติดกับต้นเสา เอาฝาปิดไว้อย่างดีด้วยเอาผ้าอาบน้ำปิดอีกชั้นหนึ่งด้วย เพื่อไม่ให้ใครไปยุ่งไปใส่บาตรเรา เวลานั้นใครจะมาใส่บาตรเราไม่ได้ กำชับกำชาไว้อย่างเด็ดขาด แต่เวลาท่านจะใส่บาตรเราท่านก็มีอุบายของท่าน เวลาเราจัดอะไรของท่านเสร็จเรียบร้อยแล้วมานั่งประจำที่ ให้พรเสร็จ ตอนทำความสงบพิจารณาปัจจุเวกขณะนั้นแล ท่านจะเอา

ตอนเริ่มจะฉัน ท่านเตรียมของใส่บาตรไว้แต่เมื่อไรก็ไม่รู้แหละ แต่ท่านไม่ใส่ข้า ๗ ซาก ๗ นี้ ท่านก็รู้ เหมือนกัน ท่านเห็นใจเรา บทเวลาท่านจะใส่ท่านพูดว่า

‘ท่านมหาขอใส่บาตรหน่อย ๗ ศรัทธามาสาย ๗’ ท่านว่าอย่างนั้น

พอว่าอย่างนั้นมือท่านถึงบาตรเราเลยนะ ตอนเราเอาบาตรมาวางข้างหน้า แล้วกำลังพิจารณา อาหารนี้แหละ เราเองก็ไม่ทราบจะทำอย่างไร เพราะความเคารพ จำต้องปล่อยตามความเมตตาของท่าน เราให้ใส่เฉพาะท่านเท่านั้น นาน ๗ ท่านจะใส่ทีหนึ่ง ในพรรษาหนึ่ง ๗ จะมีเพียง ๓ ครั้ง หรือ ๔ ครั้งเป็นอย่างมากท่านไม่ใส่ข้า ๗ ซาก ๗ เพราะท่านฉลาดมาก คำว่ามัชฌิมาในทุกด้านจึงยกให้ท่าน โดยหาที่ต้องติไม่ได้...”

การปฏิบัติต่อท่านอาจารย์มั่นนั้นท่านก็พยายามใช้ความสามารถอย่างเต็มกำลังสติปัญญาทุกสิ่งทุกอย่าง เฉพาะอย่างยิ่งในระยะ ๕ พรรษาสุดท้ายที่อยู่กับท่านอาจารย์มั่นที่บ้านหนองผือ

ในเรื่องนี้ หลวงปู่หล้า เขมปัตโต^๑ ซึ่งได้อยู่ร่วมจำพรรษากับท่านอาจารย์มั่นในช่วงนั้นด้วย ได้เคยเล่าเกี่ยวกับความเอาใจใส่และความเคารพบูชาของท่านที่มีต่อท่านอาจารย์มั่นว่า

“ในยุคบ้านหนองผือ พระอาจารย์มหา (หลวงตามหาบัว)... ลึกซึ้งมากทุกวิถีทาง หลวงปู่มั่นไว้ใจกว่าองค์อื่น ๆ ในกรณีทุก ๆ ด้าน ควรจะเปลี่ยนไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งก็ดี หรือครบทั้งไตรก็ดี หรือสิ่งใดที่ควรเก็บไว้เป็นพิเศษเฉพาะองค์หลวงปู่ก็ดี ในด้านจีวรและของใช้เป็นบางอย่าง ตลอดทั้งเภสัช เป็นหน้าที่ของท่านพระอาจารย์มหาทั้งนั้น เป็นผู้แนะนำให้คุณะสงฆ์รู้ความหมายลับหลังหลวงปู่มั่นทั้งนั้นและหลวงปู่มั่นก็ได้นัดหมายให้พระอาจารย์มหาบัวทำประโยชน์เพื่อองค์ท่านเองอย่างนั้น ทั้งทางตรงและทางอ้อม ลึกหรือตื้นด้วยประการใด ๆ เลย พระอาจารย์มหาเคารพลึกซึ้งซึ่งเป็นเอง...”

เรื่องความละเอียดลออเกี่ยวกับการเฝ้าสังเกตการชบการฉันของท่านอาจารย์มั่นนั้น หลวงปู่หล้าก็ยังเคยกล่าวชื่นชมท่านไว้ว่า

“...พระอาจารย์มหา เวลาอยู่กับหลวงปู่มั่น คงจะนึกอยากจะเว้นอาหารอยู่แต่มีเหตุผลในใจว่าเราเป็นพระผู้ใหญ่อยู่กับองค์ท่าน เราจะได้สังเกตองค์ท่านว่าวันหนึ่ง ๗ องค์ท่านฉันได้เท่าไร ข้าวหมดขนาดไหน กับอะไรหมดขนาดไหน เราจะได้สังเกตประจำวัน เพื่อจะจัดถวายได้ถูก เท่าที่มีมาโดยเป็นธรรม แม้องค์ท่านหยิบใส่บาตรเองก็ดี เราจะสงวนรู้ว่าหยิบอะไรบ้าง เพราะเราเป็นห่วงองค์ท่านมากเมื่อองค์ท่านฉันได้บ้าง เราก็พลอยเบาใจ...”

และด้วยเหตุนี้เอง เมื่อมีโอกาสจำเป็นต้องลาองค์ท่านอาจารย์มั่นเพื่อไปธุระที่จังหวัดอุดรธานีชั่วคราว หลังจากเสร็จธุระแล้ว ขากลับท่านจะพยายามจัดหาเอาของใช้ของฉันที่อุดรธานี ที่ถูกกับธาตุกับฉันขององค์ท่าน เพราะท่านคอยสังเกตอยู่ตลอด จนรู้ว่าอันใดองค์ท่านฉันได้สะดวกธาตุฉัน ท่านก็จะเอาใส่แข่ง ๆ เต็มเอ็ดเลย แล้วให้เณรแกมหม้อเล็ก ๆ ถวายองค์ท่านวันละหม้อเป็นประจำ โดยมีให้ท่านอาจารย์มั่นทราบ ซึ่งต่อมาภายหลังท่านอาจารย์มั่นก็ทราบและได้ห้ามปราม แต่กระนั้นก็ตาม ด้วยความเคารพรักและเป็นห่วงในธาตุฉันของครูบาอาจารย์ซึ่งล่วงเลยเข้าสู่วัยชรามากแล้ว ท่านก็หาอุบายวิธีทำถวายท่านอาจารย์มั่นจนได้

ท่านคอยใส่ใจคอยสังเกตถึงการชบการฉัน ทยุกยา ผ้าถุงผ้าห่ม บริหาร และเครื่องใช้ไม้สอยทุกสิ่งทุกอย่างของท่านอาจารย์มั่น อย่างตั้งใจจดจ่อด้วยความพิถีพิถันพิจารณาอย่างที่สุด เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายแก่ธาตุฉันร่างกายของท่านอาจารย์มั่นมากที่สุด

๑ ต่อมาท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดภูจ้อก้อ อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร

ความเหน็ดเหนื่อยอ่อนเพลียหรือทุกข์ยากลำบากส่วนตนนั้น ท่านไม่ถือเป็นประมาทหรือเป็นปัญหาอุปสรรคยิ่งกว่าการให้ครูบาอาจารย์ได้รับความสะดวก เรียกได้ว่ายามใดที่ท่านอยู่ ยามนั้นครูบาอาจารย์ก็เบาใจ

ช่วยดูแลหมู่คณะ

ท่านทุ่มเทสติปัญญาสุดกำลังในการดูแลอุปถัมภ์อุปัฏฐากท่านอาจารย์มั่น โดยในระยะแรก ๆ ท่านจะเข้าถึงก่อนเพื่อน แต่นานเข้า ๆ ท่านอาจารย์มั่นจึงบอกว่า

“พระที่มีอายุพรรษามากแล้ว ไม่ต้องมาเป็นกังวลกับการขนส่งขนของอะไรเราแหละ ผู้ใหญ่ก็เป็นแต่เพียงว่าคอยดูแลเท่านั้นแหละพอ”

กุฏิท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ณ วัดป่าบ้านหนองผือ อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร

ภายในกุฏิของท่านพระอาจารย์มั่น

จากนั้นมาท่านจึงคอยดูแลให้คำแนะนำเรื่องต่าง ๆ ว่า อันใดต้องทำ อันใดควรทำ อันใดต้องเว้น หรืออันใดควรเว้น เพื่อไม่ให้เป็นที่ขวางหูขวางตาขวางอรรถขวางธรรมแก่ท่าน นอกจากนี้แล้วท่านยังวางระเบียบแบ่งหน้าที่การงานตามธรรมให้สอดคล้องคล้องตัว ให้ประสานราบรื่นในงานด้วยความเข้าใจกันตามเหตุผลและเหมาะสมด้วยความเคารพตามอายุพรรษา ผู้ใดเคยดูแลบริวารชั้นใดของท่านอาจารย์มั่น ก็ให้เอามาตามนั้น ไม่มีการก้าวท้าวกัน สำหรับตัวของท่านจะยืนอยู่บันไดหน้ากุฏิท่านอาจารย์มั่น คอยดูความเรียบร้อยของพระเณรที่ชนของลงไป

เมื่อท่านอาจารย์มั่นไม่เห็นท่านสักสองวันสามวันผ่านไป ท่านอาจารย์มั่นก็มักจะถามกับพระเณรเสมอ ๆ ว่า

“ท่านมหามาไหม ?” พระเณรก็ตอบว่า

“มาครับ อยู่ข้างล่างครับกระผม”

ท่านอาจารย์มั่นก็นิ่งไปเสีย พอวันห่างสองสามวันผ่านไปไม่เห็นอีก ท่านก็ถามขึ้นมาลักษณะเดิมอีก พระเณรก็ตอบแบบเดิม ท่านก็นิ่งอีก แม้ในช่วงที่ท่านอาจารย์มั่นเจ็บไข้ได้ป่วย ท่านก็ถามกับพระเณรว่า

“ท่านมหาพิจารณาอย่างไรละ ? เราเจ็บไข้ได้ป่วยเอามากแล้วนะ ท่านมหาได้พิจารณาอย่างไร ?”

พระเณรก็ตอบว่า “ท่านจัดเวรดูแลเรียบร้อยแล้ว”

คือให้มีพระอยู่ข้างบนสององค์นั่งภาวนาเจี๊ยะ ๆ อยู่ข้างล่างสององค์เดินจงกรมเจี๊ยะ ๆ สำหรับท่านเป็นผู้คอยควบคุมเวรอีกต่อหนึ่ง

บริหารสิ่งของ

ท่านอาจารย์มั่นให้ความไว้วางใจโดยมอบให้ท่านเป็นผู้จัดสรรจตุปัจจัยไทยทานตามความจำเป็นแก่พระเณรภายในวัด ในเรื่องนี้ท่านเคยเล่าไว้ว่า

“...อย่างของที่ตกมานี้ ท่านอาจารย์มั่นมอบเลยนะ

‘ท่านมหาจัดการดูแลพระเณรนะ’

ท่านอาจารย์มั่นพูดเท่านั้นแล้วปล่อยเลยนะ เขามาทอดผ้าป่ากองพะเนินเทินทึก เราเป็นผู้ดูแลทั้งหมดเลย

องค์ไหนบกพร่องตรงไหน องค์ไหนบกพร่องอะไร ๆ จัดให้ จัดให้ สำหรับเราไม่เอา ครั้นเวลาเราไม่อยู่บ้าง ท่านสืบถามพระนี่

‘ท่านมหาท่านได้เอาอะไรไหม ? ของที่เอามามอบให้ท่านจัดให้พระเณรท่านเอาอะไรไหม ?’

พระตอบ ‘ท่านไม่เอาอะไรเลย’ ท่านนิ่งนะ เเฉย ท่านจับได้หมด พิจารณาแล้ว เราทำทั้งหมดด้วยความเป็นธรรมชาติท่านรู้...

เราไม่เอาอะไรนี้ ขนาดท่านเอาผ้าห่มของท่านไปบังสุกุลให้เรา มีที่ไหน ไม่เคยมีนะ เพราะท่านเห็นเราไม่ใช้ผ้าห่ม หนาวขนาดไหนเราก็ไม่เอา เราเด็ดของเราอยู่อย่างนั้นตลอด... ผ้าห่ม ถ้าเอาผ้าใหม่ให้ ท่านก็กลัวเราจะไม่ใช้ นั่นเห็นไหมอุบายของท่าน ต้องเอาผ้าของท่านที่ท่านห่มอยู่นั้น พับเรียบร้อยแล้วไปบังสุกุลให้เรา

เอาดอกไม้เอาเทียนไป โย้ย ทุก ๆ อย่างท่านเป็นอาจารย์ ปริมาจารย์ชั้นเอกทุกอย่าง ไปก็ขึ้นไปวางไว้ที่นอนของเราเลย วางไว้กลางที่นอน มีดอกไม้มีเทียนวาง

ผ้าห่มเป็นผ้าที่ท่านห่มอยู่ แล้วผ้าใหม่ท่านกลัวเราจะไม่ใช้ นั่นแหละท่านหาอุบายต้องเอาผ้าท่านเอง วางั้นเถอะ เราขึ้นไปแล้วไปดู โย้ย เรารู้ทันทีเลยว่า เราปฏิบัติอยู่ทุกวันกับผ้าท่าน ทำไม่จะไม่รู้ดี แสดงว่าให้ใช้ ให้ใช้หน่อยเถอะวางั้น เพราะท่านเห็นนิสัยอย่างนั้น เอาจริงเอาจังทุกอย่าง...”

ออกรับความผิดพลาดแทนหมู่เพื่อน

เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระแก่ท่านอาจารย์มั่น ท่านจะคอยเป็นหูเป็นตา สอดส่องดูแลพระเณร คอยสังเกตอัธยาศัยใจคอพระเณรที่อยู่รวมกัน ทราบกันว่า ในยามที่พระเณรมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นคราใด ท่านมักจะออกมารับผิดกับท่านอาจารย์มั่นแทนหมู่เพื่อนชนิดยอมตัดคอออกรองเลยก็ว่าได้

ท่านจะรีบดึงปัญหานั้นเข้าหาตัวท่านเองทันที เพราะเห็นหมู่เพื่อนพระเณรเกรงกลัวท่านอาจารย์มั่นมาก ทำให้ท่านรู้สึกสงสารและเห็นอกเห็นใจ อีกทั้งความจงใจทำผิดก็ไม่มี จะมีบ้างก็เพียงข้อผิดพลาดบางประการเท่านั้น สำหรับท่านเองก็พอดพอนได้ หากว่าท่านอาจารย์มั่นจะเคาะจะตีอะไรท่านก็อดทน

กุฏิหลวงตามหาบัว สมัยศึกษาอยู่กับท่านพระอาจารย์มั่น ณ วัดป่าบ้านหนองผือ จ.สกลนคร

เอา แต่เมื่อนาน ๆ ไป ความผิดพลาดมีบ่อยครั้งเข้า ๆ ทุกครั้งก็มีแต่ท่านเป็นผู้มารับผิดอยู่เรื่อย ๆ ท่านอาจารย์มันจึงดูเอาว่า
“ใครผิดหัววัดท้ายวัดก็มหา ใครผิดท้ายวัดหัววัดก็มหา มันจะโง่งขนาดนั้นหรือมหานี่นะ
หือ ? หือ ?... เออะอะก็มหาผิด เออะอะก็มหาผิด...”
ในเรื่องนี้จริง ๆ แล้วท่านอาจารย์มันท่านก็ทราบอะไรดี อยู่แล้ว เพราะนิสัยรวดเร็ว และช่างสังเกตอยู่ตลอด จึงสามารถจับได้หมด

“...มันจะโง่งขนาดนั้นหรือ
มหานี่นะ หือ ? หือ ?
เออะอะก็มหาผิด
เออะอะก็มหาผิด...”

มีอยู่คราวหนึ่ง ท่านไม่สบายป่วยหนักจนลุกไม่ขึ้น ทั้งลมก็แรงตลอด ฝนก็ตกทั้งคืน ไปไม่จึงร่วง หล่นมากมาย พอเข้ามาท่านอาจารย์มันไม่ได้ยินเสียงปัดกวาดใบไม้เหมือนทุก ๆ วัน รู้สึกผิดจากปกติมาก ท่านอาจารย์มันจึงถามขึ้นทันทีว่า

“หือ ? ๆ พระเณรไปไหนหมด หือ ? ท่านมหาไปไหน ?” พระเณรตอบว่า
“ท่านอาจารย์มหาป่วย”

ท่านอาจารย์มันพูดแบบดู ๆ ขึ้นทันทีว่า “หือ ? ๆ ท่านมหาป่วยเพียงองค์เดียว วัดร้างหมดเลยเชียวหรือ ?”

ที่กล่าวเช่นนี้เป็นเพราะโดยปกติประจำวัน ท่านจะคอยใส่ใจเป็นธุระนำหน้าหมู่คณะออกทำข้อวัตรต่าง ๆ ทุกชั้นทุกอันอยู่เสมอ เมื่อมาเจ็บป่วยจนลุกไม่ขึ้นพระเณรจึงยังไม่ทันทราบ เลยไม่มีใครพาเริ่มต้นทำข้อวัตร ทำให้เช้าวันนั้นดูเงียบผิดปกติ

และในบางครั้งที่ท่านป่วยไข้อย่างหนัก มีอยู่เหมือนกันที่ท่านอาจารย์มันเมตตาเอายาไปให้ฉันด้วยตนเองเลยทีเดียวนะ ท่านเล่าให้ฟังอย่างไม่มีวันลืมเหตุการณ์นี้ไปได้เลยดังนี้

“...ยาของท่าน ยามโหด ถ้าท่านเอาไปแล้วต้องได้ฉัน
ยานี้ดีอย่างนั้นอย่างนี้ ท่านจี้เลย ให้เราฉัน ใครเอาไปให้ เราไม่
ฉันนี่นะ

อันนี้ท่านก็รู้นิสัยเหมือนกันนะ ท่านจัดยาให้เขาเอาไป
ให้ ก็ไม่ฉัน ไม่เอาเลย สุดท้ายท่านเลยเอามาให้เอง...”

ญาณหยั่งทราบของท่านอาจารย์มัน

ในระยะที่อยู่ศึกษากับท่านอาจารย์มันนั้น ท่านคอยสังเกตดูทุกแง่มุมของทุกมุมของท่านอาจารย์มัน และเห็นว่าไม่เหมือนครูบาอาจารย์องค์อื่น ๆ ที่ท่านเคยประสบมา สำหรับท่านอาจารย์มันนั้นไม่ว่าท่านแสดงสิ่งใดออกมาย่อมสามารถเอาเป็นคติธรรมได้ทั้งนั้น ดังนี้

“...ดูทุกแง่มุม เราดูจริง ๆ นะเพราะเราตั้งใจไปศึกษากับท่านจริง ๆ... บางทีท่านก็พูดมีทีเล่นทีจริงเหมือนกันกับเราในฐานะลูกศิษย์กับอาจารย์ ก็พอกับลูกนี่แหละ แต่เรามันไม่ได้ว่าทีเล่นทีจริงนี่นะ มันเอาเป็นจริงทั้งนั้นเลย ท่านจะพูดแง่ไหน ท่านมีคติธรรมออกมาทุกแง่มุมนะ ถึงแม้จะเป็นข้อตลกนี้ ท่านก็มีคติธรรมออกมา มีธรรมแทรกออกมา ไม่ได้เป็นแบบโลกนะ...”

พูดถึงเรื่องความเลิศเหลือที่สูงสุดในหัวใจก็ดี ภายนอกก็ดี การประพฤติปฏิบัติของท่านก็ดี

รู้สึกที่เราผ่านครุบาอาจารย์มาไม่มีใครเหมือน ท่านพร้อมทุกอย่าง ยิ่งท่านเทศน์ถึงเรื่องเทวบุตร เทวดาแล้ว โอ๊ย ฟังแล้วเราพูดจริง ๆ นะ เราเป็นจริง ๆ นี่นะ ฟังแล้วน้ำตาร่วงเลยนะ พวกเทพ พวก เทวดามาเยี่ยมท่าน มาฟังเทศน์ท่าน แต่ท่านจะพูดในเวลาเฉพาะนะ ท่านไม่ได้พูดสุมสี่สุมห้านะ นั่นแหละเห็นไหม จอมปราชญ์

ท่านรู้หนักรู้เบา รู้ในรู้นอกนะ รู้ควรไม่ควร เวลามีโอกาสอันดีงามอยู่เพียง ๒ - ๓ องค์ด้วยกัน แล้วก็เสาะนั่นเสาะนี่ อยากรู้อยากเห็น ท่านก็ค่อยเปิดออกมา ๆ ทางนี้ก็ค่อยสอดค่อยแทรกเข้าไป ครั้งนั้นบ้างครั้งนี้บ้าง หลายครั้งต่อหลายหน...

...นี่ท่านพูดถึงเรื่องเทวบุตรเทวดาอินทร์พรหมที่มาเยี่ยมท่าน ท่านบอกว่าท่านมาอยู่ที่สกลนคร นี้ พวกเทวดามาเกี่ยวข้องน้อยมาก ท่านว่ายังงั้นนะ จะมาเป็นเวลาว่างั้น คือมาในวันเข้าพรรษา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันออกพรรษา นอกนั้นเทวดาไม่ค่อยมากัน หมายถึงเทวดาชั้นสูงนะ พวกสวรรค์ พวกภูมิเทวดามาห่าง ๆ เหมือนกันนะ

ส่วนไปอยู่เชียงใหม่ โห ตอนรับแทบทุกวัน ท่านว่ายังงั้น ไม่มีเวลาว่างเลย เทวดาชั้นนั้น ๆ ที่มาเป็นชั้น เป็นชั้น ๆ มาเป็นลำดับลำดับ... พวกเทวดา เช่น ดาวดึงส์นี่มา การแต่งเนื้อแต่งตัวนี้มีลักษณะไหน รูปร่างนี้จะหายบไปอย่างนี้ความละเอียดละเอียด เรื่องของเทพนั้นละเอียด แต่เมื่อเทียบกับเทพทั้งหลายแล้วจะละเอียดต่างกันเป็นชั้น ๆ ๆ ๆ ขึ้นไป...

...นั่นละ เห็นไหม ญาณหยั่งทราบ พวกตาดิท่านอย่างนั้น พวกตาบอดปฏิเสธรวันยังคำ่ว่า ไม่มี... โห เวลานี้กำลังเริ่มลบล้างพวกเทวบุตรเทวดาว่าไม่มีแล้วนะ ก็ชาวพุทธเราเองนี่แหละ มันเป็นข้าศึกต่อพระพุทธเจ้าเสียเอง..."

คุณยายชรา ผู้มีญาณหยั่งรู้

ในหมู่บ้านหนองผือ นั้น มีคุณยายนุ่งขาวห่มขาวคนหนึ่งอายุราว ๘๐ ปี เป็นนักภวานาสำคัญ คนหนึ่งที่ท่านอาจารย์มั่นเมตตาเป็นพิเศษเสมอมา คุณยายอุตสาห์ตะเกียกตะกายไปศึกษาธรรมกับท่านที่วัดหนองผือเสมอ และหลานชายคนหนึ่งของคุณยายก็เป็นโยมอุปัฏฐากหลวงปู่มั่น คอยส่งบาตรทุกวัน ๆ พอดังท่านรับบาตรเสร็จแล้วก็จะสะพายบาตรไปส่งที่วัดทุกวันไม่เคยขาด

คุณยายท่านนี้สามารถรู้เรื่องความคิดจิตใจของใครต่อใครได้ จนบางครั้งท่านอาจารย์มั่นยังได้ถามคุณยายแบบขบขันว่า “รู้เรื่องนั่นไหม ?” คุณยายก็ว่า “รู้” “แล้วเรื่องนี้รู้ไหม ?” ก็ว่า “ก็รู้อีก” ท่านอาจารย์มั่นเลยลองถามว่า

“แล้วรู้ไหม ? จิตของพระในวัดหนองผือนี้” คุณยายว่า “ทำไม่จะไม่รู้” แถมพูดแบบขู่เลยว่า “รู้หมดแหละ” คุณยายเคยเล่าเรื่องภวานาให้หลวงปู่มั่นฟังอย่างอาจหาญว่า

“มองมาวัดหนองผือแห่งนี้สว่างไสวทั่วหมดเลย มีแต่พระภวานาดวงเล็กดวงใหญ่เหมือนดาวอยู่เต็มวัด”

เวลาเล่าถวายท่านอาจารย์มั่นคุณยายจะพูดแบบอาจหาญมากไม่กลัวใคร แม้พระเณรจำนวนร่วมครึ่งร้อย (รวมทั้งหลวงตามหาบัว) จะนั่งฟังอยู่เวลานั้นด้วยก็ตาม คุณยายก็จะพูดได้อย่างสบาย ไม่สนใจว่าใครจะคิดอะไร ที่เป็นพิเศษก็ตอนที่คุณยายทนายใจท่านอาจารย์มั่นอย่างอาจหาญมาก และไม่กลัวว่าท่านจะดุจะว่าอะไรบ้างเลย คุณยายทนายว่า

“จิตหลวงพ่อกันไปนานแล้ว ฉันทราบจิตหลวงพ่อกันนานแล้ว จิตหลวงพ่อไม่มีใครเสมอ ทั้งในวัดนี้หรือที่อื่น ๆ จิตหลวงพ่อประเสริฐเลิศโลกแล้ว หลวงพ่อจะภาวนาไปเพื่ออะไร ?”

ท่านอาจารย์มั่นจึงตอบทั้งหัวเราะ และเป็นอุบายสอนคุณยายไปพร้อมว่า

“ภาวนาไปจนวันตายไม่มีถอย ใครถอยผู้นั้นมิใช่ศิษย์ตถาคต”

คุณยายเรียนท่านว่า “ถ้าไปได้ก็พอไป แต่มีจิตหลวงพ่อหมดทางไปทางมาแล้ว มีแต่ความสว่างไสวและความประเสริฐเต็มดวงจิตอยู่แล้ว หลวงพ่อจะภาวนาไปไหนอีกเล่า ฉันดูจิตหลวงพ่อสว่างไสวครอบโลกไปหมดแล้ว อะไรมาผ่านหลวงพ่อก็ทราบหมด ไม่มีอะไรปิดบังจิตหลวงพ่อได้เลย

แต่จิตฉันมันยังไม่ประเสริฐอย่างจิตหลวงพ่อ จึงต้องออกมาเรียนถามเพื่อหลวงพ่อได้ชี้แจงทางเดินให้ถึงความประเสริฐอย่างหลวงพ่อด้วยนี้”

ทุกครั้งที่คุณยายมา จะได้รับคำชี้แจงจากท่านอาจารย์มั่นทางด้านจิตตภาวนาด้วยดี ขณะเดียวกันพระเณรต่างองค์ต่างก็มาแอบอยู่แถวบริเวณข้าง ๆ ศาลาฉัน ซึ่งเป็นที่ที่คุณยายสนทนากับท่านเพื่อฟังปัญหาธรรมทางจิตตภาวนา ซึ่งโดยมากเป็นปัญหาที่รู้เห็นขึ้นจากการภาวนาล้วน ๆ เกี่ยวกับอริยสัจทางภายในบ้าง เกี่ยวกับพวกเทพพวกพรหมภายนอกบ้าง ทั้งภายในและภายนอก เมื่อคุณยายเล่าถวายจบลง ถ้าท่านเห็นด้วยท่านก็ส่งเสริมเพื่อเป็นกำลังใจในการพิจารณาธรรมส่วนนั้นให้มากยิ่งขึ้น ถ้าตอนใดที่ท่านไม่เห็นด้วย ก็อธิบายวิธีแก้ไข และสั่งสอนให้ละวิธีนั้น ไม่ให้ทำต่อไป

ท่านอาจารย์มั่นเคยชมเชยคุณยายท่านนี้ให้พระฟังว่า

“...แกมีภูมิธรรมสูงที่นำอนุโมทนา พวกพระเรามีหลายองค์ที่ไม่อาจรู้ได้เหมือนคุณยาย...”

พลาด... เทศน์ครั้งสุดท้าย

ท่านกล่าวถึงตอนท่านอาจารย์มั่นเทศน์แบบฟ้าดินถล่ม คือเอาอย่างเต็มเหนี่ยวถึง ๓ ชั่วโมงที่วัดเจติยหลวง เทศน์ครั้งนี้เป็นครั้งสุดท้ายที่เชียงใหม่ ซึ่งท่านมีโอกาสได้ร่วมฟังด้วย แต่ในคราวที่หนองผือ ท่านกลับพลาดโอกาสฟังเทศน์ครั้งนี้ของท่านอาจารย์มั่น ซึ่งเทศน์ชนิดฟ้าดินถล่มเช่นกันถึง ๔ ชั่วโมงเต็ม ที่สำคัญก็คือ เป็นเทศน์ครั้งสุดท้ายจะเป็นด้วยสาเหตุใด ท่านเคยเล่าให้พระเณรฟังดังนี้

“... พูดย่าง ๆ ว่าเป็นครั้งสุดท้ายเทศน์ที่หนองผือเหมือนกัน เราก็พูดกับท่านอย่างชัดเจนก่อนที่จะลาท่านไปเยี่ยมมาทางวาริชภูมิ... จากอำเภวาริชภูมิไปหาหนองผือทางตั้งพันกว่าเส้น

ท่านก็ถามว่า ‘จะไปทางไหน ?’

‘ว่าจะไปทางถ้าพระทางโน้น ทางบ้านตาดภูวง’

“...จิตหลวงพ่อกันไปนานแล้ว
ฉันทราบจิตหลวงพ่อกันนานแล้ว...”

ศาลาวัดป่าบ้านหนองผือ (ถ่ายเมื่อ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๐)

สภาพศาลาฉันสมัยนั้น มุงด้วยหญ้าคา
พื้นปูด้วยฟาก ขนาดประมาณ ๔ x ๕ เมตร

ก่อนจะไปท่านก็ให้ปัญหาถึง ๔ ข้อ ผมไม่ลืมนะ เพราะตามธรรมดาผมขึ้นไปหาท่าน ไม่ค่อย
ครองผ้าแหละ เพราะไม่มีผู้มีคน ก็มีแต่พระแต่เณรในวัด ไม่มีใครไปยุ่งกวนสงบสงัด ตอนเช้าจะไปหา
ท่าน ฉันทันทีเสร็จแล้วก็ขึ้นไป มีแต่ผ้าอังสะ เพราะท่านก็ไม่ได้ถืออะไรนี่มีแต่พวกกันเอง

วันนั้นผมครองผ้าไป พอขึ้นไป ‘จะไปไหนนี่ ?’ ท่านว่าอย่างนั้นนะ เราก็เฉยไม่รู้จะว่าไง ขึ้นไป
กราบแล้วท่านก็คุยไป ไม่ได้ปรารถนาถึงว่าเราจะไปไหนมาไหนเลย สักครู่ท่านก็ปรารถนา

‘ถ้าอยู่ที่ได้กำลัง ไปก็ได้กำลัง อยู่ก็ดี ถ้าอยู่ไม่ได้กำลัง ไปได้กำลัง ไปก็ดี’

ท่านพูดของท่านไปเรื่อย ๆ ก่อน จนนานพอสมควรแล้วก็เปิดโอกาสให้อย่างนี้ละ เราก็กราบ
เรียนถามถึงเรื่องการทำงานภายในวัด

‘ถ้ามีอะไรที่จะจัดจะทำ กระทบก็จะช่วยหมู่เพื่อนทำให้เสร็จเรียบร้อยทุกอย่าง หากว่าไม่มี
อะไร ก็อยากจะทำกราบนมัสการปรึกษาพ่อแม่ครูอาจารย์ไปภาวนาสักชั่วระยะหนึ่ง’

ท่านถาม ‘จะไปทางไหนล่ะ ?’

‘คราวนี้คิดว่าจะไปไกลสักหน่อย’ คือตามธรรมดาผมไม่ค่อยไปไกล ไปประมาณสัก ๒๐ - ๓๐ กิโลเมตร
เท่านั้นละ... ๔๕ กิโลเมตร

‘คราวนี้จะไปไกลหน่อย ไปทางอำเภอวาริชภูมิ’

‘เออดี ทางโน้นก็ดี’ ท่านว่า ‘สงบสงัดดี มีแต่ป่าแต่เขาทั้งนั้นแหละ’ ท่านว่า ‘แล้วไปกี่องค์ล่ะ ?’

‘ผมคิดว่าจะไปองค์เดียว’

‘เออดีละ ไปองค์เดียว’ ท่านก็ชี้ไป ‘ใครอย่าไปยุ่งท่านนะ ท่านมหาจะไปองค์เดียว’

ที่นี้เวลาจะไปก็จำได้ว่า เดือน ๓ ขึ้น ๓ ค่ำ ผมไม่ลืมนะ ก่อนจะไปก็ ‘กระทบไปคราวนี้ คงจะ
ไม่ได้กลับมาช่วยทำมาฆบูชาคราวนี้’ เราก็ว่าอย่างนั้น ไป ๙ วัน ๑๐ วันกลับมา ทางมันไกลนี้ เดินด้วย
เท้าทั้งนั้นแหละ

‘เอ้อ บูชาคนเดียวนะ มาฆบูชา คนเดียวจริง ๆ นี่’ ท่านว่าอย่างนั้นแล้วชี้เข้าตรงนั้นนะ ‘พุทธ
บูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา เป็นมาฆบูชาทั้งนั้นแหละ เอาตรงนี้นะ’

จากนั้นก็ไป ที่นี้พอถึงวันมาฆบูชาสาย ๆ หน่อยประมาณสัก ๑๑ โมง ท่านถามพระ ‘ท่านมหา
ไม่มา ? เห็นท่านมหาไหม ?’ พระว่า ‘ไม่เห็นครับกระทบ’

‘ไปไหนกันนา ?’ พอบ่าย ๒ โมง ๓ โมงเอาอีกถามอีก ตกเย็นเข้ามาอีกถามอีก

‘เอ้ มันยังไป ท่านมหาไปยังไหน ?’ เหมือนกับว่าท่านมีความหมายของท่านอยู่ในนั้น เหมือน
กับว่าท่านจะเทศน์ให้เต็มที่ เพราะท่านจะป่วย ก่อนนั้นท่านไม่ได้ป่วยนี่นะ แต่ท่านทราบของท่านไว้แล้ว
เรื่องเหล่านี้ ตอนที่เราจะลาท่านไป ท่านก็ดี ๆ อยู่นี่ พอถึงเวลาท่านลงมาศาลาหันหน้าปูปมา

‘หือ ? ท่านมหาไม่ได้มา ?’

‘ไม่เห็นครับ’ ใครก็ว่าอย่างนั้น

‘เอ้ มันยังไปไหน ? ท่านมหาไปยังไหน ?’ ว่าอย่างนี้แปลก ๆ อยู่ ทั้ง ๆ ที่ได้ตกลงเรียบร้อยแล้ว
ท่านมีอะไรของท่านอยู่ แล้วท่านก็เทศน์ตั้งแต่นั้นจนกระทั่งถึง ๖ ทุ่ม พาดวันมาฆบูชาขึ้น โอ๊ย เอาอย่าง
หนักเทียวนะ ๔ ชั่วโมง ตั้งแต่ ๒ ทุ่มถึง ๖ ทุ่มเป็ง

เทศน์จบลงแล้ว ‘โอ๊ย เสียตาย ท่านมหาไม่ได้มาฟังด้วยนะ’ ว่าอีกนะซ้ำอีก ก็เหมือนอย่างว่า
เทศน์ครั้งสุดท้ายจากนั้นมาท่านไม่ได้เทศน์อีกเลยนะ

พอเดือน ๔ แรมค่ำหนึ่ง ผมก็มาถึง ผมไปเดือน ๓ ขึ้น ๓ ค่ำ ถึงเดือน ๔ ขึ้น ๓ ค่ำ ก็เป็น ๑ เดือนพอดี เดือน ๔ แรม ๑ ค่ำผมกลับมา ผมจำได้แต่ข้างขึ้นข้างแรมจำวันที่ไม่ได้ เหตุที่จะจำได้ก็ เพราะว่าพอผมขึ้นไปกราบท่านตอนบ่าย พอท่านออกจากที่แล้วผมก็ขึ้นไปกราบ

‘มันยังไวกันท่านมหาณี’ ท่านว่าอย่างนี้ ‘เทศน์เสียจนฟ้าดินถล่มก็ไม่มาฟังกัน’ นี่เราถึงได้ย้อนพิจารณา อ้อ ที่พระท่านเล่าให้ฟังอย่างนั้นอย่างนี้ เป็นเพราะเหตุนี้เอง

‘เทศน์เสียจนฟ้าดินถล่ม นี่ผมเริ่มป่วยแล้วนะ เริ่มป่วยมาตั้งแต่วันขึ้นนี้’ นั่นท่านว่า...

คำเตือนล่วงหน้า

เมื่อท่านอาจารย์มั่นชราภาพมากแล้ว ท่านจะพูดเตือนพระเถระอยู่เสมอให้ตั้งอกตั้งใจ เพราะการอยู่ด้วยกันมิใช่เป็นของจีรังถาวร มีแต่ธรรมเท่านั้นเป็นสิ่งที่ควรยึดอย่างมั่นใจตายใจ ครูอาจารย์เป็นของไม่แน่นอน อย่างอนใจว่าได้มาอยู่กับครูกับอาจารย์แล้วท่านจะอยู่กับเราตลอดไป เมื่อนานเข้า ๆ ท่านอาจารย์มั่นก็เปิดออกมากไปกว่า

‘...ใครจะเข้มแข็ง ความพากเพียรอะไรก็ให้เข้มแข็ง มีความรู้ความเป็นอะไรภายในจิตใจ เอ้า ให้มาถามมาเล่าให้ฟัง ภิกษุเผ่าจะแก้ให้... นี่เวลาภิกษุเผ่าตายแล้วยากนะ ใครจะแก้เรื่องจิตใจทางด้านจิตตภาวนา นี่ไม่นานนะ’

ท่านย้าลง “ไม่เลย ๔๐ นะ... ๔๐ ก็นี่มันนานอะไร พวกท่านมานอนใจอยู่ได้หรือ...”

เมื่อท่านอาจารย์มั่นพูดเตือนดังกล่าวพระเถระทั้งหลายต่างสลดสังเวชใจ รีบตั้งหน้าตั้งตาเร่งปฏิบัติกัน สำหรับตัวท่านเองท่านเล่าถึงเหตุการณ์ตอนสำคัญนี้ให้พระเถระฟังว่า

‘...เหมือนกับว่าจิตนี้มันสั้นริก ๆ อยู่ พอได้ยินอย่างนั้นแล้วความเพียรก็หนัก เวลาครูบาอาจารย์ยังมีชีวิตอยู่เราก็ได้ฟังพาอาศัยรมเงาท่านแก้ข้ออรธข้อธรรมที่สงสัย ก็เร่งความเพียรเข้าเต็มที่ ๆ พอท่านย่างเข้า ๔๐ ปีท่านก็เริ่มป่วยแหละ พอป่วยแล้วท่านบอกไว้เลยเขียนนะฟังซิ ซึ่งท่านเคยป่วยเคยไข้มาไม่รู้กี่ครั้งก็ทนเป็นไข้มาลาเรียเป็นไข้อะไร ท่านไม่เคยพูดถึงเรื่องเป็นเรื่องตาย

แต่พอเป็นคราวนี้เพียงเริ่มเป็นเท่านั้น ไม่ได้มากอะไรเลย ท่านบอกว่า

‘ผมเริ่มป่วยมาตั้งแต่วันขึ้นนี้’

เพราะเราอยู่อำเภวาริชภูมิ เราไปถึงวันค่ำหนึ่ง ท่านก็ป่วยขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๔ ผมจำได้ขนาดนั้นนะ วันค่ำหนึ่งเราก็ไปถึงท่าน

‘ผมเริ่มป่วยตั้งแต่วันขึ้น’ วานขึ้นก็หมายถึงวันขึ้น ๑๔ ค่ำ ‘นี่ป่วยครั้งนี้เป็นครั้งสุดท้ายนะ ไม่หาย ยมาจากเทวดาชั้นพรหมไหน ๆ ก็มาเถอะ’ ท่านว่า

‘ไม่มียฆานานใดในโลกนี้จะมาแก้ให้หาย ใช้นี้จึงเป็นไข้สุดท้าย แต่ไม่ตายง่ายนะ เป็นโรคทรมาณ เขาเรียกว่าโรคคนแก่อย่าไปหาหยุดหายามาใส่การรักษา มันเป็นไปตามสภาพของชั้นนี้แหละ’ ท่านว่าอย่างนั้น

‘เอามารักษา ก็เหมือนกับใส่ปุ๋ยแล้วรดน้ำไม่ที่ตายยืนต้นแล้วนั้นแหละ จะให้มันผลิดอกออกใบออก

“...นี่ป่วยครั้งนี้
เป็นครั้งสุดท้ายนะ ไม่หาย...
ยาจากเทวดาชั้นพรหมไหน ๆ
ก็มาเถอะ...”

ผลเป็นไปไม่ได้ ยิ่งแต่เวลาของมันเหลืออยู่ที่จะล้มลงจมแผ่นดินเท่านั้น...

...นี่ก็อยู่แต่มันยังไม่ล้มเท่านั้นเองจะให้หายด้วยยาไม่หายนะ นี่เพียงเริ่มเป็นเท่านั้น' ท่านบอกแล้ว

แน่ไหม ? ท่านอาจารย์มัน ฟังซิผมถึงได้กราบสวดหัวใจผม ท่านเปิดอกมาอย่างนั้นไม่มีอะไรผิด 'อย่างเช้า ๘๐ ไม่เลย ๘๐ นา' ก็ฟังซิ

'โรคนี้เป็นไข้วาระสุดท้าย จะไม่หายจนกระทั่งตาย จะตายด้วยป่วยคราวนี้แหละ' ท่านว่า 'แต่ไม่ตายง่าย เป็นโรครุทรมาน' ก็จริง ตั้งแต่เดือน ๔ ถึงเดือน ๑๒ ฟังซิ ๗ - ๘ เดือนท่านเริ่มป่วยไปเรื่อย ๆ เหมือนกับค่อยสุขเข้าไป ๆ สุดท้ายก็เป็นอย่างว่านั่น..."

เหตุทูนท่านอาจารย์มันสุดหัวใจ

หมู่พระเณรที่บ้านหนองผือทราบกันดีว่า ช่วงเวลาที่ท่านอาจารย์มันป่วยหนักมาก ๆ นี้ ถ้าองค์ท่านไม่นอนทั้งคืนท่านก็ไม่ยอมนอนทั้งคืนด้วยเช่นกัน และถึงแม้จะต้องได้นั่งอยู่กับที่นานมากเข้า ๆ จนเริ่มรู้สึกเจ็บแอมมาก แต่ด้วยความเคารพรักท่านอาจารย์มัน แม้จะเจ็บมากเพียงไรก็ตามก็ไม่ถือเป็นการมณกับมันยิ่งกว่าการคอยเฝ้าดูแลองค์ท่านอาจารย์มันอย่างใจจดจ่อที่สุด

เมื่อองค์ท่านเจ็บหลับไปบ้าง ท่านก็ถือโอกาสนั้นออกไปเปลี่ยนอิริยาบถบ้าง ด้วยการไปเดินจงกรมในบริเวณใกล้เคียง โดยไม่ลืมที่จะให้พระที่ไว้ใจได้คอยดูแลองค์ท่านอยู่เงียบ ๆ ตลอดเวลาแทน ท่านบอกพระองค์นั้นไว้ด้วยว่า

“หากมีอะไรให้รีบบอกทันทีและคอยสังเกตดูว่า ถ้าองค์ท่านมีที่ท้าวว่าจะตื่นขึ้น ก็ให้รีบบอกทันทีเช่นกัน”

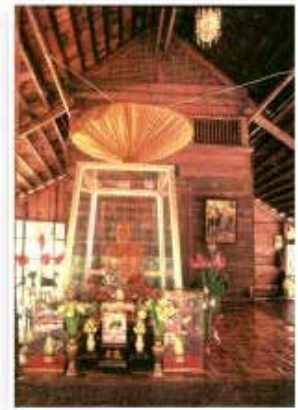
การที่พระผู้เฝ้าไขว้ช่องคันทันต้องคอยบอกท่านอยู่เสมอ ๆ เพราะต่างก็สังเกตพบว่า เวลาองค์ท่านตื่นขึ้นเมื่อลิ้มตาขึ้นมามักจะถามขึ้นว่า

“ท่านมหาไปไหน ? ๆ”

พระผู้เฝ้าไขว้ก็จะรีบวิ่งไปบอกท่านทันทีในจุดที่นัดหมายกันไว้แล้ว ท่านเองก็รีบมาทันทีเช่นกัน

ยามที่ท่านอาจารย์มันป่วยหนักเช่นนี้ ท่านจะเป็นผู้ทำธุระต่าง ๆ เกี่ยวกับองค์ท่านด้วยตัวเองทั้งหมด เฉพาะอย่างยิ่งการถ่ายหนักถ่ายเบาขององค์ท่าน เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ ท่านเมตตาอธิบายว่า

“...เราทำต่อท่านด้วยความจงรักภักดี เหตุทูนขนาดไหน ไม่ให้ใครเข้าไปยุ่งเลยและท่านก็ไม่เคยตำหนิอะไร เราทำกับท่านถึงจะโง่หรือฉลาด เราขอถวายทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว ท่านไม่เคยตำหนิเราจะถ่ายหนักถ่ายเบาอะไรเราจัดการเองหมด ไม่ให้ใครมายุ่ง กลัวใครจะไปคิดไม่ดีในเรื่องอะไร ๆ ที่เป็นอกุศลต่อท่าน เพราะปฤชุนเป็นได้นี้นะ

ชั้นบนของกุฏิท่านพระอาจารย์มัน ณ วัดป่าบ้านหนองผือ

กุฏิท่านพระอาจารย์มัน ณ วัดป่าบ้านหนองผือ

เราถึงเป็นปฎุชนก็ตาม แต่เรามันไม่ใช่อย่างนั้น เรามอบหมดแล้วนี่ มันต่างกันตรงนี้นะ สถิติปัญญาที่เรา นำมาใช้กับท่าน ก็เรียกว่า เต็มกำลังของเรา...

เวลาถ่ายหนังนี้สำคัญมาก ไม่ให้ใครเห็นด้วยนะ เราทำของเราไม่ให้ใครมองเข้าไปเห็นเลยนะ เอาร่างกายเอาตัวของเราบังไว้หมดเลย ทำคนเดียวของเรา แต่ก่อนไม่มีถุงพลาสติกมีแต่กระโถนกับผ้าชีวรี่ ผ้าอะไร กระดาษก็มีแบบกระดาษห่อพัสดุ

เวลาท่านถ่าย เราก็เอามือรองที่ทวารท่านเลย หย่อนบีบใส่บีบ หย่อนบีบใส่บีบ เสร็จแล้วเอาผ้า คอยเช็ดตรงนั้น ให้ท่านถ่ายลงกับมือเราเลยนะ ไม่ให้ใครเข้าไปยุ่งเลย

เสร็จเรียบร้อยแล้ว เราทำความสะอาดเอง ทำเองเสร็จแล้วเราก็วิ่งออกมาเพราะพระอยู่ข้างนอกเต็มหมด อยู่ในนั้นมีแต่เราคนเดียว...”

เป็นตายไม่ว่า ถ้าเพื่อพ่อแม่ครูอาจารย์

ในระยะเวลาที่ท่านอาจารย์มันไต่ด้วยโรควัดโรคซึ่งเป็นโรคติดต่อย่ำแรง หากมีผู้ที่เข้าไปใกล้ชิดติดพันด้วยแล้ว โอกาสที่จะได้รับเชื้อยิ่งสูงมากและอาจถึงขั้นเสียชีวิตได้โดยง่าย

เรื่องนี้เคยมีผู้ถามท่านอยู่เหมือนกันว่าไม่กลัวจะติดเชื้อวัดโรคนี้บ้างหรือ ท่านว่าท่านไม่ได้สนใจกับวัดโรคที่ร้ายแรงนี้เลย ยิ่งกว่านั้นยังได้อยู่คลอเคลียใกล้ชิดติดพันกับองค์ท่านอยู่ตลอด แม้เวลาองค์ท่านไอ ท่านก็เอาสำลีก้อนเสลดออกช่วยท่าน ยิ่งในเดือนสิบเอ็ดสิบสอง อากาศหนาวเย็นเข้ามา องค์ท่านก็จะไอหนักขึ้น ถ้าคืนไหนไม่ได้นอน ท่านก็ไม่นอนด้วย เพราะต้องช่วยก้วนอยู่ตลอดคืน ท่านว่าสำลีที่ใช้แล้วนี้ถึงกับล้นพุงกะละมังเลยเพราะต้องก้วนออกเรื่อย ๆ เหตุการณ์ในตอนนั้นท่านก็เคยเล่าไว้ว่า

“...ถ้าวันไหนท่านไม่หลับเราก็ไม่ได้หลับ ถ้าวันไหนท่านได้หลับบ้างเราก็ออกไปเดินจงกรมกลางวันไม่ไต่ท่านจะอยู่สบาย ก็ให้พระที่พอไว้ใจได้ออกไปเฝ้าองค์หนึ่งอยู่แอบ ๆ ท่าน อยู่ข้าง ๆ แต่ไม่ได้เข้ามุงกับท่าน เราก็ได้พักในตอนนั้น ถ้ากลางคืนนี้เตรียมพร้อมตลอดเวลา

ถ้าพูดถึงพ่อแม่ครูอาจารย์มันเราเทิดทูนสุดหัวใจ เรามอบหมดทุกอย่าง ไม่มีอะไรเหลือติดเนื้อติดตัวเรา เรามอบหมดเลย ความลำบากลำบากเราไม่สนใจ เรามอบหมดเลย...”

ที่ท่านอาจารย์มันคอยถามถึงท่านมหาอยู่เสมอนี้ ไม่ใช่เพียงจะมีขึ้นในระยະนี้เท่า นั้น ก่อนหน้านี ก็มี และแม้ในคราวที่ท่านออกเที่ยววิเวกหลายต่อหลายวันเช้า องค์ท่านก็เริ่มถามกับพระเณรขึ้นแล้วว่า

“...เอ ท่านมหาไปไหนนา ? ไปหลายวันแล้วนะ...”

ครั้นเมื่อท่านกลับมาถึงวัดองค์ท่านก็ไม่พูดอะไร แต่พระเณรก็แอบเอาเรื่องนี้ไปเล่าให้ท่านฟัง ท่านก็ทำเหมือนกับไม่รู้อะไร แต่พอท่านได้ออกเที่ยวอีกหลายวันองค์ท่านก็ได้ถามพระเณรขึ้นอีก เช่นว่า “เออ มหาไปหลายวันแล้วนะ ไม่เห็นนะ”

ความเมตตาอย่างน่าประทับใจที่ครูบาอาจารย์มอบให้ นี้ ก็คงด้วยเพราะองค์ท่านล่วงรู้ถึงหัวใจของท่านที่ยอมมอบทุกอย่างชนิดไม่มีอะไรเหลือ เพื่อเทิดทูนเคารพบูชาคุณอย่างสุดหัวใจต่อองค์ท่านนั่นเอง

“...เวลาท่านถ่าย
เราก็เอามือรองที่ทวารท่านเลย...
ให้ท่านถ่ายลงกับมือเราเลย...”

สลดสังเวช... ผู้มีพระคุณสูงสุดจากไป

ด้วยสมาธิที่แน่นหนา และด้วยความเพียรด้านปัญญาอย่างจริงจัง ทำให้ท่านสามารถถอดถอนกิเลสออกได้เป็นลำดับ ๆ ไป จนก้าวเข้าถึงความละเอียดอ่อนของจิต และเห็น **อวิชชา** ในจิตเป็นของอัศจรรย์ เป็นของน่ารักน่าสงวนน่าติดชองน่าเฝ้ารักษาอยู่อย่างนั้นเป็นอัศจรรย์ทั้งวันทั้งคืน ระยะเวลาอยู่ในช่วง ๔ เดือนก่อนหน้าที่ท่านอาจารย์มั่นจะมรณภาพ

ท่านมีโอกาสอยู่จำพรรษาพร้อมกับท่านอาจารย์มั่นโดยลำดับดังนี้ บ้านโคก ๑ พรรษา บ้านนามน ๑ พรรษา บ้านโคก อีก ๑ พรรษา และแห่งสุดท้ายที่บ้านหนองผือ ๕ พรรษา สำหรับวันมรณภาพของท่านอาจารย์มั่น ตรงกับเวลา ๒ นาฬิกา ๓๓ นาที ของวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๒ ณ วัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร สิริรวมอายุได้ ๘๐ ปี ยิ่งความสลดสังเวชแก่ท่านอย่างเต็มที่ด้วย เพราะท่านทราบดีว่า ถึงแม้สติปัญญาจะเป็นอัตโนมัติหมดลุล่วงทั้งวันทั้งคืน หรือแม้จิตจะละเอียดเพียงใด แต่ยังมีภาระการงานทางใจอยู่ ยังต้องการครูบาอาจารย์ที่เป็นที่ลงใจและสามารถช่วยชี้แนะจุดสำคัญที่กำลังติดอยู่นี้ให้ผ่านพ้นไปได้ ท่านเล่าเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

“...วันท่านอาจารย์มั่นมรณภาพได้เกิดความสลดสังเวชอย่างเต็มที่จากความรู้สึกว่าหมดที่พึ่งทางใจแล้ว เพราะเวลานั้นใจก็ยังมีอะไร ๆ อยู่ และเป็นความรู้ที่ไม่ยอมจะเชื่ออุบายของใครง่าย ๆ ด้วย เมื่อชี้ไม่ถูกจุดสำคัญที่เรากำลังติด และพิจารณาอยู่ได้อย่างท่านอาจารย์มั่นเคยชี้ ซึ่งเคยได้รับผลจากท่านมาแล้ว ทั้งเป็นเวลาเร่งความเพียรอย่างเต็มที่ด้วย

ฉะนั้นเมื่อท่านอาจารย์มั่นมรณภาพแล้วจึงอยู่กับหมู่คณะไม่ติด คิดแต่จะอยู่คนเดียวเท่านั้น จึงพยายามหาที่อยู่โดยลำพังตนเอง และได้ตัดสินใจว่าจะอยู่คนเดียวจนกว่าปัญหาของหัวใจทุกชนิดจะสิ้นสุดลงจากใจโดยสิ้นเชิง จึงยอมรับและอยู่กับหมู่เพื่อนต่อไปตามโอกาสอันสมควร...”

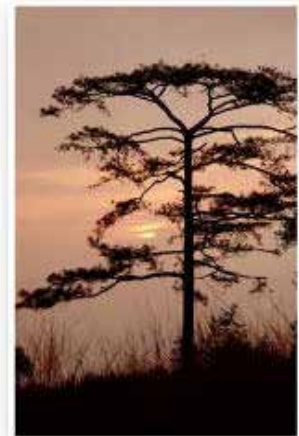
ความอาลัยอาวรณ์ถึงครูบาอาจารย์อย่างสุดหัวใจหัวใจนี้ เป็นเพราะท่านมีความเคารพรัก และเลื่อมใสท่านอาจารย์มั่นอย่างสูงสุด ขณะเดียวกันก็รู้สึกหมดหวัง หมดที่พึ่งทางใจจะคนกันไป แต่แล้วท่านก็กลับได้อุบายต่าง ๆ ขึ้นมาในขณะนั้นว่า

“...วิธีการสั่งสอนของท่านเวลามีชีวิตอยู่ ท่านสั่งสอนอย่างไร ต้องจับเงื่อนไขนั้นแลมาเป็นครูสอน และท่านเคยย้ำว่า

‘อย่างไรอย่าหนีจากรากฐานคือผู้รู้ภายในใจ เมื่อจิตมีความรู้แปลก ๆ ซึ่งจะเกิดความเสียหาย ถ้าเราไม่สามารถพิจารณาความรู้ประเภทนั้นได้ ให้ย่นจิตเข้าสู่ภายในเสีย อย่างไม่รู้ไม่เสียหาย’...”

เมื่อการมรณภาพของท่านอาจารย์มั่นผ่านไป ผู้คนที่อยู่แวดล้อมเรือนร่างองค์ท่านอาจารย์มั่นก็เริ่มเบาบางลง โอกาสเช่นนั้นท่านจึงเข้าไปกราบที่เท้าและนั่งรำพึงรำพันปลงความสลดใจสังเวช น้ำตาไหลนองอยู่ปลายเท้าเกือบ ๒ ชั่วโมง พร้อมทั้งพิจารณาธรรมในใจของตนกับโอวาทที่ท่านอาจารย์มั่นให้ความเมตตาอุทิศส่ำที่สั่งสอนมาเป็นเวลาถึง ๘ ปีที่อาศัยอยู่กับท่านว่า

“...การอยู่เป็นเวลานานถึงเพียงนั้น แม้คู่สามีภรรยาซึ่งเป็นที่รักยิ่ง หรือลูก ๆ ผู้เป็นที่รักของพ่อแม่อยู่ด้วยกัน ก็จะต้องมีข้อข้องใจต่อกันเป็นบางกาล แต่ท่านอาจารย์กับศิษย์ที่มาพึ่งร่มเงาของท่านเป็นเวลานานถึงเพียงนี้ ไม่เคยมีเรื่องใด ๆ เกิดขึ้น

งานประชุมเพลิงศพท่านพระอาจารย์มั่น ณ วัดป่าสุทธาวาส จ.สกลนคร
วันอังคารที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๓ (ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๓ ปีชาล)

ยิ่งอยู่นานก็ยิ่งเป็นที่เคารพรักและเลื่อมใส
หาประมาณมิได้ ท่านก็ได้จากเรา และหมู่เพื่อน
ผู้หวังดีทั้งหลายไปเสียแล้วในวันนั้น **อนิจจา วต
สังขารา** เรือนร่างของท่านนอนสงบนิ่งอยู่ด้วยอาการ
อันน่าเลื่อมใสและอาลัยยิ่งกว่าชีวิตจิตใจซึ่งสามารถ
สละแทนได้ด้วยความรักในท่านกับเรือนร่างของเรา
ที่นั่งสงบกายแต่ใจหวั่นไหวอยู่ด้วยความหมตหวัง
และหมตที่พึ่งต่อท่านผู้จะให้ความร่มเย็นต่อไป

ทั้งสองเรือนร่างนี้รวมลงในหลักธรรม คือ
อนิจจา อันเดียวกัน ต่างก็เดินไปตามหลักธรรม คือ **อุปปชชิตวา นิรุชฌันติ** เกิด แล้วต้องตาย จะให้
เป็นอื่นไปไม่ได้

ส่วนท่านอาจารย์มั่นท่านเดินแยกทางสมมติทั้งหลายไปตามหลักธรรมบทว่า **เตสัง วุปลโม สุโข**
ท่านตายในชาติที่นอนสงบให้ศิษย์ทั้งหลายปลงธรรมสังเวชชั่วขณะเท่านั้น

ต่อไปท่านจะไม่มาเป็นบ่อแห่งน้ำตาของลูกศิษย์เหมือนสมมติทั่ว ๆ ไป เพราะจิตของท่านที่
ขาดจากภพชาติเช่นเดียวกับหินที่หักขาดจากกันคนละชิ้นจะต่อให้ติดกันสนิทอีกไม่ได้ฉะนั้น...”

ท่านนั่งรำพึงอยู่ด้วยรู้สึกหมตหวังในใจว่า

“...ปัญหาทั้งหมดภายในใจที่เคยปลดเปลื้องกับท่าน บัดนี้เราจะไปปลดเปลื้องกับใคร ? และใคร
จะมารับปลดเปลื้องปัญหาของเราให้สิ้นซากไปได้เหมือนอย่างท่านอาจารย์มั่นไม่มีแล้ว...”

...เป็นกับตายก็มีเราคนเดียวเท่านั้น เช่นเดียวกับหอมที่เคยรักษาโรคเราให้หายไม่รู้กี่ครั้ง ชีวิต
เราอยู่กับหอมคนเดียวเท่านั้น แต่หอมผู้ให้ชีวิตเรามาประจำวันก็ได้สิ้นไปเสียแล้วในวันนี้ เราจึงกลายเป็น
สัตว์ป่าเพราะหมดยารักษาโรคภายใน...”

๙

สติปัญญาอัตโนมัตติ

หมู่เพื่อนแอบจตจ้อง

ย้อนมากล่าวถึงระยะที่ท่านอาจารย์มั่นเริ่มป่วย หลวงตาเล่าสภาวะจิตในระยะนั้นให้พระเถรฟังดังนี้

“...ตอนท่านอาจารย์มั่นเริ่มป่วย จิตเราก็เริ่มซุกมุ่นุ่นวายของมันไม่มีวันมีคืนเลย ตั้งแต่นั้นมาเรื่อย ๆ จิตเราก็ไม่ว่างเลย ท่านป่วยหนักเข้าเท่าไร เรายังต้องเป็นตัวตั้งตัวตีเกี่ยวกับการดูแลรักษา ตลอดถึงหมู่เพื่อนที่จะไปเกี่ยวข้องกับท่าน เราเป็นผู้คอยให้อุบายคอยแนะนำตักเตือน ใ้เราเองก็หมุ่นตัว ๆ ซิ ลงจากกุฏิท่านก็เข้าทางจงกรม แนะ

พอออกจากทางจงกรมมาก็ขึ้นกุฏิท่าน นี่หมายถึงอยู่หนองผือ ออกจากกุฏิท่านก็เข้าทางจงกรม ปล่อยท่านก็ปล่อยไม่ได้ เป็นเรื่องสำคัญมากที่เราจะปล่อยไม่ได้ แม้หมู่เพื่อนจะมีมากก็ตาม แต่เราคอยแนะนำคอยให้อุบายคอยอะไรอยู่ตลอดเวลาแน่นแหละ

พอมีเวลาบ้างนิดหน่อยก็เข้าทางจงกรม เพราะตอนนั้นจิตมันพิลึกพิลั่นจริง ๆ ที่เรียกว่ามันเป็นของมันเอง ไม่มีใครบอกใครสอนไม่มีใครแนะนำแหละหากเป็นในตัวของมันเองถึงวาระที่มันเป็นนี้ ถ้าเราเรียกก็เรียกว่า ภาวนามยปัญญาอย่างว่า

เมื่อก้าวถึงขั้นภาวนามยปัญญาแล้วต้องหมุ่นตัวไปเองเป็นอัตโนมัตติ ไม่หยุดไม่ถอย มีแต่หมุ่นอยู่ตลอด หมุ่นกับกิเลสแน่นแหละไม่ใช่หมุ่นอะไร ลืมวันลืมคืนลืมปีลืมเดือนลืมเวลา ไม่ได้ส่งออกนอก มีแต่พันกันอยู่กับกิเลสอาสวะประเภทต่าง ๆ อยู่ภายในนั้น...”

ก่อนท่านอาจารย์มั่นจะมรณภาพและเป็นระยะที่ท่านยังอยู่ระหว่างการออกวิเวก ท่านอาจารย์มั่นได้เคยปรารภถามพระที่ขึ้นไปทำช้อวตรอุปัฏฐากว่า

“ถ้าผมตาย พวกท่านจะฟังใคร ?”

สักครูหนึ่งท่านอาจารย์มั่นพูดขึ้นว่า “เออ ให้ฟังท่านมหานะ महाฉลาดทั้งภายนอกภายในนะ...”

ด้วยเหตุนี้เอง จึงมีพระเถรหมู่เพื่อนต่างแอบจตจ้องท่านอยู่เงียบ ๆ และตั้งใจว่าเมื่อสิ้นท่านอาจารย์มั่นไป ก็ยังมีความหวังจะได้อาศัยท่านเป็นที่พึ่งที่แนะนำทางการภาวนาต่อไปได้

ดังนั้น เมื่อเสร็จงานพิธีศพท่านอาจารย์มั่น พระเถรหลายสิบรูปต่างคอย ติดตามท่านอยู่ตลอด แม้ท่านจะพยายามหลบหลีกปลีกตัวหนีไปทางอื่น ด้วยเพราะเป็นระยะที่ต้องการอยู่ลำพังคนเดียว แต่ก็มีหมู่เพื่อนคอยสืบรอยติดตามไปตลอดเวลา แทบจะทุกสถานที่ เพราะเพ็งฆาตรมโพธิ์ร่มไทรใหญ่คือ

“...ถ้าผมตาย
พวกท่านจะฟังใคร ?...
เออ... ให้ฟังท่านมหานะ
มหาฉลาด
ทั้งภายนอกภายในนะ...”

งานประชุมเพลิงศพท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ณ วัดป่าสุทธาวาส จ.สกลนคร
วันอังคารที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๓ (ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๓ ปีชวด)

ท่านอาจารย์มั่นไปไม่นานนี้ เดี่ยวองค์นี้ตามมา ลักเดี่ยวองค์นั้นตามมาอีกแล้ว เป็นอยู่อย่างนั้นตลอด
ในระยะนั้น ท่านเล่าถึงเหตุการณ์ระย่นี้ว่า

“...ถึงระยะที่จะอยู่กับหมู่เพื่อนไม่ได้... มันอยู่ไม่ได้จริง ๆ เสียเวล่ำเวลาใครมายุ่งไม่ได้นะ คิด
ดูซิไปบิณฑบาตที่ไหน หมู่บ้านใหญ่ ๆ ไม่อยู่ ไปหาอยู่บ้าน ๕ - ๖ หลังคาเรือน... บ้านใหญ่ไม่เอา ถ้ายิ่ง
บ้านไหนไปแล้วเขารุมมาหา โอ้ย บ้านนี้ไม่ได้เรื่องแน่ นั่น เขาจะมายุ่งเราจนหาเวลาภาวนาไม่ได้ ไม่เอา
หนีไปหาอยู่หมู่บ้าน ๓ - ๔ หลังคาเรือน บิณฑบาตกับเขาพอมีชีวิตรบ่าเพียรธรรมให้เต็มเม็ด
เต็มหน่วยเท่านั้น ไปบิณฑบาตก็ทำความเพียรตลอด ยุ่งกับใครเมื่อไร ทั้งไปทั้งกลับมีแต่เรื่องความเพียร
เหมือนกับเดินจงกรม มันเป็นอยู่ในหลักธรรมชาติของมันเองเวลามันหมุนของมัน เห็นชัด ๆ อยู่ในหัวใจ
ว่า

‘อยู่กับใครไม่ได้’

นี่มันก็รู้อยู่กับใจเราเอง ระยะหนึ่งมันบอกว่า *‘อยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องได้วิงหาครุหาอาจารย์ไม่จั้น
จมนแน่ ๆ’*

มันรู้ชัดอยู่ ก็ต้องได้เข้าหาครุหาอาจารย์ ถึงวาระที่จะอยู่คนเดียวนี้ จะอยู่กับใครไม่ได้แล้วมันก็
รู้อีก ใครติดตามไม่ได้นะ โอ้ย ! ขโมยหนีจากพระจากเณรเหมือนขโมย ขโมยใหญ่ ๆ เลยนี่ โนนหัวโจร
หัวโจกนั้น ขโมยหนีกลางคืน กลางวันหมู่เพื่อนจะเห็น

ถ้าพอไปกลางวันได้ก็ไป พอไปกลางคืนได้ก็ไปกลางคืน ดึกตื่นไม่ว่านะหนีจากหมู่เพื่อน มันไม่
สบาย มันอยู่ไม่ได้ก็งานของเราเป็นอยู่อย่างนี้มีเวลาว่างเมื่อไร อยู่อย่างนี้ตลอด แล้วจะไปอ้าปากพูดคุย
กับคนนั้น อ้าปากพูดคุยกับคนนี้ได้ยังไง งานเต็มมืออยู่ที่นี่ นั่นถึงวาระมันเป็นในหัวใจรู้เอง...”

นางงามจักรวาล... อวิชชา

วันหนึ่งช่วงเดือนสามข้างแรมหลังเสร็จพิธีถวายเพลิงท่านอาจารย์มั่นแล้ว ท่านก็ไปภาวนาที่วัด
ดอยธรรมเจดีย์ ระยะนั้นท่านยังคงอัศจรรย์กับความสว่างไสวของจิต ดังคำปรารภกับพระต่อนหนึ่งว่า

“...จิตของเรามันสว่างไสว ก็อย่างว่านั่นแหละ คนเป็นบ้าอัจฉริยะตัวเอง ไม่มีใครอัจฉริยะเท่า เจ้าของอัจฉริยะบ้าในตัวเอง ไม่ใช่อัจฉริยะธรรมดาแต่เป็นอัจฉริยะบ้า ความหลงความยึดติดอวิชชามันจึง อัจฉริยะตัวเอง เวลาเดินจงกรมอุทานออกมาในใจว่า

‘แหม...จิตเราทำไมสว่างเอานักหนานะ ร่างกายเรามอง
ดูมันเห็นพอเป็นรางวัล เป็นเงา ๆ เพราะความรู้ทะเลไปหมด’

สว่างไปหมดเลยก็อัจฉริยะล่ะซิ เราถึงว่าอัจฉริยะบ้า...”

ท่านอดอาหารมาได้เพียง ๓ วันเนื่องจากกระษะนั้นอด นานมากไม่ได้แล้วเพราะนับแต่เริ่มปฏิบัติมาจนขณะนี้เป็นเวลา ๙ ปี ตอนนั้นก็พรรษาที่ ๑๖ แล้วท่านก็อดอาหารแบบสมบุกสมบัน อย่างนี้ตลอดมา วันนั้นท่านจึงตั้งใจจะฉันทัน

เนื่องด้วยท่านอาจารย์กงมา^๑ อนุญาตให้ชาวบ้านมาใส่ บาตรที่วัดทุกวันพระ พระเณรจึงไม่จำเป็นต้องออกไปบิณฑบาตนอกวัด

ดังนั้นพอได้อรุณแล้ว เพื่อรอเวลาฉันอาหาร ท่านจึงออกจากกุฏิไปเดินจงกรมทางด้านตะวันตก ของวัด ตั้งใจว่าจะเดินอยู่จนกระทั่งได้เวลาบิณฑบาต ขณะที่ท่านเดินจงกรมไปมาอยู่นั้น เกิดรำพึงขึ้นใน ใจว่า

“เอ... จิตนี้ทำไมอัจฉริยะนักหนานะ มันสว่างไสวเอามาก...”

พอรำพึงถึงเรื่องความอัจฉริยะของจิตจบลงเท่านั้น อุปายก็ผุดขึ้นมาในขณะจิตหนึ่งเป็นคำ ๆ เป็นประโยค ๆ อย่างไม่คาดไม่ฝันว่า

“ถ้ามีจุดมีต่อมแห่งผู้รู้อยู่ที่ไหน นั่นแหละคือตัวภพ”

ในตอนนั้นท่านเล่าว่าท่านงงเป็นไก่ตาแตกไปเลย เพราะยังไม่เข้าใจในอุปายที่ผุดขึ้น จึงได้แบก ปัญหาไปคนเดียวในป่าในเขา ทางอำเภอบ้านฝื่อ-ท่าบ่อ^๒

ในช่วงนี้เอง ที่แรกท่านจำเป็นต้องให้ท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์^๓ พระอุปัชฌาย์ ของท่านร่วมเดิน ทางไปด้วย แต่กระนั้นก็ตาม การสนทนาธรรมระหว่างท่านกับท่านเจ้าคุณก็มีไม่บ่อยนัก เพราะกลัวจะ ขาดการสืบทอดทางความเพียร จึงจำเป็นต้องได้เสี่ยงท่านเจ้าคุณอยู่เรื่อย ๆ ส่วนท่านเจ้าคุณเองก็คง สังเกตเห็นได้ชัดเจนจนมีอยู่ครั้งหนึ่งท่านเจ้าคุณจึงได้กล่าวขึ้นว่า

“เธอเอ๊ย เรากลับไปแล้วเธอก็จะสบายหรอก เธอยุ่งเพราะเรา”

ถึงตอนนี้ท่านเคยให้เหตุผลว่า

ท่านไม่สะดวกจะอยู่ด้วยใคร ๆ ในเวลานั้นจริง ๆ เพราะไม่อยากให้เสียเวลาขาดความเพียร เลย ท่านเจ้าคุณก็มีเรื่องจำเป็นต้องพูดคุยอยู่บ่อยครั้ง เวลาพูดคุยทำให้ชะงักไปบ้างในทางความเพียร อีกประการหนึ่งเมื่อท่านเจ้าคุณไปในที่ใด ๆ คณะพระเณรราวาสลูกศิษย์ลูกหาที่มักมาราบมาเยี่ยม ท่านอยู่ไม่ขาดสาย ดังนั้นเมื่อท่านเจ้าคุณจากท่านไป ความต่อเนื่องทางความเพียรจึงมีขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

ความจำเป็นของครูอาจารย์

ท่านกล่าวถึง อุปาย ที่ผุดขึ้นในภายในจิตของท่านที่ว่า **“ถ้ามีจุดมีต่อมแห่งผู้รู้อยู่ที่ไหน นั่นแหละ คือตัวภพ”**

๑ ท่านอาจารย์กงมา จิรปุณฺโญ เจ้าอาวาสวัดดอยธรรมเจดีย์ในขณะนั้น

๒ อำเภอบ้านฝื่อ จังหวัดอุดรธานี และอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

๓ เจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ ท่านบวชตั้งแต่เป็นสามเณร ต่อมาได้เล่าเรียนปริยัติที่วัดเทพศิรินทราวาส กทม. ในสมัยสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ พอเรียนจบ ตามต้องการแล้ว ท่านก็ยอมรับกลับไปเป็นพระปกครองเขต และจำพรรษาที่วัดโพธิสมภรณ์ อุดรธานี เพื่อรักษาพระกรรมฐานให้อยู่บำเพ็ญสมณธรรมได้ โดยสะดวก เจ้าคุณพระธรรมเจดีย์นี้ ท่านให้ความเคารพต่อท่านอาจารย์มั่นเป็นอย่างสูง ปีหนึ่ง ๆ ในตอนที่องค์ท่านอยู่ที่หนองฝื่อ สกลนคร เจ้าคุณต้อง เดินเท้าเปล่าไปกราบวันมัสการเยี่ยมถึง ๒ ครั้ง ท่านเองที่เป็นผู้นิมนต์ท่านอาจารย์มั่นจากเชียงใหม่มาอยู่อีสานใต้

ในตอนนั้นท่านยังไม่เข้าใจความหมาย จึงได้แต่รู้สึกเสียดายเป็นอย่างยิ่งว่าหากท่านอาจารย์มันยังมีชีวิตอยู่ องค์ท่านจะสามารถแก้ปัญหานี้ให้ได้ทันที ดังนี้

“...หากท่านอาจารย์มันยังทรงธาตุทรงชั้นธัญอยู่ ท่านจะแก้อุปายนี้ได้ทันที และจิตอวิชชาดวงสว่างไสวนำอัครธรรมนี้จะต้องพังทลายขาดสะบั้นลงไปในตอนนี้อย่างเดียว แต่เพราะด้วยขณะนั้นปัญญายังไม่ทันกับอุปายที่ผุดขึ้น จึงไม่สามารถพังทลายได้ มีหน้าซำยังติดยึดมั่นเข้าเสียอีกด้วย...”

ด้วยเหตุนี้เองท่านจึงพูดอย่างถึงใจอยู่เสมอว่า ครูบาอาจารย์ผู้รู้จริงนั้นมีความจำเป็นอยู่ทุกระยะดังนี้

“...ถ้าสมมุติว่านำปัญหานี้มาเล่าถวายท่านอาจารย์มันตรงนี้บ๊อบ... ท่านจะใส่พวงมาทันที ทีนี้ จะเข้าใจบ๊อบเดียวจุดนั้นก็พังทลายไปเลย นี่มันไม่เข้าใจปัญหา ก็บอกชดอยู่แล้ว นี่ถึงได้ว่าความจำเป็นมีอยู่ทุกระยะ...

เรื่องจิตนี้จึงสำคัญที่ครูที่อาจารย์ผู้ให้การอบรมสั่งสอน ผู้ที่ท่านรู้แล้วไม่ต้องพูดมากเลย ท่านใส่บ๊อบเดียวได้ความ ใครจะมาล้อมครอบทั้งหนองทั้งบึงไม่ได้ จะโยนยาใส่กันทั้งคู่ทั้งหีบมันไม่ได้

เรื่องความจำเป็นกับครูอาจารย์มันจำเป็นอย่างนี้ไม่ว่าชั้นไหน ๆ ความก้าวหน้าของเรามันช้าติดกัน ปัญหาบางอย่างแก้กันอยู่ ๒ วัน ๓ วันแก้กันยังไม่ตก... ไม่ตกมันก็ไม่ถอย จะต้องแก้ให้ตกจนได้ นี่มันจะตาย เพราะคำว่าพั้นนี้ไม่ได้ ถ้าจะแพ้ให้ตายเสียดีกว่า นอกจากต้องทะเล่โดยถ่ายเดียว ถ้าไม่ทะเล่ก็ต้องเจาะกันอยู่อย่างนั้น หมุนตัว ๆ อยู่...

พบปราชญ์ กลางป่าเขา

ราวปี พ.ศ. ๒๔๙๓ ท่านได้ไปพักอยู่กับท่านอาจารย์หล้า ในเขาลีกราวครึ่งเดือน ที่พักเป็นป่าเขาอาศัยอยู่กับชาวไร่ บิณฑบาตพอเป็นไปวันหนึ่ง ๆ เดินจากที่พักออกมาหมู่บ้าน กว่าจะพ้นจากป่าก็เป็นเวลา ๓ ชั่วโมง ๒๐ นาที ถึงหมู่บ้านก็ร่วม ๔ ชั่วโมง

ท่านได้มีโอกาสศึกษาเรียนถามธรรมกับท่านอาจารย์หล้า รู้สึกว่าซาบซึ้งจับใจท่านมาก ดังปรากฏอยู่ในตอนหนึ่งของหนังสือ “ปฏิปทาพระธุดงค์กรรมฐาน” ว่า

“...ท่านอาจารย์หล้าอธิบายปัจเจกการคืออวิชชาได้ดี ละเอียดลอมมาก ยากจะมีผู้อธิบายได้อย่างท่าน เพราะปัจเจกการเป็นธรรมละเอียดซุ่มมาก ต้องเป็นผู้ผ่านการปฏิบัติภาคจิตตภาวนามาอย่างซำซอง จึงจะสามารถอธิบายได้โดยละเอียดถูกต้อง เนื่องจากปัจเจกการหรืออวิชชาเป็นกิเลสประเภทละเอียดมาก ต้องเป็นวิสัยของปัญญาวิปัสสนาชั้นละเอียดเท่า ๆ กัน จึงจะสามารถค้นพบ และถอดถอนตัวปัจเจกการคืออวิชชาจริงได้ และอธิบายได้อย่างถูกต้อง...”

ท่านอาจารย์หล้าเป็นศิษย์ผู้ใหญ่ของท่านพระอาจารย์มัน ภูมิลำเนาเดิมอยู่เวียงจันทน์ ท่านไม่รู้หนังสือเนื่องจากไม่เคยเรียนมาก่อน นับแต่อุปสมบทแล้วท่านอยู่ที่ฝั่งไทยตลอดมาจนวันมรณภาพเพราะทางฝั่งไทยมีหมู่คณะและครูอาจารย์ทางฝ่ายปฏิบัติมาก

ท่านอาจารย์หล้าเริ่มฉันหนเดียวและเที่ยวกรรมฐานอยู่ตามป่าตามเขากับท่านพระอาจารย์มัน และท่านพระอาจารย์เสาร์มาแต่เริ่มอุปสมบท ไม่เคยลดละข้อวัตรปฏิบัติและความเพียรทางใจตลอดมา ท่านกล่าวถึงการบำเพ็ญสมณธรรมของท่านอาจารย์หล้าไว้เช่นกันว่า

“...ท่านอาจารย์หล้ามีนิสัยเด็ดเดี่ยวอาหาญ ชอบอยู่และไปคนเดียว ท่านมีนิสัยชอบรู้อสิ่งแปลก ๆ ได้ดี คือพวกกายทิพย์ มีเทวดา เป็นต้น พวกนี้เคารพรักท่านมาก ท่านว่าท่านพักอยู่ที่ไหนมักมีพวกนี้ไปอารักขาอยู่เสมอ

๐ หลวงปู่หล้า ชันติโก วัดปานาเก็น อ.น้ำโสม จ.อุดรธานี

ท่านมีนิสัยมักน้อยสันโดษมากตลอดมา และไม่ชอบออกสังคมนักคือหมุ่มมาก ชอบอยู่แต่ป่าแต่เขา กับพวกชาวป่าเขาเขาเป็นปกติตลอดมา ท่านมีคุณธรรมสูงน่าเคารพบูชามาก คุณธรรมทางสติปัญญา รู้สึกว่า ท่านคล่องแคล่วมาก...

...เวลาท่านจะจากชั้นนี้ไป ก็ทราบว่าจะไม่ให้ใครรบกวนกับท่านมาก เป็นกังวลไม่สบาย ขอตายอย่างเรียบง่ายแบบกรรมฐานตาย จึงเป็นความตายที่เต็มภูมิของพระปฏิบัติ ไม่เคลื่อนกล่นร่นวาย..."

ป่วยหนัก... รักษาด้วยธรรมโอสถ

คราวหนึ่งท่านออกวิเวกโดยเดินธุดงค์ไปทางบ้านกะโหมโพนทอง ซึ่งอยู่ระหว่างอำเภอบ้านฝ้อ กับอำเภอท่าบ่อ ต่อเขตต่อแดนกัน มีแม่น้ำทอนเป็นเขตแดน ชาวบ้านหมู่บ้านกะโหมโพนทองจำนวนมากต่างพากันล้มป่วยด้วย **โรคเจ็บช้ำในทรวง** ดาตาชกันไปหมด เหมือนโรคคหิวหรือฝีดาษ ถึงขนาดที่ว่าวันหนึ่ง ๆ เป็นกันตายกันวันละ ๓ - ๔ คนบ้าง ๕ คนบ้าง บางวันก็มีถึง ๗ - ๘ คนบ้าง

ท่านพักอยู่ในป่า เขาก็ไปนิมนต์ท่านมาเสวย **กุสลามาดิกา** ให้คนตาย เพราะแถวนี้ไม่มีพระ วันทั้งวันเดี๋ยวมีคนนั้นตายแบกเข้ามาแล้ว สักพักเดี๋ยวแบกเข้ามาใหม่อีกแล้ว ท่านเลยจะไม่ได้หนีห่างจากป่าช้าเลย จนสุดท้ายโรคนี้ก็มาเป็นชั้นกับตัวท่านเอง

อาการของโรคเจ็บเหมือนกับเหล็กแหลมหลาวทิ่มแทงประสานกันเข้าไปในทรวงในหัวใจ จะหายใจแรงก็ไม่ได้ ยิ่งถ้าหากว่าจามด้วยแล้วแทบจะสลบไปในตอนนั้นเลยทีเดียว เมื่ออาการเกิดขึ้นเช่นนี้ทำให้ท่านทราบได้ทันทีว่า ถ้าขึ้นเป็นเช่นนี้แล้วไม่นานก็จะต้องตายอย่างแน่แท้ เพราะแม้แต่การหายใจก็จะได้ไม่ มันคับแน่นเข้าเรื่อย ๆ หายใจแรงแทบไม่ได้เลย เมื่ออาการเช่นนี้ปรากฏขึ้นท่านจึงบอกชาวบ้านว่าเป็นโรคแบบเดียวกันนี้แล้ว ต้องขอหลบตัว

จากนั้นท่านก็เก็บตัวพักอยู่ที่ป่าไผ่ดินภู แล้วจึงพิจารณาว่า

"...คราวนี้เราจะไปตายเสียแล้วหรือ ในเวลานี้เรายังไม่ยอมไป เพราะในหัวใจถึงจะละเอียดขนาดไหนก็ตาม แต่ก็รู้อยู่ว่า จิตนี้ยังไม่ได้เป็นอิสระ ยังมีอะไรอยู่ในจิต หากว่าตายไปในตอนนี้ก็แน่ใจใน **ภูมิของจิตภูมิของธรรม** ว่าจะต้องไปเกิดในที่นั้น ๆ ยิ่งงังก็ต้องค้างอยู่ ยังไม่ถึงที่เหล่านี้ทำให้วิตกวิจารณ์ว่า **'ยังไม่อยากตาย'**

เพราะจิตยังจะค้างอยู่ในชั้นใดชั้นหนึ่ง ในความรู้สึกยังมีอภัยอาวรณ์อยู่แต่ไม่ใช่กับชีวิต เป็นความอภัยอาวรณ์อยู่กับมรรคผลนิพพานที่ตนต้องการจะได้..."

*"...ไม่อยากตาย
ก็ต้องได้ตาย
เมื่อถึงกาลมันแล้ว...
ห้ามไม่ได้
สิ่งเหล่านี้เป็นคติธรรมดา
ยุ่งไปทำไม..."*

แต่ด้วยเหตุที่โรคมันบีบบังคับตลอดเวลา ทำให้ท่านต้องหมุนกลับมาพิจารณาย้อนหลังว่า
“...ไม่อยากจะก็ต้องได้ตายเมื่อถึงกาลมันแล้วห้ามไม่ได้ สิ่งเหล่านี้เป็นคตินิยมตายไปทำไม
เรื่องทุกข์เวทนานี้ก็เคยผ่าน เคยรบมาด้วยการนั่งหามรุ่งหามค่ำ นั่งตลอดรุ่ง

แม้ทุกข์เวทนามากแสนสาหัสก็เคยได้ต่อสู้จนได้ความอัศจรรย์มาแล้ว โรคนี้ก็เป็นทุกข์เวทนา
หน้าเดียวกันอริยสังข์อันเดียวกัน จึงถอยไปไม่ได้...”

มีชาวบ้านยกทั้งบ้านพากันไปเยี่ยมท่านเป็นร้อย ๆ ท่านก็ให้เขากลับหมด ไม่ให้ใครมายุ่งเลย
จะเหลืออยู่ที่แต่ผู้เฒ่าคนหนึ่งเท่านั้น แก่แอบซุ่มดูท่านอยู่ตลอดทั้งคืนด้วยความเป็นห่วงที่กอไฟในป่า
ใกล้ ๆ กันนั้น โดยไม่ให้ท่านรู้ตัว ท่านตั้งใจจะขึ้นเวทีต่อกรกันกับทุกข์เวทนาของโรคนี้ในคืนนี้ ชนิดจะ
ให้ถึงเหตุถึงผลถึงพริกถึงขิงถึงเป็นถึงตายเลยทีเดียว จากนั้นก็เข้าที่นั่งภาวนา โหมกำลังสติปัญญาหมุน
เข้าพิจารณาทุกข์เวทนาในจุดตรงกลางอกที่กำลังเจ็บเสียดแทงอยู่นี้ ท่านเล่าไว้ดังนี้

“...พิจารณาทุกข์เวทนาในหัวอกนี้เป็นยังไง เกิดขึ้นจากอะไร เสียดแทงอะไร เวทนาเป็น
หอกเป็นหลาวเมื่อไรกัน มันก็เป็นทุกข์ธรรมดาตัวเอง ทุกข์นี้ก็เป็นสภาพอันหนึ่ง เป็นของจริง... ค้นกันไป
มาไม่ถอย เป็นตายไม่สนใจ สนใจแต่จะให้ความจริงในวันนี้เท่านั้น

พิจารณาดังนี้จนกระทั่งถึง ๖ ทุ่มกว่า พอเต็มทีเห็นประจักษ์ เวลาอนนี้ถอนอย่างประจักษ์
เช่นเดียวกับทุกข์เวทนาจากการนั่งตลอดรุ่ง จิตรอบด้วยปัญญาทุกข์เวทนาถอนแบบเดียวกัน ถอนออก
จนโล่งหมดเลย หายเจ็บไม่มีอะไรเหลือ วางไปหมดเลย เหมือนกับร่างกายไม่มี พักอยู่จนกระทั่งจิตมัน
พอตัวแล้วก็ยิบเย็บ ๆ ถอยออกมา ๆ จิตก็ยังว่าง ร่างกายแม้จะมีอยู่แต่ไม่มีเจ็บมีปวดมีเสียดแทงใน
หัวอกอย่างที่เป็นอยู่ จึงแน่ใจว่าไม่ตายแล้วที่นี้โรคนี้หาย แก่กันด้วยอริยสังข์

พอหลังจากนั้นแล้วก็ลงเดินจงกรมเขาเรียกตะเกียงอะไร แก้วครอบเล็ก ๆ ... ภาคอีสานเขาเรียก
ตะเกียงโປ้... จุดไว้ข้างนอกมุ้งโน้น... ตั้งแต่ต่อสู้กันอยู่นั้นนะ จุดไว้แล้วก็เข้าที่ละ มองเห็นไฟอยู่นอกมุ้ง
โน้น ไม่ได้เอาเข้ามาในมุ้ง จากนั้นก็ลงเดินจงกรม โอ๊ย เดินก็ตัวปลิวไปเลย หายเจ็บไม่มีอะไรเหลือ...”

ท่านเดินจงกรมจนตลอดรุ่ง คืนนั้นท่านจึงไม่ได้นอนเลย เมื่อแสงอาทิตย์สว่างพอรำไร ผู้เฒ่า
ที่แอบอยู่ข้างกอไฟก็บุงบับออกมาด้วยความดีใจ ท่านเห็นผู้เฒ่าจึงทักว่า

“เฮ้า โยมมาทำอะไรละ ?”

“โห ผมนอนอยู่นี่ ข้างกอไฟนี่” แก่ว่า

“เฮ้า นอนทำไม ? ก็บอกให้ไปตั้งแต่เมื่อคืนนี่”

“โอ๊ย ผมไม่ไป ผมกลัวท่านจะตายผมคอยแอบอยู่นี่ ผม
ก็ไม่ได้นอนเหมือนกันทั้งคืน ไฟของท่านสว่างตลอดรุ่ง เห็นท่าน
มาเดินจงกรม ผมก็ดีใจบ้าง”

การพิจารณาทุกข์เวทนาจากการป่วยคราวนี้ ท่านเคย
ยกเอามาเป็นตัวอย่างสอนพระให้รู้หลักว่า

“...เวลาพิจารณาแล้วแก่ถอนกันมันก็ถอนให้เห็นชัด ๆ นี้นะ... มันแก้กันได้ด้วยอริยสังข์ ปัญญา
พิจารณาองทุกข์แยกแยะกันกับร่างกายของเราออกให้เห็นอย่างชัดเจน ดังที่เราเคยปฏิบัติมาในสมัยที่
นั่งหามรุ่งหามค่ำ ไม่ได้ผิดกันเลย

แต่เรื่องสติปัญญาต้องขึ้นสด ๆ ร้อน ๆ เราจะไปเอาเรื่องเก่าเรื่องที่เคยเป็นมา มาปฏิบัติไม่ได้... เรื่องแก้กิเลส แก้อะไรทุกสิ่งทุกอย่าง แก้ทุกขเวทนานี้ มันต้องสด ๆ ร้อน ๆ... อย่าให้เกิดขึ้นมาด้วยการคาดการณ์... มันถึงแก้สด ๆ ร้อน ๆ จริง ๆ ...”

“...เหตุที่จะเป็นปอบก็เพราะแกไปสักว่าน เขาเรียกว่านกระจายสักอยู่บนหัวนี้...”

ผีปอบสาว

ปี พ.ศ. ๒๔๙๓ เดือนเมษายน เป็นช่วงที่ท่านพักที่วัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร ที่นั่นท่านได้พบกับคุณหมอมจเรญ^๑ ซึ่งกำลังเตรียมตัวจะบวชตามประเพณี

วันหนึ่งมีหญิงสาวผู้หนึ่งเข้ามาสนทนากับหมอมจเรญ หลังจากพูดคุยกันอยู่ครู่ใหญ่ เรื่องราวที่สนทนากันทำให้หญิงสาวผู้นั้นถึงกับยอมเปิดเผยความในใจว่าแกเป็นปอบ ตัวท่านเองก็อยู่ในเหตุการณ์ตอนนั้นด้วย ดังนี้

“...อย่างเขาว่าเป็นปอบเป็นผีก็เหมือนกัน คนนั้นเป็นปอบคนนี้เป็นปอบ มันมีผีมาสิงอยู่ในคน เขาเรียกปอบ เอ๊ ชื่อว่าอะไรนาหญิงคนนี้ หมอมจเรญชักเอาเสียจนตาแห้ง นั่งดูหญิงคนนั้น หมอมจเรญนะเป็นนักเรียนแพทย์ปัจจุบัน อยากู้ซัด ๆ เป็นยังงั้นแน่ แกก็เล่าให้ฟังจริง ๆ โห แกเล่าอย่างอาจหาญนี่ นั่งเหมือนกับอ้าปากด้วย ลืมตาไม่หลับด้วย อ้าปากด้วย คือ แกพูดมันน่าฟัง

ถ้าวันไหนมันหิวมันดินอยู่ในนี้ เจ้าของจะรู้สึกรำคาญ ว่ามัน ปอบส่วนมากมันจะออกทางตา แผล็บ ๆ ทางตา แล้วก็ไป แล้วทางเจ้าของนี่ก็คอยร้อนใจจะซิกแล้วว่ามันจะไปกินใครเข้า ถูกหมอมเขาเก่งเขาไล่ติดตามผีมา ก็มาหาเราได้ ถ้าคนโลผีไม่เก่ง คนโลผีไม่รู้ มันก็กินคน พอมันกินอิ่มแล้ว ก็กลับมาหาคนกลับมาหาเจ้าของนั่นแหละ มาเข้าเจ้าของ เข้าทางหูบ้างเข้าทางตาบ้างแว็บเดียว ทีนี้ก็จะรู้สึกง่วงนอนทั้งวัน ถ้ามันได้ไปกินอิ่ม ๆ มาแล้วจะง่วงนอนทั้งวันเลย แต่ถ้ามันหิวแล้วเจ้าของก็จะรู้สึกกระวนกระวายคือ มันกวนอยู่ภายใน ครั้นถ้าออกไปกินเขา ก็ถูกเขาไล่ละชีว่า

‘อีนี้เป็นปอบ อีนั้นเป็นปอบ’

เขาไล่ตามมากี่มาโดนเอาเราเข้า เหตุที่จะเป็นปอบก็เพราะแกไปสักว่าน เขาเรียกว่านกระจายสักอยู่บนหัวนี้... ให้เขาสักว่านให้ที่กระหม่อม แล้วอยู่ยงคงกระพันด้วยนะ เมื่อสักว่านแล้ว แขนงก็ไม่เข้า ฟันไม่เข้าป็นยิงไม่ออก... นั่นละเหตุที่จะมาเป็นปอบก็เพราะว่านอันนี้ คือ รักษาไม่ได้

แกว่ามีวิชาที่ขัดกันกับสิ่งนี้ เช่น กินของดิบอย่างนั้นนะ ถ้าหากกินเนื้อดิบปลาดิบอย่างนั้นเข้าไป มันจะขัดกับวิชานี้ ถ้าขัดแล้วก็ทำให้เป็นปอบได้ ถ้าไม่ขัดก็ไม่เป็นอะไร สิ่งที่ทำให้ขัดกันก็เช่น ไม่ให้กินเนื้อหรือไม้ให้กินปลาดิบ หรืออย่างลาบเลือด หรือเคียวกล้วยก็ห้ามไม่ให้ไปลอด นี่ก็ไปลอดไม่ได้มันผิดนี่ละที่แกเล่าให้ฟัง

เราก็ฟังดูเหมือนกัน เอ๊ พิลิก ที่วัดป่าสุทธาวาสนี่ละ เรากำลังจะไปวัดดอยธรรมเจดีย์กับหมอมจเรญ หมอมจเรญกำลังจะบวช ให้ท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์ไปบวช... แกบวชให้แม่ แม่ขอก็เลยบวชให้ ก็พอดีผู้หญิงคนนั้นแกมาคอยรออยู่ที่หน้าวัด แต่ก่อนรถไม่ค่อยมีแหละ มาที่กุฏิ พวกนี้ก็นั่งอยู่บนนั้น แกมาก็เลยพูดกันไปพูดกันมา จึงได้รู้เรื่องราวว่าแกเป็นปอบ

^๑ คุณหมอมจเรญ วัฒนสุชาติ ต่อมาเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลศรีธัญญา ปัจจุบันเกษียณอายุราชการ

‘ทุกวันนี้ยังเป็นอยู่หรือ ?’

เป็นอยู่แกว่งนั้นนะ

‘ทุกวันนี้ก็ยังเป็นอยู่ยังไม่ตก เพราะว่าเราสักไว้กระหม่อมนี้ แล้วไปทำผิดเลยกลายเป็น
ปอบไป...’

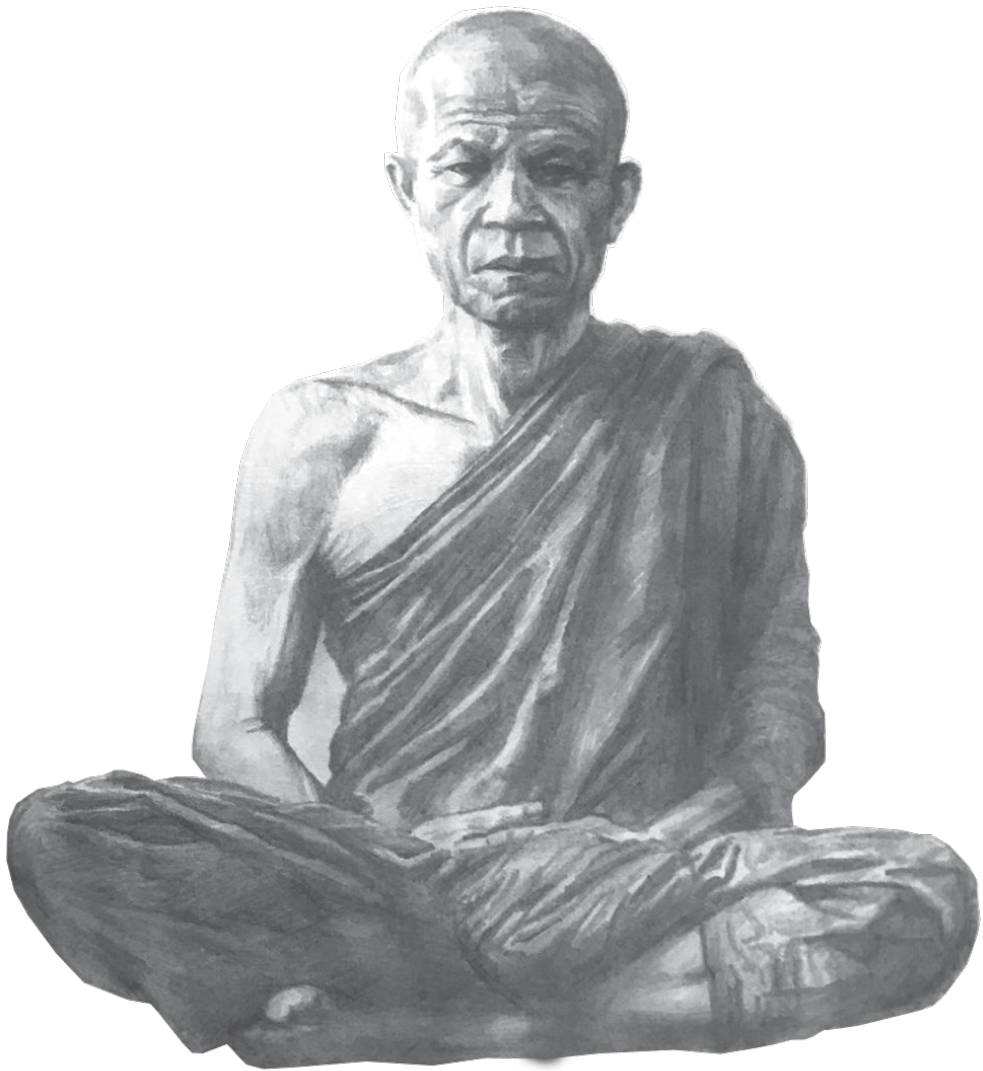
...ถ้าหมอเขาเก่ง ๆ มันไปกินใครอย่างนี้เขาไปจับผี พอจับมัดได้แล้ว เอาเชือกนะมัดเขาเรียก
เชือกกระทำ เป็นเชือกวิชา เมื่อเขามัดผูกนี้ไว้แล้วมันก็ออกไม่ได้ จากนั้นเขาก็ซักถามซิ

‘เป็นใคร ? มาจากไหน ?’

เป็นนั่นชื่อว่าอย่างนั้น ๆ ‘แล้วใครเป็นเจ้าของ ?’ มันก็ชี้บอกเจ้าของ

‘ยายนี้แหละ’ คนยังสาว ๆ อยู่ไม่ใช่ยายอะไรแหละ หมอเจริญนี่เชื่อเลย...

ไอ้โห ! วิชามันแปลกนะ เอาไปคิดแหละพวกหมอแผนปัจจุบันนี่นะ สิ่งเหล่านี้เขาไม่เชื่อว่ามี
ที่นี้หมอเจริญนี่แหละเชื่อ ไปเห็นแล้วไม่เชื่อได้ยังไง เพราะเขาพูดเป็นตุเป็นตะ พูดเป็นหลักความจริง
หลักฐานพยานก็สักอยู่บนกระหม่อมเขา ก็บอกว่าสักอยู่ตรงนี้ นี่ละตัวมันพาเป็นเหตุ ก็มีหลักฐานพยาน
อยู่ทุกสิ่งทุกอย่างแล้วจะไม่เชื่อได้ยังไง มันกินคนเขาก็บอกว่ามันไปกินคน...”

๔

ผลสำเร็จสูงสุด
แห่งพระพุทธศาสนา (ปฏิจเณต)

๕ พลธำมรงค์สูดสูดแห่งพระพุทธรักษา (ปฏิบัติ)

๑๐ คีน... แห่งความสำเร็จ

หน้า ๑๒๓

- น้ำซับ น้ำซิม ด้วยสติปัญญา
- เสียงบรรลือโลกธาตุ ซาติสิ้นแล้ว
- การเวียนว่ายตายเกิด... มีจริง
- สลดสังเวช... อติตชาติ เคยเป็นมา
- ปฏิบัติตามมรรคมงคล ๘
ทำให้พ้นจากทุกข์ได้จริง
- ไตรโลกธาตุ... ชัดเจนประจักษ์ใจ
- ยินยัน... เทวดา อินทร์ พรหม เปรตผี
ลัทธิวันรก... มีจริง
- จิตวิญญาณ...มีจริง
- กิเลสหลอกว่า “ตายแล้วสูญ”
- กราบพระพุทธรเจ้าอย่างราบ
- แม้มืดเพียงใด พากเพียรฝึกไป ก็สว่างได้
- คนเรานี้... ดีได้ด้วยการฝึก

๑๑ สมบูรณ์ด้วยปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ

หน้า ๑๓๕

- พระครึ่งพุทธกาล บวชเพื่อนิพพานจริง ๆ
- พระไตรปิฎกใน : พระไตรปิฎกนอก
ผู้รู้จริง : ผู้รู้จำ
- “ธรรม” รู้เห็นได้ด้วย “การปฏิบัติจริง”
- ผู้ปฏิบัติจริงไม่ถกเถียงใคร...
เพราะมองดูก็รู้หมด
- สายทางน้ำ... ไหลเข้าสู่มหาสมุทร :
สายทางการปฏิบัติ... ไหลเข้าสู่
มหาวิมุตติมหานิพพาน

๑๒ ปฏิปทาสายท่านอาจารย์มั่น

หน้า ๑๓๙

- ระลึกพระคุณ... ท่านอาจารย์มั่น
ไม่สร้างชา
- ลูกหลาน... พ่อแม่ครูอาจารย์มั่น
- มหานิกาย ธรรมยุต
คือ “ศากยบุตร” อันเดียวกัน
- “ชื่อ” นั้น ไม่สำคัญเท่ากับ “ธรรมวินัย”

๑๐

คืนแห่งความสำเร็จ

น้ำซบ น้ำซึม ด้วยสติปัญญา

ในระยะนั้นหลวงตากล่าวถึงความเพียรในการบำเพ็ญจิตตภาวนาของท่านว่า เป็นไปเองโดยไม่ต้องได้บังคับ ทั้งนี้เป็นผลมาจาก **ภาวนามยปัญญา** อันเป็นสติปัญญาที่หมั่นตัวเองโดยอัตโนมัติ โดยไม่ต้องมีการบังคับบัญชาในเรื่องความพากเพียรเลย กลับต้องได้รั้งเอาไว้ มิเช่นนั้นแล้วสติปัญญานี้จะทำงานจนเลยเถิดด้วยเพราะเห็นโทษแห่งวัฏจักรอย่างถึงใจ นั่นเอง **ใจ** จึงมีกำลังมากที่จะถอนตัวออกจากทุกข้ออย่างเต็มเหนี่ยว โดยไม่มีคำว่าเป็นว่าตายเลย ท่านกล่าวว่า

“...นี่สติปัญญาขั้นนี้ก้าวแล้ว ทีนี้เบิกกว้าง ๆ ออกเรื่อย ๆ เรื่องกิเลสตัดหาวัฏจักรวิภูวนหมุนภายในดวงใจนี้ เหมือนกับว่ามันหดย่นเข้ามา ๆ ทางเบิกกว้างที่จะหลุดพ้นจากทุกข์เบิกกว้างออก ๆ สติปัญญาหมั่นตัวเป็นธรรมชาติ นี่เรียกว่า ธรรมทำงาน ธรรมมีกำลัง ย่อมหมั่นตัวกลับเหมือนกันกับกิเลสที่มันมีกำลังหมั่นหัวใจของสัตว์เป็นวัฏจักรไปตาม ๆ กันหมด ไม่ว่ากิริยาใดของกิเลสที่มันแสดงตัวออกมา มันทำงานเพื่อวัฏจักรของมันทั้งนั้น ๆ

ท่านอาจารย์กมา จิรปัญโญ

สภาวัดดอยธรรมเจดีย์ (ถ่ายเมื่อ ๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๕)

ท่านอาจารย์แบน ธนากโร

ในระยะนั้น (พ.ศ. ๒๔๙๓) ท่านอาจารย์กมาเป็นเจ้าอาวาสวัดดอยธรรมเจดีย์
ปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๒) ท่านอาจารย์แบน ธนากโร เป็นเจ้าอาวาส
วัดดอยธรรมเจดีย์อยู่ในเขตอำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร

ที่นี้เมื่อสติปัญญาอันเป็นฝ่ายธรรมมีกำลังแล้วหมุนกลับ ที่นี้หมุนกลับโดยอัตโนมัติ เหมือนกิเลส
มันหมุนอยู่ในหัวใจสัตว์โลกเป็นอัตโนมัติของตัวเอง นั้นแล พอถึงขั้นสติปัญญาขั้นนี้แล้ว เป็นหมุนกลับ ๆ
ตลอดเวลา ไม่ว่าจะยืนว่าเดินว่านั่งว่านอน เว้นแต่หลับอย่างเดียวเท่านั้น นอกจากนั้นสติปัญญาขั้นนี้จะ
ฆ่ากิเลสตลอดเวลาโดยอัตโนมัติ หมุนตัว ๆ กิเลสชั้นหยาบหมุนหนัก เรียกว่า ปัญญาชั้นผาดโผนโจน
ทะยาน เหมือนว่าฟ้าดินถล่ม ปัญญาชั้นหยาบกับกิเลสชั้นหยาบ ๆ พัดกัน

พอจากนั้นแล้วสติปัญญาก็ค่อยเบาไป ๆ เพราะกิเลสเบาลง ๆ สติปัญญาก็ค่อยเบาไปตาม ๆ กัน
หมุนไปตาม ๆ กันเป็นน้ำซึบน้ำซึม ๆ กิเลสซึมซาบไปไหนสติปัญญาขั้นอัตโนมัติก้าวเข้าสู่มหาสติ
มหาปัญญาแล้ว ซึมซาบไปตาม ๆ กันเลยเหมือนไฟได้เชื้อ เอ้า ละเอียดขนาดไหนสติปัญญานี้ก็ละเอียด
ตามกันไป ๆ โดยอัตโนมัติ...”

เสียงบรรลือโลกธาตุ ซาดสิ้นแล้ว

ออกจากวัดป่าสุทธาวาสในตัวเมืองสกลนครแล้ว ท่านก็ย้อนกลับสู่ **วัดดอยธรรมเจดีย์** อีกครั้ง
หนึ่ง โดยพักอยู่กุฏิกระท่อมหลังเล็ก ๆ อยู่บนยอดเขา เป็นกุฏิต่างจากครั้งก่อนที่เคยเกิดปัญหาธรรมผุด
ขึ้นในใจ

ระยะนั้นเป็นพรรษาที่ ๑๖ ในชีวิตการบวชของท่าน และเป็นปีที่ ๙ แห่งการออกปฏิบัติ
กรรมฐาน บนเขาภูนี้ของคืนเดือนดับแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๖ เวลา ๕ ทุ่มตรง° ด้วยความอดทนพากเพียร
พยายามติดต่อสืบเนื่องตลอดมา นับแต่เริ่มออกปฏิบัติอย่างเต็มเหนี่ยวรวมเวลาถึง ๙ ปีเต็ม คืนแห่ง
ความสำเร็จระหว่างกิเลสกับธรรมภายในใจของท่านจึงตัดสินใจตัดสิ้นกันลงได้

ตอนหนึ่งของการแสดงธรรมแก่พระภิกษุวัดป่าบ้านตาด ท่านเมตตาเล่าถึงสภาวะธรรมในคืน
นั้นว่า

“...ก็พิจารณาจิตอันเดียว ไม่ได้กว้างขวางอะไร เพราะสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นส่วนหยาบมันรู้หมด
รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสทั่วโลกธาตุมันรู้หมดเข้าใจหมด และปล่อยวางหมดแล้ว มันไม่สนใจ
พิจารณาแม้แต่รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ยังไม่ยอมสนใจพิจารณาเลย

มันสนใจอยู่เฉพาะความรู้ที่เด่นดวงกับเวทนาส่วนละเอียด
ภายในจิตเท่านั้น สติปัญญาสัมผัสสัมพันธ์อยู่กับอันนี้พิจารณาไป
พิจารณาไป แต่ก็พึงทราบที่จุดที่ว่านี้มันยังเป็นสมมุติ มันจะส่ง
ผ่าเผยขนาดไหนก็ส่งผ่าเผยอยู่ในวงสมมุติ จะสว่างกระจ่างแจ้ง
ขนาดไหนก็สว่างกระจ่างแจ้งอยู่ในวงสมมุติ เพราะอวิชชายังมีอยู่ในนั้น

อวิชชา นั้นแล คือ ตัวสมมุติ จุดแห่งความเด่นดวงนั้นก็
แสดงอาการลุ่ม ๆ ดอน ๆ ตามขั้นแห่งความละเอียดของจิตให้เรา
เห็นจนได้ บางทีก็มีลักษณะคร่ำหมองบ้างฟุ้งใสบ้าง ทุกข์บ้างสุข
บ้าง ตามขั้นละเอียดของจิตภูมินี้ให้ปรากฏพอจับพิรุณได้อยู่ นั้นแล
สติปัญญาขั้นนี้เป็นองค์รักษารักษาจิตดวงนี้อย่างเข้มงวดกวดขัน

หลวงตามหาบัว
ณ วัดป่าสุทธาวาส จ.สกลนคร
(ถ่ายเมื่อ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๙๓)

๑ วันจันทร์ที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๙๓

แทนที่มันจะจ่อกระบอกปืนคือสติปัญญาเข้ามาที่นี้ มันไม่จ่อ มันส่งไปที่อวิชชาหลอกไปโน้นจนได้

อวิชชานี้แหลมคมมาก ไม่มีอะไรแหลมคมมากกว่าอวิชชาซึ่งเป็นจุดสุดท้ายว่า ความโลภมัน ก็หยาบ ๆ พอเข้าใจ และเห็นโทษได้ง่าย แต่โลกยังพอใจกันโลก คิดดูซิ ความโกรธก็หยาบ ๆ โลกยัง พอใจโกรธ ความหลง ความรัก ความชัง ความเกลียด ความโกรธอะไร เป็นของหยาบ ๆ พอเข้าใจและ เห็นโทษได้ง่าย โลกยังพอใจกัน

อันนี้ไม่ใช่สิ่งเหล่านั้น มันเลยมาหมด ปล่อยมาได้หมด แต่ทำไมมันยังมาติดความสว่างไสว ความอัศจรรย์อันนี้ ที่นี้อันนี้เมื่อมันมีอยู่ภายในนี้ มันจะแสดงความอับเฉาขึ้นมานิด ๆ แสดงความทุกข์ ขึ้นมานิด ๆ ซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอน ไม่คงเส้นคงวา ให้จับได้ด้วยสติปัญญาที่จ่อต่อเนื่อง กันอยู่ตลอดเวลาไม่ลดละความพยายามอยากรู้อยากเห็นความเป็นต่าง ๆ ของจิตดวงนี้ สุดท้ายก็หนีไม่ พ้น ต้องรู้กันจนได้ว่า จิตดวงนี้ไม่เป็นที่แน่ใจตายใจได้ จึงเกิดความรำพึงขึ้นมาว่า

‘จิตดวงเดี๋ยวนี้ ทำไมจึงเป็นไปไม่ได้หลายอย่างนักนะ เดี่ยวเป็นความเศร้าหมอง เดี่ยวเป็นความ ผ่องใส เดี่ยวเป็นสุข เดี่ยวเป็นทุกข์ ไม่คงที่ดังามอยู่ได้ตลอดไป

ทำไมจิตละเอียดถึงขนาดนี้แล้วจึงยังแสดงอาการต่าง ๆ อยู่ได้’

พอสติปัญญาเริ่มหันความสนใจเข้ามาพิจารณาจิตดวงนี้ ความรู้ชนิดหนึ่งที่ไม่คาดไม่ฝันก็ผุดขึ้น มาภายในใจว่า

‘ความเศร้าหมองก็ดี ความผ่องใสก็ดี ความสุขก็ดี ความทุกข์ก็ดี เหล่านี้เป็นสมมุติทั้งสิ้น และเป็น อนัตตาทั้งมวลนะ’

เท่านั้นแล สติปัญญาก็ยังทราบจิตที่ถูกอวิชชาครอบงำอยู่นั้นว่า เป็นสมมุติที่ควรปล่อยวาง โดยถ่ายเดียว ไม่ควรยึดถือเอาไว้

หลังจากความรู้ที่ผุดขึ้นบอกเตือนสติปัญญาผู้ทำหน้าที่ตรวจตราอยู่ขณะนั้นผ่านไปครู่เดียว จิต และสติปัญญาเป็นราวกับว่าต่างวางตัวเป็นอุเบกขามัชฌิมาไม่กระเพื่อมตัวทำหน้าที่ใด ๆ ในขณะนั้นจิต เป็นกลาง ๆ ไม่จดจ่อกับอะไร ไม่เปลืองใจไปไหน ปัญญาก็ไม่ทำงาน สติก็รู้อยู่ธรรมดาของตนไม่จดจ่อ กับสิ่งใด

ขณะจิต สติ ปัญญา ทั้งสามเป็นอุเบกขามัชฌิมนั้นแล เป็นขณะที่โลกธาตุภายในจิต อันมี อวิชชาเป็นผู้เรืองอำนาจได้กระเทือน และขาดสะบั้นบรรลัยลงจากบัลลังก์ คือ ใจ กลายเป็น **วิสุทธิจิต** ขึ้นมาแทนที่ ในขณะที่เดียวกันกับอวิชชาขาดสะบั้นหันแหล่ง

แตกกระจายหายซากลงไปด้วยอำนาจสติปัญญาที่เกรียงไกร

ขณะที่ฟ้าดินถล่มโลกธาตุหวั่นไหว (โลกธาตุภายใน) แสดงมหัศจรรย์อันสุดท้ายปลายแดนระหว่างสมมุติกับ วิมุตติ ตัดสิ้นความบนศาลสถิตยุติธรรมโดยวิมุตติญาณทัส- สนะเป็นผู้ตัดสินคู่ความ โดยฝ่ายมัชฌิมาปฏิบัติ มรรค อริยสังข์เป็นฝ่ายชนะโดยสิ้นเชิง ฝ่ายสมุทัยอริยสังข์เป็นฝ่าย แพ้น็อคแบบหามลงเปล ไม่มีทางฟื้นตัวตลอดอนันตกาลสิ้น สุดลงแล้ว เจ้าตัวเกิดความอัศจรรย์ล้นโลกอุทานออกมาว่า

“...แต่ก่อนพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์สาวก อยู่ที่ไหน ? ... มาบัดนี้องค์สรณะที่แสน อัศจรรย์มาเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกับจิตดวงนี้ ได้อย่างไร... โอ้โฮ...”

‘ไอ้โห ๆ ... อัจฉรย์หนอ ๆ แต่ก่อนธรรมนี้อยู่ที่ไหน ๆ มาบัดนี้ธรรมแท้ ธรรมอัจฉรย์เกิน คาดเกินโลก มาเป็นอยู่ที่จิตและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับจิตได้อย่างไร ...

และแต่ก่อนพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์สาวกอยู่ที่ไหน ? มาบัดนี้องค์สรณะที่แสน อัจฉรย์มาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับจิตดวงนี้ได้อย่างไร...

...ไอ้โห ธรรมแท้ พุทธแท้ สังฆะแท้ เป็นอย่างนี้หรือ’...”

การเวียนว่ายตายเกิด... มีจริง

ผลการปฏิบัติธรรมของท่านในคืนนั้น ทำให้เกิดสลดสังเวชใจในความเป็นมาแห่งการเวียนว่ายตายเกิดของตน ดังนี้

“...จนถึงคืนวันดับนั้นถึงได้ตัดสิ้นใจกันลงได้ด้วยความประจักษ์ใจ หายสงสัยทุกสิ่งทุกอย่าง เรื่องภพเรื่องชาติ เรื่องความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เรื่องกิเลสต้นหาอาสวะทุกประเภทได้ขาดกระเด็นออกไป จากใจในคืนวันนั้น ใจได้เปิดเผยโลกธาตุให้เห็นอย่างชัดเจน เกิดความสลดสังเวชน้ำตาาร่วงตลอดคืน

ในคืนนั้นไม่ได้หลับนอนเลย เพราะสลดสังเวชความเป็นมาของตน สลดสังเวชเรื่องความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เพราะอำนาจแห่งกิเลสมันวางเชื้อแห่งกองทุกข์ฝังใจไว้ไปเกิดในภพนั้นชาตินี้ มีแต่แบก กองทุกข์หามกองทุกข์ ไม่มีเวลาปล่อยวาง จนกระทั่งถึงตายไปแล้วก็แบกอีก ๆ คำว่า แบก ก็คือ ใจ เข้าสูภพไพศาชาติใดจะมีสุขมากน้อย ทุกข์ต้องเจือปนไปอยู่ นั้นแล จึงได้เห็นโทษ เกิดความสลดสังเวช

แล้วก็มาเห็นคุณค่าแห่งจิตใจซึ่งแต่ก่อนไม่เคยคิดว่าจิตใจจะมีคุณค่ามหัศจรรย์ถึงขนาดนั้น การ ไม่นอนในคืนนั้น เพราะความเห็นโทษอย่างถึงใจ และความเห็นคุณอย่างถึงจิตถึงธรรม ในตอนท้ายแห่ง ความละอียดอ่อนของจิต เราก็มองเห็นว่าวิชาเป็นของดี และประเสริฐไปอย่างสนิทจดจำไปพักหนึ่ง...

...หลงวิชาอยู่เป็นเวลา ๘ เดือนไม่เคยลืม เพราะรักสงวนวิชาซึ่งเป็นตัวพองใส ตัวสง่าผ่าเผย ตัวองอาจกล้าหาญ จึงรักสงวนอยู่นั้นเสีย... ทั้ง ๆ ที่ สติปัญญาก็มีเต็มภูมิ แต่ไม่นำมาใช้กับวิชาในขณะนั้น เมื่อเวลาได้นำสติปัญญาหันกลับมาใช้กับวิชาอย่างเต็ม ภูมิ เรื่องวิชาจึงแตกกระจายลงไป ถึงได้เห็นความ อัจฉรย์ขึ้นมากภายในจิตใจ นั้นแหละ จึงเป็นความอัจฉรย์ อย่างแท้จริงไม่อัจฉรย์แบบจอมปลอมดังที่เป็นมา...”

“...เพียงคนคนเดียวเท่านั้น
ทั่วประเทศไทยเรานี้
หาที่กองทัพไม่มีเลย...”

เรื่องการเกิดตายของคนแต่ละคน ๆ นี้ ท่านเคยเล่าให้ศิษย์พระเณรฟังอย่างถึงใจ เพื่อให้เห็น ทุกข์เห็นโทษของการเกิด และรีบเร่งชวนช่วยสร้างคุณงามความดีใส่ตนให้มาก ดังนี้

“...การเกิดการตายนี้ เกิดตายทับถมกันมานี้ ลักเท่าไร ๆ แต่ละศพแต่ละคน ๆ มันรู้ไปหมด เวลามันรู้ณะ เอาให้มันจริง ๆ จัง ๆ อย่างนี้เลยนะ มันจึงขยะแขยง โห มันผ่านของมันออกแล้ว มันก็ ยังขยะแขยงอยู่ณะ โด ! แต่เวลามันจมอยู่ มันไม่ขยะแขยงนะ ปีนอยู่อย่างนี้ เวลามันผ่านออกมาแล้ว มันถึงได้เห็นโทษของมัน ขยะแขยงนะ...”

...คนหนึ่งสัตว์ตัวหนึ่ง ๆ นี้ถ้าไม่มีบุญไม่มีกุศลแล้วไม่มีความหมายเลย วนเวียนตายเกิดตายสูง ตายต่ำตายเกิดอยู่อย่างนั้นตลอด ตลอดมากก็กับก็กลับ คนหนึ่ง ๆ นี้ เหามากองประเทศไทยนี้ไม่พอกอง ศพของคนคนหนึ่งที่เกิด ๆ เป็นสัตว์ประเภทใดก็ตามมารวมกันนี้

เพียงคนเดียวเท่านั้น ทั่วประเทศไทยเรานี้ หาที่กองทัพไม่มีเลย นานขนาดไหนก็กับก็กลับ ที่ตายเกิดตายทับกองกันอยู่ที่นี่นะ เรียกว่า ตายกองกัน ล้วนแล้วตั้งแต่จิตนี้ออกไปร่างนั้นแล้วเข้าสู่ร่างนี้ เข้าสู่ร่างไหนก็ว่าเกิด ร่างไหนหมดสภาพก็ว่าตาย ๆ ว่าเกิดว่าตาย มันหากหมุนของมันอยู่อย่างนี้ตลอด เวลา นี่ละ... วิญญาณวิญจักร...

...สิ่งที่มาแก้คืออะไร บุญกุศลเราสร้างมากน้อยเท่าไร ๆ มารวมกัน แล้วค่อยแก้ไปแก้มา แก้ มากเข้า ๆ บุญกุศลมีมากเข้า ความหนาแน่นของการแก้ก็หนาแน่นเข้า ๆ อันนี้ก็ค่อยจางไป ๆ ก็สว่าง จ้าออกสว่างจ้าก็ดีดีผิง ๆ เลย นี่ละ พระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์มองดูหัวใจสัตว์โลก ที่เขาไม่มีศาสนา คือ เขาไม่ได้มองดูหัวใจเลย เขาดูแต่วัตถุเท่านั้น...”

สลดสังเวช... อดีตชาติ เคยเป็นมา

ความรู้เห็นประจักษ์ใจบนดอยธรรมเจดีย์นี้เอง ทำให้ท่านถึงกับน้ำตาร่วงด้วยเหตุผลสองประการ ท่านเล่าไว้ ดังนี้

“...ร่วรงสองอย่าง ร่วรงด้วยความสลดสังเวชภพชาติแห่งความเป็นมาของตนหนึ่ง เพราะความ อัศจรรย์ในพระพุทธเจ้า สวาททั้งหลายที่ท่านหลุดพ้นไปแล้วท่านก็เคยเป็นมาอย่างนี้หนึ่ง เราก็คือเป็นมา อย่างนี้ คราวนี้เป็นความอัศจรรย์ในวาระสุดท้ายได้ทราบชัดเจนประจักษ์ใจ เพราะตัวพยานก็มีอยู่ภายใน จิตนั้นแล้ว แต่ก่อนจิตเคยมีความเกี่ยวข้องกับพัวพันกับสิ่งใดบัดนี้ไม่มีสิ่งใดจะติดจะพัวพันอีกแล้ว...”

...เกิดความอัศจรรย์ในธรรมที่ปรากฏขึ้นโดยปราศจากสมมุติใด ๆ เข้าไปเจือปนในจิตดวงนั้น ถึง กับทำให้เกิดความขวนขวายน้อย ไม่คิดจะสอนผู้หนึ่งผู้ใดได้ เพราะคิดในเวลานั้นว่า สอนใครก็ไม่ได้ ถ้าลงธรรมกับใจเป็นของอัศจรรย์เหลือล้น ถึงขนาดนี้แล้ว ไม่มีใครที่จะสามารถรู้ได้เห็นได้ในโลกอันนี้ เพราะเหลือกำลังสุดวิสัยที่จะรู้ได้

บริเวณวัดดอยธรรมเจดีย์ (ถ่ายเมื่อ ๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๕)

เบื้องต้นที่เป็นทั้งนี้ เพราะจิตยังไม่ได้คิดในแง่ต่าง ๆ ให้กว้างขวางออกไปถึงปฏิบัติเครื่องดำเนิน จึงได้ย้อนกลับมาพิจารณาทบทวนกันอีก ทั้งฝ่ายเหตุ คือ ปฏิบัติ ทั้งฝ่ายผลที่ปรากฏในปัจจุบันว่า ถ้าธรรมชาตินี้เป็นสิ่งที่สุดท้ายที่คนอื่น ๆ จะรู้ได้แล้ว เราทำไม่ถึงรู้ได้ เราก็คือเป็น คน ๆ หนึ่งเหมือนกับมนุษย์ทั่ว ๆ ไป เรารู้ได้เพราะเหตุใด ก็ย้อนเข้ามาหาปฏิบัติพิจารณากระจายออกไป จนได้ความชัดเจนว่า...

“ถ้ามีปฏิบัติ คือ ข้อปฏิบัติแล้วก็จะต้องได้รู้อย่างนี้...”

ปฏิบัติตามมรรคมืองค์ ๘ ทำให้พ้นจากทุกข์ได้จริง

ท่านกล่าวแสดงให้เห็นเป็นที่แน่ใจได้ว่า หากยังมีผู้พากเพียรดำเนินตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ด้วยข้อวัตรปฏิบัติ อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา หรือมรรคมืองค์ ๘ อย่างจริงจังให้สมบูรณ์เต็มภูมิแล้ว ย่อมประจักษ์ผลเป็นความบริสุทธิ์หลุดพ้นจากทุกข์ จากการเวียนว่ายตายเกิดได้ด้วยตัวของผู้นั้นเองอย่างแน่นอน ดังที่ท่านเคยแสดงไว้ ดังนี้

“...ท่านผู้ใดบำเพ็ญวัตรปฏิบัติให้สมบูรณ์เต็มภูมิดังที่พระพุทธเจ้าได้สั่งสอนไว้แล้ว ธรรมชาตินี้ไม่ต้องมีใครมาบอก จะรู้เองเห็นเอง เพราะอำนาจแห่ง **มัชฌิมาปฏิบัติ** เป็นเครื่องบุกเบิกทำลายสิ่งที่ยึดตรึงพันพัวพันอยู่ในใจ จะแตกกระจายออกไปหมด เหลือแต่ธรรมล้วน ๆ จิตล้วน ๆ ที่เป็นจิตบริสุทธิ์ จากนั้นจะเอาอะไรมาเป็นภัยต่อจิตใจ

แม้สังขารร่างกายจะมีความทุกข์ความลำบากแค่ไหน ก็สักแต่ว่าสังขารร่างกายเป็นทุกข์เท่านั้น ไม่สามารถที่จะทับถมจิตใจให้บอบช้ำให้ขุ่นมัวได้เลย เพราะธรรมชาตินั้นไม่ใช่สมมุติขั้นนี้ทั้งหมดนี้เป็นสมมุติล้วน ๆ ธรรมชาตินั้นเป็น**วิมุตติ** หลุดพ้นจากสิ่งกตัญญูทั้งหลายซึ่งเป็นตัวสมมุติแล้ว แล้วจะเกิดความเดือดร้อนได้อย่างไร เป็นก็เป็น ตายก็ตาย เรื่องของขั้นนี้สลายลงไปตามสภาพมันที่ประชุมกันเท่านั้น...”

ไตรโลกธาตุ... ชัดเจนประจักษ์ใจ

ท่านเมตตาเล่าถึงความรู้ความเห็นที่เกิดขึ้นบนยอดเขา วัดดอยธรรมเจดีย์ ด้วยความหวังใยลูกหลานชาวพุทธเกรงจะลืมเนื้อลืมตัวไม่รู้จักบาปบุญคุณโทษนรกสวรรค์ว่าเป็นของมีจริง ดังนี้

“...จนกระทั่งกิเลสขาดสะบั้นลงไปจากใจ ไม่มีสิ่งใดเหลือเลย ก็ประจักษ์กับใจของเรา สิ่งที่เกี่ยวข้องกับกิเลสที่เรารู้ประจักษ์ใจของเราคืออะไร คือ นรก เปรต อสุรกาย บุญบาป เทวบุตร เทวดา อินทร์ พรหม มีหรือไม่มี พระพุทธเจ้าท่านสอนว่าอย่างไร ยอมรับกราบอย่างราบเรียบหาที่ค้านไม่ได้

“...ใครจะเชื่อก็ตาม
ไม่เชื่อก็ตาม
ความรู้ความเห็นความเป็นนี้
ไม่ได้คลาดเคลื่อน
จากหลักความจริงไปเลย
เป็นความจริงล้วน ๆ...”

เพราะสิ่งเหล่านี้มีมากก็กับก็กลับนับไม่ถ้วนแล้ว มีมาดั้งเดิม พระพุทธเจ้าพระองค์โตมาตรัสรู้ ก็มารู้เห็นสิ่งเหล่านี้นอกจากเห็นกิเลส ฆ่ากิเลสจากพระทัยของท่านแล้ว ก็มารู้เห็นสิ่งที่เกี่ยวโยงกันกับความรู้อันจะควรรู้ควรเห็นนี้เหมือนกันหมด

เพราะฉะนั้น การแสดงธรรมสอนธรรมแก่โลก ท่านจึงต้องสอนตามหลักความจริงว่า *บาปมี* เพราะบาปมีมาดั้งเดิม มาแต่กาลไหน ๆ *บุญมี* บุญเคยมีมาตั้งแต่ดั้งเดิม ตั้งแต่กาลไหน ๆ *นรกมี* *สวรรค์มี* *พรหมโลกมี* *นิพพานมี* ยอมรับว่ามีมาตั้งแต่กาลไหน ๆ แล้ว

เมื่อความรู้ความเห็นซึ่งหยั่งเข้าไปสู่จุดเดียวกันแล้ว เห็นอย่างเดียวกันแล้ว จะเอาอะไรมาค้ำกัน เห็นก็เห็นอย่างกระจ่างแจ้ง ไม่สงสัย รู้อย่างกระจ่างแจ้ง อย่างอาจหาญชาญชัยตามความจริงที่มีอยู่นั้น เวลานั้นมาพูดจะสะทกสะท้านที่ไหน ใครจะเชื่อก็ตาม ไม่เชื่อก็ตาม ความรู้ความเห็นความเป็นนี้ไม่ได้คลาดเคลื่อนจากหลักความจริงไปเลย เป็นความจริงล้วน ๆ

...อย่าพากันกล้าหาญต่อบาปนะพระพุทธเจ้าเป็นศาสดาองค์เอก ทุก ๆ พระองค์สอนว่า *บาปมี* อย่าทำบาป *บุญมี* ให้สร้างคุณงามความดีเพื่อบุญเพื่อกุศล *นรกมี* อย่ากล้าหาญชาญชัยต่อผู้พระพุทธเจ้า อวดดีบอวดดีเก่งกว่าพระพุทธเจ้าไปปลบล้างว่า *นรกไม่มี* ตายแล้วจะจมลงทันทีทันใด

ถ้าใครอาจหาญชาญชัยต่อพระพุทธเจ้า กล้าปลบล้างว่า *บาปไม่มี* *บุญไม่มี* *นรกไม่มี* *สวรรค์ไม่มี* ผู้นั้นแล คือ ผู้หมดคุณค่าแล้ว ทั้ง ๆ ที่ลมหายใจยังพอด ๆ อยู่นั้น พอลมหายใจขาดแล้ว จะติดฝั่งทันทีไม่ได้มีคำว่าใกล้ไกล จากนี้ถึงแดนนรกก็ใกล้ก็เส้นก็ยาว ไม่เคยมี พอใจขาดลมหายใจขาดสะบั้นลงไปแล้วกรรมที่ทำชั่วช้ำลามกทั้งในที่ลับทั้งในที่แจ้ง เป็นกรรมโดยแท้ไม่มีที่ลับที่แจ้ง มันแจ้งขาวดาวกระจ่างอยู่ภายในใจของผู้ทำนั้นแล...”

ยืนยัน... เทวดา อินทร์ พรหม เปรตผี สัตว์นรก... มีจริง

คนตาบอดไม่เชื่อคนตาดี ย่อมมีทางตกหลุมตกบ่อได้ฉันใด ผู้มีใจมืดบอดด้วยกิเลสตัณหาไม่เชื่อตาใจของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ท่าน ย่อมนำความลุ่มจมมาสู่ตนได้ฉันนั้นเหมือนกัน ท่านแสดงไว้ดังนี้

“...ความลุ่มจมจะมีแก่ผู้ไม่เชื่อนั้นแล นี้เรียกว่า **สวากขาตธรรม** ท่านตรัสไว้ชอบแล้ว นี้ประมวลเข้ามา เรายอมรับทุกประเภทที่พระองค์ทรงแสดงไว้แล้วตั้งแต่บาปแต่บุญ นรกสวรรค์ พรหมโลก นิพพาน เทวบุตรเทวดา เปรตผีมี เรายอมรับร้อยเปอร์เซ็นต์ ตั้งแต่ขณะที่กิเลสเปิดจากใจท่านนั้นสว่างจ้าขึ้นมาหมด ไม่เคยคาดเคยคิดเคยรู้เคยเห็นว่าจะรู้จะเห็นก็เป็นขึ้นมาแบบอัศจรรย์ จึงได้อัจฉริยะตัวเองว่า

‘เรารู้ได้ยังไง ? เห็นได้อย่างไร ?’

จิตดวงนี้แลตั้งแต่กิเลสครอบงำอยู่ มันก็เหมือนคนตาบอด อะไรจะมีอยู่มากน้อยเพียงไรมันไม่เห็น สีแสงวัตถุต่าง ๆ มองไม่เห็นแต่โดนเอา ๆ นี้จิตที่มีบอดก็เหมือนกัน มีแต่โดนความทุกข์ ความทรมาน โดนบาปโดนกรรมเรื่อยมา แล้วขึ้นบำเพ็ญมา ๆ ก็ค่อยหูแจ่มตาสว่างออกไป ๆ สุดท้ายเปิดโล่งหมดทั่วแดนโลกธาตุ สว่างจ้าครอบโลกธาตุ เกิดความอัศจรรย์ในตัวเองว่า

“...ไม่มีอะไร
ที่จะมากยิ่งขึ้นกว่า
จิตวิญญาณของสัตว์โลก
เต็มท้องฟ้ามหาสมุทร
ใต้ดิน เหนือดิน
มีเต็มหมดเลย...”

‘รู้ได้อย่างไร ? เห็นได้อย่างไร ? สิ่งที่ไม่เคยคาดเคยคิดเคยรู้เคยเห็น ก็เห็นก็เป็นขึ้นมาประจักษ์ใจ เพราะสิ่งเหล่านั้นมีอยู่แล้ว เป็นแต่เพียงว่าตาเรามันหลับด้วยกิเลสปิดบังเท่านั้น พอเปิดตา คือ กิเลสออกจากใจแล้วสว่างจ้าขึ้นมา’

ก็ยอมรับ กราบพระพุทธเจ้าอย่างราบตั้งแต่บัดนั้นมาจนกระทั่งบัดนี้...”

จิตวิญญาน... มีจริง

เหตุนี้เองทำให้ท่านยืนยันเรื่องจิตวิญญานว่าเป็นของมีจริง ดังนี้

“...จิตดวงนี้ไม่เคยตาย ไม่เคยฉิบหายแต่ไหนแต่ไรมา ถ้าพูดถึงเรื่องวัตถุต่าง ๆ ในแดนโลกธาตุนี้ว่าอันไหนมากกว่าอะไร ไม่มีอะไรที่จะมากยิ่งขึ้นกว่าจิตวิญญานของสัตว์โลก เต็มท้องฟ้ามหาสมุทร ใต้ดินเหนือดิน มีเต็มหมดเลย อันนี้มากที่สุด คือ จิตวิญญานของสัตว์โลก เพราะมันไม่เคยสูญของมันเอง มันเต็มอยู่นี่ ครอง ภพ ครอง ชาติ อยู่ทุกแห่งทุกหนตามเพศตามภูมิ

อย่างที่เราเป็นมนุษย์ก็เห็นกันอยู่ ไม่เป็นมนุษย์เป็นสัตว์ก็เห็นกันอยู่อย่างนั้น เป็นไก่ เบ็ด นก ปลา เป็นอะไรเราก็เห็นกันอยู่อย่างนั้น ที่ละเอียดกว่านั้นมันก็มีอยู่อย่างเดียวกันนี้เลย ไม่ได้ติดกัน มันมีอยู่ตามสภาพของตน ๆ เป็นแต่เพียงว่าเราสามารถสัมผัสสัมพันธ์รู้เห็นได้หรือไม่ได้เท่านั้นเอง นั่นก็เป็นอย่างนั้นละ

มันมีภพละเอียด หยาบ หยาบต่างกัน อย่างพวกเทวบุตรเทวดา อินทร์พรหม พวกเปรตพวกผีก็เหมือนกับเรานี่ มีภพมีชาติเป็นกำเนิดที่เกิดของตัวเองด้วยวิบากกรรมดีชั่วเหมือนกันหมด ไม่มีใครแตกต่างกัน เพราะฉะนั้น ท่านจึงไม่ให้อะไรมาทัก สัตว์โลกที่เกิดขึ้นมาด้วยกัน อย่าดำเนินกันด้วยชาติชั้นวรรณะ สถานะสูงต่ำ อย่าไปตำหนิกัน...”

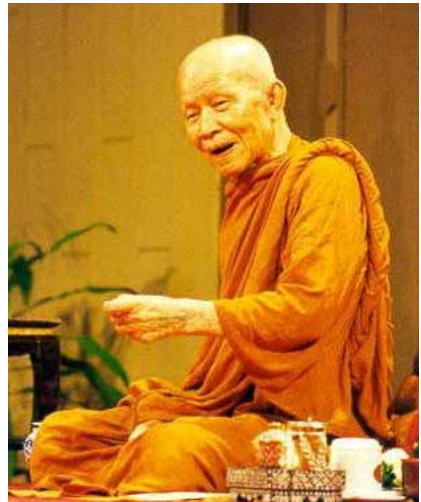
กิเลสหลอกว่า “ตายแล้วสูญ”

มีคนจำนวนมากยังเข้าใจว่า เมื่อสิ้นใจตายไปแล้วก็สูญสิ้นจบกันเท่านั้น แท้จริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะฉะนั้นท่านจึงสอนย้ำเสมอ ๆ ว่า

“...สัตว์ที่ว่าตายเกิด ๆ มันไม่มีที่ไป เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่สูญ มันหากหมุนหากเวียนกัน ออกจากนี้ไปเป็นสัตว์ เป็นเทวบุตรเทวดา ไปเป็นอินทร์เป็นพรหมก็มี เป็นเปรตเป็นผีก็มี เปลี่ยนภพเปลี่ยนชาติ เปลี่ยนไปเปลี่ยนมาอยู่อย่างนี้ตั้งกับตั้งกัลป์มาแล้ว จิตวิญญานดวงนี้ตายไม่เป็น

เพราะฉะนั้น คำว่าตายแล้วสูญถึงขัดกันเอาอย่างมากที่สุด เป็นกลมายาของกิเลสโดยตรงที่หลอกสัตว์โลกให้ทำชั่ว เพราะถ้าว่าตายแล้วสูญแล้วไม่มีเงื่อนไขต่อกัน อยากทำอะไรก็ทำ ความอยากทำคือทางเดินของกิเลสอยู่แล้ว ก็ทำตามความอยาก ตายลงไปแล้วไม่สูญละซิกิเสวยกรรมอยู่

อะไรจะมากยิ่งขึ้นกว่าจิตวิญญานของสัตว์โลก เต็มอยู่ในโลกอันนี้ เพราะมันไม่สูญ หมุนเวียนเปลี่ยนแปลงตามอำนาจของกรรม เกิดเป็นนั่นเกิดเป็นนี่อยู่อย่างนั้น ตายแล้วก็เกิด ๆ ตายกองกัน พวกนี้พวกตายกองกัน กองทับเขากองทับเราอยู่นั้นไม่มีทางไป

เพราะจิตวิญญาณไม่สูญ มีเต็มท้องฟ้าอากาศ ที่ไหนเต็มไปหมด ไม่มีอะไรมากกว่าธรรมชาติอันนี้ หนาแน่นที่สุด นี่จะเรียกว่ากรรมของสัตว์ คือพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ ก็มากวาดเอาดวงวิญญาณเหล่านี้ ที่ว่าเป็นสัตว์เป็นบุคคลเป็นเทวนบุตรเทวดาแล้ว ก็ถอดออกไป ๆ พันไป ๆ

ใครจึงให้สร้างความดีชึ ถ้าอยากพันไปตามพระพุทธเจ้า ให้สร้างความดีมันเปลี่ยนเรื่อยนะจิตวิญญาณนี้ เปลี่ยนเป็นภพนั้นชาตินี้ตามอำนาจของกรรมหมดกรรมนี้แล้วก็มีกรรมนั้นต่อกอีก ภพนั้นสืบภพนี้ไปเรื่อย กรรมหนักกรรมเบา มีอยู่เรื่อย ๆ อย่างนั้นละ...”

กราบพระพุทธเจ้าอย่างไร

ความรู้ความเห็นที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่คืนอัศจรรย์บนวัดดอยธรรมเจดีย์เป็นต้นมา ทำให้ท่านกราบพระพุทธเจ้าอย่างไรและกราบยอมรับยืนยันในสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงเมตตาแสดงไว้ทุกอย่าง ไม่มีที่คัดค้าน ไม่มีอะไรติดข้องภายในใจเลย ท่านกล่าวอย่างเด็ดถึงขนาดว่า

“...หากว่าผู้ใดจะมาตัดคอเรา ถ้าเชื่อตามพระพุทธเจ้าว่าบาปนรกสวรรค์มีแล้วจะตัดคอ เรายอมให้ตัดเลย แต่ความเชื่อที่ประจักษ์หัวใจนี้ไม่ยอมตัด เราจะตายทั้ง ๆ ที่คอขาดก็ไม่เสียตาย เพราะเราได้รู้ได้เห็นอย่างนั้นจริง ๆ นี่แหละศาสนาเปิดเผยมากก็กับก็กลับแล้ว สอนชาวเราทั้งหลาย ก็เลสมันก็ปิดมากก็กับก็กลับแล้ว ให้สัตว์ทั้งหลายลุ่มหลงงันไปตามมัน ให้ได้รับความเดือดร้อนมากมาย... ให้เชื่อเถิด ถ้าไม่ยอมจำ ให้เชื่อพระพุทธเจ้านะ

ศาสนานี้เป็นศาสนาชั้นเอก ไม่มีอะไรเหมือนแล้ว พระพุทธเจ้าทรงรู้ทรงเห็น เป็นจิตที่บริสุทธิ์พุทธโธสว่างจ้าครอบโลกธาตุแล้ว จึงมองเห็นได้หมด เรียกว่าโลกวิทู เมื่อจิตได้เข้าถึงชั้นบริสุทธิ์พุทธโธแล้ว จะสว่างจ้า แม้จะไม่ลึกซึ้งกว้างขวางเหมือนพระพุทธเจ้าก็ตาม

พระพุทธเจ้าเปรียบเหมือนต้นไม้ที่มีใบดกใบหนาชุ่มเย็น แผ่กระจายกิ่งก้านสาขาออกไปอย่างกว้างขวาง แม้นต้นไม้อื่น ๆ จะไม่กระจายกิ่งก้านสาขาออกไปกว้างขวางอย่างต้นไม้ของพระพุทธเจ้าก็ตาม แต่ก็เต็มกำลังแห่งกิ่งก้านสาขาของตนที่แผ่กิ่งก้านออกไปนั่นเอง

นี่ความรู้ของพระพุทธเจ้าเหมือนกับต้นไม้ใหญ่ที่แผ่กิ่งก้านออกไปสุดแดนโลกธาตุสุดแดนสมมุติ แต่ความรู้ความเห็นของพระสาวกผู้ที่มีความเชี่ยวชาญยังมีอีก ก็ลดกันลงมา ๆ แต่จะปฏิเสธสิ่งเหล่านี้ปฏิเสธไม่ได้เลย... กระจ่างแจ่งด้วยกันหมด นอกจากท่านจะพูดหรือท่านไม่พูดเท่านั้น นี่เป็นโอกาสที่ได้มาพูดให้พี่น้องทั้งหลายฟัง ก็เกี่ยวกับเรื่องการช่วยชาติ แต่ก่อนเราไม่เคยพูด รู้ก็รู้ เห็นก็เห็น ประจักษ์มาตั้งแต่ที่กล่าวนั้นแหละ วัดดอยธรรมเจดีย์...”

แม้มีดเพียงใบเดียว พากเพียรฝึกไป ก็สว่างได้

ความสำเร็จขั้นสูงสุดในชีวิตนักบวชของท่านในครั้งนี้ เกิดขึ้นมาจากความพากเพียรอดสาหัสอย่างแท้จริง ทั้ง ๆ ที่เมื่อครั้งเป็นฆราวาสอยู่นั้น ท่านไม่รู้จักรื่องบุญกรรมมาก่อนแต่อย่างใด แต่ด้วยท่านมีนิสัยรักเคารพในเหตุผลลอร์ดธรรมเป็นพื้นฐานมาแต่เดิม ชีวิตของท่านจึงเปลี่ยนแปลงไป ท่านกล่าวไว้ดังนี้

“...เราอ่านเรา... ที่อ่านมาเพื่อเป็นคติสอนพี่น้องทั้งหลาย คือเราอ่านตัวเราเองมาโดยลำดับ ตั้งแต่เริ่มแรกเลย ไม่รู้ประสีประสาอะไรเลย มันก็เห็นชัด ๆ ในใจของเรา คือไม่รู้จักบุญจักบาป มีแต่ความอยากได้ สมมุติไปหากินนี้ ไปหาอะไรบ้างที่มันจะได้ เห็นสัตว์ฆ่าสัตว์ เห็นปลาเอาปลา เห็นไก่เอาไก่ เห็นอะไรเอาทั้งนั้นเพราะอยากได้

มันไม่ได้คำนึงถึงบาปถึงบุญ นั่นละ ดูพื้นฐานของจิต นี่เป็นพื้นฐานของจิตในขั้นนั้น ว่ามันเออะ คือว่าไม่ได้สงบเรื่องบาปเรื่องบุญอะไรเลย มีแต่ความอยาก ไปหาอะไรก็อยากได้อันนั้น ไปหากินมันก็มันที่ที่จะฆ่าสัตว์ เห็นสัตว์ตัวใดเอาทั้งนั้นละ

จากนั้นก็มาวชเป็นพระ นี่ละความรู้สึกทางด้านจิตใจเริ่มเปลี่ยนแปลงตอนมาวชเป็นพระนะ แต่ก่อนเป็นธรรมดา แต่อันหนึ่งที่เป็นนิสัยจิตใจอยู่นั้น ความเคารพพระ เลื่อมใสพระและเชื่อศาสนา มันฝังอยู่ในจิตเลย เห็นพระคือไม่อยากพบ ไม่อยากเข้าไปหาใกล้ อยายท่าน อยายกับกลัวเป็นสิ่งอันเดียวกัน ไม่ค่อยจะเข้าไปหาพระ

ที่ไม่เข้าไปหา คืออยายท่าน ลักษณะอยายกับกลัวมันอยู่ด้วยกัน ถ้าไม่เจอหน้ากันจริง ๆ แล้ว ไม่ค่อยได้พบพระ นอกจากจะไปเจออย่างจัง หลีกไม่ได้ ก็หมอบกราบสักที นี่พื้นใจนะ พื้นของจิตที่มันเป็นของมันในหลักธรรมชาติ ธาตุตั้งเดิมมันเป็นอย่างนั้น ไม่ค่อยคิดถึงเรื่องบาปเรื่องบุญอะไร นี่เป็นเรื่องความอยาก อยากได้อะไรก็ไปตามความอยาก ไม่ได้สนใจกับคำว่า “บาป” ว่า “บุญ” อะไร

ถึงวาระจะบวชละ นี่ก็อ่านมาตลอด นี่ละคำว่า “สายบุญสายกรรม” มันเป็นที่แน่ใจเจ้าของ เช่น เจ็บไข้ได้ป่วยจนว่ามันจะไปจริง ๆ ก็มีนะ ป่วยบางครั้งหนักมาก แต่สติยังติดอยู่ เวลาเป็นไข้หนักนั้นละตอนใกล้จะบวช พอหายป่วยแล้วก็ออกบวชปีนั้นละ ป่วยหนักเสียด้วย จากนั้นมาประหวัดเกี่ยวกับเรื่องบวชหนักเข้านะ

‘เอ... เราจะตายแล้วจริง ๆ เหมอ ? ยังไม่ได้บวชพอมีบุญติดเนื้อติดตัวเลยเหมอ ?’ เป็นคำนึกน้อมในใจว่า

‘...ขอให้โรคนี้นี้ หายโรคหายภัย ขอให้ได้บวช...’

แล้วมันก็แปลกนะ โรคนี้นั้นจะตายอยู่แล้วนะ มันก็หายวันหายคืน ที่นี้ออกมาบวช มันเหมือนกับว่ามีอะไรช่วยนี้เวลาบวชก็ง่ายมาก ไม่มีอะไรเป็นอุปสรรคเลยเกี่ยวกับเรื่องการบวช อย่างอื่นขัดข้องหมด เกี่ยวกับเรื่องบวชโล่งไปเลย นี่อะไรนำคิด...

เวลาบวชเราก็เป็นนิสัยอันนี้ด้วยจริงจังมาตลอด จะเป็นฆราวาสก็จริงตลอด เป็นพระมีหลักธรรมหลักวินัยเป็นเครื่องประกำ เป็นเครื่องยึดเครื่องเกาะแล้วมันก็ยิ่งแน่น แม่นยำติดแน่นกับหลักธรรมหลักวินัย นี่เรียนหนังสือไปเรียนไปเอะใจไปเรื่อย เรียนหนังสือธรรมะ เรียนไป ๆ เอะใจเรื่อย

‘เอ๊ะนี่... ท่านตำหนิว่ายังงั้น เราก็เคยทำอย่างนั้นมาแล้ว’

เอ๊ะเรื่อย ๆ นะ... ให้สะดุ้งเรื่อยไป แต่ในเรื่องภาวนาไม่ละนะ นี่อันหนึ่งมันแปลกอยู่ เลื่อมใสพระกรรมฐาน เราอยู่เรียนหนังสือ ถ้าเห็นพระกรรมฐานมาพักในวัดเราเนี่ย เราจะไปถึงก่อนใครละ ไปคุยกับท่าน ท่านคุณนำฟังนะ ติดใจ ชอบกรรมฐาน ภาวนาก็ไม่ลดละ ภาวนาอยู่เรื่อย ๆ ไม่ให้ใครรู้ ทำอยู่แบบนั้นละ...

นี่อันหนึ่งฝังใจ ฝังนิสัย เรียนหนังสืออยู่กับพวกลิงพวกค่าง เขาไม่รู้ภาษาภาษาอะไร กิริยาท่าทางก็เป็นไปเหมือนเขา แต่ส่วนลึกในหัวใจเรานี้คือเรื่องภาวนานี้ เราไม่ละ “ธรรม” เป็นหลักใจ ไม่ลดละ เพราะฉะนั้นจึงไม่มีคำว่าล่งเกินลิกขาทวินัยด้วยเจตนาอันลามก...”

คนเรานี้... ดีได้ด้วยการฝึก

ความซบเซาซึ่งและเห็นคุณค่าในธรรมดังกล่าวนี้ ทำให้ท่าน
สมัครใจที่จะเผชิญกับความทุกข์จากความเพียรฝึกฝนจิตอย่างหนัก
ดังที่ท่านเคยกล่าวไว้อย่างเด็ดว่า

“...ทุกข์ใด ๆ ที่โลกว่ากันว่าทุกข์หนักหนานั้น เราก็เคย
ผ่านโลกเห็นโลกมาก่อนพอสมควรถึง ๒๐ ปีเต็ม บางงานก็เหมือน
กับว่าจะเหลือกำลังคือหนักมาก แต่เมื่อเทียบแล้วไม่มีงานใดที่จะ
หนักมากและทุกข์ยากลำบากยิ่งกว่างานต่อสู้กับกิเลส เพราะงาน
เหล่านั้นแม้จะหนักมากเพียงใด ก็ไม่เคยถึงขนาดสะละชีวิตจิตใจกับ
งานนั้น แต่สำหรับงานฆ่ากิเลสนี้ ต้องยอมสละเป็นพื้นฐานเรื่อย ๆ
เลย...”

ตัวอย่างที่ชัดเจนอันหนึ่งของท่านก็คือการตื่นนอน ท่านก็
ยังอุตส่าห์ฝึกหัดตัดสินใจเสียใหม่อย่างเข้มแข็งจริงจังดังนี้

“...พอรู้สึกจะติดฝั่งเลย ตั้งแต่เรียนหนังสือ ไม่เคยที่จะลุก
ขึ้นมาธรรมดาเพราะความตั้งใจ ความพิถีพิถัน เป็นจริงเป็นจังกับ
ตัวเอง พอตื่นนี้ ติดฝั่ง ๆ ถ้ามีเพื่อนนอนอยู่ข้างด้วยนะ หมูเพื่อนจะ
ตื่นเพราะความสะดุ้งเวลาลุกตื่นนอน เรียนหนังสือก็เป็นแบบนี้
ตั้งแต่เป็นนาคเข้าเรียนก็เป็นแบบนี้เรื่อยมา ฝึกเสียจนชินเป็น
นิสัย..

ที่นี่ยังออกปฏิบัติด้วยแล้วยิ่งเก่ง แล้วไม่เคยนอนซ้าอีกนะ
ถ้าลงได้ติดฝั่งไปแล้วเท่านั้น เว้นแต่วันถ่ายท้องไม่ได้หลับไม่ได้นอน
นั่นเราก็กยกเว้นให้เฉพาะ ไม่ให้ลูกกลม... มันถ่ายท้องก็ลุกขึ้นไปถ่าย
แล้วก็กลับเข้ามานอน อย่างนี้เรายกให้ เป็นกรณีอย่างนี้ นอกจาก
นั้นเป็นไม่ได้เด็ดขาดนะ ว่างั้นเลย ที่นี้เมื่อทำตลอดตั้งแต่บวชมา
จนกระทั่งออกปฏิบัติ จนมันชินต่อนิสัย ไม่ต้องตั้งใจลุกอะไรนะ
พอรู้สึกมันจะติดฝั่งทันที

จนกระทั่งพรรษา ๑๘ เราไม่ลืมนะ ที่เรามาฝึกตัดสินใจใหม่ เพราะมันเป็นนิสัยแล้วแก้ไม่ตก
ง่าย ๆ นะ... พรรษาที่ ๑๗ ล่วงไปแล้ว เราก็มาแก้นิสัยใหม่ คือการตื่นนอนแบบนี้ก็ถูกต้องแบบหนึ่ง
เพราะอยู่ในเวลาเร่งความพากความเพียร... ให้ตื่นเนื้อตื่นตัวตลอดเวลา ก็ยอมรับว่าถูกต้อง

แต่เวลานี้ควรจะต้องพักผ่อนธาตุขันธ์พอสมควร ต่อไปนี้กำหนดสอนเจ้าของ รำพึงในเจ้าของ
แล้วเวลากการตื่นนอนก็ควรจะทำให้รู้สึกได้ทิศเหนือที่นั่นที่นี้แล้วค่อยลุกขึ้นมาธรรมดา ด้วยความมีสติ
ธรรมดา ต้องการอย่างนี้ ที่นี้เราจะฝึกให้มันพอรู้สึกตัวแล้วมองรู้ทิศทางแล้วลุกขึ้นธรรมดาเรียบ ๆ ไม่
ให้ตื่นบึ้งบองอย่างนั้น พยายามฝึก... เราก็พยายามฝึกมาร่วมปี... ให้รู้สึกตัวแล้วลุกขึ้นธรรมดา ฝึก
อยู่ร่วมปีจึงเปลี่ยนได้...”

“...ตั้งแต่
เรียนหนังสือ..
พอตื่นนี้ ติดฝั่ง ๆ
แล้วไม่เคย
นอนซ้าอีกนะ...”

ท่านกล่าวถึงจุดนี้ ทำให้ทราบชัดเจนว่า
คนเรานี้ดีได้ด้วยการฝึก ฝึกหัดเช่นโรยอมนั้นไป
เช่นนั้น จะให้อยู่เฉย ๆ แล้วดีขึ้นมาเอง ย่อมเป็น
ไปไม่ได้

ท่านยังเล่าถึงความยากลำบากในการต่อสู้
กับกิเลสถึงขนาดต้องยอมเสียสละได้แม้กระทั่ง
ชีวิตของตนเพื่อแลกกับธรรมอันสุดประเสริฐ ดังนี้
“...เมื่อถึงคลื่นที่จะพัดกับกิเลสอย่างเต็ม
เหนี่ยวแล้ว ชีวิตนี้ไม่มีความหมายเลย เรียกว่าตาย
ก็ยอมตาย เสียสละเอาชีวิตเข้าแลกเลย

เพราะกิเลส ถ้ามันไม่เก่งจริง ๆ แล้ว มันคงไม่สามารถ
ครองหัวใจสัตว์โลกได้ตลอดมาทุกภพทุกชาติเช่นนี้ ครั้นพอจะ
ต่อกรกับมัน มันก็เลยต้องพัดกันให้เต็มเหนี่ยว เรียกว่าทุกซ์
แสนสาหัส...”

ท่านเคยเปรียบเทียบความทุกซ์ยากลำบากนี้กับการติดคุก
ติดตะรางไว้ดังนี้

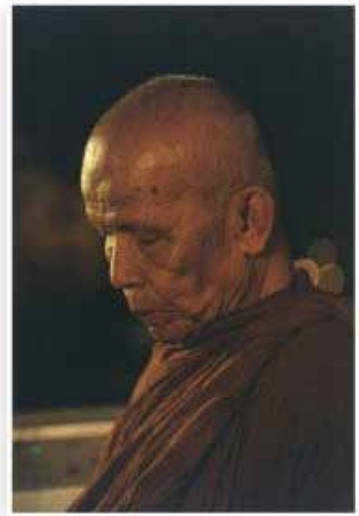
“...ตั้งแต่บัดนั้น... ขึ้นเวที ไม่มีการให้น้ำ ถ้าว่าให้
น้ำก็ให้เวลาหลับ นอกนั้นไม่มี กรรมกรไม่ต้อง ไม่มีกรรมกร
แยก มันจะตายเข้าไป ใครเก่งให้อยู่บนเวที ใครไม่เก่งให้ตกเวที
ระหว่าง กิเลส กับ
ธรรม พัดกันบนหัวใจเรา เข้า ใครเก่งให้อยู่บนเวที ใครไม่เก่ง
เข้า ให้ตกเวที... ติดคุกติดตะรางนี้ เราสมัครเลยนะ

ความทุกซ์ยากลำบากในการประกอบความพากเพียร
เราหนักมากขนาดนั้น เขาว่าติดคุกติดตะรางนี้เป็นความทุกซ์ความลำบาก เราจะสมัครไปติดคุกติด
ตะราง เพราะติดคุกติดตะรางกินข้าววันละ ๓ มื้อ จักตอกเหลาตอกได้วันละ ๕ เส้น ฆ่าเวลาไปวัน
หนึ่ง ๆ พอได้ถึงวันออก แต่ส่วนเราถ้ากิเลสไม่ฟังจากหัวใจเมื่อไร ไม่มีวันออก ต้องเอากันจนเป็น
จนตาย มันก็หนักมากละซิ...”

แม้ทุกซ์ยากลำบากเพียงใด ความพากเพียรเข้มแข็ง และใจมุ่งมั่นของท่านมีน้ำหนักมากกว่า
คำกล่าวที่ว่า **ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น** จึงเป็นจริงขึ้น ปรากฏผลเป็นความบริสุทธิ์
อยู่ในใจท่าน

“...ขึ้นเวที
ไม่มีการให้น้ำ
ถ้าว่าให้น้ำ
ก็ให้เวลาหลับ
นอกนั้นไม่มี...”

๑๑

สมบูรณด้วยปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ

พระครั้งพุทธกาล บวชเพื่อนิพพานจริง ๆ

หลวงตากล่าวถึงความจริงจังของพระในครั้งพุทธกาล ดังนี้

“...ในครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าเป็นองค์ประธานพระโอวาทแก่บรรดาพระ ผู้ปฏิบัติที่เข้ามาอบรมศึกษา และศึกษาเพื่ออรหัตตผลเพื่อมรรคผลนิพพานจริง ๆ ไม่ได้ศึกษาเพียงสักแต่ชื่อแต่นาม เพราะความจดจำเพียงเท่านั้น และไม่ได้ศึกษาเพื่อเอาชั้นเอาภูมิดังปัจจุบันนี้

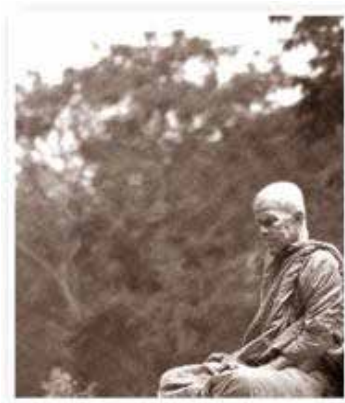
นอกจากท่านจะได้ยินได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าผู้สมบูรณแบบทุกอย่างในเรื่องมรรคผล ท่านยังได้อยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมในการชำระกิเลสอยู่ทุกกาลอีกด้วย โดยมักหลีกเร้นอยู่ในป่าเขาลำเนาไพร ไม่ค่อยพลุกล่นวุ่นวายด้วยฝูงชน

พระผู้มาศึกษาก็ล้วนแต่มีความมุ่งมั่นต่อมรรคผลต่อวิมุตติต่อความพ้นทุกข์จริง ๆ โดยมีความพากเพียรเป็นพื้นฐานเพราะเห็นภัยจากการเวียนว่ายตายเกิด งานของพระในครั้งพุทธกาลจึงมีแต่เรื่องของงานเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา ซึ่งก็คืองานฆ่ากิเลสโดยตรงนั่นเอง ฉะนั้นผลแห่งการปฏิบัติจึงมักบรรลุสมความตั้งใจ เกิด **พระอรหันต์ชีณาสพ** ขึ้นอย่างมากมายในสมัยนั้น...”

ย้อนกลับมาสู่ชีวิตของท่าน แรกเริ่มเดิมทีท่านก็ได้ตั้งใจอยากบวชแต่อย่างใด ด้วยชนบประเพณีแต่โบราณทำให้พ่อแม่ปรารถนาจะได้บุญจากการบวชของลูก ใจในทีแรกแม้จะยังไม่พร้อม แต่ด้วยน้ำตาพ่อแม่ทำให้ท่านตระหนักเห็นความปรารถนาอย่างแรงกล้าของพ่อแม่ที่จะขออาศัยพึ่งใบบุญบวชจากลูกเพื่อเป็นทุนอุดหนุนชีวิตหลังสิ้นอายุขัยแล้ว ความกตัญญูรู้คุณทำให้ตัดใจได้ เมื่อเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์ นิสัยทำอะไรทำจริงอันติดมาแต่ครั้งฆราวาส ทำให้มีความจริงจังต่อการศึกษารธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า จึงเริ่มเข้าใจจุดหมายแท้จริงของชีวิต

เมื่อเรียนปริยัติก็เรียนเพื่อเก็บหอมรอมริบข้อธรรมและวินัยหลายแง่หลายมุม โดยหวังเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการออกปฏิบัติรุดตรงธรรมฐานอย่างแท้จริง มีไข้หวังชั้นหวังภูมิยศศักดิ์แต่อย่างใด ความรู้นั้นทำให้พอมิเกณฑบรรทัดฐานในการเสาะหาครูอาจารย์ผู้รู้จริงเรื่องมรรคผล และข้อปฏิบัติที่ตรงทาง

จากนั้นเมื่อมีโอกาสเข้าศึกษาอบรมกับท่านอาจารย์มัน จึงได้เร่งความเพียรอย่างเต็มสติกำลังความสามารถด้วยจิตตภาวนา จนสามารถหลุดพ้นจากอาสวะกิเลสเข้าสู่แดนแห่งความพ้นทุกข์อันเกษม ชีวิตนักบวชของท่านจึงสมบูรณพร้อมด้วย **ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ**

พระไตรปิฎกใน : พระไตรปิฎกนอก

ผู้รู้จริง : ผู้รู้จำ

ท่านเปรียบเทียบความรู้จากการเรียนปริยัติกับความรู้จากการปฏิบัติไว้ดังนี้

“...พระไตรปิฎกใน คือ ผู้ลั่นกิเลสแล้ว เป็นผู้ทรงธรรมล้วน ๆ วัชรสิทธิ์เต็มที พระไตรปิฎกนอก เป็นคนที่มีกิเลสไปจดจારึกเอาเข้ามาแยกเข้าไปอีกว่า พระไตรปิฎกตาดี คือ ท่านผู้สว่างกระจ่างแจ้ง ทรงธรรมแท้ ทรงธรรมที่บริสุทธิ์พุทโธเต็มทีไว้คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระอรหันต์ท่าน นี้ออกจากหัวใจของท่านจำไปหมดครอบงอมธาตุ

พระไตรปิฎกตาบอด คือ เราเรียนเท่าไรก็เรียน ฟาดจนจบพระไตรปิฎกก็ได้แต่ชื่อ ได้แต่นาม ได้แต่ความจำ ได้แต่ตำรับตำรา ไม่ได้ความจริงอย่างท่านมา ก็เรียกว่าผู้ไปจดจารึก หรือ ถ้าเป็นประเภทนั้นก็ตาม แล้วผู้ที่เรียนตามนั้นก็เป็นคนตาบอด คำว่า “บอด” นี้หมายความว่ากิเลสครอบงำหัวใจ ใจยังมีมืดมิดปิดตาอยู่แม้จะเรียนอรรถเรียนธรรม ก็มีแต่ชื่อแต่นามของอรรถของธรรม แต่ใจยังบอดอยู่...”

“ธรรม” รู้เห็นได้ด้วย “การปฏิบัติจริง”

ด้วยเหตุข้างต้นนี้ท่านจึงเน้นภาคปฏิบัติมากที่สุด โดยให้เหตุผลไว้อย่างละเอียดลออดังนี้

“... พระพุทธศาสนาของเราตามตำรับตำราท่านก็มีไว้สมบูรณ์ ทั้งพระสูตรตันตปิฎก พระวินัยปิฎก พระอภิธรรมปิฎกท่านบรรจุไว้เรียบร้อย เราก็เรียนมาตามนั้นเรียนตามที่ท่านจดจารึกเอาไว้ในปิฎกต่าง ๆ เข้าสู่หัวใจด้วยความจำ ในระยะนี้การเรียนทั้งหมดไม่ว่าจะเรียนปิฎกใดเข้าสู่ใจ เป็นเข้าสู่ด้วยความจำ ธรรมะที่ได้เห็นได้ยินได้ฟังได้ท่องบ่นสังวัชยายทั้งหมด รวมเข้ามาสู่ใจ นี้เป็นธรรมะภาคความจำ ไหลเข้าสู่ใจด้วยความจำ ยังไม่เข้าสู่ใจด้วยความจริง

เพราะฉะนั้นผู้ศึกษามากน้อยจึงไม่พ้นความสงสัยในการดำเนินว่าจะดำเนินอย่างไรดี ดำเนินอย่างไรถูกหรืออย่างไรผิด ความสงสัยนี้จะต้องเป็นพันอยู่โดยดีในบรรดานักปริยัติทั้งหลายไม่ว่าท่านว่าเรา นี้พูดตามหลักความจริงซึ่งมีอยู่ในหัวใจของผู้ศึกษาเล่าเรียนมา

เราอยากจะพูดเต็มเม็ดเต็มหน่วยเลยว่า ทุกดวงใจเป็นอย่างนั้น เพราะจะเป็นเรื่องที่จะเป็นอย่างนั้นโดยแท้ เนื่องจากไม่มีผู้สันตติเจตในปฏิบัติเครื่องดำเนินและรู้เห็นจากการดำเนินนั้น อันเป็นฝ่ายผลมาก่อน แล้วมาชี้แจงแสดงบอก จึงทำให้ผู้ที่ศึกษามากน้อยอดสงสัยไม่ได้ จำต้องสงสัยอยู่โดยดี นี้เป็นคตินิสัยของปุถุชนเราโดยทั่ว ๆ ไป

การพูดถึงก็พูดถึงแต่ภาคความจำ ไม่ว่างจะพูดถึงธรรมในปิฎกใด... พระวินัยปิฎกนั้นรู้แล้วว่าต้องอาศัยความจำเป็นหลักสำคัญที่จะประพฤติปฏิบัติตัว อันนี้ไม่พิสดารอะไรมาก ที่พิสดารมากก็คือพระสูตรตันตปิฎกและพระอภิธรรมปิฎก ซึ่งเป็นธรรมที่พิสดารมากจริง ๆ ...

ผู้ที่เรียนมาทั้งหลายนี้ไม่ได้มีความจริงเข้าสู่ใจแล้วจะเอาอะไรไปประพฤติปฏิบัติ จึงต้องแบกความสงสัยเต็มหัวใจอยู่นั่นแล เรียนก็เรียน รู้ก็รู้ในภาคความจำ แต่วิธีปฏิบัติเมื่อไม่มีผู้ชำนาญพร้อมทั้งการทรงผลมาแล้วมาพาดำเนิน จึงเป็นเรื่องลำบากอยู่มาก ไม่สามารถที่จะปฏิบัติได้โดยถูกต้องดีงามและราบรื่นไปโดยสม่าเสมอเลย ด้วยเหตุนี้ จึงต้องเสาะแสวงหาครูอาจารย์อย่างสมัยปัจจุบันนี้ก็คือ หลวงปู่มั่นเป็นสำคัญ...”

ผู้ปฏิบัติจริงไม่ถกเถียงใคร... เพราะมองดูก็รู้หมด

ความรู้ที่เกิดจากการเรียนธรรมกับความรู้จากการปฏิบัติธรรมจนเห็นจริงท่านเคยเปรียบเทียบให้มองเห็นภาพง่าย ๆ ดังนี้

“...คนมีกิเลสไปอ่านพระไตรปิฎกไปเรียนพระไตรปิฎก... ถกเถียงกันยุ่งไปหมด เห็นไหมนั่น เพราะคนมีกิเลส ธรรมเป็นของจริงแค่นั้นหัวใจไม่ได้จริง ใจปลอม มันก็ถกเถียงกันเพราะความปลอม ไม่ใช่เพราะความจริง ถ้าผู้ปฏิบัติแล้วมองดูที่ไหนก็รู้หมด เหมือน ช้าง ตัวหนึ่งนั่นละ อันไหนเป็นหาง ช้าง อันไหนเป็นวงช้าง อะไรเป็นงา อะไรเป็นหู อะไรเป็นสีข้างมันก็รู้หมดคนตาดี ๆ แต่คนตาบอดไปคลำ คลำตรงไหนก็ว่าช้างเหมือนนั้นเหมือนนี้ไป ก็อย่างนั้นแหละ...”

...ตาบอดคนหนึ่งว่า ‘ช้างนี้เหมือนไม้กวาด’ เพราะไปคลำถูกหางช้าง ตาบอดอีกคนหนึ่งไปคลำถูกข้างของมันก็ว่า ‘ไม่ใช่ชะ ช้างนี้เหมือนฝาเรือน’

อีกคนหนึ่งไปคลำถูกขาของมัน... ถกเถียงกันอีกละ ‘ไม่ ช้างไม่ใช่ฝาเรือน ช้างไม่ใช่ไม้กวาด ช้างมันคือต้นเสา’

คนหนึ่งก็ไปคลำถูกหูมันอีกแหละคลำข้างตัวเดียวกันนั่นแหละ คลำคนละแห่ง ๆ คนที่ไปคลำถูกหูนี้ก็มาค่านเอา

‘ช้างมันไม่ใช่ต้นเสา มันเหมือนกระดิ่งฟัดข้าว’

คราวนี้ผู้ที่มาคลำเองวงของมันนี่ว่า ‘ช้างคือปลิง’ ก็เถียงกันอยู่อย่างนั้นละ และเถียงกันอยู่ได้รวมมะกอกด้วยนะ พอตีลมพัดตามมะกอกหล่นตูมใส่หัวตาบอดคนหนึ่ง แกก็ร้องขึ้นว่า

‘เฮ้ย กูพูดแต่ปากนะ มึงถึงขนาดถึงไม้ถึงมือ ตูถึงขนาดนี้เชียวหรือ’

ว่าแล้วก็ชด์กันเลย ที่นี้ตาบอด ๖ คนฟัดกันนั่นเลย เพราะมะกอกลูกเดียวอันนี้ก็เหมือนกัน คนนั้นว่างั้น คนนี้ว่าอย่างงั้นะ เวลานี้มะกอกกำลังจะหล่นลงหรือมันหล่นลงแล้วก็ไม่รู้มะกอกหล่นลงในพวกนี้แหละ พวกเราเหมือนตาบอดคลำช้างนั่นละ คลำไปถูกตรงไหนก็ว่า **ธรรม** นี้เหมือนนั้น ๆ ไปหมดเลย

คนตาดีมองดูช้างมันเห็นหมดจะไปสงสัยอะไร ช้างทั้งตัวไม่สงสัยคนตาดีดูแป็บเดียวรู้ นั่นแหละพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ท่านดู **ธรรม** ท่านดูเหมือนคนตาดีดูช้าง พวกเราเรียนธรรมดู **ธรรม** เหมือนตาบอดคลำช้าง ถกเถียงกันวันยังค่ำ...

...มะกอกหล่นไปไหนแล้วไม่รู้ มะกอกไม่ได้สนใจใครหรอก.. แต่พวกนี้เลยชด์กันนั่นเลย แทนที่จะชำระคดีมันก็เลยไม่ได้ชำระ มะกอกมาตีหัวแล้วชด์กันนั่นเลย... ฟัดกันอยู่ในสนามตาบอด มันจะไม่เลินะ ที่นี้ไม่ทราบว่าจะมาจกไหน มันก็หายากนะมะกอกที่จะมาหล่นตูมใส่หน้าผากพวกนี้ มันหายากนะ

สมัยทุกวันนี้จะไม่ค่อยมีแล้วนะมะกอก คือใครไม่ได้สนใจมะกอกยิ่งกว่าคลำช้าง แล้วมาเถียงกันตักัน นั่นแหละ... พวกเรามันเรียน เรียนด้วยความจำ...

...ใครเรียนที่ตรงไหนก็ไปยึดกรรมสิทธิ์อวดอำนาจความรู้ความฉลาดของตนขึ้นจากความจำนั้น แฝงความจำไปอีกเป็นปลอม ๆ ไปอีก เอามาโต้กันเสียเป็นบ้าน้ำลายโดยไม่รู้สีกตัว ถ้าหากปฏิบัติให้รู้ตามความจริงของธรรมที่ท่านสอนไว้... ก็จะไปถามใคร ไปโต้เถียงกันให้เสียเวลาเวลาทำไม ถ้าไม่ใช่ตาบอดคลำช้าง

“...ไปได้เถียงกัน
ให้เสียเวลาเวลาทำไม...
ถ้าไม่ใช่ตาบอดคลำช้าง...”

ท่านให้ปฏิบัติให้รู้ดี ใครรู้มากน้อยเท่าไรอาจหาญ
ทำไมจะไม่อาจหาญสัมผัสด้วยใจรู้ด้วยใจ เพราะปฏิบัติด้วยใจ
นี้ ต้องรู้ทั้งกิเลสหยาบกลางละเอียด รู้ทั้งธรรมอย่างหยาบ
อย่างกลาง อย่างละเอียด และอย่างละเอียดสุดสิ้นพันความ
ละเอียดไปจนถึงความบริสุทธิ์ ไม่รู้ที่ใจอะไรจะเป็นผู้รู้...”

สายทางน้ำ... ไหลเข้าสู่มหาสมุทร :

สายทางการปฏิบัติ... ไหลเข้าสู่มหาวิมุตติมหานิพพาน

ผลแห่งการบำเพ็ญของนักปฏิบัติแต่ละคน ๆ เพื่อเข้า
สู่แดนนิพพานนั้นท่านเคยเปรียบไว้ดังนี้

“...แม่น้ำสายต่าง ๆ ไม่ว่าสายใดก็ตามไหล
ลงมาแล้วไปรวมลงในมหาสมุทรแห่งเดียวกัน
แม่น้ำสายต่าง ๆ เราจะเรียกว่าแม่น้ำสายนั้น ๆ เช่น
แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำน่าน แม่น้ำ
อะไรก็ตามนะ นี้เรียกว่าสายทางของน้ำไหลลง

พอเข้าถึงมหาสมุทรแล้วเป็นน้ำมหาสมุทร
อันเดียวกันหมด แยกกันไม่ออก ไม่มีว่าแม่น้ำสาย
นั้นสายนี้ เมื่อเข้าสู่มหาสมุทรทะเลหลวงแล้วเรียกว่า
แม่น้ำสมุทรอย่างเดียวกันหมด...

แม่น้ำสายต่าง ๆ เปรียบกับผู้บำเพ็ญในที่ต่าง ๆ อยู่ที่ไหนก็ตาม เมื่อบารมีแก่กล้าพอไหลเข้ามา
ใกล้เข้ามา ๆ สร้างคุณงามความดี นี้เรียกว่าแม่น้ำสายต่าง ๆ ไหลเข้ามาอย่างนี้ พอมากเข้า จวนเข้า ๆ
ก็ถึงแม่น้ำมหาสมุทรทะเล เนียอันนี้ ก็เข้าถึงมหาวิมุตติมหานิพพาน เมื่อเต็มที่แล้วก็ต้องถึงขั้นสุดยอด
แห่งธรรมทั้งหลายได้เหมือนกันหมด

ไม่ได้เลือกว่าเป็นผู้หญิงผู้ชายนักบวชฆราวาสนะ สำคัญอยู่ที่การสร้างบารมีซึ่งเป็นพื้นฐานอัน
สำคัญที่จะยกผู้บำเพ็ญให้ถึงความหลุดพ้นได้ ทีนี้เมื่อบำเพ็ญเต็มที่ ๆ ก็เหมือนกับแม่น้ำสายต่าง ๆ ค่อย
ไหลเข้ามา ใกล้เข้ามา ๆ บารมีแก่กล้าก็ใกล้เข้ามา ๆ พอถึงกันบับ ก็เรียกว่าถึงเต็มภูมิเป็นอรหัตตบุคคล
ขึ้นมา

นั่นละมหาวิมุตติมหานิพพาน เข้าถึงแล้วทีนี้ ผู้บรรลุนิพพานนี้เข้าถึงมหาวิมุตติมหานิพพานแล้ว
เป็นมหาวิมุตติมหานิพพานเหมือนกันหมด ทีนี้แยกไม่ออกว่าผู้นี้รายนี้ รายนี้มาจากไหน มาจากไหน
พูดไม่ออก เพราะเข้าถึงแล้ว เรียกว่าแม่น้ำสายต่าง ๆ ไม่มีความหมายละ เพราะเข้าในมหาสมุทรทะเล
หลวงอันเดียวกัน

นี่ ผู้บำเพ็ญในคุณงามความดีประเภทต่าง ๆ ก็เป็นดั่งแม่น้ำลำคลองแต่ละสาย ๆ ไหลเข้า ๆ
แล้วเข้าสู่จุดสุดยอดแห่งความพ้นทุกข์ วังนั้นเลย เรียกว่าความพ้นทุกข์อยู่ที่จุดนั้น อยู่ที่มหาวิมุตติมหา
นิพพาน เนีย เข้าถึงนั้นแล้ว เป็นมหาวิมุตติมหานิพพานอันเดียวกันหมด

เพราะฉะนั้นท่านจึงว่า บรรดาผู้บรรลุนิพพานถึงขั้นอรหัตตภูมิแล้ว นับแต่พระพุทธเจ้าลงมาถึง
สาวกองค์สุดท้ายเป็นเหมือนกันหมด นั่นพึงช้ แยกกันไม่ออก... ไม่มีคำว่ายิ่งว่าหย่อนต่างกัน แยกกันไม่
ออก...”

๑๒

ปฏิปทาสายท่านอาจารย์มั่น

ระลึกพระคุณ... ท่านอาจารย์มั่นไม่สร้างชา

หลวงตากล่าวกับพระเถรเสมอ ๆ ว่าผลแห่งธรรมที่พากเพียรปฏิบัติมาจนประจักษ์ใจได้ก็ด้วยอุบายคำแนะนำสั่งสอนของท่านอาจารย์มั่น ด้วยเหตุนี้ท่านจึงให้ความเคารพบูชา และระลึกบุญระลึกคุณต่อท่านอาจารย์มั่นอย่างสุดจิตสุดใจ ชนิดมอบกายถวายชีวิตแก่ท่านได้ ท่านเคยกล่าวยกย่องคุณธรรมและคุณสมบัติของท่านอาจารย์มั่นว่าเป็นผู้พร้อมสมบูรณ์ทุกอย่าง ไม่มีสิ่งใดตกเรียเสี่ยหายเลยไม่ว่าจะเรื่องหลักธรรมหลักวินัย ท่านอาจารย์มั่นสามารถเก็บหอมรอมริบได้หมด เรื่องญาณหยั่งทราบหรือความรู้ภายในก็สุดเลิศเลอ

ความเคารพบูชาอย่างสูงสุดของท่านที่มีต่อท่านอาจารย์มั่นนั้น ท่านเคยกล่าวไว้อย่างจับใจจับใจผู้ฟังว่า

“...พ่อแม่ครูอาจารย์มั่นท่านเป็นทั้งพ่อเราทั้งแม่เรา ทุกอย่างรวมอยู่ในนั้นหมด ให้ธรรมให้ธรรม ให้ข้อคิดเห็นที่จะเป็นสิริมงคล สิ่งใดไม่ดีปิดเป่าออกไปด้วยคำแนะนำสั่งสอนทุกแง่ทุกมุม จึงเป็นเหมือนกับพ่อกับแม่ของเรา เหมือนเรามีพ่อแม่แม่นี้แหละ...”

เราเคารพท่านสุดขีด ในหัวใจของเรานี้อยู่กับพ่อแม่ครูอาจารย์มั่นหมดเลยเราพูดจริง ๆ ในบรรดาครูบาอาจารย์ทั้งหลาย เราไม่ได้ประมาทท่าน เราไม่ได้คบค้าสมาคมกับท่านสนิทติดจวมจริง ๆ ผากเป็นผากตายเหมือนพ่อแม่ครูอาจารย์มั่น นี่ทุกสิ่งทุกอย่างตั้งแต่ กิ แต่ กา แต่ เอะ แต่ เอ เรื่อยไปท่านสอนหมดในภาคปฏิบัติธรรมนะ

ส่วนภาคปริยัติเราก็เรียน เรียนไปแล้วแต่ไม่เป็นที่ทางอะไร เพียงแค่จดได้มา จำได้มาเฉย ๆ ไม่รู้วิธีภาคปฏิบัติเป็นยังไง ท่านต้องบอก อันนี้ทำอย่างนี้เครื่องมืออันนี้เอาไปทำอย่างนั้น เครื่องมืออันนี้ไปใช้อย่างนี้ ๆ ที่เราเรียนมาเราจำได้แต่ปฏิบัติไม่ถูก ปฏิบัติไม่เป็น อาศัยท่านพาปฏิบัติดำเนินการเรียนมานั้นเราจำได้แต่ไม่รู้จักริธีปฏิบัติ ท่านก็หยิบออกมา อันนี้ให้ทำประโยชน์อย่างนั้น อันนั้นให้ทำประโยชน์อย่างนั้น ๆ เราก็ยึดก็จับเอาได้จากท่านเรื่อยมาจนเป็นภาคปฏิบัติ

ภาคปฏิบัติก็เอาอีกเหมือนกันต้องให้ท่านเป็นแม่เหล็ก เป็นเครื่องดึงดูดเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร เราอยู่ใต้ร่มโพธิ์ร่มไทรเหมือนกับกาจับภูเขาทอง... เหลืองอร่ามไปเลย ก็เลสมันกลัวเวลามาอยู่กับท่านก็เลสมันก็หมอบ อยู่กับท่านสบายๆ นี่ก็โพธิ์ร่มโพธิ์ร่มไทรอันหนึ่ง เป็นแม่เหล็กเครื่องดึงดูดเราให้มีแก่ใจระกอบความพากเพียรเอาเป็นเอาตายหนักเบาออกมาจากท่าน ได้รับการศึกษาจากท่าน ทุกสิ่งทุกอย่างท่านแนะนำเต็มภูมิ และพาปฏิบัติเต็มกำลังทุกด้าน... อันนี้ท่านสอนละเอียดลออมากทีเดียว...”

ความเคารพผูกพันระลึกถึงพระคุณของพ่อแม่ครูอาจารย์ที่แนบแน่นฝังจิตของท่านนั้น จะทราบได้ชัดเจนจากคำเทศน์ของท่านตอนหนึ่งว่า

“...ผมไปอยู่ที่ไหน ถ้าไม่ได้กราบท่านอาจารย์มันแล้วนอนไม่ได้ อยู่ที่ไหนก็เหมือนกัน แม้ที่สุดจะเดินจงกรม ก็ต้องหันหน้าไปไหว้ท่านเสียก่อน

ถ้ามีรูปท่านเป็นที่หมายของสมมุติก็กราบไหว้รูปของท่าน หากไม่มีอะไรเลยก็เอาคุณธรรมของท่านประกอบเรื่องของสมมุติ น้อมนมัสการไป

พระคุณของท่านไม่มีวันจิตจางประหนึ่งว่าท่านไม่ได้ล่วงลับไป ธรรมชาติอันหนึ่งเป็นอย่างนั้น เหมือนกับดูเราอยู่ตลอดเวลา...”

ลูกหลาน... พ่อแม่ครูอาจารย์มัน

ด้วยอุบายคำแนะนำสั่งสอนจากผู้รู้จริงเห็นจริงเช่น ท่านอาจารย์มันนี่เอง ทำให้บรรดาลูกศิษย์ลูกหาภิกษุบริษัทที่เข้ามาศึกษากับท่านอาจารย์มันมีเป็นจำนวนมากแตกกระจายอยู่ทั่วประเทศ เพราะได้หลักได้เกณฑ์ที่ถูกต้องจากท่านมาเป็นเครื่องดำเนินจนเป็นที่อบอุ่นใจ ท่านเคยเล่าให้พระเณรฟังเกี่ยวกับปฏิปทาของท่านอาจารย์มันว่า

“...พ่อแม่ครูอาจารย์มัน ท่านพาดำเนินอย่างถูกต้องแม่นยำ ถือเอาจุดดงควัตร ๑๓° นี้เป็นพื้นเพในการดำเนินและการประพฤติปฏิบัติจิตใจของท่านก็เป็นไปโดยสม่ำเสมอไม่นอกกลุ่มนอกทางทำให้ผู้อื่นเสียหาย และริจะทำความเด่นความดังอะไร ออกนอกกลุ่มนอกทางนั้นก็ไม่มี เป็นแนวทางที่ราบรื่นดีงามมาก นี่จะเป็นที่นอนใจ เป็นที่ตายใจ ยึดถือไว้ได้โดยไม่ต้องสงสัย ก็คือปฏิปทาเครื่องดำเนินของท่าน

นี่ครูบาอาจารย์ที่เป็นลูกศิษย์ลูกหาของท่านก็มีจำนวนมาก พวกกันดำเนินมา ยึดถือหลักนั้นแหละมาปฏิบัติได้แพร่หลายหรือกระจายออกไปแก่บรรดาลูกศิษย์ทั้งหลายเป็นแขนง ๆ จนกระทั่งถึงพวกเรานี้ก็มาจากสายของท่านนั่นเองเป็นที่แน่ใจไม่สงสัย คือไม่มีคำว่าแฝง ๆ หรือแฝง ๆ อะไรออกไป ให้เป็นที่สะดุดตาไม่แน่ใจอย่างนี้ไม่มี ท่านดำเนินอะไรเป็นที่เหมาะสมทั้งนั้น คือมีแบบมีฉบับเป็นเครื่องยืนยันไม่ผิดเพี้ยนไปเลย

นี่เพราะเหตุไร เพราะเบื้องต้นท่านก็ตะเกียกตะกายก็จริง แต่ตะเกียกตะกายตามหลักกรรมหลักวินัย ไม่ได้นอกเหนือไปจากหลักกรรมหลักวินัย หลักวินัยคือกฎของพระ ระเบียบของพระ ท่านตรงเป้งเลย และหลักกรรมก็ยึดจุดดงควัตร ๑๓ ข้อนี้ เป็นทางดำเนิน ไม่ได้ออกนอกกลุ่มนอกทางนี้ไปอย่างทางอื่นบ้างเลย นี่จึงเป็นที่น่าอนุโมทนาเป็นอย่างยิ่งมาตั้งแต่ชั้นเริ่มแรกของท่าน

“...ผมไปอยู่ที่ไหน
ถ้าไม่ได้กราบ
ท่านอาจารย์มันแล้ว...
นอนไม่ได้... แม้ที่สุด
จะเดินจงกรมก็ต้องหันหน้า
ไปไหว้ท่านเสียก่อน...”

๐ ท่านกล่าวไว้ในหนังสือปฏิปทาพระสูงสุดครมฐานสายท่านอาจารย์มันว่า

- “...จุดดงควัตร ๑๓ แต่ละข้อมีความหมายในการปราบปรามกิเลสทุกประเภทได้อย่างอัศจรรย์ยากที่คาดให้ทั่วถึงได้ ดังนี้
- ๐ บินขาดเป็นวัตร
 - ๒ บินขาดตามลำดับบ้าน
 - ๓ ไม่รับอาหารที่ตามส่งที่หลัง
 - ๔ ฉับในบาตร
 - ๕ ฉับคนเดียวในวันหนึ่ง ๆ
 - ๖ ถือผ้าสามผืน
 - ๗ ถือผ้าบังสุกุล
 - ๘ อยู่รุกขมูตรไม้
 - ๙ อยู่ป่า
 - ๑๐ อยู่ป่าช้า
 - ๑๐ อยู่กลางแจ้ง
 - ๑๒ อยู่ในที่ที่เขาจัดให้
- ๑๓ ถือไม่อยู่อิริยาบถนอน...”

ต่อจากนั้นท่านก็ปรากฏเห็นผลขึ้นมาโดยลำดับลำดับตามที่เคยเขียนไว้แล้วในประวัติของท่าน จนกระทั่งเป็นผู้ทรงมรรคทรงผลโดยสมบูรณ์ในหัวใจท่าน แล้วก็ประกาศสั่งสอนธรรมแก่บรรดาศิษย์ทั้งหลาย พร้อมทั้งปฏิบัติเครื่องดำเนินด้วยความองอาจกล้าหาญ ไม่มีคำว่าสะทกสะท้านแม้ชนิดหนึ่งเลย นี่เพราะความแน่ใจในใจของท่านเอง ทั้งฝ่ายเหตุ ทั้งฝ่ายผล ท่านเป็นที่แน่ใจทั้งสองแล้ว

พวกบรรดาลูกศิษย์ลูกหาทั้งหลายที่เข้าไปศึกษาอบรมกับท่าน จึงได้หลักได้เกณฑ์จากความถูกต้องแม่นยำที่ท่านพาดำเนินมา มาเป็นเครื่องดำเนินของตนแล้ว ถ้ายทอดไปโดยลำดับลำดับ ไม่มีประมาณ เฉพาะอย่างยิ่งภิกษุบริษัท มีกว้างขวางอยู่มากสำหรับลูกศิษย์ของพ่อแม่ครูอาจารย์มันแตกกระจายออกไป การที่ได้ปฏิบัติเครื่องดำเนินจากท่านผู้รู้ผู้ฉลาดพาดำเนินมาแล้วเช่นนี้เป็นสิ่งที่ทำได้ยากมาก นี่จะเป็นที่ให้ตายใจอนใจอุ่นใจได้ ผิดกับที่เราเรียนมาโดยลำพังและปฏิบัติโดยลำพังเป็นไหน ๆ

ยกตัวอย่างไม่ต้องเอาที่อื่นไกลที่ไหนเลย ผมเองนี่แหละเรียน จะว่าอวดหรือไม่อวดก็ตามก็เรียนถึงมหา แต่เวลาจะหาหลักหาเกณฑ์มายึดเป็นเครื่องดำเนินด้วยความอบอุ่นแน่ใจตายใจสำหรับตัวเองไม่มี จะว่ายังไง นั้น มันเป็นอย่างนั้น จิตเสาะแสวงหาแต่ครูบาอาจารย์อยู่ตลอดเวลา เฉพาะอย่างยิ่งพ่อแม่ครูอาจารย์มัน...”

มหานิกาย ธรรมยุต คือ “ศากยบุตร” อันเดียวกัน

วัดหรือสำนักใดก็ตามที่มีความตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรม ท่านก็ให้ความเคารพนับถือเข้ากันได้ อย่างสนิทใจโดยไม่ถือในเรื่องกลุ่มก้อนหมู่เหล่า ไม่ถือเรื่องชาติเรื่องภาษาเรื่องชั้นวรรณะ ไม่ถือเรื่องชื่อเรื่องนิกายเป็นประมาณยิ่งกว่าธรรมวินัย ดังตัวอย่างคราวหนึ่งท่านปรารภเรื่องนี้กับพระทางมหานิกายใจความว่า

“...พระครั้งพุทธกาล ท่านมีแต่ ศากยบุตร เท่านั้น ท่านไม่มีนิกายนั้นนิกายนี้ นิกายนี้ตั้งเป็นชื่อเป็นนามไม่เห็นสำคัญอะไร ตั้งปากจรวดดาวเทียมก็ไปตั้งชื่อนักโทษชิว มันอยู่ในเรือนจำ แต่ชื่อมันอยู่ปากจรวดดาวเทียม ใครนับถือไหมนักโทษคนนั้น นี่เขา ชื่อเขาสูงนะนักโทษคนนี้นะ เขามาติดคุกต่างหาก แต่ชื่อเขาอยู่ปากจรวดดาวเทียมนี้ คนจะยอมรับนับถือเขาไหม นั้น ศากยบุตรของพระพุทธเจ้าก็เหมือนกัน ถ้าลงมาประพฤติปฏิบัติตัวไม่ถูกต้องตามหลักธรรมวินัย ก็เรียกว่าลดคุณค่าของตัวลงโดยลำดับ

ชื่อนามไม่เกิดประโยชน์ ชื่อตั้งไว้ยังงั้นละ ตั้งแต่เบ็ด แต่ไก่ หมู หมา เขาก็มี ชื่อ พระก็ตั้งไว้ อย่างนั้น หลักใหญ่คือ ศากยบุตร ขอให้ปฏิบัติตามหลักธรรมหลักวินัย นั่นแหละคือผู้จะทรงมรรคทรงผลและผู้ทรงมรรคทรงผล ชื่อนามเฉย ๆ นั้นตั้งไว้ยังงั้นแหละ ไม่ใช่ผู้ทรงมรรคทรงผล... โลก... ประเพณีเป็นมาอย่างนั้น... อย่างพ่อแม่ครูอาจารย์มันเรานี้ เป็นผู้พูดของตนเองนะ

...พ่อแม่ครูอาจารย์มันท่านไม่ได้สนใจกับชื่อนะ ท่านสนใจกับหลักธรรมหลักวินัยศากยบุตรต่างหาก ฉะนั้นเวลาลูกศิษย์ผู้ใหญ่ของท่านที่เป็นพระฝ่ายมหานิกายมาขอญัตติกับท่าน ท่านอาจารย์มันนี่เองพูดให้เราฟังนะ เราถึงได้พูดได้อย่างอาจหาญ ท่านว่า

๐ บวชญัตติจากมหานิกายเป็นธรรมยุต

‘ท่านเหล่านี้ท่านเป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบ เราเห็นประโยชน์แก่ส่วนรวมจำนวนมาก และท่านเหล่านี้จะมาขอญาติกับเรา’

ท่านว่า ‘ไม่ต้องญาติ’ ท่านพูดตรง ๆ อย่างนี้เลย... ท่านสั่งเลยนะ

‘มคคารณ สัคคารณ’ ไม่มี เพศ ก็ตั้งชั้นแล้ว ทางสังคมยอมรับกันทั้ง **ธรรมยุต** และ **มหานิกาย** นี่เป็นความยอมรับทั่วหน้ากันแล้วในสังคม ส่วนธรรมวินัยก็เป็นที่เปิดทางให้แล้วสำหรับผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบ ไม่มีคำว่านิกายนั้นนิกายนี้ ขอให้เป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบเท่านั้น เป็นศากยบุตรของพระพุทธเจ้าได้เสมอหน้ากันหมด’ นี่หลวงปู่ท่านแสดง

‘ผมสงสารเพื่อนฝูงของท่าน มีจำนวนมาก ถ้าท่านทั้งหลายญาติเสียแล้วหมู่เพื่อนก็จะเข้ากันไม่ติด ไม่ต้องญาติแหละ’

คำว่าเพื่อนฝูงได้แก่ ธรรมยุต มหานิกาย ที่เขาตั้งชื่อกันอย่างนั้น... เพราะโลกเขาถือสมมุติ

‘ถ้าญาติแล้วก็เป็นฝ่ายนั้นฝ่ายนี้ นี่คณะของท่านมีเป็นจำนวนมาก ควรจะได้รับประโยชน์จากท่านทางด้านอรรถธรรมบ้าง จึงไม่ให้ญาติ’

ท่านบอกอย่างเด็ดขาดไปเลยทางด้านปฏิบัติ **สัคคารณ มคคารณ** ไม่มีต่อผู้ปฏิบัติดี แต่ผู้ปฏิบัติไม่ดีนี่ไม่มีหวัง ว่าจันเลยนะ อยู่กับข้อปฏิบัติ... ท่านเล็งผลประโยชน์โน่นนะ ท่านไม่ได้เล็งนิกายนั้นนิกายนั่น

‘พอเวลาญาติแล้วเขาก็ถือว่าเป็นคนะนั้นคนะนี่ไปเสีย ผู้ที่ไม่เข้าใจในอรรถในธรรมมันก็เข้าไม่ถึง ผลประโยชน์ก็ขาดไป’ ว่าจัน

‘เมื่อพวกท่านได้กระจายออกไปทางด้านธรรมะนี้แล้ว เวลาไปที่ไหน พวกท่านทั้งหลายนี้มีพวกมากเสียด้วย ก็ยิ่งกระจายมาก ผลประโยชน์ก็มาก จึงไม่ต้องญาติ ดี’

ท่านว่า ‘ผลประโยชน์มากกว่าญาติ’ ท่านพูดตรง ๆ เลยละ ท่านเล่าให้ฟังนะ พูดถึงลูกศิษย์ลูกหาของท่านผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบ ท่านไม่ได้ว่าธรรมยุตหรือมหานิกาย ใครปฏิบัติปฏิบัติชอบ ท่านชมเชยทั้งนั้น นั่นละ ผู้เป็นธรรมเป็นอย่างนั้น...

เอาหลักธรรมหลักวินัยนั่นละ เป็นหลักของพระ อันนี้เป็นหลักที่แน่ใจ ตัวเองก็อบอุ่น ไปที่ไหนเย็นละ เพราะพระมีธรรมมีวินัยมีเมตตาไปพร้อม เย็นไปหมด ไม่มีธรรม ไม่มีวินัย ใจดำน้ำขุนตีตันอันตู่ ดูไม่ได้ พระใจดำน้ำขุนตีตันอันตู่หาเมตตาไม่ได้ เป็นพินเป็นไฟในตัวเองก็ไปเผาบ้านเผาเมืองต่อไปอีกละ เนี่ย ไม่ดี

ไปที่ไหนเย็น ดูจิตเจ้าของตลอดนี่ละ ผู้ปฏิบัติธรรมต้องดูจิตเป็นสำคัญ ศีลก็ดี สมาธิปัญญา วิมุตติหลุดพ้นออกไปจากจิต สติปัญญารักษาจิตบำรุงจิตใจให้ดี... อยู่ไหนเย็นสบายไปหมด นี่ละ มรรคผลนิพพานอยู่ที่นี้ ไม่ได้อยู่ที่คนนั้นคนนี่ชื่อนั้นชื่อนี้ นิกายนั้นนิกายนี้นะ อันนั้นตั้งไว้โก้ ๆ ไปอย่างนั้นแหละ...”

“ชื่อ” นั้น ไม่สำคัญเท่ากับ “ธรรมวินัย”

ในเรื่องนี้ แม้ท่านก็ไม่ได้สนใจว่าจะเป็นนิกายใด ขอให้เป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบเท่านั้น ท่านพอใจและเข้ากันได้อย่างสนิททันที ท่านพูดอย่างเด็ดข้าย้ำกับบรรดาพระเถระคณะดังกล่าวอีกว่า

“...พระผู้มุ่งธรรมมุ่งวินัยด้วยกันแล้วไปที่ไหน สนิทกันหมด ไม่ได้เหมือนโลกนะไม่มีนิยมนิกายนั้นนิกายนี้ ขอให้ปฏิบัติดีเข้ากันได้สนิททันทีเลย... สำหรับหลวงตาบัวเอง ใครจะว่าบ้างก็ตาม ไม่มีชื่อ ตั้งไว้อย่างนั้นโก้ ๆ ไปอย่างนั้นละ ธรรมยุตมหานิกาย ใครก็ตาม ถ้าปฏิบัติไม่ดีแล้ว จะเป็นเทวดามาจากฟ้าก็ไม่ใช่ประโยชน์ อะไรแหละ...”

...แม้จะเป็นนิกายเดียวกัน ชื่อเดียวกันก็ตาม ถ้าปฏิบัติไม่ดีแล้วไม่เข้าหน้านะ ไม่อยากมองดูจนกระทั่งหน้าจะว่าอะไร ธรรมวินัยเป็นเครื่องบังคับหรือเป็นเครื่องยืนยันว่า จะเข้ากันได้สนิทหรือไม่สนิทเพราะอะไร ถ้าธรรมวินัยการปฏิบัติเข้ากันได้แล้ว เป็นศากยบุตรเหมือนกันหมด...”

“...พูดถึงลูกศิษย์ลูกหา
ของท่านอาจารย์มั่น
ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ...
ท่านไม่ได้ว่าธรรมยุต
หรือมหานิกาย...
ใครปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ...
ท่านชมเชยทั้งนั้น นั่นละ
ผู้เป็นธรรมเป็นอย่างนั้น...”

๕

ประโยชน์ตนสมบัติแล้ว...
ยังประโยชน์ผู้อื่นต่อไป

๕ ประโยชน์อันสมบูรณ์แล้ว... ยังประโยชน์ผู้อื่นต่อไป

๑๓ สอนตนให้ได้ก่อน จึงค่อยสอนผู้อื่น

หน้า ๑๔๗

- เลี้ยงไม่ได้ จึงเทศน์
- สอนตนตลอดเวลา
- เพื่อกำลังใจ
- สอนเพราะเห็นแก่หัวใจ
- ยอมทนเพื่อผู้มุ่งธรรม
- เมื่อต้องสอน ก็สอนจริง ๆ

๑๔ ไปถิ่นไหน... ร่มเย็นถิ่นนั้น

หน้า ๑๕๒

บ้านหนองผือในใน จังหวัดสกลนคร

- พ่อตาย พ่อยัง
- รู้เรื่อง “ตาย”

บ้านห้วยทราย จังหวัดมุกดาหาร

- เช่นหนัก ด้วยอรรถธรรม

- อัศจรรย์... ความดีเตี้ยวงศ์หลวงปู่มหา
- คุณแม่ชีแก้ว ผู้รอบรู้พิสดาร
- ตอบแทนพระคุณบิดามารดา
- จังหวัดจันทบุรี
- ดูคน... ป่งลักษณะนักเลงโต

๑๕ เสาหลักกรรมฐาน

หน้า ๑๖๕

- ตั้งวัดป่าบ้านตาด
- ป่วยเพียงกาย ใจแจ่มกระจ่าง
- งานฉลองกิ่งพุทธกาล
- มหาบัว เอ้า ! พิจารณา
- ขบขัน... พระป่าเข้าเมือง

- ประณีประนอม ยอมธรรม
- ที่ปรึกษาแห่งวงกรรมฐาน
- พระเพชรน้ำหนึ่ง... ธาตุชั้นธัมมอาพาธหนัก
- สนทนใจได้ด้วย “ธรรม”

๑๖ การเทศนาสอนโลก

หน้า ๑๘๐

- ธาตุชั้น... เครื่องมือธรรม
- ลัญญา... ไม่เที่ยง
- อบรม... พระเถร
- ทหารสู่สมรภูมิรบ
- น้ำธรรมไหลพุ่ง
 - เน้นเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา
 - พุดคุยกัน เป็นอรรถเป็นธรรม
 - ไม่ก่อสร้างวัตถุ แต่สร้างหัวใจ
 - กินอยู่เรียบง่าย ทรูหราด้วยธรรม

โปรดชาวต่างชาติ... ผู้ใฝ่ธรรม

- รับชาวต่างชาติ
- โปรดฝรั่งชาวพุทธที่อังกฤษ
- ฝรั่งมีเหตุผล... เข้ากับ “ธรรมวินัย”

- ประกาศศาสนาต่างแดน... ด้วยธรรมภายใน
- เทศน์นอกสถานที่
- เทศน์คณะที่มาเยี่ยม
- เทศน์ปกิณกะ
 - หญิงผู้คิด “ฆ่าตัวตาย”
 - ชานหมาก
 - เทศน์อย่างนี้ก็เป็นหรือ ??
 - ใครว่า “หลวงตาบัวดู” ?
 - เปิดกิเลสตัวแอบแฝง
 - เหยี่ยวหลวงตา
 - การ์ตูน “ปู่สอน”
 - นิทาน “คนเลี้ยงม้า”

.....

● สื่อ... ธรรม

- หนังสือ - เทปธรรมะ ไม่ซื้อขาย
- จำย... เพื่อหัวใจโลก
- ผู้รับธรรมะผ่านสื่อ
 - หลวงปู่สุวัจน์ สุวโจ
 - วัดป่าเขาน้อย อ.เมือง จ.บุรีรัมย์
 - นักภวนาชาวกรุง
 - นักภวนาชาวจันทบุรี
 - ฆราวาสหญิงผู้มีโรคภัย

.....

๑๗ ประสพการณ์จากพระธุดงค์

หน้า ๒๐๖

หลวงตาเล่าเรื่องจากประสพการณ์

- ท่านอาจารย์มั่นรู้วาระจิตหลวงปู่ฝั้น
- พลังจิต... ท่านพ่อลี
- วิชชาสี่เสื่อ
- พระป่าพญาคูสี
- พญานาค
- เสือกัวหลวงปู่ตื้อ
- เณรระลิกชาติ
- เทวดาคุ่มครอง
- ช้างประสานเสียงพระ

.....

๑๓

สอนตนให้ได้ก่อน จึงค่อยสอนผู้อื่น

เลี้ยงไม่ได้ จึงเทศน์

ความสมหวังในชีวิตการบวชของหลวงตา เป็นผลจากความจริงจังของท่านที่มุ่งฝึกสอนแก่ของตนเองให้ดีขึ้นมาได้ก่อน ในเรื่องการเทศน์สอนผู้อื่นนั้น ท่านไม่ถือเป็นอารมณ์หรือไม่สนใจเลยก็ว่าได้ ผลแห่งการปฏิบัติจึงเจริญขึ้น ๆ เป็นลำดับไป หากจะมีการเทศน์อยู่บ้างก็เป็นเพียงบางครั้งบางคราวเท่านั้นด้วยความจำเป็นหลีกเลี่ยงไม่ได้ ท่านเล่าถึงเหตุการณ์ที่ต้องได้เทศน์ตอนหนึ่งว่า

“...นี่บวชดูเหมือนจะเป็นพรรษาที่ ๒ นะ พอออกพรรษาแล้ว พวกญาติโยมเขามานิมนต์ไปทำบุญที่ลานข้าวเขา อันนี้ท่านพระครูให้เราเป็นหัวหน้าไปสวดมนต์ เราก็ได้หนังสือพกเล่มหนึ่ง เวลาจำเป็นก็จะเอาอันนี้เทศน์ ว่ากัน... พอฉันเสร็จเรียบร้อยแล้วเขาก็นิมนต์เทศน์ เราก็เอาหนังสือนี้มาอ่าน พอรอดตัวไปได้ จบแล้วสักเดี๋ยวมานั่งกันมาอีกคณะหนึ่ง เขามาขอฟังเทศน์ เขาว่า

‘จะยากอะไร ท่านฉันเสร็จแล้วนี่ท่านก็เทศน์ให้ฟังได้’

แต่เรามันแค้นเสียแล้ว หัวอกมันคับแล้ว จะเอาอะไรมาเทศน์ละทีนี้ มันไม่มีอะไรแล้ว กูตายนี้...

พอหลังจากนั้นแล้ว เขาก็นิมนต์ให้เทศน์ทีนี้ มันก็อยู่กับหัวหน้า จะให้เขาเทศน์มันก็ไม่ได้นี่นา... ตกลงก็ต้องเป็นเราเทศน์ โถ หนาว ๆ นี้ แต่ก็เหวี่ยงแตกหมดเลยนะ แต่มันก็ไปได้ณะก็แปลกอยู่ เวลาจนตรอกมันไปได้ณะ เทศน์ไปได้ณะ แต่ว่าอกนี้จะแตก มันก็พอบินรอดตัวไปได้ว่าฉันเถอะนะ

พอกลับมา หมู่เพื่อนมาพูดเหย่ แล้วทีนี้ ‘โฮ้ ! เทศน์ดีนะ’ เราเลยว่า

‘อย่ามาพูดนะ กำลังไม่โหนะ ยังไม่อยากจะตาย อย่ามาพูดนะ’...”

ท่านเล่าพลางหัวเราะพลางด้วยขบขันตนเองในระยะแรก ๆ ของการบวช จากนั้นพอกลับมาถึงวัด ท่านก็เอากัณฑ์เทศน์ **ท่านเจ้าคุณอุบาลี** มาท่องใหญ่เลย เลือกดูว่ากัณฑ์ไหนเหมาะก็เอาอันนั้นมาท่องจนคล่องเหมือนปาฏิโมกข์เลย ท่านคิดในใจว่า

‘คราวนี้ไม่ตายแล้ว ถ้าเพื่อมีเหตุจำเป็นต้องได้เทศน์ที่ไหนอีก ก็จงเอากัณฑ์ที่อุตสาห์ท่องจนขึ้นใจนี้ออกเทศน์เลย’

แต่การณ์กลับเป็นว่า นับแต่นั้นมาท่านกลับไม่เคยได้เทศน์ ในลักษณะนั้นอีกเลยจนบัดนี้ หนนั้นเป็นหนหนึ่งที่ประทับใจท่านไม่เคยลืม ท่านให้เหตุผลว่า

ท่านเจ้าคุณอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท)
วัดบรมนิวาส กรุงเทพมหานคร

“...เพราะเป็นการเทศน์แบบจนตรอกจริง ๆ ไม่มีทางไปเลย แต่ก็ต้องบินเอา เอาตายสู้เลย จากนั้นมาก็พอเทศน์ได้ธรรมดา ไม้อันตู่เหมือนตอนนั้น เพราะเรียนหนังสือไปด้วย จะมีเทศน์บ้างก็ ยามจำเป็นจริง ๆ หากไม่จำเป็นไม่เทศน์...”

สอนตนตลอดเวลา

เมื่อเรียนจบเป็นมหาเปรียญแล้วออกปฏิบัติ ท่านเล่าว่า เคยต้องได้เทศน์ด้วยความจำเป็นเช่นกันดังนี้

“...พอออกปฏิบัติแล้ว ที่นี้มันก็เป็นมหาแล้วละ การเทศนาว่าการก็ไม่ได้เป็นอารมณ์... ไม่เคยสนใจกับการเทศน์ให้ใครฟัง นอกจากเทศน์สอนเจ้าของอย่างเดียว แต่ก็หากมีที่จำเป็นจนได้นั้นแหละบางทีไปก็ไปพักอยู่บ้านใดบ้านหนึ่ง เขามิงานในบ้านของเขา เขาต้องมานิมนต์เราไปเทศน์ เราบอกว่า ‘เทศน์ไม่เป็น’

เขาไม่ยอมเชื่อเลย เขาว่า ‘เป็นมหาแล้ว โย้ย อย่าว่าเลยว่าเทศน์ไม่เป็น’ เขาว่านะเนี่ย มหาที่ฆ่าตัวเองได้เหมือนกันนะ เขาไม่ยอมเชื่อเลย ‘ลงเป็นมหาแล้ว เทศน์ไม่เป็นไม่มี’ เขาว่าเลย... อันนั้นก็ไปเทศน์

เวลาจำเป็นจริง ๆ หากมีเป็นบางแห่ง ๆ เพราะเราเที่ยวไปหลายแห่ง ไปบางที่ก็มีงานในหมู่บ้านของเขา เขาก็นิมนต์เรามาเทศน์ มันก็จำเป็นต้องได้มานาน ๆ ที่ นอกนั้นไม่เอาไหนละ ไม่เทศน์นะ เทศน์สอนใครไม่เทศน์เลยละ

จากเรียนมาเข้าด้านปฏิบัติแล้วยังไม่สนใจเลย นอกจากจำเป็นอย่างที่ว่านี้ เราก็ตเทศน์ให้ฟังเสียบ้างเท่านั้น นอกนั้นไม่เอาเลย ๆ จากนั้นมามันก็เกี่ยวข้องกับเพื่อนกับฝูง กับประชาชนญาติโยม ก็ต้องได้เทศน์ไปเรื่อยละ เรื่อยมาจนกระทั่งปานนี้

เทศน์สอนเรานี้มันยากนะ เทศน์สอนเรานี้มันเอาจริงเอาจังทุกอย่าง มัดกันทุกแง่ทุกมุม จึงเรียกว่าสอนละซี เทศน์สอนประชาชนเขาจะเก็บได้หนักเบาเล็กน้อย มันก็เป็นกำลังของเขา แต่เทศน์สอนตัวเองนี้มันเอาจริงเอาจังทุกอย่าง ว่ายังงี้ต้องอย่างงั้นนะ บังคับเลยนะ เรียกว่าสอนตัวเอง บีบกันตลอดเลย

นี่ละมันยากกว่าสอนประชาชนนะ... หนักมากอยู่นะ เพราะสอนเพื่อเอาจริงเอาจัง ไม่ได้สอนสักแต่ว่าฟังไป ผู้สอนก็สอนธรรมดา ผู้ฟังก็แล้วแต่จะได้มากน้อยเพียงไร แต่เวลานี้เราสอนเรา เราสอนจริง ๆ จัง ๆ ไม่ปล่อยไม่วาง มัดกันตลอดเวลา...”

เพื่อกำลังใจ

หลังจากผ่านเหตุการณ์ในยามศึกของคืนฟ้าดินถล่มบณวัดดอยธรรมเจดีย์แล้ว รุ่งเช้าวันแรม ๑๕ ค่ำเดือนหก ท่านก็ลงจากวัดดอยธรรมเจดีย์มาถึงวัดป่าสุทธาวาส ด้วยความเมตตาต่อพระที่ติดสอยห้อยตามท่านมาเป็นเวลานาน อีกทั้งระยะที่ท่านอาจารย์มั่นยังมีชีวิตอยู่ที่วัดป่าบ้านหนองผือ ในตอนนั้น พระท่านนี้ยังเป็นสามเณรอยู่ และเป็นผู้ที่ขยันขันแข็งอดทนและใส่ใจต่อหน้าที่การงานดี ทำให้ท่านคิดสงสัยว่า

“...หากมีโอกาสได้ฟังธรรมอัศจรรย์ครั้งนี้ จะเป็นกำลังใจให้ขันแข็งในการบำเพ็ญเพียรยิ่งขึ้น และจะเป็นที่แน่ใจตายใจว่ามรรคผลนิพพานนั้นมีจริง...”

(จากซ้าย) หลวงตา ท่านอาจารย์สิงห์ทอง ัมมวโร ท่านอาจารย์บุญเพ็ง เขมาภิโรโต
 ในระยะที่หลวงตาศึกษาอยู่กับท่านพระอาจารย์มั่นที่วัดป่าบ้านหนองผือ
 ในตอนนั้นท่านอาจารย์สิงห์ทองเป็นพระพรชาน้อย ท่านอาจารย์บุญเพ็งยังคงเป็นสามเณร
 เมื่อท่านอาจารย์มั่นมรณภาพแล้ว ท่านอาจารย์ทั้งสองได้ติดตามห้อยตามเพื่อขออยู่ศึกษากับหลวงตาหลายปี

ด้วยเมตตาตั้งกล่าวนี้อเอง ท่านจึงเล่าให้ฟังว่า

“นี่ จะเล่าอันหนึ่งให้ฟังนะ ท่านเคยติดตามห้อยตามผมมาเป็นเวลานานแล้ว แล้วคำที่ผมจะพูดเวลานี้ท่านเคยได้ยินได้ฟังไหม ?”

จากนั้นท่านก็เล่าเรื่องบวชตัดต่อยธรรมเจดีย์ในคืน ๑๔ คำให้ฟังจนจบ แล้วท่านพูดขึ้นว่า

“...พอฟังแล้วเป็นยังไงคำนี้ ท่านเคยอยู่กับผมมาเป็นเวลานาน เคยได้ยินไหม ? ผมเคยพูดให้ฟังไหม ?”

พระผู้นั้นตอบด้วยความตื่นเต้นปิติในใจเป็นล้นพ้นว่า “โห กระผมไม่เคยฟังอย่างนี้มาก่อนเลย”

จากนั้นท่านเมตตาสอนต่อไปว่า

“นั่นละ ให้ตั้งใจหนา อย่างนี้ละธรรมพระพุทธรเจ้าเป็น **อกาลโก** มีเป็นพื้นฐานประจำตลอดเวลา เป็นปัจจุบัน เอาให้จริงนะ นี่ได้เห็นเสียแล้ว หายสงสัยทุกอย่างหายสงสัยพระพุทธรเจ้า พระธรรม พระสงฆ์หายหมดเลย เป็นอันเดียวกันหมด

แล้วเราว่าอย่างนี้ เราไม่สงสัยพระพุทธรเจ้าอยู่ตรงไหน ๆ พระธรรม พระสงฆ์ อยู่ตรงไหน จิตกับธรรมนี้เป็นอันเดียวกันแล้ว กับพระพุทธรเจ้าทั้งหลายเป็นอันเดียวกันแล้ว ไม่แยก ไม่มีแยก เป็นอันเดียวกัน...”

ต่อมาภายหลัง พระอาจารย์ผู้ฟังธรรมะจากท่านกล่าวถึงความรู้สึกในขณะฟังธรรมครั้งสำคัญนั้นว่า

“...ตั้งใจรับฟังด้วยความเคารพบูชาอย่างสูงสุด ถึงแม้ว่าในระยะนั้นจะยังไม่เข้าใจในอรรถธรรมที่ลึกซึ้งละเอียดลอบได้ตลอดก็ตามที แต่ก็ได้เก็บคำสอนที่ออกมาจากเมตตาธรรมของท่านไว้เป็นข้อระลึกและเป็นกำลังใจในการบำเพ็ญสมณธรรมอย่างมีวิริยอุตสาหะ...”

สอนเพราะเห็นแก่หัวใจ

ท่านไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่าจะมาเป็นครูเป็นอาจารย์ของใคร เพราะอุปนิสัยของท่านชอบที่จะอยู่คนเดียวตลอดมา ดังคำปราชญ์ของท่านกับพระเถระดังนี้

“...จังหวัดที่หลวงปู่มั่นมรณภาพเผาศพท่านแล้วออก เป็นจังหวัดที่หมู่เพื่อนชาดที่พึ่ง เกาะพริบเลย ตั้งแต่บัดนั้น มาจนกระทั่งบัดนี้ หลบหลีกปลีกตัวหนีไปอยู่ในป่าในเขาลูกไหนลูกไหนก็ตาม ขโมยนี้สุดยอด คำว่าขโมยจากหมู่เพื่อนนี้ คำว่าสุดยอดคือยังง

กลางคืนเงียบ ๆ ดึก ๆ ก็ไป เพราะหมู่เพื่อนไปรุมนี้ เรารำคาญเราไม่อยากจะอยู่ ที่นี้พอเงียบ ๆ ก็เดินดู เห็นหมู่เพื่อนบางองค์เดินจงกรม บางองค์นั่งสมาธิ นี้เรียกว่าไปตุลาตเลา เราเตรียมของไว้เรียบร้อยแล้ว พอมาบ๊ีบ หนีหมู่เพื่อนออกทางนั้นจะสะพายบาตรหนักกลางคืน เงียบ ไปเลย พอตื่นเข้ามา หมู่เพื่อนยังไปหมดเลยเหมือนฟ้าดินถล่มละ

‘ไปแล้ว ไม่ทราบไปทางไหนละ’

หายเงียบ พอประมาณสัก ๒ อาทิตย์นะ เพราะพวกนี้เก่งนี่นะ... จมูกพระนี่ติดตามถึงเขาลูกไหน ถ้าไหนตามถึงหมด... ตามจนกระทั่งถึง ไม่ว่าจะไปอยู่ป่าไหน เขาลูกไหน ถ้าไหน รู้หมดเลย โอ้ เราจึงว่าให้

“...จมูกพระนี่
ติดตามถึงเขา
ลูกไหน ถ้าไหน
ตามถึงหมด...”

‘จมูกหมานี่สู้จมูกพระไม่ได้นะ’

เราว่าถึงยังงี้ ว่าขนาดไหนก็เฉย ขอให้ได้อยู่ด้วยกันก็เอาอย่างนั้นละนะ ว่าขนาดไหนก็เฉยเหมือนไม่มีเหตุไม่มีจิตใจนะ เฉย คือหมายความว่า เราได้ที่แล้วจะว่ายังไงว่าเถอะ ที่นี้เอาอีกนะ พอเปลอเอาอีก บางทีกลางวันแสก ๆ หมู่เพื่อนเดินจงกรมอยู่ในเขาในป่านี้วะ ไปเดินฉากนั้นฉากนี้ดู เราเตรียมของไว้แล้ว ไปเดินดูนั้นดูนี้ เห็นองค์นั้นเดินจงกรมอยู่บ้าง องค์นี้นั่งสมาธิอยู่บ้าง ไปเอาของที่เตรียม ออกทางนั้นะทางที่ไม่มีใครนี่ ไปเลย ๆ อยู่ยังงั้น ไม่ทราบว่่าก็ครั้งก็หน สุดท้ายมันก็พันไปไม่ได้นะ...”

“...ผมไม่ได้เคยคิดว่า
ได้เป็นครูเป็นอาจารย์
ใครทั้งนั้นแหละ
เพราะนิสัยไม่มีทางนั้น...
อยู่คนเดียวสบายดี ๆ
ไม่มีอะไรมาทวน...”

ยอมทนเพื่อผู้มั่งงธรรม

ต่อมาเมื่อมีพระเถระติดตามขอรับคำแนะนำสั่งสอนจากท่านมากขึ้น ๆ ทุกที ด้วยความเห็นว่าท่านเองก็เคยเสาะแสวงหาครูบาอาจารย์เช่นนี้มาก่อน เหตุนี้ทำให้ท่านยอมรับภาระเทศน์สอนในที่สุด

“...ผมไม่ได้เคยคิดว่า ได้เป็นครูเป็นอาจารย์ใครทั้งนั้นแหละ เพราะนิสัยไม่มีทางนั้น มีแต่จะเอา ๆ เรื่องของเจ้าของโดยเฉพาะ ๆ เหมือนไม่เคยที่จะไปสนใจไปสอนผู้ใดเลย เวลาปฏิบัติก็มุ่งต่ออรุณต่อธรรมอย่างเดียว ที่นี้เวลาพอลืมหลืมตาได้บ้าง มันก็ไม่สนใจที่จะสอนใครเสีย อยู่อย่างนี้สบายดี ว่างั้น เพราะฉะนั้นเวลาหมู่เพื่อนรุมไปกับผม ผมจึงขโมยหนีเรียนนะซิ อยู่คนเดียวสบายดี ๆ ไม่มีอะไรมากวน สบายดี ๆ มันเป็นอย่างนั้น ที่นี้มันมากต่อมาก รุมเข้า ๆ ก็เลยเป็นอย่างนี้ อย่างที่เห็นนี้ แต่ไม่ได้เป็นกับนิสัยของเจ้าของนะ

ก็อยู่ไปอย่างนั้นแหละ เพราะเห็นหัวใจแต่ละดวง ๆ นี้มีคุณค่า คิดถึงเรื่องเราเวลาเสือกคลานเกิดขึ้นมาเจอพ่อเจอแม่อยู่แล้ว ครูอาจารย์เราได้วิ่งหาแทบล้มแทบตาย ไปที่ไหนมันก็ไม่เหมาะเจาะในหัวใจ มันก็ต้องผ่านไป ๆ จนกระทั่งไปถึงที่เหมาะสมแล้วมันถึงทุ่มกันลง หมู่เพื่อนแสวงหาครูบาอาจารย์ก็คงเป็นอย่างเดียวกันนี้ นี่แหละเอามาวก มาลบ คุณ ทารกกันดูแล้ว เราทนอยู่ด้วยเหตุนี้ละ... ..เราก้ทนเพื่อหมู่เพื่อเพื่อนเพราะหัวใจอยู่กับหมู่กับเพื่อนเท่านั้น ด้วยความเมตตาสงสาร เพราะการดำเนินทางด้านจิตใจนี้เราเห็นโทษมาพอแล้วสำหรับเราเอง เราเห็นคุณค่าของครูบาอาจารย์ที่คอยแนะนำสั่งสอนด้วยความถูกต้องแม่นยำ

จากนั้นก็เอาเรื่องเหล่านี้แหละมาพิจารณาเทียบเคียงถึงเรื่องหมู่เพื่อนทั้งหลาย จึงทนนะนี่นะ ผมทนเอาเฉย ๆ ถ้าเป็นตามนิสัยของผมแล้ว นิสัยหมายถึงความชอบใจนะ เราไม่ได้ชอบใจเกี่ยวกับหมู่เพื่อนมีมาก ๆ นี่นะ นิสัยของเราเป็นมาแต่ไหนแต่ไรอยู่แล้วเรื่องความอยู่คนเดียวคนเดียว ตั้งแต่ปฏิบัติเราก้ปฏิบัติอย่างนั้น... เรื่อยมาอย่างนั้น จนกระทั่งพ่อแม่ครูอาจารย์มรณภาพไปแล้ว หมู่เพื่อนรุมเกาะเรานี้ซิ...”

เมื่อต้องสอน ก็สอนจริง ๆ

เมื่อพระเณรผู้แสวงธรรมมาขออยู่ศึกษากับท่านดังกล่าวด้วยความเมตตาของท่านอยากให้เกิดผลในการปฏิบัติ ท่านจึงให้ความใส่ใจอย่างจริงจังต่อการแนะนำสั่งสอน

“...ให้พากันจำไว้ให้ดี ผมสอนจริง ๆ สอนหมู่สอนเพื่อนขอให้เห็นใจ รับไว้แต่ละองค์ ๆ นี้ผมรับไว้จริง ๆ ด้วยเหตุด้วยผล สอนเต็มเม็ดเต็มหน่วย เต็มภูมิความสามารถที่จะสั่งสอนได้ การดูหมู่เพื่อนภายในวัดนี้ซึ่งเป็นเสมือนอวัยวะของผม ผมดูอย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกอย่างเต็มสติกำลังความสามารถของผมที่อื่น ๆ ผมไม่ได้สนใจ

ผมเคยพูดเสมอ พอออกนอกวัดไปแล้ว ใส่แว่นตาตาไปเลย ไม่สนใจเพราะไม่ได้อยู่ในความรับผิดชอบ เราไม่ใช่ผู้ที่จะให้โอวาทสั่งสอนใคร ๆ นี้ เป็นเรื่องของเขาสมบัติของใครของเรา แต่นี้หมู่เพื่อนน้อมกายวาวจาใจเข้ามาเพื่อให้เราเป็นภาระ **อาจารย์ เม ภันเต โหทิฯ** ° นี้ก็รับด้วย **โอบายิกัง ปฏฐุ-บิง ปาสาทิเกน สัมปาเทหิ...**

“...เห็นหัวใจแต่ละดวง ๆ
นี้มีคุณค่า คิดถึงเรื่องเรา
เวลาเสือกคลาน...
ครูอาจารย์เราได้วิ่งหา
แทบล้มแทบตาย...
เราทนอยู่ด้วยเหตุนี้ละ...
ทนเพื่อหมู่เพื่อเพื่อน...”

๐ คำกล่าวขอร้องต่อพระอาจารย์ ขอให้ท่านเป็นที่พึ่งที่อาศัยของตน ทำหน้าที่ปกครองสั่งสอนให้การศึกษาอบรมต่อไป

๑๔

ไปถิ่นไหน... รมเย็นถิ่นนั้น

บ้านหนองผือใน จังหวัดสกลนคร

ในครั้งนั้น หลวงตาพักอยู่วัดป่าสุทธาวาสเพียง ๒ - ๓ คืน จากนั้นก็ไปทางภูเขาแถบอำเภอวาริชภูมิ เดิมทีคิดจะจำพรรษาที่นั่น แต่เมื่อทราบข่าวจากโยมคนหนึ่ง ซึ่งเป็นลูกศิษย์วัดหนองผือและเพิ่งจะไปเยี่ยมบ้านหนองผือมา แกเล่าว่า

“...เข้าไปวัดหนองผือ มีแต่พระหลวงตา ๒ - ๓ องค์อยู่ที่นั่น ไปเห็นแล้วรู้สึกสลดสังเวช เพราะแต่ก่อนเคยเป็นตลาดพระยั่วเยี้ย ๆ เต็มไปหมดในวัดในวา แต่ไปคราวนี้กลับไม่ค่อยมีพระ ดูเหมือนกับเป็นวัดร้าง ไปเห็นแล้วสลดสังเวชเหลือเกิน...” เมื่อแกมาแล้วให้ท่านฟัง ท่านก็รู้สึกสลดใจอย่างมาก ท่านให้เหตุผลว่า

“...วัดหนองผือเป็นวัดที่ท่านอาจารย์มั่นจำพรรษาในวาระสุดท้ายของชีวิต และบ้านหนองผือเองก็เป็นบ้านที่มีบุญมีคุณต่อพระกรรมฐานมากมาย พระเณรมาทำอะไร ๆ สามารถเลี้ยงพระได้ทั่วถึงหมดทั้ง ๆ ที่มีบ้านเพียง ๗๐ หลังคาเรือนเท่านั้น บัดนี้จะกลายเป็นวัดร้าง เหมือนไม่มีใครเหลียวแล คล้ายกับว่าบ้านนี้เป็นเหมือนผ้าขี้ริ้ว มันสมควรแล้วหรือ ? ดูมันเกินเหตุเกินผลไป...”

ด้วยเหตุนี้เอง ท่านเลยตัดสินใจย้อนกลับมาจำพรรษาที่นี่อีก ทั้ง ๆ ที่เหลือเวลาเพียงแค่ ๗ วัน ก็จะถึงวันเข้าพรรษาอยู่แล้ว (ตรงกับวันขึ้น ๔ ค่ำเดือน ๘ ปี ๒๔๙๓) บรรดาพระเณรที่หวังพึ่งหวังได้รับคำแนะนำ รับข้ออรธชอธรรมข้อวัตรปฏิบัติจากท่านก็เลยต่างย้อนกลับมาจำพรรษาที่นี้ด้วยกัน เลยกลายเป็นว่าในพรรษานั้น กลับมีพระเณรอยู่ด้วยกันถึง ๒๔ องค์ เป็นที่อบอุ่นเย็นใจแก่ชาวบ้านหนองผือเหมือนเดิม

พ่อตาย พ่อยัง

ย้อนกลับมากล่าวถึงคุณยายผู้มีญาณหยั่งรู้ที่มักมาสนทนาธรรมกับท่านอาจารย์มั่นบ่อย ๆ ที่บ้านหนองผือแห่งนี้ แกยังคงมีชีวิตอยู่แต่ก็ชราภาพมากแล้ว เวลามาวัดแกจะค้าด้วยไม้เท้า มาครั้งหนึ่ง ๆ ต้องพักถึง ๕ วัน ทั้ง ๆ ที่บ้านของคุณยายก็อยู่ไม่ไกลจากวัดนัก คือประมาณ ๑๐ เส้นกว่า

คุณยายแกงสารหลานชายซึ่งเคยอุปฐากท่านอาจารย์มั่นมาก่อน เกรงจะไม่ทราบถึงคุณธรรมของท่าน (หมายถึงหลวงตา) และอาจปรนนิบัติรับใช้ท่านไม่ดีเท่าที่ควร แกเลยแอบบอกหลานชายว่า

“นี่นะ กูจะกระซิบให้มึงรู้ มึงต้องรู้นะ มึงรู้แล้วยังว่าวัดหนองผือนี้นี้ พ่อตายแล้วพ่อยัง มึงรู้ไหม พ่อตายแล้วพ่อยัง”

จากนั้นแกก็ขึ้นไปที่ท่าน แกเรียกท่านว่า ท่านมหา แกกระซิบหลานต่อว่า

“ท่านมหาบัวครองวัดแทน ครองธรรมแทนแล้ว ครองทุกอย่างสมบูรณ์เต็มที่แล้วนะ ให้มึงเคารพเหมือนกันกับหลวงปู่มั่นนะ มึงอย่าปล่อย่อย่างงนะ ให้มึงคอยแอบปฏิบัติอุปฐากท่านนะ ไม่มีใครรู้ละกูกระซิบให้มึง มึงอย่าไปบอกใครนะ”

พระเณรที่วัดหนองผือระยะนั้นต่างเห็นว่า คุณยายแกออกมาหาท่านอาจารย์มันอย่างไร แกก็ออกมาหาท่านแบบเดียวกันเหมือนกับสมัยที่ท่านอาจารย์มันยังคงมีชีวิตอยู่ไม่ผิดกัน ท่านเล่าถึงเหตุการณ์ในตอนนั้นว่า

“...หลวงปู่มันเสียไปแล้ว เราไปจำพรรษาที่นั่น แกก็ออกมาจากบ้านมาหาเราตอนเช้า จึงถามแกว่า

‘มานี่พักก็หน ?’

แกตอบว่า ‘๕ หน’

‘แล้วมาทำไม ?’

‘ก็มันอยากมานี่’

แกพูดอย่างนั้นแหละ นิสัยแกพูดอย่างตรงไปตรงมา

‘มาอะไร ?’

เราว่า

‘ก็มันอยากมานี่ ก็มาแหละ’

แกมาเรื่อยมาหาเรา... พอฉันเสร็จแล้วแกก็มา ขึ้นมาคุยธรรมะลั่นเลย สนุกนะ แกพูดธรรมะพูดด้วยความรู้ คนไม่ได้ศึกษาเล่าเรียน หนังสือตัวเดียวก็ไม่ได้นี่ แกพูดนี้ร่าเริงมาก พระเณรนี้รู้มเลย เวลาแกพูดมันน่าฟังทั้งนั้นนี่ พูดด้วยความรู้ออกในแง่ต่าง ๆ รู้พวกอินทร์พวกพรหม พวกเทวาบุตร เทวดา...”

ด้วยนิสัยของหลานชายที่ปิดความลับไว้ไม่อยู่ คำกระซิบของคุณยายจึงเป็นที่รู้กัน และเป็นเรื่องที่น่าขบขันที่หลานชายคนนี้ยังแอบเอาความนี้มาบอกแม้กระทั่งตัวท่านเอง

รู้เรื่อง “ตาย”

ในพรรษานี้ วันหนึ่งมีโยมมาจากในเมืองได้นำยาถ่ายท้องมาถวายให้พระเณรในวัดฉัน จะด้วยเหตุผลใดนั้นท่านลืมเลือนไปเสีย พระเณรองค์อื่น ๆ เมื่อได้ฉันยานี้แล้วต่างก็ถ่ายท้องกันแบบปกติตามฤทธิ์ยาถ่ายทั่วไปที่เจ้าหน้าที่กำหนดไว้ จึงไม่มีอะไรผิดปกติ

แต่สำหรับท่านเอง หลังจากฉันไปได้ไม่นาน ผลปรากฏว่าท่านต้องถ่ายท้องอย่างหนักถึง ๒๕ ครั้ง อาเจียน ๒ ครั้ง ความรุนแรงถึงขนาดที่ว่าเศษอาหารนี้ ฟุ้งออกมาติดข้างฝาเลยทีเดียว จนร่างกายอ่อนลง ๆ อย่างรวดเร็ว แม้ว่าท่านจะฉันยาแก้กันแล้วก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถ แก่ฤทธิ์ยานานนี้ได้

หลังจากนี้ไม่นานก็เกิดทุกขเวทนาอย่างหนักชนิดเฉียดฉิวต่อความตาย หรือจะเรียกว่าตายไปแล้วก็ไม่แน่จะผิดไป เพราะถึงกับหมดความรู้สึกรับรู้ทางส่วนร่างกายทั้งหมด เหตุการณ์ตอนนี้เกิดขึ้นในขณะที่ท่านอยู่ในห้องส้วม อยากรู้ก็ตาม แม้จะเกิดทุกขเวทนาอย่างแสนสาหัส แต่เพราะท่านเคยพิจารณาเรื่องเหล่านี้มาก่อนแล้ว จึงไม่อาจทำให้ท่านรู้สึกสะทสะทันทันหวั่นไหวแต่อย่างใด ท่านเล่าถึงอาการในขณะนั้นดังนี้

“...ที่ว่าถ่ายถึง ๒๕ ครั้ง อาเจียน ๒ ครั้งนั้นนะ มันจะไปจริง ๆ ๙๙ เปอร์เซ็นต์ ไม่เห็นมันเพลอนี้ ไม่เห็นมันกลัวตายเลย

‘หือ ? จะไปเดี๋ยวนี้เชียวหรือ ? เอ้า ไปก็ไป’

“...ให้มึงเคารพเหมือนกัน
กับหลวงปู่มันนะ
มึงอย่าปล่อย่อยอย่างวงนะ
ให้มึงคอยแอบปฏิบัติ
อุปัฏฐากท่านนะ...”

แน่ะ มันสนุกพิจารณากันสบายเลย ตอนมันจะไปจริง ๆ ความรับผิดชอบในส่วนร่างกายนี้มันหดมาพร้อม ๆ กัน ข้างล่างก็หดขึ้นมาอยู่กลางหัวใจนี้ ข้างบนก็หดลงไป ข้างซ้ายข้างขวาหดเข้ามาพร้อมกันเลย

จากนั้นแล้วร่างกายก็หมดความหมาย คือร่างกายเป็นเหมือนท่อนไม้ท่อนฟืนไปแล้ว หูนี้เลยหนวก ไม่ใช่หนวก ไม่ใช่บอดเสียแล้ว เลยนั่นไปแล้ว เป็นท่อนไม้ท่อนฟืนทุกขเวทนาการก็ดับหมด นี่จึงได้เชื่ออย่างแนใจว่าคนเราเวลาจะตาย ถ้ามีสติทราบเรื่องของตัวเองอยู่อย่างชัดเจนแล้ว ขณะจะตายนั้นเวทนาต้องดับหมด อันนี้มันดับขณะที่เวทนาดับหมด

ทั้ง ๆ ที่ทุกขเวทนาอย่างสาหัส พอถึงขั้นจะไปจริง ๆ แล้ว ความรับผิดชอบในความรู้สึกนี้มันหดตัวเข้ามา วูบเดียวเท่านั้นพร้อมกันหมดเลย เข้าไปอยู่ตรงกลางนี้ ตรงกลางนี้ ก็สักแต่ว่ารู้นะ จะว่าเป็นจุดเป็นต่อมแห่งผู้รู้อย่างนั้นอย่างนี้ไม่มี พุดได้แต่ว่าสักแต่ว่ารู้อะไรเท่านั้น แล้วทุกขเวทนาดับ อะไรดับร่างกายดับหมดจากความรู้สึกของกายเองและความรู้สึกของทางประสาท จิตก็เป็นจิต ทุกขเวทนาการก็ดับพร้อมกันเลย นั่นตอนนั้นตอน ๙๙ เปอร์เซนต์ นี้วิตก

‘จะไปเดี๋ยวนี้เชียวหรือ ? เอ้า ไปก็ไป’

กำหนดจิตขยับเข้าอีกเหมือนกับจะช่วยให้มันไป มันก็เลยเป็นพลังอันหนึ่ง ด้วยอำนาจพลังของจิตที่กำหนดจะไปนี้ เลยเป็นพลังทำให้จิตมันชานออกไปอีก ให้รับรู้ในสิ่งต่าง ๆ ในส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

‘หือ ? ไม่ไปหรือ ? ไม่ไปก็อยู่ซิ’

แน่ะ เป็นอย่างนั้นไม่ลืมนะ ความรู้สึกของเจ้าของเป็นอย่างนั้นจริง ๆ คิดอย่างนั้นด้วยเวลาจะไป จะไปจริง ๆ หรือ เอ้าไปก็ไปซิ กำหนดบิ๊บเพื่อจะช่วยให้มันไปเสีย คือไปอย่างหายห่วงพุดง่าย ๆ ไม่ได้สงสัยอะไรนี้ ะยะนั้นเราก็ไม่ได้สงสัยอะไรแล้ว...

หายสงสัยทุกสิ่งทุกอย่างแล้วพุดตามความจริง เวลานั้นมันจะมาประกาศความจริงให้เราเห็นอยู่ซิ ตอนจะตายนี้ก็ไม่เห็นมันกลัวอะไร มันตามรู้กันทุกระยะ ๆ จนกระทั่งถึงว่าหมดทุกขเวทนาที่เป็นอย่างสาหัสขนาดถึงขั้นจะตาย มันก็รู้ของมันอยู่ตลอดเวลา ไม่พลังไม่เพลอ จนทุกขเวทนาในร่างกายนี้ที่เป็นสาหัสดับจนหมด เพราะความรับผิดชอบของจิตมันหดตัวเข้ามา วูบเดียวเท่านั้น ทุกขเวทนาการก็เป็นอันว่าดับไปพร้อมกันกับความรับผิดชอบทางด้านร่างกาย

‘เอ้าจะไปเดี๋ยวนี้เชียวหรือ ? เอ้าไปก็ไป’

ยังเหลือแต่ความรู้สึกเท่านั้น กำหนดบิ๊บเข้าจุดความรู้สึกนั้น ไม่ถึงนาทีนะมันชานออกไปอีก พอชานออกไป หูก็ได้ยินตาฝ่าปากก็เหมือนกับมองเห็น ความรู้สึกทางส่วนร่างกายก็รู้ ทีนี้ทุกขเวทนาการก็เริ่มขึ้นก็สาหัสเหมือนอย่างที่เคยเป็น สาหัสมันก็สาหัสในส่วนร่างกายต่างหาก ไม่ได้สาหัสในจิต ไม่ได้เข้าถึงจิตจิตเป็นปกติอยู่อย่างนั้นธรรมดา ๆ ...”

จากนั้นอาการป่วยของท่านก็ค่อยทุเลาลง ๆ กำลังวังชาก็เริ่มฟื้นตัวขึ้นเป็นลำดับ และกลับคืนจนเป็นปกติในที่สุด

“...คนเราเวลาจะตาย
ถ้ามีสติทราบเรื่องของ
ตัวเองอยู่อย่างชัดเจนแล้ว
ขณะจะตายนั้น
เวทนาต้องดับหมด...”

บ้านห้วยทราย จังหวัดมุกดาหาร

หลังท่านอาจารย์มั่นได้มรณภาพ ท่าน (หลวงตา) จำพรรษาที่บ้านหนองผือได้ ๑ พรรษา จากนั้นท่านก็ไปจำพรรษาที่บ้านห้วยทราย อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร อยู่ถึง ๔ ปี (จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๗) พระเถระทั้งหลายติดตามไปอยู่ด้วยมากมาย ตามบ้านเล็กบ้านน้อยแถบนั้น แต่ที่อยู่ในสำนักของท่านจริง ๆ มี ประมาณ ๑๐ กว่าองค์

ท่านก็ให้ความเมตตาสงเคราะห์พระเถระด้วยการเทศนาอบรมสั่งสอนด้วยความเอาใจใส่จริงจัง เข้มงวดทั้งธรรมวินัยทั้งข้อวัตรปฏิบัติต่าง ๆ และเทศน์ให้กำลังใจในการบำเพ็ญเพียร จนพระเถระหลายองค์รวมทั้งฆราวาสเกิดผลประจักษ์ใจขึ้นเป็นลำดับ

เข่นหนัก ด้วยอรรถธรรม

ท่านอาจารย์สิงห์ทอง^๐เป็นองค์หนึ่ง ที่ได้อยู่จำพรรษา ในระยะนี้ด้วย ในหนังสือ “ประวัติย่อ” ท่านอาจารย์สิงห์ทอง ได้กล่าวถึงความจริงจังของหลวงตาต่อพระเถระยุคบ้านห้วยทรายว่า

“...ท่านพระอาจารย์มหาบัวท่านเข้มงวดกวดขันกับพระเถระที่ไปปฏิบัติกับท่านมาก ยามค่ำคืนท่านอาจารย์มหาบัวจะลงเดินตรวจพระเถระในวัดโดยไม่ใช้ไฟฉาย ว่าพระเถระองค์ไหนทำความเพียรอยู่หรือเปล่า ถ้ามองเห็นจุดไฟอยู่ท่านก็จะไม่เข้าไป ถ้าองค์ไหนดับไฟท่านจะเข้าไป เข้าไปจนได้ตุนกุญแจแล้วฟังเสียงว่าจะนอนหลับหรือเปล่า หรือนั่งภาวนา เพราะคนที่นอนหลับส่วนมากเสียงหายใจจะแรงกว่าธรรมดามากไม่หลับ

ถ้าหากว่าองค์ไหนนอนหลับก่อน ๔ ทุ่มแล้ว พอตอนเช้าประมาณตี ๔ ท่านจะเดินตรงไปที่กุฏิองค์นั้นแหละ และถ้ายังไม่ตื่น ตอนเช้าลางสาดจะเตรียมมิมณฑปาท่านจะเทศน์ว่าให้พระเถระองค์นั้น ถ้าท่านได้เตือนถึง ๓ ครั้งแล้วไม่ตื่น ท่านจะขับไล่ออกจากวัด ให้ไปอยู่วัดอื่น โดยพูดว่า

‘ผมสอนท่านไม่ได้แล้ว นิมนต์ออกไปจากวัดเสีย’

ฉะนั้น พระเถระยุคบ้านห้วยทรายภายใต้การนำของท่านจึงมีความพากเพียรในด้านการทำสมาธิภาวนาเป็นอย่างมาก ต่างองค์ต่างลักกัน (แอบปฏิบัติ) คือบางองค์เวลาหมู่เดินจงกรมจะขึ้นกุญแจแล้วไม่จุดไฟ ทำท่าเหมือนกับว่านอน แต่ความจริงนั่งภาวนา เวลาหมู่ขึ้นจากทางจงกรมหมดแล้วจึงค่อยลงเดินก็มี

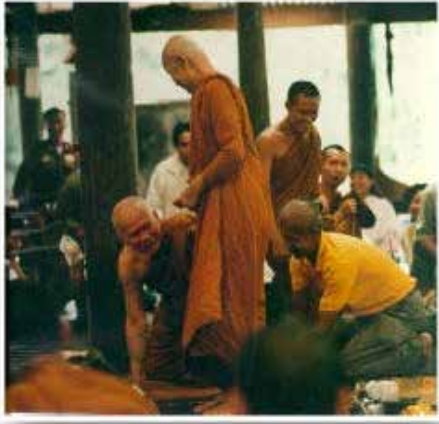
ท่านอาจารย์สิงห์ทองเคยเล่าให้ฟังว่า สมัยนั้นเหมือนกับว่าพระเถระในวัดนั้นจะไม่ค้างโลกกัน พอตื่นนอนขึ้นมา มองไปเห็นแต่แสงไฟโคมสว่างไสวตามกุฏิของพระเถระเหมือนกับไม่นอนกัน

เรื่องอาหารการกิน เขามีกบหรือเขียดตัวเดียวอย่างนี้ เขาก็แบ่งใส่บาตรได้ ๔ บาตร ๔ องค์ก็มี ในคราวที่อดอยากมะเขือลูกเดียวอย่างนี้ เขาจะผ่าใส่บาตรได้ ๔ องค์ ทั้งนี้เนื่องจากทางอีสานนั้นกันดารน้ำ โดยเฉพาะหน้าแล้งบางแห่งต้องได้กินน้ำในสระ พร้อมทั้งไปตักเอาโคลด้วย เป็น ๒ - ๓ กิโลเมตรก็มี

หลวงตา กับท่านอาจารย์สิงห์ทอง ณ ศาลาวัดป่าบ้านดาด (ถ่ายเมื่อ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๓)

^๐ ในระยะต่อมา ท่านอาจารย์สิงห์ทองเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากหลวงตามหาบัวมาก มักได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่บางอย่างแทน เช่น ให้เป็นประธานด้านบรรพชิตในการดำเนินงานศพของหลวงปู่บัว สิริบุญโณ วัดป่าหนองแขง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งท่านก็สามารถทำหน้าที่ได้เรียบร้อยทุกประการ หลวงตาเคยกล่าวกับท่านอาจารย์สิงห์ทองว่า “นี่เวลาผมตายนะให้ท่านเผาศพผม ใครอย่ามายุ่ง ผมจะมอบศพผมให้ท่านทำ เวลาท่านตายผมจะเผาศพท่าน” ด้วยเหตุนี้เอง เมื่อท่านพระอาจารย์สิงห์ทองได้ถึงแก่มรณภาพไปก่อน หลวงตาจึงต้องมาเป็นประธานจัดงานศพให้...

หลวงปู่หล้ามากราบเยี่ยม ที่วัดป่าบ้านตาด

หลวงปู่หล้ากล่าวว่
“...พวกลูกศิษย์ที่ได้
ไปห่มหลวงปู่บ้านตาด
ในยุคปัจจุบันนั้น
องค์ท่านอนุโลมที่สุด
อย่าว่าองค์ท่านดูเลย...”

เพราะชุดบ่อไม่มีน้ำ ถึงจะมีบางแห่งน้ำก็เค็ม กินไม่ได้ และสิ่งที่ตามมาด้วยก็คือ ความอดอยากเรื่องอาหารการกิน

อาศัยแก่นไม้ รากไม้ ใบไม้มาต้มฉน นาน ๆ จะมีน้ำอ้อยก้อนทีหนึ่ง... ก้อนเดียวแบ่งกันฉน ๓ - ๔ องค์ก็เพียงพอ... บางปีพระเณรป่วยเป็นไข้มาลาเรียเกือบหมดทั้งวัดยังเหลือแต่ท่านพระอาจารย์มหาบัว และพระอีกองค์หนึ่งก็มี เป็นผู้ทำกิจวัตรประจำวัน เช่น ปัดกวาดลานวัด และตักน้ำใช้น้ำฉน...”

หลวงปู่หล้า เขมปัตโต วัดภูจ้อก้อ จังหวัดมุกดาหาร เป็นองค์หนึ่งที่อยู่ร่วมจำพรรษาด้วยในระยนี้เช่นกัน หลวงปู่หล้าเล่าถึงบรรยากาศศุคบ้านห้วยทรายไว้อย่างน่าประทับใจดังนี้

“...สมัยนั้น เดือนพฤษภาคมข้างแรม หลังวิสาขบูชา พ.ศ. ๒๔๙๖ แล้ว... ปีนั้นมีพระ^๑ ๑๐ รูป สามเณร ๔ องค์ คือ พระอาจารย์ผู้เป็นหัวหน้า (อาจารย์มหาบัว) พระอาจารย์สม พระอาจารย์สิงห์ทอง หลวงพ่อนิล ข้าพเจ้า (หลวงปู่หล้า) คุณเพียร คุณสุพัฒน์ คุณเพ็ง คุณสีทา คุณลี คุณสวาส และเณรน้อย เณรน้อย (อีกองค์) เณรบุญยัง เณรโล

ปฏิปทาของหลวงปู่มหาพาทำเหมือนสมัยยุคหนองผือหลวงปู่มัน เพราะสมัยห้วยทรายแขกโยมยังไม่มาก... ประวัติยุคห้วยทราย ก็เป็นยุคที่พระอาจารย์มหาตีและเช่นพระเณรโดยมิได้เลือกหน้าเหมือนกัน แต่อย่าลืมนว่าสมัยบ้านห้วยทรายในยุคนั้น ในศาลาโรงฉนยังได้ใช้กระโถนกระบอกไม้ไฟบ้านอยู่ณะแม้อยู่ตามกฎเป็นส่วนมากก็เหมือนกัน น้ำมันก๊าดก็มีเพียงปีละสองปี ผ้าที่จะทำไตรจีวรก็เหลืออยู่หมดวัดเพียงปีละไม้สองไม้เท่านั้น มูลค่าในวัดทั้งหมดรวมกันในวัด บางทีก็ร้อยสองร้อยเท่านั้น

ปรารถนาไว้เพื่อให้กุลบุตรสุดท้ยคำนี้ จะได้ไม่ลืมนตัวในสมัยวัตตุนิยมหรรษาเพราะเกรงกิเลสจะหรรษาขึ้น

ด้านเสนาสนะก็กันใบตองและฟางเป็นส่วนมาก พระอาจารย์มหาก็ยังอยู่กฎีกาและมุงหญ้าประตุหน้าต่าก็ทำเป็นวงฝาแถบตองปลักไปมา หรือเวีกออกแล้วก็ค้ำเอา

ด้านทำความเพียรมีเวลามากกว่าทุกวันนี้ คราวหนุ่มอยู่หลวงปู่มหาหยิ่งประเปรียวกว่านี้มาก พวกลูกศิษย์ที่ได้ไปห่มหลวงปู่บ้านตาดในยุคปัจจุบันนั้น องค์ท่านอนุโลมที่สุด อย่าว่าองค์ท่านดูเลย...”

๑ ภายหลังต่อมาคือ... ท่านอาจารย์เพียร วัดป่าหนองกอง อ.บ้านผือ จ.อุดรธานี, ท่านอาจารย์สุพัฒน์ สุขกาโม วัดป่าประสิทธิ์สามัคคี อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร, หลวงปู่บุญเพ็ง เขมาภิรโต วัดถ้ำกลองเพล จ.หนองบัวลำภู, หลวงปู่ลี กุสลโร วัดภูผาแดง อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี

อัครจริย... ความเด็ดเดี่ยว องค์หลวงปู่มหา

ด้วยเหตุที่หลวงปู่หล้าท่านเห็นถึงปฏิปทาความจริงจังของหลวงตาตั้งแต่สมัยที่ปฏิบัติต่อสู้กับกิเลส กระทั่งถึงระยะที่เป็นครูบาอาจารย์สอนสั่งพระเถรหลายรุ่นต่อหลายรุ่นด้วยกันมานี้

ดังนั้น เมื่อหลวงปู่หล้าท่านตั้งวัดภูจ้อก้อขึ้นมา มีพระเถรเข้ามาอยู่ศึกษากับท่าน เพื่อให้พระเถรลูกหลานที่อยู่ในการปกครองได้เห็นคติแบบฉบับอันงดงาม การแสดงธรรมของท่านจึงมักต้องได้กล่าวถึงหลวงตาอยู่เสมอ ๆ

ดั่งบันทึกฉบับหนึ่งที่หลวงปู่หล้าท่านเขียนเป็นจดหมายทิ้งไว้เพื่อเป็นอุบายสอนพระ ดังนี้

วัดบรรพตคีรี (ภูจ้อก้อ)

บ.แวง ต.หนองสูงใต้ อ.หนองสูง

จ.มุกดาหาร

๒๑ มิถุนายน ๒๕๓๖

กราบเท้าทูลเรียนถวาย องค์หลวงปู่ ที่เกล้าเคารพจนเกล้าล้นภพล้นชาติ

ในระหว่าง ๔ - ๕ วันหลังที่ล่วงมา เกล้าได้กราบเท้าทูลถวายฝากมั่งมาทูลถวายองค์หลวงปู่กับพวกครูโรงเรียน ที่เขาปรารถนาจะมากกราบเท้าองค์หลวงปู่ พร้อมทั้งมีจดหมายอยู่ในที่นั้นด้วย ถ้าหากว่าองค์หลวงปู่ได้รับพร้อมกันแล้ว จงทรงพระมหากรุณาให้พระเลขาตอบจดหมายให้เกล้าทราบด้วยเทอญ เพื่อจะได้หายกังวล **เกล้าเมื่อพิจารณาขณะจิตก็ได้นึกถึงองค์หลวงปู่อยู่เป็นอาหารของใจอย่างเคารพสูงยิ่ง และองค์หลวงปู่ทรงปฏิปทาเด็ดเดี่ยวสมต้นสมปลาย เป็นธรรมอันหาได้ยากในสมัยปัจจุบันนี้** เรื่องนอก ๆ ที่เกล้าวิจารณ์ตามประสาอารมณ์บ้าของเกล้าที่เป็นบ้านั้น เกล้าได้พิจารณาลึกกลงไปกว่านั้นมาแต่ไร ๆ แล้ว และไม่มีที่จะแข่งองค์หลวงปู่อันใดได้เลย **ถ้าผู้หนักไปในทางธรรมแล้วก็จะได้อัครจริยองค์หลวงปู่ที่เด็ดเดี่ยวเป็นทิฏฐฐานุคติของอนุชนรุ่นหลังอย่างยอดเยี่ยม**

การกราบเท้าทูลเรียนถวายจดหมายขององค์หลวงปู่ ถ้าเขียนน้อยก็ไม่สมเจตนาของเกล้า ถ้าเขียนมากองค์หลวงปู่ก็จะน่าเบื่อ ไม้รู้ว่าความพอดีอยู่ในระดับใด ต้องยอมบกพร่องยกธงขาวต่อองค์หลวงปู่อยู่เสมอ ๆ ผู้ขาดจงขาดจนเกล้าล้นภพล้นชาติ

กราบเท้าทูลเรียนถวายมาด้วยความเคารพสูงยิ่งจนเกล้าล้นภพล้นชาติ

เกล้า

(พระหล้า เขมปัตโต)

จดหมายถึงองค์หลวงปู่มหาบัว ญาณสัมปันโน

จากหนังสือ "ผู้บรรลุแดนเกษม" รวมธรรมเทศนาของ หลวงปู่หล้า เขมปัตโต หน้า ๑๒๕

คุณแม่ชีแก้ว ผู้รอบรู้พิสดาร

ที่บ้านห้วยทรายแห่งนี้มีนักปฏิบัติธรรมหญิงท่านหนึ่งนามว่า **คุณแม่ชีแก้ว เสียงล้ำ** เวลาภาวนามักจะมีความรู้แปลกพิสดารมาก เมื่อท่านมาจำพรรษาอยู่ที่บ้านนี้ จึงได้มีโอกาสสนทนาและให้อุบายทางจิตตภาวนาอันสำคัญยิ่งต่อคุณแม่ชีแก้ว

หลวงตาเล่าถึงชีวิตการปฏิบัติธรรมอันน่าอัศจรรย์ยิ่งของคุณแม่ชีแก้วไว้ดังนี้

“...แม่ชีแก้วที่อยู่บ้านห้วยทรายนี้เป็นลูกศิษย์ดั้งเดิมของท่านอาจารย์มั่นมาตั้งแต่เป็นสาวโน่นนะ แยกภาวนาเป็นตั้งแต่เป็นสาวโน่น ถ้าวันไหนภาวนาแปลก ๆ พอท่านอาจารย์มั่นบิณฑบาตมาถึงนั้นท่านจะว่า

‘วันนี้ออกไปวัดนะ’

เพราะท่านหยั่งทราบทุกอย่าง... ทีนี้พอท่านจะจากที่นั่นไป ท่านก็บอกตรง ๆ เลย บอกว่า *‘นี่ถ้าเป็นผู้ชายแล้วเราจะเอาไปบวชเป็นเณรด้วย’*

อายุตอนนั้นราว ๑๖ - ๑๗ ปี

‘นี่เป็นผู้หญิงมันลำบากลำบาก ไม่เอาไปแหละ อยู่ที่นี่แหละ จะเป็นบ้าครอบครัวยุเหมือนโลกเขา ก็แล้วแต่เถอะ...’

ว่าดังนี้แล้วท่านก็ไป ก่อนจะไปท่านสั่งว่า *‘แต่อย่าภาวนานะ’*

นี่สำคัญ ท่านสั่งไว้จุดนี้แหละ คือนิสัยแสบผาดโผนมาก เรื่องภาวนานี่นิสัยผาดโผนมากจริง ๆ เหาะเหินเดินฟ้าดำดินบินบนในหัวใจมันออกรู้ออกเห็นหมด เทวบุตรเทวดาอินทร์พรหมเปรตผีนี้มันไปรู้ไปหมด นั่นซิ ทีนี้เวลาไม่มีครูมีอาจารย์คอยแนะนำคอยบอก กลัวมันจะเสีย ท่านจึงห้ามไม่ให้ภาวนา

‘เราไปนี่ไม่ต้องภาวนาแหละ ต่อไปมันก็จะมีครูมีอาจารย์สอนเหมือนกันนั่นแหละ’

ท่านว่าอย่างนี้ ท่านว่าผ่าน ๆ ไปอย่างนี้แหละ... ทีนี้นานเข้า ๆ หนักเข้ามันอดไม่ได้ มันอยากภาวนาอยู่ตลอด แยกเลยภาวนา ก็พอดีเป็นจังหวะที่เราไปที่นั่นพอเหมาะดีเลยเที่ยว

พอเราไปถึง แยกมาแล้วให้ฟัง ตอนที่เราไปนั้นเราไปจำพรรษาบนภูเขา ให้หมู่เพื่อนจำพรรษาข้างล่าง เรากับเณรหนึ่งไปจำพรรษาอยู่บนภูเขา บ้านห้วยทรายนั่นแหละ

พอวันพระหนึ่ง ๆ พวกเขาจะไป ไปพร้อมกันไปละ ไปทั้งวัดเขาเลยแหละ พวกแม่ชีแม่ช่าวหลังไหลกันไป ขึ้นบนภูเขาหาเราตอนบ่าย ๔ โมง ๔ โมงเย็นเขาก็ไปตอนจวน ๖ โมงเย็นเขาก็กลับลงมา พอไปถึงแยกแล้วให้ฟัง ขึ้นต้นก็น่าฟังเลยนะ พอแกขึ้นต้นก็น่าฟังทันที

‘นี่ก็ไม่ได้ภาวนา เพิ่งเริ่มมาภาวนานี้แหละ ญาท่านมันท่านไม่ให้ภาวนา’

แกว่าอย่างนั้น *‘ท่านห้ามไม่ให้ภาวนา’*

คุณแม่ชีแก้ว เสียงล้ำ
ณ สำนักชีบ้านห้วยทราย อ.คำชะอี จ.มุกดาหาร
(ถ่ายเมื่อ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ - อายุ ๘๓ ปี)

*“...ไปหาเราก็ภาวนาพูด
ตั้งแต่เรื่องความรู้ความเห็น
ไปโปรดเปรตโปรดผี
โปรดอะไรต่ออะไร
นรกสวรรค์แก่ไปได้หมด
รู้หมด...”*

เราก็สะดุดใจก็ัก มันต้องมีอันหนึ่งแน่นอน ลงหลวงปู่มันห้ามไม่ให้ภาวนานี้ต้องมีอันหนึ่งแน่นอน จากนั้นแกก็เล่าภาวนาให้ฟังนี้ โถ ไม่ใช่เล่น ๆ พิสดารเกินคาดเกินหมาย เราก็จับได้เลยทันที ‘อ้อ อันนี้เองที่ท่านห้ามไม่ให้ภาวนา’

พอไปอยู่กับเรา... ไปหาเราก็ภาวนา พูดตั้งแต่เรื่องความรู้ความเห็น ไปโปรดเปรตโปรดผีโปรดอะไรต่ออะไร นรกสวรรค์ แกไปได้หมดรู้หมด แกรู้ ทีนี้เวลาภาวนามันก็เพลินแต่ขมลิ้งเหล่านี้ ครั้นไปหาเรานานเข้า ๆ เราก็ค่อยห้ามเข้าหักเข้ามาเป็นลำดับลำดับ ห้ามไม่ให้ออก ต่อไปห้ามไม่ให้ออกเด็ดขาดนี่แหละ เอากันตอนนี้ ทีแรกให้ออกได้

‘ให้ออกก็ได้ไม่ออกก็ได้ ได้ไหมเอา ไปภาวนาดู ?’ ครั้นต่อมา ‘ไม่ให้ออก’ ต่อมาตัดเลยเด็ดเลย ‘ห้ามไม่ให้ออกเป็นอันขาด’

นั่นเอาขนาดนั้นนะทีนี้ ให้แกรู้ภายใน อันนั้นเป็นรูภายนอกไม่ใช่รูภายใน ไม่ใช่รูเรื่องแกกิเลส จะให้แกเข้ามารูภายในเพื่อจะแกกิเลส แกไม่ยอมเข้า เถียงกันแกก็ว่าแกรู้ แกก็เถียงกันกับเรานี้แหละ ตอนมันสำคัญนะ พอมาเถียงกับอาจารย์ อาจารย์ก็ไล่ลงภูเขา ร้องให้ลงภูเขาเลย

‘ไป... จะไปที่ไหน... ไป สถานที่นี้ไม่มีบัณฑิตนักปราชญ์ มีแต่คนพาลนะ ใครเป็นบัณฑิตนักปราชญ์ให้ไป ลงไป...’

ไล่ลงเดี๋ยวนั้น ร้องให้ลงไปเลย เราก็เฉย น้ำตานี้ไม่เห็นมีประโยชน์อะไร เราเอาตรงนั้น ไล่... ลงไป

‘อย่าขึ้นมานะ แต่นี้ต่อไปห้าม’ ตัดเด็ดกันเลย ไปได้ ๔ - ๕ วัน โพล้ขึ้นมาอีก

‘...ขึ้นมาอะไร !!!!...’

‘เดี่ยว ๆ ให้พูดเสียก่อน เดี่ยว ๆ ให้พูดเสียก่อน’ แกว่า

‘มันอะไรกัน นักปราชญ์ใหญ่’ เราว่าอย่างนั้นนะ ว่านักปราชญ์ใหญ่ แกว่า ‘เดี่ยว ๆ ให้พูดเสียก่อน ๆ’ แกจึงเล่าให้ฟัง คือไปมันหมดหวัง แกก็หวังจะฟัง ก็พูดเปิดอกเสียเลย แกหวังว่า

‘จะฟังอาจารย์องค์นี้ ชีวิตจิตใจมอบไว้หมดแล้วไม่มีอะไร แล้วก็ถูกท่านไล่ลงจากภูเขา เราจะฟังที่ไหน ?’

แล้วเหตุที่ท่านไล่ ท่านก็มีเหตุผลของท่านว่า เราไม่ฟังคำท่าน ท่านไล่นี้ถ้าหากว่าเราจะถือว่าท่านเป็นครูเป็นอาจารย์แล้วทำไมจึงไม่ฟังคำของท่าน เพราะเราอวดดี แล้วมันก็เป็นอย่างนี้ ไม่เห็นได้เรื่องได้ราวอะไร

‘ทีนี้ก็เลยเอาคำของท่านมาสอนมาปฏิบัติ มันจะเป็นยังไง ? เอาว่าซิ มันจะจมก็จมไปซิ’

คราวนี้แกเอาคำของเราไปสอนบังคับไม่ให้ออกอย่างไรว่า นั่นแหละ แต่ก่อนมีแต่ออก ๆ ห้ามขนาดถึงว่าไล่ลงภูเขา แกไม่ยอมเข้า มีแต่ออกรู้อย่างเดียว พอไปหมดทำหมดทางหมดที่ฟังที่เกาะแล้ว ก็มาเห็นโทษตัวเอง

‘ถ้าว่าเราถือท่านเป็นครูเป็นอาจารย์ ทำไมไม่ฟังคำท่าน ฟังคำท่านซิ ทำลงไปแล้วเป็นยังไงให้รู้ซิ’ เลยทำตามนั้น พอทำตามนั้นมันก็เปิดโล่งภายในซิ ทีนี้ จำขึ้นเลยเชียวนะ นี่ก็สรุปความเอาเลย นี่แหละที่กลับขึ้นมา กลับขึ้นมาเพราะเหตุนี้ ทีนี้ได้รู้อย่างนั้น ๆ ละทีนี้ รู้ตามที่เราสอนนะ

‘เออ เอาละ ทีนี้ขยำลงไปตรงนี้ ทีนี้อย่าออก อย่ายุ่ง ยุ่งมานานแล้วไม่เห็นเกิดประโยชน์อะไร เหมือนเราดูดินฟ้าอากาศ ดูสิ่งเหล่านั้นนะ

ดูปรตดูผีดูเทวบุตรเทวดา มันก็เหมือนตาเนื้อเราดู สิ่งเหล่านี้ไม่เห็นเกิดประโยชน์อะไร ถอนกิเลสตัวเดียวก็ไม่ได้ นี่ ตรงนี้ ตรงถอนกิเลส’

เราก็ว่าอย่างนี้ ‘เข้าดูตรงนี้นะ’

แกก็ขยำใหญ่เลย เอาใหญ่เลยลงใจ ไม่นานนะก็ผ่านไป แกบอกแก่ผ่านมานานนะ... พ.ศ. ๒๔๙๔ เราไปจำพรรษาที่ห้วยทราย ในราวสัก ๒๔๙๕ ละมัง แกก็ผ่าน...”

คำกล่าวอีกตอนหนึ่งของท่านเล่าถึงเรื่องความรู้พิสดารของคุณแม่ชีแก้ว ดังนี้

“...ความรู้ของคุณแม่แก้วแปลกพิสดารมาก สำคัญที่สุดที่เรียกว่า ไม่มีพลาดเลย เวลาเราไปไหนมาไหนนี่นะ ไม่มีพลาดเลย แม่ย่า ไม่มีเคลื่อนเลย พอเราออกจากวัด

‘อ้าวญาท่านไปแล้ววันนี้นะ’ ว่าอย่างนั้นนะ ‘ไปแล้ว’

ที่เราไปไหนมาไหนนี่ยะเราก็อย่างนี้ มันไม่เคยพูดไม่เคยบอกใคร มันเป็นนิสัยอย่างนั้นแต่ไหนแต่ไร ทางนี้ก็รู้แล้วเริ่มแล้วนะนี่

‘อบอุ่นเข้าแล้ว ค่อยอบอุ่นเข้ามา ๆ’

พอถึงที่ก็ว่า ‘ถึงแล้ว’ ตอนเช้าก็ได้หุงข้าว แล้วเตรียมหมากทุกวันไม่มีพลาดเราถึงได้ถามนะสิ

‘นี่เตรียมมาทุกวันหรือ ? หมากนี่ข้าวเหนียว’

หุงข้าวเล็กน้อยจะห้อมมาให้ทุกวันตอนเราอยู่นั้นนะ บอกเท่าไรก็ไม่ฟัง หุงข้าวเตรียมหมาก แกคอยจัด ตัวแกเองไม่มาหรง แต่ให้แม่ชีมาจ้งหัน แม่ชีก็เอามา ส่วนแขนาน ๆ จะเอามาที่หนึ่ง ถ้ามแม่ชีเรื่องหุงข้าว แม่ชีตอบว่า

‘เพิ่งหุงตอนญาท่านมานี้แหละ’

เขาเรียกญาท่าน เป็นความเคารพของเขานะ ‘หมากนี่เพิ่งทำ ตอนญาท่านไม่อยู่ ข้าวนี้ถึงดหมด’

‘แล้วทำไมถึงรู้ว่าจะทำ ?’

แม่ชีตอบว่า ‘ก็คุณแม่บอกให้ทำไปเถอะ ญาท่านมาแล้ว’

นี่แหละ อันนี้ไม่มีพลาดนะ สำคัญไม่มีพลาด... กับตอนที่พ่อแม่ครูอาจารย์มันมรณภาพ โอ๊ย แกแม่ย่าของแกขนาดนั้น...

‘ญาท่านเสียแล้ว... เมื่อคืนนี้’

แกเล่าว่า ‘ญาท่านมาบอกว่า มานี้มา ไปดูเสียซากเรา เห็นแต่ซากแล้วญาท่านว่า พ่อไปแล้วนะ’ พอพูดคุยกันยังไม่เลิกเลย ไล่หลานมันก็ไปคำชะอี ไปได้ข้าวเขาออกวิฑูตอนเจ็ดโมงเช้า ประกาศลันว่า

‘หลวงปู่มันเสียแล้ว’

มาถึงมันก็วิ่งถึงวัดเลย วิ่งกระหืดกระหอบมา ‘อะไร ?’

‘โอ๊ย ญาท่านเสียแล้ว’ นั่นเห็นไหม... เห็นไหม เสียในเวลาเท่านั้นเท่านี้ เขาประกาศลัน นี่ก็แม่ย่ามาก...”

ศิษย์คนสำคัญอีกท่านหนึ่งในระยะที่พักอยู่บ้านห้วยทรายแห่งนี้ คือ **ตาปะขาวชื่อ คำตัน**^๐

๐ หลวงปู่คำตัน ฐิตธัมโม วัดป่าदानศรีสำราญ อ.พรเจริญ จ.หนองคาย

ซึ่งระยะต่อมาไม่นาน ตาปะขาวก็ได้บวชเป็นพระภิกษุ หลวงตามตตาเป็นผู้จัดหาบริหาร เครื่องบวชให้ด้วยตนเองตั้งค้ำถ่าวของท่านว่า

“...หลวงพ่อดันนะ องค์หนึ่งนะ อันนี้ก็ เราบวชให้เลยนะ เป็นตาปะขาว แกกาวนาดี แกเล่า กาวนาให้ฟัง เข้าทำนี่วะ

เราเลยให้ไปบวชมุกดอาหาร เราไม่ไปแหละ แต่ให้โยมพาไป ให้พระพาไป บริหารเราเตรียม พร้อมเสร็จแล้ว ให้ไปบวชแล้วมาอยู่กับเรา หลวงพ่อดันนี่องค์หนึ่ง...”

ตอบแทนพระคุณบิดามารดา

ระยะต่อมา ด้วยความระลึกถึงพระคุณของโยม มารดา อยากให้โยมมารดาได้เห็นและพบความสุขจากธรรม นี้บ้าง ท่านจึงจากบ้านห้วยทรายมาที่บ้านตาด เหตุการณ์ใน ระยะนี้หลวงปู่หล้าบันทึกไว้ว่า

“...พอถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๘ ออกพรรษาแล้วจิวรกาล เสร็จ องค์ท่าน (หมายถึงหลวงตามหาบัว) จะได้ไปเอา มารดาบวชชาว องค์ท่านก็คิดละหวนทวนไปมาว่าถ้าบวช แล้วจะเอาโยมมารดามาอยู่ห้วยทราย คุณชีแก่ ๆ อายุมาก ตลอดทั้งหนุ่มก็มีอยู่มากแล้ว เกรงจะมาทับถมให้ภาระหนักขึ้นแก่ผู้ที่ ท่านบวชก่อน เพราะเป็นโยมมารดาของผู้เป็นเจ้าของอวาส ก็ต้องจะได้ให้ เกียรติให้คุณเป็นพิเศษ เกรงจะหนักใจแก่ท่านผู้มีอายุมาก และพร้อม ทั้งบวชก่อนจึงตกลงใจว่าบวชโยมมารดาแล้ว จำจะหาที่อยู่ใหม่ องค์ ท่านจึงปรึกษากับคณะสงฆ์ว่า

‘...ผมจะได้ไปบวชโยมมารดา ส่วนจะกลับนั้นบอกไม่ถูกเสีย แล้ว ส่วนที่จะไปกับผม นั้น จะไปหมดก็ไม่ถูก เวลาอยู่เราก็แย่งกันอยู่ เวลาไปเราก็แย่งกัน มันเป็นเรื่องไม่งามแก่ฝ่ายปฏิบัติ จะเสียวศ์ตระกูล ฝ่ายปฏิบัติ

ฉะนั้นขอให้คุณสม... จงพาหมู่ผู้นี้บ้างในพรรษาต่อไปนี้ ที่นี้ ส่วนผู้ที่จะไปกับผมคนนั้นคนนี้ผมก็ไม่ว่า ส่วนจะอยู่นี่ก็เหมือนกัน ถ้าไปกับผมมากก็ลำบากอีก เพราะไม่ ทราบว่าจะได้อยู่ที่ใดแน่ จึงเป็นของน่าครัดครัดมากแท้ ๆ ในเรื่องนี้...”

เมื่อถึงบ้านตาดแล้ว ท่านจึงจัดการบวชชีให้โยมมารดา และให้การอบรมปฏิบัติจิตตภาวนา ปี นั้นโยมมารดามีอายุครบ ๖๐ ปีพอดี เหตุการณ์ในระยะนั้นท่านเล่าว่า

“...พอได้เวลาแล้วก็จดหมายมาบอกโยมแม่ว่า

‘จะมาจากห้วยทรายประมาณวันที่เท่า นั้น ให้เตรียมพร้อมไว้’

ตั้งใจว่าเมื่อมาแล้วจะเอาโยมแม่บวชทันที พอมาถึง โยมแม่ก็พอดีเตรียมพร้อมไว้แล้วก็จับบวช เลย มีผู้เฒ่าแม่แก่ (คุณแม่ชีแก้ว เสียงล้า) ที่ติดตามมา ๓ คนนี้มาเพื่อโยมแม่นี้เอง ถ้าไม่อย่างนั้นโยม แม่จะไม่มีเพื่อนฝูงอยู่ เพราะพวกนั้นก็เห็นคุณเรา... ที่นี้เราจะมาบวชโยมแม่นี้ เขาก็ติดตามมาเพื่อมา เป็นเพื่อนฝูงของโยมแม่นั้นละ... พอมาก็จับบวชเลยทันที คล่องตัวเลย ...”

“...พอได้เวลาแล้ว
ก็จดหมายมาบอกโยมแม่...
จะเอาโยมแม่บวชทันที
โยมแม่ก็พอดี
เตรียมพร้อมไว้แล้ว
มาก็จับบวชเลย...”

โยมมารดาของหลวงตา

จะขอกล่าวถึงโยมบิดาของท่าน นับเป็นเวลาหลายปีก่อนที่โยมบิดาของท่านจะเสียชีวิต ท่านได้พยายามเขียนจดหมายมาขอรับรองบิดาอยู่หลายครั้ง ให้เลิกฆ่าสัตว์ตัดชีวิต จนในที่สุดพ่อก็ยอมเชื่อ และไม่ฆ่าสัตว์ใด ๆ อีกเลย

บิดาของท่านได้เสียชีวิตไปก่อนหน้านี้หลายปีแล้ว (ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๗) รวมอายุได้ ๕๕ ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาเดียวกันกับที่ท่านกำลังภาวนาอยู่ในป่าในเขา

ทราบกันว่า พอตอนเช้าวันเดียวกันกับที่โยมบิดาของท่านสิ้นใจ ท่านได้บอกกับพระเณรที่พักอยู่กับท่านในระยะนั้นว่า

“...เออ โยมพ่อนี้เสียแล้วละ เมื่อคืนนี้แหละ น้องของพ่อมาบอกว่า ‘พ่อเสียแล้ว’ คอยฟังข่าวนะว่า มันจะหลอกหรือจะจริง...”

พระเณรจึงจดวันเวลาที่ท่านบอกไว้ เมื่อผ่านไปได้สักเกือบ ๒ อาทิตย์ ท่านก็ได้รับจดหมายจากญาติพี่น้องทางจังหวัดอุดรธานีว่า

“โยมบิดาสิ้นแล้ว” เมื่อพระเณรลองตรวจสอบวันเวลาที่จดบันทึกไว้กับในจดหมาย ก็ปรากฏว่าตรงกันพอดี เป็นที่อัศจรรย์กันทั่วหน้า

ชายสุดคือคุณแม่ชีแก้ว เสียงล้ำ โยมมารดาของหลวงตาเป็นคนที่ ๓ จากซ้าย ณ วัดป่าบ้านตาด (ถ่ายเมื่อ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๓)

จังหวัดจันทบุรี

เมื่อท่านพาโยมมารดาบวชแล้ว เพื่อไม่ให้ต้องมียศัญญาอารมณ์กับลูกกับหลานญาติพี่น้อง ท่านจึงพาโยมมารดาไปอยู่ที่จังหวัดจันทบุรีในปี พ.ศ. ๒๔๙๔

ครั้งแรกก็ไปพักอยู่ที่บ้านยางระหง ต่อมาท่านอาจารย์เจี๊ยะ จุนโท เป็นผู้นิมนต์ท่านมาพักและสร้างวัดขึ้นในที่ดินของโยมพี่สาว บริเวณสถานีทดลองกลีกรรรมพร้าวอำเภอกาหลงสิงห์

ท่านอาจารย์เจี๊ยะเป็นผู้ดูแลในการจัดสร้างเสนาสนะ ให้ได้รับความสะดวกครบถ้วน ใช้เป็นที่พักจำพรรษาได้เป็นอย่างดีมีขอบเขตบริเวณเป็นส่วนเป็นลัดชัดเจนทั้งฝ่ายสงฆ์และฝ่ายอุบาสิกา

การเกี่ยวข้องสังคัมกับประชาชนของท่านนั้น ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนที่จังหวัดจันทบุรีนี้เอง ท่านเล่าถึงความมั่นคงเหนียวแน่นทางพุทธศาสนาของชาวจันทบุรีไว้ดังนี้

“...ไปทางจันท ได้เทศน์ออกสังคัมก็ไปเทศน์ที่เมืองจันท เทศน์เหล่านั้นก็เทศน์แต่ไม่ได้อะไรนัก เมืองจันทนี่ โท เหนียวแน่นมากนะศรัทธาสาคัญมากนะ วันเสาร์วันอาทิตย์วันพระนี่ คนเต็มอยู่ยูนุ่ สถานีทดลองฯ ไปฟังเทศน์เต็มอยู่

หลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท ชาวจันทบุรี
ศิษย์ท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตโต

เขายังมาพูดอวดท่านพ่อลี^๑ เขาไม่รู้ว่า เรากับท่านพ่อลีคุ้นกันมาตั้งแต่เมื่อไร เขาไปแล้วก็เอามาคุยไม้กับท่านพ่อลี หน้านั้นท่านพ่อลี ท่านอยู่วัดป่าคลองกุ้ง เขาไปเล่าให้ท่านฟังว่า

‘ท่านพ่อเตี้ยวันนี้ได้พระองค์สำคัญองค์หนึ่งแล้ว มาอยู่ที่วัดสถานีทดลอง’
‘สำคัญอะไร?’

ท่านก็ว่าซิ ความจริงคุ้นกันมาตั้งแต่เมื่อไรเขาไม่รู้ เขาว่า

‘ท่านอาจารย์มหาบัว อู๊ย เทศน์น้ำไหลไฟสว่างไปเลย’ ว่าอย่างนั้น แล้วก็คุยให้ท่านฟังนะ

‘มันต้องอย่างงั้นซิ’ เวลาท่านตอบ ‘มันต้องอย่างงั้นซิ’ ความจริงรู้กันมาตั้งแต่เมื่อไรเขาจะไปรู้อะไร

เพราะฉะนั้นเวลามานพุดคุยไม่ให้ท่านฟัง ท่านก็อดหัวเราะไม่ได้ ท่านก็ว่า ‘มันต้องอย่างงั้นซิ’ ท่านก็ว่าเท่านั้นละ...”

คุณ... บ่งลักษณะนักแสดงโต

ที่จันทร์บุรีแห่งนี้ ในพรรษานั้นเองมีเรื่องหนึ่งทำให้ท่านอาจารย์สิงห์ทอง^๒ อัศจรรย์ความสามารถของท่านอย่างยิ่งในการดูลักษณะคน แม้เพียงเล็กน้อยแต่สามารถทราบถึงอุปนิสัยใจคอได้ถนัดชัดเจน คือขณะที่พระเถรกำลังทำงานร่วมกันอยู่ ท่านก็บอกให้คุณ ๆ หนึ่งแล้ว จึงพูดขึ้นว่า

“พวกท่านดูคน ๆ นี้เป็นยังไง มาใกล้ชิดติดพันอยู่กับวัดนี้หนะ พระเถรทั้งหลายต่างพากันแปลกใจในคำถามของท่าน เพราะก็ไม่เห็นว่าชายผู้นี้จะมีอะไรผิดปกติไปกว่าคนอื่น ๆ แต่อย่างไร ท่านอาจารย์สิงห์ทองจึงได้ตอบไปว่า

“จะว่ายังไง ? ก็เป็นคนดี ๆ นี่”

ท่านว่า “ใช่หรือ ? ดูให้ดีนะ”

ท่านอาจารย์สิงห์ทองพูดอย่างมั่นใจว่า “จะดูให้ดีอะไร ก็ดูมาดีแล้ว”

“ให้พิจารณาเสียก่อนนะ” ท่านย้ำ

จากนั้นท่านก็ได้อธิบายในฉากหลังของชายผู้นั้นว่า “นี่เป็นนักแสดงโตนะ สามารถฆ่าคน ๕ คนได้ โดยไม่รู้ตัว เพราะมีลักษณะทุกอย่างพร้อมหมดเลย”

ท่านอาจารย์สิงห์ทอง รู้สึกแปลกใจและยังไม่เชื่อคำพูดของท่าน จึงได้แอบตามไปสืบประวัติเบื้องหลังของชายผู้นั้นอย่างจริงจังจนคิดจะเอาให้รู้ความจริงให้ได้ เมื่อซักไซ้ไล่เรียงกันอย่างหมดได้หมดพุงในจุดที่สงสัยแล้ว ผลปรากฏว่าเป็นจริงตามนั้นทุกประการ จึงกลับมาพุดกับท่านว่า

“อือย อัศจรรย์ ท่านอาจารย์ดูคนดูยังไง ทำไมอาจารย์อยู่ ๆ ก็พุดขึ้น ทั้ง ๆ ที่เขาก็ไม่มีอะไรกับท่านอาจารย์ให้จับพิรุธได้เลย ทั้ง ๆ ที่เขาก็ดีก็ดีมากตลอด ผมดูเขามาตลอด ยอมท่านอาจารย์เลย”

หลวงตาที่จันทร์บุรี
(ถ่ายเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๗)

๑ ต่อมาท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดโศกราช จังหวัดสมุทรปราการ จนถึงแก่มรณภาพ

๒ ท่านอาจารย์สิงห์ทอง เคยอยู่จำพรรษาที่ท่านอาจารย์มั่นที่บ้านหนองผือ ต่อมาติดสอยห้อยตามหลวงตาไปจำพรรษาที่บ้านห้วยทราย จ.มุกดาหาร, จ.จันทร์บุรี และที่บ้านตาด จ.อุดรธานี

ท่านเคยยกย่องท่านอาจารย์สิงห์ทองให้พระเณรที่วัดป่าบ้านตาดฟังเสมอว่า “ท่านสิงห์ทองนี้
เด็ด ! เป็นคนไม่ยอมใครง่าย ๆ และหากไม่ยอมแล้ว จะสู้เลย หากยอมแล้วจะยอมจริง ๆ”

เหตุการณ์ครั้งนั้นจึงเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ถูกนำมาเล่าต่อ ๆ กันในวงลูกศิษย์พระเณรแม้ทุกวันนี้
เมื่อออกพรรษาแล้วท่านได้พาโยมมารดาไปพักที่บ้านสามพาน อำเภอท่าใหม่ แม้กระนั้นญาติโยม
ทางสถานีทดลองก็ยังได้ตามมาฟังธรรมและนิมนต์ขอให้ท่านกลับไปอยู่เนือง ๆ จนบางครั้งเป็นเหตุให้
ญาติโยมทางบ้านสามพานซึ้งรู้สึกอึดอัดขัดเคืองอยู่ไม่น้อย เพราะก็เคารพรักท่านเหมือนกัน ไม่อยากให้
กลับไป อยากจะให้ท่านอยู่ที่นั่นนาน ๆ หรือหากเป็นไปได้ก็อยากให้อยู่ตลอดไปเลย

พอดีในตอนนั้นโยมมารดาก็ป่วยมาก จำเป็นจะต้องได้พากลับมาที่บ้านตาด อุดรธานี อีกทั้งโรค
ของโยมมารดาก็บังเอิญถูกกับยาสมุนไพรของหมอที่นั่น จึงเป็นอันต้องจากจันทบุรีมาด้วยความอาลัยทั้ง
สองฝ่าย

เพราะเหตุที่ท่านไปจังหวัดจันทบุรีในคราวนั่นเอง จากนั้นมาชาวจันทบุรีก็ได้ตามมาศึกษาปฏิบัติ
ธรรมกับท่านที่วัดป่าบ้านตาดไม่เคยขาด และท่านเองหากมีโอกาสก็จะไปเยี่ยมพี่น้องชาวจันทบุรีอยู่เสมอ
เช่นเดียวกัน

๑๕

เสาหลักกรรมฐาน

“...ตั้งวัดที่แรก
แถวนี้ยังเป็นป่าเป็นดง
กระทอนเต็มไปหมด...
แต่ก่อนเป็นป่าทั้งนั้น
จนถึงทางแยก...
เป็นป่าเป็นดง
จนกระทั่งเข้าถึงหมู่บ้าน...
ตะวันออกนี้ดงทั้งหมด
เดี๋ยวนี้ไม่มีเหลือเลย
ป่าเปลี่ยนไปหมดแล้ว...”

ตั้งวัดป่าบ้านตาด

ด้วยเหตุที่โยมมารดาล้มป่วยด้วยโรคอัมพาต ท่านจึงพากลับมารักษาตัวที่บ้านตาด หมอที่รักษาโรคอัมพาตใช้อ้อยตำผสมในสูตรยาด้วย ท่านจึงหาอ้อยตำมาปลูกไว้ข้าง ๆ กุฏิของโยมมารดา หมอทำการรักษาอยู่ถึง ๓ ปี โรคจึงหายขาด

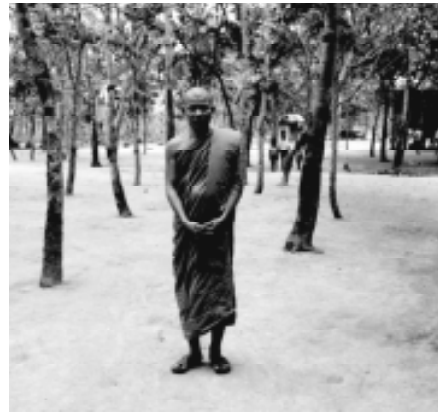
จากการที่ต้องอยู่พยาบาลโยมมารดาเป็นเวลานาน ทั้งโยมมารดาก็มีอายุมากแล้ว การจะหอบหิ้วไปอยู่ด้วยกันในสถานที่ที่ทุรกันดารตามอัธยาศัยเดิมของท่านที่ชอบหลีกเร้นแต่ผู้เดียวนั้น ก็มีแต่จะสร้างความลำบากให้กับโยมมารดามาก ความคิดก่อตั้งวัดป่าบ้านตาดจึงเกิดขึ้นด้วยเหตุผลนี้เอง

ประจวบกับเวลานั้นชาวบ้านตาดก็ได้ยินกิตติศัพท์กิตติคุณของท่านมานานแล้ว มีความประสงค์อยากให้ท่านตั้งวัดขึ้นเช่นกัน จึงได้พร้อมใจกันถวายที่ดิน **วัดป่าบ้านตาด** จึงเริ่มเป็นรูปเป็นร่างขึ้นตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๔๙๙ เป็นต้นมา

กำลังจัดอาหารถวายหลวงตา บนศาลาวัดป่าบ้านตาด ๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๔

เมื่อได้อยู่เป็นที่พื้นฐาน ทำให้พระเถระต่าง หลั่งไหลมาอยู่กับท่านมากขึ้น ในระยะแรก ๆ ท่าน จำกัณฑ์จำนวนไว้เพียงแค่ ๑๗ - ๑๘ องค์ และคงจำกัณฑ์ไว้ เช่นนั้นอยู่หลายปี คือ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๙ มาจนกระทั่ง ถึง พ.ศ. ๒๕๑๙ - ๒๕๒๐ อย่างไรก็ตามเมื่อครูบาอาจารย์ องค์สำคัญ ๆ ต่างล่วงลับไป พระเถระจำนวนมากไม่มี ที่เกาะที่ยึดท่านก็ค่อยอนุโลมให้เพิ่มขึ้น ๆ จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๔๑ มีพระเถระในพรรษาทั้งสิ้น ๔๗ องค์

วัดป่าบ้านตาดสมัยแรกๆ

เนื่องจากโยมมารดาของท่านนั้นมิได้ฝึกหัด อ่านเขียนหนังสือมาเพราะสมัยก่อนการศึกษายังไม่เจริญ ดังเช่นปัจจุบันนี้ จึงต้องอาศัยลูกหลานช่วยอ่านหนังสือที่ท่านเป็นผู้เขียนขึ้น เช่น ประวัติท่านอาจารย์มั่น ให้ฟังทุกวัน รวมทั้งท่านจะให้การอบรมธรรมแก่โยมมารดาของท่านโดยสม่ำเสมอ ความซาบซึ้งในธรรม จึงมากยิ่งขึ้นทุกวัน ความเพียรก็เข้มแข็ง จึงสามารถปฏิบัติภาวนาได้เป็นอย่างดี และก้าวหน้าไปโดย ลำดับเต็มความสามารถของท่าน โยมมารดาของท่านเคยเล่าว่า

“ได้ฟังท่านแสดงธรรมครั้งใดไม่เคยพลาดเลย จิตจะรวมลงแนวทุกครั้งไป”

หลวงตาขึ้นตรวจดูความเรียบร้อยด้วยตนเองก่อนการณานบกิจศพโยมมารดา บริเวณหน้าศาลาวัดป่าบ้านตาด

โยมมารดาของหลวงตา

ป่วยเพียงกาย ใจแจ้งกระจ่าง

ในวาระสุดท้ายก่อนหน้าที่โยมมารดาจะจาก โลกไป ท่ามกลางทุกขเวทนาใกล้ที่พร้อมจะให้สิ้นชีวิตได้ ทุกเมื่อ ท่านได้เข้าไปเยี่ยม และถามว่าอาการเป็นอย่างไร บ้าง โยมมารดาได้ตอบว่า

“ร่างกายเจ็บไข้ได้ป่วยก็จริง แต่ใจนั้นใสสว่าง กระจ่างแจ้งอยู่ตลอดเวลา”

จึงเป็นที่เชื่อได้ว่า โยมมารดาของท่านได้ประสบสุคติ นับว่าสมเจตนากรรมของท่านอย่างยิ่งที่ ได้ทดแทนพระคุณโยมมารดาอย่างเต็มที่ สมดังที่พระบรมศาสดาทรงสรรเสริญไว้ว่า

โยมมารดาได้ตอบว่า

“...ร่างกายเจ็บไข้ได้ป่วยก็จริง แต่ใจนั้นใสสว่างกระจ่างแจ้ง อยู่ตลอดเวลา...”

“ผู้ใดทำมารดาบิดาให้ตั้งอยู่ในคุณความดี มีศรัทธา ศีล ปัญญา เป็นต้น ผู้นั้นชื่อว่าได้สนองคุณท่านเต็มที่”

โยมมารดาได้จากโลกนี้ไปด้วยอาการอันสงบเมื่อมีอายุย่างเข้า ๙๓ ปี ตรงกับวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ และด้วยเหตุนี้เองในทุก ๆ ปี ของวันที่ ๓๐ พฤษภาคม (วันทำบุญโยมมารดา) ท่านไม่เคยละเว้นและไม่ลืมที่จะทำบุญระลึกถึงพระคุณโยมมารดา สิ่งนี้ย่อมแสดงถึงความซาบซึ้งในบุญในคุณของโยมมารดาแบบไม่สร้างชา

งานฉลองกิ่งพุทธกาล

ย้อนมากล่าวถึงท่านพ่อลี วัดอโศการาม ซึ่งชาวจันทบุรี เคยเอาเรื่องการเทศน์น้ำไหลไฟสว่างของท่านไปเล่าให้ท่านพ่อลีฟัง ความเป็นจริงแล้วท่านทั้งสองเคยรู้จักกันมาก่อนแล้วสมัยที่ท่านอาจารย์มันยังมีชีวิตอยู่ ดังคำกล่าวของท่าน (หลวงตา) ว่า

“...ท่านพ่อลีมีนิสัยเด็ดเดี่ยวอาจหาญชาญชัยมากในการประพฤติปฏิบัติ และท่านเคยเป็นลูกศิษย์ของหลวงปู่มั่นมาตั้งแต่เริ่มแรกโน้น จนกระทั่งได้พลัดพรากจากกัน ทั้งหลวงปู่มั่นและองค์ท่านเอง ก็เคยไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ

เท่าที่ได้สังเกตในเวลาท่านไปกราบนมัสการหลวงปู่มั่นที่วัดบ้านหนองผือ นั้น รู้สึกว่าหลวงปู่มั่น ท่านแสดงอาการก็กริยาเต็มไปด้วยความเมตตาอย่างมากมายเห็นได้อย่างชัดเจน แม้ท่านจะไม่ได้พักอยู่ วัดป่าหนองผือเป็นเวลานานก็ตาม แต่สถานที่ให้พักสำหรับท่านพ่อลีเรานี้ ท่านเป็นผู้สั่งเองว่าให้ไปจัดที่นั่น ๆ คือในป่านอกบริเวณรั้ววัด ให้ท่านลีได้พักสบาย ๆ เพราะสงัดดีกว่าที่อื่น ๆ

คำว่าที่นั่น ๆ นั้นหมายถึงในป่าลึก ๆ โน้น แล้วก็สั่งเราเองนี้ให้เป็นผู้ไปดูแลจัดสถานที่ที่จะให้ท่านพัก หลังจากนั้นท่านยังตามไปดูสถานที่พักนั้นอีกด้วย นี่ก็เป็นเหตุให้ประทับใจไม่ลืม และการให้โอวาทสั่งสอนใน ๒ - ๓ คืนที่ท่านพักอยู่นั้น รู้สึกว่าประทับใจอย่างมากทีเดียว

หลวงตา (ถ่ายเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๐)

ท่านพ่อลี กับศิษยานุศิษย์

เพราะครูบาอาจารย์ที่เป็นลูกศิษย์ของท่านและเป็นทีเมตตาเป็นที่ไว้วางใจของท่าน นาน ๆ จะได้ไปพบกับท่าน กราบนมัสการท่านครั้งหนึ่ง และได้สนทนาธรรมกัน ท่านจึงได้สนทนากันอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย เต็มอรอดเต็มธรรมทุกขั้นตอน ซึ่งยากที่จะหาฟังได้ในเวลาอื่น ๆ

นี่ก็เป็นเหตุการณ์ที่ลืมไม่ได้ เพราะหลวงปู่มนั้นแสดงอาการอันใดออกมาย่อมเต็มไปด้วยเหตุด้วยผลด้วยความหมายที่จะยึดเป็นคติได้ตลอดไป ไม่สักแต่ว่ากิริยาที่แสดงออกมาเท่านั้น แต่เต็มไปด้วยความหมาย นี่ท่านพ่อลีก็เป็นลูกศิษย์องค์สำคัญของค้ำหนึ่งของเรา...” จากคำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าท่านพ่อลีรู้จักคุ้นเคยกับท่านตั้งแต่สมัยอยู่บ้านหนองผือแล้ว

ต่อมาเมื่อท่านเริ่มสร้างวัดป่าบ้านตาดได้ไม่นาน ปีนั้นเป็นปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ครบถึงพุทธกาล ท่านพ่อลีจึงได้จัดเตรียมงานฉลองพระพุทธศาสนาขึ้นที่วัดโศภนาราม จังหวัดสมุทรปราการ ความตั้งใจของท่านพ่อลีในทีแรกคิดจะจัดงานนาน ๒ อาทิตย์ แต่ก็มิเหตุให้ขยายวันเพิ่มออกไป

เป็นปกติธรรมดา เมื่อทำกิจการงานใด ปัญหาในงานนั้นย่อมเกิดขึ้นไม่มากก็น้อย หากต้องอาศัยคนหมู่มากเข้าร่วมงานกันด้วยแล้ว การตกลงกันในงานเพื่อจะให้มีความเห็นเดียวกัน ย่อมเป็นสิ่งจำเป็นมากยิ่งขึ้นไปอีก มิฉะนั้นปัญหายุ่ง ๆ พอให้รำคาญใจย่อมจะเกิดขึ้นได้โดยง่าย แม้ในคราวจัดงานบุญครั้งนี้ก็เช่นกัน

พอเริ่มงานได้ประมาณอาทิตย์หนึ่ง ก็เริ่มมีปัญหาบางประการเกิดขึ้น คือ จำนวนแม่ครัวมีไม่เพียงพอ ปัญหาเท่านี้คงไม่ใหญ่โตอะไร แต่เมื่อขยายผลมากขึ้นทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ อันเป็นกึ่งก้านสาขาตามมาจนเป็นเหตุให้เกิดการโต้เถียงกันที่สุดในที่สุด เนื่องจากยังหาจุดลงตัวไม่ได้ งานส่วนรวมจึงเกิดชะงักงันขึ้น กลายเป็นปัญหาใหญ่โต แม้จะมีพระภิกษุครูบาอาจารย์พยายามไปพูดคุยช่วยแก้ปัญหา แต่ก็ยังไม่เป็นผลดีขึ้นแต่อย่างใด บางทีอาจซ้ำร้ายลงไปอีก

ดังนั้น เมื่อเรื่องนี้ทราบถึงท่านพ่อลีแล้ว ท่านจึงรีบสั่งเด็ดขาดกับท่านอาจารย์เจี๊ยะ^๑ ให้ไปตามท่าน (หลวงตา) ซึ่งพ่อตียู่ในงานครั้งนั้นมาช่วยแก้ปัญหาให้ ท่านอาจารย์เจี๊ยะรับคำสั่งจากท่านพ่อลีให้ไปบอกท่านว่า

“...บอกให้มหาบัวเท่านั้นนะไปชำระเรื่องที่ครัว คนอื่นไปแทนไม่ได้โดยเด็ดขาด... ห้ามไม่ให้ใครแทนเป็นอันขาด...”

ภาพจิตรกรรมฝาผนังในวิหารวัดโศภนาราม จำลองงานถึงพุทธกาล

“...บอกให้มหาบัว
เท่านั้นนะ ไปชำระเรื่อง
ที่ครัว คนอื่นไปไม่ได้
โดยเด็ดขาด ห้ามไม่ให้
ใครแทนเป็นอันขาด...”

๑ หลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท ต่อมาท่านเป็นเจ้าของอาวาสวัดป่าภูริทัตตปฏิปทาราม อ.สามโคก จ.ปทุมธานี

ด้วยความจำเป็นอันเลี่ยงไม่ได้เช่นนี้ ท่านจึงเข้าซักถามปัญหา กับแม่ครัวว่ามีต้นสายปลายเหตุ เช่นไร หนักเบา มากน้อยเพียงใด เมื่อเข้าใจเหตุผลแล้ว ท่านก็ชี้ถึงปัญหาและวิธีแก้ไขอย่างตรงไปตรงมา ทำให้ทุกคนรู้สึกถึงใจในเหตุผล และช่วยชวนช่วยคนละไม้ละมือจนปัญหาต่าง ๆ หหมดไป งานฉลอง ครั้งนั้นจึงผ่านไปได้ด้วยดี ไม่มีเรื่องหนักอกหนักใจใด ๆ อีก คำพูดอย่างจริงจังเข้มข้นของท่านในครั้งนั้น โดยย่อ ๆ มีว่า

“...เวลานี้พวกเราทั้งหลายมากันในนามลูกศิษย์ของท่านพ่อนะ... วาสนาบารมีของท่านพ่อเป็น ยังไง เราถึงมาทำอย่างนี้... เพราะเราทุก ๆ คน ก็มาในนามลูกศิษย์ แล้วทำไมถึงจะปฏิบัติต่อกันไม่ได้ละ ?

ทำไมถึงกระทบกระเทือนถึงท่านพ่อ หากว่าท่านพ่อมาว่าแบบนี้จะว้ายังไงละ ท่านพ่อจะไม่พูด ก็คำนะ จะพูด ๒ - ๓ คำแล้วพวกเราจะแก้ได้ไหม ?... เอ้า ท่านพ่อจะเดินจากมานั้น

‘อาตมาจะไปแล้วนะ อาตมาไม่มีวาสนาบ่าเพ็ญพาลูกศิษย์ลูกหา พาทำงานคราวนี้ก็ได้’

ท่านพ่อจะไปละนะ ท่านก้าวออกจากวัดไปนี้ เอ้า ใครจะติดตามไปเอาท่าน มาได้ไหม ? ถ้าหากว่าพวกเราไม่รีบแก้ไขตั้งแต่บัดนี้... เวลานี้ก็อยู่ในฐานะที่จะควรแก้ไขได้ ปฏิบัติกันไม่ได้หรือ ?...”

พอพูดถึงจุดนี้ คนที่ท้อกับปัญหาทางแก้ไขเมื่อออกก็เหมือนถูกกระตุกใจให้ระลึกถึงบุญถึงคุณของท่านพ่อลี้ที่อุตสาหะเมตตาแนะนำสั่งสอนให้รู้ผิดชอบชั่วดีพอเป็นผู้เป็นคนขึ้นมา ต่างมีแก้ไขแข่งขัน คิดสู้กับปัญหานั้นให้หมดให้จางไป ไม่เห็นแก่เรื่องชดช้อกชดใจเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นเรื่องใหญ่ยิ่งกว่ากิจการงานของครูบาอาจารย์ ต่างขันอาสารับปากรับคำท่านขึ้น คนนั้นก็ว่า “ได้” คนนี้ก็บอกว่า “ได้” คนนั้นรับอาสาจะไปติดต่อคราวนั้นให้ คนนี้ก็จะไปติดต่อโรงนั้น ๆ ต่างคนต่างจะไปเอามาให้ได้ทั้งนั้น สามัคคี คือพลังกลับคืนมาอีกครั้งดังเดิม

เมื่อได้จุดลงตัวแล้ว ความสมานกลมกลืนกันในงานก็เกิดใหม่อีกครั้งแต่เข้มแข็งกว่าเดิม ปัญหา นั้นก็หมดสิ้นไปกลับกลายเป็นพลังสามัคคีช่วยกันชนิดท่วมท้นเลยทีเดียวนะ คือ พอประมาณ ๒ ทุ่มแม่ครัว ก็ประกาศขึ้นมามีถึง ๒๐๐ คน ครั้นพอ ๓ ทุ่ม มีถึง ๓๐๐ คน

พอล่วงถึงตอนเช้าขึ้นถึงได้ ๓๐๐ กว่าคน และด้วยความพร้อมเพรียงเช่นนี้เอง ท่านพ่อลี้เลย สนองตอบน้ำใจลูกศิษย์ด้วยการขยายเวลาออกกรรมถึง ๓ อาทิตย์ โดยไม่มีปัญหาขัดแย้งใด ๆ เกิดขึ้น เรื่องต่าง ๆ ก็สงบเรียบไปหมด

คงเพราะเหตุการณ์จุดนั้นด้วยส่วนหนึ่ง เป็นผลให้ท่าน พ่อลี้สงวนท่านไว้ ไม่ยอมให้ท่านไปไหนตลอดระยะงานฉลอง ครั้งนั้น เมื่อท่านพ่อลี้เจอหน้าท่านครั้งใดมักจะพูดขึ้นด้วยความ เมตตาแบบคนสนิทสนมคุ้นเคยกันว่า

“...มหาบัวไปไหนไม่ได้นะ ยังไม่เสร็จ... มหาบัวไปไหน ไม่ได้นะ งานยังไม่เสร็จ...”

จากนั้นท่านพ่อลี้ก็พาท่านเดินไปดูที่นั่นที่นี้ในตอนเช้า เวลาเลี้ยงอาหารกันบ้าง หรือดูเรื่องอื่น ๆ บ้าง ทำให้ทุกคนในงานครั้งนั้นต่างเห็นถึงความเมตตาสนิทสนมที่ ท่านพ่อลี้มีต่อ ท่านอย่างเป็นทางการพิเศษทีเดียว

มหาบัว เอ้า ! พิจารณา

อีกครั้งหนึ่งที่วัดโคศคารามแห่งนี้ มีการประชุมสงฆ์เรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งซึ่งท่านได้เข้าร่วมประชุมด้วย ครั้งนั้นมีแต่พระเถรานุเถระครูบาอาจารย์องค์สำคัญ ๆ ทั้งนั้น (รวมทั้งท่านพ่อลี) เข้าร่วมประชุมอยู่ด้วย ทราบกันว่า ระหว่างการประชุมซึ่งยังหาจุดลงเอยไม่ได้นั้น ท่านพ่อลีได้บอกท่านให้ร่วมพิจารณาแสดงความคิดเห็นด้วย โดยพูดขึ้นในที่ประชุมว่า

“มหาบัว เอ้า ! พิจารณา”

ด้วยความจำเป็นและเคารพต่อท่านพ่อลี ท่านจึงร่วมแสดงความคิดเห็นด้วย นิสัยจริงจังเป็นพื้นเดิมของท่านทำให้การพิจารณาวินิจฉัยในเรื่องนั้น เป็นไปอย่างเต็มเหนี่ยวเต็มเหตุเต็มผล

ผลปรากฏว่า คณะสงฆ์ต่างเห็นดี และยอมรับตามคำวินิจฉัยของท่านด้วยกันหมด วาระการประชุมที่มีลักษณะเหมือนว่าจะหาที่จบลงได้โดยยาก จึงกลับกลายเป็นอันตกลงยอมรับตามนั้นได้อย่างรวดเร็วถึงใจ การประชุมสิ้นสุดลงได้ด้วยดี ความเมตตาที่ท่านพ่อลีมีต่อท่านอีกเรื่องหนึ่งนั้น เป็นระยะที่สุขภาพของท่านพ่อลีเริ่มไม่ค่อยดีนัก ท่านพ่อลียังอุตส่าห์เมตตาเขียนจดหมายด้วยตนเองมาถึงท่าน มีใจความโดยย่อ คือ

“...ให้ท่านไปจำพรรษาที่วัดโคศคารามด้วย...”

แต่ในระยะนั้นท่านเองก็เพิ่งเริ่มสร้างวัดป่าบ้านตาดขึ้นใหม่ ๆ เช่นกัน ทั้งพระเณรที่วัดก็มีมากพอสมควร ท่านจึงกราบเรียนท่านพ่อลีไปว่า ไม่สามารถไปจำพรรษากับท่านพ่อลีได้

ขบขัน... พระป่าเข้าเมือง

เหตุการณ์ระหว่างท่านกับท่านพ่อลีอีกครั้งหนึ่ง ท่านเคยเล่าแบบขบขันเต็มที่ถึงความเซซของตัวท่านเอง ดังนี้

“...มันขบขันตอนที่ท่านมารักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลบุคคโลนะ พระปิ่นเกล้านั่นละ เราไปเยี่ยมท่าน แล้วมันมีออตอยู่อันหนึ่ง (ออตสำหรับคนป่วยไว้เรียกแพทย์พยาบาลในยามฉุกเฉิน) เขาเอาวางไว้ที่นี่ เราก็คุย ก็มันวางอยู่ข้างเรานี่เราก็ไปนั่งคุย คุยกับท่าน เห็นออตมันวางอยู่ เราไม่รู้ว่ามันเป็นออตนี่นะ มันขบขันดินะ ขบขันตรงนี้จะตรงพระป้ามันเชื่อ ไม่รู้เรื่องอะไร ไปเห็นออตมันวางอยู่ มันติดอยู่ข้างนี้ เราก็จับมาเห็นมันอ่อน ๆ เราก็เลยบีบดูเสีย เราไม่รู้ว่ามันเป็นออตนี่นะ พอบีบทางนี้ มันก็ไปกวนพวกหมอและพยาบาลนี่นะ พวกที่อยู่ข้างล่างก็เลย โห้ เลยแตกฮือขึ้นเลย รุมขึ้นมา

‘เอ๊ะ ท่านพ่อเป็นอะไร ? เป็นอะไร ?’

ท่านพ่อว่า ‘จะเป็นอะไร แล้วเป็นอะไรกันเนี่ย ?’

‘ก็ได้ยินเสียงออตทางนั่น’

ท่านพ่อว่า ‘ออตที่ไหนหนะ ?’

ท่านก็ไม่รู้ว่าเรากด มันขบขันตรงนี้จะ โห้เราเองยังไม่รู้ นะ เขามาทางนั่นเราก็ยังไม่รู้ว่าอันนี้ คือ ออต เสียงออตมันไปกวนของเขา ก็เราบีบเล่นธรรมดา อ้อด ๆ นั่นซีเขาก็รุมขึ้นมา

‘เอ๊ ท่านพ่อเป็นอะไร ? ท่านพ่อเป็นอะไร ?’ เขามาแบบตาลีตาลานนะ มาแบบรีบด่วนจริง ๆ ...ก็มันนุ่ม ๆ เรากดเล่น เรากดเขาว่า

‘ทือ ? อันนี้เหรอ ? ที่ว่าได้ยินเสียงออก นี่อันนี้เหรอ ?’

‘อันนี้แหละ’

‘โ๊ะ แล้วกันละ เราบิบเล่นอยู่นี้’

ท่านพ่อว่า ‘หุ้ย ทำไม่เข้าเรื่อง’

ท่านว่าอย่างนั้นนะ ท่านพูดเท่านั้นแหละ ‘ทำไม่เข้าเรื่อง’ เขาก็แตกฮือลงไปละนะ พอรู้เรื่องราว เพราะอันนี้เอง เราว่า ‘โ๊ะย นี่กระผมแหละบิบเล่น นี่กว่าอะไรไม่รู้เรื่อง’ ท่านพ่อว่า ‘ทำไม่เข้าเรื่อง’ ...พอเขารู้เรื่องแล้วต่างคนต่างหัวเราะกันลั่น”

ประณีประนอม ยอมธรรม

การประชุมปรึกษาหารือกันในงานใดก็ตาม ไม่ว่าจะฝ่ายฆราวาส หรือภิกษุสงฆ์ เป็นธรรมดาที่มักมีทางเลือกที่เหมาะสมอยู่หลายทาง การตัดสินใจเลือกทางใดทางหนึ่งจำเป็นต้องประกอบด้วยเหตุผลอันแน่นหนา และเป็นธรรม หลายครั้งหลายคราที่ต้องรู้จักประณีประนอมยอมกันระหว่างทางเลือกหลาย ๆ แบบให้เป็นที่ลงใจ และเกิดประโยชน์โดยรวมร่วมกันสูงสุด เกิดการกระทบกระเทือนทางความคิดเห็นน้อยที่สุด

เรื่องเหล่านี้เป็นที่ทราบกันดีในหมู่สมาชิกที่เคยร่วมประชุมกันทั้งฝ่ายสงฆ์และฆราวาสว่า ครั้งเมื่อท่านเข้าร่วมประชุมด้วย ท่านเคยทำหน้าที่ทั้งซักถาม ทั้งวินิจฉัย พิจารณา และเสนอการตัดสินใจให้ผู้ร่วมประชุมได้คัดค้านหรือลงมติอย่างเข้มข้นตามอุปนิสัยจริงจังของท่าน และผลปรากฏเสมอ ๆ ว่าที่ประชุมร่วมลงมติยอมรับการตัดสินใจเลือกนั้น ๆ ชนิดอุหนาค้าง เป็นที่พอใจกันถ้วนหน้า ดังเช่นครั้งหนึ่งมีการประชุมกันที่วัดโพธิสมภรณ์ จังหวัดอุดรธานี

ครั้งนั้นเป็นระยะที่เจ้าคุณธรรมเจดีย์ พระอุปัชฌาย์ของท่านมรณภาพแล้ว ที่ประชุมมีเรื่องปรึกษาปรารภเกี่ยวกับบริหารเครื่องใช้ของเจ้าคุณธรรมเจดีย์ ผู้ร่วมประชุมมีทั้งเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด พระเถระหลายรูป ฝ่ายฆราวาสก็มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานเข้าร่วมประชุมด้วย

ประชุมอยู่ถึง ๒ วัน ก็ไม่สามารถจะหาข้อตกลงที่เหมาะสมได้ จึงเป็นที่หนักอกหนักใจแก่กรรมการผู้เข้าร่วมพิจารณาไม่น้อยทีเดียว เหมือนไฟอยู่ในอกเพราะหาจุดตัดสินใจไม่ได้ แต่กาลเวลาล่วงเลยไปมากแล้ว เกรงจะไม่ทันการณ์

ด้วยเหตุนี้เอง ท่านเจ้าคณะจังหวัดอุดรธานีเขียนจดหมายด่วนให้เนรเดินมาส่งถวายท่านถึงวัดป่าบ้านตาด เพราะสมัยนั้นรถราไม่มี จดหมายนั้นมีใจความสำคัญว่า

“...ขอนิมนต์ท่านอาจารย์ไปดับไฟที่วัดโพธิ์ให้ด้วย... มองเห็นแต่ท่านอาจารย์องค์เดียวเท่านั้น ขอนิมนต์ไปโดยด่วน...”

หลังจากอ่านจดหมายฉบับนี้แล้วท่านรู้สึกเห็นอกเห็นใจคณะผู้ร่วมประชุมเป็นอันมาก ทั้งวัดนี้ และเรื่องที่ประชุมอยู่นี้ก็เป็นเรื่องของพระอุปัชฌาย์อาจารย์ของท่านเองด้วย ทั้งพระสงฆ์ฆราวาสผู้เข้าร่วมประชุมก็ล้วนแต่มีจุดมุ่งหมายที่ดีที่จะให้งานบรรลุผลสำเร็จด้วย เพราะต่างก็เป็นลูกศิษย์ลูกหาของเจ้าคุณธรรมเจดีย์ด้วยกันทั้งนั้น

ท่านจึงสละพายบาตรออกเดินจากวัดป่าบ้านตาดลัดไปทางสนามบินจนถึงซานเมืองอุดรธานี จึงจะมีสามล้อให้ขึ้นต่อไปได้ พระผู้เข้าร่วมประชุมคราวนั้นกล่าวถึงเหตุการณ์ครั้งนั้นอย่างถึงใจในความ เด็ดของท่านว่า

“...เมื่อท่านไปถึงที่ประชุม ท่านก็เริ่มไล่ซักถามเรื่องราวต่าง ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกแง่ทุกมุม จนจบครบถ้วน และตอบได้ในจุดแห่งปัญหาต่าง ๆ ด้วยเหตุผล จนผู้ซักถามเป็นที่ลึบใจ หมดข้อสงสัย ใด ๆ อีกต่อไปโดยประการทั้งปวง ใช้เวลาทั้งสิ้นเพียง ๔๕ นาทีเท่านั้น ในตอนท้ายก่อนจบการประชุม ท่านกล่าวต่อที่ประชุมว่า

‘ใครมีข้อพิจารณาคัดค้านในจุดเหล่านี้บ้างหรือไม่ อย่างไร ?’

ปรากฏว่าไม่มีใครค้านแต่อย่างใด ทั้งฝ่ายสงฆ์และฆราวาสต่างตกลงเห็นดีเห็นงาม และพร้อม กันเซ็นรับรองข้อยุตินั้นร่วมกันด้วยความเรียบร้อย และขอให้ท่านร่วมเซ็นชื่อเป็นเกียรติด้วย แต่ท่านก็ ไม่ได้เซ็นชื่อแต่อย่างใด...”

ในเรื่องนี้ท่านให้เหตุผลว่า

“...เราไม่ได้มาเพื่อการลงเอาชื่อ แต่มาเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่างหาก เมื่อวาระสงบเรียบร้อย เราก็ค พพอใจแล้ว...”

ด้วยอุปนิสัยของท่านที่มีเหตุมีผลและมีความจริงจังเด็ดขาด ไม่หวั่นเกรงต่อสิ่งใดหรือคนใดยิ่ง กว่าธรรมดา ท่านจึงมักถูกขอให้เป็นหลักในการประชุมสำคัญ ๆ อยู่เสมอ อีกทั้งการแสดงความคิดเห็น ของท่านจะพยายามหาจุดพอเหมาะพอดีในการตัดสินใจ เรื่องที่เป็นปัญหาอยู่นั้นจึงมักไม่มีสิ่งกระทบ กระทั่ง หากมีก็น้อยที่สุด แต่ก็ด้วยถือเอาเหตุผลและธรรมเป็นใหญ่ การประชุมครั้งสำคัญในที่ต่าง ๆ จึง ยอมรับตกลงกันได้ง่ายและสงบเรียบร้อย

นอกจากการประชุมที่ท่านเข้าร่วมวินิจฉัยด้วยดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ท่านก็ยังมีโอกาสเข้า ร่วมประชุมครั้งสำคัญ ๆ อื่น ๆ อีกมาก เช่น ที่วัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร วัดป่าอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร วัดถ้ำกลองเพล จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นต้น

ที่ปรึกษาแห่งวงกรรมฐาน

แม้ในสมัยหลัง ๆ นี้ก็เช่นกัน ท่านมักได้รับคำขอร้องจาก ลูกศิษย์ทั้งบรรพชิตและฆราวาสอยู่เสมอ ๆ ให้เป็นประธานคอย ให้คำปรึกษาแนะนำและตัดสินใจในงานสำคัญต่าง ๆ ที่มักมีแง่มุม ข้อปลีกย่อยมากมายอันเป็นเหตุให้มีเรื่องต้องถกเถียงหาเหตุผลกัน อยู่เนืองๆ

ครั้งเมื่อมีประธานที่ปรึกษาที่เด็ดขาดจริงจัง และประกอบ ด้วยเหตุผลรกรธรรมเช่นท่านเป็นผู้ตัดสินใจร่วมอยู่ด้วยแล้ว งาน นั้น ๆ มักผ่านไปได้อย่างราบรื่นทุกครั้งทุกคราไป เป็นที่อบอุ่น เย็นใจแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ด้วยความเมตตาและเห็นถึงความจำเป็นดังกล่าว ทำให้ ท่านยอมเหน็ดเหนื่อยแบกภาระมาเกี่ยวข้องรับผิดชอบในเรื่อง

หลวงตา ณ วัดบ้านตาด
(ถ่ายเมื่อ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๐)

สำคัญ ๆ เสมอมา ตัวอย่างเช่น เรื่องเกี่ยวกับการจัดตั้งวัดกรรมฐานในจังหวัดต่าง ๆ ทุกภาค เพราะมีเจ้าศรัทธาคิดอยากถวายที่ดินท่านอยู่จำนวนมาก

เรื่องการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์และเจดีย์สถานของครูบาอาจารย์พระอริยสงฆ์องค์สำคัญ ๆ เรื่องสุขภาพการเจ็บป่วย การรักษาพยาบาลครูบาอาจารย์องค์สำคัญที่อาพาธหนัก ไปตลอดกระทั่งถึงเรื่องงานพระราชทานเพลิงศพของครูบาอาจารย์ท่านนั้น ๆ เช่น หลวงปู่ขาว หลวงปู่ฝั้น ท่านอาจารย์สิงห์ทอง ท่านอาจารย์สุพัฒน์ หลวงปู่บุญจันทร์ ท่านอาจารย์สีทน หลวงปู่คำตัน หลวงปู่หล้า และงานอื่น ๆ อีกหลายวาระด้วยกัน

มีตัวอย่างหนึ่ง แสดงถึงน้ำใจของท่านที่คอยให้คำปรึกษาและเอื้อเฟื้อต่อหมู่เพื่อนที่เคยปฏิบัติธรรมร่วมกันมา นั่นคือ **หลวงปู่บุญจันทร์ กมโล** แห่งวัดป่าสันติกาวาส อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี

หลวงปู่บุญจันทร์เป็นศิษย์ท่านอาจารย์มั่นอีกองค์หนึ่ง มีพรรษาน้อยกว่าหลวงตามหาบัวเพียง ๒ พรรษาเท่านั้น แต่ท่านให้ความเคารพนับถือในธรรมแก่กันและกันเป็นอย่างสูง ซึ่งนับวันจะหาได้ยากยิ่งในปัจจุบันนี้

“...อย่างเข้าเดือนที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๑๕ เมื่อท่านอาจารย์สิงห์ทองได้ทราบข่าวว่าหลวงปู่บุญจันทร์ป่วยหนัก จนฉันข้าวแคว้นละช้อนสองช้อนเท่านั้น ท่านอาจารย์สิงห์ทองจึงเดินทางจากวัดมาเยี่ยมหลวงปู่

พอขึ้นไปถึงหลวงปู่ที่กุฏิ ท่านก็พูดเป็นเชิงเย้าเล่นตามนิสัยขี้เล่นของท่านว่า ‘เฮ้อ ! ป่วยมานานตายอยู่ที่นี้ทำไม ?’ หลวงปู่ตอบ ‘ไม่นานตายยังไง คนเดินไม่ได้’ ‘ทำไมไม่ไปหาหมอ ?’ คราวนี้หลวงปู่เงียบ... ไม่ตอบว่าอะไร ท่านอาจารย์สิงห์ทองจึงกราบขอนิมนต์หลวงปู่ไปหาหมอที่โรงพยาบาลเพื่อให้หมอดตรวจรักษา หลวงปู่ว่า

‘ถ้าจะให้ไปหาหมอ ให้ไปกราบเรียนพ่อแม่ครูจารย์บ้านตาดเสียก่อนว่าท่านจะเห็นสมควรอย่างไร ? จึงค่อยปฏิบัติตาม...’

ได้โอกาสอย่างนั้น จึงให้โยมพาไปวัดป่าบ้านตาดในวันนั้นเลยทีเดียวเพื่อกราบเรียนท่านพระอาจารย์มหาบัวเกี่ยวกับเรื่องป่วยของหลวงปู่ให้ท่านฟัง ท่านพระอาจารย์มหาบัวจึงสั่งว่า ‘ให้ไปบอกท่านบุญจันทร์ว่า เดียวนี้หมอเขามี ไปให้หมอเขาตรวจดูก่อน ถ้าเขารักษาไม่ได้ค่อยกลับมาคอยวันตายที่วัด’ แล้วท่านพระอาจารย์มหาบัวก็พาท่านอาจารย์สิงห์ทองเข้ามาในเมืองอุดรเพื่อจัดแจงตัวโดยสารไปกรุงเทพฯ ให้หลวงปู่ได้เดินทางไปหาหมอที่โรงพยาบาลศิริราช พร้อมกับสั่งให้ท่านอาจารย์สิงห์ทองเป็นผู้ติดตามไปด้วย... เมื่อรับคำสั่งจากท่านพระอาจารย์มหาบัวแล้ว ก็กลับมากกราบเรียนให้หลวงปู่บุญจันทร์ทราบในเย็นวันนั้น... เมื่อหลวงปู่ได้ทราบคำสั่งของครูบาอาจารย์ก็ยอมปฏิบัติตาม...

เมื่อเดินทางมาถึงกรุงเทพฯ ก็มีคุณหมอเจริญ วัฒนสุขชาติ มาคอยรับอยู่

ก่อนแล้ว เพราะท่านพระอาจารย์มหาบัวเมตตาเป็นธูระทุกอย่าง ทั้งเรื่องรถรับ และเรื่องหมอที่โรงพยาบาลศิริราช... พอรถถึงโรงพยาบาล... ก็มี ศ.นพ.อุดม โปษะกฤษณะ และ ศ.นพ.โรจน์ สุวรรณสุทธิ มาคอยรับหลวงปู่เช่นกัน

ในตอนนั้นท่านอาจารย์สิงห์ทองจึงได้ยื่นจดหมายให้อาจารย์หมอทั้งสอง ซึ่งเป็นจดหมายของท่านพระอาจารย์มหาบัวฝากพระอาจารย์บุญจันทร์ที่อาพาธให้อยู่ในความดูแลของอาจารย์หมอทั้งสองด้วย... หลังจากหมอตระวจดูแล้วจึงทราบ ว่าหลวงปู่ป่วยเป็นโรคหัวใจในกระดูก (ทำให้กระดูกข้อสะโพกผุ) หมอบอกว่า

‘โรคนี้เป็นโรคที่รักษาให้หายได้ ถ้ามาหาหมอช้ากว่านี้อีก ๒ เดือน กระดูกจะขาดต้องตัดขาขวาทิ้ง...’ หลังการผ่าตัด หมอให้พักฟื้นอยู่จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ เมื่อเห็นว่าหลวงปู่แข็งแรงขึ้น และแผลผ่าตัดก็หายแล้ว หมอจึงอนุญาตให้หลวงปู่กลับได้... ท่านพระอาจารย์มหาบัวทราบว่า หมออนุญาตให้ออกโรงพยาบาลได้ จึงไปเยี่ยมหลวงปู่ในห้องผู้ป่วย และปรารภว่า

‘เราเป็นผู้ส่งท่านบุญจันทร์มารักษา และได้มอบให้หมอเป็นผู้ดูแลรักษา เราคอยฟังข่าวจากหมอเป็นระยะ ๆ อยู่ เราจึงไม่มารบกวน เมื่อทราบว่าอาการป่วยดีขึ้น และหมออนุญาตให้กลับได้แล้ว เราจึงมาเยี่ยมดู เราเป็นผู้ส่งท่านมา เราจะเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องค่าใช้จ่ายในการรักษาทั้งหมด ทั้งค่าห้องค่ายา ให้ทางโรงพยาบาลคิดรวบรวมดูซิ เป็นราคาเท่าไร อาจารย์จะเป็นผู้จ่ายให้’

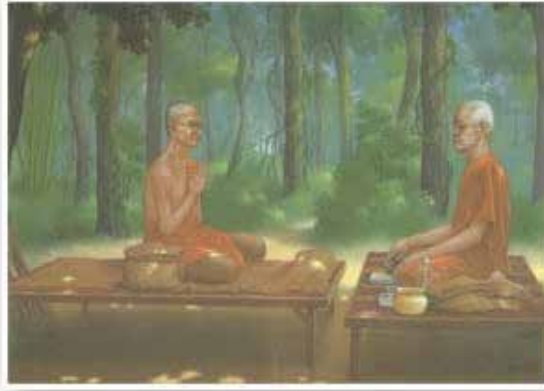
คุณหมอรอบเรียนว่า ‘สำหรับค่าหมอที่รักษา... อาจารย์หมอนที่ขอยกถวายทั้งหมด ไม่คิดค่ารักษา สำหรับค่าห้องค่าอาหาร... ที่เข้ารับการรักษาเป็นเวลา ๖ เดือน ทางโรงพยาบาลไม่คิด ขอยกถวายทั้งหมด...’

การที่หลวงปู่อาพาธในครั้งนี้ นับว่าเป็นการอาพาธครั้งใหญ่หลวง เกือบจะเป็นครั้งสุดท้ายก็ว่าได้ แต่ด้วยบารมีแห่งเมตตาธรรมของพ่อแม่ครูบาอาจารย์ คือ ท่านพระอาจารย์มหาบัว ท่านได้ช่วยเหลือทั้งภายนอกและภายใน ภายนอกท่านได้ช่วยเรื่องการติดต่อฝากฝังกับหมอให้ดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ ทั้งการเดินทางไปและกลับ และค่ารักษาพยาบาล... ภายใน คือ เรื่องธรรมที่หลวงปู่มีความเคารพในองค์ท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงได้ยอมไปรักษาตามคำสั่งของท่าน

หลวงปู่ได้เล่าให้ฟังหลังจากกลับมาถึงวัดแล้วว่า ‘การป่วยครั้งนี้ เราได้เตรียมปล่ยวางทั้งหมดแล้ว ถ้าไม่ใช่พ่อแม่ครูจารย์บ้านตาดสั่งแล้ว เราไม่ไปเลย’

หลวงปู่ได้เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้ศิษย์ได้พึ่งพาอาศัยต่อมาเป็นเวลาถึง ๒๓ ปีจึงได้ละชั้นไป...”

จากหนังสือประวัติและพระธรรมเทศนาพระครูศาสนูปถัมภ์ (หลวงปู่บุญจันทร์ กมโล)

ภาพจำลองเหตุการณ์คราวเยี่ยมอาพาธหลวงปู่บุญจันทร์ ณ วัดป่าสันติภาวาส

คราวที่หลวงตามหาบัวท่านเยี่ยมอาการอาพาธของหลวงปู่บุญจันทร์ก่อนมรณภาพไม่นานนัก ท่านกล่าวกับหลวงปู่บุญจันทร์ก่อนกลับไปว่า

“เอาละนะ จะกลับละ ไม่มีอะไรจะเตือนกันหรอกนะ กรรมฐานใหญ่เหมือนกัน”

จากนั้น ท่านหันไปพูดกับญาติโยมที่เข้ามากราบท่านในขณะนั้นว่า

“ตั้งใจมาเยี่ยมอาจารย์บุญจันทร์ แต่ก่อนในคราวออกปฏิบัติ ท่านก็ออกปฏิบัติ เราก็ก่อนปฏิบัติ ได้เจอกัน ทุกข์ยากลำบากด้วยกัน เอาละ กลับละ เยี่ยมคนป่วยไม่รบกวนนานหรอก”

วาระสุดท้าย ขณะที่หลวงปู่ท่านจวนเจียนมรณภาพเต็มทีแล้ว เป็นเวลาเดียวกันกับที่หลวงตา ท่านเดินทางไปถึงพอดี ท่านไปอย่างรีบเร่งแล้วเข้าไปในห้องอาพาธของหลวงปู่ ท่านขยับไปยืนอยู่ใกล้ ๆ ทางศีรษะแล้วท่านเอามือเปิดผ้าที่ปิดหน้าผากหลวงปู่ออกดู พร้อมกับพูดว่า

“วันนี้บวมมากกว่าวานนี้”

ในขณะนั้นหลวงปู่ได้หายใจเบาลงเหมือนกับจะขยับตาเล็กน้อย แล้วหลวงปู่ก็หยุดหายใจ ละธาตุขันธ์ไปในที่สุดเมื่อเวลา ๑๐.๕๒ นาฬิกา ของวันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๔ จากนั้นท่านจึงถอยไปนั่งเก้าอี้แล้วมองดูหลวงปู่ พร้อมกับพูดว่า

“เฮ้อ หยุดหายใจแล้ว”

ภายหลังต่อมา ท่านพูดถึงเรื่องนี้กับพระว่า “ท่านบุญจันทร์คอยเรา พอเรามาถึง เข้าไปเยี่ยม ท่านก็ไปเลย”

ระยะที่หลวงปู่บุญจันทร์อาพาธอย่างหนักเช่นนี้ ท่านก็ยังคงเป็นที่พึ่งคอยให้คำแนะนำปรึกษา ทุกสิ่งทุกประการในวิสัยของท่านแก่คณะศิษย์ของหลวงปู่อย่างอบอุ่นอยู่ทุกระยะจวบจนวาระสุดท้ายของหลวงปู่เลยทีเดียวนี่ ความเมตตาของท่านที่รับเป็นธุระใส่ใจอย่างเต็มที่ต่อคำกราบเรียนปรึกษาของคณะศิษย์หลวงปู่บุญจันทร์ในวาระต่าง ๆ ดังนี้

“ลูกอยากจะทำนิมนต์ให้หลวงปู่บุญจันทร์ลงไปรักษาที่โรงพยาบาลศิริราช ท่านอาจารย์จะมีความเห็นอย่างไร ?”

“ขอโอกาสพ่อแม่ครูอาจารย์ ขณะนี้หลวงปู่บุญจันทร์หยุดการรับรักษาภายนอกแล้ว เหลือแต่เพียงลมหายใจเข้าออกเท่านั้น และหมอได้หยุดถวายการรักษาใด ๆ ทั้งหมดแล้ว แต่ถ้าจะถวายการหยอดน้ำเป็นครั้งคราวจะสมควรหรือไม่ ?”

“กราบเรียนเรื่องจัดการสรีระศพหลวงปู่ และขอลงถวายให้องค์หลวงปู่มหาบัวเป็นประธานในการนี้ด้วย”

“ขอโอกาสพ่อแม่ครูอาจารย์ จะให้เอาไว้กี่วัน ?”

“กราบอาราธนานิมนต์ ขอให้องค์หลวงปู่มหาบัวเป็นองค์แสดงธรรมในวันพระราชทานเพลิงศพของหลวงปู่ด้วย”

“เห็นสมควรให้สร้างเจดีย์อนุสรณ์สถานของหลวงปู่บุญจันทร์หรือไม่ ?”

พระเพชรน้ำหนึ่ง... ธาตุชั้นนัยามอาพาธหนัก

หลวงตามักได้เกี่ยวข้องกับกรณีการตัดสินใจครั้งสำคัญ ๆ เกี่ยวกับธาตุชั้นนัยามอาพาธหนักของครูบาอาจารย์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เช่นคำปรารภของท่านคราวหนึ่ง ดังนี้

“...พระลูกศิษย์หลวงปู่ดาดาได้ไปหาเราที่สวนแสงธรรม เราก็ได้ถามถึงอาการของหลวงปู่ท่านว่า...

‘แต่ก่อนธาตุชั้นนัยของท่านเป็นคุณเป็นประโยชน์ ทำประโยชน์ให้โลกมา มากต่อมาก นานแสนนาน จนกระทั่งอายุถึงปูนนี้ และได้เข้ามาอยู่ ศิริราชแล้วเวลานี้เพื่อจะลาชั้นนัยไป เพราะชั้นนัยนี้ใช้ไม่ได้แล้ว

นอกจากใช้ไม่ได้แล้วยังเป็นโทษรอบตัวอีก ไม่มีช่องว่างของชั้นนัยที่ จะไม่เป็นโทษต่อท่าน แล้วจะเอาท่านไว้อย่างนั้นอยู่หรือ ?... สมควร แล้วหรือ ? ให้ลูกหลานไปพิจารณานะ’

นี่อาจารย์ซาก็เป็นอย่างนี้ละ เราบอกตรง ๆ เลย อาจารย์ซาก็เกี่ยวกับเราอีกเหมือนกัน คุณกันมาสักเท่าไรแล้ว แล้วนี้หลวงปู่ดาดาก็เหมือนกัน คุณกันมานานสนิทสนมกันมากทั้งสององค์นี้กับเรานะ

หลวงปู่ดาดา ถาวโร วัดกลางชูศรีเจริญสุข อ.บางระจัน จ.สิงห์บุรี

หลวงปู่ดาค่านเป็นเหมือนปู่เราที่จะว่าไง พอเราไปกราบที่ตักท่าน ท่านก็ อู๊ย จับโน้นลูปนี้ จับนั้นจับนี้เรานะ ท่านทำด้วยความเมตตาจริง ๆ แหละ...

ท่านยังยกยอต่อลูกศิษย์ลูกหาของท่านเองด้วย เขาเอาเทปเราไปเปิดให้ท่านฟัง ก็นั่งเดี๋ยง ๆ เสียด้วยนะ... ลูกศิษย์มาเล่าให้ฟัง ท่านพูดเวลาเทศน์จบลงแล้ว ท่านว่า

‘ได้ยินชื่อท่านมานานแล้วแหละท่านมหาบัวนี่ คู่กันมาสักเท่าไรแล้วยังไม่รู้ที่อยู่หรือว่าคู่กัน... จะมาเล่าอะไรให้ฟังอีกล่ะ’

ทีนี้เมื่อพระมหาเรา... เราก็ก็นึกคิดว่า ‘เวลานี้ฉันไม่เป็นประโยชน์อะไรกับท่านแล้ว ลูกศิษย์จะหวังชื่นชมยินดีเพราะไฟคือธาตุขันธ์เผาไหม้ท่านอยู่อย่างนี้สมควรแล้วหรือ?... เวลานี้ไฟขันธ์เผาตลอดไม่มีว่างเลย... ให้ไปพิจารณานะ’

อาจารย์ชาเป็นลักษณะนี้มาหลายปี ถามทีไรก็เป็นอย่างนี้ ก็พอดีพระหนองป่าพงไปหาเราที่สวนแสงธรรม เอกันใหญ่เขียวครว้น เบื้องที่เดียวอัดเทปเอาไว้เสร็จ

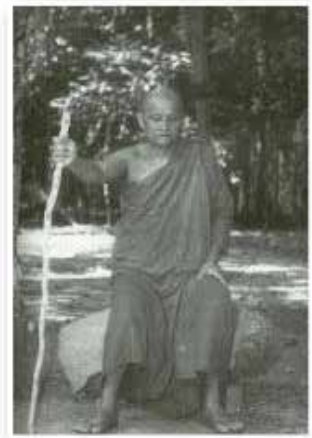
พอเสร็จแล้วเขาก็เอาเทปไปเปิดเมืองอุบลฯ เลย เอาไปตั้งก็กลางที่วัดหนองป่าพงเลย บรรดาลูกศิษย์ลูกหาท่านมารวมกันหมด ผู้ว่าฯ เป็นผู้นำเทปไปเปิด

‘เฮ้ ใครที่นี้ฟังนะ เทศน์นี้เทศน์อาจารย์มหาบัว ท่านอาจารย์มหาบัวกับท่านอาจารย์ชานิสกันมานานสักเท่าไรแล้ว ฟังท่านจะพูดวันนั้นะ’

พอว่าอย่างนั้นก็เปิดทันที... ได้เห็นผิว ๆ เณิน ๆ ได้เห็นท่านอยู่นั้นก็พอใจ ท่านจะมาหวังอะไรในธาตุขันธ์อันนี้ เมื่อเห็นว่าเป็นไฟพอแล้วยังจะมาหวังอะไรอีก หวังไฟเผาเจ้าของนั้นมีย่างหรือ... ท่านพร้อมอยู่แล้วที่จะติด ตั้งแต่ระยะช่วยตัวเองไม่ได้แล้วนั้น... ครูบาอาจารย์จะตายแล้วไม่ยอมให้ไป ไม่ให้ตาย เอาไฟจี้ไว้ อย่างงั้น ระวังระยงเต็มหมด ออกซิเจนช่วยลมหายใจ ช่วยลมหายใจอะไร ช่วยไฟเผาว่างั้นจึงถูกนะ

ถ้าเอาอันนี้ออกแล้วไฟก็หยุดเผา ท่านก็ติดออกแล้ว นั่นคุณก็เห็นอยู่อย่างชัด ๆ โทษก็เห็นอยู่ชัด ๆ อย่างงั้น ถ้าอันนี้จ้อไว้อยู่ตลอดก็เผาอยู่ตลอดอยู่นั้นจะว่าไง พอเปิดออกนี้ก็ติดออกแล้ว นั่นเห็นชัด ๆ อยู่

ถ้าพูดถึงเรื่องของหมอ เขาก็ทำตามหลักวิชาของหมอ เหตุผลเรามีงยังง ธรรมดาธรรมมียังง ปฏิบัติต่อครูบาอาจารย์ก็ควรชี้แจงให้เขาทราบ ควรปล่อยก็ปล่อยชี้ เอาไว้ให้ใครมันไม่เกิดประโยชน์ยังไม่แล้ว ยังเป็นโทษเอาอย่างหนักหนาทีเดียว ใครจะเอาไฟมาเผา มาจี้ไว้แบบนี้ทั้งวันได้หรือ นี่ไม่ทราบว่าจะทั้งวันทั้งคืนทั้งปีอะไร จี้เผาหมดรอบตัว ๆ

ท่านอาจารย์ชา สุภัทโท วัดหนองป่าพง
อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี

คราวเยี่ยมอาพาธหลวงปู่ขาว อนาลโย ณ วัดถ้ำกลองเพล จ.หนองบัวลำภู

“...ขนาดหลวงปู่ขาวแล้ว
ท่านจะมีปัญหาอะไร ว่างั้นเลย
จะตายท่าไหนก็ตายชิว
ทำท่ายก็ได้ เอหิภัสสิโก
ทำท่ายธรรมของจริงได้
...ดีดฝั่งเดียว ไปเลย...
มันก็หมดแล้วนะนี่
พระประเภทเพชรน้ำหนึ่ง ๆ
หมดไป ๆ ...”

หลวงตาเป็นประธาน ในงานพระราชทานเพลิงศพ
หลวงปู่ขาว อนาลโย

เรื่องธาตุเรื่องขันธก็รู้กันอยู่แล้ว ตั้งแต่ยังไม่ตายก็รู้
อยู่แล้ว ก็เครื่องมือใช้เฉย ๆ มีจิตเป็นผู้บงการพอจิตหดตัวเข้า
มาเสียแล้ว สิ่งเหล่านี้ก็เป็นท่อนไม้ท่อนพินไปเท่านั้น เกิด
ประโยชน์อะไร ก็เหมือนกับเครื่องมือเราทิ้งเกลื่อนอยู่รอบตัว
นี้ ก็ไม่เกิดประโยชน์เมื่อเจ้าของใช้การใช้งานอะไรไม่ได้แล้ว...
นั่นแหละ เรียนจิตให้เห็นอย่างนั้นชิว เห็นชัดเจนแล้วจะถาม
ใคร... ประจักษ์อยู่ในหัวใจเจ้าของแล้วพอทุกอย่าง...

นี่เอาศพท่านกลับคืนไปโน้นนะ วัดกลางชูศรี ท่าน
เป็นพระเพชรน้ำหนึ่งนะนี่ หลวงปู่บุตรดานี่เพชรน้ำหนึ่ง
อาจารย์ชาก็เหมือนกัน ท่านเหล่านี้เพชรน้ำหนึ่ง แล้วจะมา
หวงมาหวงอะไร ธาตุขันธเป็นไฟนั่น...

เรายังไม่ลืมหลวงปู่ขาวท่าน เวลาท่านกำลังเพียบ
คือท่านไม่ให้ใส่ออกซิเจนท่านไม่ให้เอาใส่ แล้วพวกนั้นก็เอาไว้
ข้างนอก คือท่านห้ามไม่ให้เอาใส่ เราเห็นด้วยร้อยเปอร์เซ็นต์
ไปยุ่งกับท่านทำไม ทีนี้พอเอาเข้าไปจ่อไปถูกท่าน... ทั้ง ๆ ที่
ท่านก็เพียบอยู่แล้วนะ ท่านยังปิดมือบีบออกเลย

ขนาดหลวงปู่ขาวแล้วท่านจะมีปัญหาอะไร ว่างั้น
เลย จะตายท่าไหนก็ตายชิว ทำท่ายก็ได้ เอหิภัสสิโก ทำท่าย
ธรรมของจริงได้... ดีดฝั่งเดียวไปเลยว่าจะไม่อยู่แล้วไม่อยู่ มัน
ก็หมดแล้วนะนี่ พระประเภทเพชรน้ำหนึ่ง ๆ หมดไป ๆ...”

สนิทใจได้ด้วย “ธรรม”

สายสัมพันธ์ในธรรมของท่านมิได้จำกัดไว้ในหมู่
บรรพชิตเท่านั้น มีฆราวาสจำนวนมากที่สนใจประพฤติปฏิบัติ
ธรรม และสำหรับผู้ที่มีความมุ่งมั่นจริงจังไม่ว่าเพศภูมิใด ย่อม
ประจักษ์ผลแห่งธรรมภายในใจขึ้นเป็นลำดับ ๆ ไป นักภวานา
หญิงหรือชายนั้นจะให้ผลแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร หลวงตา
เคยให้เหตุผลว่า

“...การปฏิบัติไม่มีเพศ เรื่องมรรคผลนิพพานแล้ว
ไม่มีเพศ เหมือนกับกิเลสไม่มีเพศ มิได้ด้วยกันทั้งนั้น ความ
โลกก็มีได้ทั้งหญิงทั้งชาย ความโกรธ ความหลง ราคะตัณหา
มิได้ด้วยกัน

มัชฌิมายปฏิปทา จึงมิได้ทั้งหญิงทั้งชายเป็นเครื่อง
แก้กิเลสทั้งหลาย แก้ได้ด้วยกันทั้งนั้น ด้วยอำนาจความ
สามารถของตนแล้ว มีทางหลุดพ้นได้เช่นเดียวกัน...”

ด้วยเหตุนี้เอง เมื่อโอกาสอำนวยท่านจะไปเยี่ยมเยียนถึงสำนักผู้ปฏิบัติธรรมเหล่านั้น เช่น สำนักชีบ้านห้วยทรายของคุณแม่ชีแก้ว เสียงล้ำ สำนักปฏิบัติธรรมเขาสวนหลวงของอุบาสิกา กิ นานายน ในตอนนี้จะขอล่าวถึงคราวที่ท่านแวะเยี่ยมสำนักปฏิบัติธรรมเขาสวนหลวง ดังนี้

ท่านเคยได้ยินกิตติศัพท์ชื่อเสียงของคุณยาย ก. เขาสวนหลวง มานานแล้วว่า เป็นผู้ปฏิบัติ ปฏิบัติชอบควรแก่การเคารพกราบไหว้ แต่มีข้อน่าประหลาดใจอยู่อย่างหนึ่ง คือเข่าว่ากันว่าคุณยายเป็น คนไม่เอาพระ คือไม่ต้อนรับพระ สิ่งนี้เองทำให้หลวงตาอยากรู้ว่าจะเป็นจริงหรือ ? หรือว่ามีเหตุผลด้วย ประการใดกันแน่ เพราะหากเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบจริง ๆ แล้ว ลักษณะเช่นนี้ไม่น่าจะมีทางเป็นไปได้ ท่านจึงไม่ค่อยอยากจะทำเชื่อข่าวลือนี้นัก

เหตุนี้เอง เมื่อจังหวะมาถึงในคราวท่านไปกรุงเทพฯ เพื่อดูแลอาการอาพาธของท่านเจ้า คุณพระธรรมเจดีย์ซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ของท่านเองที่โรงพยาบาลศิริราช เมื่อได้โอกาสอันควร ท่านจึง เข้าไปเยี่ยมเยียนคุณยายถึงสำนักฯ เขาสวนหลวง ราชบุรี ด้วยตนเองเลยทีเดียว

พอเข้าไปในสำนักเท่านั้น ไม่นานก็มีเสียงระฆังเคาะดังกังวานขึ้น เรียกให้บรรดาสตรีนักปฏิบัติ ธรรมทั้งหลายพากันหลังไหลมาราบท่าน และให้การปฏิสันถารต้อนรับเป็นอย่างดี โดยมีคุณยาย ก. เป็นหัวหน้าอยู่ ณ ที่นั้นด้วย

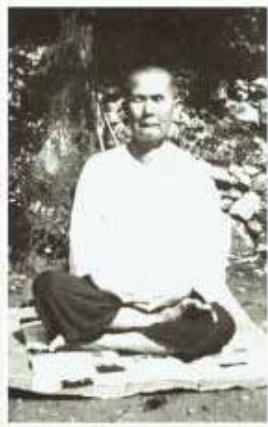
หลังจากสนทนาพูดคุยกันได้ไม่นาน คุณยายกราบอาราธนาขอนิมนต์ให้ท่านแสดงธรรมแก่ เหล่าอุบาสิกา นักปฏิบัติทั้งหลาย ท่านจึงเมตตาแสดงธรรมโดยเน้นเรื่องจิตตภาวนาเป็นสำคัญ

ทราบว่าหลังการแสดงธรรมจบสิ้นลง คุณยายถึงกับประกาศชื่นด้วยความอาทวัญในธรรม ปฏิบัติของคุณยายเองแก่บรรดาลูกศิษย์ในสำนักว่า

“...ธรรมที่ท่านอาจารย์ได้แสดงให้พวกเราฟังนั้น สามารถยึดถือเป็นหลัก ประพฤติปฏิบัติได้ อย่างถูกต้องไม่มีผิดพลาดแม้เปอร์เซ็นต์เดียว...”

เหตุการณ์ในครั้งนั้น เป็นที่ประจักษ์แก่ตัวท่านเอง ดังคำกล่าวที่ท่านเล่าให้ผู้มากราบเยี่ยมคณะ หนึ่งฟังว่า

“...ที่ว่าคุณยายไม่ต้อนรับพระนั้น หมายถึงพระประเภทโกโรโกโสไม่ได้เรื่องได้ราวต่างหาก ถ้าเป็นพระเคารพธรรมเคารพวินัย คุณยายท่านก็ไม่เป็น... จะว่าอะไร แม้แต่เราเองก็ไม่ต้อนรับ พระประเภทนั้นเหมือนกัน...”

ท่าน ก. เขาสวนหลวง

๑๖

การเทศนาสอนโลก

ธาตุขันธ์... เครื่องมือธรรม

หลวงตาเทศนาอบรมพระโดยแยกออกจากกันกับฆราวาส เนื่องจากพระและฆราวาสมีชีวิตความเป็นอยู่และความมุ่งมั่นต่างกัน เนื้อธรรมที่แสดงจึงต่างกันออกไป หากแสดงธรรมรวม ๆ กันแล้ว ผลย่อมไม่เต็มที่

ท่านเคยเปรียบเหมือนกับการปรุงแกงหม้อใหญ่ให้คนจำนวนมากได้รับประทาน จะให้ถูกปากทุก ๆ คนย่อมเป็นไปได้ยากจากนั้นถ้ามีเวลาเหลือพอ ท่านจึงจะแสดงธรรมเพื่อชนกลุ่มน้อยด้วย เพื่อให้ได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงกัน ความสะดวกในธาตุขันธ์เป็นสิ่งสำคัญต่อการเทศน์ ดังท่านเคยกล่าวว่า

“...เทศน์ของเราเวลาหนุ่มนี้... ไหลเลย... เวลาอัตเทปนี้...

กำลังแรง ๆ พอติลมหายใจหมด เนื้อธรรมยังไม่หมด เลยต้องรีบสุดลมหายใจตั้งพิ้ว พิ้ว เลยนะ เสียงมันติดอยู่ในเทปนะ ถึงขนาดนั้นนะ

เดี๋ยวนี้ โอ๊ย ตายเลย... นี่ละมันต่างกันนะธาตุขันธ์ มันเป็นอย่างนั้นจริง ๆ นี่เทศน์แต่ก่อน มันไหลออกมา

ยิ่งเทศน์ธรรมะชั้นสูงเท่าไรยิ่งฟังจนแทบไม่ทัน มันเป็นอย่างนั้นจริง ๆ นะ มันพุ่ง พุ่งเลย เพราะธรรมะออกจากนี้ล้วน ๆ ล้วน ๆ ไม่ได้ไปคว่ำคัมภีร์นั้นคัมภีร์นี้ ออกจากนี้ ธรรมะสูงเท่าไร มันยิ่งเด็ด ๆ ๆ ยิ่งเร็วมันยิ่งพุ่ง เทศน์นี้เร่งจนกระทั่งถึงว่าเป็นปืนกลไปเลย... นี่ละเวลายังหนุ่มน้อย

แต่มันก็เป็นกรรมอันหนึ่งเหมือนกัน พอจากนั้นมาแล้วเป็นโรคหัวใจ ตั้งแต่ ๑๖ มาเลย มันจะล้มไปเลย เทศน์นี้หยุดหมด จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๑๒ - ๒๕๑๓ พอพูดได้บ้างเล็กน้อย จาก พ.ศ. ๒๕๑๖ ไปถึง พ.ศ. ๒๕๑๑ - ๒๕๑๒ นี่ไม่ได้พูดเลย แม้แต่ต้อนรับแขกก็ไม่เอา หลบหลีกเลี่ยงตัวไปหาอยู่ในป่าในรกไปซุ่ม ๆ ซ่อน ๆ รับแขกไม่ได้

พอ พ.ศ. ๒๕๑๓ - ๒๕๑๔ ไปแล้ว ก็มีเทศน์ได้บ้างเล็กน้อย จนกระทั่งถึง พ.ศ. ๒๕๒๐... ที่ลงหนังสือเล่มธรรมชุดเตรียมพร้อม และหนังสือศาสนายุทธิไหน... ที่ออกมาเนี่ยเทศน์สอน... ตั้งเกือบร้อยกัณฑ์ เทศน์สอนทุกวัน...

มันจะ เริ่มเทศนาละ ถึงไม่เข้มข้นก็ตาม ก็เรียกว่าเริ่มเทศน์ละ จากนั้นมาก็ค่อยไปเรื่อย ๆ หากอยู่ในเกณฑ์ระวังโรคหัวใจนี้อยู่ตลอด มันจึงไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ที่จะเทศน์เด็ด ๆ เผ็ด ๆ ร้อน ๆ เหมือนแต่ก่อน โอ้ ไม่ได้ วางั้นเลย จึงต้องลดลง นี่ก็เรียกว่าเป็นกรรมอันหนึ่งเหมือนกัน

ในอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร
(ถ่ายเมื่อ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๔)

หากว่าร่างกายนี้มันพร้อมมาตลอดแล้ว การเทศน์นี้ รู้สึกว่าจะกว้างขวางมาก เพราะเทศน์ไม่มีหยุดนี่นะที่หยุดก็หยุด เพราะโรคต่างหาก โรคบีบบังคับ หยุดไปสักพักหนึ่ง ถึงมาเริ่ม ออก...

เทศน์แต่ก่อน จริง ๆ พูดได้จริง ๆ เพราะเราเทศน์ อย่างนั้นจริง ๆ มันเป็นในนิสัยจิตใจของเราเองนี่ เทศน์ออกมาไม่ได้บีบไม่ได้บังคับ มันหากเป็นของมันเอง ยิ่งเทศน์ภาค ปฏิบัติด้วยแล้ว มันยิ่งไหลเลยนะ คล่องที่สุดเลย พุง พุง พุง เลย...”

สัญญา... ไม่เที่ยง

นับแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นต้นมาท่านจึงดเทศน์อบรม พระณเรในวัด และการนิมนต์ไปเทศน์ข้างนอกนั้นท่านงดมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลที่ท่านเคยกล่าวไว้ว่า

“...ไปเทศน์ที่นั่นก็เทศน์ลำบากมาก ไปก็ไม่ได้พักทั้งวัน ... เหนื่อย แล้วความจำ เทศน์ไปก็หลง อ้าว ไปถึงไหนแล้วละ ว่าอย่างนี้แล้ว อยู่บนธรรมาสน์นั้นลืมนแล้ว ไม่ทราบเทศน์เรื่อง อะไรมา เอ้า ตั้งใหม่ ๆ อย่างนั้นนะเดี๋ยวนี้ ความจำไม่เป็นท่า มันไม่เอาไหนแล้วความจำ

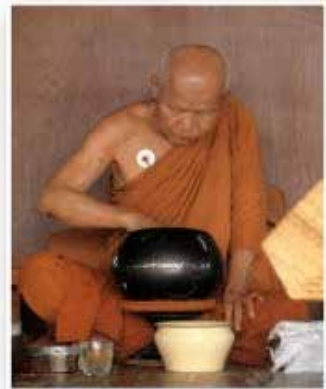
ชั้น ๕ เป็นทั้งเครื่องมือของกิเลสด้วย เป็นทั้งเครื่องมือ ของธรรมด้วย เวลากิเลสเป็นเจ้าของมันก็เอาเป็นเครื่องมือสนุก ฟัดเหวี่ยงกัน ทีนี้มาเป็นเครื่องมือของธรรม ธรรมก็นำมาใช้ซี ก็ใช้ชั้นอันเดียวกันนี้ เป็นแต่เพียงว่าธรรมท่านไม่ยึดเท่านั้นเอง กิเลสมันยึดเป็นของมัน ชั้น ๕ ทั้งหมดเป็นของกิเลสทั้งหมด

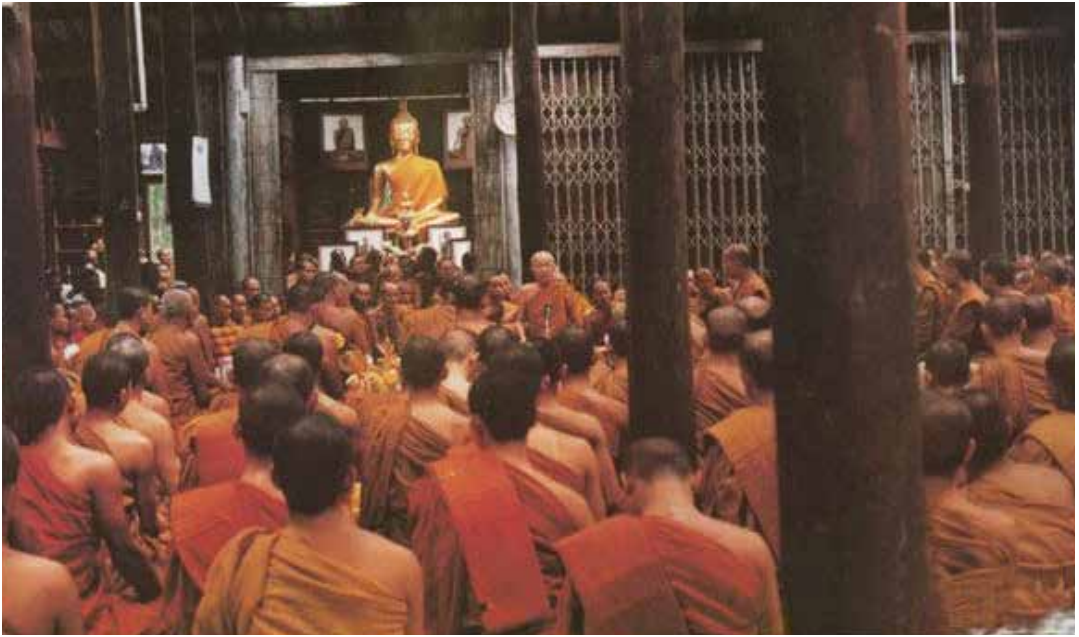
กิเลสยึดแต่ธรรมท่านไม่ยึด ใช้เป็นเครื่องมือเฉย ๆ ต่างกันเท่านั้นเอง แต่ต้องเอาชั้น ๕ เทศน์ มันชำรุดตรงไหนก็ไม่สะดวกตรงนั้นแหละ อย่างเช่นความจำนี่ เทศน์ไป ๆ มันหลงลืมไปแล้วจะเอา อะไรมาเทศน์ต่อกันไป

เมื่อเจือตันหลงลืมไปแล้วจะต่อไปหาเงื่อนปลายยังงี้ได้ จำไม่ได้ก็ตั้งใหม่มันก็เป็นแบบใหม่ไป อีก... เทศน์ที่ไหน ๆ เขานิมนต์ไปที่ไหนไม่เอาแล้ว เทศน์ลำบาก... เหนื่อย ทั้งความจดจำก็ยิ่งเลวลง ทุกวัน ๆ ...”

ณ วัดป่าบ้านตาด
(ถ่ายเมื่อ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๐)

ศาลาวัดป่าบ้านดาด

อบรม... พระณเร

ทหารสู่สมรภูมิลรบ

ท่านกล่าวถึงพระที่มาขออยู่ศึกษากับท่าน ดังนี้

“...พระมาอยู่สถานที่นี่ทั่วประเทศไทย มีทุกภาค ปริญญาตรีก็มี โทก็มี เอกก็มี และนายพัน นายพลมาบวชอยู่นี้ก็มี... พระมาอยู่ที่นี่ท่านมาเพื่ออะไร ท่านมาเพื่อประพฤติปฏิบัติศึกษาปรารภจาก ครูบาอาจารย์จริง ๆ ...

ดูภาคกลางจะมากกว่าเพื่อน ที่ภาคอื่น ๆ ก็มีหมดทุกภาคเลยนะ... วัดนี้ไม่มีภาคไหนต่อภาค ไทไหน เป็นชาติไทยด้วยกันด้วย เป็นลูกศิษย์ตถาคตศากยบุตรด้วย

จึงไม่มีคำว่า ชาติ ชั้นวรรณะ ภาคนั้น ภาคนี้ เป็นลูกชาวไทยอันเดียวกัน เป็นลูกชาวพุทธอันเดียวกัน... ท่านมาเพื่อศึกษาปรารภตั้งหน้าตั้งตาประพฤติปฏิบัติจริง ๆ เราก็ได้อุตสาหะพยายามสั่งสอน เต็มเม็ดเต็มหน่วย เต็มสติกำลังความสามารถ

...ที่ว่าโรคของเรากำเริบ กำเริบทางหัวใจนี้ เรายังมีความแน่ใจอยู่ว่าคงเกี่ยวกับเรื่องการแนะนำสั่งสอนนี้เองเป็นสำคัญอันหนึ่ง เพราะการสั่งสอนพระยอมใช้กำลังวังชาลุ้มเสียดัง เน้นหนัก เผ็ดร้อนมากกว่าการสอนใคร ๆ ในบรรดาประชาชน และพระณเรทั้งหลาย

เพราะเหตุไร... เพราะพระที่มาสู่วัดป่าบ้านดาดนี้ ส่วนมากมีแต่พระกรรมฐานตั้งหน้าตั้งตาประพฤติปฏิบัติ

ถ้าเราจะเทียบแล้วก็เหมือนกับทหารที่เข้าสู่แนวรบแล้ว การยื่นศาสตราวุธหรืออุบายวิธีการต่าง ๆ ให้ทหารที่เข้าสู่แนวรบ ย่อมจะยื่นแต่สิ่งสำคัญ ๆ อาวุธก็เป็นอาวุธที่ทันสมัย อุบายก็เป็นอุบายที่ทันสมัยต่อเหตุการณ์ที่จะได้ชัยชนะมาสู่บ้านเมือง อันนี้ก็เหมือนกัน

ธรรมะ อุบายต่าง ๆ ที่จะแสดงให้บรรดาพระทั้งหลายที่มาจากที่ต่าง ๆ เข้ามาสู่สถานที่นี่ได้ยืน

ได้ฟังก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้น การพูดการเทศนาว่าการต่าง ๆ ตลอดถึงสัมผัสเสียงโวหาร
สำนวนต่าง ๆ จึงมีแต่ความเผ็ดร้อนไปตาม ๆ กันหมด เพื่อให้ทันกับเหตุการณ์...”

น้ำธรรมไหลพุ่ง

ด้วยการสอนที่จริงจัง บางครั้งทำให้ผู้มาใหม่เข้าใจว่าท่านดุด่า ในเรื่องนี้ท่านเองเคยประสบมา
ก่อนสมัยอยู่กับท่านอาจารย์มั่น ดังนี้

“...พอไปถึงหลวงปู่มั่น มันหาที่ค้านไม่ได้... อยู่นานเข้า ๆ มันรู้ เวลาท่านดุด่าพระเณร ดูใคร
ก็ตามนะ ดูมากดูน้อยธรรมะจะออกล้วน ๆ ๆ มากน้อย เต็ดเท่าไร ธรรมะยิ่งพุ่ง ๆ ก็หาที่ต้องตีว่าเป็น
ต้นหาประเภทใดไม่ได้ เต็ดเท่าใดธรรมะยิ่งออกพุ่ง ๆ แล้วเราก็ปรับตัวของเราตลอดเวลา ปรับตัวของ
เราอยู่เรื่อย ๆ จึงค่อยเข้ากันได้ เข้าใจเรื่องของท่าน

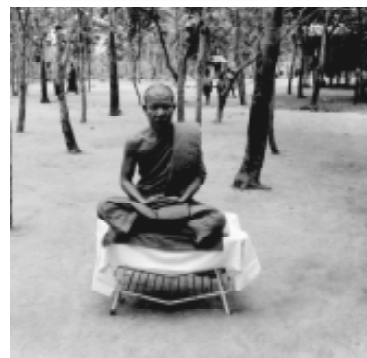
สุดท้าย ถ้าท่านไม่อยู่มันเหมือนกับขาดอะไร ถ้าเป็นอาหารก็ขาดอะไรยังงั้นนะ มันไม่เต็มเม็ด
เต็มหน่วย ถ้าได้ยินเสียงเปรี้ยง ดังเปรี้ยงปร้าง เอละซิ ถ้าเป็นฝนก็ฟ้าร้องแล้ว เตรียมหาอะไรมา
รองรับ

อันนี้เต็ดเท่าไร ธรรมะยิ่งไหลออกมาเลย มันก็ยิ่งอบอุ่น
นะ ท่านดูยังงั้นมันไม่ใช่ดู เลยย้อนหลังกลับมา มันมีแต่กำลังของ
ธรรมล้วน ๆ นี่เป็นความเมตตาล้วน ๆ ไม่ใช่ท่านดูนะ มันก็จับ
ได้เลย

คือกิริยาท่านแสดงเอาชั้นนี้ใช้ชั้นนี้เป็นเครื่องมือ
ของกิเลสมาดั้งเดิม พอกิเลสหมดไปหมดแล้ว ธรรมก็เอา
ชั้นนี้เป็นเครื่องมือ กิริยาทำทางซึ่งขังตั้งตั้งจึงเป็นเหมือนกับ
กิเลส เพราะมันมีเครื่องมืออันเดียวกัน แต่อันนี้มันเป็นพลังของ
ธรรม เต็ดเท่าไร ยังมีแต่เรื่องของธรรมล้วน ๆ ออกมา กิริยา
คล้ายคลึงกัน

เมื่อมันรู้แล้วมันก็ยอมรับนะซิว่า อ้อ เราก็เลยเทียบได้
เลยว่า เหมือนกับถังน้ำ ๒ ถังนี้ ถังนี้เต็มไปด้วยน้ำที่สกปรกน้ำ
เต็ม แต่สกปรกทั้งถัง ถังนี้น้ำสะอาดเต็มที มาเปิดน้ำทั้ง ๒ ถังนี้
ออกดูสิ ที่นี้เวลาเปิดแรงเท่าไร สมมุติเราเปิดถึงสกปรกก่อนนะ
เราเปิดน้อยออกน้อย เปิดมากออกมาก เปิดเท่าไรมันก็พุ่ง ๆ
ออกไปเท่าไร มันก็มีแต่น้ำสกปรก กว้างขวางขนาดไหนมีแต่
สกปรกเลอะเทอะไปหมดเลย ที่นี้เปิดถึงน้ำที่สะอาด เปิดขนาด
ไหนเปิดเต็มทีมันก็ออกเต็มทีเหมือนกัน แต่เป็นน้ำที่สะอาด
ทั้งหมดนะ แน่ะ มันต่างกันต่างกันอย่างงั้นนะ...”

“...ท่านดูยังงั้นมันไม่ใช่ดูเลย...
มีแต่กำลังของธรรมล้วน ๆ
นี่เป็นความเมตตาล้วน ๆ...”

การอบรมพระเถรภายในวัดป่าบ้านตาด
มีธรรมะจุดสำคัญที่ท่านจะเน้นย้ำเสมอ ๆ ดังนี้

เน้นเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา

“...พระเราไม่มีความสงบเลยไม่มีความหมาย ว่างั้นเลยนะ... สมบัติทางโลกเขา คือเงินทองข้าวของดีกรามบ้านช่อง สมบัติของพระก็คือ ศีล สมาธิ ปัญญา มรรคผลนิพพาน นั้น สมบัติของพระเป็นอย่างนั้นนะ นี่มันมาแย่งงานของโลกมาใช้ ในวัดในวาในพระในเถร เวลานี้ธรรมจึงหมดความหมายไปทุกวัน ๆ นี่ละ ที่เรียกว่า กิเลสมันเก่ง ดูเอาซิ... ไม่มีใครคิดนะว่า กิเลสเข้าตีตลาด ตีแบบไหน เวลานี้มันกำลังตีแหลกหมด ไม่เลือกว่าวัดว่าวาประชาชนญาติโยม ตีแหลกไปตาม ๆ กันหมด ไม่ได้ยกโทษ พุดตามหลักความจริง...

...เพราะแบบแผนตำรับตำราเครื่องยืนยันกันมียู่ นั้น เอาอันนั้นออกมาทางซี ออกนอกกลุ่มนอกทางของหลักธรรมที่ขอบธรรมแล้ว มันก็รู้ทันที ๆ ในตำรับตำรา ท่าน โห ท่านเอาจริงเอาจังเน้นหนัก งานของพระไม่มีอะไรเกินการอยู่ในป่าในเขา เดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนา ที่อยู่ของพระผู้มุ่งต่อมรรคผลนิพพานตามทางศาสนาจริง ๆ ท่านสอนอย่างนั้นนี่นะ เราเห็นได้ตามตำราเนีย มีมากต่อมาก พุดตั้งแต่เรื่องการเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา ชำระกิเลส พอพระเข้ามาเฝ้าพระพุทธเจ้า จะรับสั่งทันทีเลย เป็นยังงไปอยู่ที่นั่น นั่นหมายถึงว่าที่ภาวนานะ ไปอยู่ที่นั่น ภาวนาเป็นยังง จิตใจเป็นยังง... จากนั้นพระองค์ก็ประทานพระโอวาท...”

พุดคุยกัน เป็นอรรถเป็นธรรม

“...นี่เป็นงานของพระพุทธเจ้า งานของสาวกที่เกี่ยวข้องกันเป็นอย่างดี เรื่องอรรถเรื่องธรรมล้วน ๆ ไม่มีอะไรเข้ามาเจือปนเลย ถ้าสมัยปัจจุบันก็หลวงปู่มั่น นี่ก็เหมือนกัน ตรงเบ้งเลยเขี้ยว ไม่มีจะพุดเรื่องโลกเรื่องสงสาร ไม่เคย พุดอะไร ๆ ก็มีแต่พุดเรื่องอรรถเรื่องธรรม เรื่องป่าเรื่องเขา เรื่องที่ทำความพากความเพียร ท่านพุดกันอย่างนั้น คุยกันก็ชั่วโมงก็ตาม มีแต่เรื่องอรรถเรื่องธรรมล้วน ๆ ฟังแล้วรื่นเริง ๆ นั้น มันต่างกันอย่างนั้นนะ นี่ละธรรม ธรรมออกก้าวเดิน เป็นอย่างนั้น กิเลสออกก้าวเดิน กิเลสออกตีตลาด คำพุดคำจาจะเป็นเรื่องของกิเลส ของการบ้าน การเมือง ความสำเร็จ การซื้อการขาย เรื่องหญิงเรื่องชายไปหมด นี่คือ กิเลสออกตีตลาด

งานของพระที่ว่าให้ทำอย่างนั้น ก็กลายเป็นงานก่อสร้างไปหมด นั้น หูหรา ฟุ่ฟ้าฟุ่มเพี้ยแล้วเอามาแข่งขันกัน วัดนั้นสวย วัดนี้งาม วัดดูเครื่องก่อสร้างต่าง ๆ สวยงามเท่าไรยังเป็นทีเกรงขาม บีะ ฟังชินะ กิเลสมันเอาให้เป็นที่เกรงขามไปได้นะ มันแทรกเข้าไปอยู่ในนั้นละ ยิ่งหูหราฟุ่ฟ้าสวยงามเท่าไรยังเป็นเครื่องประดับวัดวา อาวาส นี้ละ กิเลสเข้าไปประดับร้านทั้งภายนอกทั้งภายใน ไม่เพียงประดับร้าน เฉย ๆ ข้างนอกนี่หลอกไว้แบบหนึ่ง ข้างในก็หลอกไว้อีกแบบหนึ่ง มันเต็มวัดเต็มวา เต็มพระเต็มเณร ส่วนฆราวาสเขาไม่ต้องพูดหละ เขาไม่มีแบบมีฉบับ พระเรานี้มี แบบมีฉบับ ควรจะได้แบบฉบับอันดีงาม มาประดับตนและสั่งสอนประชาชน มัน กลับได้เรื่องเขาเรื่องเราพอ ๆ กันเสีย อันนี้ก็ไม่ทราบจะสอนกันได้ลงคดียังไง เขา เหมือนเรา เราเหมือนเขา จะไปสอนกันได้ลงคดียังไง... ผู้ฟังจะมาเอาความแน่ใจ มาจากไหน มันก็พอ ๆ กัน...”

ไม่ก่อสร้างวัตถุ แต่สร้างหัวใจ

“...เพราะฉะนั้นเราจึงได้ชูเชิญวงกรรมฐานเรา ขนาดนั้นมันยังรอดออกไปได้นะ โถ มันเร็ว บางทีชี้หน้าเลยขนาดนั้น เอาอย่างหนัก เกี่ยวกับเรื่องการ ก่อการสร้างยุ่งเหยิงวุ่นวาย นี่มันเป็นการสร้างความกังวล ไม่ได้สร้างความสงบ เมื่อเกี่ยวข้องกับเรื่องอะไร สถิติปัญญาความคิดความอ่านไตร่ตรอง ความกังวล วุ่นวาย ความก่อกวนมันจะเข้ามาพร้อม ๆ กัน นั่นคือสร้างความวุ่นวาย ปลูกกุฎี ขึ้นเพียงหลังหนึ่งเท่านั้น ก็สร้างความวุ่นวายให้เท่าไร ยิ่งสร้างศาลขึ้นหลังใหญ่ ๆ ทั้งหลัง ๆ มันจะก่อกวนมากน้อยเพียงไร

ทั้งวุ่นวายทั้งก่อกวน เลยกกลายเป็นศาสนา กวนบ้าน กวนเมืองไป กวนเอา ทำเอาลึบเขามาสร้างนั่นเอง เนี่ย ที่ให้เกามันไม่ยอมเกา มันเกลโดดออกไปข้างนอก มันยังไปใหญ่ ทีนี้เลยกลายเป็นศาสนา กวนบ้าน กวนเมือง แทนที่จะให้เป็นความ ร่มเย็นแก่โลกแก่สงสาร กลับเป็นความร้อนยิ่งกว่าโลกไปซะอีก กวนโลก กวนสงสาร เขาไปอีก นี้ละ กิเลสมันเข้าตีตลาด ดืออย่างนี้ ไ้อ้เราไม่รู้ ประดับตกแต่งอะไร มีแต่ เรื่องของกิเลส...”

กินอยู่เรียบง่าย หูรธาด้วยธรรม

“...ธรรมท่านประดับอะไร ประดับที่หัวใจด้วยสติ ปัญญา ศรัทธา ความ เพียรประดับเข้าไป ๆ ชำระสิ่งสกปรกโสภมออกไป ๆ น้ำอรรถน้ำธรรมที่สะอาด ชะล้างเข้าไป ๆ นั้น ท่านชำระภายในสะอาดภายใน ท่านไม่ได้มาสะอาดกับสิ่ง ภายนอกอย่างนี้ ซึ่งเป็นเรื่องของกิเลสล้วนๆ สะอาดภายนอกสกปรกภายใน คือ เรื่องของกิเลส เรื่องของธรรมแล้วสะอาดทั้งภายนอกสะอาดทั้งภายใน ภายนอก ความประพฤติน้ำที่การงานของท่านนี้เรียบ... เดินตามหลักธรรมหลักวินัย นี้เรียก

ว่าสะอาดภายนอกด้วยความประพฤติ สะอาดภายในคือ ชำระจิตใจของตนให้มีความสงบผ่องใสเยือกเย็นสว่างกระจ่างแจ้งขึ้นโดยลำดับ ๆ นั้น สะอาดภายใน เพราะการชำระสะสางอยู่ด้วยความเพียรทำต่างๆ เรียกว่าสะอาดภายใน

ที่นี่เมื่อภายในมีหลักมีเกณฑ์ มีความสง่างามแล้ว อยู่ที่ไหนก็สง่างามหมด อดบ้างอึดบ้างก็ไม่เป็นทุกข์ ท่านไม่เป็นกังวล ใครจะอดอยากขาดแคลนยิ่งกว่ากรรมฐานผู้มุ่งต่ออรรถต่อธรรมไม่มี ถ้าเป็นเรื่องของผู้มุ่งต่ออรรถต่อธรรมแล้ว ต้องเป็นผู้ได้รับความทุกข์ต่าง ๆ จากปัจจัย ๔ คือ ที่อยู่ที่อะไร คือท่านไม่สนใจ ท่านไม่เอา เพราะไม่ใช่ทาง เพียงอยู่อาศัยวันหนึ่ง ๆ ไปเท่านั้นพอ ภายในนี้ท่านสนใจมาก...”

โปรดชาวต่างชาติ... ผู้ไฝ่ธรรม

รับชาวต่างชาติ

ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๖ เป็นต้นมา เริ่มมีพระชาวต่างชาติมาขออยู่ศึกษาธรรมะจากท่าน แรกเริ่มเดิมทีท่านยังไม่อยากรับไว้ด้วยไม่ทราบถึงนิสัยใจคอว่าเป็นอย่างไร เขาเองก็ยังไม่คุ้นเคยกับศาสนาพุทธ ยังไม่คุ้นเคยกับอาหารการกินชีวิตความเป็นอยู่แบบไทย ๆ เฉพาะอย่างยิ่งชนบททางภาคอีสาน เกรงจะเป็นที่ลำบากไม่สะดวกด้วยประการต่าง ๆ

แต่ด้วยความมุ่งมั่นอดทนและใฝ่ใจในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริง ท่านจึงเมตตารับไว้ ท่านเคยเล่าถึงความพากเพียรของท่านอาจารย์ปัญญาซึ่งเป็นพระฝรั่งองค์แรกที่มาขออยู่ด้วย

ท่านเล่าเรื่องนี้อย่างเมตตาเกษมขบขัน ด้วยเพราะท่านอาจารย์ปัญญาอยู่กับท่านมานาน ดังนี้
“...ท่านปัญญานี้สุขุมมาก ท่านมาอยู่กับเราตั้งแต่ปี ๐๖ ท่านมาขออยู่กับเราถึง ๕ หนนะนั่น หนะ ไม่ใช่เล่น ๆ นะ มาขอทีแรกก็ทางฝ่ายปฏิบัติของเราก็ไม่เคยมีพระกรรมฐานฝรั่ง เราก็ยังไม่อยากรับไว้ก่อน...”

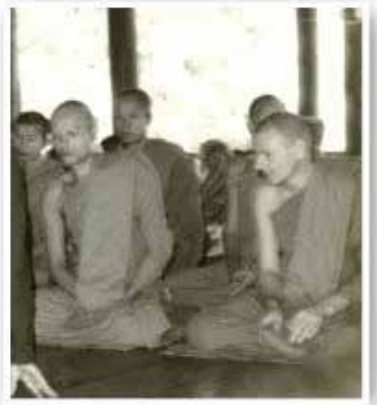
ประการหนึ่งก็ยังไม่ทราบนิสัยใจคอของฝรั่งนี้เป็นยังไง เพราะเขาไม่เคยศาสนาพุทธเรา เราจึงยังไม่รับ แล้วมาขออีก เราก็ยังไม่ให้ ถึงครั้งที่ ๓ ที่ ๔ มาขอ เราก็ยังไม่ให้ พอครั้งที่ ๕ ท่านมาแผนใหม่ เราหลงกลของท่าน เมื่อเห็นว่าไม่ได้จริง ๆ แล้ว

ท่านก็บอกว่า ‘ไม่ได้พักนานก็ตาม ขอมาพักชั่วคราว’ ท่านว่าอย่างนั้นะ เราก็เลยหลงกลนะซี ตั้งแต่ต้นปี ๐๖ เดือนกุมภาพันธ์ วันที่ ๖ เราไม่ลืมนะ... ตั้งแต่นั้นจนกระทั่งบัดนี้ ก็ปีแล้ว ท่านอยู่ชั่วคราวนะ มาอยู่ชั่วคราวเรื่อยมาจนบัดนี้ละ...

...จากนั้นก็เลยรับพระฝรั่งมาเรื่อย ๆ สังเกตมาเรื่อย ๆ ก็รู้สึกว่ พระฝรั่งที่มาอยู่ด้วยนั้น ดีทุกอย่าง ดีกันคนละทาง ๆ ทางภาคปฏิบัติหลักธรรมวินัยดีด้วยกันพระฝรั่งจึงมีอยู่เป็นประจำ แต่เราไม่รับมากนัก เราเอาแค่นั้นละ ถ้าหากว่าจะรับมากก็จะมากกว่านั้น จะกลายเป็นสวนฝรั่งไปหมดเลย (หัวเราะ)...

พระชาวสหรัฐอเมริกาหนึ่ง อังกฤษมีองค์หนึ่ง แคนาดาองค์หนึ่ง และเยอรมันองค์หนึ่ง... เวลานี้ ดีทุกองค์... มีพระฝรั่งอยู่นั้น ๔ องค์ (หมายถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๑ บางปี เช่น ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ มีพระฝรั่งถึง ๖ องค์จาก พระเถรทั้งหมด ๒๑ องค์) ที่ผ่านมา รู้สึกว่าพวกฝรั่งนี้เขามีกฎมีระเบียบดี...”

จากนั้นมาก็มีพระและฆราวาสชาวต่างชาติทั้งหญิงและชาย มาขออยู่ศึกษาทั้งระยะสั้นและระยะยาวเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในจำนวนนี้มีหลายเชื้อชาติด้วยกัน เช่น อังกฤษ แคนาดา สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย เยอรมัน โปแลนด์ สิงคโปร์ ญี่ปุ่น จีน เกาหลี อินโดนีเซีย มาเลเซีย ศรีลังกา ฯลฯ

องค์ขวา คือ ท่านอาจารย์ปัญญา หรือพระปัญญาวัฒน์โต เดิมชื่อ ปีเตอร์ จอห์น มอร์แกน เป็นวิศวกรชาวอังกฤษ (ถ่ายเมื่อ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๓)

โปรดฝรั่งชาวพุทธที่อังกฤษ

กลางปี พ.ศ. ๒๕๑๗ (๗ - ๒๒ มิถุนายน) พุทธศาสนิกชนชาวอังกฤษ ได้กราบนิมนต์ท่านไปอธิบายน และตอบคำถามธรรมะที่ถัมมปทีวิหาร กรุงลอนดอน

ครั้งนั้นมีผู้ติดตามท่านไป ๔ ท่าน คือ

๑. ท่านอาจารย์ปัญญา
๒. ท่านอาจารย์เชอรี
๓. ศ.นพ.อวย เกตุสิงห์ (อาจารย์หมอศิริราช)
๔. ม.ร.ว.เสริมศรี เกษมศรี

อากาศที่อังกฤษในยามที่หลวงตาเดินทางไปนี้ แม้เป็นฤดูร้อนแต่ก็ยัง

จัดว่าหนาวมากสำหรับคนไทย แต่ท่านก็ได้ลำบากยากใจแต่อย่างใด ท่านคงอยู่อย่างง่าย ๆ มีการออกบิณฑบาต ฉันมือเดียวในบาตรตามปกติ และไม่ต้องการให้จัดอะไรเป็นพิเศษให้ท่านด้วย เช่น ในเรื่องอาหาร และที่อยู่ ท่านให้เหตุผลว่า “...ท่านปัญญามาฉันอาหารคนไทยได้อย่างไรตลอดเวลา ๑๒ ปีที่อยู่กับท่าน ท่านก็ฉันอาหารฝรั่งได้เช่นเดียวกัน...”

ซ้าย คือ ท่านอาจารย์เชอรี (อภิจโต) ชาวแคนาดา บวชแล้วมาขอศึกษาอยู่กับหลวงตาในช่วงเวลาเดียวกับท่านอาจารย์ปัญญา

ขวา คือ ท่านอาจารย์ดิด ชาวสหรัฐอเมริกา

ในช่วงที่อยู่อังกฤษ มีชาวฝรั่งสนใจปฏิบัติธรรมจำนวนมาก ต่างสนใจที่จะถามปัญหาธรรมะจากท่าน ฝรั่งผู้สนใจเหล่านี้มีตั้งแต่พวกที่ได้ฝึกสมาธิมานานแล้ว ผู้สนใจเริ่มฝึก ผู้ที่เคยฝึก

สมาธิจากอาจารย์อื่น ๆ นักศึกษามหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ตลอดจนผู้ฟังจะเริ่มหันมาสนใจพุทธศาสนาต่างเข้ามาสนทนารวมกับท่านด้วยความสนอกสนใจต่อการปฏิบัติจริง ๆ

ฆราวาสทั้งชาวอังกฤษ และชาวไทยที่ต่างก็มาใส่บาตรกันอย่างปลื้มปีติด้วยศรัทธาทุกวัน ในเวลา ๙.๐๐ น. อีกทั้งมีลูกศิษย์หนุ่ม ๒ คนชาวอังกฤษ คนหนึ่งตอนปิดภาคเรียนของมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ เคยมาบวชเณรที่วัดบวรนิเวศวิหารแล้วไปฝึกปฏิบัติที่วัดป่าบ้านตาดอยู่กับท่านมาก่อน อีกคนเป็นนักศึกษามาฝึกปฏิบัติธรรมที่ธัมมปิยวิหารแห่งนี้อยู่จึงพอรู้วิธีปฏิบัติต่อพระสงฆ์ แล้วคอยช่วยเหลือท่านได้อย่างเรียบร้อย คล่องแคล่วงดงาม แม้คนไทยเองก็ยิ่งชมเชย

ฝรั่งมีเหตุผล... เข้ากับ “ธรรมวินัย”

แม้ท่านจะกลับมาเมืองไทยแล้ว แต่ชาวอังกฤษผู้สนใจจำนวนมากอยากนิมนต์ให้ท่านเดินทางไปแสดงธรรม อีกท่านพูดในเรื่องนี้ว่า ท่านก็ชราภาพมากแล้ว ไม่สะดวกต่อการเดินทางเหมือนก่อน ท่านรู้สึกชื่นชมฝรั่งชาวอังกฤษว่า เขามีความสนใจใคร่รู้ในเรื่องจิตตภาวนา และพยายามปฏิบัติกันจริง ๆ ท่านเล่าเพิ่มเติมว่า

“...คราวที่ไปประเทศอังกฤษ ที่แรกก็ไม่ค่อยมากนะ ชาวอังกฤษ คนไทยก็มามาก ชาวอังกฤษก็ไม่มากนัก ไป ๆ มา ๆ ก็หนาเข้า ๆ สุดท้ายเลยมีแต่พวกฝรั่งเต็มหมดเลย เวลามานั่งอยู่ที่นี่ เหมือนฟ้าพับไว้นะ... ใครก็เหมือนกันหมด เราก็อายุ เราไม่ได้ภาษาอังกฤษ ก็ต้องผ่านล่าม

“น่าสงสารเหมือนกันนะ
ฝรั่งร้องไห้..มีเทรอ
เรายังไม่เคยเห็น
ร้องไห้เรื่องอรรถ
เรื่องธรรมนะ...”

ท่านปัญญาเป็นล่ำม เวลาเขาถามปัญหา มาเราก็ตอบ ท่านปัญญาก็ตอบแทนเรา ไปดูแล้วน่าสงสารมาก มาทุกวันพอ ๖ โมงเย็นเขาก็เริ่มมา เราก็อ่านสมาธิ ๓๐ นาทีทุกวัน ๆ จากนั้นเราก็อบรมอีกประมาณ ๓๐ นาที

ตอนนั้นยังหนุ่มอยู่ ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ น่าสงสารมาก บางรายเขามาแรก ๆ เขามาสังเฎการณที่นี้ไม่ได้... เลยมาอยู่ไม่ได้ คำว่าสังเฎการณเลยหายหมดเลย ไม่ได้มาอยู่ไม่ได้ อยากมาเป็นกำลัง ก็เลยสนใจทางด้านธรรมะไปเลย...

...พูดความจริงพวกฝรั่งเฉพะอย่างยิ่งประเทศอังกฤษนี้ รู้สึกมีเหตุมีผลมีหลักมีเกณฑ์ กับธรรมวินัยนี้เข้ากันได้เป้งเลยทีเดียว อย่างที่เราไปอยู่นั้นไม่นานนัก โถ น่าสงสารเหมือนกันนะ

ฝรั่งร้องไห้มีเทรอ เรายังไม่เคยเห็นร้องไห้เรื่องอรรถเรื่องธรรมนะ นี่เห็นแล้วเห็นต่อหน้าต่อตากัมหน่าบิณนี้น้ำตาาร่วง ๆ พอครูบาอาจารย์จะจากไป มานี้หนาแน่นขึ้นทุกวัน ๆ แก้อันนี้ไม่มีความหมายนะ นั่งแทรกกันเต็มไปได้หมดเลยไม่ถือกัน เอ้า นั่งยังโง่งนเลย แทรกกันไปหมด...เต็ม

...นี่ถ้าหากว่า ศาสนาพุทธเราเป็นผู้มีหลักศาสนาจริง ๆ ประจำใจทั้งภายนอกภายในแล้ว ชาวอังกฤษนี่ละ ดีไม่ดีจะเป็นเจ้าของศาสนาพุทธเราด้วยซ้ำไป เพียงไปเท่านั้นก็รู้ ศาสนาแน่นขึ้นทุกวัน ๆ ไม่ใช่ธรรมดา หนาแน่นขึ้นทุกวัน ๆ เขาพอใจในการตอบปัญหา คนหนึ่งเป็นคนถาม ... เราก็ตอบจนหายข้องใจ เขาพอใจการตอบปัญหา มาก

ชาวอังกฤษก็หัวเราะเก่งเหมือนกันนะ ...หัวเราะไม่ไ้เล่นเหมือนกันนะ... อย่าว่าฝรั่งร้องไห้ไม่ เป็น ฝรั่งหัวเราะไม่เป็น ฝรั่งร้องไห้เป็นหัวเราะเป็น เห็นแล้วเราเห็น เวลาปัญหาใส่บิณนี้ คือ มันถูก

อย่างถนัดว้างั้นเถอะ ใส่บิ๊บนี่หัวเราะเอิ๊กอ๊าก มันถูกใจ เข้าใจหรือเปล่า ตอบปัญหา... มันหากมีแหละ ปัญหา ก็เหมือนกันกับเรา เพราะความเป็นอยู่ของจิตมันเหมือนกัน

ที่เรียกว่าชาตินั้นชาตินี้ มันเอาชื่อเอานามไปตามลักษณะเฉย ๆ รูปร่างกลางตัวลักษณะอย่างนั้นชื่อว่าชาตินั้น ๆ เฉย ๆ ก็ คน หลักของคนหลักของกรรมมีอยู่เสมอกันหมด อันนี้ไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน คำว่า คน เท่านั้นก็ครอบไปหมดแล้ว หลักของกรรม กรรมดีกรรมชั่วมีเหมือนกันหมด...”

ประกาศศาสนาต่างแดน... ด้วยธรรมภายใน

ในระยะหนึ่งเมื่อหลายสิบปีมาแล้ว มีการคัดเลือกพระธรรมทูตเพื่อออกเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในต่างประเทศ มีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ และ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นประธานฝ่ายฆราวาส ด้วยเหตุที่ท่านมีพระชาวต่างชาติอยู่ศึกษาอบรมด้วยนี้ ทำให้ท่านได้รับนิมนต์ให้เป็นกรรมการคนหนึ่งในการคัดเลือกพระธรรมทูตในครั้งนั้นด้วย ท่านกล่าวว่า

“...ต่างประเทศเขาก็มีความสนใจในพระพุทธศาสนาอยู่มาก ดูได้จากมีตำรับตำรามากมาย เขาก็สนใจร่ำเรียนกัน แต่สำหรับภาคปฏิบัตินั้นยังไม่เป็นที่แพร่หลายกว้างขวางนัก เพราะยังขาดผู้มีหลักเกณฑ์ทั้งภายในนอกภายในมาให้คำแนะนำสั่งสอนแก่เขา...”

ในเรื่องนี้ท่านเคยอธิบายถึงคุณสมบัติที่จำเป็นอย่างยิ่ง ของผู้ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างแดนว่า

“...ถ้าหากไปเป็นแบบเป็นฉบับมีหลักมีเกณฑ์ภายในภายนอกพร้อม ไปแล้วจะเป็นประโยชน์จริง ๆ พุทธออกไปก็มีเหตุมีผลมีอรรถมีธรรมภายในจิตใจเอาไปโชว์เขาบ้าง... ทางด้านวัตถุเขาเจริญกว่าเราเท่าไร เอาอะไรไปโชว์ ไม่มีอะไรไปโชว์ต้องเอาธรรมเข้าโชว์ ต้องเอาธรรมภายในออกโชว์ พระพุทธเจ้าประกาศสอนโลกด้วยธรรมภายใน...”

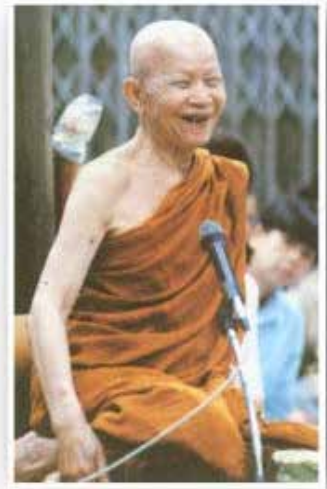
เทศน์นอกสถานที่

ในระยะที่ธาตุขันธ์ของท่านยังพอเป็นพอไป ท่านเมตตารับนิมนต์ไปแสดงธรรมตามหน่วยงานต่าง ๆ ตามที่ท่านนิมนต์มา เช่น วัด หน่วยราชการ ทหารตำรวจ สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ฯลฯ ตามเหตุผลความจำเป็นมากน้อย

ต่อเมื่อชราภาพมากเข้า ท่านจึงงดเว้นการออกไปแสดงธรรมนอกสถานที่หากมีอยู่บ้างโดยมากเป็นงานเนื่องด้วยมรณกรรมของพระกรรมฐานครูบาอาจารย์องค์สำคัญ ๆ เช่น หลวงปู่ชอบ หลวงปู่ชา หลวงปู่คำตัน หลวงปู่หล้า เป็นต้น

เทศน์คณะที่มาเยี่ยม

ท่านให้ความเมตตาต่อคณะผู้มาเยือนกลุ่มย่อยกลุ่มใหญ่ จากทางไกลทางไกลทั้งใน และนอกประเทศที่มาขอเยี่ยมพบท่านตลอดมา แต่เมื่อกำลังอ่อนลง การต้อนรับย่อมมีข้อจำกัดเพิ่มขึ้น คราวหนึ่งท่านเล่าแบบซ้ำชั้นถึงคณะกลุ่มใหญ่ที่เดินทางมาจากต่างจังหวัดเพื่อจะขอเข้ากราบท่าน ดังนี้

“...ควรรับขนาดไหน ๆ ... มันสมควรขนาดไหน เมื่อเพียบเต็มที่แล้วมันจะไปไหน เสร็จก็ต้องหยุดพักเครื่องนะซี... มาตลอดทั้งวัน เรานั่งตลอดคนเดียว แล้วไม่ใช่วันหนึ่งวันเดียวด้วย นั่งมาตั้งเมื่อไรมันตายได้มนุษย์เรา ชีวิตหดสั้นย่นเข้ามาเรื่อย ๆ ...

เขาว่าไม่ต้องรับ ไปก็ครั้งก็หนไม่ได้พบท่าน ว่าอย่างนั้น ถ้าเราจะตอบ ก็ว่า

‘เขาก็ไม่ได้พบเจ้าคือกันแล้ว ก็เว้าจ้งจ้งจะเป็นหยังแม่่น บ่ จะมาเว้าแต่เจ้าบ่พบช้อย ช้อยก็บ่ได้พบเจ้าคือกันตัว มันก็เท่ากันแล้ว’

ยากอีหยังตอบคน มันสุดวิสัยก็เคยรับอยู่แล้ว ... วันนั้นเรารับแขกทั้งวันเราจะตาย จนไม่มีลมจะพูดแล้ว กำลังจะมีต พระก็มาบอกว่า คณะญาติโยมมาจากนูน ๆ เราก็งงๆ จากโน้นจากนั้นก็ไกลก็ทน

‘เฮ้า ให้เข้ามา’ แน่นเอี้ยตฤฎิเรา... มา เราก็เลยทำท่าละทีนี้ มันทำได้ทุกอย่าง พลิกสั่นก็ได้คมก็ได้ อย่างนี้ก็ได้อะไร ... พอมา เราก็อำทำซิ่งซังใจเราอดหัวเราะไม่ได้นะ แต่ทำท่าซิ่งซัง

‘แม่่นหมู่เจ้า มาอีหยังกะด้อกะเดี้ยแท้ เดี่ยวนี้วะ’ ชู่ ... เขาตอบว่า

‘มาชมบารมีหลวงพ่อ’

‘บารมีรมเมอีหยัง คนกำลังจะตายอู้จักบ่’ ชู่แล้ว... ‘เฮ้าไป... ลง...’ พอเท่านั้นละ หลั่งลงไปลิด ๆ ...

‘บารมีรมเมอีหยังคนกำลังจะตาย’

จ้งจ้งแล้ว บัดจะเฮ็ด เฮ็ดจ้งจ้งแล้ว โกรธก็โกรธ เคียดก็เคียดก็ตาม ทำท่าคิกคักขึ้นโลด ของทำได้แม่่นบ่ ตั้งแต่เขาเล่นลิเกละครเขายังทำได้ไซ้ใหม่ ถึงบพท้าว... หัว ถึงบพให้... ให้ บ้าทั้งนั้นละพวกนี้ จ้งจ้งแล้วก็เฮ็ดได้...

ระยะนี้มานี้เราเพียบเต็มทีหนักมากมาเป็นประจำ ๆ เมื่อก่อนนี้เป็นวันสุดท้ายจนรับไม่ได้ ว่ามันเถอะ หมัดกำลัง ลูกเดินจะไม่ได้ ซากก็ซัดอะไรก็ซัดไปหมด กันก็จะแตกจะว่าไง โธ นั่งทั้งวัน ๆ แขกไม่ใช่คณะหนึ่งคณะเดียว มาทั้งแผ่นดินนี้ คณะนั้นเข้าคณะนี้ออก อยู่อย่างนั้น แล้วรับคนเดียว ๆ ...”

“...จะมาเว้า
แต่เจ้า บ่ พบช้อย
ช้อยก็ บ่ ได้พบเจ้า
คือกันตัว
มันก็เท่ากันแล้ว...”

เทศน์ปกิณกะ

ด้วยความเมตตาของท่านต่อคณะต่าง ๆ ในแต่ละสถานที่นี้เอง ธรรมะจึงมีหลายแบบหลายฉบับ มีทั้งเป็นจริงเป็นจัง เป็นเหตุเป็นผล แบบขำขัน แบบดุเด็ดเผ็ดมัน หรือบางครั้งก็สอนโดยไม่ใช้การพูด ได้คัดมาแสดงบ้าง ดังนี้

หญิงผู้คิด “ฆ่าตัวตาย”

คณะหนึ่งขึ้นมากราบหลวงตาที่กุฏิ บทสนทนาเริ่มขึ้นโดยหญิงคนหนึ่ง ได้กล่าวกับหลวงตาถึงความทุกข์ที่กำลังประสบอยู่ และตั้งใจที่จะ “ฆ่าตัวตาย” ตามสามี ด้วยหวังว่าคงจะได้ประสบพบความสุขความสมหวังในโลกหน้า และไม่ทุกข์อย่างที่ เป็นอยู่เวลานี้ ความหวังของหญิงผู้นี้จะเป็นดังที่คาดไว้หรือไม่อย่างไร หลวงตาได้ เมตตาชี้แนะให้ฟัง ดังนี้

ฆ่าตัวตาย... หนีทุกข์ได้จริงหรือ ?

หลวงตา ความคิดอยากตายในเวลาเกิดทุกข์ธรรมดาดี ในเวลาใด ๆ ก็ดี ไม่ใช่จะเป็น ความคิดที่ถูกต้อง และจะพาให้ผู้คิดได้รับความสุขความสมหวัง แต่เป็นความคิดที่ลัสมทุกข์เพิ่มให้แก่ตัวและผู้ที่เกี่ยวข้องโดยถ่ายเดียวเท่านั้น ตามปกติโลก ไม่มีใครคิดอยากตาย แต่เป็นเพราะห้ามไม่ได้ แก่ไม่ตก ก็จำต้องปล่อยไปตามกฎของธรรมชาติ แม้คุณผู้ชายของคุณเองก็ไม่คิดอยากตาย แต่ก็จำต้องยอมเมื่อถึงคราว ส่วนคุณทำไมคิดอยากตาย หรือคุณว่าการตายเป็นของดียิ่งกว่าการมีชีวิตอยู่ ถ้าเช่นนั้นคุณก็ไม่ควรคิด และเป็นทุกข์เพราะการตายแห่งสามีของคุณ เพราะเป็นของดีแล้ว แต่คุณทำไมคิดจนเกิดทุกข์แก่ตนแทบทนไม่ไหว สมมุติว่าลูกชายของคุณก็คิดอยากตาย ลูกหญิงของคุณก็คิดอยากตาย ตลอดคนในบ้านทุกคนก็คิดอยากตาย เพราะคุณเป็นต้นความคิด คุณจะพอใจกับความคิดของคนเหล่านั้นไหม... (ไม่พอใจค่ะ)

เมื่อเป็นเช่นนั้นคุณทำไมคิดอยากตาย ส่วนคนอื่นไม่ยอมให้เขาตาย ถ้าเห็นว่าเป็นของดีก็ควรประกาศให้โลกทราบทั่วกัน เพื่อจะได้พร้อมกันตายเสียให้หมดทั้งแผ่นดิน อย่าให้ยังมีใครเหลือเศษทนทุกข์อยู่กับโลกอันแสนโสมมและทรمانนี่ต่อไป ถ้าเห็นว่าไม่ดีก็ควรด ไม่ควรคิดเพื่อก่อไฟเผาตนและผู้อื่นให้เดือดร้อนไปด้วย รีบแก้ไขความคิดที่เป็นพิษเป็นภัย ทำให้สลาย คนในบ้านก็จะหลับตาสนิทบ้าง ไม่พะวักพะวน ทั้งกับคนที่ตายไปแล้ว และคนที่กำลังมีชีวิตอยู่ซึ่งกำลังจะพยายามฆ่าตัวตาย คุณเคยเห็นโลกไหนบ้านเมืองใดและคนใด ไม่ประสบกับความพลัดพรากจากสิ่งที่รักและพึงใจมาแล้ว ความรักก็เคยรัก รักจนแทบทนไม่ไหว ใจจะขาดในเวลารักนั้นให้ได้ก็มี แต่ก็ยังรอดตัวมาได้ เพราะไม่พยายามจะฆ่าตัวตายเพราะความรักเป็น ผู้ชักชวน แม้ใจจะรักก็ยอมให้มันรักเพราะต้านทานไม่ไหว แต่ไม่พยายามฆ่าตัวเหมือนคุณ จะว่าตำหนิ อาจารย์ก็ยอมรับ เพราะคุณคิดและพยายามในสิ่งที่น่าตำหนิ จะฟินชมไป โลกต้องวินาศ การฆ่าตัวตายไม่มีประโยชน์ นอกจากจะมีโทษซ้ำเติมเข้าอีกเท่านั้น...

ทำลายตนแล้วผลจะเป็นอย่างไร ?

หลวงตา สำหรับคุณ เวลานี้ยังควรแก่การที่จะแก้ไขตัดแปลงสมบัติอันมีค่า คือตัวของเราให้เหมาะสมแก่ตนและหน้าที่การงาน เพื่อเป็นที่อบอุ่นแก่ลูก ๆ หลาน ๆ ตลอดวงศ์คณะญาติ ซึ่งคอยพึ่งอาศัยเราอยู่เป็นจำนวนมาก แม้แขนข้างขวาขาดไป คือคุณผู้ชายของคุณจากไป แต่แขนข้างซ้ายยังมีอยู่ คือคุณยังมีชีวิตดำรงอยู่ ลูก ๆ หลาน ๆ ยังจัดว่ามีที่พึ่งอันอบอุ่นอยู่ ก็พอมีทางหายใจระบายนทุกข้อออกได้บ้าง

หากว่าคุณพยายามฆ่าตัวตายตามสามีไปเสีย ก็เท่ากับทำลายตัวโดยตรง และทำลายลูกหลานวงศ์ให้ไร้ญาติขาดมิตรพลิตที่พึ่งไปด้วย ก็ยังจัดว่าเป็นผู้ทำลายล้างผลาญทั้งของเก่าและของใหม่ ให้ขาดสะบั้นหันเหไกลไปตาม ๆ กัน ต้องจัดว่าคุณสร้างกรรมหนักไว้เพื่อหมู่ชน แล้วผลจะเป็นอย่างไรบ้าง โปรดคิดดูให้ดี...

คัดย่อจากหนังสือ “คำถามคำตอบปัญหาธรรม” โดยท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน

ซานหมาก

โยม หลวงตาครับ ขอซานหมาก

หลวงตาอย่ายุ่ง ๆ ของไม่เป็นประโยชน์ สิ่งใดเป็นประโยชน์เราสอนแล้ว นั้น มาขออะไร ของเศษ ๆ เด่น ๆ ของทิ้ง... ศาสนาพุทธเราเป็นศาสนาที่เลิศ เราคอยแต่จะเอาของปลอม ๆ เข้าไปแทรก

...ซานหมากนี่แหละของปลอม...

เทศน์อย่างนี้ก็เป็นหรือ ??

มีเรื่องขบขันคราวหนึ่งในช่วงที่ท่าน (หลวงตามหาบัว) มีธาตุขันธ์แข็งแรงดีอยู่ และเป็นระยะที่ **ท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์** ยังมีชีวิตอยู่นั้น หากมีเหตุให้ท่านไปแสดงธรรมที่วัดโพธิสมภรณ์ ท่านเจ้าคุณฯ มักจะเดินรอบบริเวณ และประกาศว่า

“...ใครอย่าพูดนะ เราจะฟังเทศน์มหาบัวนะ... เราจะฟังเทศน์มหาบัวนะ... ใครอย่าพูดเป็นอันขาดนะ...”

ในบริเวณนั้นจึงเงียบหมด จากนั้นท่านเจ้าคุณฯ ก็กลับมาประจำที่ และตั้งใจฟังเทศน์แบบกรรมฐาน คือ หลับตาฟังด้วยความเคารพในธรรม โดยไม่ถือตัวว่าเป็นพระอุปัชฌาย์อาจารย์ของท่านมาก่อนแต่อย่างใดเลย มีหน้าซ้ำท่านเจ้าคุณฯ ยังชมเชย

“...บัว เจ้าเทศน์อย่างนี้ก็เป็นหรือ ? บัว ๆ ซ้อยบ่เคยได้ยินเจ้าเทศน์อย่างนี้...”

๐ ท่านเจ้าคุณฯ เป็นพระอุปัชฌาย์ของท่าน และเป็นเจ้าอาวาสวัดโพธิสมภรณ์ จ.อุดรธานี

ลูกศิษย์บ่อย ๆ ด้วยว่า

“...ช่วยพูดตามความจริงนะบัว... เจ้าเทศน์ แหม ! มันถึงใจช่วยเหลือเกิน ว่า ไม้ไอ้ ไม้ไอ้ ไหลไปเลย..

แต่ถ้าหากไม่มีปัญหา เทศน์ช่วยยกให้เจ้านะบัว แต่ถ้ามีปัญหาแล้ว การตอบปัญหาเจ้าเป็นที่หนึ่ง มันถึงใจช่วยเหลือเกินนะบัว..

ตอบรวดเร็วกว่าที่สุด... บ๊ีบเลย ใส่บ๊ีบ ๆ...”

ทราบกันว่าพระอุปัชฌาย์เคยแต่ฟังเทศน์ของท่านแบบกรรมฐานเท่านั้น ไม่คาดคิดมาก่อนเลยว่า ท่านจะเทศน์ธรรมะแบบมีเรื่องขบขันได้ด้วย

คราวหนึ่ง พระอุปัชฌาย์เอาตัวท่านไปเทศน์ที่อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ผู้ฟังโดยมากชอบเล่นบัตร์เล่นเบอร์กัน การเทศน์จึงต้องมีตลกขบขันบ้างตามลักษณะผู้ฟัง ท่านเล่าแบบขบขันให้พระเถรฟัง ดังนี้

“...อะไรก็ไม่ขบขันเหมือนเอาผมไปเทศน์ที่ทำอุเทนนั่นแหละ ผมเคยพูดให้หมู่เพื่อนฟัง ตั้งแต่นั้นมาพอท่านเจอหน้าผมทีไร ท่านจะต้องเอาเรื่องนั้นขึ้นทักทายก่อน เพราะท่านไม่เคยได้ยินผมเทศน์อย่างนั้น เทศน์เริ่มตั้งแต่ต้นจนจบไม่มีอะไร เทศน์ให้ขบให้ขัน พวกนี้หัวเราะกันลั่นตลอดกัณฑ์เลย ท่านเจ้าคุณฯ นี่หัวเราะจนแทบล้มแทบตายจริง ๆ นะ ผมจบเทศน์แล้วเขาก็ขอร้อง

‘ไอ้ย ! อย่าด่วนจบ ๆ’

ก็มันหมดดินระเบิดแล้ว บั้งไฟมันก็ลงเรื่อย ๆ มันก็จบของมัน... ลงมาจากธรรมาสน์แล้ว ท่านเจ้าคุณฯ ยังหัวดีนล้มดินตายอยู่ชั้ พอลงมา ผมกราบพระแล้ว ท่านก็ยังหัวอยู่

‘บัว เจ้าเทศน์อย่างนี้ก็เป็นหรือ ? บัว ๆ ช่วยบ่เคยได้ยินเจ้าเทศน์อย่างนี้’

หัวร่อแทบล้มแทบตาย ตั้งแต่นั้นมาเจอผมทีไร ‘มหาบัวเทศน์อย่างนี้ก็เป็น ๆ’ พวกนี้มันชอบบัตร์ชอบเบอร์เล่นบัตร์เล่นเบอร์ เราก็เทศน์เรื่องบัตร์เรื่องเบอร์เทศน์มีตลกขบขันซี...”

ใครว่า “หลวงตาบัวดู” ?

บางคณะที่เพิ่งมาฟังธรรม ยังไม่เข้าใจถึงอุบายวิธีการสอนของท่าน หลายครั้งท่านสอนอย่างเข้มขันตรงไปตรงมาผู้ฟังจึงมักพูดกันว่าท่านดู วันหนึ่งท่านมีเมตตายกนิทานให้เป็นข้อคิด ดังนี้

...เวลาแสดงธรรมอยู่นี้ ใครเห็นหลวงตาดูไหม ? ถ้ายังสงสัยว่าหลวงตาดูอยู่ หลวงตาบัวจะเล่านิทานย่อ ๆ ให้ฟัง คือผู้หญิงมันใจน้อย แล้วได้สามีมา สามีพูดอะไรก็ว่าแต่สามีดู ว่าแต่สามีดู เพราะผู้ชายมันเสียงดังไซ้ใหม่ละ ผู้หญิงมันเสียงแหลม เวลาฟัวพูดอะไรก็ว่าแต่ฟัวดู ๆ

(สามีคิดว่า) เอ๊ จะทำยังไงนะ เมียเรานี้ พูดยังไงก็ว่าแต่เราดู จะทำยังไงน่าเราจะทำแบบอ่อน ๆ ทีเดียวแหละ ว่าแล้วไปก็กระซิบ แม่หนู วันนี้จะไม่ดูไม่ทำอะไรละนะ วันนี้จะกระซิบกระซาบแล้วนะ

ภรรยา เอาว่ามา

สามี วันนี้จะไป ขอแต่งงานเมียใหม่ได้ไหม ?

ภรรยา ไอ้ย ไม่ได้ ไม่ได้

สามี แม่อีหนู รู้สึกเก่าแก่แล้ว มีแต่ว่าดู ว่าดู คำนี้เป็นคำไม่ดู คำนี้มันวลอ่อนหวาน ว่าจะไปหาเมียใหม่มาจะได้ไหม ?

ภรรยา โอ้ย ไม่ได้ ไม่ได้

สามี จะทำยังไงเนี่ย พุดอ่อนก็ว่าดู พุดแข็งก็ว่าดู พุดอ่อนนุ่มที่สุดเวลานี้ ก็ว่าดู เราจะทำยังไง ?

ภรรยา ก็อย่าไปหาใหม่สิ ของเรายังมีอยู่นี่หนะ

สามี ถ้าอย่างนั้นก็หยุดแล้วนะ ต่อไปนี้ก็จะดูเหมือนเก่านั้นแหละ

ภรรยา ดูก็ดูไปเถอะ ดูไม่หาเมียใหม่ไม่ว่าอะไรละ อย่าไปหาเมียใหม่ก็แล้วกัน...

เปิดกิเลสตัวแอบแฝง

ในบางครั้งท่านจะมีวิธีการสอนที่เปิดเผยตัวกิเลสที่แอบแฝงมากับธรรมให้เห็นอย่างชัด ๆ ดังในกิจนิมนต์ไปแสดงธรรมที่วัดแห่งหนึ่ง

“...โอ้โห เขาเตรียมต้อนรับหลวงตาบัวไว้อย่างหรูหราฟู่ฟ่า พอจะก้าวเข้าสู่โบสถ์ เขาปูเสื่อปูพรมเข้ามาเลย พอเราไปถึงที่นั่น เราก็จับเสื่อจับพรมฟาดเข้าป่าให้เห็นต่อหน้าเลยนะ ปูเป็นแถวเลยนะ พอเราไป เราก็จับนี้ฟาดเข้าป่าจับนี้ฟาดเข้าป่า แล้วก็เดินไปจับนี้ฟาดเข้าป่า ต่อหน้าคนมาก ๆ นะ เพราะมันขวางตาเหลือเกิน กิเลสทำไมมันจึงมีอำนาจมากนัก...

...เขาทำอย่างนั้น เราก็ไม่ตำหนิว่าผิดนะ แต่ให้มีธรรมแทรกบ้างเป็นข้อคิด เพราะฉะนั้น เราจึงจับนี้ฟาดเข้าป่าให้เป็นข้อคิดต่างหากนะ เราไม่ได้ทำประชดอะไร เข้าใจไหม ? มันมีความหมายอยู่ในนั้น ปาเข้าป่า ปาเข้าป่า อะไรหรูหราฟาดเข้าป่าหมดเลย...

ทำให้เป็นข้อคิดเสียบ้าง ความหมายว่าอย่างนั้น มิฉะนั้นจะมีแต่กิเลสปิดหูปิดตา ไม่ให้มองเห็นอะไรยับ ๆ แสบ ๆ เลยกี่เปิดเสียบ้างสิ...”

เหรียญหลวงตา

โยม หลวงตาขา ไม่ทราบหลวงตามีเหรียญแจกหรือเปล่านั้น ?

หลวงตา มี เหรียญเดียว ดูอาเนี่ย... ออกสนามก็เหรียญนี้ ขึ้นเทศน์ก็เหรียญนี้ เหรียญอื่นไม่เห็นมีเหรียญไหนเก่งเอามาแข่งสิ เหรียญไหนเก่งเอามาแข่งเหรียญนี้หนะ ถ้าเก่งก็ไม่ต้องเอาเหรียญ สู้เหรียญนี้ไม่ได้ ว่างั้นเถอะ

โยม ... ????? ...

การ์ตูน “ปู่สอน”

“...เขาออกการ์ตูนวันหนึ่งก็อดคิดไม่ได้ แล้วก็อดที่จะนำมาเล่าให้ลูกศิษย์ลูกหาฟังไม่ได้ เพราะเป็นคดีดี ฟัง! ฟังให้ตื่นขึ้นแล้วการ์ตูน

มันมี... เขาเรียกศาลพระภูมิหรืออะไร แล้วมีต้นไม้ใหญ่แล้วมีศาลพระภูมิ โอ้ย ทำเหมือนจริง ๆ นะ พวกนี้พวกตลกทำได้เหมือนจริง ๆ แล้วก็มีคนคนหนึ่งนั่งพนมมือแต่ แล้วคนหนึ่งไม่ทราบมาจากไหน...นี่บอกมาจากสูง ๆ นั่นแหละ บอกมาจากศาลว่า

“โยมมีความยุ่งยากใจอะไร ?”

“ยุ่งยากใจ... ที่ปฏิบัติตามปู้นั้นแหละ”

“แล้วปู่สอนอย่างไรถึงต้องเป็นความยุ่งยากอย่างนั้นล่ะ ?”

“ปู่สอนให้มีความปรารถนาน้อย” ว่าอย่างนั้น

“แล้วเราไปปรารถนาอย่างไร ? มันถึงได้ลำบากยุ่งยากใจ
เรา”

“ไปมีเมียน้อย” (หัวเราะ)

...นั่นซิ ฟังซิ มันน่าฟังไหมล่ะ มันແລບไปนั้นนะ ไอ้เรื่อง
กิเลสมันเป็นอย่างนั้น เราสอนให้เป็นอย่างนี้ มันແລบไปนั้นบอก
ให้มีความปรารถนาน้อย... ก็คือว่า ถ้าเป็นฆราวาสให้มีผัวเดียวเมีย
เดียวเท่านั้น แต่ที่มันกลับไปเอาเมียน้อยมาอีก ...

ปู่ท่านสอนว่าอย่างไร ท่านสอนให้มีความปรารถนาน้อย
เราโดดไปคว้าเอาเมียน้อยมา

เออ ! กองทุกข์ ให้รู้เสียนั่นกองทุกข์หลักของชาวพุทธเรา
กาเมสุมิจจาคารนี้เป็นข้อบังคับอย่างตายตัวเลย

นี่แหละ ข้อบังคับเพื่อให้เป็นทองแท่งเดียวกันระหว่างสาม
ภรรยาจนกระทั่งถึงลูกเต้าหลานเหลนผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดจะได้รับความ
อบอุ่นจากธรรมข้อนี้...”

นิทาน “คนเลี้ยงม้า”

“ผู้เลี้ยงม้านั้นจะขาเขยก ม้าก็เดินตามหลังคนเลี้ยงไปทุกวัน คนเลี้ยงเดินเขยก ๆ ม้าชาติ ๆ ก็เขยก ๆ
ตาม”

คิดดูม้ามันยังศึกษาเอาได้จากคนขาเขยก อันนี้คนแท้ ๆ ทำไมจะไม่ศึกษาจากพ่อจากแม่ที่เป็น
คนเขยก เข้าใจหรือเปล่า ?...

พ่อแม่ต้องระวังให้มีแบบมีฉบับบ้าง สอนลูกสอนเต้ายังไงกัน ตื่นขึ้นมาตั้งแต่เช้ายันค่ำมีแต่
ทะเลาะให้เด็กฟังเด็กก็ได้ศึกษานั้นแหละ แล้วไปเที่ยวทะเลาะกับหมู่เพื่อน และกลับมาทะเลาะกับพ่อ
แม่ ทะเลาะไปหมดทั้งบ้านเลย เพราะได้ศึกษาวิชาพิบัติจากพ่อจากแม่ ...

...ให้สอนเด็กไว้แต่เล็กแต่น้อยพ่อแม่เข้าวัดเข้าวา พาเป็นคนดี ลูกยอมเป็นคนดี เพราะลูกเต้าที่
เกิดมาจากพ่อจากแม่ คือพ่อแม่เป็นครูเป็นอาจารย์ในหลักธรรมชาติ

เป็นพ่อเป็นแม่แล้วยังไม่แล้ว ยังเป็นบุพพาทจารย์ คือต้องสั่งสอนก่อนอื่นก่อนใครทั้งนั้น คำว่า
สั่งสอนไม่จำเป็นจะต้องให้อาวาทสั่งสอนอย่างเดียว ความเคลื่อนไหวของพ่อแม่ผู้ใกล้เคียงจะเป็นการ
สอนเด็กอยู่ในตัวหมด...”

ด้วยเมตตาธรรมที่ท่านมีต่อคนหลายกลุ่มหลายคณะดังกล่าว ทำให้คำสอนของท่านจึงมีตั้งแต่
ธรรมะที่ลึกซึ้งละเอียดแหลมคม สำหรับผู้มุ่งฝึกฝนจิตตภาวนาเพื่อมุ่งสู่แดนนิพพานโดยเฉพาะ หรือ
แม้แต่ธรรมะสำหรับเด็กที่กำลังศึกษาเล่าเรียน ผู้มีหน้าที่การงานตลอดจนธรรมะสำหรับครอบครัวสังคม
และประเทศชาติ ซึ่งจะได้อรรถกถาหลักธรรมสำคัญ ๆ มาแสดงในหัวข้อต่อ ๆ ไป

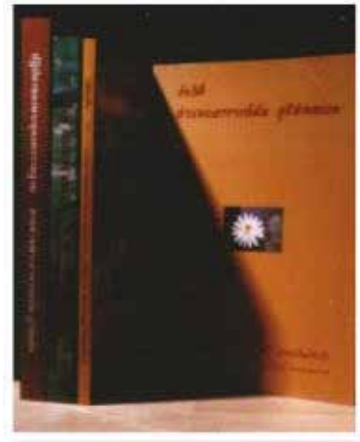
สื่อ... ธรรม

หนังสือ - เทปธรรมะ ไม่ซื้อขาย

หนังสือธรรมะของท่านมีทั้งจากงานเขียนหรือถอดเทปจากการเทศน์อบรมพระและฆราวาส ทั้งในวัด และนอกสถานที่ บางเล่มเป็นการรวบรวมคำตอบปัญหาธรรมจากจดหมายของพระเถระ ฆราวาสทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ท่านเริ่มแจกหนังสือธรรมะมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๑๕ จนกระทั่งปัจจุบันนี้ การจัดพิมพ์แต่ละครั้ง ๆ เป็นจำนวนหลายแสนเล่ม และพิมพ์มาตลอด หากต้องมีการประมาณจำนวนเล่มก็น่าจะหลายล้านเล่มแล้ว เพราะมีผู้ต้องการจำนวนมาก ทั้งมาด้วยตนเองที่วัด ทั้งที่เขียนจดหมายขอจากที่ต่าง ๆ ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกวัน ๆ

หนังสือที่มีผู้สนใจมากที่สุด คือ *หนังสือประวัติท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตโต* และ *ปฏิปทาพระธุดงค์กรรมฐาน* สายท่านอาจารย์มั่น แต่มาในระยะหลังนี้ผู้สนใจอยากทราบชีวิตของหลวงตามีกว้างขึ้นทุกวัน ๆ ขณะที่ท่านเองก็ไม่เคยเล่าชีวประวัติ หรือเขียนชีวิตความเป็นมาของท่านเลย จะมีเรื่องเล่าสั้น ๆ บางตอนจากท่านบ้างก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้นในที่ต่าง ๆ กัน เฉพาะอย่างยิ่งช่วงท้ายของการเทศน์อบรมพระ เช่นว่า ท่านเล่าถึงความพากเพียรในการปฏิบัติธรรมของท่านพอให้เป็นกำลังใจแก่พระเถระ

จ่าย... เพื่อหัวใจโลก

มีคนเป็นจำนวนมากที่หวังเรื่องค่าใช้จ่ายในการแจกหนังสือ และเทป เกรงว่าอาจทำให้ท่านต้องลำบาก ท่านให้เหตุผลในเรื่องนี้ ดังนี้

“...หนังสือของเราไม่มีการซื้อการขาย มีแต่การให้ฟรี ๆ ส่งให้ฟรีด้วย บางคนเขามาถาม เขาคงวิตถึงเรื่องการส่งของเรา เขาถามเฉพาะเรื่องส่ง

‘เรื่องส่งคงจะหมดมากนะหลวงพ่อ ส่งหนังสือนี้’

‘อื้อย อย่ามาถาม’ เรียบอกตรง ๆ เลย

ถ้าเราจะมาวิตกวิจารณ์กับเรื่องการได้การเสียแล้ว เราทำไม่ได้ เราไม่ทำจริง ๆ เราทำไม่ได้จริง ๆ เช่น ค่าส่งน้ำมันก็เป็นแสน ๆ ล้าน ๆ จะว่าไป ค่าส่งหนังสือนี้วันหนึ่ง ๆ ส่งมากขนาดไหน บางวันรถปิ๊กอัพเต็มเลย ส่งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ แล้วส่งไกลส่งไกลขนาดในเมืองไทยไม่ต้องพูดแหละ โน่นเมืองนอกรยังส่งออกไป ทั้งเทปทั้งหนังสือ

เวลานี้เทปดูจะมากกว่าหนังสือด้วยซ้ำ ขอมานี้เป็นเหมือนกับไฟลามทุ่งเลยเชียว ต้องให้พระท่านพักเครื่อง ไม่งั้นพระตาย ไมไหว อัดให้ไม่ทัน เครื่องอัดเทปนี้เราก็กินมาให้ซะ ด้วยความสงสารทั้งนั้นแหละ...”

ผู้รับธรรมะผ่านสื่อ

มีหลายท่านที่ได้อ่านหนังสือธรรมะแล้วเขียนจดหมายกลับมาถึงท่านว่า

“...แต่เดิมนั้นคิดสิ้นหวังแล้วในเรื่อง... มรรคผลนิพพาน และพระพุทธศาสนา เข้าใจว่าเป็นของที่มีแต่เพียงในตำรับตำราเท่านั้น ปัจจุบันนี้คงจะหมดสิ้นไปแล้ว ผู้ทรงมรรคทรงผลก็คงหาไม่ได้แล้ว...”

บางรายก็เคยคิดขนาดว่า

“...ศาสนานี้หมดหวังแล้ว มีแต่ตัวหนังสือ มีแต่ชื่อ ดูพระคุณเณรผู้ปฏิบัติมีแต่เรื่องที่ได้ไม่ได้เลย เป็นที่สลดสังเวชใจมาก...”

ต่อเมื่อได้อ่านหนังสือเล่มนั้น ๆ ไปแล้ว กลับพลิกขึ้นมาเลย เหมือนกับว่าได้เกิดชาติใหม่ นักปฏิบัติธรรมหลายท่านเช่นกันเมื่อได้อ่านหนังสือหรือฟังเทศแล้วเกิดความซาบซึ้งในธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างน่าอัศจรรย์ใจก็มีอยู่ไม่น้อย

จดหมายที่ส่งมาถึงท่านมีเป็นจำนวนมากตลอดมา และเพิ่มขึ้นทุกวัน ๆ ส่วนใหญ่เป็นการทำบุญปกติธรรมดา แต่บางรายก็มีปัญหาทางธรรมตั้งแต่พื้นฐานทั่ว ๆ ไป จนถึงเรื่องจิตตภาวนา ท่านก็ให้ความเมตตาตอบจดหมายสอนสั่งแนะนำเรื่อยมา ขอยกตัวอย่างผู้ได้รับสื่อธรรมประเภทต่าง ๆ มาแสดงบ้าง ดังนี้

หลวงปู่สุวัจน์ สุวโจ วัดป่าเขาน้อย จ.บุรีรัมย์

หลวงปู่สุวัจน์ เป็นลูกศิษย์ท่านอาจารย์มั่นอีกองค์หนึ่ง และท่านยังเป็นศิษย์หลวงปู่ฝั้นที่สกลนครอีกด้วย ท่านเคยจำพรรษาอยู่สหรัฐอเมริกาหลายปีต่อมาจึงได้กลับเมืองไทย

หลวงปู่สุวัจน์ท่านเคยบอกกับลูกหลานพระเณร ทั้งที่วัดป่าบ้านดาด และวัดของท่านเองเสมอ ๆ ว่า ที่ท่านเคารพนับถือหลวงตามหาบัวก็เพราะได้อ่านหนังสือของท่าน เฉพาะอย่างยิ่งในคราวที่หลวงตาแสดงธรรม ณ วัดโคศคาราม

เทศน์ครั้งนั้นมีตอนหนึ่งกล่าวถึงเรื่องราคะตัณหาและวิริยแก้ เมื่อหลวงปู่สุวัจน์อ่านแล้วรู้สึกเผ็ดร้อนถึงใจขึ้นทันที ท่านเล่าว่าพออ่านแล้วมันสะดุดใจบีบ จากนั้นจับเงื่อนได้ทันที ที่นี้จิตก็หมุ่นตัวในธรรมมีแก่ใจที่จะเร่งความพากความเพียรตลอดเวลา ท่านได้กำลังครั้งใหญ่ก็ด้วยเหตุที่ได้อ่านหนังสือในตอนนั้นนั่นเอง...

หลวงปู่สุวัจน์ สุวโจ

หลวงปู่สุวัจน์กล่าวถึงความเจริญของประเทศสหรัฐอเมริกาว่า

“...แต่สำคัญว่า จิตของเราอย่าไปหลงความเจริญของบ้านเมืองของเขา ถ้าไปเอาอันนั้นมาแล้วเสร็จ ธรรมะหายไปหมดเลย แต่จิตใจของคนมันไม่อัศจรรย์เลย แม้แต่เขาจะวิเศษยังไง มันไม่อัศจรรย์เลย

อัศจรรย์แต่พระพุทธเจ้า พระธรรม คือพระองค์สามารถที่จะพันทุกซ์ความสุขจนขนาดเทวดานี้พระองค์ก็ยังเห็นโทษ ขนาดที่นิ่งฉานสงบ ที่เรานั่งสงบมีความสุขพอใจในความสุขอันนั้น แต่พระองค์ก็ยังเห็นโทษ ไม่ติด ขนาดทำลายรูป มีแต่อากาศ มีแต่วิญญาณ แต่พระองค์ก็ยังเห็นทุกซ์เห็นโทษจนพันได้

อันนี้มันอัศจรรย์ ปัญญาเราะมันไปไม่ได้นะ เราต้องอาศัยพระพุทธเจ้า เพราะฉะนั้น การปฏิบัติมันต้องยึดหลักพระองค์ แล้วก็เร่งทำความเพียร เพราะทำแล้วจะต้องรู้

นอกจากพระพุทธเจ้า และครูบาอาจารย์ที่เราใกล้ชิดที่เห็นปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันผมก็ยึดหลวงปู่บ้านตาด เพราะนิสัยชอบทำนมาก การพิจารณาการพลิกแพลงอะไรต่าง ๆ นิสัยเราชอบหลวงปู่บ้านตาดกับหลวงปู่ฝั้นเหมือนกันนะ... เรื่องพลิกแพลงสติปัญญาที่ท่านแนะนำมานะ ผมชอบ...”

จากหนังสือ “ตามรอยธรรม” เรื่อง “อริยมรรค อริยผล” โดย หลวงปู่สุวัจน์ สุวโจ หน้า ๐๐๓
ในคราวเทศน์อบรมพระ เมื่อวันที่ ๐๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ ณ วัดป่าเขาน้อย จ.บุรีรัมย์

นักภวานาชาวกรุง^๐

หลวงตากกล่าวถึงสตรีท่านหนึ่งเธอใช้ชีวิตที่ไม่แตกต่างอะไรจากคนทำงานทางโลกทั่วไป เนื่องจากมีครอบครัวมีบุตรธิดาถึง ๓ คน ยิ่งกว่านั้นยังมีภาระหน้าที่การงานที่จะต้องบริหาร และรับผิดชอบ แต่ด้วยจิตใจที่รัก และเห็นคุณค่าประโยชน์อันใหญ่หลวงของงานด้านจิตตภาวนา เธอจึงพยายามเสียดเวลาเพื่อเดินจงกรม และนั่งสมาธิภาวนาอย่างจริงจัง ฝึกสติอบรมปัญญาไปพร้อม ๆ ควบคู่กับการงานโดยมิยอมให้เสียงงานทางโลกแต่อย่างใด

ยิ่งกว่านั้นยังทำให้ความคิดความอ่านในหน้าที่การงานดีขึ้นแจ่มชัดขึ้นอีกด้วย เพราะเต็มพร้อมด้วยสติสัมปชัญญะความคิดความอ่าน... จึงไม่รู้ว่าความตามอารมณ์หรือตามความพึงชานสายแสงของจิตใจเหมือนในขณะที่ยังควบคุมจิตได้ไม่ดีพอ

เธอปฏิบัติเช่นนี้ อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอมาหลายปีด้วยความพากเพียรกระทั่งเห็นผลแห่งการปฏิบัติพอเป็นแรงจูงใจให้เพียรยิ่ง ๆ ขึ้น ครั้งหนึ่งเธอมีโอกาสดำเนินการสนทนาธรรมกับหลวงตาที่สวนแสงธรรมในคราวท่านลงไปกรุงเทพฯ และได้เล่าผลอัศจรรย์ของจิตที่เกิดจากจิตตภาวนาถวายหลวงตาเป็นที่รื่นเริงในธรรมทั้งอาจารย์และศิษย์

๐ พนักงานสตรี ระดับบริหาร (สายงานวิศวกรรมศาสตร์) รัฐวิสาหกิจ กรุงเทพฯ

กาลผ่านไป เมื่อหลวงตาท่านกลับวัดป่าบ้านตาด อุตรธานีแล้ว ตอนเช้าวันหนึ่งปลายปี พ.ศ. ๒๕๓๔ หลังจ้งหันหลวงตาท่านแสดงธรรมได้ระยะหนึ่ง เนื้อธรรมที่แสดงนั้นได้ไปสัมผัสกับเรื่องที่ท่านได้สนทนากับสตรีท่านนี้ ท่านจึงได้เมตตาเล่าให้ลูกศิษย์ฟังว่า มีพยาน แล้ว ดังคำเทศน์ต่อไปนี้

“...พอพูดอย่างนี้ ก็ไปสัมผัสเรื่อง **หญิงคนหนึ่ง** แก่ภวานาอยู่ตามประสีประสาของแก สุดท้ายเอาจริงเอาจัง... เป็นเข้าจริง ๆ เวลาเป็นเข้าจริงๆ แล้วเห็นโทษของกิเลสนี้ แหม... แก่อย่างนั้นนะ

‘ทำไมมันถึงร้ายแรงเอานักหนาภิเลสนี้ รุนแรงมาก ทั้งสามแดนโลกธาตุภิเลสขยำคน’

ฟังซิ แก่ไม่ได้เรียนนะ แก่ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนทางอรรถทางธรรม ออกจากภาคปฏิบัติล้วน ๆ

‘มองไปที่ไหนดูมีแต่กิเลสขยำหัวสัตว์โลกเต็มบ้านเต็มเมือง ไม่ว่าจะสัตว์เดรัจฉาน ไม่ว่าจะมนุษย์ ไม่ว่าจะชาติชั้นวรรณะใด มีแต่กิเลสขยำเอาใจหัวไม่ขึ้นเลย สลดสังเวช บางทีก็กระซิบบอกเพื่อนฝูงบ้าง บางคนพวกคณิกภิเลสมันก็ไม่พอใจ

สุดท้ายจะทำภวานาก็ต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ ไปทำอยู่ตามป่าตามอะไร เพราะทำงานอยู่ตลอดเวลา สติไม่ได้เฟลตลอดเวลา มันเป็นเองของมัน’

คำพูดอย่างนี้ไม่เป็นจริงเอามาพูดได้หรือ ต้องออกมาจากภาคปฏิบัติรู้จริงเห็นจริง

‘สตินี้ดี ดีจริง ๆ ไม่ใช่ธรรมดา ไม่หวั่นไหว ไม่ว่าจะทำการทำงานอะไร สติจ่อ แล้วทำงานก็ทำไปตามเรื่อง ทำงานทางโลกก็ทำ ภายในก็ทำ หมุนตัว’

นั่นเห็นไหม ได้ยินแต่หลวงตาบ่าวว่า หมุนตัว ๆ นี้ มีพยานแล้วนะ

เพื่อนฝูงเขาสงสาร พอทราบที่เราไป เพราะแกอยากพบครูบาอาจารย์อยากพบเราแกก็อยากพบ พอดีแกก็มาจริงๆ คนมากมาย ก็ใส่เปรี้ยงเลย นั่นละ ขึ้นเวทีแชมเปียนแล้วไม่ใช่เวทีธรรมดา ชัดกันใหญ่เลย แกก็ออกมาอย่างกระจำงเลยนะเปรี้ยง ๆ ๆ นั่นละ ความรู้ความเห็นที่เป็นขึ้นจากจิตใจไม่สะทกสะท้านนะ แกก็ใส่มาเปรี้ยง ๆ ทางนี้ก็ใส่กันเลย

‘ก็ทำก้าก้าขาวไปอย่างนั้นละ แต่จิตมันดูดีดีมอยากทำตลอดไป แต่ที่นี้ก็ไม่ทราบว่าจะคิดหรือถูกประการใด’

บอกแก่ว่า ‘ถูกแล้ว เข้า เอาเลยนะรวมตัวแล้ว ทีนี้ฟาดลงไป ถลุมันตรงนั้น ๆ ซี่แจงเป็นระยะ ๆ เข้าไป’

แกก็พอใจเอาอย่างมาก ‘ทีนี้เป็นที่ตายใจแล้ว’

เราว่า ‘ตายใจนะถูกต้องแล้ว ที่ปฏิบัติมานี้ถูกต้องแล้ว’

แกนั่งภวานาได้ถึง ๑๓ ชั่วโมงก็มี ๙ ชั่วโมง ๑๐ ชั่วโมง ๑๓ ชั่วโมง ก็มีพิจารณาทุกขเวทนา ทุกขเวทนาเป็นของจริง

ทุกส่วน เป็นของจริงแล้วไม่มีกระทบกระเทือนกันเลย จะนั่งตั้งกับตั้งกลับก็ได้อย่าว่าแต่เพียง ๑๒ - ๑๓ ชั่วโมงเลย ลูกออกมาเฉย ๆ นี่แหละ จะนั่งตั้งกับตั้งกลับก็ได้

‘ไม่มีอะไรที่จะเข้ามากระทบกระเทือนจิตใจได้เลย เมื่อต่างอันต่างจริงแล้ว ไม่คละเคล้ากัน’

นั่นฟังซิแก่พูด พูดอาจหาญเสียด้วยนะ เราก็รื่นเริงเห็นผลของการปฏิบัติธรรม นี่ละ ธรรมของพระพุทธเจ้าพอปรากฏขึ้นในใจ

‘เห็นโทษของกิเลสเห็นจริง ๆ เห็นจนสลดสังเวช มองไปไหน ๆ พิจารณาไปไหน แหม มีแต่กิเลสอย่างเดียวครอบงำสัตว์โลกให้ดิ้นล้มดิ้นตายกันอยู่ ไม่ว่าจะชาติชั้นวรรณะใด แล้วโลกก็ไม่รู้ด้วยนะ

“...ภิเลสเป็นโทษแก่โลก
ขนาดไหน เวลาเข้าถึง
ตัวมันจริง ๆ แล้ว
จนสลดไสล...”

นำสงสารอันหนึ่ง' แก่ว่า

'โลกก็ไม่วัดด้วยนะ มันขี้ข้าย่านจะตายก็ยังดิ้นเพลिनกันอยู่' คนมากนะวันนั้น
วันที่แกมาหา เพราะไม่มีเวลาที่จะพูดโดยเฉพาะ

'ไม่ต้องเฉพาะ ฟาดเลย' เราว่าอย่างนี้แหละ แกเห็นโทษของกิเลสจริง ๆ เราไม่ตายให้กิเลสตาย
มีสองอย่าง ชั้นนี้ชั้นเห็นโทษของกิเลสเห็นเต็มหัวใจ เห็นคุณค่าของธรรมก็เห็นเต็มหัวใจ ทั้งสองอย่างนี้
บรรจู้เข้าสู่ใจแล้วเอาชีวิตเข้าแลกเลย ไม่มีความสะทสะท้านเรื่องกับความตายหมุนตัว ๆ

นี่ละคนหนึ่งจะไปได้ ไม่นานละแน่แล้ว เป็นผู้หญิงนะ มีลูก ๓ คน แกก็เคยส่งปัจจัยมาวัดนี้
ประจำเดือน แกเล่าให้ฟัง คนฟังนี้ โห อ้าปากไม่จับแหละ ลืมตาหลับไม่ลงเพราะชั้นตามหลักธรรมชาติ
นี้ หมุนตัว ๆ แกพูดเบรียง ๆ เอ้า เปิด ๆ ให้หมด เราว่าอย่างนั้นนะ เราก็อหิวอยากฟังนี่นะ มันมีแต่
พูดคนเดียว เป็นบ่าวอยู่พูดตลอดเวลา เพราะไม่มีใครรู้ใครเห็นด้วยเหมือนบ่าวพูดคนเดียว เดี่ยวเขาจะ
หาว่าเราเป็นบ้า พอดีได้ผู้หญิงคนนี้เป็นพยาน

'เอ้าพูด ๆ เลย เอาให้เต็มทีนะ'

เราอยากฟังเหลือเกินธรรมะประเภทนี้ พูดอย่างนี้แหละว่า 'ไม่เคยได้ฟัง เพิ่งจะมาได้ฟังนี้
แหละ เอ้า เปิดเลย' พอแกเปิดแล้วตรงไหนเป็นจุดที่ควรจะแนะนำ ก็แนะนำ ๆ ไม่ใช่แนะนำธรรมดานะ ดี
เบรียง ๆ ลงไปเลย

'เอาจุดนี้ ๆ เอ้า ๆ'

นี่ละจวนจะไป ไม่อยู่แล้ว เป็นธรรมชาติแล้ว เป็นอัตโนมัติแล้วหมุนเรื่อยจิตเข้าถึงชั้นนี้แล้ว
หมุนเรื่อย เห็นโทษของกิเลสเห็นจนจะสลบสลไล กิเลสเป็นโทษแก่โลกขนาดไหน เวลาเข้าถึงตัวมันจริง ๆ
แล้วจนสลบสลไล โทษของมันทำให้เจ็บให้แสบให้เซ็ดให้หลาบให้กลัว จนไม่รู้จักเป็นจักตาย หลบกิเลสหนี
กิเลส ตายก็ตาย ให้ได้พ้นจากกิเลสก็แล้วกัน ให้พ้น ๆ มันก็บิณฑลชะ

พระพุทธรเจ้าสอนเล่นเมื่อไร พวกเราไม่เห็นมันซี จึงได้ว่ากิเลสแหลมคมมากมาย แกพูด แกก็
เปิดเต็มที่เหมือนกันแกพูดด้วยความตื่นเต้น และแกก็ไม่มีผู้ใดที่จะตอบรับแกอย่างนั้น เราก็ตอบรับเต็ม
ภูมิเลย เพราะหิวกระหายอยากฟังมานาน

ธรรมะประเภทนี้มีแต่ประเภทความจำ จำได้ก็มาบ้ำน้ำลายกันเหมือนนกขุนทอง แก้วเจ้าชา ๆ
เรียนจบพระไตรปิฎก กิเลสตัวเดียวหนึ่งไม่ถลอกเลย เห็นแต่อย่างนั้นเต็มบ้านเต็มเมือง

นี่แกเอาจริงเอาจังแน่แล้ว... คนนี้ไม่นานด้วยนะ เมื่อมีผู้แนะนำจุดสำคัญนี้แล้วมันจะพุ่ง ไม่ลุ่ม
ไม่คล้ำเมื่อมีผู้แนะนำความที่ดำเนินมาแล้วก็ว่าถูกต้องแล้วก็หายห่วง จุดไหนที่กำลังดำเนินก็ชี้ออกทางนี้ก็
พุ่ง ๆ เลย

เป็นเรื่องอัศจรรย์เหมือนกันนะคนไม่เคยกับศาสนาเวลามาปฏิบัติมันเป็นขึ้น นี่ละความรู้จาก
ภาคปฏิบัติกระจายอย่างนี้เอง ความรู้ในหนังสือที่ท่านจดจาริกมาในตำรับตำราในพระไตรปิฎกพอ
ประมาณเท่านั้นนะ ไม่ได้ซอกแซกซิกแซกกระจายไปทุกแห่งทุกหนเหมือนภาคปฏิบัติ... เรียกว่าทั่ว
ท้องฟ้ามหาสมุทรเลย..."

นับแต่เหตุการณ์ครั้งนั้นเป็นต้นมา สตรีท่านนี้ยังไม่มีโอกาสเข้ากราบหลวงตาอีกเลย จนกระทั่ง
ต้นเดือนเมษายน ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ณ สวนแสงธรรม ถนนพุทธมณฑล สาย ๓ กรุงเทพมหานคร จึงได้
เข้ากราบหลวงตาและสนทนาธรรมอีกครั้งหนึ่งใช้เวลาสนทนาเล็กน้อย ดังนี้

หลวงตา เวลาที่พิจารณาอะไรอยู่ ?

สตรีนักภาวนา การปฏิบัติของลูกอาจจะไม่ได้ถูกร่องรอยที่หลวงตาสอนให้พิจารณานะเจ้าคะ เพราะว่าการศึกษาจิต ใช้วิธีนี้อย่างเดียวเจ้าคะ ตามรักษาจิตนี้ ลูกไม่ต้องกลับมาพิจารณาเลย ทุกขณะนี้พอลูกไล่ไปเรื่อย ๆ เอาให้อยู่กับปัจจุบันธรรมดา ๆ เลย อยู่กับจิตว่าง อยู่กับปัจจุบัน ธรรมก็จะเห็นความเกิดดับของสัญญา ความเกิดดับของสิ่งที่รู้ทั้งหมด รู้แล้วดับ ถ้ารู้แล้วไม่หลง รู้แล้วดับหมด

พอทำอย่างนี้ไปเรื่อย ๆ มันก็ชัดขึ้นมาว่า มันไม่ใช่ตัวตน มันเป็นสิ่งซึ่งไม่ใช่ตัวตนใด ๆ ทั้งสิ้น มันเป็นธรรมชาติที่เกิดดับ เกิดดับเท่านั้นเอง เท่านั้น หลังจากช่วงนั้นแล้วก็เลิกถูกตำ เลิกถูกจิตตำอีกต่อไป

หลวงตา มันตั้มยังงัย ?

สตรีนักภาวนา ถ้าเมื่อก่อนนี่การที่จะระมัดระวังเฝ้ารักษาจิตนี้ ต้องสติตามดูตามรู้ กิเลสถึงจะไม่เกิดนะเจ้าคะ แต่ถ้ามีสติสัมปชัญญะแล้วรู้เท่าทันสัญญา สติตั้งมันไม่หลงอารมณ์ ทุกอย่างดับหมด ดับหมด เพราะอย่างนั้นถ้าครั้งไหนเกิดเพลิน เผลอไป แล้วหลงอารมณ์ ไปคว้าอารมณ์ก็ปล่อยได้เลย เพราะว่ารู้ว่ามันงังไปแล้ว

เพราะฉะนั้นลูกกราบรายงานหลวงตาว่า การรักษาจิตของลูกนี้มิได้พิจารณาเลยเจ้าคะ แต่การรู้ที่เห็นขึ้นเป็นขึ้นในขณะที่อยู่กับปัจจุบันธรรมดาตลอดเวลา แล้วทุก ๆ วันนี่สิ่งที่ปฏิบัติอยู่ของลูกนี้ แม้แต่ฟังหลวงตา แม้จะอยู่ในหมู่ผู้คน ลูกเหมือนกับมีตาอีกตาหนึ่งเห็นจิตตลอดเวลา เฝ้าดูจิตตลอดเวลาตั้งแต่ลืมตาจนเข้านอน

ฉะนั้น การภาวนาของลูกนี้ ความเพลินเพลินในการทำงานมีบ้างที่จิตส่งออก แต่นอกนั้นแล้วจิตจะอยู่รักษาข้างในหมด จะไม่ออกไปแฟนฟาน เพราะรู้ดี รู้เช่นเห็นชาติหมดว่ามันออกไปมันเอามาแต่อะไร แล้วเช็ดหลาบเปื้อนหาย เจ้าคะ เพราะฉะนั้นวันทั้งวันจะมีสติตามรักษาจิตโดยไม่ต้องมีใครมาบอกเลย

หลวงตา เข้าใจ เอาอยู่จุดนั้นละนะ เราจะไม่เร่งไม่บอกระไรละ ให้เอาปัจจุบันนี้เป็นหลักนะ เร่งก็เร่งอยู่ในปัจจุบัน ไม่เร่งก็อยู่ในปัจจุบันไม่นอกปัจจุบันแล้วไม่ผิด เข้าใจไหม ให้อยู่ในปัจจุบัน จิตในลักษณะในธรรมชาตินี้เป็นยังงั้น

คุณก็มีครอบครัวเหย้าเรือน มีงานมีการอยู่ จึงไม่ค่อยเร่งให้ ปล่อยให้เจ้าของเร่งเจ้าของเอง เข้าใจ ? ถ้าเป็นนักบวชนักปฏิบัติแล้วไล่ตีหลงทิศไปเลย มันเป็นขั้นเป็นตอน

สตรีนักภาวนา แต่จิตที่ดูเหมือนไม่เร่ง แต่มันก็ไม่ยอมปล่อยนะ

หลวงตา เราเข้าใจ พุดอย่างนี้เข้าใจทันทีทันทีเลย ยังบอกให้ไปตามหลัก

ธรรมชาติปัจจุบัน ๆ อย่างนั้นละ มันไม่มีอะไรละ มันอยู่กับปัจจุบันนั้นหมดเลย พอเรียนจบปัจจุบันแล้วละ ไม่ต้องถามแล้ว ปัญหาอะไรไม่มีละ ทีนี้เอาละ ดูปัจจุบันของเจ้าของเป็นยังไง เท่านั้นละ

สตรีนักภาวนา ถ้ามีคนถามว่าลูกจะถามอะไรหลวงตา ลูกก็ไม่ว่าจะถามอะไร เพราะว่าลูกเฝ้าแต่ปัจจุบันตลอดเวลา ถ้าอยู่กับปัจจุบันเมื่อไหร่ เกิดดับก็มาตลอดสาย เจ้าค่ะ

หลวงตา ก็ยังงั้นแล้ว นี่ก็ไม่ถามอะไร เพราะงั้นจึงว่าปัจจุบันนี้พิจารณาอย่างไร เท่านั้นเอง แน่ ก็เข้าปัจจุบันแล้วใช้ไหมละ ถามตรงนั้นแหละ ตรงปัจจุบัน สำคัญมาก นี่มันลงปัจจุบันแล้ว

สตรีนักภาวนา เมื่อก่อนลูกตื่นตี ๓ นะเจ้าคะ รู้สึกว่าเวลามันน้อยไป เดียวนี้ลูกขยับมาเป็นตี ๒ ครึ่งทุกวันเจ้าค่ะ ลูกเดินจงกรมทุกวัน ลูกจะอยู่กับปัจจุบันเจ้าค่ะ อยู่กับปัจจุบัน เพราะฉะนั้น มันไม่มีความกลัวตายไม่มีความกลัวอะไรเลย เพราะรู้ว่าทุก ๆ ขณะจิตถ้าตายลงในขณะใดนี่ มันอยู่พื๊บเลยเจ้าค่ะ มันไม่มีสิทธิ์เลยที่จะหลุดไปไหนเจ้าค่ะ

(การสนทนาธรรมจบลงเพียงเท่านี้)

นักภวานาชาวจีนทวี

นักภวานากลุ่มนี้รับสื่อธรรมะ โดยเขียนจดหมายกราบเรียนถามปัญหาข้อข้องใจเรื่องภวานาจาก หลวงตาเสมอ ๆ และท่านเองก็เมตตาให้การอบรมทางจดหมายอย่างต่อเนื่องตลอดมา เฉพาะที่รวบรวม ได้ตั้งแต่วันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ จนกระทั่ง ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๙ มีจำนวนถึง ๕๗ ฉบับ ส่วนมากท่านตอบที่วัดป่าบ้านตาด มีนอกเหนือนั้นบ้างเป็นบางครั้งที่ท่านลงไปธุระที่กรุงเทพฯ หัว จดหมายจึงเป็นที่วัดบวรนิเวศวิหาร และวัดเทพศิรินทราวาส

หลวงตาตอบ... (ฉบับที่ ๓๙)

วัดป่าบ้านตาด อุดรฯ

๖ กันยายน ๒๕๐๕

การภวานาจะดีหรือไม่ดี ละเอียดหรือไม่ละเอียด จงถือเป็นกิจจำเป็นประจำ อิริยาบถและประจำวัน เราเป็นศิษย์พระตถาคต บุกหน้าเรื่อยไป ไม่ต้องถอยหลัง

ความตายไม่เคยไว้หน้าคน และถอยหลังให้ผู้ใดได้เยาะเย้ยเขา จงตั้งหน้ารับ ความตายด้วยความเพียรของเรา จะมีชัยชนะไปเป็นลำดับ ทางอื่นไม่มีทำจะสู้ความตาย ได้ ใครก็ใครเถอะ ถ้าเว้นความดีแล้ว ต้องหมอบกราบต่อเขาแน่

โลก เราทุกคนได้เคยผ่านมาแล้ว ความสุขทุกข์ในทางโลกใครโกหกกันไม่ได้ เพราะใครก็มีเครื่องรับ (อายตนะ) เหมือนกัน และสุขทุกข์จะต้องผ่านอายตนะด้วยกันรู้ ด้วยกัน เห็นสุขทุกข์ด้วยกัน ที่สุดของสุขทุกข์ก็แค่ตายเท่านั้น ไม่มีใครสามารถเลยไปได้

ถ้าผู้มีบุญอันได้สร้างไว้แล้ว ผู้นั้นแลจะมีโอกาส ได้เห็นสุขแลทุกข์เยี่ยมกว่าโลก เขาเป็นชั้น ๆ ขึ้นไป จนสามารถข้ามแดนแห่งทุกข์ถึงบรมสุขคือพระนิพพานได้แน่

ฉะนั้น ท่าน ศิล ภวานา จึงเป็นทางข้ามแดนแห่งทุกข์ได้โดยสวัสดิ ขอได้พากันอุทิศสาหะพยายามตามรอยพระพุทธเจ้าเสด็จไป จะเห็นแดนแห่งความอัศจรรย์ในวัน หนึ่งแน่ เอวี่.

บัว

จดหมายทุกฉบับพิมพ์ไว้ในหนังสือ “ธรรมคู่แข่งขัน” หรือหนังสือ “ธรรมะในลิขิต”

ขรวาาสหญิงผู้มีโรคร้าย

ขรวาาสหญิงผู้นี้มีอายุ ๓๔ ปี มีบุตรหญิง ๒ คน คนโตอายุ ๑๓ ปี คนเล็กอายุ ๙ ปี ได้เคยมากราบนมัสการหลวงตาที่วัดป่าบ้านตาดหลายครั้ง และเธอได้เขียนจดหมายมากราบเรียนปรึกษาหาหลักใจ เพื่อให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติธรรมท่ามกลางการถูกรุมเร้าอย่างหนักด้วยโรคร้าย ดังนี้

จดหมาย

ลูกได้เคยมากราบนมัสการฟังธรรมจากท่านอาจารย์ และเมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๒๖ อันเป็นวันเปิดตึก “รวมเมตตาตามหาคุณ” โรงพยาบาลอุดรฯ ก็ได้มาร่วมในพิธี ลูกดีใจมากที่สุดที่ได้มีโอกาสโดยสรวนการสร้างกุศลกับหลวงตาที่ลูกกราบเคารพนับไว้เป็นครูอาจารย์ด้วยดวงใจแท้จริง มาบัดนี้ลูกได้รับทุกขเวทนาจากโรคชนิดหนึ่ง... ซึ่งเป็นโรคที่ค่อนข้างจะร้าย คือ ภาษาแพทย์เรียกว่า โรคเลือด (เม็ดเลือดขาวมีจำนวนน้อยลง)... ต่อมาในวันที่...นี้เองก็มีอาการผิดปกติ คือ มีเลือดออกทางช่องจมูกโดยผิดปกติ คือ ออกวันหนึ่งหลายหนและหยุดยาก จึงต้องไปพบแพทย์ทางเลือด เจาะตรวจนับเม็ดเลือดดูปรากฏว่า เม็ดเลือดขาวลดลงผิดปกติ... ขณะนี้มีอาการเหนื่อย หอบเพลียราวกับคนแก่อายุ ๘๐ ปี จะเดิน จะยืน จะทำอะไร แม้แต่จะพูดก็เหนื่อย

ลูกคิดถึงท่าน และธรรมเป็นที่สุด ได้อาศัยหนังสือ “แว่นดวงใจ” กับ “ธรรมชุดเตรียมพร้อม” เป็นหลักยึดในใจขณะนี้ เพราะได้ทราบอยู่ตลอดเวลาว่า คนเราไม่พ้นตาย แต่ก็ไม่มีการอยากตาย ลูกเอารูปหลวงตา... ไว้บูชา พร้อมกับทำสมาธิภาวนาอบรมจิตให้สงบอยู่ขณะนี้...

ลูกอยากกราบเรียนหลวงตาให้ทราบทุกอย่างว่าในหัวใจนี้คิดอะไร ปรารถนาอะไร ลาภ ยศ เงินทอง สรรเสริญ ไม่อาจช่วยใจให้สงบได้ ดังที่ท่านพร่ำสอนจริงแท้แน่นอน เหลือเกิน ถ้าขณะนี้ลูกไม่ได้พบพระ ไม่ได้คติธรรมจากท่าน...

แน่นอน การป่วยเจ็บครั้งนี้ ย่อมนำมาซึ่งความวุ่นวายโศกเศร้า และทุกข์ทรมานอาการที่ลูกเป็นนี้ วงการแพทย์ไม่อาจให้ยาใดบำบัดได้ ลูกได้ธรรมโอสถเท่านั้นมาช่วยบำบัด

ขณะที่เขียนจดหมายนี้ อาการที่ทราบว่ายาลงก็คือ เหนื่อย หายใจขัด อึดอัดในร่างกาย เพลีย ต่อเมื่อได้ทำสมาธิภาวนา พุทโธ ทั้งเวลาอนพักแล้ว จะพอมีกำลังบ้าง คิดถึงธรรมจากปากท่านอาจารย์เทศน์ให้ฟังเหลือเกิน ใครได้ยินได้ฟังอีก การเดินทางไกล ๆ เป็นอุปสรรคต่อสังฆารขณะนี้มาก ถ้ามาได้ จะพยายามมาหาธรรมเพื่อบำรุงใจให้เข้มแข็งสู้กับมรณภัยให้ได้...

ยามป่วยนี้ลูกเห็นคุณค่าของโรงพยาบาลยิ่ง คนจนป่วยมันแยกว่าคนมีป่วยแน่นอน คนมีก็มีสถานบำบัดทันสมัย หมอดี ยาดี แต่โรคสมัยใหม่ก็เร็วจนตามไม่ทัน ดังที่ลูกกำลังประสบอยู่ แม้มีสมบัติล้านพาก็มีอาจจะนำพายุ หรือหมอใดมารักษาใช้หนัก ๆ ให้หาย หรือให้คนรอดตายได้

ขอกราบเท้าท่านอาจารย์ที่ลูกเคารพสูงยิ่งมาด้วยดวงใจระลึกในธรรม และระลึกใน สังฆัง สรณัง คัจฉามิ ตลอดมาและตลอดไปตราบเท่าชีวิต

(ต่อ)

จดหมายจากฆราวาสหญิงผู้มีโรคร้าย (ต่อ)

ลูกพยายามตัดห่วง คือ บุตร และพ่อบ้าน หากแต่เจ้าความสงสารมันคอย
ต้อยอยู่เสมอ การป่วยครั้งนี้ ถ้าไม่อาจะหยุดการลดลงของเม็ดเลือดขาวได้ ก็หมดทาง
รักษา... ขอเมตตาจากท่านช่วยแนะนำให้ลูกได้ลดสงสารกับความหวังลงให้หมดด้วยเถิด
...พระคุณเจ้าขอพึ่งธรรมของพระบรมศาสดาเพียงทางเดียว... จะอบรมจิตให้สงบได้
ขอกราบแทนมัสการท่านอาจารย์ด้วยความเคารพสุดดวงจิตดวงใจ

ป.ล. ขอท่านอาจารย์โปรดรักษาสุขภาพท่านด้วยเจ้าค่ะ

คำตอบของหลวงตา

จ.ม. ทราบแล้วด้วยความสงสารมาก กรุณายึดธรรมเป็นเส้นชีวิตทั้งเป็นทั้งตาย
อย่ายึดสังขารเป็นเส้นชีวิต หวังพึ่งเขาถ่ายเดียวโดยไม่มีคติธรรมเข้าแทรก ผู้ยังปกติกับ
ผู้ที่เจ็บป่วยก็คือผู้จะเจ็บป่วยและตายด้วยกันทั้งโลก เป็นเพียงก่อนและหลังกันบ้าง
เท่านั้น

จงนำปัญญาออกทางเป็นตาข่ายรอบสังขารไว้เสียแต่บัดนี้ แม้ถึงคราว จิตที่มี
ปัญญาย่อมไม่มัวกอดสังขารที่กำลังจะพังอยู่แล้วเป็นแน่ จะรักษาตัวได้ด้วยความแคล้ว
คลาดปลอดภัย ธรรมะในหนังสือทุกเล่มบอกความจริงล้วน ๆ ไว้แล้ว กรุณาอ่านตรอง
และย้อนดูจิตดวงไม่เคยตายนี้ว่า ยังกลัวตายกับสังขารอันเป็นสิ่งแตก - ตายอยู่อย่าง
ไม่มองดูธรรมบ้างหรืออย่างไร

ใจไม่เคยตาย ธรรมไม่เคยตาย เป็นคู่เคียงกัน แต่สังขารแล้ว แตก - ตายทั้งสิ้น
กรุณาพิจารณาแยกจิตดวงไม่ตายออก อย่าให้กอดกองเพลิง คือ สังขารร่างกายที่กำลัง
ก้าวหน้าหาความตายอยู่ทุกนาทีเดือนปี กรุณาทำใจให้สงบด้วยธรรมบทใดบาทใดก็ได้
ใจเรามีได้ป่วยไข้กับสังขารร่างกาย แต่อย่าคิดว่าเอาสังขารมาเป็นใจ ใจเป็นสังขาร จะ
แพศเผาใจให้วุ่นวายไปตาม

จับให้มั่นในคำว่า ใจไม่เคยตาย ใจไม่มีป่าช้าเหมือนร่างกาย ใจเป็นอมตะโดย
หลักธรรมชาติแม้ยังมีกิเลสอยู่ เป็นแต่ท่องเที่ยวในภพต่าง ๆ เท่านั้น ใจเป็นสมบัติของ
เราแท้ จงรักษาใจให้สงบเย็นอยู่โดยลำพังในท่ามกลางชั้นที่ กำลังถูกไฟไหม้อยู่ขณะนี้
เอาละ เหนื่อยชั้นนี้แล้ว ขอให้ท่านได้ชัชชนะมารในชั้นนี้

จากความเมตตาที่ท่านแสดงธรรมให้แก่ผู้ป่วยที่ต้องการการเยียวยาทางด้านจิตใจ และเป็น
ธรรมโอสธ ให้รู้จักพิจารณาทุกขเวทนาที่เกิดจากโรคร้ายไข้เจ็บ ทำให้สามารถรวมเล่มอยู่ในหนังสือ
“ธรรมชุดเตรียมพร้อม” ซึ่งเนื้อหาเหมาะกับปฏิบัติธรรมจริงจัง ผู้ปฏิบัติสูงขึ้น ๆ ผู้ต้องการต่อสู้กับ
ทุกขเวทนาจากโรคร้ายไข้เจ็บ หรือผู้ต้องการฝึกจิตเพื่อเตรียมสู้และเตรียมรับมรณภัย

๑๗

ประสบการณ์จากพระธุดงค์

หลวงตาเล่าเรื่องจากประสบการณ์

หลังเสร็จสิ้นภัตตาหารเช้า หลวงตาจะแสดงธรรมหลายแบบหลายฉบับตามเหตุผล หรือเรื่องที่เข้ามาสัมผัส ผู้ฟังธรรมประจำวันส่วนใหญ่จะเป็นนักปฏิบัติธรรม หรือมาจากในเมือง การเทศนาของท่านจึงเป็นแบบกันเองระหว่างอาจารย์กับลูกศิษย์ลูกหา จึงมีทั้งเรื่องจิตตภาวนาล้วน ๆ เรื่องจากประสบการณ์ การปฏิบัติธรรมของท่านเองในช่วงชีวิตต่าง ๆ กัน หรือเรื่องเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยที่เป็นคติเตือนใจ

ชีวิตการออกธุดงค์กรรมฐานของครูบาอาจารย์แต่ละองค์แต่ละท่านนั้นทำให้ท่านได้มีโอกาสสัมผัสสัมผัสกับเรื่องต่าง ๆ มากมาย ทั้งเรื่องความอัศจรรย์ของจิต ทั้งเรื่องที่พบเห็นขณะท่องเที่ยวอยู่ในป่าเขาลำเนาไพร เรื่องสิ่งสสารสัตว์ชนิดต่าง ๆ เรื่องคนป่าคนเมือง หลากหลายท้องถิ่น ฯลฯ

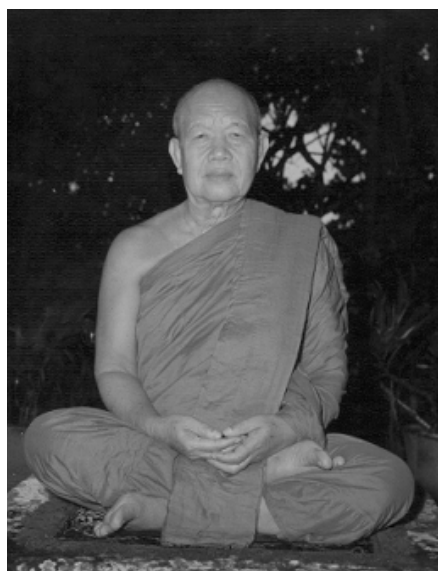
ประสบการณ์หลายต่อหลายเรื่องจึงเป็นสิ่งที่บรรดาเรา ๆ ท่าน ๆ อาจไม่รู้ไม่เห็นมาก่อนเลย เพราะไม่มีโอกาสที่จะใช้ชีวิตผจญภัยหรือโยกย้ายไปมาในถิ่นต่าง ๆ เหมือนกับท่าน และบ่อยครั้งเมื่อครูบาอาจารย์เหล่านี้ท่านมีโอกาสได้พบปะกัน เรื่องราวต่าง ๆ เหล่านั้นจึงถูกถ่ายทอดแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน หลวงตาท่านก็เคยนำประสบการณ์หลายเรื่องที่ได้รู้ได้เห็นหรือได้ฟังมาเล่าถ่ายทอดแก่ลูกหลานซึ่งล้วนเป็นข้อคิดคติเตือนใจเป็นอย่างดีได้คัดมาแสดงบ้าง ดังนี้

ท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตตฺถ์หลวงปู่ฝั้น

ท่านอาจารย์ฝั้น อจาโร แห่งวัดป่าอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร ศิษย์ท่านอาจารย์มั่นองค์สำคัญองค์หนึ่งเคยเล่าให้หลวงตาฟังเมื่อหลายสิบปีก่อน ท่านจึงนำมาถ่ายทอดให้ลูกศิษย์ลูกหาได้ฟัง ดังนี้

“...ท่านอาจารย์ฝั้นออกจากโคราชนี้ไปหาหลวงปู่มั่นที่เชียงใหม่ ท่านอาจารย์มั่นอุตสาห์ออกมาต้อนรับเลยนะ เห็นไหมแก่งไหม ที่วัดเจติยหลวง ท่านรู้ภายในข้างในนี้ ท่านอุตสาห์ออกมาเมื่อท่านอาจารย์ฝั้นไปถึงนั้น

“...ศาสนาอัศจรรย์
ที่ไหน ? ทือ ?...
มรรคผลนิพพานอยู่ที่ไหน ?
ทือ ?...เห็นหรือยัง ?
...ผมดูท่านทั้งคืนนะ
เมื่อคืนนี้...”

หลวงปู่ฝั้น อจาโร

วันหนึ่งหรือ... ตอนเช้าวันที่สองตอนสาย ๆ ท่านอาจารย์ฝันเห็นท่านอาจารย์มั่นมาหาหน้ากุฏิ นั้นเลย พอมองเห็นก็คิดอยู่ในใจ

‘โอย ท่านอาจารย์มั่นนี่’ จึงรีบโดดลงจากกุฏิเลย ท่านเดินกึกกัก กึกกักมา

‘โई ครูอาจารย์มายังไง ? ยังไง ?’

‘ก็มารับท่านนั่นแหละ’

นั่น เห็นไหม บอกว่า ‘มารับท่าน’ แล้วก็ไปเลยเชียว นั่น ท่านทราบไว้แล้วเก่งไหม บอกว่า ‘ก็มารับท่านนั่นแหละ’

พอไปอยู่กับท่านอาจารย์มั่นแล้วท่านก็พูดถึงเรื่องสถานที่นั่นตืออย่างนั้น ที่นี้ตืออย่างนี้ ทางท่านอาจารย์ฝันก็เลยคิดอยากไปอยู่ที่นั่นที่นี้ แต่ในตอนนั้นท่านอาจารย์มั่นไม่เห็นอะไรสมควรยิ่งกว่าอยู่กับท่านในขณะนั้น สมกับเหตุผลที่ท่านมารับเอง

ตอนกลางคืน ท่านอาจารย์ฝันก็คิดถึงเรื่องที่จะไปที่นั่นที่นี้ พอโผล่ออกมาท่านอาจารย์มั่นว่า

‘ไหนจะไปไหน ?’

ว่าอย่างนั้นเลยนะ นั่นเห็นไหมละ ‘จะไปที่ไหนอีก ?’ เปิดประตูออกมาตอนเช้า ท่านอาจารย์ฝันจะคอยรับบริการท่านพอเปิดประตูออกมา ‘หา ? จะไปที่ไหน ?’ ว่าอย่างนั้นเลยนะ

‘ที่นี่ดีกว่า’ ทางอาจารย์ฝันนั้นก็ปิดปากเลย เงียบไป แต่ก็ไม่มานะละ ก็คิดอีกท่านอาจารย์ฝันเล่าเองแหละ คิดอีกว่าจะไปที่นั่น ท่านก็เอออีก...

พอวันหนึ่ง จิตท่านลงอย่างนั้นแหละ จิตท่านอาจารย์ฝันนะ นั่งภาวนานี้จิตลงอย่างอัศจรรย์เลย สว่างจ้าครอบโลกธาตุ ท่านว่าอย่างนั้นนะ

‘พอมองไปหาท่านอาจารย์มั่นที่ไร เห็นท่านนั่งจ้องดูเราอยู่อย่างนี้’

ท่านว่าอย่างนั้นนะ มองไปที่ไรมองจิตส่งจิตไปที่ไร ท่านนั่งจ้องเราอยู่แล้วหมอบกลับมา พอตื่นเข้าขึ้นมาก็เปิดประตูเท่านั้นแหละ ประตูกระตือบนะ ไม่ใช่กุฏิอะไรใหญ่โตนะ กระตือบ ๆ ทั้งนั้น พอแม่ครูอาจารย์มั่นอยู่ มีแต่กระตือบ ๆ ทั้งนั้นนะหรรษาที่ไหน นั่นแหละ สถานที่อยู่ของธรรมหรรษาไหม สถานที่อยู่ของธรรมดวงเลิศผู้เลิศมักจะทำอยู่อย่างนั้น และอยู่อย่างนั้น

ที่นี้พอเปิดประตูออกมา ท่านอาจารย์ฝันก็ไปรอ เปิดประตูออกมานี่ ยืนกึกเลยเชียวนะ

‘เป็นยังไง เห็นหรือยังศาสนา ที่นี้ ?’

เอาละนะ แทนที่ท่านอาจารย์มั่นจะให้เข้าไปจับ ไปชนบริการ (เพื่อเตรียมออกบิณฑบาต) ไม่ให้ไปนะ ท่านไปยืนกันอยู่ที่ประตูเลย ทางนั้นก็คุกเข่าหมอบนั่นอยู่

‘เป็นยังไง ? เห็นหรือยังศาสนาที่นี้ ? ทือ ? ทือ ?’ ขึ้นเลย

‘ศาสนา อัศจรรย์ที่ไหน ? ศาสนาอยู่ที่ไหน ? มรรคผลนิพพานอยู่ที่ไหน ? เห็นหรือยัง ?’ ว่าอย่างนั้นนะ ยืนจ้อจ้ออยู่ที่นั่นเลย เสียงเปรี้ยง เปรี้ยง

‘เจริญที่ไหน เห็นหรือยังที่นี้ ?’

คือ กลางคืนนั้นจิตสว่างจ้านี้ท่านอาจารย์มั่นดูอยู่แล้วนี่ พอออกมาท่านถึงใส่เปรี้ยงเลย

‘เห็นหรือยัง ศาสนาเจริญที่ไหน ? ทือ ? มรรคผลนิพพานเจริญที่ไหน ? ผมดูท่านทั้งคืนนะ เมื่อคืนนี้ ผมก็ไม่ได้นอน’

มันก็ยอมรับเลย พอท่านอาจารย์ฝันจ้อจ้อไป ส่งจิตไปที่ไร ท่านจ้องดูอยู่แล้ว มันก็หมอบ ถอย ถอย ดูที่ไรจ้ออยู่

‘ผมก็ไม่ได้นอนทั้งคืน เมื่อคืนนี้ดูท่านนี่แหละ’ ว่าอย่างนั้นนะ เพราะฉะนั้นถึงว่า ไหน... ศาสนาเจริญที่ไหน จ้อเข้าเลยสิ นั้น เห็นไหม ท่านมาเล่าให้ฟัง ท่านบอก โอ๊ย ขนลุกเลย ไม่ทราบมันเป็นยังไงทั้งปิติยินดีในจิตอัศจรรย์ ปิติยินดีล้นพ้น และอัศจรรย์ท่านอาจารย์มันก็อัศจรรย์ ล้นพ้น ท่านว่าอย่างนั้นนะ ชมความอัศจรรย์ทั้งวันทั้งคืน เลย นั้นแหละ ธรรมหาอย่างนั้นแหละ ธรรมอยู่ที่นี้แหละ ชี้เข้ามาที่ใจเท่านั้นรับธรรม ใจเท่านั้นรับมรรคผลนิพพาน สิ่งอื่นใดในโลก ไม่มีอะไรรับได้...”

ท่านพอลิ อัมมธโร

พลังจิต... ท่านพอลิ

...ท่านเล่าถึงพลังจิตของท่านอาจารย์ลี แห่งวัด
อโศการาม จังหวัดสมุทรปราการ ดังนี้

“...พูดถึงเรื่องจิต... อย่างสมัยปัจจุบันนี้นะ... คือ
ทำไมถึงทราบกันได้ ก็ทราบในวงปฏิบัติด้วยกันนะสิ ! พระ
กรรมฐานประสานกันอยู่ตลอดเวลา พวกเราทราบแล้วไม่
ค่อยทราบกัน... ภาคปฏิบัติทางด้านจิตตภาวนา องค์ไหนเป็นอย่างไร ๆ ท่านจะทราบกันอยู่อย่างลึกลับ
อยู่ภายในของท่านนะ ในระหว่างพระกรรมฐานด้วยกัน แต่คนภายนอกนั้นไม่ทราบ เพราะท่านไม่พูด...”

เวลาไปไหน พระกรรมฐานเป็นผู้มุ่งธรรมมุ่งธรรมจริง ๆ เราจะไม่ทราบเลยเหมือนกับว่าผ้าซี
ริ้วท้อทอง ท่านไม่ได้มุ่งพูดอะไรต่ออะไร... นั่นละ ถ้าความเป็นธรรมจริง ๆ แล้ว จะไม่มีโลกามิสเข้าไป
เคลือบไปแฝงเลย... แต่ในวงปฏิบัติด้วยกันแล้ว อยากรู้ก็ปิดไม่อยู่ อะไรก็ต้องเปิดสู่กันฟัง เพื่อจะได้
แก้ไขกัน มีอะไร ๆ ชัดชัดตรงไหน พององค์นั้นเล่าให้ฟังแล้ว ชัดชัดตรงไหนองค์นี้จะแก้ไขทันที แก้ให้
แล้วเปิดทางโล่ง... นั่น เรื่องของจิตเป็นอย่างนั้น

หลวงปู่มั่น นาน ๆ ท่านจะยกองค์นั้นมา ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของท่านทั้งนั้นละ ที่นี้ยกมาคราวใดจะ
ต้องมีจุดสำคัญ ๆ ที่ท่านจะนำออกมา อย่างท่านอาจารย์ลีนี้ท่านก็ว่า

‘ท่านลีนี้นะ กำลังใจดีมาก’

ฟังลึกลับ พลังของใจ นี้จะยกตัวอย่างให้ประกอบกับคำว่าพลังของธรรม **ท่านเฟื่อง**^๑ เป็นคน
เล่าให้ฟัง เราไม่ได้อยู่ที่นั่นด้วยละ ท่านอาจารย์ลีนั่งอยู่ ท่านเฟื่ององค์หนึ่งและเด็กชื่อนมบุญคนหนึ่ง
อยู่ที่นี่ แล้วท่านก็นั่ง ตอนนั้นก็คุยธรรมะกันเล็ก ๆ น้อย ๆ นะ

‘เฮ้อ เราจะพานั่งสมาธิ’

ท่านอาจารย์ลีว่าอย่างนั้น ‘เฮ้อ เข้าที่’ (นั่งขัดสมาธิ) ท่านว่าอย่างนั้นนะ ท่านอาจารย์เฟื่องเล่า
ให้ฟัง พอว่าอย่างนั้น องค์ท่านอาจารย์ลี ท่านไม่ได้นั่งหลับตานี้ ท่านไม่ได้นั่งเข้าที่ ท่านนั่งธรรมดา

‘เฮ้านูญ ! เข้าที่’

พอนั่งปั๊บปั๊บ เด็กเข้าที่ นั่งสมาธิท่านคงเคยสอนมา ท่านอาจารย์เฟื่องนั่งอยู่ทางนี้

‘เฮ้อ เราจะให้ตัวลอยนะ’

๑ ท่านอาจารย์เฟื่องชาวจันทบุรี เป็นอีกองค์หนึ่งซึ่งเคยอยู่ศึกษาที่ท่านอาจารย์มั่น

ท่านอาจารย์ลี้กล่าว นี่ละ ที่ว่าพลังของจิต ‘เราจะให้ตัวลอยนะ’ พอว่าอย่างนั้น ‘เฮ้! ขึ้น... ขึ้น...’ แล้วดูมือท่านนะ อาจารย์เฟื่องดู ท่านว่า ท่านทำมือด้วย ‘เฮ้! ๆ ขึ้น... ขึ้น... ขึ้น...’

“เฮ้! เราจะให้ตัวลอยนะ
เฮ้! ๆ ขึ้น... ขึ้น... ขึ้น...”

ท่านอาจารย์ทำมืออย่างนี้ ขึ้นจริง ๆ เด็กคนนั้นนะ ตัวลอยขึ้น ๆ ... แต่สูงขนาดนี้ ... นี่ละพลังของจิตที่ท่านอาจารย์มั่นว่า ‘พลังของจิตท่านลี้ดีดีมาก’ ... ฟังสิ ! พลังของจิตดีมาก นี่ละ พลังเป็นอย่างนี้แล้วพอเด็กนี้ลงแล้ว ทางท่านอาจารย์เฟื่องก็คิดมั่นใจว่า

‘ยังไงท่านก็จะให้เราขึ้นคราวนี้ เราจะไม่ยอมขึ้น วันนี้ฝันกัน’

แล้วก็จริง ๆ ลึกเดียวท่านอาจารย์ลี้ก็ว่า ‘เฮ้! เฟื่อง’ ท่านเฟื่องปรารถนาใจ ‘ว่าแล้ว’ ทางท่านอาจารย์ลี้เห็นว่า ‘เฮ้! ๆ ขึ้น ๆ’ ท่านอาจารย์เฟื่องว่า

‘มันจะขึ้นจริง ๆ หว่า ! ลู่ท่านไม่ได้ เราไม่ให้ขึ้นนะสิ แต่มัน... อันนี้มันโยกแล้วมันแปลก ๆ แล้ว’ ท่านว่า

‘เราก็ลู่ ๆ แต่ลู่อย่างไรก็...’

อย่าให้พูดเถอะ (ขำ) ให้อธิบายเพื่อยามาพูดเลย คือ เรื่องแพ้วท่านอาจารย์ลี้ ท่านเฟื่องว่า ‘อีกนิดหนึ่งนะ... ลงเลยนั่น หัวคะมำ ถ้าสมมุติว่ากันเราไม่ขึ้น หัวเราต้องคะมำ’

ท่านว่าอย่างนั้น นั่นนะ เห็นไหมนั่นไม่ใช่เล่นนะ พอเสร็จแล้ว แล้วท่านก็ยืนอยู่นะ พอเห็นทางนั้นขยุกขยิก ๆ มันจะขึ้นแต่ไม่ขึ้นนี่นะ พอเสร็จแล้วท่านก็หยุดพอดหยุดแล้วก็นั่งละ

‘ไ้อย่ ดื้อ’ (หลวงตาพูดอย่างขบขัน) ท่านอาจารย์ลี้พูดอย่างนี้ ท่านไม่พูดมาก

‘เฮ้ย ดื้อ’ (ขำ) ผมยังไม่ลืมนะ ท่านเฟื่องว่าท่านอาจารย์ลี้มียิ้มอยู่บ้างนิดหนึ่ง

นี่ละเรื่องพลังจิต อันนี้ก็จะเห็นได้บางราย... เพราะเป็นเรื่องภายนอก ใช้ภายนอกต่างหาก ตามแต่จริตนิสัยของใครที่จะใช้ในทางไหน ไม่ใช่หลักของศีล สมาธิ ปัญญา มรรคผลนิพพานจริง ๆ อันนั้นเป็นหลักเพื่อจะละจะถอนกิเลส..

กำลังจิตอันนี้มันเป็นเครื่องใช้แล้วแต่ใครจะมีนิสัยวาสนาหนักไปทางไหน เช่น เหาะเหินเดินฟ้า ดำดินบินบน ที่ท่านแสดงไว้ในอภิญา ๖ หรือวิชา ๓ ...”

วิชาชีเสื่อ

“...วิชาชีเสื่อนี้เป็นวิชาไสยศาสตร์อันหนึ่ง เขาว่ามนต์เรียกเสื่อมา เสื่อก็ก็น่าจริง ๆ อย่างที่พวกเขาชีเสื่อ มีนะ นี่ละ ไสยศาสตร์ชีเสื่อได้นะ ชีเสื่อปานชีเสื่อได้

ที่บ้านหนองแวงนี่ก็มีคนหนึ่ง เราเกิดไม่ทันผู้เฒ่าตายเสียก่อน เขาเรียก **พรานป้อ** คนเดียว ๆ ชีเสื่อมาเรื่อย ไปในป่า พอไปเหนื่อย ๆ แล้วชีเสื่อออกมา เขามีวิชาจับเสื่อที่ อันนี้ก็คนหนึ่งอยู่ทาง **บ้านมาย อำเภอบ้านมาย** หรืออำเภอบ้านม่วง มีเสื่อ... ดงใหญ่ คนนี้ก็ชีเสื่อได้ ไปเรียนวิชามาจากฝั่งลาว ไปเรียนกับพวกไซพวกซาเขา เรียนวิชาชีเสื่อ

ว่าไปด้วยกัน ๕ คน ครุนำหน้าไป พอไปตั้งทัพลงตรงนี้บ๊ีบ แล้วก็นั่งรำมนต์เรียกเสื่อมา

เสือตัวไหนอยู่ใกล้มันก็มา มากี่มานอนอยู่ตามนี้
เสือ เสือโคร่งนะ คนร้ายมนต์ ทีนี้เสือก็มา ลูก
ศิษย์นี้ต่างพากันกลัวจนตัวสั่นแหละ อาจารย์เป็น
คนร้ายเสือมา ทีนี้ พอมันมาแล้วก็สั่งคนนั้นไป
ชี้เสือมานี้ คือ มันมานอนอยู่ตามอย่างนี้ให้ชี้เสือ
ตัวนั้นเข้ามาหาครูนี้ ครูนั่งอยู่นี้ทดลองในขั้นนี้
ก่อนนะ ทดลองเป็นขั้น ๆ จนกระทั่งใจกล้าหาญ
เชื่อวิชาตัวแล้วทีนี้ก็ปล่อย อันนี้ก็สั่งคนนี้ให้ไป
เสือ ไม่ยอมไปกลัวเสือกินหัวมัน อาจารย์ไล่
ไม่ยอมไปเสือกินอนดาดาชอยู่ มันดงเสือนี้นะตัวไหนอยู่ใกล้
ก็มาก่อน ตัวไหนอยู่ไกลก็มา บางทีจนคนจะเลิกแล้วค่อยมา
ถึงก็มี

“...อีตาคนนี้
แกชี้เสือ คนบ้านมายนี้
เขาเห็นกันหมดทั้งบ้าน
ปฏิเสธได้ยังไง...”

ทีนี้ พอถึงคนที่ห้านี้ตัดสินใจเลยตายก็ตาย ถ้าครู
ไม่เก่งจริงจะเรียกเสือมาไม่ได้ เอากันตรงนั้นตัดสินใจ ถ้าครูไม่
เก่งจริงแล้วเรียกเสือมาไม่ได้ ครูต้องเก่ง นี่ครู เป็นคนบอก
เองให้เราไปชี้เสือมาหาครูนี้จะเป็นอะไรไป

‘เฮ้อ ตายก็ยอมตาย’

ไป... ก้าวขาจะไม่ออก มันแข็งไปหมดว้างัน เฮ้อ ๆ ไปบังคับให้ไป ไปก็ไปชี้เสือมาหาครู พอ
ชี้ตัวนี้มาแล้ว ไป ๆ ชี้เสือมาอีก ชี้ตัวนี้มานอนอยู่นี้ นอนอยู่หน้าคนนี้จะไสยศาสตร์เขาเก่งไหม ก็ชี้ตัว
นั้นมาชี้ตัวนี้มา กล้าหาญละ นี่เป็นครั้งแรกแล้วนะ ทดลองพักแรก พักที่สองครูนั่งอยู่ที่นี่ ให้ลูกศิษย์ไป
นั่งอยู่นั่น ห่าง ๆ จากครูไป ให้ลูกศิษย์เป็นคนร้ายมนต์เรียกเสือมา มาหาแล้วก็ชี้เสือมาหาครู เขาทำ
หลายพักนะเขาทดลอง คือ ทีแรกเรียกมาหาครูเสียก่อน ให้ลูกศิษย์คนนี้ไปชี้เสือเข้ามาหาครูไปชี้เสือตัว
นั้นเข้ามา จากนั้นแล้วก็ให้ลูกศิษย์นี้ไปอยู่นอก ๆ โนนไกล ๆ แล้วก็ไปร้ายมนต์เรียกเสือมา แล้วชี้เสือ
มาหาครู ทีนี้พอชำนาญแล้วถามลูกศิษย์ว่า แนใจแล้วไม่กลัวแล้วก็ปล่อยละ

อีตาคนนี้แกชี้เสือ **คนบ้านมาย** นี้เขาเห็นกันหมดทั้งบ้านปฏิเสธได้ยังไง ทีนี้จึงรู้ว่าเสือสติมันดี
รู้กันตามนี้ว้างัน แกชี้เสือไปนี้ไปตามตามในดง คนมาทางโน้นเสือมันตื่นแล้วทางนี้ คนมาไม่ใช่คน
ธรรมดา คนธรรมดาก็เป็นอย่างหนึ่งพูดกันจ้อแจมา แต่นายพรานมานั้นซิ นายพรานเขาไม่ได้จ้อแจนี้
เขามาจ้อเลยหายิงเนื้อล่าเนื้อ นายพรานก็รู้ พอนายพรานมาข้างหน้าโน้น ทางนี้ตื่นแล้ว จะออกจาก
ทางพอเห็นท่าไม่ดีก็ปล่อย ปล่อยก็วิ่งเลยเข้าป่าบ๊ีบ ลักเดียวนายพรานก็มา

คือ สติมันดีอย่างนั้นนะว้างัน รู้ได้เร็วมาก ไ้ที่จะไปเจอกันจริง ๆ ไม่ได้เจอง่าย ๆ แทะละ มัน
ดุ๊กดิ๊ก ๆ แล้ว พอจวนเท่าไรมันตื่นจะไป พอปล่อยบ๊ีบนี้วิ่งเลยเข้าป่า ลักเดียวนายพรานก็มา บางที
เวลานอนกลางคืนเหมือนกับว่าเอาเสือเป็นหมา เจ้าของนอนอยู่กลางคืนพอตื่นขึ้นมาเสือมานอนอยู่
ด้วยแล้ว มานอนอยู่กับคนมันไม่กลัวคน เพราะเป็นครูเขานี้ครูเสือ นี้จะเรียกไสยศาสตร์...

...คนนี้ก็ชี้เสือเก่ง คนนี้ก็เหมือนกัน ชี้เสือ อยู่บ้านแขวง **บ้านธรรมลี**^๐ อยู่นี้แหละ พาแดง เขา

๐ “ธรรมลี” หมายถึง หลวงปู่ลี กุศลโร วัดภูผาแดง อ.หนองบัวซอ จ.อุดรธานี

เรียก **พรานป้อ** คนเตี้ย ๆ ซี่เสื่อมาเรื่อย คนเจอเรื่อย ครูเขามินะ ถ้าผู้ซี่เสื่อไปไม่ให้เจอคน ถ้าเจอคน เสื่อมันจะตะปบเจ้าของ โสภ ที่เดียวตะปบเจ้าของแล้ววิ่งหนีเลย เจ็บ เสื่อมันตะปบเจ็บ เลยอดไปลับๆ เจียบ ๆ

พอจะมีคนต้องปล่อยเสื่อไป เสื่อมันบอกก่อนแหละ เสื่อสติมันตีมันบอกก่อนเลย ที่จะไปเจอคน ธรรมดาไม่เคยมีแม่นายพรานก็ตาม เขาไปอย่างด้อมๆ มอง ๆ นายพรานเขาไปนี่เขาไปด้อม ๆ มอง ๆ หายิงสัตว์ แม้อย่างนั้นเสื่อมันก็รู้จนได้ หากมันทำทำดินไปดินมา แสดงว่านี่มีคนมาแล้วข้างหน้า พอปล่อยนี้มันจะวิ่งเข้าป่าป้อ ลักเดี๋ยวก็เจอคนมา นี่เขาเรียกไสยศาสตร์

เพราะสิ่งเหล่านี้มีอยู่ทั่วโลกดินแดนใครเสาะแสวงหาขังก็เจออย่างนั้น เพราะของมีอยู่ด้วยกัน พวกผีพวกอะไร ๆ จิตวิญญาณอะไรมันเข้าสิง

วิชาที่มีวิญญาณอยู่ในนั้นในหลักวิชา อย่างพวกที่เขาทำคนก็เหมือนกันนั่นแหละ พวกนี้ทาง เขมรมีมากนะ เขมรมีมากวิชาอย่างนี้ พวกโซ่พวกข่ามีมาก อยู่ฝั่งลาวไปทางนั้น

แต่ก่อนเขาใช้วิชาอันนี้ทำคนให้ตายก็ได้ ทำคนให้รักกันเขาเรียกทำเสน่ห์ห่ออะไรอย่างนั้นก็ทำได้ ทำคนให้ตายเลยก็ได้ทำได้ทุกแบบวิชาพวกนี้ นี่เขาเรียกไสยศาสตร์ ถ้ามีผู้เรียนผู้รักษาอยู่ สิ่งเหล่านี้ก็มี ก็ปรากฏอยู่ ถ้าไม่มีผู้เรียนไม่มีผู้รักษาก็เหมือนไม่มีเพราะใครไม่ได้สัมผัสมันถ้ามีวิชา วิชานั่นแหละไป เกี่ยวโยงกันกับสิ่งเหล่านี้มาอยู่กับเจ้าของ...”

พระป่าผจญผีสาว

ท่านเล่าถึงความกล้าหาญของพระป่าองค์หนึ่งให้พระเถระฟัง ดังนี้

“...เขาถือเป็นอย่างยิ่งไม่ว่าภาคไหนในเมืองไทยเรา นี้ เมื่อคนตายแล้วต้องเกี่ยวกับพระ พุดถึง เรื่องนี้ทำให้ระลึกถึงพระองค์ที่ว่ากล้าหาญเต็มที ซ้ำฉลาดเต็มตัวจนจะตาย ท่านไปภาวนาอยู่ในถ้ำ อดอาหาร เทียวไปนั่งอยู่ตามทางเสื่อ ทางอะไรนั่นแหละ น่าเสียดายนะ พระองค์นี้ถ้าหากว่าจิตใจได้เหนียว รังครุอาจารย์ไว้เป็นหลักเป็นเกณฑ์จริง ๆ ก็จะไม่เสีย นี้สึกไปแล้ว ทราบว่าสึก แต่ผมไม่เห็น ได้ทราบ ว่าสึก

แต่ก่อนแกเคยเป็นนักเลง จิตใจ อู้อยู่ ! เด็ดมาก สมเป็นนักเลง ว่าไป... ไป ว่าอยู่... อยู่ จริงจัง มากทีเดียว ตอนแกปฏิบัติตัวเอง แกก็จริงจัง กลัวผีนี้เป็นเบอร์หนึ่งเวลาจะแก้ แกจนกระทั่งกล้าหาญ เบอร์หนึ่งเหมือนกันในตัวเอง ไม่มีสะทกสะท้านเลยเรื่องผี ไปที่ไหนอยู่ได้หมด เพราะการแก้ได้ ไม่ใช่ มันหายไปเฉย ๆ หายด้วยอุบายวิธีแก้ด้วยธรรม มีความรู้แปลก ๆ เหมือนกันพระองค์นี้เวลานั่งภาวนา กลางคืน เขาตายในบ้านท่านก็รู้แล้ว

‘เฮ้อ ! วันพรุ่งนี้จะมายุ่งเราอีกแล้ว นี่คนตายแล้วในบ้าน’

นั่น ท่านรู้นะ แล้วก็จริง ๆ แถวนั้นก็ไม่มีพระ สถานที่อยู่ ถ้ำกับป่าห่างกันเท่าไร ก็ใกล้ ตั้งห้าหกกิโล ลงไป ข้าวก็ไม่ได้กิน แสบลมแสบตาย เมื่อยล้าก็ต้องได้ไป นี่แหละ เรียกว่ามันแยกกันไม่ ออกอย่างนี้ คนตายรายใดเป็นรู้ แปลกอยู่ณะพระองค์นี้ท่านบอกนะ มันรู้ และแน่นอนด้วย ถ้าสมมุติว่า เป็นแบบโลก ๆ ก็ว่าพบนันกันได้เลย บ้านนี้เขาตายแล้วคืนนี้เขาจะมานิมนตราแล้ว บางทีก็มีเทพ พวก เทพมานะ ท่านก็พุดถึงเรื่องเทพตีเหมือนกันเทวดาที่อาศัยอยู่ตามถ้ำ ไม่ใช่เป็นรุกขเทวดา รักษาดินว่า จัน อันนี้แกไม่มีเรียนมากนักนะ มันเป็นขั้นตามนิสัย

อย่างนี้แหละ จิตเมื่อมีความสงบเข้าไปแล้ว ไข่เรื่องนิมิตต่าง ๆ ที่จะมาปรากฏตามจริตนิสัย หรือไม่ปรากฏนั้นก็ไปตามจริตนิสัยด้วยกัน ไม่ต้องเรียนอันนี้เป็นขึ้นมาเอง เมื่อเป็นขึ้นมาแล้วนั้นแหละ ต้องเรียนวิธีการปฏิบัติต่อสิ่งนั้นให้ถูกต้อง ไม่อย่างนั้นผิดได้ เพราะอันนี้ไม่ใช่ของดีโดยถ่ายเดียว ถ้าหากเราได้รู้วิธีปฏิบัติกันโดยถูกต้องแล้ว ก็เป็นเครื่องมือได้ดี อันนี้พวกนักปฏิบัติรู้แปลก ๆ ต่าง ๆ

สมัยที่ปฏิบัติอยู่ด้วยกันนั้นก็เคยเล่าสู่กันฟังสนุกสนานดีเหมือนกัน ที่เราเขียนในหนังสือปฏิบัติทาง พระพุทธคุณธรรมฐานสายท่านอาจารย์มั่น หรืออะไรนั้น มีแต่ความจริงทั้งนั้นนะ เช่น บางองค์อย่างนี้ เขียนเรื่องราวขององค์ไหนออกมา หากแต่เราไม่ระบุเท่านั้นแหละ เอาเรื่องของท่านองค์นั้น ๆ ออกมาเลย เป็นความจริง ๆ เป็นบางรายก็ไปอยู่ ความรู้รู้เหมือนกัน นี่ก็ค้ำกันไม่ได้ เอ้า องค์หนึ่งไปอยู่ถ้ำ นั้น ... เอ้าองค์หนึ่งไปอยู่ถ้ำนั้นได้ ๓ คิน เค้นมาแล้ว มาหากัน

‘โ๊ย อยู่นี่ไม่ได้ ไม่ทราบเป็นยังไงมันดี หรืออะไรก็ไม่รู้แหละพี่กามมาลาก มันเอาศีรษะห้อยลง เพดานถ้ำนี้ มันหย่อนลงมา’

ต้องขอก้อนนะ มันเอานมมาใส่ตัวเรา เอาหัวหย่อนมานี่...
แต่กุกุศลธรรมอะไรมันก็ไม่ยอมรับว่าจั้น เจริญเมตตาตามันไม่รับ มันจะ
รับแต่กามกิเลส อยู่นี่ ๓ คินไม่ได้หลับได้นอนเลย มันมาแสดงอยู่
อย่างนั้นก็เลยลงไป ไปหาเพื่อนอีก ก็เล่าเรื่องให้ฟัง’

‘เอ้า ถ้างั้นอยู่ถ้ำนี้ผมไปเองนะ’

พระองค์นั้นก็รู้เหมือนกัน มีความรู้ทางนี้เหมือนกัน ไปอยู่
นั้นก็เหมือนกันได้ ๒ คิน เค้นมาเลย

‘โ๊ย ! จริง ๆ เอ้ มันเทวดาอะไร ? พวกนี้มันผี
อะไร ? ทำไมมันกรรมหนักกรรมหนาเอานักหนาอะ ทำมา
จึงเป็นอย่างนั้น มีแต่จะเอาทำเดียว เรื่องกิเลสกับเรื่องกาม
กามราคะ ทำอะไรก็ไม่ยอมรับเรียกว่าพวกนี้พวกหนาแบบ
บอกบุญไม่รับ’

ไม่ค้ำกันนะ รู้จริง ๆ ทำแบบเดียวกันแหละว่าจั้น
ทีแรกองค์นี้เล่าให้ฟังก่อน

‘เอ้า ผมลองดูหน่อย มันเป็นอย่างงี้ว่ะ’

เป็นที่รู้จัก พอไปเข้าก็ โ๊ย ยอมรับอย่างนั้นละถ้ามันเห็นเหมือนกันรู้เหมือนกันค้ำกันได้ยังไง
เพราะเรื่องเหล่านี้ไม่ได้เป็นสัญญาอารมณ์ บุปบิ่บ่านเคยรู้เคยเห็นมาแล้ว เคยเป็นมาแล้วนี่เข้าใจแล้ว
เข้าใจวิธีปฏิบัติ

สัญญาอารมณ์ไปหลอกเจ้าของก็มี เช่น บอกไปอย่างนั้น แล้วไปเป็นสัญญาอารมณ์ขึ้นมาก็มี
แต่นี้เป็นผู้มีพื้นเพทางนี้อยู่แล้วด้วยกัน เข้าใจด้วยกัน เคยพูดเรื่องนั้นเรื่องนี้เกี่ยวกับเรื่องภูตผี ปีศาจ
อะไรต่ออะไรให้กันฟังจนเคยชิน หรือเป็นที่แน่ใจต่อกันและกันแล้ว เหมือนอย่างว่า

‘มีอะไรอยู่นั้นนะผมถึงได้มาที่นี่’

‘เอาเถอะท่านไปดูซิ’

‘โ๊ย ไซ่’ แน่ะ ตาเรามิเราก็มองเห็น ‘อ้อ ไซ่’ แน่ะเป็นอย่างนั้นจะว่าไง หูเรามิก็ได้ยิน ภายใน
มันก็เป็นเหมือนกัน...”

“...แต่กุกุศลธรรมอะไรมันก็ไม่
ยอมรับ ว่าจั้น
เจริญเมตตาตามันไม่รับ
มันจะรับแต่กามกิเลส...”

พญานาค

ท่านอาจารย์สิงห์ทองเป็นลูกศิษย์ของท่านอาจารย์มั่น ต่อมาจึงได้มาอยู่ศึกษาอบรมกับหลวงตา ท่านมีนิสัยกล้าหาญไม่กลัวอะไรง่าย ๆ แต่คราวนี้ท่านไปพบเหตุการณ์อันน่าสะพรึงกลัวอย่างหนึ่งเข้า ท่านจึงบอกทำพวกที่ไม่เชื่อว่า ฝีมือจริงให้ไปลองพิสูจน์ดู หลวงตาเล่าเรื่องนี้ไว้ว่า

“...แล้ว **ท่านสิงห์ทอง** ยังอยากจะทำให้พวกนักวิทยาศาสตร์เก่ง ๆ ว่า ไม่มีผีไม่มีอะไรให้ไปอยู่ภูเขาลูกนั้น ภูเขาลูกนั้นเราก็เดินผ่านไปผ่านมาอยู่ มันเป็นดินเขาข้างบนมีถ้ำอยู่ ๒ ถ้ำ มีหลวงตาองค์หนึ่งอยู่ทางนั้นถ้ำหนึ่ง แล้วเป็นชอกเขาลงมาน้ำไหลลงมาตรงนี้แล้วมีอีกถ้ำหนึ่ง ครั้นเวลามีพระมาใหม่ มาเยี่ยมมาพักอยู่ถ้ำนี้ถ้ำนั้นก็ลงมาจากโน้นนะ จากภูเขา

บนหลังเขานั้นมีแอ่งน้ำอยู่ ไหลอยู่ทั้งแล้งทั้งฝนหากไม่มากนัก หากไหลอยู่... ทั้งแล้งทั้งฝน เขาเขียนประกาศติดไว้ว่า ไม่ให้ผู้หญิงลงอาบน้ำนั้น ถ้าผู้หญิงลงอาบน้ำนั้นจะเหม็นคลุ้งไปหมดเลย เขาห้ามเขาเขียนประกาศติดเอาไว้ ถ้าต้องการก็ให้ตกเอามาตีหมากินมาอาบ ห้ามไม่ให้ลงไปอาบ นั้นจะเป็นความจริงถึงขนาดนั้นละน้ำ เป็นอย่างนั้นจริง ๆ ถ้าผู้หญิงลงไปอาบน้ำนี้เหม็นคลุ้งไปหมดเลย

มีพญานาคอยู่ที่นั่น... หลวงตาองค์นั้นท่านอยู่นั้นเป็นประจำ ท่านชินกับสัตว์ตัวนี้พอแล้ว มันลงมาจากภูเขาเหมือนกับเรลากันตาลทั้งต้น เอาต้นตาลทั้งต้นลากลงมาเสียงซ่า ๆ ลงมา มันค่อยลงนะซ่า ๆ ลงมาชอกเขานี้ หลวงตาองค์นั้นอยู่ทางด้านนั้น ท่านอยู่ถ้ำนั้นเป็นประจำ แล้วถ้ำนี้คนมาพักบ่อย ๆ พระนะ

ถ้าใครมาพัก พระมาใหม่ไม่ว่าพระองค์ไหนมาจากไหนก็ตามเถอะ ตัวนี้ เขาจะลงมาถามข่าว ที่นี้หลวงตาก็เลยสั่งบอกไว้ กลัวว่าพระจะกลัว คือ กลัวว่าท่านสิงห์ทองจะกลัว ท่านสิงห์ทองเป็นพระขี้ดี นิสัยกล้าหาญ ขี้ดี จึงได้หมอบราบกับผีนั้นละซี พุดทำทายเป็นเทียวนะ ใครเก่งว่าผีไม่มีแล้วให้มาตรงนี้ถ้าไม่ยอมแพ้คนกลางคืนที่นี้พอมาถึง ผู้เฒ่าก็บอก

‘คุณหลานเอ๊ย ที่น้องจะลงมาเยี่ยมมนะตอนคำวันนี้ เพราะคุณหลานมาใหม่เป็นพระอาคันตุกะ เป็นแขกมาเยี่ยม แล้วไอ้ตัวอยู่ข้างบนเขามันจะลงมาถามข่าวถามครว ไม่ต้องกลัวนะ เขาจะลงมาธรรมดา

แต่เวลาเขาลงมาก็เหมือนเรลากันตาลทั้งต้น ลากลงมาซ่า ๆ เวลาเขาขึ้นก็ซ่า ๆ ลงไปดินเขาแล้วหายใจเย็นนะ พอไปแค่นั้นก็เย็น เวลาขึ้นมาก็ซ่า ๆ เวลาขึ้นมาไม่ทำก็มี แล้วแต่เขาจะทำ เขาจะทำแบบไหน เขาทำได้’

พอที่ท่านสิงห์ทองมาเหนื่อย ๆ เดินทางมาไม่มีรถยนต์ พอมาถึงที่นั้นก็เข้าพักผู้เฒ่าก็สั่งเสียไว้ เรียกร้อยกลัวผีนั้นละทางนี้เข้าใจแล้วก็นอนประมาณ ๓ ชั่วโมง คนจะตายเดินทางทั้งวันเหนื่อยมากเลยนอนเสียก่อน ถึงจะลุกขึ้นเดินจงกรม พอนอนหลับไปเสียงฮ้อ ๆ อยู่หัวเตียง ฐเหมือนงูใหญ่เรานี่ขนาดเท่าต้นเสานี้แหละ เสียงมันฮ้อ ๆ อยู่บนหัวเรานี่ทางท่านสิงห์ทองนั้นก็เรียก

‘หลวงพ่อก ๆ’

‘แม่หนยัง’

‘มันเสียงงูใหญ่มาอยู่ที่นี่แล้ว’

‘มันบ่แม่หน เสียงที่บอกนั้นละอย่าไปกลัว’

‘บ่กลัวยังงั้นมันจะจับผมอยู่เดี๋ยวนี้’ เสียงดังฮ่อ ๆ นะซี ‘มันจะจับผมอยู่เดี๋ยวนี้มันจะกลืนผม’

‘ไม่กลืนไม่ต้องกลัว มันเคยอย่างนั้นละ จะเป็นไรไป เชื้อหลวงพ่อกเอะ เพราะหลวงพ่อกเคยอยู่
นั้นมานานแล้วนี่นะ’

‘จะเชื่อได้ยังไงมันจะกินคนนี่’

เลยเรียกให้พระมาด้วยองค์หนึ่งนอนอยู่ทางโน้น ถ้ามันยาวนานอยู่ทางโน้น เรียกพระองค์นั้น
ให้จุดไฟไล่โคมมาแขวนมา แล้วเอาไม้ยาว ๆ มา จะหิวมันไม่ได้เดี๋ยวจะมาเหยียบงู เอาไม้ยาว ๆ แล้ว
เอาโคมไฟห้อยมาถือมายาว ๆ คนไปเรื่อยฉายไปเรื่อย พอคนมาถึงเตียง มันก็หายเสียเจ็บเลยเสียง
ฮ่า ๆ ไม่ได้ยินอะไร หายเจ็บ คนจึงกลับไป พอกลับไปสักเดี๋ยวขึ้นมีเสียงขึ้นอีกแล้ว

‘...มาอีกแล้ว...’

คนนั้นเลยจุดไฟมาหาทุกคืน จุดไฟมาแบบนั้นละ กลัวจะมาโดนงูเข้าเพราะเสียงใหญ่เสียงโต
มากนี่นะ พอมาก็ไม่เห็นมีอะไร อยู่ได้คืนเดียวเท่านั้นละท่านสิงห์ทอง ‘ทำไมละ?’

‘กลัวละซี ยอมรับว่ากลัว กลัวจริง ๆ โห เหมือนมันจะกลืนเราทั้งคนนี่นะ ตัวมันจะขนาดเท่า
ลำตาล’

งูตัวนี้ “พญานาค” พอตื่นขึ้นมาไปลาหลวงตา ‘ว่าอย่างไรละลูก?’

‘โ๊ยย กลัวงูอยู่ไม่ได้แล้ว’

‘ไปกลัวมันทำไม? หลวงพ่อกอยู่นี่มานานแสนนานรู้เรื่องของมันหมด ไม่มีอะไรแหละ อย่าไป
กลัวเลย’

‘โ๊ยย กลัว ๆ ถ้าเป็นอย่างนี้แล้ว’

ใครเก่งว่าผีไม่มีให้มา ถ้าไม่อยากแฟนกลางคืน เอาจริง ๆ นี่ นั่นละ เสียงมันเป็นอย่างนั้นเวลา
มันแสดง...พญานาคมาเล่าให้อาจารย์หมออวย° ฟัง โ๊ยย ตั้งใจฟังสนใจฟังอยากจะไปด้วยนะ อยากจะ
ไปดูสภาพเป็นยังไง อยากไปดูเป็นกำลัง แต่ไม่มีเวลาพอที่จะไปดูได้ ไปดูถึงที่เลย ไปดูเหตุการณ์จริง ๆ
เป็นยังไง ไปดูก็เห็นจริง ๆ นั่นแล้ว เพราะเป็นอย่างนั้นมาเป็นประจำว่าขอแต่แขกคนมาที่นั่น พอตก
กลางคืนเขาจะลงมา เขาก็ไม่ทำไมละ ลงมาถามข่าวธรรมดา

แต่เสียงมัน... ทำได้แปลก ๆ นะแบบงูก็ได้ แบบเสือก็ได้ แบบไหนได้หมดไม่ใช่มีแบบเดียว ที่
มันน่ากลัว คือ มันหลายแบบ นั่นเอง บางทีเหมือนเสือ เท่อ ๆ ไกล ๆ ช่างถ้า เลือมายังไงว่าอีกละ มัน
ไม่ใช่เสือ อันนั้นละ ว่าอันนั้นก็เข้าใจกัน

อาจารย์หมออวยอยากไปเป็นกำลัง โห ชักท่านสิงห์ทองใหญ่เลยเทียวนะ ท่านสิงห์ทองเล่าให้ฟัง
ที่นี้ท่านสิงห์ทองก็เป็นพระกล้าหาญด้วย ไม่ใช่เป็นพระอดแอดพระโกโรโกโสนะ ท่านพูดมันน่าฟัง เรา
เองก็เชื่อ เพราะเราเชื่ออยู่ก่อนนั้นแล้วเรื่องเหล่านี้

‘โห มันน่ากลัวจริง ๆ นะ’ ท่านว่า

‘ตัวมันขนาดเท่าลำตาลแล้วมันชูฟ่อ ๆ อยู่บนหัว เราใกล้ ๆ ฝ่ามือเดียวเท่านั้นมันเหมือนจะกลืนเอาเลย เสียงฮ่อ ๆ แต่มองหาตัวไม่เห็น ครั้นเวลาจุดไฟมาหาไม่เห็น ไปไหนก็ไม่รู้ พอดับไฟสักเดี๋ยวจนอีกแล้ว’

เขาเรียกภูทอก เราเคยผ่านไปผ่านมา เราเที่ยวกรรมฐาน แต่ไม่เคยขึ้นพักถ้ำที่ว่า....”

เลือกแล้วหลวงปู่ดี

หลวงปู่ดี อจลธัมโม เป็นลูกศิษย์ท่านอาจารย์มั่นองค์หนึ่ง มีจิตใจกล้าหาญชาญชัยมาก ท่านมีอายุพรรษามากกว่าหลวงตา ในเรื่องที่ว่าเสือเกรงกลัวท่านนั้น หลวงตาเล่าถึงที่มา ดังนี้

“...อย่างหลวงปู่ดี ดังที่ผู้เฒ่าเล่าให้ฟัง คือคาถาของผู้เฒ่าเป็นคาถาที่ทำให้เสือใจอ่อน กลัวใจไม่มีกำลังจะต่อสู้ คาถามันครอบเอา อำนาจของคาถาครอบเอาไว้ เสือใจอ่อนลงไปเลย ทำอะไรไม่ได้ ท่านมีคาถาชูเสือ เป็นครูเสือก็ได้ ชูเสือก็ได้... หากครูแบบหนึ่งเป็นครูแบบพระ ไม่ได้ชี้เสือ

หลวงปู่ดี บ้านข่า สามผง เราเคยไปพักอยู่เหมือนกัน แต่ก่อนไปภาวนา เสือชุมมากแถวนั้น หลวงปู่ดีท่านมีคาถาเป็นครูเสือ ไปอยู่ไหนเสือมักมานอนเฝ้าอยู่รอบ ๆ ช้าง ๆ ที่พักท่าน ท่านไปอยู่แม่ฮ่องสอน ไปอยู่ในป่า เสือก็มาอยู่ด้วย เสือโคร่งใหญ่จะมันมาแอบอยู่ด้วย

ผู้เฒ่าไม่ได้สนใจกลัวมันแหละ เพราะเป็นครูมัน คนอื่นนั้นซิ พระไปอยู่ด้วย พอดีกกลางคืนพระปวดเบาจะออกมาเบา ออกมาเสือมันนอนอยู่ข้าง ๆ เสือฮ่า ๆ ไล่ เสียงร้องจ้าวัง

‘มันไม่มีอะไร มันจะเป็นอะไร มันไม่เป็นไรแหละ’ หลวงปู่ดีบอก ‘ไม่เป็นไรมันตื่นบางที่มันอาจตกตายเฉย ๆ ก็ได้’

ท่านว่าอย่างนั้น มันโหด ๆ ไล่ท่านพระก็โดดเข้ากุฏิ กุฏิพังกระมัง พระองค์นั้นมาอยู่ได้คืนเดียววันหลังฝนเลย กลัวเสือ ‘โหย อยู่ไม่ได้แล้ว’

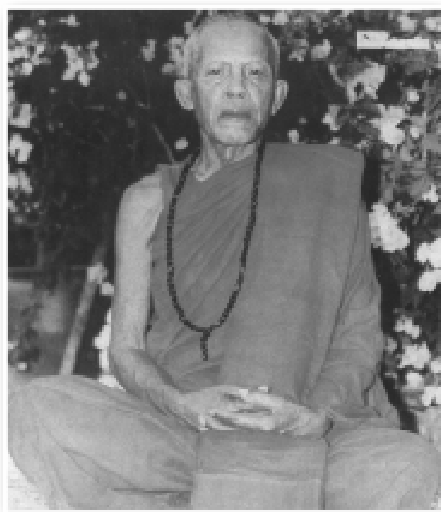
‘ไม่เป็นไรแหละ อยู่จะเป็นไรไป มันก็อยู่กับคน ดีแล้วนี่’ ท่านว่าดังนี้

มันอยู่แอบ ๆ อยู่นี้ไม่ออกมาหาคนแหละ บางทีก็เห็นตัว บางทีไม่เห็น มันอยู่ในป่า คนอยู่อย่างนี้ แต่ถ้ามีคนแปลกหน้ามามันคำรามนะท่านว่า ให้มันทำมันไม่ทำแหละ เพราะมันเป็นหมาของพระว่า งั้นเถอะ รักษาเจ้าของ ใครมาแปลก ๆ หนำนี้ไม่ได้ มันชูคำราม ว่างั้น

‘...อย่าไปชู่เขานะ...’

พอท่านว่าอย่างงั้น มันก็เจียบเลย เวลาท่านไปไหนมาไหน เสือมักจะตามไปรักษาท่าน รักษาเจียบ ๆ นะ มันอยู่ในป่าแหละเสือ ท่านไปพักภาวนานี้ เสือมักจะมาอยู่ข้าง ๆ ถ้ามีคนแปลกหน้ามาเราถึงจะรู้ว่ามิเสือนะ ถ้าไม่มีคนแปลกหน้ามาก็เหมือนไม่มีเสื่อ มันไม่แสดงตัว มันอยู่รอบ ๆ ช้าง ๆ ถ้ามีคนแปลกหน้ามา พระแปลกหน้ามา มันคำรามไล่ บางทีชูคำรามเฮ้อ ๆ ไล่ พระเลยตกใจร้อง ‘เสือ ๆ’

หลวงปู่ดีบอกไปว่า

หลวงปู่ดี อจลธัมโม

‘โธ๊ย ไม่เป็นไรแหละ มันรักษาพระมันอยู่นี่เป็นประจำ ไม่เป็นไรไม่ต้องกลัวมัน’

นี่หลวงปู่คือเป็นอย่างนั้นนะ ท่านว่าข้ามไปเที่ยวตั้ง ๕ อำเภอ มันยังตามไปนะเสือดาวนี้ อันนี้เรายังไม่เล่าให้ฟังถึงเรื่องเจ้าคณะอำเภอเขาจะมาขับไล่ท่าน อันนี้ขับชั้นดินนะ

ตอนกลางคืน แต่ก่อนไม่มีไฟฟ้า มีแต่ตะเกียงเจ้าพายุ เจ้าคณะอำเภอเห็นท่านไปอยู่ในป่าจะมาขับไล่ท่าน จุดตะเกียงเจ้าพายุหัวมากกลางคืน จะมาขับไล่ท่าน พอมาถึงวัด เสือดาวนั้นออกมาคำรามใหญ่เลย เฮ้อ ๆ ทางนี้เปิดเลยตะเกียงเจ้าพายุคงจะตกฟากแม่น้ำโขงไปใหญ่เลย

ตกลงเสือดาวเสียก่อน พระนั้นยังไม่ได้มาขับหลวงปู่ต่อแหละ ถูกเสือดาวเสียก่อนแล้ว เฒ่าใหญ่เลย ไปใหญ่เลย แตกทั้งญาติทั้งโยมทั้งพระแตกไปด้วยกัน ฮือ ๆ เลย เสือดาวคำรามใส่ มันยังไม่ทำอะไรแหละ มันก็เหมือนกับหมามีเจ้าของก็คาถาท่านครอบไว้เนี่ย มันกลัวใจมันลง มันไม่ถือเป็นข้าศึก ถือเป็นเหมือนเจ้าของ...”

เนรละลิกชาติ

“...ท่านกล่าวไว้ในมหาวิบาก นรกมีถึง ๒๕ หลุม ตั้งแต่ใหญ่ ๆ ขึ้นมาเรื่อย ๆ นีนรกเมืองผีมีถึง ๒๕ หลุม แล้วจากนั้นก็มาปลีกย่อย ถ้าไปลงนรกอเวจีแล้วก็กบก็กัลป์ก็ไม่ได้พ้นแหละ จมอยู่นั้น ถึงจะเป็นกฏอนิจจังก็กบก็กัลป์ถึงจะเปลี่ยนมา

กรรมของสัตว์ ประเภทนี้พวกฆ่าพ่อฆ่าแม่ ฆ่าพระอรหันต์ ทำลายพระพุทธเจ้า ยุยงให้สงฆ์แตกจากกัน ๕ ประการ ท่านเรียกอนันตริยกรรม แปลว่า กรรมนี้หนักมาก แล้วพวกนี้แหละพวกลงไปนั้นนี่มีนิทานสด ๆ ร้อน ๆ อันหนึ่งที่จะนำมาพูดให้พี่น้องทั้งหลายฟัง เราเป็นคนชักด้วยปากของเราเอง อันนี้ คือ เอากันต่อหน้าเลย ชักเลย

มีเนรละลิกหนึ่ง อยู่บ้านน้ำก่ำ อำเภอพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม เนรนี้ละลิกชาติได้ ละลิกชาติถอยหลังได้ ชาติเจ้าของ นั่นเอง แต่ก่อนเขาชื่อว่า บัว เหมือนกับชื่อหลวงตาบัวนี้แหละ เขาอยู่บ้านโคกเลาะ ชื่อเขาพูดถูกหมดนะ เหตุที่จะมีการยืนยันรับรองกัน คือ อาจารย์ของเขาเอง เราพบกับเนรนี้แล้วก็ไปพบกับอาจารย์ ชื่ออาจารย์ทอง อาจารย์ของพระบัวนี่

พระบัวนี่เป็นหนุ่มแล้วไปฟังเทศน์แล้วเกิดความเลื่อมใส ท่านอาจารย์ทองท่านไปทางเมืองอุบลไปโน้น แนะนำสั่งสอนประชาชนเขาเกิดความเคารพเลื่อมใสในายบัวนี่ก็มาขอพรกับท่าน บวชแล้วก็ดีดสอยห้อยตามท่านมา มาอยู่บ้านสามผงพอดีมาเป็นไข้ป่าที่สามผงตาย ปีนั้นพระตาย ๓ องค์ นี่ท่านอาจารย์ทองท่านเล่าเองปีที่ตาย ๓ องค์นี่นะ แต่พระบัวนั้นบอกแต่ว่ามาตายที่บ้านสามผงเท่านั้น ไม่ได้บอกว่าตายที่นั่นองค์ที่นั่นองค์

พอตายแล้ว นี่เราสรุปเอาเลยแบกกลดสะพายบาตรดูเขาเผาศพเราคนทั้งหลายเต็มอยู่มาเผาศพก็ยืนดูศพอยู่ สะพายบาตรแบกกลดอยู่ดูเขาเผาศพเขาไม่สนใจกับเราเลยคนเป็นร้อย ๆ เต็มอยู่นั้น เขาไม่สนใจกับเราสักคนเดียวเลยเราก็ไปยืนดูศพของเรา

พอเสร็จแล้วก็ออกไปทางด้านตะวันออก ศพเรานี้ก็ถูกเผาเป็นเก้าเป็นถ่านขนาดนี้แล้วจะหวังเอาอะไรอีก เราไปแล้วไม่หวังใยแล้ว แล้วก็ไป พอไปที่ไปถึงศาลาใหญ่หลังหนึ่ง ศาลานั้นใหญ่มากทีเดียว นี่เป็นเนรนี้เล่าให้ฟังนะ

เหตุที่จะได้ชักถามเนรนี้ เพราะมีพระมาเล่าให้ฟังเกี่ยวกับเรื่องเนรนี้ละลิกชาติได้ แล้วพอดีมา

“...รตทพย รตทพย
พุดอะไรพุดไม่ได้
แต่มันประจักษ์กับตา
... เป็นสิ่งามอร่ามตา
อะไรนี้ เราพุดไม่ถูก...”

งานศพหลวงปู่่มั่นเราเนี่ยก็จะมา เราก็นัดกับพระไว้ว่าถ้าเนรนั้นมาให้มาหาเรา พอดีเนรนั้นมาก็ให้มาหาจริง ๆ แต่ส่วนมากแกไม่ยอมเล่าเรื่องระลึกชาติได้

‘เล่าที่ไรเป็นใช้ทุกที’ ว่าอย่างนั้น ‘เซ็ด พอเล่าเรื่องชาติหลังย้อนหลังแล้วใช้ทุกทีไม่เคยพลาด’

‘เฮ้า คราวนี้ไม่ให้ใช้’ เราก็ออย่างนั้นแหละ ‘เฮ้า เล่ามาให้หมดนะคราวนี้ไม่ให้ใช้ มาเล่ากับเราไม่ให้ใช้’ ก็ไม่ใช้จริง ๆ นะ แปลกอยู่นะ มีหนเดียวรายเดียนี่ไม่ให้ พอมาก็ซักถามกันถึงเรื่องตายแล้วไปที่ว่านี่ ไปศาลาใหญ่หลังหนึ่ง

ศาลาหลังนั้นเจ้าหน้าที่พวกยมบาลอะไรเหล่านี้ได้มอยุ่กัน สมุดบัญชีมีเป็นสองกอง กองใหญ่เบ้อเร่อเทียวกองหนึ่งเล็ก แล้วกองใหญ่นั้นสำหรับบัญชีคนทำชั่ว กองเล็กนี้สำหรับบัญชีคนทำดี พระองค์นั้นก็สะพายบาตรแล้วไปยืนแล้วพวกนักโทษพุดงาย ๆ นักโทษทำกรรมหนักทำกรรมเบา กรรมอะไรก็ตามเขาแยกไว้เป็นประเภท ๆ เต็มศาลา

ที่นี้เขาเรียกชื่อ พอเรียกชื่อนายนั้น ๆ พอเรียกชื่อปั๊บต้องมาถึงบู๊เบยอำนาจแห่งกรรมมันบีบบังคับขนาดนั้นจะอืดอาดไม่ได้ พอเรียกชื่อปั๊บจะมาบู๊เบย ๆ เลย มีก็คนโทษประเภทนี้ มีหัวหน้า ๒ คนเท่านั้นแหละ หัวหน้ามากลัวมาก คนหนึ่งนำหน้าคนหนึ่งตามหลัง พอเรียกชื่อเสร็จแล้วไล่ลง พวกนี้ไปแล้วเรียกพวกนั้นมาอีกเป็นคณะ ๆ จนกระทั่งหมด นี่พุดสรุปเอาให้พอดีกับเวลา

พอหมดแล้วก็ยังเหลือแต่ยายคนหนึ่งนั่งอยู่นั้น ยายคนนั้นเป็นคนเหมือนคนวัดเราเนี่ยแหละ เหมือนคนแต่งตัวไปวัดเราเนี่ยไปถือศีลถือธรรม มีผ้าเฉียงปานุงผ้าชิ้นเราธรรมดาไปวัดนี้ แกนั่งอยู่ทางโน้นเขาเรียกคุณแม่เนาะ สำหรับยายคนนี้เขาเรียกคุณแม่ นอกนั้นเขาเรียกนายนั้นนายนี้ ๆ ลงเลย ๆ นี่เขาเรียกคุณแม่

พอพวกสัตว์นรกไปหมดแล้วเขาเรียกเชิญคุณแม่มาที่นี้ ถ้าคุณแม่อยากไปสวรรค์ให้ลงที่นี้เลย คุณแม่จะไปสวรรค์ชั้นไหนก็ได้ให้ลงไปนี่ แล้วรดเขาจะมารตทพยจะมา ลงไปสระน้ำนี้แล้วก็ไปเปลี่ยนผ้านี้ออก ลงจากสระนี้แล้วก็เดินบุงน้ำไป

รตจะมาทางฟากสระทางนั้นแล้วก็ขึ้นรถ ประดับตกแต่งใหม่หมด เครื่องประดับประดาตบแต่ง เขาจัดเอามาพร้อมรถเลย พอไปแล้วลงน้ำนี้ปั๊บก็นั่ง เขาก็เชิญเลยจูงขึ้น แต่งตัวเรียบร้อยแล้วก็เหาะบั้งขึ้นเหมือนสำลี... รตทพย รตทพยพุดอะไรพุดไม่ได้แต่มันประจักษ์กับตาอยู่ว่างั้น

เป็นสิ่งามอร่ามตาอะไรนี้เราพุดไม่ถูก... รตทพย แต่ก็ไม่ได้ถามว่ารตทพยนี้มาจากชั้นไหนจะไปชั้นไหน เป็นแต่เพียงว่าผู้หญิงคนนี้จะไปสวรรค์ พอเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ยังเหลือแต่พระองค์เดียวยืนอยู่นั้นคือ พระบวที่ตายไปนั้นแล

เจ้าหน้าที่เหล่านั้นเขาก็ไม่ได้มาสนใจกับเราแหละ พอเขาส่งยายคนนั้นเสร็จแล้วเขาก็ทำงานของเขาอยู่บนโต๊ะ

‘แล้วอาตมาเล่าจะให้ไปไหน ? ไม่เห็นเรียกอาตมา’

‘โห ท่านนะถ้าตั้งใจจะไปเกิดเมืองมนุษย์ก็ให้กลับหลัง ย้อนหลังนี้ไป ถ้าจะไปสวรรค์ก็ให้ลงไป นี่ ท่านไปได้ทั้งไปสวรรค์ทั้งไปเมืองมนุษย์ ถ้าท่านจะไปสวรรค์ก็ให้ลงนี่ เหมือนกับยายคนนั้นลงแล้วรอดทิพย์จะมาเอง’

‘อาตมาไม่ไปแหละอาตมาหัวน้ำจะไปหาฉันทน้ำก่อน’

ลงจากนั้นก็ลงไป ๆ จนถึงบ้านน้ำกำนี่แหละ บ้านเขาอยู่ริมทุ่งนา เขามาตักน้ำก็ไปขอบิณฑบาต ฉันทน้ำกับเขา เขาบอกว่าให้ไปบ้านหลังนี้นะ เขาจะตักน้ำแล้วให้ไปที่นั่น ไปรออยู่บ้านหลังนั้น เขาชี้บอกเห็นบ้านชด ๆ อยู่บ้านหลังนั้น บ้านหลังจะเกิดเข้าใจหรือเปล่า พอไปที่นั่นรู้สึกเคลิ้ม ๆ จะหลับ เหนื่อยเพลียมาก เคลิ้ม ๆ แล้วหลับไปเลย เลยยังไม่ทันได้ฉันทน้ำ

พอตื่นขึ้นมาที่ไหนได้เกิดแล้ว นั่นละที่นี้กระลึกชาติของแกได้ตลอดนะระลึกชาติย้อนหลัง ๆ ได้ตลอดเลย นี่เวลาเราซักถาม ที่นี้พอดีอาจารย์ทองของเธอมาราก็กราบเรียนถามเล่าเรื่องนี้ให้ฟังแล้ว โห ท่านตกตะลึงนะ ท่านตกใจ

‘ใช่แล้วนี่พระบัว’

ท่านก็อธิบายให้ฟังตลอดหมดเลย ไปสามพงไปตายด้วยกัน ๓ องค์อะไร ๆ พระองค์นี้ชื่อบัว ไสฝี่เก่งนะพระองค์นี้แต่ไม่เห็นไส้ฝี่เจ้าของได้ ท่านพูดเราก็ยังไม่ลิม นี่พูดถึงเรื่องระลึกชาติได้

คำว่าระลึกชาติได้นี้กับพระพุทธรูป-เจ้าระลึกชาติได้มันต่างกันนะ พวกนี้สลบไสล พวกนี้ตาย การระลึกนั้นระลึกนี้รู้กันรู้กันมันอาจเคลื่อนคลาด เพราะคนกระเลือกกระสน กระวนกระวาย ไม่ได้เหมือนพระญาณหยั่งทราบของพระพุทธรูปเจ้าที่ระลึกชาติย้อนหลัง เช่น ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ระลึกชาติย้อนหลังได้

เฉพาะชาติของพระองค์นี้มีก็ภพที่ชาติทรงทราบได้ตลอดทั่วถึง ตลอดถึงภพชาติของสัตว์ทั้งหลายรู้ได้หมดด้วยพระญาณหยั่งทราบ ไม่ได้ด้วยการสลบไสลเหมือนอย่างโลกทั้งหลายเขาเป็นกันคนนั้นตายฟื้นกลับคืนมาแล้วระลึกชาติได้อย่างนั้นอย่างนี้แล้วมาฮือกันเป็นบ้าไป

พระพุทธรูปเจ้าตรัสรู้พระญาณหยั่งทราบ ประกาศธรรมสอนโลกมานี้ก็ปีแล้วไม่เห็นตื่นกันบ้าง มันเป็นบ้าหรือยังโง่มนุษย์เรานี้มันอยากว่าอย่างงั้นนะ เราไปตื่นกับเรื่องแบบบ้าอย่างงั้น พวกคนสลบไสลตายฟื้นกลับคืนมาแล้วมาระลึกชาติได้ แล้วตื่นกันฮือฮา ๆ

พระพุทธรูปเจ้าไม่ได้เป็นคนสลบไสลตรัสรู้ขึ้นมาเป็นอรุณเป็นธรรมเป็นศาสดาเอกของโลก รู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งหลายประกาศธรรมสอนไว้ทำไมถึงไม่ตื่นกันบ้าง ให้ตื่นนะไม่ตื่นไม่ได้นะ จมจริง ๆ นะ ฟังชีวารกเดือดพล่าน ๆ ไม่มีวันมีคืนมีปีมีเดือนมีอย่างนั้นตลอดเวลา พวกสัตว์นรกนี่ก็แน่นอัด ๆ เพราะสัตว์ทั้งหลายทำแต่กรรมชั่วมันชิว ทางสวรรค์นี่เบาบางทางนรกนี่แน่นหนามันคงมากทีเดียว ตั้งแต่เรื่องกรรมของสัตว์ ๆ นี่ละให้จำให้ดีให้สด ๆ ร้อน ๆ ...”

เทวดาคุ้มครอง

“...เรื่องเทวบุตรเทวดา เลยพูดให้ฟัง พระผู้ท่านเชี่ยวชาญท่านชำนาญท่านชำนาญในสมัยปัจจุบันนี้ เองยังมีอยู่แต่เหมือนท่านไม่รู้ พระท่านรู้เหมือนไม่รู้ ไม่เหมือนขรรวาสไม่เหมือนคนทั้งหลาย พระท่านรู้ก็เหมือนไม่รู้ เห็นเหมือนไม่เห็น ธรรมตำธรรมดา อันใดจะเป็นประโยชน์แก่ใครก็หยิบออกมาพูด ๆ เมื่อกวานนี้พูดเกี่ยวกับเรื่องเทวดาว่า

พระท่านอดข้าวภาวนา อดไปหลายวัน เทวดากลับท่านหิวแล้วท่านตายเทวดาองค์นั้นเคยเป็นแม่ของพระองค์นั้น นั่นท่านรู้ขนาดนั้นนะ มาขออุปถัมภ์อุปฐาก มองเห็นกันเดินไปเดินมา เห็นอยู่ อากัปกริยาแสดงอะไรเห็นอยู่เหมือนคนเห็นอยู่ชัด ๆ ในเวลาเจียบ ๆ นั้น

ทางพระก็ตกใจซี ตาลิมอยู่ก็เห็นอยู่หลับตาก็เห็นลิมตาก็เห็น เห็นอยู่อย่างนั้นชัด ๆ เหมือนคนธรรมดา จึงพูดไปว่า ‘โห้ย อย่างนี้ไม่ได้จะเดียวเขาโจมตีพระแหละ’ เทวดาว่า ‘โจมตียังไง’

‘ก็มองเห็นกันอยู่นี้ ผู้หญิงกับพระอยู่ด้วยกันได้อย่างไร เทวดาก็เป็นผู้หญิง หลักธรรมหลักวินัยมีอยู่มิใช่หรือ’

‘โห้ย ก็ทำให้เห็นแต่ท่านเท่านั้นแหละ คนอื่นมีก็เหมือนก็ แสนคนก็ไม่เห็น ให้เห็นเฉพาะท่านเท่านั้น นอกนั้นไม่เห็น’

เอาอาหารทิพย์มาให้เต็ม พูดกันด้วยภาษาใจไม่ได้พูดกัน อย่างภาษาเรานะ เอาอาหารทิพย์มาให้กิน พระท่านบอกว่า

‘กินไม่ได้ เวลานี้ไม่กินข้าว อดอาหารภาวนา’

บางทีก็นำอาหารทิพย์มาหากลางคืน นี่เวลานี้กลางคืน ไม่กินก็อ้างไปเสียแล้วเวลากลางวันก็ว่าเวลานี้อุดอาหารก็พลิกไปเสีย เทวดากลับทุกข์ยากลำบากแล้วเป็นกแล้วตาย

‘ถ้าอย่างนั้นแม่จะเอาข้าวมา เอาข้าวทิพย์แหละมาตามาตามร่างกายให้ชิมเข้าไป ให้ข้าวชิมเข้าไป’

‘ไม่เอาถ้ากลัวตายไม่ต้องอด’ พระท่านก็แก้ของท่านไปอย่างนั้น

กลางวิกาลวันก็มารออยู่ที่สูง ๆ บนถ้ำ รักษาความปลอดภัยให้ลูก ลูกอยู่คนเดียว มารักษาความปลอดภัยให้ ไม่ให้อะไรมาที่นี่ ถ้าเทวดาว่าไม่ให้มา สัตว์เลื้อยซังก็มาไม่ได้ ไม่ว่าซังว่าเลื้อยอะไร เทวดาไม่ให้เข้ามาในบริเวณนี้ พวกสัตว์พวกเปรต พวกผีอะไรไม่ให้เข้ามา เทวดารักษาอยู่ นี้อย่างนี้ก็มี ฟังเอา แต่พวกเทวดานี้ร่างกายเหมือนสำลีนะ... เบา เบา เหมือนสำลี ลงมาเหมือนสำลีสลิวลงมาขึ้นก็เหมือนสำลี เดินแบบธรรมดาเรานี้ก็ได้ ได้ทุกแบบ แบบสำลีมาก็มี แล้วแต่อาการแบบไหนที่ควรจะใช้ ยังไง ๆ อิริยาบถใดควรจะใช้ยังไงใช้ได้ทั้งนั้น

ที่แปลกประหลาดมากก็เวลาคนตาย พระไปอยู่ในถ้ำไกล ๆ จากบ้าน บ้านในป่าในเขาไม่ค่อยมีพระละซี ในป่าในเขาไม่ค่อยมีพระ ครั้นเวลาคนตายก็มานิมนต์ พระท่านไปกุสลาให้ ใครตายก็ตามในหมู่บ้าน เขาต้องมานิมนต์ท่านไป **กุสลาธัมมา** ที่นี้พอคนตาย ทางพระนี่รู้แล้วนี่

‘โห แล้วกัน พรุ่งนี้ต้องไปอีกแล้ว’

“...บางทีก็รู้ขึ้นภายในตัวเอง บางทีเทวดามาบอกว่า... คนตายแล้ว...”

ตอนนั้นท่านไม่ได้ฉันข้าวนะ เป็นช่วงเวลาที่พระท่านอดอาหารภาวนาอยู่ก็เลยต้องเดินทางไป กุสลาให้เขาในหมู่บ้านนู่น

‘เอาอีกแล้วคนตายแล้ว’ ตายในบ้านโน้น ท่านรู้แล้วทางนี้

‘คนตายในบ้านอีกแล้ว’ บางทีก็รู้ขึ้นภายในตัวเอง บางทีเทวดามายบอกว่า ‘คนตายแล้วนะ’ อย่างนั้นก็ มีได้หลายทาง มาจากเทวดาก็มี ออกจากความรู้เจ้าของก็มี บอกอะไรก็จริงทั้งนั้นพอ ประมาณสัก ๑๐ โมงเช้า เขาขึ้นภูเขา

‘มาแล้ว’

‘มาอะไรละ ?’ คอยฟังคำตอบ

‘มานิมนต์ไปโปรดสัตว์’

แน่ร้อยเปอร์เซ็นต์ ไม่มีผิดไม่มีเคลื่อนเลย พอตื่นนอนขึ้นมาเอาแล้ววันนี้เตรียมกุสลาแล้ววันนี้ พอ ๙ โมงเช้าหรือ ๑๐ โมงเช้า คนโผล่ขึ้นไปแล้ว

‘อะไรละโยม ?’

‘โอย นิมนต์ไปโปรดสัตว์’

พวกเราฉันพวกตบอดไม่เห็น ท่านผู้ตาดีท่านเห็นธรรมดาเหมือนเราตาดีเห็นอะไรนี้ ท่าน ผู้ตาดีภายใน นี่ละสิ่งเหล่านี้พระพุทธรูปเจ้ากล่าวไว้ทั้งหมดผิดที่ตรงไหน นี่ละเครื่องของศาสนา กิ่งก้าน ของศาสนา มีอยู่หมดเลย ตั้งแต่อรียสัจ เป็นต้น เป็นแกน ขยายกิ่งก้านสาขาออกไปหาพวกเปรต พวก นรก สวรรค์ พรหมโลกนิพพาน พวกเปรตพวกผีพวกอะไร ๆ นี่เป็นกิ่งก้านของอรียสัจในวงศาสนา...”

ข้างประธานเสียงพระ

มีเรื่องขบขันเรื่องหนึ่งที่ท่านมักจะได้เล่าอยู่เสมอ แม้เหตุการณ์จะผ่านมามากหลายปีแล้วเกี่ยวกับ พวกข้างภายในบริเวณวัดป่าดานศรีสำราญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นวัดที่หลวงปู่คำตัน ท่านพักอยู่ ดังนี้

“...ขบขันที่ว่า ในบริเวณนั้นเป็นหินดาน แล้วก็พวกข้างพากันมาเล่นน้ำอยู่บริเวณหินดาน ที่มีน้ำเต็มอยู่แถวนั้น ตั้งแต่สมัยคนยังมีน้อย ๆ โน้น คนมีอยู่ไม่มากนัก พระท่านไปภาวนาอยู่ที่นั่น พวก หมู่เพื่อนเดียวกันเล่าให้ฟัง เราเองก็เคยเล่าให้ญาติโยมฟังขบขันจะตายแหละ

พระอุตุคกรรมฐานท่านไปปักกลดอยู่บริเวณนั้น แถว ๆ บริเวณหินดานซึ่งมีน้ำมาก รอบ ๆ บริเวณหินดานที่พระท่านไป พักนั้น โขลงข้างก็มาเล่นน้ำที่นั่นละซิ เล่นน้ำที่มากันเป็นโขลง ๆ เล่นจนกระทั่งคนรำคาญ เสียงมันอีกทีก บางคืนจนสว่างจึงพากันหนีไป ไม่ทราบว่าเขากินอะไรกัน เพราะเล่นน้ำอยู่นั้นเกือบ ตลอดคืนแต่ละครั้ง ๆ

วันหลังมา พระท่านก็นัดแนะกันติดต่อชาวบ้านให้เขาเอาبيبแตกมาสำหรับเคาะไล่ช้าง และ ชาวบ้านก็นำبيبแตกมาให้จริง ๆ ตั้งหลายลูก พอถึงเวลากลางคืนข้างก็พากันมาเล่นน้ำที่บริเวณหินดาน นั้นพระพักอยู่ตรงไหน ๆ ก็เอาبيبแตก ๆ ไปไว้ที่ตรงนั้น เวลาโขลงข้างมาเล่นน้ำที่นั่นก็เคาะขึ้นพร้อมกัน เสียงเคาะبيبแต่ละองค์ดังเป็ก ๆ ขึ้นทุกทิศทุกทางรอบบริเวณนั้น

โหลงซ่างก็ตื่น... ริ่ง ผู้เคาะปี่ก็มีแต่เคาะทำเดียว ไม่คิดหน้าอ่านหลัง เคาะเป็ก ๆ ซ่างต่างตัวก็ต่างกลัวและต่างตัวต่างวิ่งหนี ไปทางโน้น ก็เป็ก ๆ ไปทางนั้น ก็เป็ก ๆ ริ่งมาทางนี้ ก็เป็ก ๆ ซ่างก็ต่างตัวต่างวิ่งไปมา และวิ่งไปชนเอากุฎิพระที่อยู่บนหินดานใส่เข้าเปรี๊ยะ กุฎิพระที่ตั้งอยู่บนหินดานก็ล้มครืนลง พระที่นั่งอยู่ในกุฎินั้นก็ร้องลั่นขึ้นที่นั่น ซ่างก็วิ่งไปใหญ่ เอาตัวรอด เพราะมันวิ่งหนีตายนี้ กุฎิก็ไม่ใช่กุฎิฝังดิน เป็นกุฎิตั้งอยู่บนหินดาน ชนบั้งเข้า กุฎิก็หงายล้มลงไป พระก็ร้อง ซ่างก็ร้อง ส่วนซ่างทั้งร้องทั้งแผ่นดิน แต่พระนั้นร้องอยู่ในกุฎิที่ถูกซ่างล้มลงไป ตื่นเข้ามา หัวเราะกันลั่นเลย แถวนี่แลที่หลวงพ่อดันอยู่...”

๖

ทฤษฎีแห่งธรรม

๖ ศึกษายใจแห่งธรรม

๑๘ ธรรมสาส์นตามกาล

หน้า ๒๒๔

- เคล็ดลับ... ภูมิจิตภูมิธรรม
 - สนทนาธรรม เป็นธรรม เพื่อธรรม
 - หลวงปู่ขาว อนาลโย
วัดถ้ำกลองเพล อ.เมือง
จ.หนองบัวลำภู
 - สมเด็จพระมหาสมณเจ้า
(สนั่น จันทปัทมโศภิต ป.๖.๙)
วัดนเรนทรสถูปนิคมการาม กรุงเทพฯ
 - หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ
วัดดอยแม่ปิ้ง อ.พร้าว
จ.เชียงใหม่
 - หลวงปู่คำดี ปภาโส
วัดถ้ำผาปู่ อ.เมือง จ.เลย
 - หลวงพ่อบัว สิทธิปณฺโณ
วัดป่าหนองแขง อ.หนองบัวชอ
จ.อุดรธานี
-

๑๙ แสงธรรม สองทาง

หน้า ๒๓๔

- ท่านอาจารย์สิงห์ทอง ธัมมวโร
วัดป่าแก้วชุมพล อ.สว่างแดนดิน
จ.สกลนคร
 - หลวงปู่หล้า เขมปัตโต
วัดภูจ้อก้อ อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร
 - หลวงปู่ลี กุสลธโร
วัดภูผาแดง อ.หนองวัวชอ
จ.อุดรธานี
 - หลวงปู่คำตัน ฐิตธัมโม
วัดป่าदानศรีสำราญ อ.พรเจริญ
จ.หนองคาย
 - ท่านอาจารย์วันชัย วิจิตโต
วัดป่าสังฆาราม อ.หนองวัวชอ
จ.อุดรธานี
-

๑๘

ธรรมสากัจฉาตามกาล

เคล็ดลับ... ภูมิจิตภูมิธรรม

เทศนาอบรมพระตอนหนึ่งของหลวงตากเล่าว่า

“...ในหนังสือที่มีอยู่ในธรรมบทที่กล่าวว่ กัลยาณชนไม่สามารถตอบปัญหาของพระโสดาบันได้ พระโสดาบันไม่สามารถตอบปัญหาของพระสกิทาคามีได้ พระสกิทาคามีไม่สามารถตอบปัญหาของพระอนาคามีได้ พระอนาคามีไม่สามารถตอบปัญหาของพระอรหันต์ได้

แม้พระอรหันต์ก็ไม่สามารถตอบปัญหาของพระโมคคัลลาน์ พระสารีบุตรได้ ถึงพระสารีบุตรโมคคัลลาน์ก็ไม่สามารถตอบปัญหาของพระพุทธเจ้าได้ คือความสามารถต่างกัน พอถึงขั้นอรหันต์ก็พอแล้ว

ส่วนที่ว่าพระสารีบุตร โมคคัลลาน์ ไม่สามารถตอบปัญหาพระพุทธเจ้าได้นั้น หมายถึง ความกว้างแคบลึกตื้นแห่งความรู้ที่ต่างกัน นอกจากความบริสุทธิ์ไปแล้วยังมีความลึกตื้นต่างกัน กว้างแคบต่างกันภูมิของพระพุทธเจ้าเป็น *พุทธวิสัย* ภูมิของพระสารีบุตรโมคคัลลาน์เป็น *สาวกวิสัย* จึงต่างกัน

สามัญวิสัย กับ *อริยวิสัย* ก็ผิดกันแต่จะชั้นละภูมิมีเคล็ดลับประจำชั้นภูมินั้น ๆ ถ้ามืดบึ้งก็คิดตั้งพระเรียนจบพระไตรปิฎกครั้งพุทธกาล แต่ลืมเนื้อลืมตัว ดูถูกเหยียดหยามพระปฏิบัติ หาวานั่งหลับหูหลับตาไม่ทำประโยชน์อะไรให้แก่โลกเลยจะเอาปัญหาถามพระปฏิบัติท่าน

พระพุทธเจ้าทรงทราบจึงเสด็จมาท่ามกลางสงฆ์ที่กำลังสนับทึบนั้นว่า พวกนี้กำลังจะมาทำลายลูกศิษย์เราตถาคตแล้วมันจะไปตกนรกกันทั้งหมด ท่านไม่ได้กลัวพระปฏิบัติจะเสีย ท่านว่าพวกนี้จะตกนรกกันทั้งหมด

พอเสด็จถึง พระองค์ทรงตั้งปัญหาขึ้นบิณฑบาตพวกโปลานเปล่าตอบไม่ได้ รับสั่งถามพระปฏิบัติบิณฑบาตได้ฟัง ยกปัญหาขึ้นบิณฑบาตพวกนั้น นิ่งเหมือนคนตายแล้วตอบไม่ได้ วกกลับมาถามพระปฏิบัติตอบได้บิณฑบาต ๆ ตลอด จากนั้นพระพุทธเจ้าก็แสดงธรรมชวนเสียอย่างเต็มที่ว่า

‘...พวกเธอนั้นนะ เหมือนกับลูกจ้างเลี้ยงโคให้เขา ได้ค่าจ้างเพียงรายวัน ๆ เท่านั้น ไม่เหมือนลูกของเรา หมายถึง พระปฏิบัติซึ่งเป็นเจ้าของโค โคก็เป็นสมบัติของตัวเอง น้ำนมโคก็ได้ดื่มเต็มเม็ดเต็มหน่วยตามความต้องการ

พูดเรื่องธรรมก็เป็นเจ้าของธรรมเป็นธรรมสมบัติเป็นมหาสมบัติ พวกเธอนี้เพียงแต่เรียน และจดจำมาเฉย ๆ ธรรมสมบัติอันแท้จริงยังไม่เคยได้ดื่มบ้างเลยส่วนลูกเราตถาคตทั้งได้ปฏิบัติทั้งได้ดื่มธรรมรสโดยสมบูรณ์ จึงไม่ควรประมาท...’

ปัญหาที่พระพุทธเจ้าทรงรับสั่งถามเป็นปัญหาทางด้านจิต พอมาถามพวกปฏิบัติตอบได้ฟัง ๆ เลย...”

สนทนาธรรม เป็นธรรม เพื่อธรรม

คำกล่าวตอนหนึ่งของท่านเกี่ยวกับการสนทนาธรรมภาคปฏิบัติของพระผู้มั่งอรรดมั่งธรรมควรมีแนวทางต่อไปนี้

“...การสนทนาธรรมะกันในทางภาคปฏิบัติ ผู้นั้นปฏิบัติอย่างนั้น ๆ มีความรู้ความเห็นอย่างนั้น ๆ ... ความรู้ความเห็นอันเป็นผลเกิดแปลก ๆ ต่าง ๆ กันมา มันเป็นคติเครื่องพุงจิตใจซึ่งกันและกันอยู่มาก...

ก็เพราะท่านมุ่งเพื่อยึดคติจากธรรมของกันและกันจริง ๆ ไม่มีที่จิวมานะเข้าแฝงเลย แม้ต่างคนต่างยังมีกิเลสด้วยกัน... ท่านสนทนาตามภูมิจิตภูมิธรรมที่ปรากฏขึ้นจากจิตตภาวนาซึ่งตนบำเพ็ญมา... และสงสัยก็ศึกษาไต่ถามกันเป็นระยะไป ท่านที่เข้าใจก็อธิบายให้ฟังตามลำดับแห่งความสงสัยจนอีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจ...

การสนทนาธรรมที่เกิดจากความรู้ภายใน แม้ผู้มาเล่าและเรียนถามปัญหาจะมีพรรษาอ่อนกว่ากันอยู่มาก แต่การเล่า และการไต่ถามนั้นแฝงอยู่ด้วยความอาจหาญมั่นใจในความรู้ และปัญหาของตนไม่พรั่นพริงหวั่นไหว หรือประหม่ากลัวท่านจะซัก หรือทักท้วงแต่อย่างใดพูดไป และถามไปตามความรู้สึกของตนและยอมรับกันโดยทางเหตุผลของแต่ละฝ่าย

ถ้าตอนใดเหตุผลยังลงกันไม่ได้ก็ชักซ้อมกันอยู่ในจุดนั้นจนเป็นที่เข้าใจ แล้วค่อยผ่านไปโดยไม่มีฝ่ายใดสงวนศักดิ์ศรีดีชั่วของตนอันเป็นลักษณะโลกแฝงธรรมให้นอกเหนือจากความหวังเข้าใจต่อกัน...

ต่างมีความสนใจเอื้อเพื่อต่อธรรมของกันโดยสม่ำเสมอแต่ต้นจนอวสานแห่งปัญหาธรรมไม่แสดงความอิดหนาระอาใจ ไม่แสดงความดุกถูกเหยียดหยามด้วยภูมิจิตภูมิธรรมของกันและกัน ต่างสนทนากันด้วยความบริสุทธิ์ใจ หวังความรู้ และความอนุเคราะห์จากกันจริง ๆ...”

การสนทนาธรรมภาคปฏิบัติของหลวงตานั้น ท่านมีโอกาสนพบปะพูดคุยกับครูบาอาจารย์องค์สำคัญ ๆ หลายองค์ในวาระต่าง ๆ กัน ครูบาอาจารย์บางท่านมีพรรษามากกว่า บางท่านก็น้อยกว่าบางท่านเป็นลูกศิษย์ บางท่านเป็นถึงครูบาอาจารย์ของหลวงตาสมาธิเรียนปริยัติ หรือแม้กระทั่งองค์สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ (ม.ร.ว.ชื่น นพวงศ์) ที่หลวงตาให้ความเคารพนับถือเสมอมาแม้จนทุกวันนี้ ท่านก็ยังมีโอกาสเข้ากราบด้วย

การเข้ากราบสมเด็จพระสังฆราชในครั้งนั้น เป็นที่ฉงนสนเท่ห์แก่หมู่เพื่อนของท่านอยู่มาก

ในพระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร
(ถ่ายเมื่อ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๕)

ในพระอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร (ถ่ายเมื่อ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๔)

เพราะโดยปกติจะไม่มีพระเณรองค์ใดเข้ากราบสมเด็จฯ แบบเดียว ๆ เช่นนี้ นอกจากนี้แล้วการสนทนา
ยังใช้เวลานานจนถึงกับทำให้บรรดาพระเณรต่างรู้สึกประหลาดใจไม่น้อยทีเดียว

สำหรับการสนทนาธรรมกับครูบาอาจารย์องค์อื่น ๆ นั้น ขอยกมาแสดงเพียงบางท่าน ดังนี้

หลวงปู่ขาว อนาลโย

วัดถ้ำกลองเพล อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู

หลวงปู่ขาวเป็นลูกศิษย์องค์สำคัญของท่านอาจารย์มั่ง
องค์หนึ่ง ในสมัยหนุ่มท่านมีนิสัยอาจหาญทรหดอดทน และจริงจัง
ในการบำเพ็ญเพียรมากท่านเที่ยวธุดงค์ไปทั้งทางภาคอีสาน และ
เหนือ กระทั่งได้กำลังครั้งสำคัญที่จังหวัดเชียงใหม่ หลวงตาเป็นผู้
เรียบเรียงประวัติของหลวงปู่ขาวขึ้น เพราะมีโอกาสได้ซักถามพูด
คุยข้อธรรมที่ลึกซึ้งกับท่านคราวหนึ่งของการเทศน์อบรมพระ
ภายในวัด ท่านพูดถึงการสนทนากันในครั้งนั้นว่า

“...หลวงปู่ขาวนี่ เคยพูดกันตั้งแต่นั้น นี่ก็ไม่เคยพูดกันอีก
นะ ตั้งแต่ไปอำเภอนองบัวลำภู คุยกันสนุกสองต่อสอง... ๒ ทุ่ม
เริ่มจนกระทั่ง ๖ ทุ่ม... ท่านให้เราพูด เราก็ดูให้ฟัง ท่านเป็นผู้ฟัง
นี่นะ เริ่มแต่ ก.ไก่ ก.กา เรื่อย ทุกกิตทุกก็เป็นยังงี้ ๆ ว่าไปโดยลำดับ ๆ
จนกระทั่งหมดความสามารถของเราแล้ว เราก็มอบถวายท่านเลย บอกว่า

‘ท่านอาจารย์อย่าผูกเป็นความเกรงใจกระผม ฉะนั้นขัดข้องตรงไหน มันไม่ถูกตรงไหน ขอให้
ท่านอาจารย์บอกกันอย่างตรง ๆ เอา ฟาดให้เต็มที่เลย

ผมหมดความสามารถเท่านี้แหละ ถ้าติดก็ติดแบบว่าไม่สนใจจะแก้เลยขนาดนั้นแหละ หลงก็
หลงขนาดนั้นแหละ’

แต่ท่านก็ไม่พูดมากนักนะ เราก็มืดมนี่สรุปเอาเลยนะนี่นะ คุยกันมาตั้งแต่ ๒ ทุ่มจนกระทั่งถึง ๖
ทุ่ม เราเดินมาถึง ๕ ทุ่มเรื่องของเรา เรื่องของท่านมีเพียงชั่วโมงเดียวไม่ถึงชั่วโมง

พอพูดของเราเสร็จจลงแล้ว มอบลงแล้ว ไม่ให้ท่านผูกเป็นความเกรงใจออกเกรงใจไว้ว่าผมเป็นมหา
เปรียญ หรือได้เคยปฏิบัติกับครูบาอาจารย์มาเป็นยังงี้ ไม่เป็นปัญหาที่จะมาติดกันท่านอาจารย์ให้พูด
ด้วยความสะดวกไม่ได้ ไม่ต้องเอาเป็นอุปสรรค ท่านอาจารย์พูดเลยว่า

‘ยอมรับทุกอย่างล่ะ สิ่งที่มีนที่สุดวิสัยผม แล้วไปแล้ว’

‘ผมก็พูดกราบเรียนได้เพียงเท่านี้แค่นี้ล่ะ ถ้าหากว่าติดก็ติดแบบเจ้าของไม่มีความสนใจจะแก้
ไม่รู้ขนาดนั้นล่ะ ไม่รู้จนกระทั่งมันไปถึงไหนนั้นแหละ ติดติดอยู่ตรงไหนนั้นแหละ ไม่รู้เลย ถ้าว่านอน
ตาย ก็นอนซะเลยเหตุเลยผลโน่นแหละ’

จากนั้นท่านก็พูดมา ท่านพูดเอาเฉพาะเคล็ดนะ

‘เออ การปฏิบัติทางจิตนี้ มันก็มี ๒ เคล็ดที่สำคัญ กามราคะ ๑ อวิชชา ๑ ท่านมหา ก็พูดมา
หมดแล้ว ไม่มีที่ข้องใจสงสัย เป็นอันว่าถูกต้องเข้ากันได้ทุกอย่าง’

ท่านก็เลยรวบเอาเลย

หลวงปู่ขาว อนาลโย

‘ผมก็เป็นอย่างนั้นละ ท่านมหา ไม่มีอะไรเป็นข้อขัดแย้งกัน อูบายวิธีพิจารณากว้างแคบนั้น มัน
เป็นแต่อูบายของแต่ละคน ๆ แต่ว่าสำคัญที่จิตที่รวมมันเหมือนกัน’

ท่านสรุปเอาอย่างงั้นเลย จากนั้นท่านก็เล่าให้ผม ถึงสถานที่ที่ท่านเป็น...”

สมเด็จพระมหามุนีวงศ์ (สนั่น จันทปัทมโชโต ป.ธ.๙)

วัดนรนาถสุนทริการาม กทม.

สมเด็จพระมหามุนีวงศ์ เป็นพระมหาเถระอีกรูปหนึ่งที่หลวงตานำมาเล่าเป็นตัวอย่างสอนแก่
พระเถระว่า ครั้งหนึ่งท่านกับท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์^๑ มีธุระไปเยี่ยมท่านเจ้าคุณสมเด็จพระ
เจ้าคุณนรนาถฯ

เมื่อไปถึงกุฏิของเจ้าคุณสมเด็จพระเจ้าคุณธรรมเจดีย์ก็ผลักประตูห้องเข้าไปตามแบบคนที่
สนิทสนมกันมานานพบว่า ท่านเจ้าคุณสมเด็จพระเจ้าคุณนรนาถฯ กำลังนั่งสมาธิอยู่ เจ้าคุณสมเด็จพระ
เจ้าคุณนรนาถฯ แสดงความยินดีเป็น
อย่างยั้งที่เห็นว่าเจ้าคุณธรรมเจดีย์อุตสาหะเมตตามาเยี่ยมเยียน จากนั้นจึงได้สนทนากันอยู่พักใหญ่ ตอน
หนึ่งของการสนทนา ท่านเจ้าคุณสมเด็จพระเจ้าคุณนรนาถฯ พูดขึ้นว่า

“...ผมเองแม้อยู่กรุงเทพฯ ก็ไม่ได้ฉันอาหารดิบ ๆ ดี ๆ นะ ก็ฉันของแห้ง ๆ ไปอย่างนั้นแหละ
ฉันของดีจริง ๆ ภาวนาไม่ได้...”

เมื่อเจ้าคุณสมเด็จพระเจ้าคุณนรนาถฯ กล่าวถึงจุดนี้ทำให้หลวงตารู้สึกถึงใจกับความเป็นนักภาวนา และนักต่อสู้
สังเกตุใจของท่าน เพราะหลวงตาท่านทราบดีว่าผู้บำเพ็ญจิตตภาวนาจำต้องมีการระมัดระวัง และคอย
ควบคุมสิ่งที่จะทำให้ขัดขวางต่อการภาวนาได้ ด้วยเหตุนี้เองทำให้หลวงตาให้ความเคารพต่อท่านเจ้าคุณ
สมเด็จพระเจ้าคุณนรนาถฯ เสมอมา

หลวงตากับสมเด็จพระมหามุนีวงศ์

๑ เจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ (จุม พันธุโล) เป็นพระอัครมหาเถระของหลวงตา

สำหรับท่านเจ้าคุณสมเด็จฯ เองก็เช่นกัน สังเกตว่าท่านก็ได้ให้ความเมตตา และให้เกียรติต่อองค์หลวงตาอยู่ไม่น้อย ทุก ๆ ปีหากมีการทำบุญเนื่องในวันคล้ายวันเกิดของเจ้าคุณสมเด็จฯ ท่านเจ้าคุณสมเด็จฯ จะต้องได้นิมนต์หลวงตาไปแสดงธรรมอยู่เสมอ

ทุกครั้งที่หลวงตามีโอกาสไปกราบเยี่ยมเยียน เจ้าคุณสมเด็จฯ ท่านจะคึกคักขึ้นทันที ดังเหตุการณ์ซึ่งสมเด็จฯ กำลังนอนป่วยอยู่ที่โรงพยาบาล ครั้นพอทราบว่าหลวงตามาเยี่ยม ท่านเจ้าคุณสมเด็จฯ อุดส่าห์รีบลุกขึ้นรับทันที ดูที่ท่าว่าตื่นเต้นดีใจแบบรีนเริงในธรรม พร้อมกับกล่าวยกย่องหลวงตาว่า “...เศรษฐกิจธรรมมาแล้ว เศรษฐีธรรมมาแล้ว นับวันจะหายาก แต่เศรษฐกิจเงินนี้มีเกลื่อน...”

หลังจากวันนั้นไม่นาน ท่านก็หายอาพาธอย่างรวดเร็วจนเป็นที่ประหลาดใจแก่แพทย์ผู้ให้การรักษา ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่าความปีติรีนเริงในธรรม จัดว่าเป็นธรรมโอสถรักษาโรคชั้นเลิศ

ความเคารพบูชาในธรรม และความสนใจใคร่ต่อการปฏิบัติกรรมฐานของท่านเจ้าคุณสมเด็จฯ ดังกล่าวนี้องค์หลวงตาต้องได้กล่าวยกย่องให้พระเนตรฟังเสมอ ๆ ว่า

“...เจ้าประคุณสมเด็จฯพระมหาบุรุษองค์ นอกจากท่านจะเป็นนักปริยัติแล้วท่านยังเป็นนักปฏิบัติ นักภาวนา เวลาพบปะสนทนากับเจ้าประคุณสมเด็จฯ ท่านจะสนทนาแต่เรื่องการปฏิบัติธรรมเกี่ยวกับสมาธิภาวนาด้วยทุกครั้ง

ท่านจะไม่พูดถึงเรื่องโลก ๆ ภายนอกอันเป็นสิ่งสกปรกโสภณเลย พระเนรเราควรที่จะประพฤติปฏิบัติ รักษาตามแบบอย่างที่ท่านเคยปฏิบัติเอาไว้ โดยเฉพาะเจ้าอาวาสนี้สำคัญมากนะ เพราะเป็นผู้นำคน ปกครองคน...”

หลวงตากับหลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ

หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ

วัดดอยแม่บึง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

คราวหนึ่งท่านมีโอกาสเดินทางไปจังหวัดเชียงใหม่ จึงได้เข้ากราบหลวงปู่แหวน ซึ่งท่านก็เป็นศิษย์รุ่นใหญ่องค์หนึ่งของท่านอาจารย์มั่นเช่นกัน จากการสนทนาในครั้งนั้นทำให้ท่านกล่าวถึงหลวงปู่แหวนด้วยความเคารพบูชาว่า

“...ท่านอาจารย์แหวนองค์หนึ่งสามารถแก้ได้ตลอดทั่วถึงทางด้านจิตใจเดี๋ยวนี้ท่านก็ไม่เอาเรื่องกับใครแล้วประการหนึ่งก็ไม่มีใครไปเล่าให้ท่านฟังท่านชี้เกี้ยวจูงกับเรื่องซึ่งหมุราชี้หมาแห้งท่านก็อยู่สบาย ๆ ลองมีผู้มีภูมิจิตภูมิธรรม มีความรู้ความเห็นต่าง ๆ ทางด้านปฏิบัติไปเล่าให้ท่านฟังดูซิ ไม่ต้องสงสัยว่าเสียงท่านจะไม่ขึ้นปึงปึง ๆ เพราะท่านอยู่กับธรรมเท่านั้นถึงไม่ติดธรรม ท่านก็อยู่กับธรรม เป็นเครื่องรื่นเริงระหว่างชั้นธัมกับจิตที่ครองตัวอยู่...”

การเข้ากราบหลวงปู่แหวนคราวนั้น ท่านมีโอกาสฟังธรรมะปาแบบเผ็ดร้อนเข้มข้นถึง ๒ วาระ วาระแรกนาน ๑๐ นาที สำหรับวาระที่ ๒ นี้ หลวงปู่แหวนท่านดูคึกคักตึงตังยิ่งกว่าครั้งแรกเสียอีก ท่านแสดงธรรมด้วยน้ำเสียงอันดัง เนื้อตัวผิวพรรณมีสีแดงสดใสเปล่งปลั่ง ลักษณะของท่านในวันนั้นรู้สึกว่าคุณรีนเริงมากเป็นพิเศษ ครั้งหลังนี้ท่านพูดธรรมะนานถึง ๔๕ นาทีเลยทีเดียว เมื่อหลวงปู่แหวนกล่าวธรรมะจบลงแล้ว ท่านก็พูดกับหลวงตาว่า

“เฮ้อ... ท่านมหาค่านนะ ถ้าผิดตรงไหน ค่านนะ”

ด้วยความเคารพบูชาในธรรมะปาของท่าน ซึ่งจะทำให้โอกาสฟังเช่นนี้ได้ยากยิ่งท่านจึงกล่าวขึ้นด้วยความซาบซึ้งในธรรมว่า

“...กระผมไม่ค่าน กระผมหาฟังอย่างนี้แหละ...”

หลวงปู่คำดี ปภาโส

วัดถ้ำผาปู่ อ.เมือง จ.เลย

หลวงปู่คำดีเป็นลูกศิษย์ท่านอาจารย์มั่นอีกองค์หนึ่งที่นำเคารพบูชากราบไหว้อย่างสูงสุด ในสมัยบำเพ็ญเพียรท่านก็เป็นพระที่มีความกล้าหาญในการต่อสู้กับกิเลส สมัยต่อมาเมื่อท่านเป็นครูบาอาจารย์แล้ว ท่านก็เป็นพระที่มีเมตตาสูง ไม่ถือเนื้อถือตัว ด้วยท่านเคารพบูชาในอรรถธรรมสูงส่งยิ่งกว่าสิ่งใด

ท่านมีอายุพรรษามากกว่าหลวงตาหลายปี พระณรรลูกศิษย์ลูกหาของท่านมักจะไต่ยินท่านพูดปรารภถึงหลวงตาอยู่เสมอ ๆ กระทั่งแม้ว่าบางคราวหลวงปู่คำดีจะพูดชู้ชานาบพระณรรในวัดของท่านเองบ้าง ท่านก็ยังมักชอบที่จะยกเอาหลวงตาขึ้นชูพระณรรเสมอ ๆ เช่นพูดว่า

“พระวัดนี้นะ ถ้ากับท่านมหาบัวพวกนี้แตกกระเจิงหมดเลยนะ อยู่กับท่านไม่ได้นะ” หรือ

“ลองไปอยู่กับท่านมหาชิ พระณรรพวกนี้หนะ” เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้เองลูกหลานพระณรรที่วัดถ้ำผาปู่ จึงมีความรู้สึกเคารพสนิทสนม และผูกพันกับหลวงตาเสมือนหนึ่งครอบครัวเดียวกันโดยปริยาย และแม้สำหรับหลวงตาเอง ท่านก็ให้ความเมตตาต่อลูกหลานพระณรรที่วัดถ้ำผาปู่นี้ด้วยเช่นกัน เมื่อโอกาสอำนวยคราวใด ท่านไม่เคยลืมที่จะแวะไปเยี่ยมเยียนพร้อมขนเครื่องจตุปัจจัยไทยทานข้าวสารอาหารต่าง ๆ ไปให้ และเทศนาสั่งสอนพระณรรเพื่อเป็นกำลังใจในการประพฤติปฏิบัติธรรมอยู่เสมอ ๆ เป็นระยะ ๆ ไป

ที่น่าแปลกใจ คือ หลวงปู่คำดีท่านจะกล่าวถึงหลวงตาไม่เพียงเฉพาะกับพระณรรเท่านั้น ศิษย์ฆราวาสผู้หลักผู้ใหญ่กระทั้งอย่าง ฯพณฯ ดร.เชาวน์ ณ ศิลวันต์ องคมนตรี หลวงปู่ก็ยังเคยปรารภฝากความระลึกถึง กับท่านดร.เชาวน์ ไปถึงหลวงตาด้วยว่า

“ฝากความระลึกถึง... ไปถึงท่านมหาบัวด้วยนะ...” พร้อมกับยังกล่าวเชิงยกย่องในคุณธรรม

ของหลวงตาฝากไปกับท่าน ดร.เชาวน์ ในวาระเดียวกันนี้อีกด้วย

ทราบกันว่าหลวงปู่คำดี และหลวงตาท่านเคยมีโอกาสได้สนทนาพูดคุยธรรมะกัน ท่านทั้งสอง จึงมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันมาก มีอยู่ครั้งหนึ่งที่ท่านได้พบปะพูดคุยกันท่ามกลางความแปลกใจแก่พระ เณรในวัดถ้าพาปู้อยู่มาก ก็ด้วยเหตุที่หลวงปู่คำดีท่านสั่งพระไว้อย่างเข้มงวดว่า

“ถ้าวันนี้มีครูบาอาจารย์องค์ใดเข้ามาให้รีบบอกเราทันทีนะ”

พระที่รับคำสั่งนี้มา จึงจذจ้อคอยเฝ้าสังเกตอยู่ตลอด เพื่อดูว่าวันนี้จะมีใครมาหรือไม่ พอดก ตอนบ่ายปรากฏว่ามีรถเข้ามาที่วัดจริง ๆ และก็พบว่า เป็นหลวงตามหาบัวนั่นเอง พระที่คอยดูอยู่ตลอด วัน จึงรีบไปกราบเรียนหลวงปู่คำดีทันที และพอหลวงปู่คำดีทราบหลวงตามา ท่านก็รีบออกจากที่พัก และเรียกหลวงตาทันทีเช่นกัน แล้วยังพูดด้วยว่า

“โธ่ มาเร็วดีนะ” เหตุการณ์คราวนั้นเป็นที่แปลกใจแก่ พระเณรอยู่มากเหมือนหลวงปู่จะทราบล่วงหน้าไว้แล้ว

ภายหลังต่อมา จึงทราบเหตุผลว่าในครั้งนั้นท่านตั้งใจ เดินทางเพื่อไปพักค้างคืนโดยเฉพาะ ไม่ใช่เพียงแค่การไปเยี่ยม เยียนแล้วก็กลับธรรมดา ๆ ครั้งนั้นพระเณรได้บอกเล่าต่อ ๆ กันว่า ครูบาอาจารย์ทั้งสองท่านได้พูดคุยสนทนาธรรมกันอยู่ตลอด มีการเขียนข้อความใส่กระดาษ เพื่อซักถามสนทนากันและกันด้วย ทั้งนี้คงเป็นเพราะหลวงปู่คำดีท่านหุไม่ค่อยได้ยิน

มีเทศนาอบรมพระของหลวงตาอยู่บางตอนที่ท่านกล่าว พุดยกย่องถึงคุณธรรม และความกล้าหาญของหลวงปู่คำดีในสมัย ปฏิบัติ คราวหนึ่งของการแสดงธรรมท่านพูดถึงเหตุการณ์ในระยะ ก่อน ๆ นั้น ได้เคยพบกับหลวงปู่คำดีอยู่เรื่อย ๆ ในที่ต่าง ๆ ที่นั่น บ้างที่นี้บ้าง จากนั้นหลวงตาได้เล่ามาถึงเรื่องที่หลวงปู่คำดีเคยกล่าวชมเชยท่านในการแสดงธรรมเรื่อง การแจ่งขันธุ์ ๕ ดังนี้

“...การพบกับท่าน (หลวงปู่คำดี) เคยพบกันอยู่เรื่อย ๆ ท่านมาอยู่วัดหนองแขงนี่ก็เคยพบกัน อยู่เรื่อย ท่านเลยพูดถึงเรื่องการแจ่งขันธุ์ ๕ นี้ ไม่มีใครแจ่งได้ละเอียดลออมากกว่าท่านมหา ท่าน อ่านหนังสือ **แวนดวงใจ**° จบหมดเลย...”

ตอนท้ายของเทศนาภรณ์นี้ หลวงตาพูดถึงการที่ท่านไปวัดถ้าพาปูในครั้งนั้น เป็นเหตุการณ์ บังเอิญพอดีกับที่หลวงปู่คำดีได้จุดธูปนิมนต์ขอให้ท่านเดินทางมาที่วัดถ้าพาปู หลวงตากล่าวในตอนท้าย ของเทศนาอบรมพระว่า

“...มันแปลกอยู่นะ คือท่าน (หลวงปู่คำดี) เดินจงกรมอยู่ พอดี ๔ ท่านลงมาเดินจงกรม ปัญหามันขวางใจท่านหลวงปู่คำดี ปภาโส ทำยังไงก็แก้ไม่ตก ๆ มองหาใครไม่เห็น... จึงออกจากทาง จงกรมไปจากนั้นก็ไปจุดธูปเทียนเลย หลังจุดธูปจุดเทียนไหว้พระเสร็จแล้ว... ก็กล่าวว่า

‘ขอนิมนต์ท่านมหามา...’”

เรื่องนี้ภายหลังทราบจากคนรถที่คอยอุปฐากรับใช้หลวงตาว่า เหตุการณ์ครั้งนั้น แก่ได้รับคำ

หลวงปู่คำดี ปภาโส

๐ “แวนดวงใจ” เป็นหนังสือธรรมเทศนา บรรยายโดยหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน

สั่งตัวจากหลวงตาให้รีบเข้าไปที่วัดป่าบ้านตาดในเวลา ๕ โมงเช้าวันนี้ เมื่อขับรถไปถึงวัดแล้ว หลวงตาก็ให้รีบพาไปวัดถ้ำผาปู่ จังหวัดเลยโดยเร็ว ตอนเที่ยงวันพอดีจึงได้ออกเดินทาง

หลวงตালে่าถึงเหตุการณ์ที่ได้สนทนากันในวันนั้นด้วยว่า

“...คือเราไปถึงวัดถ้ำผาปู่ พอทราบว่าคุณ (หลวงปู่คำดี) พักแล้ว บอกพระว่า

‘อย่าไปกวนท่านนะ วันนี้ผมจะพักไม่กลับ ผมจะค้างกับท่าน

อย่าไปกวนท่านนะ ผมจะไปหาที่พักก่อน พอได้เวลาแล้วจะมาหาท่านเวลานี้ท่านยังพักอยู่’

เขาปิดประตูเงียบ พอเรามานี้พระองค์นั้นแอบไปทางด้านหลัง ไปบอกหลวงปู่คำดี พอทราบ

ท่านจึงรีบออกมาโดยเปิดประตูเหล็กเลื่อน เรียก

‘ท่านมหา ท่านมหาอยู่ที่นี่หรือ?’

โบกมือเรียก เราเลยดูพระว่า ‘ไปรบกวนครูบาอาจารย์ทำไม? ท่านองค์นี้นี่นะ ก็จะคุยอยู่แล้วนี่นะ’ พอไปถึงแล้ว ท่านพูดว่า

‘โห้ มาเร็วดีนะ’

‘เร็วอะไร? แล้วท่านอาจารย์จะมีเรื่องคุยอะไรกัน?’

เวลาจะคุยกัน ต้องได้ปิดประตูเลยนะ ตั้งแต่ยังไม่ถึง ๖ โมงถึง ๒ ทุ่ม ให้ท่านเล่าวิถีจิตของท่านเป็นยังไงสองต่อสอง จนกระทั่ง ๒ ทุ่ม เมื่อถึงจุดสำคัญ... เหมือนกับหอกกับหลาวที่মনะ เหมือนกับว่า... ถอดหลาวออก ที่นี้ก็พุ่งเลย รู้ช่อง

‘เออ ๆ ๆ ...’

มันสะดุดใจท่านมาก ‘เออ เอละที่นี่ รู้ช่องแล้ว’ จากนั้นท่านจึงเล่าให้ฟังว่า ท่านจุดฐูปมานิมิตเรา เราเลยตอบท่านว่า

‘ผมก็มาสะเปะสะปะมาประสาบ้ำของผมละ’

‘เอละ ประสาอะไรช่างเถอะนะสด ๆ ร้อน ๆ นี่เอละ’

คือพอเวลาเที่ยงเราก็ตอกจากวัดป่าบ้านตาดไปเลย มันก็เหมือนกับว่าสด ๆ ร้อน ๆ นั้นละ มันบันดลบันดาลอะไรเราก็ไม่เคยไปเลย บอกสั่งรถให้เขามาโดยด่วน แผลก ...”

ครั้งนั้น เวลาที่ท่านจะสนทนาธรรมกัน เนื่องจากหลวงปู่คำดีท่านหุไม่ค่อยได้ยิน การพูดคุยกันจึงอาจต้องใช้เสียงที่ตั้งเกินไป ทำให้ไม่สะดวกนัก อีกทั้งในขณะนั้นก็มีแขกคนไปมาอยู่เรื่อย ๆ ท่านจึงแก้ปัญหาด้วยการเขียนจดหมายสื่อความกัน

การสนทนาธรรมครั้งอัศจรรย์ของครูบาอาจารย์องค์สำคัญคราวนี้ จึงเป็นหัวข้อปัญหาให้พระเถระได้สนทนาเล่าต่อกันอย่างไม่รู้จบ และเป็นกำลังใจในการประพฤติปฏิบัติธรรมแก่พระกรรมฐานรุ่นลูกรุ่นหลาน

หลวงพ่อบัว สิริปณโณ

วัดป่าหนองแขง อ.หนองบัวข อ.จตุรธานี

หลวงพ่อบัวเป็นลูกศิษย์ท่านอาจารย์มั่นองค์หนึ่ง มีอายุพรรษาน้อยกว่าหลวงตา สถานที่ของการสนทนาธรรมในครั้งนี้ คือบ้านชุมพล ในปีนั้นหลวงปู่ขาว อนาลโย ได้พักจำพรรษาอยู่บ้านนี้ด้วยการแก้ปัญหาธรรมในครั้งนี้ ทำให้หลวงพ่อบัวเคารพนับถือ และซึ่งใจในคำแนะนำของหลวงตาเป็นอย่างสูง

เหตุที่ท่านทั้งสองจะได้พบกันนั้นมีเหตุมาจากฆราวาสท่านหนึ่ง มานิมนต์หลวงตาไปบ้านชุมพล (อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร) หลวงตาท่านถามทันทีว่า “ไปนิมนต์หลวงพ่อบัวหรือเปล่าล่ะ ?”

แกตอบว่า

“นิมนต์ครับกระผม” หลวงตาท่านว่า “ถ้าหลวงพ่อบัวไป เราจะไป เรายังมีอะไร ๆ ยิบ ๆ ยิบ ๆ ยิบ ๆ อยู่กับหลวงพ่อบัว พุดอะไร มันมีอะไรอยู่ซึ้ง ๆ ใจ เออนิมนต์ให้ได้นะ บอกด้วยว่าเราก้จะไปนะ”

จากนั้นฆราวาสคนเดิมนี่ ก็ไปนิมนต์หลวงพ่อบัวถึงที่วัดของท่านเหมือนกัน หลวงพ่อบัวก็ถามเหมือนกันว่า “ได้นิมนต์อาจารย์มหาหรือเปล่า ?”

แกตอบว่า “ผมนิมนต์ท่านมานี้แล้ว ท่านก็ถามถึงเหมือนกันว่า หลวงพ่อบัวจะไปหรือเปล่า ?”

หลวงพ่อบัวกล่าวขึ้นทันทีว่า

“โอย ถ้าท่านอาจารย์มหาไปเราไป ไป ไป ไป” ว่าแล้วท่านก็ไป

หลวงพ่อบัวท่านเป็นคนสั่งจัดกุฏิเองเลยทีเดียว โดยท่านพักอยู่หลังหนึ่ง และให้หลวงตาพักอีกหลังหนึ่งซึ่งอยู่ติดกับรั้วและอยู่ใกล้ ๆ กัน เพราะศาลายูงลิ๊ก ๆ ตรงกลางวัด กุฏิในวัดที่ติดเขตรั้วก็มีเพียงกุฏิ ๒ หลังนี้เท่านั้น

เมื่อครูบาอาจารย์ทั้งสองท่านเสร็จธุระส่วนตัวแล้ว หลวงตาจึงเริ่มซักไซ้ไล่เสียดหาเหตุผลเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดข้องภายในของหลวงพ่อบัว ดังนี้

หลวงตาเริ่มพุดก่อนว่า “ผมมามุงหลวงพ่อนะนี่ ผมไม่ได้มางานใด ๆ นะ”

หลวงพ่อบัวตอบว่า “ผมก็มามุงครูจารย์เหมือนกันแล้ว” หลวงตาว่า “เข้าเล่าเป็นยังไง ? เข้าเล่ามาตั้งแต่เริ่มปฏิบัติที่แรก จนกระทั่งปัจจุบัน อย่าปิดบัง เล่ามาโดยลำดับ เข้า ผมจะฟังให้ตลอดวันนี้ ผมไม่ได้สนทใจนักกับหลวงพ่อนะ ผมพุดตรง ๆ นะ”

จากนั้นหลวงพ่อบัวท่านก็เล่ามาโดยลำดับ ๆ ๆ จนถึงจุดปัจจุบัน พอถึงจุดนี้หลวงตาบอกทันทีว่า “เข้า เล่าไปซี” ตอบว่า “พอ” หลวงตาบอกอีก “เล่าไปซี” ตอบว่า “หมดเท่านี้” หลวงตาเลยถามว่า “แล้วความเข้าใจว่ายังไง ?” ตอบ “หมดเท่านี้”

ท่านถามอีกว่า “แล้วความเข้าใจว่ายังไงละ ? เข้า ว่าซี”

“เข้าใจว่าสิ้นแล้ว” ท่านถามต่อว่า

“แล้วเป็นอย่างนี้มานานเท่าไรแล้ว ?” “เป็นมาได้ ๑๐ กว่าปีแล้ว”

จากนั้น หลวงตาท่านก็เริ่มอธิบายในจุดที่ละเอียดให้ฟัง

“เข้า ทีนี้ให้พิจารณาอย่างนั้น ๆ นั้นนะ เขาเลย ต่อจากนั้นให้เลย จับให้ตึนะ... อธิบายให้ฟังเต็มที่ แล้ววันนี้ไม่ต้องไปสวดมนต์ ไม่ต้องไปในงานบุญ ให้ภาวนา เอาให้มันได้วันนี้ รู้วันนี้ละ มันเข้าข้างแคบแล้วนี่นา”

พอพูดกันจบเรียบร้อยแล้วท่านกล่าวต่อว่า “ไป ลงไป เริ่มภาวนาตั้งแต่บัดนี้ไปนะ ทำยังงั้นละ”

การอธิบายกันในคราวนั้นใช้เวลานานพอสมควร เมื่อจบการอธิบายจากนั้นหลวงพ่อบัวท่านก็

หลวงพ่อบัว สิริบุญโณ

กลับกุฏิไปภาวนา ส่วนหลวงตาไปสวดมนต์ที่ศาลา เมื่อถึงตอนเช้า ขณะที่หลวงตากำลังนั่งภาวนาอยู่ ยังไม่ทันออกจากที่ภาวนาเลย ก็มีเสียงก๊อบก๊อบ ๆ ดังขึ้นในเวลาใกล้สว่างของวันใหม่ หลวงตาถามขึ้นทันทีว่า

“ใครนี่ ?” ตอบ “ผมครับ” ถาม “หลวงพ่อบัวเธอ ?” ตอบ “ใช่ครับ” หลวงตาบอก “เออ ขึ้นมา ๆ”

จากนั้นหลวงพ่อบัวท่านก็เล่าถึงการภาวนาในคืนนั้นให้ฟังว่า

“จับอุบายท่านอาจารย์ เข้าบ๊ีบเลย... เพราะแต่ก่อนมันไม่รู้เนี่ย ได้แต่เฝ้ากันอยู่นั้นเสีย แสดงว่าสำเร็จเสร็จสิ้นก็อยู่งั้นเสีย พอมาถึงที่นั่นแล้วก็เอาอุบายท่านอาจารย์เข้าใส่ บ๊ีบ ๆ โห ไม่นานเลยปรากฏเหมือนกับ... คานกฏิกษัตริย์ลงทันที เหมือนกับว่ากันกระแทกดิน แต่ไม่เจ็บ เหมือนกับคานกฏิกษัตริย์ขาดลง ตุ่มลงพื้นเลย

ฮีบ ทีเดียวเลย แต่จิตมันก็ไม่กังวลนะ เพราะมันไม่รู้สึกเจ็บปวดอะไรนี่ ในขณะที่นั้นพอพิบลงไปนั้น ทีเดียวเท่านั้น นิ่ง... พอมันหายจากขณะนั้นแล้ว จิตก็รู้ตัว ออกมาข้างนอก มากี่มารู้ว่า

‘ฮือ ว่าคานกฏิกษัตริย์ ถ้าขาดแล้วมันก็ลงกันทั้งพื้นนี่ ลงไปถึงดินนั่น ทำไมมันถึงดี ๆ อยู่ที่นี่’ มันก็รู้กันทันทีนะว่า

‘โห นี่มันคานอวิชชาขาด’ โอโห เวลานั้นมัน มันพูดไม่ถูก เลย... พอขณะนั้น ทำงานกันไปแล้วเสร็จสิ้นไปแล้ว ทีนี้มันเหมือนกับว่า เป็นคนละโลกเลยเชียว ผมเลยไม่นอนทั้งคืน เมื่อคืนนี้...”

หลวงพ่อบัวกล่าวกับหลวงตาอย่างซาบซึ้งจับจิตจับใจว่า

“...ผมกราบท่านอาจารย์ทั้งคืนเลย มันไม่ทราบเป็นยังไง มันกราบพระพุทธเจ้า กราบพระธรรม กราบพระสงฆ์ กราบท่านอาจารย์ตลอดคืนเลย ผมไม่นอนจนกระทั่งเดี๋ยวนี้นะ ฮือ มันอะไรเหมือนกับถ้าพูดภาษาพระพุทธเจ้าว่าสวยวิมุตตีสุข มันอะไรพูดไม่ถูก

อัครจารย์ครูบาอาจารย์ พระธรรมเห็นคุณของท่านอาจารย์ ฮือ เห็นจริง ๆ เด่นจริง ๆ ถ้าไม่ใช่ท่านเราจมไปแล้ว ไม่ไปถึงไหนแล้ว เดชะจริง ๆ กราบ... กราบอยู่อย่างนั้น...”

ตอนหลังหลวงตาท่านเคยปรารภถึงเรื่องนี้ว่า นับแต่นั้นมาก็ไม่ได้พูดคุยอะไรกับหลวงพ่อบัว วัดหนองแขงกันอีกเลย จนกระทั่งหลวงพ่อบัวท่านมรณภาพไป ท่านเคยบอกเหตุผลเหมือนกันว่าถึงจุดนี้แล้วไม่จำเป็นต้องมีอะไรเพิ่มเติมให้เป็นประโยชน์อีกแล้ว เพราะมันพออยู่ในตัวแล้ว หมดปัญหาแล้ว ไม่จำเป็นต้องเอาอะไรมาพูดอีกแล้ว

๑๙

แสงธรรมส่องทาง

นับแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็นต้นมา หลวงตาเมตตาธรรมปฏิบัติเฉพาะอย่างยิ่งจิตตภาวนา แก่พระเณรและฆราวาสเสมอมา บรรดาลูกศิษย์ลูกหาผู้ตั้งใจประพฤติปฏิบัติอย่างจริงจัง ก็มีจำนวนไม่น้อยที่ได้รับแสงธรรมของพระพุทธองค์เป็นลำดับ ไม่จำกัดว่าเป็นพระหรือฆราวาส ไม่จำกัดว่าเป็นหญิงหรือชาย พยานในธรรมก็ย่อมประจักษ์ขึ้นในใจของผู้ปฏิบัติเป็นลำดับไปเช่นกัน ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า “...ภาคปฏิบัติ ก็คือ งานอันหนึ่งของเรา ทำไมงานเรามีด้วยการประพฤติปฏิบัติ ผลทำไมจะไม่มีได้เล่า เหตุกับผลเป็นของคู่เคียงกันมาแต่ไหนแต่ไร ทำไมเราทำมันจะไม่มีผล เมื่อเหตุเป็นไปสมควร แก่ผลจะพึงเกิดขึ้นได้อยู่แล้ว...”

ฉะนั้นเมื่อท่านเหล่านี้ต่างเพียรสร้างเหตุให้สมบุญขึ้นทุกขณะ ผลอันควรย่อมเกิดขึ้นได้ และนำมาซึ่งความสงบร่มเย็นในจิตใจของท่าน กระทั่งไม่เห็นวัตถุสิ่งของเงินทองลาภยศบริษัทธิบริวาร หรือยศถาบรรดาศักดิ์ใด ๆ เป็นของประเสริฐเลิศเลอยิ่งกว่า “ธรรม” สิ่งเหล่านั้นเป็นเพียงเครื่องอาศัยเครื่องอำนวยความสะดวกแก่ร่างกายให้พอเป็นพอไปเท่านั้น แต่เรื่องของ “จิตใจ” นั้น ท่านถือเป็นสมบัติอันล้ำค่า อย่างหาประมาณมิได้เลย

ธรรมเทศนาที่หลวงตาแสดงแก่พระเณรผู้เข้ามาศึกษาอบรม... รุ่งแล้วรุ่งเล่ามิได้แตกต่างกัน คือ ท่านจะย่ออยู่เสมอว่า

“...การทำความเพียรเพื่อความพ้นทุกข์ จะยากลำบากเพียงไร ก็ให้ถือว่าเป็นงานอันตนจะพึงทำ หลีกเลี้ยงไปไม่ได้ถ้าต้องการพ้นจากทุกข์ซึ่งกิดขวางกีดขวางจิตใจอยู่ตลอดเวลา ให้จิตใจเป็นอิสระอย่าพึ่งทอดถอนใจทางความเพียร อย่าไปคำนึงว่าวาสนามากวาสนาน้อยในขณะที่จะทำความดี มีการเดินจงกรมนั่งสมาธิเพื่อมรรคผลนิพพาน เป็นต้น

ถ้าจะคิดว่าอำนาจวาสนาน้อย ในขณะที่จิตเลื่อนลอยเปลวตัวออกไปพอระลึกรู้ได้ ก็ให้ทราบว่าเป็นการสังขมในการตัดทอนนิสัยวาสนาของตนให้ด้อยลงไปโดยลำดับ ถ้ามากกว่านี้นิสัยวาสนาก็จะขาดสูญไป เพราะความชั่วเป็นสิ่งทำลาย หรือเผาผลาญให้วอดวายไป

การทำความดีอยู่ตลอดเวลา ก็คือ การสร้างอำนาจวาสนาขึ้นภายในจิต เพื่อจะปราบปรามสิ่งที่เป็นข้าศึกมีอยู่ภายในใจให้หมดสิ้นไปนั้นแล ใครจะไปสร้างวาสนาที่ไหนถ้าไม่สร้างที่ใจ วาสนาจะมากน้อยเพียงไรก็เกิดขึ้นที่ใจเป็นผู้สร้างได้

พระภิกษุที่อยู่ศึกษากับหลวงตา บนศาลาวัดป่าบ้านดาด (ถ่ายเมื่อ ๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๔)

เราอย่าเข้าใจว่ามรรคผลนิพพานจะเห็นห่าง จะอยู่ห่างกันจากปฏิบัติคือข้อปฏิบัติ เช่นเดียวกับบันไดมีความเกี่ยวเนื่องกันกับบันไดเวียน ตึกกรมบ้านช่องจะสูงเพียงไรบันไดต้องติดแนบไปทุก ๆ ชั้นของบันไดของเวียน คำว่า ธรรมะ จะสูงขึ้นไหนซึ่งเป็นฝ่ายผล... ธรรมฝ่ายเหตุ คือ ข้อปฏิบัตินี้จะพึงติดแนบกันไปทุกชั้นทุกภูมิ เพราะผู้ที่ก้าวเข้าถึงธรรมขั้นนั้น ๆ ก็ต้องเป็นไปตามธรรมขั้นเหตุ คือทางดำเนิน...”

**พระภิกษุครูบาอาจารย์ที่เคยได้รับอุปถัมภ์คำสอนจากหลวงตา
มีเป็นจำนวนมาก ขอนำคติธรรมของครูบาอาจารย์
มาแสดงเพียงบางท่าน ดังนี้**

ท่านอาจารย์สิงห์ทอง ธัมมวโร

วัดป่าแก้วชุมพล อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร
(๑๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๗ - ๒๗ เมษายน พ.ศ.
๒๕๒๓)

เคยอยู่ศึกษาที่หลวงปู่มั่นที่บ้านหนองผือ
หลังจากหลวงปู่มั่นมรณภาพ ท่านได้ติดตามหลวงตา
ไปในที่ต่าง ๆ ตลอดมา เช่น บ้านห้วยทราย จันทบุรี
และวัดป่าบ้านตาดตามลำดับ ต่อมาท่านจึงย้ายไปอยู่
ที่วัดป่าแก้วชุมพล อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร และ
อยู่ที่นั่นจนจบจนวาระสุดท้าย

หลวงตาเคยกล่าวยกย่องว่า ท่านอาจารย์สิงห์ทองเป็น “ผ้าขี้ริ้วห่อทอง” และ “...
เราเสียดายท่านสิงห์ทอง ถ้าท่านยังมีชีวิตอยู่... ท่านจะทำประโยชน์ให้แก่พระศาสนาได้
อย่างมากทีเดียว...”

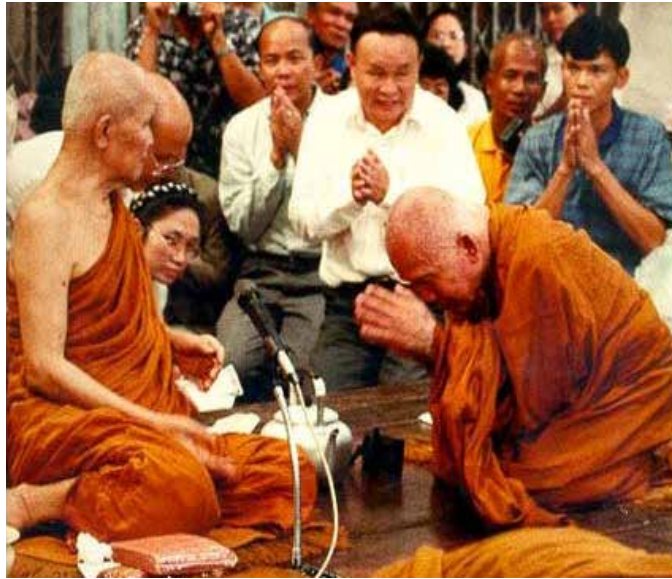
ท่านอาจารย์สิงห์ทองมรณภาพวันที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๓

“...การชำระใจ การพิจารณาธรรมะ พิจารณาไป ๆ จนใจรู้แจ้งแทงตลอดในเรื่อง
ของธรรม ก็หมดทางที่จะรักษา หมดทางที่จะแก้ไข เหมือนกันกับปากกาของเราหมดหมึก ถึง
เราจะเขียนต่อไปก็เขียนได้ แต่ทว่าหมึกไม่มี มันไม่ติดกระดาษ มันเป็นอย่างนั้น

ความคิดความปรุงของท่านที่เสร็จกิจทางศาสนาก็ทำนองเดียวกัน รูป... เวทนา...
สัญญา... สังขาร... วิญญาณ... ก็ยังมีอยู่ พระพุทธเจ้า หรือสาวกท่านก็ยังมีสิ่งเหล่านี้อยู่ แต่
สิ่งเหล่านี้ไม่มีอุปาทาน สิ่งเหล่านี้เป็นชั้นธรรมา ไม่มีอุปาทานเข้าไปยึด เหมือนไม่มีหมึก...
เพราะทราบตามเป็นจริงของมัน...

สิ่งเหล่านี้เมื่อยังมีจิตมีขันธอยู่ก็ต้องใช้มันไป แต่จะหลงใหลยึดถือมัน เป็นไปไม่ได้
ท่านจึงบริสุทธิ์อยู่ตลอดกาลตลอดสมัย...”

ท่านอาจารย์สิงห์ทอง ธัมมวโร

หลวงปู่หล้า เขมปัตโต

วัดภูจ้อก้อ อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร

ท่านศรัทธาในกรรมฐานมาแต่ครั้งเป็นฆราวาสแล้ว ก่อนบวชเคยมีลูกมีครอบครัว ต่อมาภรรยาได้เสียชีวิตลง จึงเกิดความสลดสังเวช จากนั้นไม่นานก็ออกบวช และมาอยู่ศึกษาที่หลวงปู่มั่นที่บ้านหนองผือ เมื่อหลวงปู่มั่นมรณภาพลง ท่านจึงมาอยู่กับหลวงตาที่บ้านห้วยทราย หลายปีต่อมาท่านจึงตั้งวัดภูจ้อก้อขึ้น และอยู่ที่นั่นตลอดมา ท่านมรณภาพวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๙

“...อนัตตาฝ่ายบาป เป็นฝ่ายเว้นในเบื้องต้น อนัตตาฝ่ายบุญ เป็นฝ่ายเจริญทำให้เกิดให้มี เมื่อสุดท้ายอนัตตาบุญก็ดี อนัตตาบาปก็ดี ก็สังคินหมด ไม่เข้าไปยึดถือสอดแทรกเอาเป็นเจ้าของส่วนกุศลผลบุญ

พระอนาคามียังจัดเป็นกุศลผลบุญอยู่ เพราะติดอยู่ในบุญ ยังข้ามบุญไม่ได้ เพราะบุญยังไม่เต็ม

ส่วนพระอรหันต์นั้น บุญเต็มแล้ว บาปก็ละพอแล้ว เว้นพอแล้ว เหตุฉะนั้น เหตุที่จะละบาปจึงไม่มีในท่าน เหตุที่จะละบุญจึงไม่มีในท่าน เหตุที่จะสร้างบุญจึงไม่มีในท่าน เหตุที่จะละบาปก็ไม่มีในท่าน...”

หลวงปู่หล้า เขมปัตโต

หลวงปู่ลี กุศลธโร

วัดภูผาแดง อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี

หลวงปู่ลีท่านบวชในวันประชุมเพลิงศพหลวงปู่มั่น จากนั้นติดสอยห้อยตามหลวงตาตลอดมา แม้หลวงตาจะหนีออกวิเวกไปทางไหน หรือจะดูจะว่าจะไล่ให้หนีไปอย่างไร หลวงปู่ลีก็อดทนติดตามไปทุกหนทุกแห่ง ไม่เลิกไม่ราไม่ทอดถอย หวังให้ท่านช่วยอบรมสั่งสอนให้ สุดท้ายหลวงตาก็ยอมรับเป็นศิษย์

หลวงปู่ลีเคยจำพรรษาอยู่กับท่านที่บ้านห้วยทราย จันทบุรี และวัดป่าบ้านตาด ท่านมีอุปนิสัยพูดแต่น้อย รักการอยู่ป่าตลอดมา ไม่ติดสถานที่ แต่เมื่อท่านมีอายุมากเข้า ประจวบกับพระเถระขออยู่ศึกษากับท่านมากขึ้น ท่านจึงยอมอยู่เป็นที่พื้นฐานแน่นอน

(จากซ้าย) หลวงตา หลวงปู่บุญมี ปุริบุญโณ และหลวงปู่ลี กุศลธโร ณ วัดป่าบ้านตาด (ถ่ายเมื่อ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๔)

“...บ่ทันนาน คั่นจิตเป็นปัจจุบันอยู่ฮั้น บ่เห็นหนึ่งต้องแนวหนึ่ง หละ มั่นซิเกิด

เฮ็ดให้มันเป็นปัจจุบัน อดีตที่ล่วงมาแล้ว ก็อย่าไปคำนึงเลย มันก็ออกไปจากปัจจุบันนั้นหละ อนาคตคือกัน มันออกไปจากปัจจุบันนี้ละ อย่าไปคำนึงมันเลย คุ่มมันเข้า

เบ็ง ให้เบ็งหัวใจเจ้าของนั้นละ อย่าไปเบ็งหัวใจผู้อื่น... คั่นคุ่ม เจ้าของแท้ ๆ ต้องเห็น

คั่นพิจารณาสภาพร่างกายก็พิจารณาอยู่ฮั้น แต่พื่นเท้ามาศีระะ แต่ศีระะลงมาพื่นเท้า ให้พิจารณาอยู่ฮั้น รอบอยู่ฮั้น เอา หมะ ๒๔ ชั่วโมงนี้ บิให้มันปากมาเลย

ต้องเกิดแน่... อันนี้หัวใจมันแล่นอยู่นำโลกนำสงสารพุ่น มันบ่ปักมัน แล้วซิเห็นหยั่งฮั้น คือกินข้าวเนีย กินนอนอยู่ ย้ายไปนั้น นอนอยู่ก็ไปฮั้น นอนก็ไปนี่ เลยบ่อ้มจักที นี้เรื่องมันเข้า พิจารณามั่นซิ คั่นคุ่มเข้าแท้ ๆ มันซิต้องจับได้เจือณ เดียวมันซิเกิดฮั้นนั้นเกิดอันนี้โลด นี้เฮ็ดจริงทำจริงมันต้องรู้จริง... ไ้ พิจารณาโตนี้ละ โตสำคัญ

ถ้าหากว่าได้จับจุดได้ละ เออ มันซิออกอุทานบัดนี้

อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อริยสังขันธ์นั้น...

คั่นตีแตกอริยสังขันธ์ได้แล้ว ฮ่วย ! กราบพระพุทธเจ้ากราบครูบาอาจารย์ โอ้ย มันก็กราบอยู่จั้งชั้นหละ หมดคั่นหละ นี้ เพิ่นเวว่าจริงเฮ็ดจริง

มันซิประมวณมาหมดดอก อันพระพุทธเจ้าเพิ่นเห็นนะ

มันซิมาเกิดจากใจเฮาหนีละ...

ให้พากันเร่งความพากความเพียร...”

หลวงปู่ลี กุศลธโร

หลวงตากับครูบาอาจารย์ที่เคยติดสอยห้อยตาม
หรือเคยอยู่ศึกษากับหลวงตาที่วัดป่าบ้านตาดในระยะต้นๆ
(ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗)

หลวงปู่คำตัน ฐิตธัมโม

วัดป่าदानศรีสำราญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดหนองคาย

ก่อนบวชท่านเป็นตาผ้าขาวปฏิบัติจิตตภาวนา
แล้วเกิดผลดี หลวงตาจึงเมตตาจัดหาบิณฑบาตให้
จนครบ และให้บวชที่มุกดาหาร และมาอยู่กับหลวงตา
ในช่วงที่อยู่บ้านห้วยทราย อำเภอคำชะอี จังหวัด
มุกดาหาร ท่านมรณภาพ ปี พ.ศ. ๒๕๔๐

“...หมดแนวนี้หมด หมดเฮานี้
โลกอันนี้ มีแต่เรื่องสมมติทั้งนั้นแหละ...
...สู้ พุทโธ ไม่ได้ดอก
เฮาเฮ็ดแนวใด ก็สู้อันนี้ บ่ ได้ดอก ในโลกนี้...”

หลวงปู่คำตัน ฐิตธัมโม

ท่านอาจารย์วันชัย วิจิตโต

วัดป่าสังฆาราม บ้านกุดหมากไฟ

อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี

อดีตนักเรียนเตรียมทหารรุ่น ๘ และจปร.รุ่น ๑๙ ท่านได้ทำงานราชการทหารอยู่ระยะหนึ่ง จากนั้นจึงออกบวช ได้พบกับหลวงตาครั้งแรกที่มูลนิธิพระอาจารย์มั่น ฝั่งธนบุรี กรุงเทพฯ หลังจากได้รับคำแนะนำจากหลวงตาว่า

“ไม่ควรอยู่เฝ้า ๆ ร่อน ๆ ควรจะอยู่กับครูบาอาจารย์...”

จากนั้นไม่นานท่านจึงเดินทางไปอุดรธานี เพื่อขออยู่ศึกษากับหลวงตาที่วัดป่าบ้านตาด

“...ถ้าเป็นน้ำก็แหวกลงไป แหวกจอกแหวกแตน ลงไป เห็นแล้วน้ำใสสะอาดซ่อนอยู่หลังความหมายมันสำคัญผิดนี่เอง แหวกความสำคัญทั้งหลายออก ออกให้หมด ธรรมทุกประเภทอนิจจังก็แล้ว ทุกขังก็แล้ว อนัตตาก็แล้ว แหวกออก ๆ จนไม่มีอะไรจะแหวก ถึงน้ำใสบริสุทธิ์ ถึงจิตดั้งเดิม ตัวจริงของจิตเป็นแบบนี้ ใสสะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีอะไรเลยเจือปน ใสแท้

เห็นธรรม บรรลุมรรค เห็นกายก็จริง เห็นเวทนา ก็จริง เห็นจิตจริง ๆ ...ทุกสิ่งทุกอย่างจริงไปหมด... พิก แล้วพิกเล่า ภาวนาแล้วภาวนาเล่า ทุกข์แล้วทุกข์เล่า

พยายามแหวกสิ่งที่คนทั้งหลายเขาละเลย ท่านเห็นอะไรท่านก็พิจารณาเป็นธรรม ได้ยินอะไรท่านก็พิจารณาเป็นธรรม ได้กลิ่นลิ้มรส ได้สัมผัสอะไรก็พิจารณาอยู่อย่างนั้น ถึงเอียงซ้ายเอียงขวามันก็ไม่เอียง ต้องปรับให้มันตรงอยู่เรื่อย ตรงความจริงอยู่เรื่อย

ในที่สุดก็แหวกออกหมด เหลือแต่ความจริงของจิต... ทางภาคปฏิบัติ ปฏิบัติไป ๆ เหมือนกับจะไม่เห็นฝั่งเห็นฝาระไรเลย เหมือนกับไม่มีวันถึงไหน...

ถึง ต้องถึง... นักปฏิบัติไม่หยุดไม่ถอย ยังไงมันก็ต้องถึง เหมือนกับมีตสนิทะไม่มีวันสว่างเลย เหมือนกับโง่ดักดานจนไม่มีวันรู้เลย... ไม่ใช่...

มันค่อยเปลี่ยนแปลงไป ๆ จากการประพฤติปฏิบัติของเรา เปลี่ยนแปลงไปทั้งหมด จากชั่วเปลี่ยนไปดี จากมืดเปลี่ยนไปสว่างไปเรื่อย จากขุ่นมัวเปลี่ยนเป็นโปร่งใสไป ๆ จากกิเลสก็เปลี่ยนเป็นธรรมขึ้นมา...

ท่านอาจารย์วันชัย วิจิตโต

หลวงตาเทศน์ให้กำลังใจแก่ศิษย์พระเณร และฆราวาส ในคราวที่เกิดความทุกข์ความลำบาก ท้อแท้ใจในการปฏิบัติธรรมว่า

“...ยากลำบากไม่ใช่อะไรพาให้ยากนะ ถ้าว่าจะสร้างความดีนี้มันหากมีเครื่องขัดเครื่องข้องขึ้น ภายในใจ นั้นแหละ คือกิเลสมันกัดมันขวางเรา ไม่ใช่ธรรมกีดขวางไม่ให้เรา

ขึ้นชื่อว่าความดีแล้วมันไม่ยากให้ทำ นั่นคือ กิเลสมันขวางไว้ ๆ ... ถ้าเราได้ทำตามใจของเรา แล้ว ผินมันทำแล้ว ต่อไปก็ไม่ได้ผิน กำลังมันอ่อนลง ๆ ที่นี้ไม่ได้ทำอยู่ไม่ได้ แนะ อำนาจของความดีมี อย่างนั้น...

นี่เกิดมาชาตินี้ไม่ดีแล้ว เกิดแก้มืออีกไม่ได้นะ กรรมของเรามียุ่งก็ต้องไปนี่ พอเหมาะเป็น จังหวะที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว และพร้อมกับได้พบพุทธศาสนา พุทธศาสนา คือ ศาสนาเอก ผู้ลี้้น กิเลสเป็นเจ้าของศาสนา พระพุทธเจ้าของเราเป็นผู้ลี้้นกิเลส ไม่มีศาสนาใดที่เป็นผู้ลี้้นกิเลสครองศาสนา ล้างสอนสัตว์โลก มีศาสนาพุทธ พุทธ ๆ นี่เท่านั้น ไม่ว่าพระพุทธเจ้าพระองค์ใดขึ้นชื่อว่าพุทธศาสนาแล้ว ต้องเป็นศาสนาของท่านผู้ลี้้นกิเลส...

ไม่ใช่ศาสนาจะมีตลอดไปนะ มีเป็นวรรคเป็นตอน เช่นเวลานี้ก็พุทธศาสนาของเรายังมี พอหมดจากนี้แล้วว่าจะไปถึงศาสนาพระอรหันต์ไตรปิฎกนี้ นั่นแหละ ท่านเรียกว่า สุนทรียกับ... ไม่มีคำว่าบาป ว่าบุญในหัวใจสัตว์โลก ทั้ง ๆ ที่บาปบุญคุณโทษนรกสวรรค์มีอยู่ดั้งเดิมก็ตาม แต่ใจสัตว์โลกยังไม่ยอมรับ สิ่งที่ยอมรับ คือ ความอยากความทะเยอทะยาน ความเกรี้ยวกราด อะไรทุกอย่างขึ้นชื่อว่าความชั่วแล้ว มันไปรวมกันหมด ให้ดูให้เต็มให้พอกพอใจ มองเห็นหน้ากันมีแต่กัดแต่ฉีกกันทั้งนั้น...

ถ้าเกิดเช่นนั้นแล้วเรียกว่ากรรม ผู้ที่มีกรรมหนาที่สุดจึงต้องไปเกิดในยานนั้น... ก็ไม่มีที่จะได้ สร้างบุญสร้างกุศลเพราะไม่มีใครแนะนำสั่งสอนรู้ได้ สิ่งที่ดีทั้งหลายทำอยู่ทุกวัน ทำอยู่ด้วยความ ตูตตีก็มีแต่ความชั่วช้าลามก มีแต่พินแต่ไฟอันเป็นผลเผาไหม้ ไม่มีส่วนดีเลยนี้ เราไม่ได้เกิดในช่วง สุนทรียกับ เราเกิดในช่วงพุทธกับ คือ กับพระพุทธเจ้าอยู่เวลานี้จึงให้พากันชวนช่วย...

เวลานี้เราได้เกิดมาพบพุทธศาสนา เรียกว่าเป็นบุญลากของเรา **กิจไฉ มนุสสปฏิลาโ** การเกิด เป็นมนุษย์นี้เป็นบุญลากอันประเสริฐ แนะ ออกจากนั้นก็ **กิจฉัง สัทธัมมัสสวนัง** ยังได้ยินได้ฟังธรรม ของพระพุทธเจ้าอีก ก็เป็นบุญลากอีกอันหนึ่ง เพียงเท่านี้ก็พอแล้วเรา ท่านว่า **กิจไฉ พุทธามนุสสาโ** เพราะการเกิดขึ้นแห่งพระพุทธเจ้านั้นเป็นบุญลากอันประเสริฐสุดของสัตว์โลก นี่คำสอนของท่านที่เป็น องค์แทนศาสดามีอยู่ ให้ได้ยึดคำสอนของท่าน นี้แลคือองค์แทนศาสดา จะไม่ผิดพลาด ให้พากันอุตสาหัก พยายาม...”

๑๗ สังเคราะห์โลก

๒๐ อยู่อย่างพอดี

หน้า ๒๔๔

- พระช่วยโลกไม่ได้... ใครเล่าจะช่วยได้
- ฤๅ ศาลา... พออาศัย
- ขรัวตา... วาสนาน้อย
- เครื่องใช้ไม่สอยตามเหตุผล

๒๑ วัดมุ่งปฏิบัติในถิ่นทุรกันดาร

หน้า ๒๕๐

- ด้านธรรมะและจตุปัจจัยไทยทาน
- เดือนพระเณร... ระวังมหากัณฑ์ ๕ อย่าง
- รักษาป่า ต้นไม้ ต้นน้ำลำธาร
- สัตว์ป่าปลอดภัย

๒๒ โรงเรียน

หน้า ๒๕๖

- ด้านวัตถุและเครื่องอุปโภคบริโภค
- ด้านธรรมะที่ใช้ในการเรียน
- ขยันเรียน... รอบคอบ... คบเพื่อนดี
- หนังสือที่ควรอ่าน
- ด้านศีลธรรมและความประพฤติ
- ข้อควรปฏิบัติต่อพ่อแม่
- ข้อควรระวังกับพ่อแม่
- อ่อนน้อมต่อครูอาจารย์ - ผู้อาวุโส
- ความรัก
- “วัยเรียน” ไม่ใช่ “วัยลิง”
- อย่าเป็น “หญิงใจง่าย ชายไร้ศักดิ์ศรี”
- ติดยาเหมือนปลาติดเบ็ด... เลือดสาด
- เวลาใส่บาตร... ไม่เหยียบบนรองเท้า
- ไหว้พระก่อนนอน
- “คุณธรรม” นำ “ความรู้”
- ถึงแม้ว่าจบ “การศึกษา” ก็อย่าเลิกว่า “การศึกษารธรรม”
- ความรู้เหนือโลก - ความรู้แบบโลก
- พุทธศาสตร์ : วิทยาศาสตร์
- คอมพิวเตอร์กรรม

๒๓ หน่วยราชการ

หน้า ๒๖๖

- ด้านวัตถุและเครื่องอุปโภคบริโภค
- ด้านธรรมะสำหรับชีวิตและการทำงาน
- อย่างบ้า... ลากยศสรรเสริญ
- ความเสียสละ
- อย่าง... กินบ้าน กินเมือง
- อย่าเห็นแก่ตัว จงเห็นแก่ชาติ
- “ขอโทษ” คำที่ใช้ดับไฟ
- หัวเดียวเมียเดียว
- คนบ้า น้ำบ้า
- ตำรวจดี... คนรัก

๒๔ โรงพยาบาล

หน้า ๒๗๕

- ด้านวัตถุและเครื่องอุปโภคบริโภค
- เยี่ยมโรงพยาบาล
- ไม่ทอดทิ้งถิ่นทุรกันดาร
- ด้านธรรมะ
- แพทย์ - พยาบาล ต้องมีเมตตาธรรม
- คนไข้กับหมอ ตั้ง “พ่อแม่ลูก”

.....
๒๕ สงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส

หน้า ๒๘๐

- ทุกข์... เพราะภัย

- ช่วยเจียบ... อยู่ใต้ดิน
-

๒๖ สงเคราะห์สัตว์

หน้า ๒๘๓

- สัตว์พิการที่ไม่ถูกทอดทิ้ง
 - สุนัขปลดปล่อย... ไม่จรจัด
-

- ไม่ลืม... สัตว์ในวัด

๒๐

อยู่อย่างพอดี

“...พอตื่นขึ้น... สิ่งแรกที่คิดถึงก่อนอื่นก็
คือเรื่องการช่วยโลก ไม่มีแม่แต่น้อยที่คิดถึงเรื่อง
ตัวเอง... พระช่วยโลกไม่ได้ ใครเล่าจะช่วยได้...”

พระช่วยโลกไม่ได้... ใครเล่าจะช่วยได้

ความเมตตาสงสารของหลวงตาที่มีต่อโลก ไม่ปรากฏเพียงแค่การเทศนา หรือการอบรมสั่งสอนซึ่งเป็นหลักสำคัญที่สุดอย่างเดียวนั่น ความเมตตาของท่านยังแผ่ขยายไปในแง่วัตถุสิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภค โดยเฉลี่ยเพื่อแผ่สงเคราะห์ช่วยเหลือแบบเจียม ๆ อย่างทั่วถึง ทั้งคนทุกชั้นคนจนคนประสบภัยตามภาคต่าง ๆ โรงพยาบาล โรงเรียน วัดวาอาราม หน่วยงานราชการ สถานสงเคราะห์ต่าง ๆ ไปตลอด ทัวถึงแม้กระทั่งสัตว์พิการ ดังคำกล่าวของท่านตอนหนึ่งว่า

“...เรามีแต่ให้ แต่ให้ตลอด อำนาจความเมตตาไม่ใช่อะไร เมตตานี้ครอบคลุม เป็นธรรมชาตินะ จิตกับเมตตาเหมือนกับว่าเป็นอันเดียวกัน มันอ่อนน้อมไปหมด ไม่ได้ถือว่าสูงกว่าต่ำอะไร มันไปด้วยกันพร้อมเลยนะความเมตตาสงสารนี้หนะ ไม่ว่าจะเล่นกับสัตว์ประเภทใด ความเมตตาอยู่นั้นนะ ไม่ใช่เล่นแบบโลก ๆ เขาเล่น

...มันเป็นเหมือนอากาศนี่นะครอบคลุมไปหมดเลย อำนาจความเมตตามันเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง คือเหนือเรื่องความคิด จะโกรธจะเคียดจะแค้นให้ใครมันไม่มี อันนั้นมันครอบไว้เสียหมดเลย

ใครจะตำหนิก็ตาม ใครจะชมอะไรก็ตาม เมตตามันเหนือไปเสียทุกอย่าง เกินกว่าที่จะคิดเรื่องเหล่านี้ ว่ามันเถอะนะ เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องขี้หมาไปซะ พูตตรง ๆ อย่างนี้...

ถ้าจะเทียบอย่างว่า พ่อแม่กับลูกนะ ลูกมันตัวเล็ก ๆ มันอดมันอ่อน มันจะกัดจะข่วนอะไรก็แล้วแต่ พ่อแม่มีแต่โอ โอ่ ไซ้หอมละ เพราะความรักความเมตตาที่แหละ ในชั้นของปุถุชนก็เป็นอย่างนี้ เมตตาของปุถุชนมันเหนือที่จะไปถึงลี้ลือสากับเด็กไซ้หอมละ อันนี้ก็แบบเดียวกัน...”

หลวงตาให้การช่วยเหลือเป็นทานเป็นการสงเคราะห์ตลอดมาตั้งแต่ตั้งวัดป่าบ้านดาด^๑ ถ้าคิดมูลค่าเป็นตัวเงินน่าจะเป็นหลักหมื่นล้านขึ้นไป ความเมตตาในส่วนนี้ของท่านเคยกล่าวไว้ ดังนี้

“...ไปดูที่ไหน ๆ เราดูจริง ๆ ช่วย จริง ๆ... ถ้าเรายังไม่ตายแล้วเราจะช่วยตลอดไปไม่ว่าโรงพยาบาลไหน ๆ ช่วยทั้งนั้น โรงร่ำโรงเรียนก็ปลูกให้เป็นหลัง ๆ ขาดอุปกรณ์อะไร ๆ บ้าง ให้ ให้ ให้ไม่ว่าแต่โรงพยาบาล สถานสงเคราะห์ต่าง ๆ เราก็ให้ ...”

^๑ เริ่มตั้งวัดป่าบ้านดาด ปี พ.ศ.๒๔๙๙

ด้วยเหตุนี้เอง วัดตุลิ่งของจตุปัจจัยไทยทานมากนักน้อย หากพอเพียงกับพระเณร และความจำเป็นในวัดแล้ว ท่านจะหมั่นออกช่วยโลกอยู่เรื่อยมา ไม่มีส่วนที่สั่งสมไว้เพื่อตัวของท่านแม้แต่น้อย ดังคำกล่าวของท่านกับพระเณรในวัดป่าบ้านตาดตอนหนึ่งว่า

“...ไม่ว่าการสงเคราะห์สงหา สิ่งใดที่มีอยู่ในวัดนี้ไม่ต้องมาขอ บอกว่าเป็นของทุกคน ผมไม่เคยที่จะสั่งสมอะไรแม้สักนิดหนึ่งในจิตใจเลย พูดตรง ๆ อย่างนี้ เพื่อหมู่เพื่อคณะทั้งนั้น เรารับด้วยเหตุนี้เอง รับหมู่เพื่อน ถ้าพูดถึงเรื่องรัก เรื่องสงวน ก็เหมือนอวัยวะของผมเอง...”

กุฎิ ศาลา... พ้ออาศัย

หากจะกล่าวว่ วัดของท่านเป็นเสมือนหนึ่งท่านบนน้ำอันกว้างใหญ่ พร้อมเสมอที่จะให้บุคคลได้อาบดื่มใช้สอย และเพื่อกิจการประโยชน์อื่นใดได้ทุกขณะก็คงไม่ผิดไป เมื่อมีจตุปัจจัยเข้ามามากนักน้อยเพียงใด ท่านไม่เคยหวงแหนเก็บงำไว้เพื่อตัวของท่านหรือเพื่อวัดของท่านเลย มีแต่มุ่งทำประโยชน์ช่วยโลกเรื่อยมา

เหตุนี้เอง ภายในวัดป่าบ้านตาดจึงไม่มีสิ่งก่อสร้างสวยสดงดงามหรูหราแต่อย่างใด ดังนี้

“...เงินวัดนี้เงินเพื่อโลก เราไม่ได้เก็บสำหรับวัดนี้ ใครจะมาสร้างอะไรให้ เราไม่เอา นี่ดูซิ ศาลาของหลวงตาบ้วนนี้... ศาลา หลังนี้ก็ ๔ หนแล้วนะ เขามาขอสร้าง... ขอหรือสร้างใหม่ กุฎิเรา ๔ หน มาขอปลูกใหม่ให้ ขอหรือใหม่ปลูกใหม่ ถ้าไม่ให้หรือก็ปลูกใหม่ เราไม่เอาทั้งนั้น หนที่ ๔ ก็ขนาดกันใหญ่ซิดีถึงได้หยุดมา...”

กุฎิกระต๊อบของหลวงตา ที่วัดป่าบ้านตาด สมัยต้น ๆ

เราไม่ให้สร้าง สร้างไปหาประโยชน์อะไร สร้างหัวใจซี ที่ประเสริฐเลิศโลกอยู่ตรงนี้ ไม่ได้อยู่กับอิฐกับปูนกับหินกับทราย ไปสร้างมันหาอยู่หาอะไร ถ้าไม่ใช่หมาขี้เรื้อนหาเกาในที่ไม้คั้น ฟาดกิเลสตัวมัน ดิ้นมันติด ให้เกาเอาตรงนั้นซี ไปที่ไหนก็เลยเป็นท่าเล เขาเรียกกรีสอ์ตรีแสดไปหมดแล้วเดี๋ยวนี้ วัดต่าง ๆ กลายเป็นกรีสอ์ตรีแสดไป ละเป็นอย่างนั้นนะ...

ศาสนธรรมเป็นสิ่งที่มีความค่ามากกว่าวัตถุ เครื่องก่อสร้างให้ความกังวลร่วนวาย เราคำนึงถึงเรื่องนั้นต่างหากนะ **กฎ** หลังที่สร้างขึ้นนี้เขาส่งเงินมา ก็บอกตรง ๆ เลย เขาเห็นเราอยู่กระตือบสูงแค่นี้ ฟันก็ลับไม่ไฟเป็นปากบุญ สร้างด้วยฟาง มุงด้วยหญ้า

เราอยู่นั้นฟังไป ๓ หลัง หลังที่ ๔ ถึงได้ปลูกหลังนี้ขึ้นมา (กฎหลังปัจจุบัน) เพราะปลวกกินต้นเสาล้มลงปลูกใหม่ ช่างพอทราบว่าเป็นกฎของเราที่มาต่อว่าเราที่ศาลา คนก็ยังอยู่มาก ๆ นี่เขามาต่อว่าเรา ยังร้องให้อีกด้วย บอกว่า

‘ครูบาอาจารย์ชื่อเสียงโด่งดังทั่วประเทศไทย มาดูกฎแล้วหลังเท่ากำปั้นจะอยู่ได้ยังไง ?’

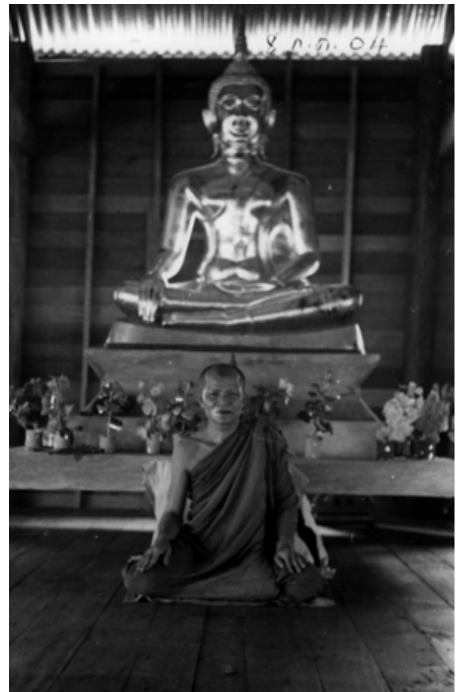
‘เฮ้ ตั้งแต่อยู่ในท้องของแม่นี้เป็นยังไง ? ท้องของแม่กับกฎหลังนี้จะอะไรใหญ่กว่ากัน กฎหลังนี้ยืนได้เดินได้ นั่งได้นอนได้อย่างสะดวกสบาย ไปมาได้ ในท้องแม่ไปไหนได้ไหม ? คับแคบยิ่งกว่านี้ยังอยู่ได้ตั้ง ๙ เดือน ๑๐ เดือน อันนี้ขนาดนี้แล้วทำไมจะอยู่ไม่ได้ ถ้าต้องการกว้าง ๆ ก็ไปอยู่ทุ่งอยู่ชานันชี...’

เขาไม่ยอมชื้อ กลับไปเขาส่งเงินตมมา ทีนี้เราไม่ได้มีข้อสงสัยหรือมีข้อแม้อะไรเอาไว้ จะส่งกลับคืนก็เหมือนประทัดกันนี้ เลยได้ฝืนปลูกนะ...

จากนั้นเราก็สั่งเลยเที่ยว ใครจะส่งสิ่งส่งของเงินทองมาให้เกี่ยวกับการก่อสร้างในวัดป่าบ้านตาดนี้แล้ว ต้องให้เราทราบเสียก่อน ถ้าส่งมาสุ่มสี่สุ่มห้าก่อนหน้าอย่างนั้นไม่ได้ ถ้ายังไม่ได้ตกลงกันแล้ว ส่งมาเท่าไรก็ไม่สำเร็จ ต้องบอกอย่างนั้นเลย เราก็ถือปฏิบัติอย่างนั้นมา ใครจะมาสร้าง หากไม่ได้ขออนุญาตให้เป็นที่ตกลงใจกันเสียก่อน เราไม่ทำให้...

ที่อยู่ พออยู่ ๆ ไป แต่ทางจงกรมให้เป็นเวไปเป็นไร (เดินจงกรมมากกระทั่งทางเดินเป็นร่องลึก) นั่นละ ธรรมเจริญ พระพุทธเจ้าพระสาวกท่านดำเนินอย่างนั้น ท่านไม่ได้เอาวัตถุออกหน้าออกตาอะไร นี้อยู่ที่ไหนมีแต่เรื่องก่อสร้างถือเป็นใหญ่เป็นโต เป็นหลักศาสนาใหญ่โตเชียว เท่อแข่งขันโน่น จะว่าอะไร...

ศาลา นี้ เขาก็อยากจะทำใหม่ให้ เราก็ไม่เอาตีเพดานให้ เราก็ไม่ให้ตี นั่น มันเหมาะแล้ว พอตีแล้วไก่ทรูไปอะไรเรื่องโลก ๆ ให้ไก่ทรูอยู่ภายในหัวใจสิ สว่างกระจ่างแจงอยู่ภายในใจ นั่น ของอัครจริยอยู่ตรงนั้นต่างหาก ไม่ได้อยู่กับหินกับทรายกับอิฐกับปูนกับเหล็กหลาอะไรนี้ อยู่กับธรรมต่างหาก ธรรมกลมกลืนกับใจแล้ว ใจกับธรรมต่างหากประเสริฐหรรษา ทำพออยู่ได้พอ...”

หน้าพระประธาน บนศาลาวัดป่าบ้านตาด
(ถ่ายเมื่อ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๔)

“...ศาสนธรรมเป็นสิ่งที่มีความค่ามากกว่าวัตถุ เครื่องก่อสร้างให้ความกังวลร่วนวาย เราคำนึงเรื่องนั้นต่างหากนะ...”

ชรัวตา... วาสนาน้อย

ท่านกล่าวกับพระเณรเมื่อกลาง ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ว่า

“...มีเจ้าศรัทธาท่านหนึ่ง^๑ จะถวายเงินเพื่อสร้าง โบสถ์ ทั้งหลัง เรายังไม่อาจรับได้ เคยมีบ้างใหม่ในประเทศไทย และองค์ไหนที่มีผู้ถวายเงินสร้างโบสถ์ทั้งหลังแล้วไม่รับ นอกจากชรัวตาวาสนาน้อยนี้เท่านั้น จึงไม่อาจรับได้

ที่ไม่อาจรับได้นั้นก็มีเหตุผลเหมือนกัน... ความจริงหลักธรรมที่เราเล็งอยู่ยึดถืออยู่ กราบไหว้บูชาเป็นขวัญใจ และเทิดทูนสุดจิตสุดใจอยู่ตลอดเวลา นั้น เป็นสิ่งที่ใหญ่โตมากยิ่งขึ้นกว่าสิ่งใดในโลกธาตุ สิ่งเหล่านั้นเราไม่ได้เทิดทูนเหมือนธรรม เพราะเป็นเพียงปัจจัยเครื่องอาศัยไปเป็นวัน ๆ เท่านั้น ส่วนธรรมเป็นเรื่องใหญ่โตมากที่ต้องรักสรวง

เรื่องการสร้างโบสถ์สำหรับวัดนี้ยังไม่มีความจำเป็น สิ่งใดที่จำเป็นก็ทำสิ่งนั้น เช่น จิตตภาวนาเป็นงานจำเป็นอย่างยิ่ง การทำอุโบสถสังฆกรรมทำที่ไหนก็ได้ ตามร่มไม้ชายเขาที่ไหนก็ได้ ไม่ขัดข้องอะไร ตามหลักพระวินัยจริง ๆ แล้ว ไม่มีอะไรขัดข้อง การสร้างโบสถ์สร้างวิหารควรให้เป็นที่เป็นที่ฐานที่เหมาะสมที่ควร ไม่ใช่จะสร้างตะไปหมด

...การสร้างโบสถ์หลังหนึ่งเป็นยังไง นับตั้งแต่เริ่มแรกตกลงกับช่างในการสร้างโบสถ์เป็นยังไง ถนนหนทางเข้าไปในวัดจนถึงบริเวณที่จะสร้างโบสถ์จะต้องเปิดโล่ง ตั้งแต่บัดนั้นจนกระทั่งถึงวันสร้างโบสถ์สำเร็จ ต้องบุกเบิกไปหมดยิ่งกว่าโรงงาน คนงานก็ต้องมีทั้งหมดทั้งชายจำนวนมากมายที่จะเข้ามานอนกองกันอยู่ที่นี่ ทั้งช่างทั้งคนงานไม่ทราบมาจากแห่งหนตำบลใด

บางรายหรือส่วนมากก็ไม่เคยรู้เลยว่าศาสนานี้เป็นอย่างไร พระเณรในวัดท่านปฏิบัติอย่างไร แล้วเขาจะมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยพอเป็นความสงบงามตาแก่พระเณรในวัดได้ยังไง มันต้องเหมือนกับเอายักษ์เอาเปรตเอาผีเข้ามาทำลายวัดนั่นเอง

ในขณะที่เปิดโอกาสตกลงกันเรียบร้อยแล้วนั้นนะ ไม่ว่าผู้คนหญิงชาย รถราต่าง ๆ ต้องเข้าต้องออกกันตลอดเวลา ประตูวัดปิดไม่ได้เลย และสถานที่ที่จะสร้างโบสถ์ขึ้นมาให้เป็นของสง่างามแก่วัดแก่พระสงฆ์ในวัด แต่พระเณรกลับตายกันหมดจากจิตตภาวนา จากมรรคผลนิพพาน ที่ควรจะได้จะถึงจากสมณธรรม... คือจิตตภาวนา แล้วจะเอาอะไรมาเป็นความสง่างามอร่ามตา

‘ลองพิจารณาดูซิ นี่เราคิดอย่างนั้น และพูดอย่างนี้นะ จะเป็นความคิดผิดพูดผิดหรือถูกประการใดบ้าง ?...’

เครื่องใช้ไม้สอยตามเหตุผล

คำกล่าวของท่านเกี่ยวกับเครื่องใช้ไม้สอยอันเหมาะสมแก่บรรพชิต

บริเวณวัดป่าบ้านตาด
(ถ่ายเมื่อ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๙)

๑ เป็นบุคคลสำคัญระดับประเทศ

“...ทุกสิ่งทุกอย่าง
เราคิดด้วยเหตุผลทั้งนั้น
ไม่ว่าจะอนุญาต
ไม่ว่าจะห้าม...
เฮ้ ! ให้ค้านมา ว่างั้นเลย
ถ้าเหนือนี้เราอมรับ
ไม่ว่าใครก็ตาม
ถ้าไม่เหนือแล้ว
...เราไม่ทำนะ...”

“...เขาจะถวาย รถยนต์ เอมาท่าโมรตเต็มแผ่นดิน... เรามีเหตุมีผลทุกอย่างที่ห้ามอะไร พระ
หามาอะไรหารด ไม่ใช่ขรราวาสนี่

...อันนี้เป็นเรื่องของโลกเขาใช้กัน พระเป็นเพียงอาศัยความสะดวกไปกับเขาเท่านั้น จะมาเป็น
เนื้อเป็นหนังเป็นตัวของตัวเอง เป็นเจ้าของรถของราชันมามันก็เหมือนโลกเขานะซี...

ไฟฟ้า เขาจะเอาเข้ามาเราก็ห้ามมานานแล้ว นี่ถ้าเอาไฟเข้ามา ลองดูซิ สิ่งที่แอบแฝงเข้ามา
ที่จะตามเข้ามาให้วัดเสีย มาฟุ้งเฟ้อเห่อเหิมกันเต็มวัดวาเลอะ ๆ เทอะ ๆ ไปหมด ไม่ทราบว่ามีวิทยุ
โทรทัศน์ ตู้เย็น จะแอบตามกันมา...

โทรศัพท์ ก็จะมาติดขึ้นอีก... มาขอ ๒ ครั้งแล้วนะ ผู้ว่าราชการจังหวัดมาติดต่อเรา จะขอตั้ง
โทรศัพท์ที่วัดเพื่อการติดต่อสะดวก... นี่เราก็ไม่เอา เพราะผลประโยชน์ที่จะได้มีเพียงนิดเดียว ผลเสียที่
ตามมานี้มากต่อมากพรรณนาไม่จบไม่สิ้นเลย

สมควรแล้วหรือจะเอาช่างแลกแมวมันจะกริ่งกร้าง ๆ ทั้งวันทั้งคืนไม่มีเวลาเลยทางไหนก็โทร
มา ผู้รับสายหนีไปไหนไม่ได้แหละ...

“...รักษาศาสนาก็ต้อง
รักษาด้วยเหตุด้วยผล
อะไรที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับ
กับวัดกับวาศาสนาพระณร
ก็ต้องมีเหตุผลซี
ทำแบบสุ่มเดาได้หรือ...”

วันหนึ่ง ๆ จะเข้ามาเท่าไร แม้แต่มาจ้งหันมาวัดมาวาก็โทรเข้ามา... ออย่าว่าแต่ข้างนอกจะโทรเข้ามาเลย ข้างในนี่ก็เป็นบ้าไปเลยแหละ โทรเหล็ก นั้นฟังซิ

เราก็ให้เหตุผลกับผู้ว่าฯ ไป ก็อุดรฯ กับวัดนี้ไม่เห็นไกลกัน มีเหตุผลอะไรมีความจำเป็นอะไร รตจริงไปหาครูเดียวก็ได้... ความมีโทรศัพท์เป็นความเสียหายมากมาย แล้วพระเณรจะคิกคะนองขึ้นอีก เราว่ายังงี้เลยจึงไม่ยอมให้ตั้ง

‘ทุกสิ่งทุกอย่าง เราคิดด้วยเหตุผลทั้งนั้น ไม่ว่าจะอนุญาต ไม่ว่าจะห้าม... เฮ้ ! ให้ค้านมา ว่างั้นเลย ถ้าเหนือนี้เรายอมรับ ไม่ว่าจะใครก็ตาม ถ้าไม่เหนือแล้ว เราไม่ทำนะ...

ไม่ใช่เรามีทสิมานะไม่ให้ทำนะ เราต้องการเหตุผลนี้ วิทยาศาสตร์ก็ต้องรักษาด้วยเหตุด้วยผลอะไรที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับวัดกับวาศาสนาพระเณร ก็ต้องมีเหตุผลซิ ทำแบบสุ่มเดาได้หรือ...”

๒๑

วัดมุ่งปฏิบัติในถิ่นทุรกันดาร

ด้านธรรมะและจุดปัจจัยไทยทาน

หลวงตาท่านให้ความสนใจใฝ่ใจต่อวัดในถิ่นทุรกันดารที่มุ่งปฏิบัติจิตตภาวนาอันเป็นงานโดยตรงตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

ท่านจึงคอยให้ความช่วยเหลือด้านจุดปัจจัย ไทยทานตามความเหมาะสม และความจำเป็นแก่สมณเพศ เพื่อไม่ให้เป็นข้อกั้วในการบำเพ็ญเพียร และจะได้ใช้เวลาเร่งสร้างสติปัญญาให้กล้าแกร่งจนสามารถก้าวข้ามทุกข์ภายในใจได้

วัดที่ท่านให้ความช่วยเหลือจึงมักมีสภาพเป็นป่าเป็นเขา บรรยากาศเอื้อต่อความสงบสงัด เช่น วัดที่อยู่ในแถบภูวูว แถบภูเขาในอำเภอหนองวัวซอ ภูหลวง ภูลังกาน้ำหนาว แนวเทือกเขาภูพาน เป็นต้น

เมื่อมีโอกาสท่านจะนำเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นไปส่งเคราะห์ช่วยเหลือ และพร้อม ๆ กันนี้ท่านจะแอบสังเกตอยู่เงียบ ๆ เพื่อดูข้อวัตรปฏิบัติ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพระเณรไปด้วย

ที่ท่านเน้นย้ำคือดูว่าสำนักนั้นมีทางจงกรมหรือไม่ มีร่องรอยการเดินทางจงกรมของพระเณรหรือไม่ เพราะท่านถือว่าทางจงกรมนี่คือที่ทำงานของพระ ทางฆราวาสเขายังมีโต๊ะทำงาน ทางพระเณรก็ต้องมีทางจงกรมเป็นสถานที่ทำงานเช่นกัน ตัวอย่างหนึ่งที่แสดงถึงคำพูดเด็ดขาดของท่านต่อวัดที่ท่านให้การสงเคราะห์และเยี่ยมเยียน ดังนี้

“...ไปวัดนั้นวัดนี้ ผู้ที่มีหิริโอตตปะปัผู้มีศีลมีธรรมประพฤติตัวเป็นคนดี เป็นพระดีเพื่อมรรคเพื่อผลแล้ว เราติดตามแนะนำสั่งสอนดูว่ากล่าว

ถ้าแบบเข้าห้อง ไอ.ซี.ยู. แล้วไม่เล่นด้วย ไม่ไปเหยียบจนกระทั่งวัด... ไม่ไป ไปอะไร เกิดประโยชน์อะไร ไม่ไปเสริม มันหดเข้า ด่วนเข้า ๆ นี่นะ”

ความจริงจ้งในการสงเคราะห์พระเณรมุ่งปฏิบัติธรรมนี้ จะเห็นได้ชัดเจนจากคำสั่งของท่านคราวหนึ่งต่อพระอาจารย์ผู้เป็นหัวหน้าวัดแถบภูวูว ใจความว่า

“...เรื่องข้าวสารอาหารสดแห้งของขบฉันที่จัดส่งให้อยู่เป็นประจำทุกเดือนนี้ ถ้าไม่เพียงพอให้บอกทันที จะจัดเพิ่มเติมให้... สถานที่นี้เป็นที่สงบสงัด เหมาะแก่การบำเพ็ญจิตตภาวนาอยู่มาก หากมีพระเณรผู้ตั้งอกตั้งใจปฏิบัติมาอยู่ด้วยมากน้อยเพียงใด ผมจะเป็นผู้รับเลี้ยงเองทั้งหมด

ทางจงกรมที่สงบสงัด

แต่ถ้าเป็นพระเถรประเภทหมูขึ้นเขียง คือไม่สนใจต่อการภาวนา ชี้เกียจซื้อคร้าน มีแต่กินแล้วนอนนั้น ให้ไล่หนีทันทีเลยนะ...”

นอกจากท่านจะสงเคราะห์วัดปฏิบัติในถิ่นทุรกันดารต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ด้วยระลึกถึงบุญถึงคุณเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ พระอุปัชฌาย์ ท่านจึงได้ให้ความช่วยเหลือด้านจตุปัจจัยไทยทานแก่วัดโพธิสมภรณ์ ซึ่งเป็นวัดของพระอุปัชฌาย์ของท่านเองเป็นประจำทุกเดือนตลอดมาหลายสิบปี กระทั่งทุกวันนี้ไม่เคยขาดตกบกพร่องเลย

อีกวัดหนึ่งคือ วัดป่าสุทธาวาส ในตัวจังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นสถานที่ประชุมเพลิงและเป็นที่ประดิษฐานรูปหล่อของท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ผู้มีพระคุณสูงสุดแก่ท่าน ท่านจึงหาโอกาสเข้ากราบไหว้รูปสมมุติของท่านอาจารย์มั่นอยู่เสมอมาไม่ห่างเหินลิ้มเลียนแต่อย่างใดเลย

ทุกครั้งที่ไป ท่านจะนำจตุปัจจัยไทยทานต่าง ๆ ไปสงเคราะห์ช่วยเหลือวัดด้วยทุกครั้ง คุณธรรมดังกล่าวของท่านนี้ ทำให้ลูกศิษย์ พระเถร ภรรยา รุสสิกซาบซึ้งใจ เพราะเห็นท่านเปี่ยมล้นด้วยแบบฉบับอันงดงามในกตัญญูทศเวทิตาคณต่อผู้มีพระคุณ

“...๕ อย่างนี้..

เป็นตัวทำลายศาสนายุ่วเวลานี้
วัดวาอารามเราเลยจะรกร้างไปหมด
...ก็เมื่อเห็นความอุจาดบาด
ตาของพระเถรไม่มีวัยอายุ
แล้ว ประชาชนญาติโยม
เขาก็หมดศรัทธา...”

เดือนพระเถร... ระวังมหากัณฑ์ ๕ อย่าง

ในคราวท่านไปแจกของและเยี่ยมเยียนสำนักที่ตั้งใจปฏิบัติ ท่านจะย้ำเตือนพระเถรลูกหลานอยู่เสมอ ๆ ด้วยความเมตตาสงสารถึงมหากัณฑ์ ๕ อย่าง ดังนี้

“พระเราเป็นเพศที่หนึ่งที่จะสามารถครองมรรคครองผลได้ เพราะมีโอกาสอันดีงาม ทุกสิ่งทุกอย่างอำนวยความสะดวก ให้พากันตั้งใจ เราเป็นห่วงเป็นใยพระลูกพระหลานของเรา กลัวจะเลินเล่อเพลอสติเป็นบ้ากับโลกกับสงสารเขา ทุกวันนี้เรื่องของกลมายาของกิเลสมันมีมากนะ วันนี้จะพูดให้บรรดาพระลูกพระหลานทั้งหลายของเราได้ทราบเสียว่าจุดใหญ่มหากัณฑ์คืออะไร

เริ่มตั้งแต่หนังสือพิมพ์เป็นข่าวเป็นคราว พระเราไม่จำเป็นต้องหาข่าวหาคราว หลีกข่าว หลีกคราวทั้งนั้นถึงถูก อย่างพระพุทธเจ้าไล่เข้าป่า... เพื่อหลีกข่าวหลีกคราวทั้งหลาย อันเป็นเรื่องยุ่งเหยิงวุ่นวายของกิเลสมันบีบบังคับนั่นเอง

กุฏิพระในป่า

จากนั้นก็วิทย์ให้ตัดออก อันนี้ก็เป็นเรื่องข่าวเรื่องคราว เรื่องยุ่งก่อกวนจิตใจให้ฟังเพื่อห่อหุ้มไปตามมัน

เทวทัตโทรทัศน์ วิดีโอนี่เป็นตัวยุคสำคัญมาก อันนี้ อันหนึ่ง

แล้ว **โทรทัศน์มือถือ**นี่สุดยอดได้เลย จับโทรศัพท์ขึ้นใส่หูบีบ นี้คุยกับอีสาวได้สบายเลย นัดกันไปห้องไหนหับไหน ที่ไหน ๆ มานรูดมานรืดไม่สำคัญ นัดกันได้ถึงที่สุดเลย

นี่แหละ ๕ กษัตริย์นี่เองเป็นตัวทำลายศาสนาอยู่เวลานี้ วัตถุประสงค์เราเลยจะรักจะร้างไปหมด เพราะสิ่งเหล่านี้เข้าไปทำลายตามวัดตามวา จะไม่มีเหลือพระเณรอยู่ในวัดแล้ว

ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ก็เมื่อเห็นความอูจาดบาดตาของพระเณรไม่มียางอายุ แล้วประชาชนญาติโยมเขาก็หมดศรัทธา ไม่มีความเคารพเลื่อมใส เขาก็ไม่ใส่บาตรให้กินละชิ เมื่อเขาไม่ใส่บาตรให้กินแล้ว... พระเณรจะทนอยู่ได้อย่างไร วัดก็กลายเป็นวัดร้างไปได้

นี่ละตัวมหากภัย จึงได้เผด็จให้พระลูกพระหลานทั้งหลายทราบ อย่าได้คุ่นอย่าได้ชินกับมัน อย่าเห็นว่าเป็นสิริมงคล นี่คือตัวภัยสำหรับพุทธศาสนา

สำหรับพระเณรของเรา ให้พากันระมัดระวังให้มาก ใครกล้าหาญชาญชัย ก็คือเป็นเทวทัตต่อสู้อพระพุทธรูปเจ้าฉันแล นี่ เป็นจุดสำคัญมาก ขอให้พากันระมัดระวัง... อย่าไปสนิทสนมกับมันถ้าไม่ยอมจมนี่เป็นข้าศึก

แม้แต่ไม่มีสิ่งเหล่านี้ จิตใจของเรายังเสาะแสวงหาอยู่เหยิงวุ่นวายตลอดเวลา จนหาเวลาว่างหาความสงบไม่ได้ ก็เพราะจิตหาอารมณ์หาข่าว... ให้เอาข่าวแห่งพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์... ข่าวภาวนาลงไปสู่จุดนี้ ระวังดับข่าวนั้นให้หมดไป ให้เหลือแต่ข่าวพุทโธ อัมโม สังโฆ ข่าวอรรถข่าวธรรมอยู่ภายในใจ ใจของเราจะได้มีความสงบเยือกเย็น ข่าวธรรมกับข่าวโลก คือข่าวกิเลสกับข่าวธรรมนี้ต่างกันมากนะ...”

รักษาป่า ต้นไม้ ต้นน้ำลำธาร

ท่านเมตตาช่วยเหลือราษฎร และฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรมบริเวณพื้นที่ป่าลุ่มน้ำป่าสัก เขตบ้านดงคล้อ บ้านน้ำเที่ยง บ้านสามแยก ตำบลวังขวาง อำเภอหน้าหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นภูเขาสูงชัน เป็นต้นน้ำลำธารของแม่น้ำสำคัญหลายสาย ได้แก่ น้ำเลย น้ำพอง ฯลฯ ซึ่งสภาพพื้นที่บริเวณดังกล่าวในขณะนั้น ถูกบุกรุกแผ้วถางป่าทำไร่เลื่อนลอย จนสภาพป่าถูกทำลายลงอย่างสิ้นเชิง ในเรื่องนี้ท่านให้เหตุผลว่า

“...ที่ดินเวลานี้ (มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๗) ก็ ๑๐ กว่าล้านแล้วที่ซื้อ เนื้อที่ดูเหมือนได้ ๗ พันกว่าไร่แล้ว หลายแห่ง ทางด้านเพชรบูรณ์ก็มีที่เราซื้อไว้นี้ ไว้เพื่อชาติบ้านเมืองนะ เราไม่ได้ซื้อโดยลำพังเราเองนะ มันเป็นต้นน้ำลำธาร เช่นต้นน้ำจังหวัดเลยนี้ ที่ผ่านมาทางอำเภอวังสะพุงนี่แหละ น้ำหมดได้ ๒ แล้งนี้แล้ว ต้นน้ำมันอยู่ตรงนั้น เราเลยซื้อครอบไว้หมดเลย เวลานี้ก็มีโครงการพระราชดำริประสานงานเข้ามาในเรา เราบอกเอาเลยให้เลย เพราะเราซื้อนี้ ซื้อไว้เพื่อชาติ

“...สงวนป่าเอาไว้
สำหรับลูกหลาน
ต้นน้ำลำธารจะไม่มีเหลือ
ถ้าไม่สงวนป่าเอาไว้
อันนี้มันอยู่รอบ
ของต้นน้ำลำธารด้วย
ชื่อครอบไว้หมด...”

หลวงตาบัวไม่มีอำนาจวาสนาอะไรมากนัก วาสนาของพระ อำนาจของพระไปเรื่องของพระ ไม่ใช่เป็นเรื่องแบบโลก ที่นี้เมื่อทหารมาขอประสานงานเกี่ยวข้องกับ ทหารเป็นผู้มีอำนาจ เป็นผู้รักษาได้ เราก็กยกให้ทหารเป็นผู้รักษาแทนเราไปเลย รู้สึกสะดวกทุกอย่าง... อยากจะปลูกป่าก็เอา ช่วยกันปลูก รักษาตรงไหน ๆ ที่มันจะมีความแน่นอนหมั่นคงต่อชาติแล้ว เอาเลย เราก็มอบให้ทางทหารเลย เวลานี้ เราเบาใจมากแล้วเป็นแต่เพียงว่าชื่อให้ ๆ ให้ทางทหารเป็นผู้ดูแล...”

คุณค่าของต้นไม้ป่าเขาต่อการบำเพ็ญจิตตภาวนา เป็นสิ่งที่ท่านพูดอยู่เสมอ ๆ ว่า พระพุทธเจ้า ทรงสอนพระให้อยู่ป่า การอยู่ให้อยู่ด้วยการพิจารณา อยู่แบบอรรถแบบธรรม ไม่ใช่ไปอยู่ป่าแบบสัตว์ เพราะสถานที่เช่นนี้เป็นที่ชั้นเอกในการบำเพ็ญเพียร ไม่มีคนไปยุ่งกวน วัดที่ท่านให้การช่วยเหลือส่วน ใหญ่จึงพยายามรักษาสภาพที่เป็นธรรมชาติป่าเขาแหล่งต้นน้ำลำธารไว้ให้มากที่สุด พระเนรกุลบุตร สดุดท้ายภายหลังจะได้มีสถานที่สงบสงัดในการบำเพ็ญเพียร ในเรื่องนี้ท่านเคยกล่าวว่า

“...วัดดงศรีชมภู^๑ เป็นวัดประเภทที่หนึ่ง ภูวูปประเภทเอก ไล่เสียกัน วัดดอยธรรมเจดีย์^๒ ภูสิงเคิง - ลังโฆ^๓ เป็นประเภทที่หนึ่ง ผาแดง^๔ เหล่านี้ที่หนึ่งทั้งนั้น อยู่ภาวนาได้ทั่วไป หลบหลีกไปหาที่ ภาวนาได้สะดวกสบาย สงวนไว้ แล้วก็ยังที่ที่ชื่อไว้ที่น้ำหนาว^๕ นั้น ก็เป็นประเภทที่หนึ่ง ๆ เพราะ ดงกว้าง ชื่อครอบไว้หมดเลย พระอยู่ ๓ ยานด้วยกัน สงวนป่าเอาไว้สำหรับลูกหลาน ต้นน้ำลำธารจะ ไม่มีเหลือถ้าไม่สงวนป่าเอาไว้ อันนี้มันอยู่รอบของ ต้นน้ำลำธารด้วย ชื่อครอบไว้หมด

น้ำฝนตกมาจากเขาชุ่มชื้น ไหลลงมา แม้แต่แม่น้ำเลยนี้ก็มาจากนั้นนะ แม่น้ำเลย วังสะพุงนี้ มาจากที่เราชื่อครอบไว้โน้นหมด มีอยู่ ๒ - ๓ สายแม่น้ำที่ไหลมาจากที่เราชื่อครอบเอาไว้

๑ วัดดงศรีชมภู อ.โซ่พิสัย จ.หนองคาย
๒ วัดดอยธรรมเจดีย์ อ.โคกศรีสุพรรณ จ.สกลนคร
๓ วัดป่าสังฆาราม อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี
๔ วัดภูผาแดง อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี
๕ อ.น้ำหนาว จ.เพชรบูรณ์

ตอนนี้พักทางโน้นก่อน ทำประโยชน์อย่างอื่น หมุนไปทางอื่น เรื่องหมูนี้นิไม่ถอยแหละ หมูนไม่หยุด

หมูนเรื่อย ๆ ช่วยทางโน้นช่วยทางนี้ จะทำยังไงความทุกข์ความจนไม่โดนใครเข้าก็ดูดี ถ้าโดนเข้าเท่านั้นก็พอแล้ว หงายไปเลย ใครจะอยากโดน โดนทุกข์ ไม่มีกินอยู่ได้หรือมนุษย์เรา จะปลูกของอะไรพืชผลต่าง ๆ ปลูกไม่ได้ น้ำไม่มี แผ่นดินไม่ชื้น แห้งผากอย่างนี้ปลูกอะไรก็ไม่ขึ้น ถ้าแผ่นดินมันชื้นแล้วปลูกมันก็ขึ้น...”

สัตว์ป่าปลอดภัย

ความสงบสงัดของป่ามีผลดีต่อพระด้านการฝึกจิต สำหรับสัตว์ป่าเองก็มีความคุ้นเคย วางใจและอบอุ่นใจได้ง่ายกับพระ ซึ่งต่างกันอยู่มากกับฆราวาส เรื่องนี้ท่านกล่าวว่า

“...กลางคืนดึก ๆ สงัด ฟังเสียง นกยูง ร้อง กลางวิากลางวันไม่เคยเห็นตัวมันนะ เราเห็นสักครึ่งสองครึ่งเท่านั้นมัน นกยูงนะ ไม่เจอมันบ่อยนักเหมือนสัตว์อื่น ๆ พวกหมูพวกอีเก้งนี่เจอบ่อย บางทีมันก็จุ่นจ้าน ๆ มาทางจงกรม มันไม่กลัวคนมันมาอาศัยคน มาอยู่รอบ ๆ คน เดินจงกรมอยู่มันก็มาหากิน พวกหมูพวกอีเก้งนี่คุ้นง่ายนะ คุ้นง่ายมากเที่ยว มันมาเหมือนสัตว์บ้านมาหาเรา หาชุดอะไรกินชู้ด ๆ ชี๊ด ๆ มา เราก็เดินจงกรมเฉย... เขาก็ไปของเขาทั้ง ๆ ที่เขาก็เห็นเราอยู่ เขาไม่สนใจนะ

นั่นเห็นไหม พระกับโยมผิดกัน ต่างสีกัน ผ้าเหลืองเป็นผ้าที่ครองโลกมานาน พระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ครองผ้าเหลืองทั้งนั้น ผ้ากาสาวพัสตร์ สัตว์เหล่านั้นเคยเกิดเป็นมนุษย์ เคยบวชเป็นพระเป็นเณรมาในศาสนานั้น ๆ มาตั้งมากมาย เพราะฉะนั้นเวลาเห็นพระมันถึงตายใจเลย ๆ ...”

เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ป่าอีกเรื่องหนึ่งท่านเล่าว่า

“...เรื่อง ลิง นี้เรายังไม่ลืมนะ เขาจะออกหากินเวลากลางคืน คือกลางวันคนทำลายเขา เขาไม่ออก กลางวันเงียบเลย กลางคืนเขาออกหากิน เราเดินจงกรมอยู่กลางคืนเงียบ ๆ เดือนหงาย ๆ เราไม่ได้จุดไฟนี่ เดือนหงาย ๆ ในดงนะ ดงหนาป่าทึบ ฟังเสียงเขามาเนี่ย โถ ! เสียงลั่นมาเลย เพราะเป็นฝูงใหญ่ใหญ่มากนะลิง เขามีหัวหน้าพามา มันมีต้นไม้ต้นหนึ่งที่บนทางจงกรมเราเนี่ย ผลไม้มันสุกเต็มเลย เขามากินนี้ทุกคืน แต่ทุกคืนเราไม่ให้เขาเห็น

คืนนั้นเราลองแสดงตัวให้เขาเห็นว่าเขาจะตาดิใหม่ในเวลากลางคืนนะ โอ๊ย ! ลิงนี่ตาดินะ กลางคืนนะ ออกคืนวันที่เราจะแสดงตัวให้เขารู้เรื่องของเขานั้น เรานิ่ง ๆ อยู่ข้างต้นไม้เนี่ยะ นิ่ง ! เขามาเต็มไปหมด แต่เวลาเราจะกระตุกกระดิกพลิกอะไรนี่ ต้องกะว่าเขากินอิมก่อนนะ ไม่งั้นเดี๋ยวเขาเผ่นไม่ได้กินอิมล่ะ เราต้องกะระระพอดิเขากิน พอมีตัวไปข้างก็มี...

“...พระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ครองผ้าเหลืองทั้งนั้น...

...สัตว์เหล่านั้นเคยเกิดเป็นมนุษย์ เคยบวชเป็นพระเป็นเณรมาในศาสนานั้น ๆ มาตั้งมากมาย เพราะฉะนั้นเวลาเห็นพระมันถึงตายใจเลย ๆ ...”

ที่นี้เราก้กระดุกกระดิกนี่ พอหัวหนำร้องจึกทีเดียว
เท่านั้นนะ นอกนั้นเงียบหมดเลยนะ เงียบเหมือนไม่มีลิงสัก
ตัวเดียวแหละ ลิงทั้งฝูงใหญ่ ๆ นะ นั่นนะ เพราะมีหัวหนำ
มีหัวหนำเตือนเอา เราเลยนึ่งอีกละ จนกระทั่งนานแล้วก้
มีเสียงหัวหนำต้อก ๆ แด็ก ๆ แต่พอได้ยิน เสียงตัวหนึ่ง
ดั่งขึ้น ตัวหนึ่งก้ดั่ง ทีนี้ออกกะ ออกต่างตัวต่างไปเลยนะ
แสดงว่าเขาก้อ้อมแล้ว เพราะเราทำนั้น ทำเวลากะว่าเขาก้อ้อม
แล้วเขาไป

เขามีกหัวหนำเหมือนกัน ลิง ฝูงลิงมีเยอะนะ กลาง
วันน้ไม่เห็นแหละ เขาไม่ออก คือพวกมนุษย์น้มันยักษนี่นะ
ยักษหูลัน มันกินตะไปเลยมนุษย์น้ ลิงก้ไม่เลือก น้กลางวัน
เขาจะไม่ออกหากินนะ ตอนกลางคืนเงียบ ๆ ดึก ๆ เขาถึง
จะออกกะ กลางวันน้ไม่เห็นแหละ เขาไม่ออก ต้องสองทุ่ม
ไปแล้วถึงจะออก

นี่มาคิดถึงเรื่องความปลอดภัยของสัตว์น้ละ
ลำบากมากกว่ามนุษย์เรามากนะ มนุษย์เราไปทีไหนเป็น
อิสระสบาย ๆ สัตว์น้ไปไหนหลบ ๆ ซ่อน ๆ ไม่งั้นตายจริง ๆ
อย่างนกน้ดูชีนี ถ้าไม่มีคนรักษาไม่ได้นะนี่ ฉิบหายหมดเลย
การทำลายกันไม่ใช่ของดี แม้แต่สัตว์เขาก้ไม่ต้องการ เขาไม่
ประสงค์ ความตายน้ไม่ต้องมีใครเรียนทีไหนละ มันหากรู้
ในหลักธรรมชาติของตัวเอง กลัวตายด้วยกันทั้งนั้น สัตว์ทุก
ประเภท...”

“...การทำลายกัน
ไม่ใช่ของดี แม้แต่สัตว์
เขาก้ไม่ต้องการ
เขาไม่ประสงค์
ความตายน้ไม่ต้องมีใคร
เรียนทีไหนละ
มันหากรู้เองในหลัก
ธรรมชาติของตัวเอง
กลัวตายด้วยกันทั้งนั้น...”

๒๒

โรงเรียน

ด้านวัตถุและเครื่องอุปโภคบริโภค

หลวงตามेतตาสงเคราะห์สนับสนุนทางการศึกษาทั้งในแง่ตึกอาคารเรียนวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อใช้ในงานธุรการบ้าง ด้านสื่อการเรียนการสอน และอื่น ๆ แก่โรงเรียนต่าง ๆ หลายแห่ง

ตัวอย่างประเภทที่ท่านช่วยเหลือ เช่น ช่วยสร้างอาคารธรรมสถาน ตึกเรียนอาคารเรียน โต๊ะเก้าอี้ อุปกรณ์ทางการเรียนการสอน ค่าอาหารกลางวันเด็กนักเรียนยากจน เป็นต้น

สำหรับตัวอย่างโรงเรียนที่ท่านเมตตาสงเคราะห์ โดยมากอยู่ในจังหวัดอุดรธานีและจังหวัดใกล้เคียงที่พอจะอยู่ในข่ายความรับผิดชอบในสายตาของท่าน เพื่อดูเหตุผลดูความจำเป็นมากน้อยในการสงเคราะห์ เช่น โรงเรียนสตรีราชินูทิศ โรงเรียนบ้านตาด โรงเรียนอุตรธรรมานุสรณ์ โรงเรียนหนองแสงวิทยา โรงเรียนบ้านดงเมือง โรงเรียนบ้านหนองตุ โรงเรียนค่ายประจักษ์ศิลปาคม ฯลฯ

ด้านธรรมะที่ใช้ในการเรียน

ด้วยตระหนักถึงคุณค่า และความสำคัญทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนของชาติ จะได้มีความรู้ติดเนื้อติดตัวอันจะเป็นประโยชน์แก่ตน แก่ครอบครัว และชาติบ้านเมือง ท่านจึงเน้นเสมอให้เด็กรู้จักรับผิดชอบชีวิตตนเองตามวัยอันควรเป็นอย่างดีมีหลักเกณฑ์เหตุผล เช่น คราวหนึ่งท่านสอนคณบดีนักเรียน ดังนี้

ขยันเรียน... รอบคอบ... คบเพื่อนดี

“...จงพยายามตั้งใจศึกษาเล่าเรียนทุกคน อย่าขี้เกียจ อย่าเถลไถล อย่าเห็นการเล่นตึกว่าการเรียน จงเห็นการเรียนตึกว่าการเล่น จะภาคภูมิใจในตัวเองเวลาสอบก็อาจหาญ ไม่สะทกสะท้าน และสอบได้คะแนนสูง เพราะความขยันเรียนย่อมได้คะแนนดีเสมอ

ผิดกับคนขี้เกียจเรียนอยู่มาก อย่าเอามาเป็นตัวอย่างจะเสียใจภายหลัง รีบเตรียมตัวในเวลาเรียน และก่อนสอบอย่าให้บกพร่องในหลักวิชาที่เรียน...

...เวลาสอบตก เราจะตำหนิใครก็ได้ เพราะเราขี้เกียจ บกพร่อง ข้อสำคัญการชอบเที่ยวนั้นจะทำให้เราสอบตก เมื่อสอบตกแล้วทำให้เกิดความขี้เกียจขี้คร้านซ้ำอีก และชอบคบค้าสมาคมกับเพื่อนฝูงที่เลวทราม เราก็ยังมีใจตำหนิไปเรื่อย ๆ มองเห็นครูเห็นอาจารย์เกิดความกระดากอายกลัวครูจะซักจะถามนั้นนี้ ไม่อยากเข้าหน้าเสียแล้ว

“...ให้พยายามเรียนและท่องเสมอจนจำได้... ที่ไหนไม่เข้าใจให้ศึกษาได้ถามครูเพื่อความเข้าใจ...”

เพราะจิตใจมันเสียมันเลวลง เพื่อไม่ให้เป็นอย่างที่กล่าวนี้ จงรีบตัดแปลงตนแต่ปัจจุบันคือขณะนี้บัดนี้ ตลอดไป...

ตรงไหนที่ยากลำบากให้พยายามเรียนและท่องเสมอจนจำได้ ข้อใดที่ครูบอกหรือครูสั่งให้ท่องจำให้ได้ จงท่องให้ได้ติดปากติดคอจริง ๆ... อันไหนเป็นความไม่เข้าใจ ก็ท่องให้เข้าใจจริง ๆ ที่ไหนไม่เข้าใจให้ศึกษาไต่ถามครูเพื่อความเข้าใจ

อย่าเก็บเอาไว้ด้วยความอายครูและเพื่อนฝูง ซึ่งเป็นสิ่งที่จะปิดทางเพื่อความเข้าใจของตนในเวลาจำเป็น เช่น เวลาสอบเราระลึกไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่สิ่งนี้เราสงสัยควรจะถามครูอยู่แล้ว แต่ไม่ถาม

เวลาข้อสอบออกมาก็มาถูกจุดที่เราไม่รู้ที่เราสงสัยนั้น ก็เลยขาดผลขาดประโยชน์ที่ไม่ควรจะขาดไปเสีย และถูกตัดคะแนนลงไปเป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งกลายเป็นคนเดินช้าล่าหลังไม่ทันเขา

...ดังนั้น จึงต้องพยายามศึกษาให้เข้าใจ

เข้าใจทุกแง่ทุกมุมไม่สะเพร่ามั่งง่าย ควรพยายามฝึกหัดตนให้เป็นคนละเอียดรอบคอบไปด้วยการดี เวลาสอบจะไม่พรวดพราดและมักได้คะแนนต่ำและสอบตกเสมอ..."

หนังสือที่ควรอ่าน

นอกจากตำราเรียนที่นักเรียนต้องรับผิดชอบในการศึกษาหาอ่านแล้ว ควรรู้จักค้นคว้าหาความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติมจากหนังสือประเภทอื่นด้วย ในเรื่องนี้หลวงตามืดตาให้คำแนะนำแก่ลูกหลานไว้เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการเลือกสรรหนังสือที่ควรอ่าน ดังนี้

"...เราเห็นคุณค่าของการอ่าน **หนังสือทางด้านธรรมะ** เป็นสำคัญ **อ่านทางโลก** มันมีฉากหน้า ฉากหลัง สุดท้ายก็ฉากหลังนั้นแหละทำลาย

ฉากหน้าเป็นเครื่องล่อหลอตาล่อใจไปหน่อย ๆ ฉากหลังนี้สำคัญ แทะเข้าไปเลย เสียมากต่อมาก แต่เมื่อไม่มีใครคิดทางเรื่องเสียแล้วก็ มันจะเสียหายขนาดไหนก็ไม่สนใจ มีแต่บั้นหน้าเรื่อย ๆ ความฉิบหายก็ไปเรื่อย ๆ เหมือนไฟลามทุ่ง

ส่วนที่เป็นสารประโยชน์ก็มี ไม่ได้ปฏิเสธ แต่ผู้ที่อ่านส่วนมาก มักอ่านด้วยความเพลิดเพลิน ละชิ ไม่ได้อ่านเพื่อหาสารประโยชน์อะไรกันนะ ยิ่งเป็นเด็กหนุ่มเด็กสาวด้วยแล้ว ดึกคะนองนี้ โอ๊ย เป็นบ้าไปเลยเทียว บ้าสด ๆ ร้อน ๆ ยิ่งเห็นเป๊ ๆ เป๊ ๆ ด้วยแล้ว ยิ่งไปใหญ่เลยนะ ลืมมุ่งชื่นมื่นผ้า นั้นแหละ รุ่งเป็นบ้าเหมือนหมา

นี่ละ อ่านจของกามตัณหา มันใช่เล่นเมื่อไร มันเคยทำลายโลกมามากต่อมากแล้ว อันไหนก็ไม่รุนแรงเหมือนอันนี้ อันนี้รุนแรงมาก ไม่ว่าจะสัตว์ว่าคน ถ้างออันนี้ได้บิบบหัวใจแล้ว อยู่ไม่ได้ ต้องตื่นเทียว...

ท่านจึงให้มี "น้ำ" คือ ธรรมะ อ่านธรรมะ ฟังธรรมะ อบรมธรรมะ เพื่อดับไฟในใจ เพราะสิ่งที่ทำให้เพลิดเพลินนั้นเป็นสิ่งที่มิพิษภัย และความโศกเศร้าแฝงอยู่ในนั้นจึงนำธรรมะเข้าไปชะล้างในจุดนั้น เปิดออกเพื่อเห็นโทษของมัน..."

ด้านศีลธรรมและความประพฤติ

เมื่อมีกลุ่มนักเรียนนิสิตนักศึกษาและคณาจารย์ จากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ มาทำบุญใส่บาตร ท่านมักแสดงความห่วงใยถึงศีลธรรม และความประพฤติของเด็กและเยาวชน ดังนี้

ข้อควรปฏิบัติต่อพ่อแม่

“...ให้สมบัติเงินทอง ข้าว น้ำ อาหารคาวหวาน เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย... ให้การพยาบาลรักษาในเวลาเจ็บไข้ได้ทุกข์... ประคับประคองท่านในเวลาแก่ชรา ยืนเดินนั่งนอน หรือไปมาไม่สะดวก... รักษาหัวใจไม่ได้รับความกระทบกระเทือนบอบช้ำจากการแสดงออกของบุตรีธิดาแต่ละอย่าง ๆ...”

บำรุงท่านด้วยวัตถุ หรือด้วยมรรยาทอภัยอาศัย ไม่ฝ่าฝืนดื้อดึง... ช่วยเตือนด้วยอุบายต่าง ๆ ในทางที่ชอบ... ปลอดภัยให้รื่นเริงใจในเวลาที่ท่านเกิดความหงุดหงิดไม่สบายใจในบางเวลา...”

ข้อควรระวังกับพ่อแม่

“...เวลาพ่อแม่ว่าอะไรก็อย่าถกอย่าเถียง อย่าโต้อย่าवाद รื้อवादฉลาด ว่าตนนี้ได้เรียนรู้ความรู้วิชาในชั้นนั้นชั้นนี้พ่อแม่ไม่ได้เรียนอะไร จะเรียนอะไร พ่อแม่เลี้ยงลูกมาจนเกือบตาย จะให้เรียนอะไรอีก เข้าใจหรือเปล่าละ ทั้งให้ไปเรียนอีกทั้งเลี้ยงลูกอีก มันตายละพ่อแม่คน นี้ เราโตขึ้นมาเราไปเรียนหนังสือ แล้วเอาความรู้นี้ไปवादพ่อแม่ คนนั้นเป็นคนโง่คนพาลสันดานหยาบ ไม่ดี คนอกตัญญู คนนั้นไปทำอะไรไม่เจริญนะ ดีไม่ดีลูกเกิดขึ้นมาก็มาเป็นภัยต่อพ่อแม่ มาเป็นข้าศึกต่อพ่อแม่ เพราะพ่อแม่คือใครก็คือเรา เราไม่รู้จักบุญจักคุณของพ่อแม่ฉันใด ลูกก็จะมีบุญจักคุณของเราฉันนั้น...”

...อะไรก็ตามเถอะ อย่าได้ลืมนึกของพ่อของแม่ อันนี้เป็นหลักเกณฑ์ที่ใหญ่โตมาก ใครประมาทพ่อแม่แล้วคนนั้นไม่เจริญเลย ไปไหนก็ไปเถอะ มันหากเป็นอยู่ในนั้นแหละ เพราะพ่อแม่นี้เป็นเรื่องที่หนักมาก ถ้าว่าบุญก็บุญมาก กุศลมาก ปฏิบัติถูกต้องพ่อแม่แล้ว ท่านว่าได้บุญมาก ทักขิณียบุคคลของบุตร คือพ่อกับแม่ เทียบกับพระอรหันต์องค์หนึ่ง ไม่ใช่เล่น ๆ นะ ถ้าทำผิดก็เป็นพิษอย่างร้ายแรง...”

อ่อนน้อมต่อครูอาจารย์ - ผู้อาวุโส

หลวงตาเมตตาสอนลูกหลานที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนเสมอ ๆ ดังนี้

“...เวลาไปพบครูอาจารย์สถานที่ใด ให้ยกมือไหว้ และทำความเคารพอย่างอ่อนน้อมต่อมตนจริง ๆ อย่าทำตัวแข็งกระด้างและเฉยเมยไป เหมือนความรู้วิชาของเราเกิดขึ้นมาจากดินจากหญ้า ไม่เกิดขึ้นมาจากความอดส่ำห์พยายามน้ำพักน้ำแรง ความเมตตาสงสารของครู

ให้เราคิดถึงครูอาจารย์ว่าเป็นผู้มีคุณค่าอยู่บนหัวใจของเรา หรืออยู่บนกระหม่อมจอมขวัญของเราเสมอ อย่าได้ลืม อย่าได้ลบหลู่ดูหมิ่น เราจะเป็นผู้เจริญในอนาคต ไม่อับเฉาเศร้าหมอง เวลาเราเป็นผู้ใหญ่หรือเป็นครูอาจารย์คน ย่อมมีคนเคารพสนองตอบความดีของเรา...

...เราเป็นนักเรียนศึกษาเล่าเรียนให้เข้าอกเข้าใจ ให้เคารพครู เคารพอาจารย์ กลับไปบ้านไปเรียน เคารพพ่อแม่เคารพพวักุศล คุณคุณ เคารพคนเฒ่าคนแก่ เคารพท่านผู้มีบุญมีคุณ...

เพราะนี้ ปรารถนาทั้งหลายเกิดทุนกันมากมานาน จงพากันรักษามรดกนี้ไว้อย่าทำให้เสื่อมทรม และสูญหายไป..."

ความรัก

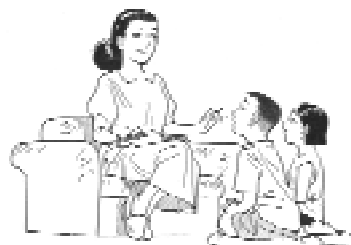
"...สมมติว่าเรามีความรักความชอบในผู้ใดก็ตาม ความรักนั้นยอมรับว่ารัก เพราะอยู่ภายในใจ ใครห้ามไม่ได้ แต่สิ่งที่เราจะบังคับไม่ให้ไปทำตามความรักเสียทุกอย่างนั้น เป็นเรื่องของใจจะต้องบังคับสติปัญญาจะต้องบังคับตน ไม่ให้แสดงออกในสิ่งที่ไม่น่ายุติ และในสิ่งที่เสียหาย

จนกว่าเวลาเวลาได้อำนวยถูกต้องทุกประการแล้วนั้น โลกยอมรับกัน เพราะฉะนั้นโลกนี้จึงมีผู้มีเมียมียุติมีเด้าเหล่ากออยู่เต็มบ้านเต็มเมือง ก็ไม่มีใครตำหนิกัน เพราะเป็นไปด้วยความถูกต้องดีงาม เป็นไปด้วยชนบประเพณีที่มนุษย์ยอมรับกัน..."

“วัยเรียน” ไม่ใช่ “วัยลิง”

"...อย่าเที่ยวเตร็ดเตร่ เวลาไม่ใช่เวลาเที่ยวเตร็ดเตร่เร่ร่อน ถึงเวลาจะควรเป็นหากค่อย เป็นไปเอง เรื่องอารมณ์ศึกษาคณะนั้นก็เหมือนกัน ชอบสนุกเฮฮา ชอบเกะชอบเกี้ยว ชอบเลี้ยวโน้นเลี้ยวนี้ ไม่ดี เช่น นักเรียนผู้หญิง นักเรียนผู้ชาย ก็อย่าไปสนิทกันในทางกามารมณ์อันเป็นทางเสียหาย ทางเผา บ้านเรือนก่อนปลูกยังไม่เสร็จ มันฉิบหาย

ในขณะนี้ในวัยนี้เป็นวัยเรียนไม่ใช่วัยเล่นเลยชอบเซต อย่างกลัวโลกตาฝ้าตาฟางนี่จะสูญหายไปไหน มันไม่สูญหายไปไหนแหละ เพราะมันมีอยู่กับเรากับท่านทุกเวลาเวลาที่ นอกจากได้ดี กระบาลมันไว้ไม่ให้คนเป็น ลิง ไปเท่านั้น ไม่งั้นลิงจะมาแย่งเอา มนุษย์ไปกินหมด...

...มนุษย์เราสืบพันธุ์มาตั้งแต่ต้นจนอวสานปัจจุบันนี้ และยังมีต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด เรื่องหญิงกับชายแล้วไม่สูญพันธุ์ เรื่องนี้ไม่ต้องศึกษาเล่าเรียนให้เพิ่มโรคบ้ากาม เข้าไปอีก ไม่ต้องมีโรงรำโรงเรียนสอนกัน โรคกามก็พร้อมจะเจริญอยู่แล้ว ดังสัตว์เดรัจฉานเขาก็ไม่สูญพันธุ์ เพราะเรื่องกามกิเลสนี้เป็นสิ่งที่มีอยู่ในหัวใจสัตว์ทั้งตัวผู้ตัวเมียทั้งหญิงทั้งชาย มีอยู่ด้วยกัน ทั้งนั้น ไม่มีคำว่าบพร่อง เพราะไม่ได้เรียนไม่ได้ส่งเสริมมัน..."

อย่าเป็น “หญิงใจง่าย ชายไร้ศักดิ์ศรี”

"...เวลานี้ไม่ใช่เวลาที่เราจะไปสนใจกับสิ่งเหล่านี้ อันจะเป็นการทำลายการศึกษาเล่าเรียน และทำลายอนาคตของเราให้กุดตัวนเข้ามา เรามีหน้าที่ที่จะศึกษาเล่าเรียน และรักษาวลสงวนตัวทั้งหญิง ทั้งชาย ผู้ชายก็รักเกียรติของตัวเองว่าเป็นชาย ผู้หญิงก็สงวนศักดิ์ศรีอันดีงามของตนว่าเป็นกุลสตรี ตาม

ประเพณีของมนุษย์ผู้มีสมบัติผู้ดีของเมืองไทยเราถือกันมาอย่างนั้น เพราะเป็นหลักประเพณีอันดีงาม มาแต่ดึกดำบรรพ์ ไม่เคยล้าสมัย และมีปมด้อยร่อยหรือแก่ประเพณีของชาติใดในโลก... ยิ่งเราเป็นนักเรียนด้วยแล้ว เรียนความรู้ก็ให้รู้ ความประพฤติก็ให้ดี การสงวนตัวรักษาตัวก็ให้ต่างคนต่างรักษา ให้ดีมีศักดิ์ศรีทั้งหญิงทั้งชาย ผู้ชายก็อย่าเป็นคนเห็นแก่ตัวจัด มีช่องว่างตรงไหนเข้าทำลาย ซึ่งเป็นการทำลายศักดิ์ศรีของตัวนั้นแล

การทำเช่นนั้นเป็นความเลวทรามของตัวเอง เป็นผู้ชายแบบลิงไว้ใจไม่ได้ สุภาพชนรังเกียจเจตียืน ทั้งเสียเกียรติแห่งความเป็นผู้ชาย ผู้หญิงที่ชอบปล่อยตัวเป็นคนใจง่ายขายคล่อง เป็นคนขายก่อนซื้อ สุกก่อนห้าม นั่นคือหญิงเลวทราม บทถึงเวลาเอาจริงเอาจังไม่มีใครซื้อ ใช้ไม่ได้ และไม่มีใครนับหน้าถือตาอยากนำมาเป็นศรีสะใภ้ กลัวเกรงจะเป็นสกุลชายทอดตลาด...”

ติดยาเหมือนปลาติดเบ็ด... เลือดสาด

“...ยาเสพติด... เวลาที่มีระบาคอยู่ทุกแห่งทุกหน แม้แต่ในโรงเรียน มหาวิทยาลัยใหญ่ ๆ ก็มีเยอะ... ลูกหลานให้รู้จักวิธีรักษาตัว อย่าให้หลวมตัวเข้าไป ทีแรกก็คิดว่าเป็นเรื่องสนุก เมื่อติดเข้าไป แล้วก็เหมือนกับปลาติดเบ็ดนั้นแหละ มันมีเหยื่ออยู่นิดเดียวที่ปลายเบ็ดนั้นนะ พอกินเข้าไปเท่านั้น ถูกเบ็ดเกาะปาก

ที่นี้ดินไม่หลุดเกาะไม่ออกแหละ เบ็ดเกาะติดเลย แล้วก็ตาย ยาเสพติดก็เหมือนกัน เมื่อเสพเข้าไปแล้วก็ติด ติดแล้วไม่ได้เสพ ไม่ได้ดื่ม ไม่ได้กิน อยู่ไม่ได้ ทุรนทุราย เงินทองข้าวของไม่มี ตัวก็ได้ติดยาเข้าไปแล้วทำอย่างไร หาทางบริสุทธิ์ไม่ได้ก็หาทางทุจริตเที่ยวฉกเที่ยวลัก เที่ยวปล้นเที่ยวจี้ กดขี่ ช่มเหงใครได้เป็นเอาทั้งนั้น คำว่ายาอายุไม่มีในหัวใจ...

...ถ้าติดเข้าไปแล้วจนกระทั่งวันตายก็ไม่มีทางหาย ไม่เหมือนโรคภัยไข้เจ็บที่เกิดขึ้นภายในร่างกาย รักษาด้วยหยูกยายังมีเวลาหาย แต่ยาเสพติดนี้ถ้าลงได้ติดเข้าไปในรายใดแล้ว รายนั้นต้องเขียนใบตายให้เลย เขียนใบว่าหมดคุณค่า ตายทั้งเป็นไว้ให้เลยทีเดียว ทั้งที่ยังไม่ตาย...”

เวลาใส่บาตร... ไม่เหยียบบนรองเท้า

“...พระพุทธเจ้าเสด็จออกทรงผนวช ไม่เห็นมีใครไปราดยางให้พระพุทธเจ้า มีไหมในตำราว่า พระพุทธเจ้าไปที่ไหนราดยางไปพร้อม ๆ ไม่เห็นมี

ต่อไปนี้ เราจะต้องได้ถือไม้ติดตัวไปด้วย ไปบิณฑบาตต้องถือไม้ติดตัวไปด้วย เราบอกให้ถอดรองเท้า พอถอดบิณฑบาตขึ้นเหยียบแล้ว ขึ้นเหยียบอยู่บนรองเท้านะ พวกเพื่อน ๆ ละบอกให้ถอดรองเท้า ถอดบิณฑบาตขึ้นเหยียบบิณฑบาตอยู่ข้างบน ไม่ยอมลงนะดีชานะซี

ตรงนั้นนะ มันพิลึกกึกกือ กลัวเท้าสกปรกมากกว่าหัวใจสกปรก หัวใจสกปรกมอมแมมเท้าสะอาด ใช้ไม่ได้...”

“...กลัวเท้าสกปรกมากกว่าหัวใจสกปรก หัวใจสกปรกมอมแมมเท้าสะอาด ใช้ไม่ได้...”

ไหว้พระก่อนนอน

“...นี่สอนให้บรรดาลูกหลานมีหลักใจ โดยอาศัยหลักธรรมเข้าเป็นเครื่องสนับสนุน เป็นเครื่องป้องกันตัว เป็นเครื่องรักษาตัว เป็นธรรมมอบอุ่นใจ เวลาก่อนนอนอย่างน้อยให้ไหว้พระ

อิติปิโสฯ สวากขาโตฯ หรือ

อรหังฯ สวากขาโตฯ สุปฏิปันโนฯ แล้วเวลาจะนอนให้ระลึกถึงคำบริกรรมภาวนา เพื่อให้เป็นพลังของจิต เช่น **พุทโธ พุทโธ...** เป็นต้น

เรานั่งภาวนา อย่างน้อยได้สัก ๕ นาที ให้นั่งนึกอยู่กับ **พุทโธ พุทโธ...** ทีนี้เวลานอนลงไปก็ให้นึก **พุทโธ พุทโธ...** จนกระทั่งหลับ นี่ จิตใจเราก็เข้มขึ้นเบิกบาน หลับฝันไปก็ไม่ฝันร้าย ฝันน่ากลัวต่าง ๆ จิตใจก็มีพลัง...”

“คุณธรรม” นำ “ความรู้”

ศีลธรรมและความประพฤติของผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน เป็นสิ่งที่เราจะเพิกเฉยไม่ใส่ใจไม่ได้โดยเด็ดขาด แต่ต้องพยายามชวนชวาชเข้าประดับตนให้มากท่านให้เหตุผลว่า เราจะมีแต่วิชาความรู้เพียงอย่างเดียวไม่ได้ ต้องมี **ธรรม** เข้าแทรกเสมอ ด้วยการพิจารณาใคร่ครวญว่าผิดหรือถูกประการใด ในการคิด การพูด และการกระทำของตนเอง เปรียบเสมือน **รถมีเบรกห้ามล้อ** คือ มี “**ธรรม**” นั้นเอง โทษของการศึกษาเพียงอย่างเดียว โดยไม่หมั่นฝึกฝนอบรมใจให้เจริญขึ้น มีโทษดังนี้

“...เรียนมาเท่าไรก็เป็นเครื่องมือของความชั่วช้าลามกไปเสียทั้งสิ้น ๆ เวลานี้เป็นอย่างนั้นนะ ถ้าไม่มีธรรมแล้ว ยังไงโลกนี้จะพินาศฉิบหายจริง ๆ

ขอให้ลูกหลานทั้งหลายจำเอาไว้คำนี้อย่าได้ลืม ฟังให้ลึกด้วย... เพียงความรู้ทางโลกที่เรียนมา... ความรู้อันนี้มันเป็นเครื่องส่งเสริมกิเลสตัณหา ให้เอาไปใช้ได้อย่างคล่องตัว ๆ ผู้ที่ลุ่มจมก็คือเรา ๆ ผู้เรียนมานั้นแหละ... มันพาให้โลกให้โกรธให้หลง พาให้ส่งเสริมราคะตัณหามากขึ้น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นพิษเป็นไฟทั้งสิ้น...”

ท่านเล่าว่า บางคนมาคุยโวโอ้อวดลืมนิดว่าตัวเก่งทางนั้นเด่นทางนี้ มีหลายครั้งที่ท่านเมตตาตักเตือนให้เป็นคติเครื่องเตือนใจว่า

“...เขามาพูดเรื่องว่า จบด้านนั้น... เด่นทางนี้... เด่นทางไหน ๆ... ใช้วิชาความรู้เด่นทางความชั่วช้าลามก เด่นทางความลึมนื้อลึมนิด... เด่นทางมี ๑๐ เมีย ๒๐ คู่ ใช้ความรู้ความสามารถเด่นทางนักเลงโต... เด่นทางนักเลงสุรา... ทางโกโรโกโส เด่นทางทำลายชาติ... เรียนมาเท่าไรมาอวดหน้าร้านอยู่เฉย ๆ ตัวลุ่มจม ๆ ประพฤติเหลวแหลกแหวกแนว

ความรู้สูงเท่าไรยิ่งหยิ่ง ยิ่งจองหองพองตัว แล้วทำลายชาติ ทำลายตัวเองไปในตัว... ใครอย่าอวดว่าใครเรียนเก่ง มีความรู้ชั้นนั้นชั้นนี้... เรียนมาให้เป็นเครื่องประดับโลกประดับสงสารประดับบ้านประดับเมืองให้เป็นสรณะแก่นสารแก่ชาติไทยของเรา สมความรู้ที่เรียนมามากน้อย มันถึงถูก...”

ถึงแม้ว่าจบ “การศึกษา”

ก็อย่าเลิกรา “การศึกษาธรรม”

แม้จะประสบความสำเร็จทางการศึกษาชั้นสูงเพียงใดก็ตาม เช่น จบปริญญาเอกหรือดอกเตอร์ “ธรรม” ก็ต้องมีความจำเป็นสำหรับผู้นั้นยิ่งขึ้นไปอีก ท่านเคยอธิบายเหตุผลอย่างยอดเยี่ยมว่า

“...ดอกเตอร์มีแต่ความรู้วิชาเอามาอวดโลกกัน

เฉย ๆ แต่เจ้าของทำความล่มจมแก่โลก ดอกเตอร์นี้ใช้ไม่ได้ นั่น เห็นไหมละ ฟังซิ เราพูดนี้เสียหายไปตรงไหน มันมีอย่างนั้นได้นี้ พูดตามความมีความเป็น แล้วแก้ไขความเป็นอย่างนี้ด้วยการสั่งสอนอย่างนี้... เขาไม่ใช่ออกดอกเตอร์ เขาครองตัวดี เขาประพฤติตัวดี นั่นเป็นคนดีนะ ไม่ได้สำเร็จความดีด้วยดอกเตอร์แต่ไม่มีธรรมภายในใจนะ

ดอกเตอร์มีธรรมในใจถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นดอกเตอร์ก็ดี ถ้าเป็นดอกเตอร์ก็ยิ่งดี นั่นแหละ ยิ่งเป็นผู้สง่างามในปวงชนนะ เรียนมาความรู้สูงมาเป็นตัวอย่างเป็นแบบพิมพ์ที่ดีของโลก ดอกเตอร์ประเภทนี้เป็นดอกเตอร์ที่รุ่มเย็น ให้ความชุ่มเย็นแก่โลก สมชื่อสมนามว่าเป็นดอกเตอร์มีความรู้ชั้นสูง ความประพฤติปฏิบัติดีงาม ทุกสิ่งทุกอย่างสูงไปตาม ๆ กันกับความรู้ที่เรียนมา นี้เรียกว่า ดอกเตอร์ระดับชาติ ถ้าอยู่ในชาติไทยของเราก็ระดับชาติไทยของเรา ระดับสังคม ระดับทุกแห่งทุกมุม...”

“...ดอกเตอร์มีแต่ความรู้วิชา
เอามาอวดโลกกันเฉย ๆ
แต่เจ้าของทำความล่มจมแก่โลก
ดอกเตอร์นี้ใช้ไม่ได้...”

“...ความรู้ของผู้อยู่ใต้
อำนาจของกิเลส
จะรู้ขนาดไหน
กิเลสต้องครอบงำ
อยู่นั่นแล...”

ท่านจึงเปรียบดอกเตอร์เป็น ๒ ประเภท คือ ดอกเตอร์เพื่อทำลายชาติบ้านเมืองหนึ่ง และดอกเตอร์ที่ให้ความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนและชาติหนึ่ง ท่านกล่าวถึงประเภททำลายชาติก่อน ดังนี้

“...ไม่มีคำว่าอ่อนข้อในเรื่องทำความชั่วช้าลามก ในเรื่องความลึมเนื้อลึมตัวไม่มีใครเกินดอกเตอร์เหล่านี้ เพราะเรียนวิชาความลึมตัวมาตลอด ๆ เพราะกิเลสคือความทำคนให้ลึมตัวนี่นะ ถ้ามีธรรมแทรกเข้าไป จะเป็นเหมือนมีสติ มีเครื่องยับยั้ง มีเบรคห้ามล้อ จะรู้เนื้อรู้ตัว ผิดถูกชั่วดีประการใดแล้วเอาความรู้นี้พาดำเนินไปเพื่อความสงบร่มเย็นแก่ชาติบ้านเมือง เนี่ย

ดอกเตอร์ที่มีธรรมเป็นผู้ให้ความร่มเย็นแก่โลกได้มากที่สุด ไม่มีใครเกินผู้ที่มีความรู้มากละ และมีธรรมในใจ ผู้นี้แหละเป็นผู้ให้ความร่มเย็นแก่โลกมากที่สุด ตั้งรากฐานบ้านเมืองได้ก็คือผู้นี้ นำชาติบ้านเมืองให้พ้นจากความล่มจมได้ทุกประเภท ก็คือ ผู้นี้...”

คำสอนของท่านดังกล่าวข้างต้นนี้ทำให้ประจักษ์ว่า การศึกษาหาความรู้ไม่ว่าจะอยู่ในระดับใด

ตั้งแต่ชั้นพื้นฐานเบื้องต้น กลาง ตลอดจนถึงระดับสูงสุดก็ตาม ความจำเป็นแห่งการฝึกฝนอบรมจิตใจให้
พร้อมด้วยคุณธรรมก็ยิ่งมีความจำเป็นมากขึ้นตามกัน

ผู้ที่ตระหนักและเห็นคุณประโยชน์อันยิ่งใหญ่ในเรื่องดังกล่าวชัดเจน จึงย่อมมีความเคารพบูชา
และเทิดทูนในท่านผู้รู้ผู้สอน และผู้สนใจใคร่ต่อการปฏิบัติธรรม เฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่สามารถปฏิบัติได้
อย่างที่ได้สอนผู้อื่น และเห็นผลแห่งการปฏิบัติจนสามารถเป็นสักขีพยานยืนยันถึงสาระคุณแห่งธรรมได้
อย่างถึงใจ

ด้วยเหตุนี้เองท่านผู้มีธรรม แม้ท่านจะมีความรู้วิชาทางโลกสูงชันฟ้าเพียงใดก็ตาม ท่านย่อมไม่
ประมาทธรรม และไม่ประมาทผู้ประพฤติธรรม แต่กลับให้ความเคารพและถือท่านเป็นสารถะที่พึงที่ควร
เข้าปรึกษาปรารภเพื่อความเจริญในธรรมยิ่งขึ้น และย่อมไม่ลืมหิวเพลอไพลยกเอาวิชาความรู้แบบโลก
ของตนเข้าข่มท่านผู้รู้ในธรรมปฏิบัติ ผู้ซัดอัสวะกิเลสให้ลั่นจากใจได้ เพราะวิชาความรู้แบบโลกนั้น
จะสูงต่ำล้าลึกเพียงใดก็เป็นเพียงความรู้ของนักโทษในเรือนจำ ท่านเคยอธิบายเกี่ยวกับเรื่องนี้ ดังนี้

ความรู้เหนือโลก - ความรู้แบบโลก

“...ดูใจเจ้าของ แน่นนอนไหมเวลานี้ ตั้งแต่มหาเศรษฐี ภูมุนี สูงสุดมา คนที่กิเลสครอบงำนี้
เป็นความรู้ความเห็นความเป็นอยู่ด้วยอำนาจของกิเลสครอบงำหัวใจทั้งนั้น... เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นในวง
ของกิเลส เป็นความรู้ของผู้อยู่ใต้อำนาจของกิเลสจะรู้ขนาดไหนกิเลสต้องครอบงำอยู่นั้นแล... เป็นความรู้
ของนักโทษเรือนจำ คือ วัฏจักร...”

วัฏจักรนี้ เหมือนเรือนจำครอบความรู้อันนี้ไว้ กิเลสเป็นผู้บงการทุกอย่าง ๆ... มันวินาศที่ไหน
ความรู้ของพระพุทธเจ้าไม่ได้เป็นความรู้แบบนี้แน่ เหนืออันนี้หมดแล้ว... ดูหัวใจเจ้าของนั้น เวลามາ
เกิด มันก็ไม่รู้สถานที่เกิด เกิดมาจากไหน เกิดมาก็บ่ก่กัถ์ เกิดตายมานี้ก็บ่ก่กัถ์

พระพุทธเจ้าท่านเห็นหมดนี้ แทนทะลุข้างหลังหมด พวกเราแทงไปไหน จะว่ายังไง เกิดมา
จากชาติใดภพใด ตกนรกหมกไหม้ หรือไปสวรรค์ชั้นพรหมที่ไหนดมา มันก็ไม่รู้สถานที่มาของตัวเอง ว่าง
หรือไม่ว่าง ปัจจุบันนี้จะไปไหนมันก็ได้แน่หัวใจนะ ถ้าใจไม่มีหลักเกณฑ์ด้วยธรรมชะอย่างเดียวเท่านั้น
ไม่แน่ทั้งนั้น ใครก็ใครเถอะ อย่ามาคุย อย่ามาอวดธรรมของ
พระพุทธเจ้าเลย อย่ามาแข่งธรรมของพระพุทธเจ้า ถ้าไม่ยก

จม...
ใจพระพุทธเจ้า ใจพระอรหันต์ท่าน กับใจของพวกเรา
ที่เป็นคลั่งกิเลสนี้ต่างกันอย่างไรบ้าง ต่างกันอย่างพูดไม่ได้เลย
จึงเรียกว่า **โลกุตระธรรม** แปลว่า ธรรมเหนือโลก มองดูโลกเห็น
หมดทุกอย่าง แต่โลกุตระธรรม โลกมองไม่เห็น เห็นแต่กิเลส...”

ท่านยกตัวอย่างเทียบว่า นักโทษในเรือนจำ จะมีความ
รู้ขนาดไหนก็ไม่สามารถนำความรู้ขึ้นไปเป็นกฎเกณฑ์ปกครอง
บ้านเมืองให้สงบร่มเย็นได้ มีแต่พวกที่มีความรู้นอกเรือนจำ
ต่างหาก ที่เป็นผู้ตั้งกฎหมายปกครองบ้านเมืองให้ร่มเย็น อันนี้
ก็เปรียบเทียบเช่นกัน **โลกุตระธรรม** คือธรรมเหนือโลก คือความ
รู้เหนือโลกนี้ต่างหาก ที่จะทำโลกให้ร่มเย็น ไม่ใช่ความรู้ที่ถูก
กิเลสครอบงำไว้

พุทธศาสตร์ : วิทยาศาสตร์

ท่านเคยกล่าวว่ พุทธศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ลึกลับมากที่สุด แต่ไม่มีใครสนใจศึกษาปฏิบัติ จึงไม่มีใครรู้เห็นถึงความอัศจรรย์และความเลิศเลอของศาสตร์แขนงนี้ ผู้ที่เรียนจบวิชานี้จะเรียกว่า เรียนจบไตรภพ หรือจบความรู้ทั่วสามแดนโลกธาตุก็ไม่ผิด ดังท่านได้ขยายความเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

“...วิทยาศาสตร์เป็นอันหนึ่ง พุทธศาสตร์เป็นอันหนึ่ง วิทยาศาสตร์นี้ไปทางด้านวัตถุไม่ใช่หรรส่วนพุทธศาสตร์นี้ไปได้ทั้งวัตถุ ไปได้ทั้งนามธรรม คือ จิตใจล้วน ๆ ... พุทธศาสตร์เป็นศาสนาที่สังหารได้จริง ๆ ในเรื่องทุกข์ทั้งมวลที่เกิดกับสัตว์ทั้งหลาย สังหารออกจากจิตใจได้จริง ๆ ไม่มีอะไรเหลือ เช่น พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันต์ เป็นผู้หายขาดโดยสิ้นเชิงเมื่อแก้อันนี้ตก เมื่อแก้อันนี้ไม่ตก สามแดนโลกธาตุนี้จะเป็นป่าช้าของสัตว์ทั้งนั้นเลย เกิดตาย ๆ กองกัน ทุกข์ถมกันอยู่อย่างนี้ตลอดไปเลย เนี่ย วิชาธรรมจึงเลิศเลอ ไม่มีใครตามได้ แก้ได้ คัดได้ เรื่องภพเรื่องชาติ ธรรมเท่านั้นที่จะแก้ได้นอกนั้นไม่ได้

อันนี้เป็นความลึกลับมากของภพของชาติ ความเปิดเผยคือการเกิดตายอย่างนี้ด้วยกัน เห็นชัดเจน แต่สาเหตุของมันที่จะพาให้มาเป็นอย่างนี้ เป็นยังงี้ ไม่มีใครรู้ได้ ไม่มีใครเรียนรู้ได้เลยละ นอกจากทางด้านจิตตภาวนาพุทธศาสนา...

โลกนี้เป็นโลกที่ลึกลับมาก สัตว์โลกมองไม่เห็นเลย แม้ที่สุด เป็นหมอกก็มองไม่เห็น หมอกที่เรียนแพทย์เรียนอะไรนี้ เป็นวิชาทางส่วนร่างกายกับโรคต่างหาก ไม่ได้เรียนวิชาทางด้านจิตใจ

เรียนแพทยศาสตร์เพื่อเป็นวิชาแก้โรคแก้ภัยไปหมด ไม่ใช่แก้กิเลส มันต่างกันอย่างนั้นนะ ทีนี้วิทยาศาสตร์ทางพุทธศาสตร์ นี้เพื่อแก้กิเลส โดยตรง ๆ ไปเลยเชียว... จนเข้าถึงจิตศาสตร์ หมตร่างกายนี้เข้าสู่จิต เรียนทะลุถึงจิตเลย แต่ วิทยาศาสตร์ทางแพทย์ นี้เขาเรียนจบเพียงแค่นี้ เขาไม่ได้เข้าไปถึงขั้นนั้นนะ

วิทยาศาสตร์อันนี้ใครพูดไม่ได้ด้วย พุทธศาสตร์นี้เข้าถึงขั้นจิตศาสตร์นี้แล้ว ไม่มีใครรู้ได้ด้วย ถ้าไม่ได้ทำทางภาคปฏิบัติไม่รู้ไม่ได้เลย บอกว่าไม่ได้เลย ตีบตันขนาดนั้น ถ้าเป็นทางด้านจิตตภาวนาเรียกว่าทำทางด้านจิตศาสตร์ล้วน ๆ แล้วรู้ตามไปจนถึงถอนรากถอนโคนมันออกได้หมด ไม่เหลือ ไม่มีเหลือเลยนะ อย่างพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ ท่านถอน ท่านเรียนจบแล้วเอาอันนั้นมาสอนโลก

ที่ควรจะพูดขั้นนั้น ท่านก็ลงถึงขั้นนั้นเลย ผู้ที่ยังไม่ควรได้ขั้นไหน ก็ให้อยู่ตามขั้นภูมิของตน ๆ ไป... ที่ควรจะไปได้ก็ถอนไปเลย นี่ท่านเรียนจบอันนั้นละ พุทธศาสตร์เราจึงไม่มีอะไรเลิศเลอเกินเรียนจบไตรภพว่กันเลยนะ ... จึงเป็นวิชาที่ลึกลับมากที่สุด ไม่มีใครเรียนละ

ใครจะเรียนที่ไหนก็ตามเรื่องโลก โลกเรียนมาจบขั้นไหนภูมิใด มันก็เป็นวิชาของกิเลส วิชาของ

“...อันนี้เป็นความลึกลับมาก
ของภพของชาติ
สัตว์โลกมองไม่เห็นเลย
แม้ที่สุด...
เป็นหมอกก็มองไม่เห็น ...”

วิภูจักร มันไม่ใช่วิชาของวิภูจักร ถอดถอนภพชาติออกได้เหมือนวิชาธรรม อันนี้สำคัญมากนะ...”

คอมพิวเตอรืกรรม

“...คอมพิวเตอรืของธรรมมีมาตั้งเดิมแล้ว กรรมของสัตว์ที่ตกลงไปเป็นคอมพิวเตอรืแล้ว พระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์สอนแบบเดียวกันหมด... คอมพิวเตอรืของกรรม... พวกกันจำเอานะ... คอมพิวเตอรืของบาปของกรรมมันละเอียดยิ่งกว่าคอมพิวเตอรืที่เราใช้กันอยู่นี้... เป็นหลักกรรมชาติ ๆ คอมพิวเตอรืกรรมชาติจดจารึกกันไปในตัว ๆ เสร็จ คอมพิวเตอรืหลักกรรมชาติที่มีอยู่ประจำสัตว์เกี่ยวข้องกับดีกับชั่ว อันนี้มีประจำอยู่ภายในนั้นแล้ว

กรรมชาติเป็นคอมพิวเตอรือยู่ในตัวแล้วในการสร้างดี สร้างชั่วบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ต่าง ๆ บรรจุ คอมพิวเตอรือยู่ในตัวของมัน จดเข้าอยู่ในหัวใจ ๆ เรียบ ! แล้ว ยมบาลจะหาที่ไหนคอมพิวเตอรืบอกโดยหลักกรรมชาติแล้ว ตายก็ตุมเลย ๆ นี้ นี่หลักกรรมชาติ ไม่ขึ้นกับใคร ใครจะลบล้าง ไม่ลบล้าง ไม่มีปัญหาไม่มีความหมายทั้งนั้นละ

ใครอย่าเก่งนะ ! ว่ามีอำนาจาจาสนาบุญญาภิสมภาร ป่า ๆ ถิ่น ๆ เข้า เวลาตายไปขาดลงไปบีบ ถึงทันทีเลย ไม่มีนะ กิโลกี้กิโลกจากนี้ถึงนรกหลุมนั้น ๆ กี้กิโลก... ผิงเดียวเท่านั้นถึงเลย เพราะการสร้างในหัวใจเจ้าของมีกิโลกที่ไหนเล่า พอตายแล้วก็ตุมเลย ถ้าลงนรกลงต่าก็ตุม ถ้าไปสวรรค์ทางดีก็ตุมดี... กิเลส ตัณหานี้มันพาให้สร้างความชั่ว หิริโอตตปะไม่มีในหัวใจนะ ไม่รู้ตัวนะว่าไปสร้างความชั่ว เพราะอันนี้เป็นเหตุ

ให้ **ธรรม** จับเข้าไป มันรู้ทันที เห็นหมด... มันจะออกมาแ่งไหนแ่งใด มันรู้หมด... ปิดไม่อยู่ ๆ เพียงแต่จิตแยบออกมา บอกชัดเจนแล้ว บาปออกมาพร้อมกันแล้ว ผู้ทำหลับตาทำอยู่นั้นไม่รู้ว่าบาปว่า บุญเป็นยังงัย หลักกรรมชาติคือคอมพิวเตอรืบอกไว้แล้ว

ทำดีก็เหมือนกัน ไม่จำเป็นจะต้องทำที่แ่งที่ลับที่ไหน ๆ คอมพิวเตอรืมันไม่มีคำว่าที่แ่งที่ลับ... คอมพิวเตอรืจะบอกในนั้นเสร็จ ๆ เลย ทำมาก็ครั้งก็หนไม่ต้องไปหานับ คอมพิวเตอรืจะบอกในตัวเสร็จ หมดเลย...

อัครจริยธรรมพระพุทธเจ้า แหม ไม่เคยจิตจางเลย ยิ่งไปเห็นคนทำความชั่วช้าลามก ยิ่งสลด ใจนะ ถ้าจะเรียกภาษาโลกเรียกว่า หตหุ่ ไม่อยากดู เพราะว่าเขาจะไปทำกรรมของเขาอีกขนาดไหน มันเห็นชัด ๆ อยู่ คอมพิวเตอรืมันบอกอยู่นั้น

คอมพิวเตอรืในตัวของเขาเองที่ทำมันบอกอยู่ตลอดเวลา ๆ ไม่ได้สนใจกับใครละ คอมพิวเตอรืหลักกรรมชาตินี้เป็นอย่างนั้นตลอดเวลา ใครเชื่อไม่เชื่อก็ตาม...”

๒๓

หน่วยราชการ

ด้านวัตถุและเครื่องอุปโภคบริโภค

หลวงตาให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือหน่วยราชการหลายหน่วยในด้านต่าง ๆ กัน เพราะท่านเห็นว่าเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการให้ความสะดวก ให้บริการช่วยเหลือแนะนำในการประกอบอาชีพ สารทุกข์สุขดิบบำบัดทุกข์บำรุงสุข รวมทั้งสวัสดิการต่าง ๆ แก่ประชาชนเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว

เมื่อหน่วยราชการต่าง ๆ มาขอความช่วยเหลือ หากเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นเร่งด่วนและสมเหตุสมผล ท่านก็เมตตาอนุเคราะห์ให้ ไม่ว่าจะเป็นอาหารการกิน เครื่องอุปโภคบริโภค รถยนต์กลไก เครื่องไม้เครื่องมือ อุปกรณ์ในการทำงาน สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ภายในหน่วยราชการ ฯลฯ

หน่วยราชการที่ท่านเคยให้ความช่วยเหลือโดยมากอยู่ในจังหวัดอุดรธานี ได้แก่ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน ๒๔ ค่ายเสนีย์รัตนยุท ตำรวจทางหลวง สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมือง สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ตำรวจสันติบาล สถานีรถไฟ เรือนจำกลาง เป็นต้น

ในที่อื่น ๆ ได้แก่ ทณฑสถานหญิงกรมราชทัณฑ์ สถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอภูพาน ฯลฯ

ด้านธรรมะสำหรับชีวิตและการทำงาน

ท่านเมตตาให้ธรรมะเป็นข้อคิดเตือนใจแก่คณะผู้ใหญ่ผู้น้อยของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มากราบเยี่ยมท่านเสมอ ๆ ให้รู้จักนำศีลนำธรรมมาเป็นหลักยึดเหนี่ยวในจิตใจ ไม่ให้เพลอเพลิน ลืมเนื้อลืมตัว

อย่าบ้า... ลากยศสรรเสริญ

คราวหนึ่งท่านแสดงธรรมอย่างเป็นกันเองแบบลูกหลาน โปรดคณะนายทหารชั้นผู้ใหญ่ร่วมกับนักธุรกิจจำนวนเกือบ ๕๐ คน ดังนี้

“...นี่มาจากทางไหนกันบ้างนี่”

‘มาจาก... มาดูงานทางภาคอีสาน ก็เลยมากกราบครับ’

‘เธอ มาดูงานเธอ... เคยมาวัดป่าบ้านตาดแล้วยังละ ? เหล่านี้เคยมาแล้วยัง ?’

‘ครั้งแรก ไม่เคยมาเลยครับ’

‘ไม่เคยมา แต่โรงลิเกละครระบำรำปี่พวกบ้า ๆ นั้นไปตั้งนั้นไซ้ไหม ?... ทื่อ ?’

“เหล่านี้เคยมาแล้วยัง ?... แต่โรงลิเกละครระบำรำปี่พวกบ้า ๆ นั้นไปตั้งนั้นไซ้ไหม ?... ทื่อ ?”

ถ้าเป็นอย่างนั้นแล้วเวลาที่สวดนะมองไม่เห็น ถ้าเป็นหมา จับหางดึงไว้ หางขาดยังป็น (คือปลาน) ไปได้นะ ถ้าเป็นอย่างนั้นแล้ว

ถ้าเป็นเรื่องศีลเรื่องธรรม นี่ก็เอาไสเข้าไปเท่าไรก็ไม่ยอมไปนะ เวลานี้โลกกำลังสกปรกมาก สกปรกจริง ๆ สายตาของธรรมจณดูไม่ได้นะเวลานี้ แต่กิเลสมัน แหม มันเพลิน มันไม่รู้จักเป็นจัก ตายนะ... เรื่องมั่วสุมกับกิเลส ความโกรธระคะตันทานี่ตัวสำคัญ สกปรกรกรุงรังก่อพิษก่อไฟเผาไหม้โลก คือตัวเหล่านี้เอง แต่โลกชอบกันมากที่สุด ที่จะแยกออกนี้ไปเพื่อศีลเพื่อธรรม มันไม่ยอมแยกนะ มัน ติดมันตันอยู่เนี่ย

พระพุทธเจ้าก็พระองค์มาตรัสรู้ลาก ไปเท่าไรมันไม่ยอมไป มันสู้สัวมสู้ถานไม่ได้ มันเป็นอย่าง นั้นนะ สวรรค์นิพพานไม่ได้เลิศเลอยิ่งกว่าสัวมกว่าถาน เวลานี้กิเลสมันดึงลงไปขนาดนั้นนะ ให้เพลินใน สัวมในถานไป มันไม่ค่อยเห็นเรื่องมรรคเรื่องผลเรื่องคุณงามความดีที่เลิศเลอยิ่งกว่านี้ขนาดไหน มันไม่ ยอมให้เห็นนะกิเลส เราไม่ได้ตำหนิใครนะ กิเลสมันอยู่ในหัวใจคน เราก็ตำหนิเข้าไป มันก็ต้องโดนคนจณ ได้นั้นแหละ จะว่าไป

พระพุทธเจ้าเวลาตรัสรู้แล้ว ทั้ง ๆ ที่ทรงปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า... นานขนาดไหน... เพราะเกิดยากแสนยากที่สุดเนี่ย ท่านมาสั่งสอนสัตว์โลก เมื่อเวลาได้บรรลุธรรมถึงขั้นพระอรหัตตภูมิเต็ม เต็มตัวแล้ว เป็นศาสดาเต็มองค์แล้ว แล้วมองสัตว์โลก ทั้ง ๆ ที่ปรารถนาเพื่อสั่งสอนสัตว์โลก ตรัสรู้เพื่อ สั่งสอนสัตว์โลก

พอตรัสรู้เสร็จเรียบร้อยแล้ว มองดูสัตว์โลกแล้ว มีแต่เบียดเบียนเบียดเบียน ทรงท้อพระทัย จะสั่ง สอนไปได้ยังไงเมื่อมันเป็นอย่างนี้แล้ว...

เห็นไหมขนาดนั้นแหละ ท่านดูพวกเรา เรายังมั่วเมาเกาหมัดกันอยู่ตลอดเวลาไม่ลืมหูลืมตา รื่นเริง บันเทิงกับมูตรกับคูถตลอดเวลา มันน่าสลดสังเวชไหม

เวลานี้ยังโอ้อ่าฟูฟายอยู่นะ เป็นบ้ากับยศกับลาภกับสรรเสริญเยินยอ ให้เขานับหน้าถือตา อวด มั่งอวดมีอวดดีอวดเด่น อวด... ไปอย่างไม่มี ลม ๆ แล้ง ๆ หาเหตุหาผลหาหลักหาเกณฑ์ไม่ได้ คือกิเลส หลอกคนให้เป็นบ้ากับอันนี้ มันไม่มองดูธรรมนะ ธรรมเป็นของจริง เลิศเลอขนาดนี้ก็เท่าพันทวี สิ่งเหล่านี้ ก็เป็นอย่างที่เราดูฝูงหนอนมันอยู่ในสัวมนั่นละ เพียงเราดูลงไปเท่านั้น มันเป็นอย่างไง วิสัยหนอนกับเรา

ที่นี่ วิสัยแห่งธรรม กับ วิสัยของกิเลส ที่สกปรกสุดยอด วิสัยแห่งธรรมที่สะอาดสุดยอด ดูกัน เป็นยังไง ก็เห็นกันอย่างงั้นชัดเจน... นั่นละ

นี่โลกมันถึงไม่ยอมกมองดูมัน มันมั่วดูแต่สัวมแต่ถานตลอดเวลา ไม่ว่าจะว่าเรานะ อย่าไป

“...เห็นไหม... ท่านดูพวกเรา
เรายังมั่วเมาเกาหมัด...
ไม่ลืมหูลืมตา รื่นเริงบันเทิง
กับมูตรกับคูถตลอดเวลา
มันน่าสลดสังเวชไหม...”

ตำหนิใครนะ หมายถึงหัวใจแต่ละดวง ๆ มีแต่พินแต่ไฟเผาไหม้อยู่ตลอดเวลา ถ้ากิริยาท่าทางออกมาแสดง
ระดับร้านว่าสวยว่างามว่าโอ้อ่าฟูฟามีบ้านมีเรือนมีสมบัติเงินทองข้าวของมากน้อย มีบริษัทบริวารมาก
นี้เอามาโอ้อ่าฟูฟ่าระดับร้าน แต่ภายในหัวใจเป็นไฟด้วยทั้งหมด ฟังซินะ

เอารธรรมจับเข้าไปมันก็เห็นนะสิ... ดูหัวใจดวงใดมันมีแต่พินแต่ไฟ ด้วยความโลภ ความโกรธ
ราคะตัณหา ความตระหนี่ถี่เหนียว ความเห็นแก่ตัว ความริดความไถ ความเอารัดเอาเปรียบ มันเป็น
พินเป็นไฟเผาไหม้ตลอดเวลา...”

ความเสียดสละ

“...การเสียดสละนี้เป็นบุญเป็นกุศล เป็นคุณแก่ตนเอง ให้ไปโน่น ย้อนกลับมาหาเจ้าของ เหมือน
เราเปิดประตู อากาศเข้ากับอากาศออกประสานกันทันที ๆ การให้ไปกับการได้มาประสานกันทันที นี้
แหละการเสียดสละ เปิดออก เปิดประตูเสียดสละ เปิดออกกว้างก็ออกได้กว้าง เข้าก็เข้าได้มาก เวลาเรา
เปิด เปิดแคบ ออกก็ออกได้น้อย เข้าก็เข้าได้น้อย

สมมุติว่าอากาศก็ดี น้ำก็ดี ถ้าเปิดประตูน้ำเป็นส่วนน้อยก็เข้าน้อยออกน้อย เปิดมาก เข้มมาก
ออกมาก ปิดเลยไม่ให้มันออก ที่นี้มันเลยไม่เข้า...

...คนเป็นนักรเสียดสละ คนมีแอกใจไปไหนเย็น มีเพื่อนมีฝูงก็มาก มีคนเคารพนับถือ ถ้าเป็นเด็กก็
เป็นเด็กน่ารัก เป็นผู้ใหญ่ก็น่าเคารพบูชา น่าคบค้าสมาคม ความใจกว้างขวาง ไปที่ไหนเป็นอย่างนี้ ถ้า
คับแคบปิดตัน ไปที่ไหนตีตันอันตู่ไปหมด เวลาจะตายก็ไม่มีใครไปกุศลมาตึกาในงานศพให้ เห็นแต่
หมาเดินต็อก ๆ เด็ก ๆ ในงานศพ มันมาหากินเศษอาหาร ไม่ได้กินข้าว หมาจวนจะตาย เพราะความ
ตระหนี่ของคน มันตระหนี่ถี่เหนียว ตายแล้วไม่มีใครไปเผาศพ หมาจะมาหากินเศษอาหารก็ไม่ได้กิน ทุกข์
ทั้งหมาทุกข์ทั้งคน

คนใจคอกว้างขวางไปไหน เพื่อนฝูงก็มาก เวลาตายนี้ คนเต็มไปหมดในงานศพ บอกอย่าง
ชัดเจนว่า คนนี้มีอริยาศัยกว้างขวาง ใครก็มาด้วยความเต็มอกเต็มใจ ด้วยความเคารพนับถือ ด้วยความ
รักความสนิทสนมกัน ความเสียดตาย ไม่เหมือนคนตระหนี่ถี่เหนียวตายนะ คนไม่มีในงานศพ หมาเลยหิว
อย่าทำนะแบบหมาหิว เข้าใจไหม ?...”

หลวงตามะตาดำจัดสร้าง “เรือนบัวกรุณา”
ใช้เป็นสถานที่อภิบาลเด็กแรกเกิดในทัณฑสถานหญิง

“...เริ่มต้นตั้งแต่ช่วยสงเคราะห์
คนทุกข์คนจน โรงร่ำโรงเรียน
สร้างให้เป็นหลัง ๆ จากนั้นก้าว
เข้าสู่โรงพยาบาล แม้ที่สุดไน
เรือนจำก็ยังมี เราไปสร้างให้ตึก
ใหญ่ ๆ เช่นอย่างลาดยาว
อย่างนี้...”

อย่า... กินบ้าน กินเมือง

ท่านมีความเมตตาสงสาร และห่วงใยชาติบ้านเมืองเป็นพันในจิตใจตลอดมา ดังนั้นเมื่อมีโอกาสสั่งสอนตักเตือนกลุ่มข้าราชการงานเมือง ท่านก็มักจะแสดงธรรมอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยเช่นเดียวกับคราวนี้

“...นี่ละ วัดหนึ่ง ๆ ครอบครัวยุคหนึ่ง ๆ ขึ้นอยู่กับหัวหน้าครอบครัว ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายอำเภอ ผู้ว่าฯ ขึ้นไปเป็นลำดับลำดับ ให้มีศีลธรรมเป็นเครื่องกำกับตัวเอง อยู่เสมอ อย่าปล่อยเนื้อปล่อยตัว เวลานี้เราปล่อยให้กิเลสเข้าไปติดตามโรงงานต่าง ๆ นี่มีแต่กิเลสติดตามทั้งนั้น เหลวไหลไปหมด ศีลธรรมเข้าใกล้ไม่ได้เลย

เพราะฉะนั้นบ้านเมืองถึงเหลวแหลก เหลวแหลก ดังที่เห็นอยู่นี้แหละ ไม่ใช่เหลวแหลกแบบไม่มีคน คนตาย จิบหาย มันเหลวแหลกด้วยความประพฤติ เหลวแหลกด้วยความเป็นอยู่ด้วยกันอย่างนี้แหละ หาความไว้วางใจกันไม่ได้ เพราะไม่มีศีลธรรมเป็นที่ไว้วางใจ

ไปที่ไหนก็เหมือนกับลิง คอยกิน... กิน คอยคด... คด คอยโกง... โกง คอยจะได้โอกาสอันไหนนี่ รีดโลกทุกแบบทุกฉบับ สุดท้ายข้าราชการเลยเป็นผีตัวหนึ่ง เป็นยักษ์ตัวหนึ่ง แก่ชาติบ้านเมือง เขาก็เอือมระอาซี

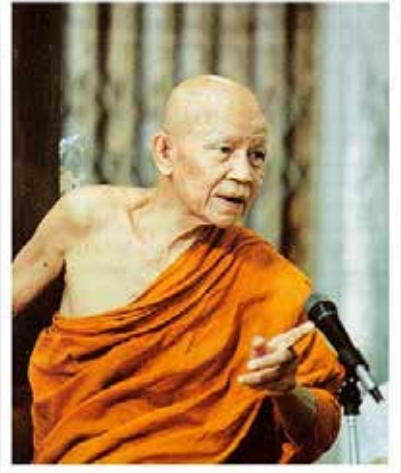
เงินทุกบาททุกสตางค์ได้มาจากประชาชนราษฎรทั้งนั้น เป็นภาษีอากรเข้ามาเพื่ออุดหนุนประเทศชาติบ้านเมืองให้มีความแน่นหนามั่นคง กลับเป็นเบรตเป็นผีให้เบรตให้ผีไปกินเสียหายหมด มันก็ใช้ไม่ได้

วงราชการแต่ละวงเลวกลายเป็นวงสังหารประชาชน วงสังหารประเทศชาติบ้านเมือง อย่างนี้ดูไม่ได้ ใช้ไม่ได้เลย

เพราะฉะนั้นขอให้พี่น้องทั้งหลายที่เป็นชาวพุทธปฏิบัติตามศีลธรรมนี้ ขอให้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเข้าไปโดยลำดับ เพื่อความสงบเย็นและมั่นคงของบ้านเมืองเรา...”

“...การกล่าวทั้งนี้ไม่ได้หมายถึงว่าวงราชการจะเลอะ ๆ เทอะ ๆ ไปหมดทุกรายนะ เราพูดถึงรายที่ไม่ดีต่างหาก ซึ่งมีจำนวนมากต่อมาก อันนี้มีมากจริง ๆ อยู่ที่ไหน ๆ ไม่คนน่าได้ เต็มไปหมดในวงราชการแผนกต่าง ๆ ยังเยอหยิ่งจองหองเสียด้วยนะ วงราชการไม่ระลึกเลยว่าตัวเองกินเงินเดือนของประชาชนราษฎร เยอหยิ่งจองหองจนน่าเกลียด เป็นเจ้าอำนาจดขี่บังคับประชาชนหลายแบบหลายฉบับนะ

คนนี่แบบนี้ คนนั่นแบบนั้น ๆ ถ้าไม่ได้ใต้โต๊ะเหนือโต๊ะเสียก่อนเป็นซัดเป็นแย่ง เป็นหาอุบายเท่านั้นเท่านั้นอยู่จนได้ นี่ซื้อมันน่าเกลียดเอาเหลือเกินนะ เอือมระอาเอามาก ประชาชนราษฎรไปแต่ละ

“...คนนี่แบบนี้ คนนั่นแบบนั้น ๆ ถ้าไม่ได้ใต้โต๊ะเหนือโต๊ะเสียก่อนเป็นซัดเป็นแย่ง เป็นหาอุบายเท่านั้นเท่านั้นอยู่จนได้ นี่ซื้อมันน่าเกลียดเอาเหลือเกินนะ...”

ครั้ง ๆ เสียเวล่ำเวลามาบ้านมาเรือน ค่ำรถค้ำราอาหารการกิน หน้าที่การงานต้องเสียไปสักเท่าไรไม่ได้ คำนี้ คอยแต่จะเอาใต้โต๊ะเหนือโต๊ะ ถ้าไม่ได้จะต้องหาอุบายนั้นหาอุบายนี้

เวลานี้วังราชการเป็นอย่างนั้นเสียเอามากมาย ขอให้พี่น้องทั้งหลายจำเอาไว้ทุกคน นี่คือความจริง เราไม่ได้หาเรื่องใส่คน เราสอนคนเพื่อความสงบร่มเย็นทั่วหน้ากัน

มันเป็นอย่างนี้เวลานี้ เขาเบื่อกิจจริง ๆ เบื่อวังราชการเวลานี้ ไม่ใช่ธรรมดาณะ แต่ประชาชนถึงเขามีปาก เขาก็ไม่พูดง่าย ๆ ถ้าพูดก็เป็นภัยต่อปากเจ้าของอีกแหละ เพราะพวกนี้พวกเจ้าอำนาจ อำนาจอันนี้มันอำนาจป่า ๆ เกื่อน ๆ เสียด้วยนะ ไม่ใช่อำนาจธรรมดา ไม่อย่างนั้นมันทำชั่วไม่ได้ ถ้าไม่ใช่อำนาจแบบนี้...”

“...ชีวิตมันเกี่ยวโยงกันไปหมดไม่ว่าภาคไหน ๆ ชีวิตอยู่กับจุดศูนย์กลางคือชาติ ต่างคนต่างระลึกถึงชาติเสมอ อย่างระลึกถึงตนยิ่งกว่าชาติ ถ้ากลางชาติได้ล่มจมไปแล้ว ใครจะไปนั่งบนเก้าอี้เหนือเทวดาอยู่ได้คนเดียว ไม่เคยมี ต้องเป็นกองทุกข์เหมือนกันหมด ให้เราเห็นใจประชาชนราษฎร

นี่ความห่างเหินจากศีลจากธรรมเป็นอย่างนี้ ให้พี่น้องทั้งหลายจำเอาไว้ ศีลธรรมคือเครื่องยึดเหนี่ยวของใจและความประพฤติหน้าที่การงานทั้งปวง ให้เป็นไปเพื่อความดีงาม ถ้าปราศจากศีลธรรมเสีย อะไร ๆ ก็เหลวไปตาม ๆ กัน ฉะนั้นศีลธรรมจึงเป็นธรรมจำเป็นมาก...”

อย่าเห็นแก่ตัว จงเห็นแก่ชาติ

ครั้งหนึ่งท่านแสดงธรรมแก่หน่วยงานราชการกลุ่มใหญ่ ดังนี้

“การปกครองกัน ให้คำนึงถึงหลักและกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับ นำมาปกครองกัน อย่าเอาอารมณ์มาปกครองกัน อย่าเอาอำนาจวาสนาศักดานภาพว่าเราเป็นผู้ใหญ่มีอำนาจมาก อยากทำอะไรก็ทำได้มาปกครองกันโดยหาหลักเกณฑ์หาระเบียบกฎข้อบังคับไม่ได้นั่นเป็นความผิด... ต่างคนต่างก็ให้อภัยซึ่งกันและกัน ต่างคนต่างปกครองในฐานะพ่อแม่กับลูกจะมีความร่มเย็นเป็นสุข

...สมบัติของกลาง เรานำออกไปใช้ในกิจส่วนตัว และนำออกจำหน่ายขายกิน นั่นเป็นการขายชาติ เป็นการฆ่าชาติ เป็นการทำลายชาติ เพราะความเห็นแก่ตัว... ความเห็นแก่ตัวนั้นไปไม่รอด ถ้าชาติไปไม่ตลอดเราต้องจมไปด้วยชาติ เราจะเห็นแก่ตัวว่าเอาตัวรอดเป็นยอดดี การคิดเอาตัวรอดแบบนั้นแลเป็นยอดที่เลวที่สุด... เพราะคน ๆ หนึ่งอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องอยู่ด้วยกันหลายคน เช่นประเทศไทยเรา นี้ ทั้งประเทศมีความเกี่ยวโยงกันอยู่เหมือนกับตาเหตาทาย ตาหนึ่งขาดก็เกี่ยวเนื่องไปถึงตาเหตาทายทั้งหลาย ปลายก็ลุดออกไปที่นั่นได้...

ถ้าชาติได้ล่มจมไปเสีย เราจะเอาตัวรอดด้วยวิธีใด นอกจากเราต้องจมไปกับชาติเท่านั้น ชาติจมเราต้องจม ชาติอยู่ได้เราก็ออยู่ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น เราต้องรักษาเพื่อความอยู่รอดของคนทั้งชาติ ไม่ใช่รักษาเพื่อความอยู่รอดเฉพาะเรา นั่นเป็นความคิดผิดของบุคคลผู้เห็นแก่ตัวมาก คิดเพื่อความรำรวยแต่หารู้ไม่ว่าความคิดนั้นคือเพศฆาตสังหารตนและชาติให้ล่มจม

ท่านจึงสอนว่า สามัคคี... เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เป็นความเกี่ยวโยงกันไปหมด คนในชาติรัก คนในชาติ ไม่มีใครที่จะรักยิ่งกว่าคนไทยรักคนไทย ไม่มีใครที่จะรับผิดชอบยิ่งกว่าคนในชาติจะรับผิดชอบคนในชาติของตน และไม่มีใครจะรับผิดชอบยิ่งกว่าเราจะรับผิดชอบในขอบเขตของเรา...”

“ขอโทษ” คำที่ใช้ดับไฟ

“...สัตว์โลกนี้มีผิดมีพลาดด้วยกันทั้งนั้น แต่เมื่อให้อภัยกันแล้วอยู่ด้วยกันได้ ถ้าต่างคนต่างเบงแล้วนั้นละ ถ้าเป็นหมาก็กัดกันได้เร็วนะ... แม้จิตใจจะลุกเป็นไฟมาก็ตาม เมื่อน้ำดับไฟคือการขอโทษซึ่งกันและกันแล้ว ก็ให้อภัยกันได้ อย่างง่ายดาย

มนุษย์เรานี่ หลักใหญ่ของมนุษย์เราที่มีธรรมอยู่ด้วยกัน เห็นใจเขา เห็นใจเรา ให้อภัยกันได้ ธรรมเป็นเช่นนั้นนะ ไม่ถือถือสากันอย่าง ๆ ผิดยอมรับว่าผิด แล้วแก้ไข ดัดแปลง ให้ขอโทษกัน

คำขอโทษเป็นของสำคัญมากนะ ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย จะเป็นไฟเผาคนอยู่ในคนนั้นก็ตาม พอคนนี้ไปขอโทษยกมือไหว้เท่านั้นแหละ น้ำดับไฟนี้เปรียบลงทันทีเลยสงบ ของเล่นเมื่อไหร่ นี่แหละธรรม

ความโกรธเป็นไฟ ความขอโทษกันนั้นแหละเป็นคุณ เป็นน้ำดับไฟ ดูเอาสิ หัวใจใครก็เหมือนกัน อย่างเช่นโจรผู้ร้ายนี้มันก็ใจโหดมหาโหด เวลาเจ้าของบ้านยกมือไหว้ มันเอาปืนจ่อกำลังจะยิง ปืนมันยังลดลงทันที เห็นไหม ใจมันโหดขนาดนั้นมันยังรับน้ำอยู่นะ ไฟยังรับน้ำอยู่ นี่แหละ น้ำดับไฟคือธรรม อย่างอื่นดับไม่ได้นะ...”

ผัวเดียวเมียเดียว

ท่านเดือนลูกหลานเสมอ ๆ ให้รู้จักควบคุมไฟราคะตัดหา ให้มีขอบเขตอยู่ในเตาด้วยศีลด้วยธรรม ดังนี้

“...เราต้องอบรมทางด้านจิตใจให้มาก มันสำคัญไม่มีใครมองเห็น มองแต่อย่างนั้น อย่างไม่โลกทั้งหลายแหละมองเห็น... มันไม่ได้มองดูจุดที่ถูกต้องสิ่งมอะไร มองแต่จุดจะผูกพันเจ้าของให้จมนะซิ ทำไม่มนุษย์อยากไปสวรรค์ทั้งเป็นเนี่ย เวลาตายแล้วมันไม่ยอมไป... มันก็ไม่คิดนะ มันอยากไปแต่สวรรค์ทั้งเป็น เวลาตกนรกทั้งเป็นมันไม่ยอมตก

มีเมียคนหนึ่งแล้วมันไม่พอ อยากได้อีก ๒ คน เพื่อไปสวรรค์ มีผัวคนหนึ่งแล้วอยากได้อีก ๒ คน ๓ คน เพื่อไปสวรรค์ ผัวคนนี้พาไปสวรรค์ไม่ได้ เบื่อแล้ว ผัวคนนี้เมียคนนี้เบื่อแล้ว เอาเมียคนใหม่พาไปสวรรค์ เอาผัวคนใหม่พาไปสวรรค์ มันเอาสวรรค์ทั้งเป็น ไฟนรกเผาหัวมันทั้งเป็น มันไม่ได้คิด แน่ะ เอาอย่างนั้นสิ เรามีเมียคนหนึ่งแล้วนี่ แล้วครอบครัวเป็นยังงี้ มีผัวเข้ามาอีกคนหนึ่ง แผลงผู้ชายเข้ามาอีกคนหนึ่ง เป็นยังงี้ นั้นละไฟกองใหญ่อยู่ตรงนั้นนะ มันไม่ดู

“...สัตว์โลกนี้
มีผิดมีพลาด
ด้วยกันทั้งนั้น
แต่เมื่อให้อภัยกันแล้ว
อยู่ด้วยกันได้...”

ธรรมท่านดูหมด ท่านจึงมีเข้ฆงววดกวดขันให้อยู่
ในขอบเขต มันพอเหมาะพอดีแล้ว กับเมียบคนนี้ กับพั้วคนนี้
พอเหมาะพอดีแล้ว อย่าให้เลยนี้ไปนะ นั้น กาเมสุมิจจาจาร
ราคาต็ดหนาย่าให้กำเริบเลิบสาน บังคับมันไว้ให้อยู่ในเตา
อย่าปล่อยตามมัน ปล่อยตามมันแล้วเผาเราทันที เสริมมันเท่า
ไหรมันยิ่งไปใหญ่เลยนี้ อย่าเสริมมันเลย บังคับมันไว้ ว่างั้นเลย
เขามิพั้วมีเมียบ เขาก็จะตายเหมือนเราละ เขาทนไม่ได้ เขามีพั้ว
มีเมียบ เขาก็จะตาย เขามี ๒๐ เมียบ ๓๐ เมียบ เขาก็ตายเหมือน
กันนะ เราไม่เห็นมีใครไปสวรรค์ มีแต่่นรกทั้งเป็นเผาหัวมัน เรา
อย่าไปหาโพนรกเผาเรานะ

พากันเชื่อธรรมแล้วสงบ ถึงจะอดจะอิมบ้างเป็น
ธรรมดาโลก อันนี้เป็นโลกอนิจจัง มีความทุกข์ความจน ความ
มั่งค่อมมีเป็นกาลเป็นเวลาเป็นครั้งเป็นคราวเหมือนกัน
ทั่วโลก ยังไงก็ขอให้อธรรมมีในใจ เป็นตายด้วยกัน เชื่อถือกันได้
ฝากเป็นฝากตายต่อกันได้ จงรักภักดีชื่อสัตย์สุจริตต่อกันนี้อบอุ้น
ที่สุด ถึงจะจนก็จนด้วยกัน เป็นด้วยกันตายด้วยกัน ไม่เป็นไร
อันนี้ไม่มีไฟมาเผา ไฟข้างนอกไม่มาเผา อยู่ได้ ดีไม่ดี เศรษฐีสู้
ไม่ได้ เศรษฐี ๑๐ เมียบสู้ไม่ได้ ไม่ต้องบอกเพียง ๒ เมียบเท่านั้นก็
สู้ไม่ได้แล้ว อย่าว่าแต่ ๑๐ เมียบ สู้พั้วเดียวเมียบเดียวไม่ได้ ธรรม
พระพุทธเจ้าเลิศขนาดไหน สอนไว้ให้อยู่ในขอบเขตแห่งความ
พอดี นี้คือความพอดีแล้ว อย่าหามาเผากัน...”

คนบ้า น้ำบ้า

เทศนาในเช้าวันหนึ่งกับการแสดงธรรมแก่ข้าราชการ
หน่วยใหญ่ ดังนี้

“...เวลามีการมีงาน มันน่าอายขนาดไหนถ้าธรรมดา
เราแล้ว เอาแก้วเหล้าไปโซ้วให้เขาถ่ายลงหนังสือพิมพ์ ถือแก้ว
เหล้าโซ้ว ผู้ใหญ่ขนาดไหนถือแก้วเหล้ามาโซ้ว มันน้ำบ้ารู้ไหม
เด็กเขายังรู้เขายังไม่เอาแก้วเหล้ามาโซ้ว ผู้ใหญ่นั่นเอา
แก้วเหล้ามาโซ้วหาอะไร ถ้าไม่ขายความเลวทรามของตัวที่สุด
เลย นี่หรือจะปกครองบ้านเมือง คือแก้วเหล้านี้หรือ อยากถาม
ว่างั้นนะ เขาตำหนิกันทั้งโลกทั้งสงสารว่าเป็นของไม่ดี ทำไมจึง
เอามาโซ้ว...”

...สุรา คืออะไร สุราก็คือเครื่องดองของเมา และทำ
ผู้ดื่มให้ลดคุณภาพแห่งความสมบูรณ์มาเป็นคนพร่อง คนไม่

“...ยังงักก็ขอให้ธรรมมีในใจ
ฝากเป็นฝากตายต่อกันได้
จงรักภักดีชื่อสัตย์สุจริตต่อกัน
นี้... อบอุ้นที่สุด
ถึงจะจนก็จนด้วยกัน...
ดีไม่ดี เศรษฐีสู้ไม่ได้...”

“...นี่หรือ ?
จะปกครองบ้านเมือง
คือแก้วเหล้านี้หรือ ?
...อยากถามว่างั้นนะ...”

เต็มตาเต็งตาซัง คนขาดบาทขาดสลึง ดี้มมากเท่าไรยั้งขาดบาท
ลงเรื่อย ๆ จนกลายเป็นคนบอคนบ้ำได้อย่างสด ๆ ร้อน ๆ เรา
เกิดมาพ่อแม่ไม่เคยเอาน้ำเมา... มาให้เราดื่มเรากิน มาเลี้ยงดูเรา
มีแต่ของดิบของดี ข้าวต้มขนมอาหารหวานความีแต่ของดี ๆ

เราเติบโตขึ้นมาด้วยน้ำนมของแม่ ด้วยข้าวต้มขนม
เป็นของดิบของดีมีราคามากมาย พ่อแม่นำมาเลี้ยงดูจนเป็นผู้
เป็นคนขึ้นมา เมื่อเป็นผู้เป็นคนขึ้นมาจากของดิบของดีมีค่ามาก
แล้ว กลับเอาน้ำสุรยาเมาเข้ามาเบียดตัวเองให้มันเมา นี่เป็น
สิ่งที่เพิ่มคุณค่ามนุษย์ให้มีศักดิ์ศรีดีเด่นที่ตรงไหน ยังมองไม่เห็น
เราลองคิดดูซิ...

สมมุติว่าเรานั่งอยู่ด้วยกันนี้ มีกี่คนด้วยกันนี้ ล้วนแต่
คนเมาสุรา... นอนร่ายบำเกื่อนอยู่ตามถนนหนทาง ไปที่ไหนมี
แต่คนเมาสุรา ชี้แตกเยี้ยวราดอยู่ตามถนนหนทาง ไม่มียางอาย
ตามมรรยาทของมนุษย์เลย ดูได้ไหมพิจารณาซิ

ถ้าหากว่าสุรามันดีจริงดังที่ชอบเสกสรรกัน คนมี
คุณสมบัติผู้ดีจะชมไหม่ว่าพวกชี้เมาอนเกลื่อนกลาดชี้ราด
เต็มตัวเต็มถนนหนทางอยู่ เขาตินะ ชี้ไม่ต้องหาที่ทะเล็กออกเต็ม
ตัวก็ยังได้ คนธรรมดาทำไม่ได้ นี่เขาตินะ อย่างนี้มีไหม ไปที่ไหน
มีแต่คนเมาสุราเต็มถนนหนทาง แล้วดูได้ไหม มีแต่คนบ้ำเต็มถนน...

นี่ละพระพุทธเจ้าจึงห้าม ห้ามไว้อย่างนี้ เพราะไม่อยากให้คนเป็นบ้ากันทั้งบ้านทั้งเมืองทั้ง
แผ่นดิน... ความละอายต่อบาปต่อกรรม ต่อบุคคล ต่ที่สูงที่ต่ำไม่มี ไปที่ไหนพูดอะไรได้หมดไม่มียางอาย
เพราะหมดยางอาย พูดวันยังค่ำไม่มีจบก็คือคนเมาสุรา พูดไม่มีจบ วรวนไปมาอยู่นั้นแล จนผู้ฟังเบื่อ
จะตาย

เดี๋ยวก็ลาละครับ เดี่ยวคุยอีกไม่จบสิ้น เดี่ยวลาละครับ ได้เวลาแล้ว ลาละครับ เดี่ยวคุยอีก
อย่างนั้นวันยังค่ำ ลาละครับวันยังค่ำ แต่ไม่ไปก็คือคนเมาสุรา พูดไม่มีสถานี ไม่มีจุดไม่มีหมายไม่มีสาระ
ไม่สนใจว่าดีชั่ว ถูกหรือผิด พาล่ามได้ตลอด ไม่สนใจกับเวลาเวลาเป็นยังงี้ นี่ก็คือความเมาสุรา หาสติ
สตั้งไม่ได้ คนโง่ที่สุดก็คือคนเมาสุรา แต่คนที่อวดฉลาดที่สุดก็คือคนเมาสุรานั้นเอง คนเมา ก็คือคนบ้ำ
นั่นแหละ น้ำนี้เขาเรียกน้ำบ้ำ..."

ตำราวจดี... คนรัก

ท่านเมตตาแสดงธรรมโปรดคณะนายตำรวจ ดังนี้

"...เราเป็นตำรวจนี้ ก็คือเป็นผู้ที่รักษาหน้าที่การงานอันสำคัญในส่วนรวม อำนาจอะไรก็มอบ
ให้ตำรวจเป็นผู้ปกครองบ้านเมืองเพื่อความสงบสุขร่มเย็น ถ้าตำรวจไม่มี โจรमारผู้ร้ายเต็มไปหมด
ที่ไหน ๆ ก็เป็นโจรได้เป็นผู้ร้ายได้

ถ้าไม่มีสิ่งกลัวเสียอย่างเดียว คนเราจะทำชั่วได้อย่างง่ายดาย แต่เมื่อสิ่งที่บังคับบัญชา สิ่ง
น่ากลัวอยู่บ้าง ก็ต้องได้ระมัดระวังคนเรา

“...เดี๋ยวลาละครับ
ได้เวลาแล้ว ลาละครับ
...ลาละครับวันยังค่ำ
แต่ไม่ไป ก็คือ
...คนเมาสุรา...”

เพราะฉะนั้นเมื่อมีตำรวจที่ติรักษากฎหมายบ้านเมือง เพื่อชาติบ้านเมืองเพื่อสังคมให้อยู่เย็นเป็นสุข มีมากน้อยในสถานที่ใด สถานที่นั้นบ้านเมืองนั้นย่อมได้รับความสงบร่มเย็น ตำรวจก็เป็นผู้พึ่งเป็นพึ่งตายของชาวบ้าน ในขณะที่เดียวกันเราอย่าให้ตำรวจเป็นผีเป็นยักษ์ของชาวบ้าน รีดไถเขาก็แล้วกัน เราต้องแยกออกเป็นประเภท ๆ เพราะเรื่องความจริงมีอยู่อย่างนั้น...

การประพฤติปฏิบัติตัวเรานั้นแหละ เป็นตัวอย่างอันดีแก่ชาวบ้านชาวเมืองทั้งหลายก่อนหน้าเขา อย่าเอาใครมาเป็นตัวอย่าง ถ้าเอาหลักกฎหมายบ้านเมืองเข้ามาบวกในความเป็นตำรวจของเราแล้ว ดำเนินหน้าที่การงานเพื่อชาติบ้านเมือง เพื่อความซื่อสัตย์สุจริต ความจงรักภักดีต่อชาติบ้านเมือง ต่อประชาชน ไปที่ไหนประชาชนเขาจะรัก

ถ้าผิดเราก็จับจริง ๆ ปรับโทษลินไหมจริง ๆ เพราะคนนี้ผิด เมื่อเราจับอย่างมีเหตุมีผลปรับไหมใส่โทษด้วยความมีเหตุมีผลนี้ชาวบ้านเขาก็เห็นใจ เขาก็รักเขาก็ชอบ เขาก็รู้ว่าเราทำถูก ถ้าเราทำตรงกันข้าม ไม่มีหลักมีเกณฑ์อาศัยแต่อำนาจของความเป็นตำรวจ เอาอำนาจของกฎหมายบ้านเมือง แล้วทำสุ่มสี่สุ่มห้าแอบหน้าแอบหลังอย่างนั้นเขาก็รู้ เพราะเหตุไร เพราะบ้านเมืองนั้นคือใครก็คือคน คนมีหัวใจ ตำรวจรู้คนเขาก็รู้ จึงต้องปฏิบัติหน้าที่ให้ตรงแนวของตำรวจเรา ผู้มีหน้าที่รักษาชาติบ้านเมือง

ตำรวจไปที่ไหนบ้านเมืองเราจะมี ความร่มเย็น คนรัก ไปไหนดีมีเสน่ห์ในตัว เด็กก็รัก ไม่ว่าแต่ผู้ใหญ่รัก เด็กรัก ก็เย็นใจก็สบาย เหมือนเรามีคุณค่า ผู้ใหญ่รักก็เหมือนเรามีคุณค่า ประชาชนรักยิ่งเป็นผู้มีคุณค่ามาก

เพราะฉะนั้น... จงตั้งหน้าตั้งตาทำตัวของตัวให้เป็นตัวอย่างของตัวเอง ให้มีความร่มเย็น ให้มีความพึงใจในตัวของเราเองก่อนที่จะไปปฏิบัติหน้าที่การงานให้เป็นที่พึงใจของประชาชนทั้งหลาย ให้พึ่งทำตัวเป็นหลักใจนั้นละ ที่นี้ไปไหนประชาชนพลเมืองไม่ว่านักบวชหรือฆราวาสหญิงชาย รักหมด..."

“...จงตั้งหน้าตั้งตา
ทำตัวของตัวให้เป็น
ตัวอย่างของตัวเอง...”

“...ให้พึ่งทำตัวเป็นหลักใจ
นั้นละ... ที่นี้ไปไหน
ประชาชนพลเมืองไม่ว่า
นักบวชหรือฆราวาส
หญิงชาย รักหมด...”

๒๔

โรงพยาบาล

ด้านวัตถุและเครื่องอุปโภคบริโภค

การสงเคราะห์ด้านโรงพยาบาลนี้หลวงตาท่านเอาใจใส่มาโดยตลอด และนับวันจะมากขึ้นเรื่อย ๆ ท่านเคยกล่าวว่า

“...สภาพของคนไข้ที่ต่างรอคอยความหวังจากหมอเป็นสภาพที่น่าสงสารมาก คนไข้ก็คือคนจน ครอบงม เมื่อวิ่งมาหาหมอ หากหมอไม่มีเครื่องมือที่ดีที่ทันสมัยก็ก้าวไม่ออกรักษาให้ไม่ได้ และสภาพคนชนบทเป็นคนยากจนเสียส่วนมาก

การบำบัดรักษาถ้าพอเป็นไปได้ก็ควรให้รักษาใกล้บ้าน จะได้ไม่ต้องสิ้นเปลืองเงินทองมากในการเดินทางตลอดสถานที่พักอาศัยการกินอยู่หลับนอน...”

ด้วยเหตุผลนี้เอง ทำให้จนถึงปัจจุบันท่านสงเคราะห์สถานพยาบาลต่าง ๆ รวมทั้งสิ้นกว่า ๑๐๐ แห่ง ส่วนใหญ่เป็นการบริจาคเครื่องมือทางการแพทย์ เช่น เครื่องเอกซเรย์ เครื่องอัลตราซาวด์ เครื่องตรวจคลื่นหัวใจ เตียง เครื่องช่วยชีวิตเด็ก เครื่องช่วยหายใจเด็กทารก เครื่องดูดของเหลว เครื่องช่วยคลอด กล้องจุลทรรศน์ เตียงทำฟันพร้อมอุปกรณ์ ฯลฯ

นอกจากนี้แล้ว ท่านยังบริจาคในด้านอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น รถพยาบาลพร้อมอุปกรณ์ สร้างตึกผู้ป่วย สร้างตึกรวมเมตตามหาคุณ สร้างตึกสงฆ์อาพาธ ห้องผ่าตัด ฯลฯ

ตั้งเป็นกองทุนตึกอุบัติเหตุ กองทุนศูนย์พิทักษ์ดวงตา กองทุนสงเคราะห์คนพิการและผู้ยากจนไร้ที่พึ่ง ฯลฯ ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าอาหารคนไข้และเจ้าหน้าที่ ค่าจ้างพี่เลี้ยงเด็ก ฯลฯ กระทั่งซื้อที่ดินให้รวมประเภทของรายการต่าง ๆ เท่าที่พอรวบรวมได้เกินกว่า ๕๐๐ รายการ (รายการที่ซ้ำกันแม้จะมีจำนวนมากกว่า ๑ ชิ้นขึ้นไปก็นับเป็น ๑ รายการ)

เยี่ยมโรงพยาบาล

ในระยะหลายปีมานี้ ท่านมักจะออกเยี่ยมโรงพยาบาลต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ พร้อมนำข้าวสาร อาหารสด อาหารแห้ง ผ้าขาว ฯลฯ บรรทุกเต็มรถเท่าที่รถจะสามารถรับน้ำหนักได้ไหว เพื่อนำไปแจกโรงพยาบาล

พร้อมกันนี้ท่านจะถือโอกาสตรวจดูด้วยว่ายังขาดตกบกพร่องในเครื่องมือเครื่องมืออันใดบ้าง การนำของไปแจกในที่ต่าง ๆ นั้น ท่านมีเหตุผลหลักเกณฑ์ ดังนี้

“...ไปไหน ๆ แต่ละโรง ๆ นี้เป็นล้าน ๆ แสน ๆ นี้รู้สึกจะเริ่มมีน้อยแล้วเดี๋ยวนี้ มีแต่ล้าน ๆ ขึ้นไป ไปนี้ไม่ใช่ไปให้เครื่องมือแพทย์เท่านั้นนะ ยังไปดูหมอกอีกดูพยาบาลอีก กิริยามารยาทของหมอเป็นยังไง เวลาเกี่ยวข้องกับคนไข้ ดูอากัปกิริยาของเขาเป็นยังไง ๆ ดูไปหมด ไม่ใช่แต่ว่าใครจำเป็นอะไร ๆ แล้วเอามาให้ ๆ อย่างนั้นไม่ได้ เราไม่ทำอย่างนั้น ให้ทั้งสิ่งของด้วย

แม้โรงพยาบาลที่อยู่ไกลออกไปมาก ๆ ท่านก็ไม่เคยลืมหรือทอดทิ้ง เมื่อโอกาสอำนวยให้เมื่อใด ท่านจะรีบไปเยี่ยมทันที ดังนี้

“...วันนี้เราก็จะไปละ เอาของไปโรงพยาบาลคำชะอี และดอนตาล^๑ ไกลนะวันนี้ สงสาร มันอยู่ด้วยกัน ๒ โรง จึงเอาไปไม่ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย แต่ว่าเต็มรถนะ หากไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วยเพราะแบ่ง ๒ โรงอยู่ใกล้กัน ถ้าไปโรงเดียวก็เต็มรถ เทปี่วะเลย ได้มาก เอาไป ๒ โรงก็ต้องแบ่งครึ่ง แต่รถนั้นเต็มรถ วันนี้จะเป็น ๒ โรง มันไกล ๓ ชั่วโมงกว่า กว่าที่จะถึง... ไปส่งแล้วกลับขนาดนั้นคำพอดิ ๆ...”

ด้านธรรมะ

หากมีโอกาสฟังเทศน์ของท่านอยู่ประจำ จะสังเกตเห็นได้ชัดเจนว่า ท่านมีความห่วงใยสงสารคนเจ็บป่วยมาก ท่านสอนเสมอว่า

“มนุษย์เราจะยากดีมีจนบุญหนักศักดิ์ใหญ่หรืออาภวาลสนาอย่างไร ก็ล้วนแต่เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บตายด้วยกัน เกิดมาด้วยบุญด้วยกรรม และกรรมย่อมจำแนกแจกแจงสัตว์ให้มีความประณีต เลวทรามต่างกัน แล้วเกิดไปตามวิบากแห่งกรรมของตน ๆ

ดังนั้นท่านจึงไม่ให้ประมาทกัน แต่ควรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีน้ำจิตน้ำใจต่อกัน เพราะหากมนุษย์ไม่ช่วยสงเคราะห์กันมนุษย์ด้วยกันแล้วใครจะช่วย เรื่องความเจ็บป่วยนั้น ถ้าใครโดนเข้า ใครก็ทุกข์ทั้งนั้น เจ็บไปแค่หนึ่ง แต่ครอบครัวพี่น้องพ่อแม่ก็ป่วยทางใจ ป่วยด้วยความห่วงใยอีกเท่าไร จึงควรเห็นใจกัน....”

โรงเรียนขนาดใหญ่ ใช้เก็บเครื่องอุปโภคบริโภคที่หลวงตามาแจกทาน

แพทย์ - พยาบาล ต้องมีเมตตาธรรม

เมื่อมีโอกาสอันควร ท่านจะแนะนำเตือนด้วยความเมตตาแก่บรรดาแพทย์พยาบาล และเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลเสมอ ๆ ดังตัวอย่างหนึ่งท่านแสดงธรรมแก่คณะผู้บริหาร ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข มีท่านรัฐมนตรีเป็นประธาน ดังนี้

“...วันนี้ได้พูดถึงเรื่องโรงพยาบาล **โรงพยาบาล** กับ **หมอ** เป็นของสำคัญอยู่มาก หมอนั้นสำคัญอยู่ที่นอกจากเรียนหลักวิชาแห่งหมอมาแล้ว นั้นเป็นทางเดินกลาง ๆ แต่อภัยคัยใจคอและจิตวิทยาของหมอที่จะปฏิบัติต่อคนไข้ นั้นเป็นสิ่งลึกลับ แต่จำต้องนำมาใช้สำหรับหมอ เวลาคนไข้ได้ป่วยเจ็บหัวตัวร้อน วิ่งเข้ามาหาหมอ กิริยามารยาทที่นิ่มนวลอ่อนหวานที่เป็นพื้นมาจากความเมตตาของหมอนั้น ต้องออกแสดงก่อนอื่น ก่อนยาที่จะเข้าถึงตัวคนไข้ ความเอาอกเอาใจให้ความอบอุ่นแก่คนไข้ นั้น เป็นยาขนานแรก ซึ่งจะต้องเข้าถึงคนไข้ก่อนอื่น

^๑ โรงพยาบาลคำชะอี และ โรงพยาบาลดอนตาล จ.มุกดาหาร

จากนั้นก็ปฏิบัติไปตามหน้าที่ ด้วยความเมตตาของหมอ เพราะคำว่าหมอนี้โลกทั้งหลายเขายอมรับ ยอมรับให้ศักดิ์ศรีดีงาม ยอมรับนับถือให้ความเคารพทุกสิ่งทุกอย่าง ว่างใจกับหมอ

เพราะหมอนั้นถือกันว่าเป็นแบบพิมพ์ เป็นศักดิ์ศรีดีงามของชาติไทยหรือของโลก โลกเขาจึงยอมรับ เมื่อเราก้าวเข้ามาสู่ความเป็นหมอ เริ่มตั้งแต่เรียนเป็นนักศึกษาแพทย์ ก็เริ่มมีเกียรติแล้ว... โลกยอมรับนับถือเรื่อยมา จนกระทั่งถึงเป็นหม้อออกมา โลกยิ่งยอมรับมากขึ้น นับถือมากขึ้น

เพราะฉะนั้นการต้อนรับโลกที่นับถือนั้น เราจึงต้อนรับด้วยความเมตตาเป็นพื้นฐานของหมอ หมอต้องมีความเมตตาเป็นพื้นฐาน สมบัติเงินทองข้าวของสิ่งเหล่านั้น เป็นสิ่งเป็นผลพลอยได้เท่านั้น เมตตาที่มีต่อคนไข้ทั้งหลายที่เขามาพึ่งพาอาศัยเขามาขอความอบอุ่นจากเรานั้น เป็นเรื่องที่ หมอ จะต้องปฏิบัติ และ พยาบาล จะต้องปฏิบัติให้ถึงชาวบ้านทุก ๆ รายไปนี่เป็นหลักสำคัญ

โรงพยาบาลจึงเป็นโรงชุบชีวิตของสัตว์โลกทั้งสองอย่าง คือ โรงพยาบาลหมอกเกี่ยวกับโรคทางร่างกายหนึ่ง โรงพยาบาลหรือสถาบันอันใหญ่หลวงเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาหนึ่ง ทั้งสองอย่างนี้มีความจำเป็น อย่างน้อยเสมอกัน มากกว่านั้นทางด้านจิตใจคือธรรมเป็นของสำคัญมาก..”

“...ความเอออกเอาใจ
ให้ความอบอุ่นแก่คนไข้นั้น
เป็นยาวนานแรกซึ่งจะต้องเข้า
ถึงคนไข้ก่อนอื่น...”

คนไข้กับหมอ ดัง “พ่อแม่ลูก”

โรงพยาบาลที่ท่านเมตตานำพวกอาหารไปส่งเคราะห์ในแต่ละวัน ๆ นั้น โดยมากแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ที่นั่น ๆ จะเคารพท่านถือท่านเป็นเสมือนพ่อแม่ เวลาท่านนำของไปแจกแต่ละครั้ง ๆ หลังจากที่ได้ซักถามว่ามีสิ่งใดขาดหรือไม่แล้ว ในระยะหลังนี้ บางครั้งท่านจะถือโอกาสสอนเตือนแก่หมอ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ เพราะท่านก็ถือเหมือนลูกเหมือนหลานของท่านเช่นกัน ดังตัวอย่างที่ท่านนำมาเล่าแบบขำขันให้ฟัง ดังนี้

“...คนไข้เข้ามาเขาฝากเป็นฝากตายฝากทุกสิ่งทุกอย่าง ครอบครวัเหี้ยเรือินเขาฝากมาหาหมอหาพยาบาลหมดจะว่าไง เขามาหาแล้วหน้าบึ้งใส่เขามืออย่างเหรอ แบบนี้ก็มิแต่แบบหน้าหมาไม่ใช่หน้าคน เราว่าจัน ก็บอกชัต ๆ อย่างนี้แล้วเขาก็อดหัวเราะไม่ได้ เขาหัวเราะ... เรื่อยาเห็นว่าเราเป็นถึงหมอ คนไข้เป็นทุกข์ตะเช็ใจหรือเป็นหมาตัวหนึ่งเข้ามานี่ ด้อม ๆ เข้ามาในโรงพยาบาล ไม่เป็นเช่นนั้นนะ

คนไข้มาแต่ละคน ๆ พระเจ้าแผ่นดินแหม่มานะ พระเจ้าแผ่นดินไม่แหม่ย่างงก็เงินเต็มกระเป๋าดราพระเจ้าแผ่นดินตีตรามาเห็นไหมละ คนไข้เขามีคุณค่าต่อหมอขนาดไหนเราต้องคิดบ้างซิ... คนไข้คนหนึ่งกับหมอเป็น **อัญญมัญญ์** อาศัยซึ่งกันและกัน ถ้าไม่มีคนไข้หมอก็หมดความหมาย โรงพยาบาลล้มหมด ที่ตั้งกันอยู่อาศัยกันอยู่ทุกวันนี้ พอเป็นไปได้ทั้งฝ่ายหมอฝ่ายคนไข้

ก็เพราะต่างคนต่าง **อัญญมัญญ์** ซึ่งกันและกัน อย่าเห็นว่าทางไหนสูงกว่ากัน ถ้า **อัญญมัญญ์** แล้ว อยู่ด้วยกันได้มนุษย์เรา

...เพราะเรื่องคนไข้กับหมอแยกกันไม่ออก เหมือนพ่อแม่กับลูก เราจะว่าเป็นเทวดากับหมาได้
ยังไง เราก็บอกถึงว่าเงินในกระเป๋าเขาามาแต่ละคน พระเจ้าแผ่นดินแห่งมานะว่างั้น... คนหนึ่งกระเป๋า
เป้ง ๆ มา เขาให้ด้วยน้ำใจมีเยอะนะ เขาให้ค่าหยูกค่ายาเป็นธรรมดา เขาให้ด้วยน้ำใจของหมอน้ำใจของ
พยาบาลที่มีคุณแก่คนไข้ของเขา แล้วเขาดังใจให้ด้วยน้ำใจมากกว่านั้นอีกนะ มีเยอะนะ...”

๒๕

สงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส

ความเมตตาสงเคราะห์โลกของหลวงตา มิใช่จะสิ้นสุดเพียงที่กล่าวมาข้างต้นเท่านั้น ท่านยังให้ความเมตตาเพื่อแผ่ไปถึงผู้ด้อยโอกาสในที่ต่าง ๆ อาทิ สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญาปากเกร็ด สถานสงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สถานสงเคราะห์เด็กหญิงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กระทั่งผู้ประสบภัยธรรมชาติร้ายแรงตามภูมิภาคต่าง ๆ ท่านก็ยังให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็นและเหตุผล ทั้งนี้เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน ตลอดจนเป็นที่พึ่งทางใจแก่ผู้ที่กำลังตกทุกข์ได้ยาก

ดังนั้นการสงเคราะห์จึงมีหลายแบบ ต่าง ๆ กันไป เช่น ค่าจ้างที่เลี้ยงผู้อภิบาลเด็กพิการทางสมองและปัญญา ค่าก่อสร้างอาคารสถานที่และเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ เป็นต้น ความเมตตาอย่างหาประมาณมิได้ในส่วนนี้ของท่าน จึงแผ่ครอบคลุมกว้างขวางทั่วประเทศ ตามเหตุผลธรรมที่ควรเป็น ซึ่งท่านเคยกล่าวไว้บ้าง ดังนี้

“...ไม่ว่าแต่โรงพยาบาล สถานสงเคราะห์ต่าง ๆ เราก็ให้ เช่น อย่างสถานสงเคราะห์บ้านข้าวสารนี้เราก็ช่วย... ที่อื่นเราก็ช่วย ไม่ช่วยแต่ที่แห่งเดียว แล้วคนทุกข์คนจนมีความจำเป็นยังงบบ้างที่ควรจะช่วยเป็นรายบุคคล ๆ นั้นเราช่วยมาตลอด อันนี้กว้างขวางมาก ไปหลายจังหวัด ภาคไหนก็ไปหมด

บางที่ส่งแต่เงินไปให้ก็มี บางที่เจ้าของไปดูเอง ปลุกบ้านให้ก็มี ซ้อมที่ให้ก็มี ทั้งซื้อที่ทั้งปลุกบ้านให้ก็มี นี่เรียกว่าช่วยรายบุคคลที่จำเป็น ช่วยทั่วไป แต่นี้เราไม่ค่อยพูด ไม่ค่อยประกาศระบุชื่ออะไรและให้แล้วเงียบไปเลย ๆ เพื่อรักษาเกียรติเขา สิ่งที่เราจะพูดเราก็พูดได้ เช่น รายที่ออกทางหนังสือพิมพ์แล้ว เป็นการเปิดเผยแล้ว เวลาเราช่วยเราก็พูดบ้าง

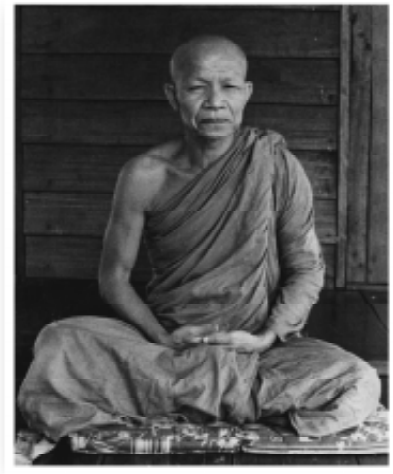
ถ้าเป็นเรื่องไม่มีหนังสือพิมพ์ เป็นเรื่องมาพูดขอความช่วยเหลือกันโดยเฉพาะ ๆ นี้เราก็ให้เป็นเรื่องเฉพาะ ๆ ไปเลย แล้วเหมือนไม่ให้ ให้แล้วผ่านไป ๆ เรื่อย ๆ อันนี้ช่วยตลอด...”

ทุกข์... เพราะภัย

ครั้งหนึ่ง พี่น้องชาวลาวประสบภัยเดือดร้อน มีผู้อพยพจำนวนมากมายต่างหนีร้อนมาพึ่งเย็นชั่วคราวช่วยยามที่จังหวัดหนองคาย คราวนั้นหน่วยราชการต่างอลหม่าน ด้วยไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไรกับผู้อพยพเหล่านี้ เพราะเป็นเรื่องฉุกเฉินเฉพาะกิจเร่งด่วน ทั้งจะต้องดูแลเรื่องอาหารการกินการอยู่ ที่พักหลับนอนขับถ่าย เกี่ยวกับสาธารณสุขการต่าง ๆ พอได้พักได้อาศัยกันไปก่อนชั่วคราวช่วยยาม จึงเป็นเรื่องที่หนักอกหนักใจแก่หน่วยที่รับผิดชอบอยู่ไม่น้อยทีเดียว

เมื่อท่านทราบถึงเรื่องนี้ เพื่อช่วยกันเข้าอุ้มภาระใช้จ่ายของหน่วยราชการ และที่สำคัญด้วยความเมตตาสงสารต่อพี่น้องชาวลาว ซึ่งไม่มีสิ่งใดแตกต่างกันเลยเรื่องเลือดเนื้อเชื้อไข เพราะอดีตเป็นที่

เป็นน้องกันตลอดเรื่อยมา ลingsักัดกันมีเพียงแม่ น้ำโขงเท่านั้นเอง อีกทั้งท่านว่าต่างก็เป็นเพื่อนร่วมทุกข์เกิดตายด้วยกันทั้งนั้น เมื่อประสบกับความทุกข์อย่างสาหัสทั้งทางกาย และตื่นตระหนกเสียขวัญทางใจเช่นนี้ด้วยแล้ว ท่านจึงรีบแสดงความเมตตาเข้าช่วยเหลือทันที ดังนี้

“...เช่นอย่างพวกเวียงจันทน์ พวกประเทศลาวข้ามมา... ก็มาเติมอยู่นี้ โห หลายหมื่นเติมอยู่ที่หนองคาย ดูเหมือนเราไปแจกของถึง ๓ ครั้งด้วยกัน... แจกถึง ๒ - ๓ วันถึงหมด ๆ แต่แต่ละครั้งนี่ะ ครั้งแรกก็ไม่เท่าไร ครั้งที่ ๒ กับที่ ๓ นี่หนักมาก แจกเอาอย่างเต็มเหนี่ยว คือแจกด้วยความยุติธรรมที่ให้เสมอกันหมด ไปสำรวจเอาตัวเลขมาเลย ไม่เอาครอบครัวเอาตัวเลข มีเท่าไรแจก... เพราะฉะนั้นมันถึงนาน คนเขาแจกช่วยกันเยอะนะ อย่างคนที่มารับมันก็มาก ๒ วัน ๓ วัน

รถสิบล้อนี้ ไอ้โห จอดกันเป็นแถวเลย ข้าวเต็มเอี้ยด ๆ ... และเครื่องกระป๋องก็เหมือนกันอีก รถสิบล้อ ๆ ถ้าหากว่ามันขาดตรงไหน ๆ ให้เขาวิ่งไปตลาด โห ตลาดเขาถามเลย

‘จะเอาไปไหนนักหนาละ?’

พอว่า ‘อาจารย์มหาบัว’ แล้ว โธ้ย คือเขาเสียชีวิตที่ไม่ได้เตรียมเอาไว้ชายนี เวลาไปมันไม่พอ ละชิ เข้าไปร้านนั้นแล้วไปร้านนี้ กว่าจะเอาร้านนั้นร้านนี้ ให้เขาลงบัญชีเรียบร้อยไว้ ลงบัญชีไว้หมด พอเสร็จเรียบร้อยแล้ว เขาจ่ายตามนั้นเลยทันที นอกนั้นไม่ได้คำนึงละ เรื่องเงินเรื่องทองนี่นา นี่เท่าไรเอามา ว่านั่นเลย บอกเอามา พอเสร็จแล้ว เราค่อยส่งจ่ายทีเดียบบ้างเลย หนองคายนี่ก็ ๓ ครั้งนะ...”

สมุดบันทึกความจำของหลวงตาในคราวช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยในอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

ช่วยเจียบ... อยู่ใต้ดิน

ความเมตตาของท่านในผู้ประสบทุกข์ภัยต่าง ๆ ยังมีอีกหลายประการแจกแจงไม่หมดสิ้น จะขอยกมาแสดงบ้าง ดังนี้

“...ไฟไหม้ที่ไหน ๆ เราจะเข้าถึงก่อน ๆ ทั้งนั้น รถนี้ โถ... รถลึบล้อ ๆ นี้ เป็นอภัยมาตั้งแต่เดิม ไฟไหม้ที่ไหน ๆ อำเภอนั้นอำเภอนี้ เราจะยกขบวนไปเลย... ทางไหนบ้างมีอยู่เรื่อย ๆ นะ ไฟไหม้ที่ไหน ๆ ทางอำเภอบ้านดุงบ้าง ที่ไหนบ้างนะ ก็ให้เขาแจกแบบเดียวกัน เครื่องกระป๋องก็เต็มรถเต็มรถเลย บ้านดุงนี้ดูว่าเหลือไปทางไหนบ้างนะ ไปทางโรงเรียน อะไรบ้าง...

เพราะเราเอาไปแจกมากจริง ๆ ไม่ใช่เล่น ๆ นะ จนของที่ไปแจกนั้น พวกเครื่องกระป๋องเหลือเลย เขาเลยขอไปทางไหน ๆ บ้าง เราก็ให้ไป เพราะเราตั้งใจเอามาแจกอยู่แล้วนี่ ของเหลือเท่าไร ๆ ก็แยกออกไปตามโรงร่ำโรงเรียน ส่วนนี้เราก็ได้สมบูรณ์ตามจำนวนที่เรากำหนดเอาไว้ ได้เสมอกัน เหลือจากนั้นไปอีก เพราะเราเอาไปเพื่อมากมายนี้ เขาก็แยกไปโรงเรียนอะไรต่ออะไรบ้าง ก็อย่างนั้นนะ นี่ก็ไม่ให้ใครลงช่าวนะ ไม่ให้ลง ทำแบบใต้ดิน ๆ ตลอดมา...”

“...นี่ก็ไม่ให้ใครลงช่าวนะ ไม่ให้ลง ทำแบบใต้ดิน ๆ ตลอดมา...”

๒๖

สงเคราะห์สัตว์

ความเมตตาสงสารต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายนี้ หลวงตาเคยให้เหตุผลว่า

“...ชาติชั้นวรรณะไม่มี ลงในคำเดียวว่า **สัตเพ สัตตา** อันว่าสัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์เกิด แก่เจ็บตายด้วยกันหมดทั้งสิ้น ครอบหมดเลย เสมอภาคเลย เห็นอกเห็นใจกันทั่วถึงหมดเลย นี่ละธรรม พระพุทธเจ้าฟังเอาซิ...

คือสัตว์ทุกตัวเกิดมาได้ ด้วยอำนาจของกรรมทั้งนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นมาด้วยอำนาจของชาติชั้น วรรณะยศถาบรรดาศักดิ์อะไร เกิดขึ้นมาด้วยอำนาจของกรรม กรรมเป็นพื้นฐานให้เกิด นอกนั้นก็แตก เป็นแขนงออกไป สุจริตบ้าง ทุจริตบ้าง แล้วแต่จะเกิด นั่น เป็นเรื่องนอกต่างหาก หลักของกรรมเป็นหลักใหญ่

เพราะฉะนั้นท่านจึงไม่ให้ดูถูกเหยียดหยามกัน แม้แต่สัตว์เดรัจฉานท่านก็ไม่ให้ดูถูกเขา เวลา นี้ เขาเสวยกรรมอยู่ในวาระของกรรมของเขาอย่างนั้น ๆ เป็นชั้น ๆ ไปเลย ท่านจึงไม่ให้ประมาท มัน เป็นวาระ ๆ เวลาผ่านไปแล้วเขาสูงกว่าเราก็คงได้ ก็เหมือนอย่างคนลงมา จากน้ำจากหลุมจากบ่อขึ้นภูเขา ทีแรกก็อยู่ใต้กันบ่อ พอขึ้นมาแล้ว เขาขึ้นภูเขาส่งกว่าเราก็คง กรรมไม่แน่นอนแล้วแต่ใครสร้างของใคร เอาไว้...

...เขาก็รักสุข เกลียดทุกข์ มีหิวมีอ้อมมีเจ็บป่วย มีโรคะ ตันหา มีจิตวิญญานเช่นเดียวกับมนุษย์เรา ตัวจิตนี่เองเป็นตัวพา ท่องเที่ยวให้เราไปเวียนว่ายตายเกิด... เพราะนี่ขึ้นอยู่กับวาระของ กรรมที่ให้เสวยผลดีชั่วอย่างไรตามวาระที่เราสร้างกรรมมา จึงไม่ ควรประมาทเขา ไม่ควรเบียดเบียนไม่ควรรังแก และไม่ควรฆ่าเขา การเบียดเบียนเขา ก็คือ เบียดเบียนตัวเรา นั่นเอง...”

สัตว์พิการ ไม่ถูกทอดทิ้ง

เหตุนี้เอง เมื่อท่านทราบถึงปัญหาความทุกข์ยากลำบากของบ้านสัตว์พิการ (ซอยพระมหา การุณย์ ปากเกร็ด) ซึ่งเป็นบ้านที่รับเลี้ยงสัตว์หลายประเภททั้งปกติ และพิการจำนวนมากหลายร้อยชีวิต ด้วยความสงสารสัตว์เหล่านี้ ท่านจึงอนุเคราะห์ช่วยซื้อที่ดิน สร้างอาคาร ช่วยเหลือค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่า ไฟ ค่ารักษาพยาบาล ค่ายา และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ฯลฯ การเข้าไปช่วยเหลือบ้านสัตว์พิการแห่งนี้ ท่าน เล่าถึงความเป็นมาโดยย่อ ดังนี้

“...ที่ปากเกร็ด หมาตั้งสามสี่ร้อยตัว เขาออกทางหนังสือพิมพ์ เราเห็นในหนังสือพิมพ์ก็ตาม ไปดู ไปดู โอ้โฮ มีแต่หมาพิการ ยั้วเยี้ย ๆ ไปดูสภาพของมัน แล้วเป็นยังไง ถามสภาพความเป็นอยู่ของ เจ้าของที่เลี้ยงหมา ถามทุกสิ่งทุกอย่างจนกระทั่งถึงค่าน้ำค่าไฟ ค่าบริการต่าง ๆ รอบด้าน เกี่ยวกับหมา นี้เดือนหนึ่งหมดเท่าไร

เขาว่าถ้าธรรมดาแล้วก็เดือนละแสน แต่นี่มันไม่มีเงินแสนซีที่จะเลี้ยงหมา บางวันเครียดเสียจนกระทั่งนอนไม่หลับ เป็นยังไงถึงเครียด โอ๊ย หมาก็ร้องพอหมา คนก็ทุกข์พอดคน หมาร้องหิวโหย ไม่มีอะไรจะให้กิน เจ้าของก็หมดไม่มีอะไรจะกิน อาชีพเพียงเป็นครูเท่านั้น เมื่อเห็นหมาก็สงสาร เอามาเลี้ยง ๆ พอดคนอื่นเห็นเราเลี้ยงหมาตัวหนึ่ง เขาก็เอามาทิ้งไว้ที่หน้าบ้าน ๆ แล้วก็เลี้ยงเรื่อย ๆ มาจนกระทั่งปานนี้แหละ

บางวันเครียดเสียจนนอนไม่หลับ หมาก็ร้องพอหมา คนก็ทุกข์พอดคน ว่างั้น เราก็เลยถามถึงเรื่องราวต่าง ๆ เขาบอกว่าหมดเดือนละแสน เราเลยให้เดือนละหนึ่งแสนเลย ตั้งแต่บัดนั้นมาหลายปีแล้วนะให้เดือนละหนึ่งแสน ๆ ถ้าหากว่าซัดของอะไรจำเป็นอะไร ให้บอกอีกนะ รถเราก็จะให้ เขาบอกเขาไม่เอารถ เราให้มอเตอร์ไซค์คันหนึ่ง เขาบอกว่าอาศัยรถเพื่อนฝูงได้อยู่ไม่เป็นไร... นอกจากนี้ก็ซื้อที่ให้หนึ่งไร่เลย แต่ก่อนเขามีอยู่หนึ่งไร่ เราซื้อให้อีกหนึ่งไร่แล้วสร้างตึกให้อีกหนึ่งหลัง สบายทุกวันนี้หมาปากเกร็ดสบาย...”

“...แม้แต่สัตว์เดรัจฉาน
ท่านก็ไม่ให้ดูถูกเขา
เวลานี้เขาเสวยกรรมอยู่ใน
วาระของกรรมของเขา
...เวลาพ้นแล้ว...
เขาสูงกว่าเราก็ได้...”

สุนัขปลดกัย... ไม่จรจัด

บ้านเลี้ยงสุนัขอีกแห่งหนึ่งบนถนนพุทธมณฑลสาย ๓ ซึ่งมีสุนัขกว่าร้อยตัวที่ต้องเป็นภาระดูแลอยู่ที่นี้ ท่านก็ได้ให้การช่วยเหลือ ดังท่านเล่าความเป็นมาว่า

“...ไปกรุงเทพฯ อีกคราวนี้ เขาก็เขียนจดหมายมาหาเรา เพราะจดหมายเราเมื่อพอแล้วนะ มันจดหมายอะไร จดหมายยุ่งนี่นะ เอามาอ่าน ใจอ่อนทันที เขาพูดถึงเลี้ยงหมา ไม่มีเงิน ติดหนี้ติดสินเขา พระรุงพะรัง เพราะการเลี้ยงหมานั้นเอง สงสารหมา ไม่รู้จะทำยังไง ก็ไปกู้ยืมเพื่อนฝูงมาซื้ออาหารให้หมากิน เจ้าของก็จนตรอกจนมุม เวลานี้ติดหนี้ท่วมหัว หมมาบางวันก็อึมบางวันก็หิวจะตาย ร้องครวญครางจะตาย แต่เจ้าของก็จะตายไม่ทราบจะทำยังไง ถ้าท่านจะเมตตาได้ก็จะเป็นพระเดชพระคุณอย่างยิ่ง เขาเขียนจดหมายมา

พอเห็นเท่านั้นเราให้พระตามไปเลยนะวันหลัง เขาบอกบ้านเลขที่ไว้เรียบริ่อยที่กรุงเทพฯ ตามไปดูก็ยั่วเย้า ๆ ตามที่บอก ถามเขาให้ชัดเจนนะ ทุกสิ่งทุกอย่างถามให้ชัดเจน พอถามเสร็จแล้วก็มาเจ้าของเขาก็ตามมา มาถึง เราก็กถามกับเจ้าของเขาให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยเลย เขาบอกว่าติดหนี้อยู่ สำหรับเลี้ยงหมา เลี้ยงหมานี้เดือนหนึ่งหมดประมาณเท่าไร หมดประมาณหมื่นห้าว่างั้น เดือนหนึ่งให้พอเหมาะพอดี ประมาณหมื่นห้า... หนี้ทั้งหมดนั้นหามาเลี้ยงหมานะ เราเห็นใจ

...เอา เราจะใช้ให้ เตี้ยวันนี้ส่งไปแล้ว พอมาถึงบิ๊ก็ส่งบิ๊เลย... เดือนละหมื่นห้านั้น เราให้เป็น

เดือนละสามหมื่นประจำทุกเดือนไปเลย ให้เป็นเดือนละสามหมื่น เรียกว่าทบครึ่ง เพื่อเอาไว้ครึ่งหนึ่งแล้ว (ใช้หนี้) ก็ให้พร้อมไปเลย... เราก็จะจ่ายให้ตามนั้นหมดเลย... หมาที่สวนแสงธรรม กำลังทุกข์ เราจึงช่วยทุกข์ พออ่านจดหมายว่าหมา ใจอ่อนลงเลยนะ เลยคำว่ารุ่นจดหมายรุ่นนี้มาโยงกัน เลยหมด เลยคำว่ารุ่น อ่อนทันทีเลย ให้ตามไปดูในวันหลัง ได้ความมาอย่างนั้นละ ก็เป็นอันว่าเปลื้องแล้วหนີ... เราก็จะให้คนนี้ ให้เขาอยู่เลี้ยงหมา ที่ไร่หนึ่งนั้นให้เลี้ยงหมาหมดเลย บุญของเขาบุญของหมา...”

ไม่ลืม... สัตว์ในวัด

ความเมตตาส่วนนี้ท่านถือเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งชนิดที่ท่านไม่ยอมให้บกพร่องเลย นั่นคือความเมตตาต่อสัตว์ที่อยู่ในวัดป่าบ้านตาด ซึ่งมีอยู่หลายประเภทเช่น ไก่ป่า กระรอก กระจอน กระแต ฯลฯ

ท่านคอยสังเกตเอาใจใส่ดูแลเรื่องอาหาร น้ำ ตลอดมา โดยเน้นเดือนพระเณร ที่มักเพลอสิมให้อาหารสัตว์อยู่เสมอว่า เขาอยู่กับเรา เขาก็อาศัยเรา เราจะใจจิตใจดำไม่สนใจการกินอยู่ของเขานั้นไม่ควรอย่างยิ่ง เราก็อหิว เขาก็อหิว เรามีปากมีท้อง เขาก็มีปากมีท้องเช่นกัน อย่าเป็นพระแบบใจดำ ๆ สิ่งใดพอจะเอื้อเพื่อเกื้อกูลกันก็ช่วยเหลือกันไป จึงจะสมกับเป็นลูกศิษย์ตถาคตผู้มีเมตตาธรรม

เหตุนี้เอง ภายในวัดจึงมีที่สำหรับให้น้ำให้อาหารแก่กระรอก กระแต มีการทำเป็นร้านเล็ก ๆ สูงระดับอก กระจ่ายอยู่ทั่ววัด กะจำนวนได้มากกว่าร้อยจุด ร้านกระรอกทุกร้าน ท่านเน้นย้ำว่า ควรมิซ้ำวนเวียนกล้วยสุก หรือผลไม้สุกในปริมาณพอดีกับที่เขาต้องการ ไม่มากไปจนบูดเน่าเหม็น หรือน้อยไปจนขาดเขิน ควรเหลือไว้บ้างพอดี ๆ

การให้อาหาร ก็โดยพระเณรฆราวาสจะมาเอากล้วยหรือผลไม้อื่น ๆ จากโรงเก็บซึ่งเป็นจุดกลาง จากนั้นก็นำไปวางไว้ตามจุดให้อาหารที่ตนรับผิดชอบบริเวณใกล้กุฏิ

พวกไก่ป่าจะมีกระสอบข้าวสารหักวางไว้ที่จุดกลางเสมอ ๆ เพื่อไว้ให้พระเณรฆราวาสตักใส่ถัง แล้วเอาไปหว่านในจุดให้อาหารทั่ววัดตามเขตรับผิดชอบของตน และคอยหมั่นสังเกตน้ำกินของสัตว์ด้วยไม่ปล่อยให้พร่องไป

สิ่งเหล่านี้เป็นข้อปฏิบัติที่พระเณรผู้มาศึกษาอยู่กับท่านทุกระยะนับแต่ตั้งวัดเป็นต้นมา ต่างองค์กรต่างรับผิดชอบใส่ใจดูแลสัตว์ในวัดเสมอมาทุกรุ่น ๆ ไป

เมตตาธรรมอันยิ่งใหญ่ไม่มีประมาณของท่าน ดังที่ได้บรรยายมาแต่ต้นนี้ ย่อมไม่สามารถจะ

เณรนำอาหารมาให้กระรอก กระแต

“...ธรรม เป็นธรรมชาติมีนวลอ่อนโยน
เมื่อเข้าสัมผัสสัมพันธ์กับใจผู้ปฏิบัติผู้มี
ความเชื่อความเลื่อมใสแล้ว
จิตใจนั้นก็กลายเป็นสิ่งที่นวลอ่อนโยน
ไปด้วยเมตตาจิต...”

พรรณนาให้หมดให้สิ้นได้อย่างแน่แท้ สิ่งทีพอจะสื่อได้อย่างชัดเจนที่สุด ก็คือ คำกล่าวของท่านเองที่ว่า

“...ธรรม เป็นธรรมชาติที่นิ่มนวลอ่อนโยน เมื่อเข้าสัมผัสสัมพันธ์กับใจผู้ปฏิบัติผู้มีความเชื่อ ความเลื่อมใสแล้ว ใจใจนั้นก็กลายเป็นสิ่งที่นิ่มนวลอ่อนโยนไปด้วยเมตตาจิต ไม่เคยมีก็มี ความไม่เคยเสียสละก็เสียสละได้เพื่อผู้อื่น เพราะความเมตตา สามารถมองเห็นเขาเห็นเราว่ามีสาระสำคัญเช่นเดียวกันได้ เพราะความเมตตา

เมื่อธรรมมีอยู่ในจิตดวงใดมากน้อย จิตดวงนั้นต้องแสดงออกทางกิริยาให้เห็น ปิดไว้ไม่อยู่ ยิ่งจิตที่บริสุทธิ์ด้วยแล้ว ไม่มีสิ่งใดที่จะนิ่มนวล ละเอียดย่อนยิ่งกว่าจิตดวงนั้น ให้ความเสมอภาค ให้ความเมตตาแก่สัตว์ทั่ว ๆ ไป ไม่พูดเพียงมนุษย์เท่านั้น

แม้สัตว์เดรัจฉานชนิดใดก็ตาม ไม่กล้าดูถูกเหยียดหยาม ไม่กล้าทำลาย ให้ความเสมอภาคตามความจริง และเมตตาโดยสม่ำเสมอ

ไม่มีคำว่าจะเป็นลุ่ม ๆ ดอน ๆ ว่าคราวนั้นมีเมตตา คราวนี้ไม่มี เพราะจิตนั้นเป็นจิตเมตตา ดวงเมตตาทั้งดวงก็คือจิตดวงที่บริสุทธิ์อยู่แล้ว...”

“...เมื่อธรรมมีอยู่ในจิต
ดวงใดมากน้อย
จิตดวงนั้นต้องแสดงออก
ทางกิริยาให้เห็น
ปิดไว้ไม่อยู่...”

“...แม้สัตว์เดรัจฉานชนิดใดก็ตาม
ไม่กล้าดูถูกเหยียดหยาม ไม่กล้าทำลาย
ให้ความเสมอภาคตามความจริง
และเมตตาโดยสม่ำเสมอ...”

๑

ตั้งเณร... หนึ่งใจหนึ่งจิต

๑ ด้วย... ห่วงใยชาติ

๒๗ หลวงตาไม่ห่วงตนเองยิ่งกว่าชาติ

หน้า ๒๔๙

- ด้วยเมตตาธรรม...
โปรดไพรชชาวไทย
 - ผินสังขารเพื่อชาติ
 - รวมหัวใจชาวไทย
เป็นหนึ่งในเดียวเพื่อชาติ
 - คุณค่าของน้ำใจ
 - น้ำใจคนจนเพื่อชาติ
 - ผู้ใหญ่ต้องเป็นผู้นำ
แห่งงานเสียสละเพื่อชาติ
 - พระภิกษุสามเณรควรช่วยชาติ
-

๒๘ หลักทรัพย์ หลักใจ

หน้า ๒๙๗

- ไม่อึด ไม่เลิกรา
 - รักชาติไทย ส่งเสริมสินค้าไทย
 - ทรงมรดกธรรม
 - เสียสละเพื่อชาตินี้...
เป็นคติแบบอย่างอันดีงาม
แก่เด็กกุลบุตรสุดท้ายภายหลัง
 - “วัตถุ” เป็นพื้นฐาน
“ธรรม” ออกกระจาย
-

๒๗

หลวงตาไม่หวังตนเองยิ่งกว่าชาติ

ด้วยเมตตาธรรม...

โปรดไพร่ชาวไทย

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นั้น หลวงตาเมตตาให้ความช่วยเหลือด้วยประการต่าง ๆ มากมาย หลายด้านหลายทาง ด้วยการสงเคราะห์แบบเรียบง่าย แบบไม่ยอมให้ปรากฏเป็นข่าวทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นพื้นฐานเช่นนี้ตลอดมาชนิดไม่สามารถจะบรรยายได้หมดสิ้น

เพราะในอดีตระยะที่ท่านยังแข็งแรงไปไหนมาไหนคนเดียวได้ ท่านก็ให้ความเมตตาช่วยเหลือ ในลักษณะนี้มาโดยตลอดเช่นกัน และไม่เคยสนใจจะประกาศให้โลกรู้ เพราะท่านมุ่งสงเคราะห์จริง ๆ ตาม เหตุผลอันควร ดังท่านเคยกล่าวว่า

“...เรานี้ก็ไม่เคยคิดนี่นะว่าจะได้มาช่วยโลกอย่างนี้ นี่มันก็เป็นมาเอง เราก็ทำตามนิสัยของเรา อยู่อย่างนั้น อยู่ใต้ดินใครจะมาออกข่าวออกคราวอะไร หนังสือออกสื่อพิมพ์อะไร เราไม่ให้มาทำนะ เรา ปิดออกทันทีนะ

เพราะฉะนั้นเราทำอะไรจึงไม่มีข่าวมีคราวอะไรทั้งนั้น เราปิดทันทีเลยไม่ให้มายุ่ง ว่างั้นเลย เราทำตามอัธยาศัยของเรา... อย่างสมมุติพวกหนังสือพิมพ์จะเอามาออก ก็เราเอามาทำน้มนองของลูกศิษย์ ลูกหามาทำต่างหาก เรามาทำแทนเขาขึ้นมา เครื่องจุดปัจจัยไทยทานเป็นของเขาทั้งนั้นนี่

ถ้าหากว่าจะออกหนังสือพิมพ์ ก็ต้องเอาออกมาหมดซิ เราถึงจะให้ออก ถ้าออกไม่หมดอย่าเอามาออกนะ มาอวดแต่เราคนเดียว ใช้ไม่ได้นะ เราว่างั้นนะ เขาก็ไม่กล้านะซี เพราะพูดอย่างเด็ดชะด้วยนะ บอกห้ามไม่ให้มายุ่ง ว่างั้นเลย... ไม่ให้หลง

ทำแบบใต้ดิน ๆ ตลอดมา สร้างโรงร่ำโรงเรียน โรงพยาบาล สถานสงเคราะห์ที่ไหนก็ตาม เราไม่ให้มายุ่ง เราทำของเราเอง มันก็อยู่ใต้ดิน ๆ ไม่มีใครทราบละ ภายนอกไม่ค่อยทราบ นอกจากคนใกล้วัดนี้เขาทราบกัน...”

กระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ชาติไทยของเราประสบกับปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ และความสับสนทางสังคม เฉพาะอย่างยิ่งทางด้านจิตใจ เพลอสิมที่พึ่งที่ระลึกอันประเสริฐ ลิ้มเรื่องศีลเรื่องธรรม เรื่องบุญเรื่องบาป เรื่องทาน ศีล ภาวนา ไปเสีย มัวมุ่งสนใจแต่เพียงวัตถุสิ่งของ เงินทอง ยศถาบรรดาศักดิ์ บริษัทบริวาร

แม้ในยามปกติ ท่านยังมีเมตตาช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวไทยอย่างใส่ใจ และจริงจังเป็นพื้นฐานตลอดมา ดังได้กล่าวข้างต้นแล้วนั้น บัดนี้ปัญหาขยายวงกว้างขึ้นจนกลายเป็นความทุกข์โดยรวมของคนทั้งชาติ และด้วยความเมตตาสงสารอย่างบริสุทธิ์ใจต่อพี่น้องชาวไทย ท่านจึงปรารถนาด้วยความห่วงใยว่า

“...จำเป็นต้องอาศัยความสามัคคีของพี่น้องไทยทุกคน ให้ต่างเสียสละช่วยกันอย่างจริงจัง...”

เมื่อคำปรารถนาดังกล่าวกระจายออกสู่สังคมกว้างขวางขึ้น ผู้เคารพศรัทธาท่านและผู้มีความรักชาติเป็นพื้นฐานเดิมในใจอยู่แล้ว ต่างออกมาแสดงน้ำใจสละเงินทองช่วยกัน เมื่อคณะบุคคลต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศรับรู้มากขึ้น ๆ น้ำใจแห่งความรักชาติจึงเริ่มทยอยหลั่งไหลมาช่วยมากขึ้น ๆ ตามกัน

ผืนสังฆารเพื่อชาติ

จนถึงปัจจุบันนี้ หน่วยงาน และจังหวัดต่าง ๆ หลายจังหวัด ประกอบด้วยภาครัฐและเอกชน บรรพชิตและฆราวาสได้แสดงความรักชาติด้วยการขออาราธนาอานิสงค์ท่านไปแสดงธรรม เพื่อร่วมบริจาคช่วยชาติกับท่าน

พระภิกษุสามเณรกำลังช่วยกัน
ประคองยาสมุนไพรรักษาเส้น
เอ็นและกล้ามเนื้อที่อักเสบจากการ
นั่งเป็นเวลานาน เพื่อรับแขกคณะ
ต่างๆ ที่พุทธศาสนิกชนที่มุ่งมาแสดง
น้ำใจช่วยชาติ

ด้วยความเมตตาสงสารของท่านต่อพี่น้องชาวไทยเป็นล้นพ้น แม้จะชราภาพ หรือเหน็ดเหนื่อยเพียงใด ท่านก็อุตสาหะผืนสังฆารไปแสดงธรรมเทศนาได้ท่ามกลางความห่วงใยของลูกศิษย์พระเถรฆราวาสเกี่ยวกับสุขภาพของท่าน แต่ไม่มีใครสามารถทัดทานความเมตตาของท่านได้ ในเรื่องนี้ท่านเคยกล่าวความในใจให้ลูกศิษย์ฟังว่า

“...อย่างที่ได้มานำชาติบ้านเมืองนี้ เราก็ไม่เคยคาดเคยคิด มันก็เป็นของมันมาอย่างนี้ จะทำไฉน โอ้ มันสะดุ้งจิตมากนะ เป็นห่วงเป็นใยชาติไทยของเรา ทั้งร่างกายของเราก็ทรุดมาก ๆ จนเหมือนกับว่า ถ้าเราตายไปนี่ เหมือนกับว่าเราจะมองหลัง ๆ ด้วยความเป็นห่วงนะ โอ้ ทำไฉน ? สุขภาพของเราก็จะเป็นไปไม่ได้แล้ว เป็นไปไม่ได้แล้ว แล้วบ้านเมืองก็ยิ่งเป็นไปอย่างนี้ทำยังไงนี่ ?

อยู่ ๆ หมอ... ก็มาช่วยนี่นา เชิดขึ้น อย่างถ้าเป็นเครื่องบินก็มัน ๘๐ เพอร์เซ็นต์แล้ว หัวมันดิ่งลงสนามถึง ๘๐ เพอร์เซ็นต์แล้ว แล้วอยู่ ๆ ก็เชิดหัวขึ้นทันที ตั้งลำได้ก็ซัดเลยไม่ต้องยกครุแล้วเอาเลย จึงได้นำมาตลอดทุกวันนี้... เราทำเพื่อช่วยโลกจริง ๆ...”

ท่านกล่าวเช่นนี้ด้วยเหตุว่า เนื่องด้วยในระยະนั้นท่านกำลังป่วยอย่างหนักด้วยโรคท่อนอยู่ ถึงขนาดที่ว่าเตรียมการสร้างเมรุเป็นรอยมือของท่านไว้เรียบร้อยแล้ว ดังปรากฏอยู่ที่หน้าวัดป่าบ้านตาดนั่นเอง

อาการของโรคคล้ายกับท้องเสีย คือมีการถ่ายท้องถึงวันละ ๗ - ๙ ครั้งต่อวัน และเป็นเช่นนี้ตลอดมาทุกวัน ๆ เป็นเวลาถึง ๘ เดือนเต็มแล้วก็ยังไม่ปรากฏว่าอาการจะดีขึ้นแต่อย่างใด มีแต่หมัดกำลังลง ๆ และทรุดลงทุกวัน ๆ จนท่านตกลงปลงใจว่าธาตุชั้นร่างกายนี้คงมีชีวิตอยู่ได้ไม่ถึงวันเข้าพรรษาปี พ.ศ. ๒๕๔๑ นี้อย่างแน่นอน

เมื่ออาการของท่านทรุดหนักลงเช่นนั้น จึงมีผู้กราบขอความเมตตาจากท่านเพื่ออนุญาตให้ตรวจรักษาโดยคณะแพทย์ของโรงพยาบาลศรีนครินทร์ จังหวัดขอนแก่น คณะแพทย์ได้ตรวจพบก้อนผิดปกติบริเวณลำไส้ใหญ่ส่วนปลาย อย่างไรก็ตามท่านไม่อนุญาตให้คณะแพทย์ทำการตรวจวินิจฉัยรักษาตั้งแต่ประการใด

บุญของชาติไทยปรากฏแสงแวววาวขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เมื่อท่านเริ่มฉันยาสมุนไพร และใช้ธรรมโอสถ แล้วปรากฏชัดทันทีว่าอาการต่าง ๆ เริ่มดีขึ้น และจากนั้นก็ค่อยฟื้นตัวขึ้น ค่อยฟื้นขึ้น ๆ มีกำลังวังชามากขึ้น ๆ เพราะเมื่อฉันอาหารแล้วไม่สูญเสียตกหล่นออกไปหมดเหมือนเมื่อครั้งที่ป่วยด้วยโรคท้องอยู่ทุกขณะคืนวัน

เมื่อสุขภาพของท่านดีขึ้น ๆ ดังกล่าว ประกอบกับระยะนั้นท่านทราบเกี่ยวกับเรื่องความทุกข์ร้อนของชาติมาก่อนแล้ว ท่านจึงประกาศถึงความมุ่งมั่นที่จะช่วยชาติอย่างจริงจังขึ้นแก่บรรดาลูกศิษย์ลูกหา

และประกาศอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๑ โดยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ - เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารี ทรงเป็นประธาน ทั้งนี้เพื่อให้พี่น้องชาวไทยรับทราบกันโดยทั่วถึง จะได้ต่างแสดงน้ำจิตน้ำใจช่วยกันมากบ้างน้อยบ้างตามกำลัง ทั้งนี้เพราะเรื่องของชาติเป็นเรื่องใหญ่มีความจำเป็นต้องได้ช่วยกันทุกคนครั้งแล้วครั้งเล่า

สิ่งนี้ไม่ใช่วิสัยของคน ๆ เดียว หากเป็นวิสัยที่ท่านทำได้ด้วยตนเองเพียงคนเดียว ท่านจะไม่ยอมรบกวนผู้หนึ่งผู้ใดเลย ด้วยความเมตตาและเสียสละอันยิ่งใหญ่ในใจของท่านนี้ ทำให้ท่านถึงกับได้เคยกล่าวว่า

“...เราช่วยโลกอย่างนี้ เราช่วยด้วยความเมตตาจริง ๆ ไม่ได้ช่วยเล่น ๆ ... นี่ถ้าหากว่าเรามีนะ เราจะไม่กวนชาวบ้านชาวเมืองเลย แต่ของเราคนเดียวพอแล้วตุ้มเดียวทั่วประเทศไทย ชั่วโม่งเดียวหมดเรียบบูรหมดเลย แต่เราไม่มีนั้นซี จึงได้เรียกร้องให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยกันเพื่อยก ถ้าเรามีแล้ว โอ๊ย ไมยาก เราจะไม่ถามใครให้ลำบากเสียเวลาลำเวลา ยกตุ้มเดียวเลยท่วมิบเลยเทียว ความจนลงทะเลหลวงมองตามหลังไม่ทันเลยมันจมไปเลย

แต่เราไม่มีนั่นเอง จึงได้ขอร้องจากพี่น้องทั้งหลายให้ช่วยกัน อันนี้ไม่ใช่กำลังของคนคนเดียวจะยกได้ มันกำลังของทุกคนที่จะยกชาติของตนขึ้นถึงถูกถึงต้องได้พยายามอย่างนี้ เมื่อมันหนักมากก็พักไปเป็นระยะ ๆ เพราะเวลานี้แก่มากแล้ว เดินไปก็โซซัดโซเซแล้ว กำลังวังชาไม่มี แต่จิตใจนั้นแข็งแกร่งตลอดเวลา ไม่งั้นไปไม่ได้นะ นี้เราไปด้วยอำนาจกำลังใจ กำลังความเมตตาต่างหาก ที่เราตะเกียกตะกายอยู่ทุกวันนี้ ใจเป็นสำคัญมากนะ...”

“...นี่ถ้าหากว่าเรามีนะ เราจะ
ไม่กวนชาวบ้านชาวเมืองเลย
แต่ของเราคนเดียวพอแล้ว
ตุ้มเดียวทั่วประเทศไทย ชั่วโม่ง
เดียวหมด... เรียบบูรหมดเลย...”

รวมหัวใจชาวไทย เป็นหนึ่งเดียวเพื่อชาติ

“...ขอให้พี่น้องทั้งหลายผู้รักชาติจงรวมน้ำใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อเทิดทูนชาติไทยของเราด้วยการบริจาคอุดหนุนชาติไทยของเราให้กระเตื้องขึ้นโดยลำดับ เราจะมีความร่วมมือเย็นเป็นสุขทั่วหน้ากัน แล้วงานที่หลงตาเป็นผู้นำนี้ ไม่มีก็มิเหล่า ไม่มีคู่แข่ง ไม่มีกรรมมิเวรต่อผู้ใด ไม่ได้นำด้วยมิโลภเข้ามาแฝงเลย เป็นธรรมจึงไม่มีคู่กรรมคู่เวร ไม่มีคู่แข่ง ไม่มีข้าศึกศัตรู ไม่มีก็กันนั้นก็มิ มีแต่ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันล้วน ๆ ที่พร้อมเพรียงกันบริจาคเพื่อชาติไทยของเรา...”

...น้ำใจเป็นของสำคัญ อันนี้แหละที่จะหนุนเมืองไทยของเราให้สง่างามขึ้นไปโดยลำดับ ก็คือความรักชาติความสามัคคีซึ่งกันและกัน และด้วยความต่างคนต่างเสียสละช่วยกัน ใครอยู่บ้านนอกในเมืองที่ไหน ก็คือคนไทยร้อยเปอร์เซ็นต์เช่นเดียวกัน มีลัทธิที่จะหนุนเมืองไทยเราได้ทุก ๆ คน เราจงพากันหนุนเมืองไทยของเราขึ้นให้ได้ สมบัติที่จะมาหนุนเมืองไทยนั้น ตั้งไว้ตามโครงการ ก็มีทองคำ ดอลลาร์ เงินสด...

...โดยปกติแล้วเราไม่เคยเกี่ยวข้องกับเงินกับทองแต่ไหนแต่ไรมา แต่มาคราวนี้ ได้เป็นเจ้าของกิจการ เจ้าอำนาจเกี่ยวกับการเงินการทอง การเก็บการรักษาเสียแล้ว เพราะเรารักษาความแคล้วคลาดปลอดภัยในสมบัติเหล่านี้ไม่ให้รั่วไหลแตกซิมไปสถานที่ใด นอกจากจะให้เข้าสู่จุดมุ่งหมาย คือความปลอดภัยเท่านั้น จึงต้องได้เข้มงวดกวดขัน...”

คำกล่าวข้างต้นของหลวงตา แสดงถึงความสามัคคีกันเสียสละเพื่อส่วนรวมของพี่น้องชาวไทยต่างร่วมฟังธรรมและพร้อมเพรียงกันในกิจกรรมอันเป็นมงคล จึงเหมือนกับเป็นการประกาศก้องถึงพื้นฐานเดิมของชาวไทยเรา ที่มีน้ำจิตน้ำใจเฉลี่ยเพื่อแผ่ มีความเสียสละเป็นพื้นฐานอยู่ภายในจิตใจมาแต่ตั้งแต่เดิมรุ่นพ่อแม่ปู่ย่าตายายนานมาแล้ว

เมื่อถึงคราวยากของชาติบ้านเมือง มีความจำเป็นต้องรวมหัวใจเข้าด้วยกัน และแม้ว่าทุกภาคภาษาทุกท้องถิ่น ซึ่งไม่รู้จักกันมาก่อนเลยก็ตาม แต่เมื่อมีความจำเป็นเกิดขึ้นก็สามารถรวมธรรมสามัคคีกันได้อย่างรวดเร็ว แบบไม่มีพิธีรีตอง ไม่ถือสีถือสา ไม่แบ่งกลุ่มก็กเหล่า อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนเลย

คุณค่าของน้ำใจ

หลวงตาท่านเคยพูดถึงสาเหตุที่คนไทยเรามีความกลมเกลียวเข้ากันได้ง่าย ก็เพราะด้วยคนไทยมีหลักธรรมเป็นพื้นฐานฝังลึกอยู่ในใจนั่นเอง เมื่อมีน้ำใจต่อกันแล้ว จะเข้ากันได้โดยสนิทใจ ท่านเคยกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

“...โลกเราอยู่ด้วยกันได้ด้วยอำนาจแห่งการเสียสละ คือการให้ทานต่อกัน ความช่วยเหลือกัน มิแต่การเสียสละทั้งนั้น โลกถ้าไม่มีการช่วยเหลือ ไม่มีการให้ทาน เฉลี่ยเพื่อแผ่กันแล้ว ไม่มีความหมาย โลกมีความหมายมาน้อย อยู่กับการเฉลี่ยเพื่อแผ่ มีน้ำใจต่อกัน ความมีน้ำใจต่อกันนี้สำคัญมาก ผู้มีน้ำใจ

ต่อกัน เจลี่ยเพื่อแพ้งัน ความเสียสละก็ย่อมมีได้

ถ้าไม่มีน้ำใจ ไม่มีแก่ใจแล้ว อะไร ๆ ก็หลุดมือออกไปไม่ได้ ที่นี้้อยู่กันเป็นร้อยเป็นพันก็ไม่มี ความหมาย คนหนึ่งจะตายดินอยู่ที่นี่ ก็ไม่มีใครดูแลกัน นี่แหละความไม่มีแก่ใจ เพราะฉะนั้นจึงว่ามีมาก เท่าไหร่ก็ตาม ถ้าไม่มีความเสียสละ ไม่มีแก่ใจแล้ว ไม่มีความหมายทั้งนั้นแหละ มนุษย์เราอยู่ร่วมกัน จะ อยู่ใกล้อยู่ไกลไม่สำคัญ สำคัญที่น้ำใจที่มีต่อกัน อันนี้สำคัญมาก

ชาติชั้นวรรณะมันตั้งไปตามลักษณะเฉย ๆ มันก็คนนั้นแหละ แต่โดยหลักกรรมแท้ คือคนเกิด มาจากท้องพ่อท้องแม่ด้วยกัน ไม่ได้เกิดมาจากท้องเทวดาที่ไหน มาเกิดเป็นคนแล้วก็ว่าชาตินั้น ชั้นนั้น วรรณะนี้ไป ว่ากันไปเฉย ๆ ดีไม่ตี เอาสิ่งเหล่านี้มากระทบกระเทือนกัน ไม่ใช่ของดี ความไม่ถือกัน มีน้ำใจ อันนี้สำคัญมาก ใกล้ไกลไปไหนไม่ดอยากไม่ตาย คนเรามีความเสียสละต่อกัน มีน้ำใจต่อกัน คนเราย่อมสนิทกันได้อย่างง่ายดาย ไม่จำเป็นจะต้องเกิดมาในพ่อแม่เดียวกัน แม้แต่พ่อแม่เดียวกันยัง ทะเลาะกันได้ เอาถือเป็นความสนิทติดจวมจริง ๆ ไม่ได้

มันสำคัญอยู่ที่น้ำใจ ถ้ามีน้ำใจแล้ว คนเราย่อมเข้ากันได้สนิท ต่างคนต่างเสียสละกันอย่างไร นี้แหละดี มนุษย์เราจะได้มีคุณค่า มีความชุ่มเย็นเป็นสุข... มนุษย์นี้เท่านั้นที่มีน้ำใจต่อกันได้มากยิ่งขึ้นกว่า สัตว์อื่น ๆ เพราะมนุษย์นี้รู้ดีรู้ชั่ว รู้บุญรู้บาป...”

น้ำใจคนจนเพื่อชาติ

ชาวสวนกลุ่มหนึ่งเป็นคนจนไม่มีเงินมีทองบริจาคน แต่มีใจอยากร่วมช่วยชาติด้วย จึงอุทิศส่ว รวบรวมกันขายมะเขือเทศ ตั้งใจว่าได้เท่าไรก็จะร่วมกันบริจาคช่วยชาติกับท่านด้วย น้ำใจแห่งการช่วย ชาติครั้งนี้จึงทำให้ท่านรู้สึกถึงใจ และซาบซึ้งในน้ำใจของชาวสวนอย่างมาก ดังนี้

“...ไปวันนี้ ไปจากน้ำใจ เขาจะบริจาครวมกันขาย มะเขือเทศทอดตลาดไปเลย ได้ก็บาทก็สตางค์ก็ตามจะเอาเงิน จำนวนนี้เข้ามาช่วยชาติ นี่ฟังแล้วถึงใจนะเรา เพราะเราช่วย ชาติด้วยความถึงใจจริง ๆ ไม่ได้ช่วยแบบจืด ๆ จาง ๆ นะ เราช่วยจริงจังอย่างที่สุด ที่ติดที่ดินอยู่นี้มีแต่เพื่อช่วยชาติอย่าง เดียวเท่านั้น

ถ้าใครไม่เห็นความสำคัญของชาติก็เรียกว่าคนนั้นไร้ สาระ ไม่มีชาติเกิดกับเขา ไม่มีชาติเป็นหลัก ไร้ค่าไม่มีราคา เลย คนประเภทนั้นถ้าอยู่ใกล้ริมแม่น้ำโขงให้เขี่ยลงแม่น้ำโขง นะ เข้าใจไหม ถ้าอยู่ใกล้ทะเลให้เขี่ยลงทะเล อย่าให้ตกค้าง อยู่ในเมืองไทย คนไม่มีหลักมีเกณฑ์คนไม่รักชาติ ต้องเขี่ยลง ทะเล ให้พวกที่เขารักชาติอยู่ในเมืองไทย

...ที่รักชาติอุทิศส่วชวนขายรวบรวมกัน... บริจาค เพื่อช่วยชาติ เราฟังแล้วถึงใจนะ มันสำคัญอยู่ที่น้ำใจ ความ รักชาติหนุนชาติ รักษาชาติเป็นสิ่งที่ เป็นมงคลมากที่สุดก็เดียว ก็ เหมือนลูกรักพ่อรักแม่

“...เขาเป็นคนทุกซ์คนจน...
วังเต็นชวนขาย
หามากน้อย
เขายังอุทิศส่วหามาหนุน
ชาติของตัวเอง...”

พ่อแม่จะเป็นคนมีคนจน ลูกรักด้วยกันทั้งนั้น คนจนก็รักพ่อแม่ คนมั่งมีก็รักพ่อแม่ หลักใหญ่อยู่ที่รักพ่อแม่ของตน นี่คือชาติของตน นั่นเราเอาตรงนี้นะ คนมีคนจนไม่สำคัญ ความรักชาติสำคัญมากที่สุด...

วันนี้จะไปเทศน์อนุโมทนาน้ำใจที่รักชาติ อุตสาหัพยายามรวบรวมกัน มีมากมีน้อยชาวสวนด้วยกัน รวมมาเป็นน้ำใจช่วยชาติของเราเนี่ย เคนมากนะ พี่น้องทั้งหลายให้ฟังให้ถึงใจนะ เขาเป็นคนทุกคนจนเป็นชาวสวนวังเดินชวนขายหามามากน้อย เขายังอุตสาหัพมาหนุนชาติของตัว นั่น

มันควรจะเป็นคติตัวอย่างทั่วประเทศไทยของเรา เมืองไทยของเราถ้าต่างคนต่างรักชาติเห็นชาติเป็นสำคัญแล้ว ต่างคนต่างรักต่างคนต่างสงวน ต่างคนต่างบำรุงรักษา กัน ชาติไทยของเราก็มีความแน่นหนามั่นคง นี่ละสำคัญที่จุดนี้นะ...”

ผู้ใหญ่ต้องเป็นผู้นำ

แรงงานเสียสละเพื่อชาติ

ความร่วมมือร่วมใจของผู้น้อย และมีผู้ใหญ่เป็นผู้นำร่วมแรงร่วมใจ แสดงถึงความสามัคคีของหน่วยงานหรือจังหวัดนั้น ในเรื่องนี้ท่านแสดงธรรมไว้ ดังนี้

“...ตั้งพี่น้องทั้งหลายได้นำเครื่องบริจาคนั้น ประเภทต่าง ๆ มาวันนี้ ล้วนแล้วตั้งแต่เป็นสิ่งที่มีคุณค่าออกจากน้ำใจแห่งความรักชาติของพี่น้องทั้งหลายได้มาช่วยเหลือกัน ปรากฏสง่างามอยู่ที่ศาลาและที่อื่น ๆ ในบริเวณนี้เต็มไปหมด...”

ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของพี่น้องทั้งหลาย เพราะผู้ใหญ่สำคัญมากที่สุด ในครอบครัว เข้ายาเรือนก็มีพ่อบ้านแม่เรือนเป็นที่อยู่ของเด็กลูก ๆ หลาน ๆ ในสกุลนั้น ๆ ถ้าผู้ใหญ่ไม่มี ผู้ปกครองไม่มี หาหลักหาเกณฑ์ไม่ได้

นี่บ้านเมืองของเราก็ต้องมีผู้ใหญ่ เช่น จังหวัด... ก็มีท่านผู้ว่าราชการจังหวัดมาเป็นผู้นำ มาเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร เป็นหลักอันใหญ่โต เป็นความอบอุ่นของพี่น้องทั้งหลาย วันนี้จึงมีความสง่าราศีมากในงานของเรา เพราะมีท่านผู้ใหญ่มาประดับเกียรติแก่จังหวัดและชาติไทยของเราให้สง่างาม

ถ้ามีตั้งแต่เด็กเล็กเด็กน้อยตาสีตาสาวนชายทำกัน โดยผู้ใหญ่ปกครองผู้ใหญ่ไม่สนใจอย่างนี้ เรียกว่าเสียความงามเสียความสง่าราศี ไม่มีคุณค่าประการใด ดีไม่ดีเขายังตำหนิผู้ใหญ่อีกด้วย... หากความร่มเย็นให้ประชาชนพลเมืองไม่ได้ อย่างนี้เขาก็อาจยกโทษได้

ต่อเมื่อมีผู้ใหญ่มาเป็นผู้นำแล้วทำไมใครจะไม่อบอุ่น ต้องมีความอุ่นทั่วหน้ากัน ตั้งแต่ท่านผู้ว่าราชการจังหวัด และรองลงมาตามลำดับลำดับ ข้าราชการทุกหน่วย ตำรวจ ทหาร ประชาชน ข้าราชการทุกหน่วยพร้อมเพรียงกันมา ให้ความสนับสนุนและความร่มเย็นแก่พี่น้องชาวไทยและชาติไทยของเราแล้ว ต้องเป็นงานที่มีสง่าราศีมาก...”

พระภิกษุสามเณรควรช่วยชาติ

ท่านเทศน์ในคราวที่พระภิกษุสามเณร ต่างสามัคคีกันออกมาจากป่าเขาเพื่อเสียสละบริจาคนเงินและทองคำช่วยชาติ ดังนี้

“...นี่แหละที่จะออกมาในครั้งหนึ่ง ๆ หละ ออกมาจากป่าจากเขา ท่านเป็นครูเป็นอาจารย์เขา

อยู่ตามที่ต่าง ๆ แล้วก็มารวมกัน รวมนี้ก็แสดงน้ำใจของผู้มีธรรม ผู้มีธรรมย่อมมีจิตใจกว้างขวาง ย่อมมีจิตเมตตามีจิตใจสะอาด แสดงออกมาด้วยความเป็นมงคลแก่โลกแก่สงสาร ดังพระพุทธเจ้าท่านเสด็จไปไหน เป็นมงคลแก่โลก พระสาวกไปไหน เป็นมงคลแก่โลก เป็นนื่อนานบุญอันชุ่มเย็นของโลกนั้นนะ ท่านไปอย่างนั้นนะ

ที่นี่ ถ้าหากผู้สืบต่อสายธรรมของพระพุทธเจ้าแล้ว จะมีลักษณะเช่นเดียวกันไม่มากนักน้อย ต้องแสดงออกซึ่งน้ำใจอันดีงาม นี่แหละเรียกว่าออกมาจากใจที่ชาวสะอาด ออกมาจากใจที่มีเมตตาเฉลียวแผ่ต่อกัน นี่ชาติไทยของเราเวลานี้กำลังจนตรอกจนมุมทั้งประเทศ

นี่แล้วพระสงฆ์เหล่านี้ที่อยู่ในเมืองไทยนี้เป็นลูกของใครบ้าง เอาซิ ไล่เข้าไปพระสงฆ์ที่มาเป็นพระสงฆ์ไทยอยู่เวลานี้เป็นลูกของใคร ลูกมีพ่อแม่แม่ พ่อแม่ของพระสงฆ์นี้อยู่ตามป่าตามเขา อยู่ตามที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย อยู่ที่ไหนมีหมดพ่อแม่ของพระสงฆ์ในสมัยปัจจุบันนี้

เวลานี้กำลังตกทุกข์ได้ยากลำบากทั่วประเทศไทย เรียกว่าพ่อแม่ของสงฆ์ไทยเรานี้กำลังได้รับความตกทุกข์ลำบาก แล้วทำไมลูกสงฆ์คือลูกมีพ่อแม่ ลูกพระสงฆ์ไทยซึ่งมีพ่อแม่แล้ว ทำไมจึงจะใจดำน้ำซุ่นช่วยพ่อช่วยแม่ไม่ได้ พ่อแม่กำลังตกทุกข์ได้ยากลำบากเชิญใจ

“...พ่อแม่ของสงฆ์ไทย
กำลังได้รับความตกทุกข์ลำบาก...
...ลูกพระสงฆ์ไทยทำไมจึงจะใจดำน้ำซุ่น
ช่วยพ่อช่วยแม่ไม่ได้...”

นี่พระสงฆ์ออกมาช่วยนี้ เรียกว่าทำกิจสงฆ์โดยสมบูรณ์ นี่ผลงานของสงฆ์เป็นงานอย่างนี้ สงฆ์ต้องช่วยชาติช่วยโลกช่วยสงสารสัตว์ทั้งหลาย พระพุทธเจ้าท่านว่า **มหาการุณิก โนโล ทิตายะ สัพพะปาณินัง** พระพุทธเจ้าทรงพระเมตตามหากุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ ฟังซิ แล้วทำประโยชน์ให้แก่สัตว์นี้ไม่มีประมาณ นั้นแหละ แปลออกมาทำประโยชน์ให้สัตว์โลกไม่มีประมาณเลย ไม่มีใครเกินพระพุทธเจ้า

เราเป็นลูกศิษย์ของพระตถาคตก็ต้องแสดงลวดลายออกมาบ้าง ไม่มากนักน้อยตามกำลังความสามารถของตน มันถึงจะถูก ไม่ใช่พระสงฆ์แบบใจดำน้ำซุ่น...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ
เสด็จพระราชดำเนินกราบนมัสการท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน
ทรงสดับพระธรรมเทศนา และทรงถวายทองคำ พร้อมปัจจัย แต่ท่านพระอาจารย์
ณ สวนแสงธรรม พุทธมณฑลสาย ๓ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๐

ศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี
ทรงสดับพระธรรมเทศนาและทรงเป็นประธานในวาระต่าง ๆ ของการร่วมน้ำใจช่วยชาติ

๒๘

หลักทรัพย์ หลักใจ

ไม่อิ่ม ไม่เลิกรา

หลวงตากล่าวว่า “...การช่วยชาติด้วยการเสียสละเงินทองส่วนตัวคนเข้าเป็นสมบัติกลางนี้ จริง ๆ แล้วเป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุ แต่ก็มีผลจำเป็นต้องช่วยกัน เพราะคลังหลวงแห่งชาติยังขาดตกบกพร่องอยู่ จึงต้องขอให้ชาวไทยเราทุกคนต่างช่วยกันเสียสละมากน้อยไม่สำคัญ สำคัญที่ต่างช่วยกันอุดหนุนครั้งแล้วครั้งเล่า เหมือนเรารับประทานอาหารไม่อิ่มไม่เลิกรา

การเสียสละก็เช่นกัน เมื่อมีมากน้อยเท่าไร ก็แบ่งมาช่วยหนุนเพื่อชาติเราครั้งแล้วครั้งเล่าเช่นกัน จนกว่าคลังหลวงจะอิ่ม ใครมีเงินก็ช่วย มีทองคำก็ช่วย เพื่อเอามาเป็นหลักประกันแก่ชาติ...”

รักชาติไทย ส่งเสริมสินค้าไทย

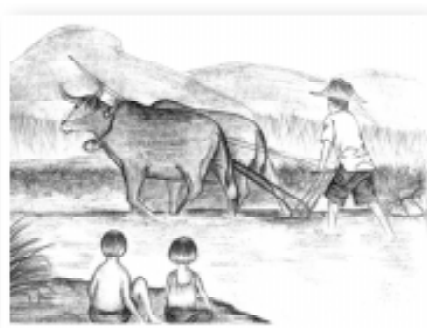
ท่านเน้นเสมอให้มีความรักชาติ ควรเห็นคุณค่าของสมบัติข้าวของเครื่องใช้ของชาติไทยเราเอง ไม่ควรหลงไหลสินค้าจากเมืองนอกอย่างไรเหตุผล ดังคำเทศนาของท่านว่า

“...การอยู่ให้ประหยัด การกินควรกินอะไร... กินอย่างประหยัด ใช้สอยก็ใช้สอยอย่างประหยัดอย่าฟุ่มเฟือย... เราอย่าไปฟุ้งเฟ้อเหิมของเมืองนอกเมื่อนานเมื่อไม่มีความจำเป็น... จงขอให้พากันรักกันสงวน

มีอะไรของใช้ของสอยเครื่องอยู่เครื่องกินภายในประเทศไทยของเรา ใครสร้างขึ้นมาผลิตขึ้นมาให้สนับสนุนกัน ซื้อของกันและกัน มาอยู่มากินมาใช้มาสอยนี้เป็นเนื้อหนังของชาติไทยเรา เลี้ยงชาติไทยของเรา จะเป็นความเข้มแข็งขึ้นมาในชาติไทยของเรา โดยไม่ต้องไปอาศัยคนอื่น นี่หลักใหญ่

สิ่งภายนอก หากมีความจำเป็นเราจะซื้อจะหา ตามธรรมดาโลกอยู่ร่วมกันก็ต้องมีการผลิตเปลี่ยนแปลงมีการแลกเปลี่ยนเป็นธรรมดา ของเขามี ของเราไม่มี ก็จำเป็นต้องซื้อต้องหาจากเขา เขาก็เหมือนกันกับเรา นี่เป็นความจำเป็น ใครก็ทราบด้วยกันทุกคน เมื่อจำเป็นอย่างนี้ เขากับเราก็ปฏิบัติอย่างเดียวกัน

แต่ถ้าไม่จำเป็น เกิดขึ้นจากความฟุ้งเฟ้อเหิมอะไรก็ดีตั้งแต่ของนอก ๆ ของเราหาคุณค่าหาราคาไม่ได้ คุณค่าราคาไปอยู่กับเมืองนอกเมื่อนานเสียหมดอย่างนี้เรียกว่า เราไม่มีหลักมีเกณฑ์ ไม่มีเนื้อหนัง ไม่มีสง่าราศีภายในตัวของเราเลย ประเทศไทยทั้งชาติก็ไม่มีคุณค่า เพราะคุณค่าไปอยู่กับเมืองนอกเสียทั้งหมด...”

ทรงมรดกธรรม

ท่านเน้นจุดสำคัญว่า การแก้ไขที่จะให้ตรงจุดตรงต้นเหตุก็คือ การทรงเอามรดกธรรม มรดกของพระพุทธศาสนาเอาศีลธรรม ความประพฤติดีงาม ด้วยเหตุด้วยผลด้วยหลักด้วยเกณฑ์เข้ามาอุดหนุนจิตใจ จนมีหลักประกันภายในจิตใจ นั่นคือ มีหลักใจ

โดยการหันกลับมาปรับปรุงตัวของเราแต่ละคน ๆ ให้มีความประหยัด ไม่ลืมนื้อลืมตัว ไม่ฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม การอยู่การกิน การใช้การสอยการไปการมา ให้มีความประหยัด ให้มีเหตุผลตามอรรถตามธรรม รักษาศีลธรรมความประพฤติของตน อย่าทำตัวหรุ ๆ หรา ๆ ฟุ่มเฟือย

ท่านให้ดูพระผู้มีหลักเกณฑ์ภายในใจเป็นแบบอย่าง เพราะพระเป็นแนวหน้า เป็นแม่แบบแห่งความประหยัด เป็นตัวอย่างแห่งความเรียบง่ายมีเหตุผล มีการระมัดระวังควบคุมจิตใจไม่ให้คะนองด้วยวราคะตัดหาโลกโมโหสันจนเลยเขตเลยแดน แต่ให้มีธรรมเข้าคอยสกัดลัดกัน เป็นเบรคห้ามล้อไว้

การไปเทศนาช่วยชาติในที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ท่านจึงเน้นย้ำเรื่องหลักใจอยู่เสมอ อันจะทำให้การอยู่การกินการใช้การสอยการไปการมาของเรามีหลักเกณฑ์เหตุผลมากขึ้น หลักทรัพย์ส่วนตนก็จะแน่นหนามั่นคงมากขึ้นตามลำดับ

แล้วก็หันหน้าเข้าช่วยกันอุดหนุนชาติเป็นลำดับลำดาเช่นกัน เหมือนเรารับประทาน หลักทรัพย์ของชาติก็จะแน่นหนามั่นคงมากขึ้นตามกัน เพราะเหตุแห่งการหันมาแก้ไขที่ต้นเหตุของแต่ละคนนั่นเอง การสร้างจิตใจให้เจริญจนมีหลักเกณฑ์แน่นหนาจึงเป็นการแก้ไขต้นเหตุแห่งปัญหาของชาติอย่างแท้จริง

เสียสละเพื่อชาตินี้... เป็นคติแบบอย่างอันดีงาม

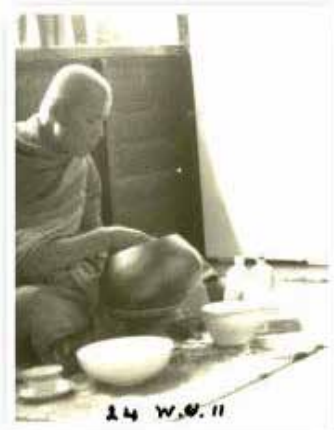
แก่เด็กกุหลาบตรสสุดท้ายภายหลัง

ท่านกล่าวถึงประโยชน์ของการสามัคคีช่วยชาติครั้งนี้ มีผลดีแก่เด็กกุหลาบ ดังนี้

“...ความเสียสละเพื่อชาติของตน... เป็นเครื่องประดับชาติของไทยเรา ก็คือสมบัติของเราเอง ที่นำออกไปประดับแล้วสวยงามไปหมด แล้วนี่ยังจะเป็นเครื่องฝังใจของกุหลาบตรสสุดท้ายชาวไทยของเรา ไปตลอดดาวสานนะว่า พ่อแม่ปู่ย่าตายายของเด็กไทยเรา พาลูกหลานของตนดำเนินอย่างไรบ้าง นี่เป็นคติอันสำคัญ เป็นรากฐานอันสำคัญที่เราทั้งหลายซึ่งเป็นผู้ใหญ่ของเด็กไทยเราที่กำลังติดตามพ่อแม่มาตามแบบพิมพ์มา...

...แบบพิมพ์เป็นยังไง คือผู้ใหญ่ของเรานี้ เวลานี้กำลังคับขัน ผู้ใหญ่ของชาติไทยเราทุกคน ๆ ตั้งหน้าตั้งตาช่วยเหลือกันเต็มกำลังความสามารถ เอาจมบัติของตนแต่ละคน ๆ ออกไปเป็นเครื่อง

“...ให้รักษาศีลธรรม
และความประพฤติของตน
...อย่าทำตัวหรุ ๆ หรา ๆ
ฟุ่มเฟือย...”

“...ความเสียสละเพื่อชาติ
ของตน... ยังจะเป็นเครื่อง
ฝังใจของกุลบุตรสุดท้าย
ชาวไทยของเราไปตลอด
อวสาน...”

ประดับให้เป็นสมบัติของโลกสว่างงามหมด นี้ผู้ใหญ่ก็เป็นทีภาคภูมิใจ เป็นคดีตัวอย่างอันดีงามแก่กุลบุตร
สุดท้ายภายหลังได้ดีมาก

และอันนี้ยังจะฝังใจของเด็กไทยเราไปตลอดนะ ให้เป็นผู้เข้มแข็ง มั่นคงต่อทุกสิ่งทุกอย่าง อัน
ใดที่จะเป็นภัย พัดกันเลย... เรียกว่า ไม่ทอดถอย ไม่อ่อนแอ ไม่ล้มเหลว เพราะหัวหน้าพ่อแม่ปู่ย่าตายาย
ของเด็กไทยเราเป็นผู้นำด้วยความกล้าหาญชาญชัยทุกสิ่งทุกอย่าง...

เด็กไทยเรา จะเป็นเด็กที่มีความแน่นหนามั่นคง มีหลักใจ มีหลักทุกอย่างในประเทศไทยของเรา
แน่นหนามั่นคง เพราะพวกเราทั้งหลายเป็นผู้นำ

สำคัญมาก ไม่ใช่ที่เราทำนี้ จะเป็นประโยชน์เฉพาะปัจจุบัน ยังจะเป็นประโยชน์ต่อกุลบุตร
สุดท้ายภายหลังต่อไปอีก เรียกว่า ชาติไทยเราเป็นชาติที่แกร่งด้วยความแน่นหนามั่นคง ด้วยความเสีย
สละ ด้วยความรักชาติทุกคน...

“...การช่วยชาติคราวนี้
เราเห็นประโยชน์ทาง
ด้านจิตใจมากกว่าด้าน
วัตถุนะ...”

ถ้าชาติไทยของเราต่างคนต่างมีน้ำใจอย่างที่ว่า ให้เป็นอรรดเป็นธรรมแล้ว ชาติไทยของเราจะ
แน่นหนามั่นคง มีแต่คนดี ดีหมดทั้งชาติไทยเรา นั้น ถ้าว่าดีแล้วดีทั่วประเทศเลย ถ้าเลว ก็เลวกันหมด
เลย...

...เพราะฉะนั้น จึงตั้งหน้าตั้งตาให้เป็นหลักเกณฑ์อันดี ให้เป็นคนดีมีศรีสง่าแก่กุลบุตรสุดท้ายภายหลัง ซึ่งเป็นลูกไทยของเรา สืบทอดต่อไปจากมรดกของพ่อแม่ปู่ย่าตายายที่มอบให้ นี้ ด้วยความเสียสละเพื่อชาติของตน เวลานี้กำลังหัวเลี้ยวหัวต่อละ เอาให้เต็มเหนี่ยวเลยนะ อย่าถอยหลังเป็นอันขาด คราวนี้เป็นชาติที่พลีชีพเพื่อชนะความจนให้ได้...”

“วัตถุ” เป็นพื้นฐาน... “ธรรม” ออกกระจาย

หลวงตาท่านชราภาพมากแล้ว แต่ท่านยังมีหัวใจเสียสละได้ ด้วยเห็นแก่พี่น้องร่วมชาติ ท่านจึงยอมผืนสังขารแบกธาตุขันธ์ร่างกาย ไปสงเคราะห์ตามสถานที่ต่าง ๆ ด้วยการแสดงธรรม

ความอดุทธสาหัส วิริยะ พากเพียรเพื่อชาติถึงเพียงนี้ของท่าน ก็ด้วยหวังให้พี่น้องไทยเราทุกคน มีหลักธรรมประจำใจ มีความประพฤติดี มีศีลธรรมเป็นหลักยึด มีความประหยัดมัธยัสถ์ถอดอม และรู้จักเมตตาเจื้อยแผ่เมตตาใจ รู้จักเสียสละเพื่อผู้อื่น เพื่อสังคม เพื่อประเทศชาติ ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

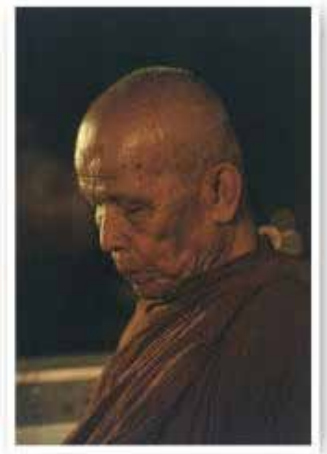
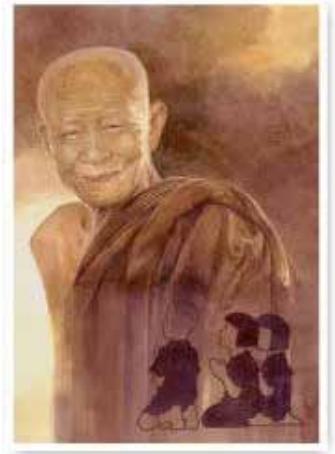
“...การช่วยชาติคราวนี้ เราเห็นประโยชน์ทางด้านจิตใจมากกว่าด้านวัตถุนะ เพราะธรรมะจะกระจายออก เรียกว่าทั่วประเทศไทย ... เพราะมันมีทีวี มีวิทยุพวกเทปและอะไรเรื่อย ๆ

และเทศน์ เราก็คเทศน์ไม่หยุด ตั้งแต่เทศน์มานี้ เทศน์ไม่หยุด เทศน์ทุกแห่งทุกหน เทศน์กระจายออกไป มีทุกประเภทของการเทศน์ เทศน์สูงเทศน์ต่ำก็มี สุดยอดมีมีหมด ตามสถานที่ต่าง ๆ

ถ้ามีพระมามาก ธรรมะจะสูง หมายถึง พระปฏิบัติ ถ้าพระทั่ว ๆ ไป เราไม่สนใจอะไร... เราเทศน์เน้นหนักทางจิตใจกับธรรม สารของที่ตั้งที่เกาะของใจ คือ ธรรม เน้นหนักตรงนี้มาก เพราะฉะนั้นจึงว่า การก้าวเดินด้วยวัตถุนี้เป็นเพียงพื้นฐานการก้าวเดินเฉย ๆ หลักใหญ่เราอยู่กับธรรม

เพราะธรรมเกี่ยวข้องกับจิตใจ จิตใจเป็นเรื่องใหญ่โตมาก ทั้งวัตถุเหล่านี้ก็ต้องเกี่ยวข้องกับจิตใจ วัตถุช่วยชาติเหล่านี้ละ ความเป็นอยู่ของประชาชน ก็จะค่อยกระเตื้องขึ้นมา ไม่ลืมนเนื้อลืมนตัวจนเกินไป จะรู้ตัวเรื่องประหยัดบ้าง...”

การช่วยชาติครั้งนี้จึงเป็นมฆามงคลยิ่ง มีความหมายที่ละเอียดลอลึกซึ้ง มีคุณประโยชน์อย่างใหญ่หลวงแก่พี่น้องชาวไทย และสิ่งนี้ยอมเป็นคดีตัวอย่างอันดีงามแก่กุลบุตรสุดท้ายภายหลังต่อไปอีกนานแสนนาน...

๑

ปิ่นเกล้าและมรดกนครธรรม

๑ กิจวัตรและมรดกธรรม

๒๙ กิจวัตรหลวงตา

หน้า ๓๐๓

- ออกสงเคราะห์โรงพยาบาล
 - ตรวจตราพระเณร
 - สุขภาพเริ่มทรุดลง
-

๓๐ อยู่... เพื่อลูก เพื่อหลาน

หน้า ๓๐๖

- ของฝากประดับโลก
 - พระอรหันต์ท่านรู้แล้ว...
จึงประกาศธรรมสอนโลก
 - เตือน ! ลูกหลาน
เชื่อพระพุทธเจ้าเถิด
 - พิธีตาย... ลาโลก
 - เมรุเผา...
 - ช่วยโลก... แม้วาระสุดท้าย
 - “ดอกบัว” ผู้เหนือโคลนตม
-

๒๙

กิจวัตรหลวงตา

ภารกิจของท่านอาจมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับอายุ สุขภาพ การอนุเคราะห์หรือการเกี่ยวข้องกับโลกด้วยการกล่าวถึงภารกิจของท่านในที่นี้ จึงเป็นการกล่าวในสมัยที่ท่านมีสุขภาพพอเป็นไป และเป็นระยะที่ท่านยังบิณฑบาตเองได้

ติ ๓ ตื่นจากจำวัดแล้วจึงบริหารกาย ถัดจากนั้นจึงนั่งสมาธิภาวนาเรื่อยไปจนกระทั่งได้เวลารุ่งอรุณ

รุ่งอรุณ พระอุปัฏฐากท่านจะเข้าไปทำหน้าที่ต่าง ๆ ภายในกุฏิและบริเวณ ช่วงเวลานี้ท่านเองจะลงไปเดินจงกรมอยู่ในป่า (เว้นแต่มีธุระอื่นที่ควรจัดทำในเวลา นี้ ท่านก็ไม่ได้เดินจงกรม) จนใกล้เวลาจะบิณฑบาตท่านจึงออกจากทางจงกรมมากราบพระประธาน และรูปครูบาอาจารย์ที่ศาลา และออกบิณฑบาตในหมู่บ้านซึ่งห่างจากวัด ๑ กิโลเมตร

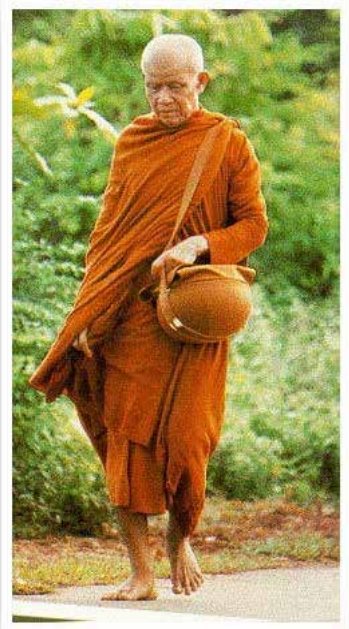
สมัยที่สุขภาพของท่านเป็นปกติได้บิณฑบาตร่วมสายกับพระเณรอยู่โดยสม่ำเสมอ เพิ่งจะย่นระยะทางลงเหลือเพียงชายบ้าน ๓ - ๔ หลังคาเรือนก็ต่อเมื่อธาตุชั้นธำมัสร่างกายท่านเริ่มทรุด ฉันทอาหารไม่ค่อยได้ การพักผ่อนหลับนอนไม่เป็นปกติ ราวปี พ.ศ. ๒๕๒๖ นี้เอง แต่ไม่ว่าสมัยใด การออกบิณฑบาตท่านมักไปตามลำพัง โดยปล่อยให้พระเณรล่วงหน้าไปก่อน ด้วยเพราะท่านถือเป็นการเดินจงกรมไปด้วย กำหนดพิจารณาไปด้วย พิจารณาเรื่องอรรถเรื่องธรรมลึกตื่นหยาบละเอียดของธรรมบทต่าง ๆ แง่ต่าง ๆ (นับแต่วันที่ท่านนำเครื่องอุปโภคบริโภคไปแจกโรงพยาบาลย่านจังหวัดสกลนคร และประสบอุบัติเหตุ วันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ ทำให้กระดูกต้นแขนขวาแตก ท่านจึงต้อออกบิณฑบาตนับแต่นั้นมา)

เมื่อฉันเสร็จ หากไม่ตรงกับวันหยุด ถ้ามีคณะศรัทธามาทำบุญ แม้มีจำนวนไม่มาก ท่านก็เมตตาแสดงธรรมให้ฟัง แต่ถ้ามีจำเพาะผู้มาทำบุญอยู่เสมอไม่ค่อยขาด ท่านอาจพูดให้ฟังเล็กน้อยแล้วบอกให้กลับ

สำหรับวันหยุดราชการและวันพระซึ่งคนมามาก ท่านจะเทศน์อบรมเป็นประจำ แต่ในระยะปัจจุบันนี้ (ปี พ.ศ. ๒๕๔๒) ท่านเมตตาเทศน์อบรมทุกเช้า จากนั้นจึงเข้าที่พัก

ออกสงเคราะห์โรงพยาบาล

หลังจั้งหันแล้ว ท่านมักนำข้าวสาร อาหารสด อาหารแห้ง ปลากระป๋อง น้ำปลา น้ำมันพืช ขนมหั้ว ไข่ ผ้าขาว และอื่น ๆ

ไปแจกจ่ายหมอนเวียนตามโรงพยาบาลต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ พร้อมกับถามไถ่ถึงความขาดแคลนในวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์ทุกยาต่าง ๆ หากมีความจำเป็นท่านจะเมตตาช่วยเหลือทันที

ในบางวันท่านก็เมตตาออกเยี่ยมเยียนพระเณรในสำนักหรือวัดในถิ่นทุรกันดารที่ตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นกำลังใจ พร้อมนำเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ สงเคราะห์ช่วยเหลืออีกด้วย

ตรวจตราพระเณร

แต่เดิมนั้นช่วงที่ท่านไม่รับแขกนี้ ท่านใช้ไปในการพักผ่อนบ้าง อ่านหนังสือบ้าง ตอบจดหมายบ้าง ตามอัธยาศัย แต่ส่วนมากท่านจะเดินตรวจตราไปตามที่อยู่ของพระเณร ซึ่งกระจายอยู่ทั่วบริเวณวัดที่มีเนื้อที่ ๑๖๓ ไร่ อยู่เป็นประจำไม่ค่อยขาด

จากการตรวจทำให้ท่านหยิบยกสิ่งบกพร่องมาสอน ย้ำเตือนเสมอถึงชีวิตความเป็นอยู่ การบำเพ็ญภาวนาของพระเณร เพื่อให้มีความขยันหมั่นเพียร และยังถือโอกาสนี้กำชับกำชาพระเณรให้ใส่ใจต่อการเลี้ยงดูเรื่องอาหาร น้ำ และระวังรักษาภัยอันตรายให้กับสัตว์ต่าง ๆ ที่มาอาศัยอยู่ภายในวัด ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยอีกด้วย

การออกตรวจตรานี้ ความดีห่างชั้นอยู่กับสุขภาพของท่าน หากปกติจะมีถึง ๓ วาระ คือ เช้า ปาย และค่ำ มีบางแห่งที่ท่านเคยจำพรรษาอยู่ ถ้าพบพระเณรองค์ใดซึ่งเกี่ยวข้องกับคุณเพียร เอาแต่หลับแต่นอน หรือมั่วสุมคุยกันในเรื่องไม่เกี่ยวกับบรรพชากรรม ไม่สมกับท่านรับไว้ศึกษาอบรมด้วยความเมตตาแล้ว แม้เวลาตีคืน ตี ๒ หรือเช้ามืดตี ๔ ท่านก็จะลองออกไปตรวจดู หากพบว่าเป็นเช่นนั้นติดต่อกันถึง ๓ ครั้ง โดยไม่ยอมแก้ไขปรับปรุงตัวเอง รายเช่นนั้นจะถูกขับออกจากวัดในเวลาไม่ช้าเลย

ด้วยเหตุที่ท่านเมตตาออกสอดส่องนี้เอง จึงทำให้พระเณรไม่นิ่งนอนใจอยู่ด้วยความประมาทพากันชวนช่วยทำความ پاکเพียรอยู่โดยสม่ำเสมอ ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดความสงบร่มเย็นแก่ตัวเองแล้ว ยังส่งผลไปถึงหมู่คณะที่อยู่ร่วมกันให้มีความสงบสุขร่มเย็นไปด้วย แม้ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งท่านมีอายุ ๘๖ ปีแล้ว แต่การตรวจตราพระเณร ก็ยังเป็นสิ่งที่ท่านให้ความเมตตาเอาใจใส่อยู่เสมอมิได้ขาด

สุขภาพเริ่มทรุดลง

นับแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ เป็นต้นมา สุขภาพของท่านเริ่มทรุดเห็นประจักษ์ การออกตรวจเหลือเพียงวาระเดียว ส่วนมากมักเป็นช่วงปายที่ว่างจากแขก แม้ปี พ.ศ. ๒๕๓๐ ไปแล้ว ธาตุชั้นธรรมาภพท่านจะดีขึ้นก็ตาม แต่ความที่มีผู้คนประชาชนพระเณรหลังไหลมาราบนมัสการขอพึ่งธรรมจากท่านมากขึ้นผิดหูผิดตา ความบอบช้ำย่อมเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ท่านจึงต้องการเวลาเยียวยาให้กับธาตุชั้นธรรมาภพมากขึ้น แม้กระนั้นก็ตาม ความที่เคยกระทำมาเป็นประจำ ก็ทำให้มีเวลาใดเวลาหนึ่งที่ท่านจะต้องออกเดินตรวจอย่างน้อยวันละครั้งอยู่เสมอ

ปายโมง ท่านจะเริ่มรับแขก จะมีพักบ้างเพียงเล็กน้อยในช่วงเวลาปิดกวาดลานวัด และสร่งน้ำ และเมื่อใกล้ค่ำจึงดริบ หากวันไหนที่ท่านออกไปแจกของตามโรงพยาบาล วันนั้นท่านมักจะกลับมาในช่วงปายโมงถึงปาย ๓ โมง จะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับระยะทางที่ไป

๖ โมงเย็น ท่านมักอยู่ภาวนาภายในกุฏิ หรือเดินจงกรมในป่า บางครั้งท่านก็ออกตรวจตามที่พักของพระเณร

๒ ทุ่ม ท่านจะลงจากกุฏิเพื่อมาตรวจของเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ที่จัดเตรียมไว้ในโกดังโรงพยาบาลสำหรับการสงเคราะห์ช่วยเหลือแก่โรงพยาบาล ท่านดูว่ามีสิ่งใดขาดตกบกพร่องไปหรือไม่ หรือมีโรงพยาบาลหรือหน่วยงานใดมาขอรับสิ่งของในวันนั้นบ้าง

บ่อยครั้งที่ท่านจะสอบถามธุระต่าง ๆ กับพระเวรศาลา และโอกาสพิเศษท่านจะนั่งฉันน้ำปานะ ในช่วงนี้เองที่ท่านจะเมตตาเล่าเรื่องเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยเพื่อเป็นกำลังใจในการปฏิบัติธรรมแก่พระเณร จากนั้นเมื่อควรแก่กาลแล้ว ท่านจึงขึ้นกุฏิ เติบจงกรม หรือนั่งภาวนาต่อไปจนเวลาประมาณ ๕ ทุ่ม จึงเข้าจำวัด

ภายในกุฏิหลวงตา

ทางจงกรมของหลวงตา

๓๐

อยู่... เพื่อลูก เพื่อหลาน

คงจะเป็นเพราะหลวงตาเห็นว่าท่านชราภาพมากขึ้น ด้วยความห่วงใยลูกหลานเกรงจะไม่มีหลักใจเป็นที่พึ่งที่เกาะ ทำให้ในระยะหลังมานี้ ท่านมักจะเทศน์เตือนอยู่เสมอ ๆ มิให้เปลืองเพลินอยู่ในความประมาท แต่ให้พากันรีบเร่งชวนชววย สร้างคุณงามความดีประดับตนให้มาก ท่านย้ำแล้วย้ำเล่าในเรื่องบาปบุญคุณโทษ ว่าเป็นของมีจริง นรกสวรรค์ พรหมโลก นิพพานมีจริง จงอย่าได้ทำทวาย

คำกล่าวในบทนี้ แสดงถึงความเมตตาของท่านที่อุตสาหะยอมเหน็ดเหนื่อยทุ่มเทให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือด้วยประการต่าง ๆ แก่โลกตลอดมา ทั้งนี้ก็ด้วยหวังจะให้กุลบุตรสุดท้ายภายหลังได้เห็นแบบฉบับที่ถูกต้อง และพากันยึดถือเป็นคติตัวอย่างอันดีงามแก่ตน ดังนี้

ของฝากประดับโลก

“... เวลามีชีวิตอยู่นี้เราจะทำความดีให้โลกทั้งหลายได้เป็นคติตัวอย่างอันดีงาม และทำความเมตตาสงสารต่อโลก เพราะหลังจากนี้แล้ว คือว่าเราตายแล้วเราจะไม่กลับมาเกิดในโลกนี้อีกต่อไป เป็นตลอดอนันตกาล จะเกิดซ้ำ ๆ ซาก ๆ ตายแล้วตายเล่า ตายเกลื่อนตายกล่นวุ่นวายอยู่ตั้งแต่ชาตินี้ย้อนหลังเท่านั้น ตั้งแต่บัดนี้ต่อไปเป็นชาติสุดท้ายของเรา เราจะไม่มีมาเกิดมาตายอย่างนี้อีกต่อไป เราถึงที่สุดวิมุตติหลุดพ้นแล้วในหัวใจของเรา

ใครจะว่าเราบ้าก็ให้ว่าไป เราไม่ได้พูดออกด้วยความเป็นบ้า เราพูดออกด้วยความเป็นธรรม ขอให้พี่น้องทั้งหลายฟังเป็นธรรม อย่าไปหาว่าหลวงตาบวนี้โอ้อวดอย่างนั้นอย่างนี้ นั้นละกิเลสมันเข้าไป ย่ำยตีแหลกไปตีตลาดแล้ววนะนั่นนะ แล้วแทนที่จะได้ผลประโยชน์จากคตินิธรรมที่ท่านสอนนี้ กลับไปเป็นข้าศึกต่อตัวเองเผาผลาญตัวเอง

...ว่าหลวงตาบวนี้โอ้อวดอย่างนั้นอย่างนี้ โอ้อวดอะไร ของปลอมมียังแสดงออกได้เต็มบ้านเต็มเมืองเต็มโลกเต็มสงสาร จนหาที่อยู่ไม่ได้ เพราะของปลอมทั้งนั้นของจริงมีแสดงออกมาไม่ได้มีอย่างเธอ ถ้าอย่างนั้นศาสนาก็หมดแล้วในประเทศไทยเรา พุทธศาสนาไม่มีแล้ว

“...ไม่ว่าพระพุทธรูปเจ้าพระองค์ใด
ทรงทำแบบเดียวกัน
และพระสาวกเหมือนกัน
เมื่อรู้ธรรมแล้วก็ประกาศธรรมสอนโลก
คือเอาความจริงออกสอนโลก...”

ผู้ของจริง เห็นของจริง นำของจริงออกมาพูดไม่ได้ ว่าเป็นการโอ้อวด เห็นไหมกิเลสเอา รัดเอาเปรียบ กิเลสเหยียบย่ำทำลายหมด ไม่ให้พูดของจริง ให้พูดแต่ของปลอม เรื่องของกิเลสเต็มบ้าน เต็มเมืองพูดได้ทั้งนั้น ถ้าพูดของจริงพูดไม่ได้ นี่เห็นไหมศาสนาจะหมดแล้วนะ ถ้าของจริงพูดออกมาไม่ได้...”

พระอรหันต์ท่านรู้แล้ว... จึงประกาศธรรมสอนโลก

“...นี่เรารู้จริงเห็นจริงอย่างนี้ เราพูดตามเรื่องความรู้จริงเห็นจริงอย่างนี้เหมือนพระพุทธเจ้า ท่านตรัสรู้ธรรมแล้วท่านรู้จริงเห็นจริงท่านประกาศธรรมสอนโลกเรื่อยมา ไม่ว่าพระพุทธเจ้าพระองค์ใด ทรงทำแบบเดียวกัน และพระสาวกเหมือนกัน เมื่อรู้ธรรมแล้วก็ประกาศธรรมสอนโลก คือเอาความจริง ออกสอนโลก นี่ก็ความจริงอันเดียวกัน เรานำมาพูดนี้จะผิดไปที่ตรงไหน

“...เราเกิดมาก็เพื่อทำ
ประโยชน์ให้ตนเองและโลก
แล้วเวลาจะตาย
ก็ทำประโยชน์ให้โลกบ้างอย่างนี้...
...มันเป็นความเสียหายแล้วหรือ ?...”

แล้วพูดให้ฟังนี้ ก็พูดให้พุทธบริษัทบรรดาที่เป็นลูกศิษย์ลูกหาเสียด้วย ไม่ได้พูดให้ที่ไหน ๆ ที่อื่น ๆ ฟัง ซึ่งเขาไม่ได้สนใจในอรรถในธรรม เราพูดให้เลือดเนื้ออันเดียวกันฟัง ด้วยเจตนาหวังดี และความเมตตาอย่างยิ่งล้นพ้นอยู่ในหัวใจของเราแล้วจะผิดไปที่ตรงไหน นอกจากจะเป็นสิริมงคลแก่ผู้ฟังได้ยึดถือไป เพราะฉะนั้นเราถึงทำ ทำให้สนุกมือว่างั้นเลย การทำคุณงามความดี ทำเสียจนกระทั่งทำไม่ได้ แล้วเราจะหยุด เราหยุดเราหยุดจริง ๆ ด้วยไม่วอกไม่เวียนอีกการเกิดการตาย

ดังบทภาษิตที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่เบญจวัคคีย์ทั้งห้า **ญาณัญจ ปนเม ทัสสนังอุปาเท** ญาณอันล้ำเลิศประเสริฐสุดความรู้ความเห็นอันล้ำเลิศประเสริฐสุดได้เกิดขึ้นแล้วแก่เราตถาคต นั้นข้อหนึ่ง ข้อที่สอง **อกุปปา เม วิมุตติ** ความหลุดพ้นของเราไม่กำเริบอีกแล้ว คือความหลุดพ้นจากทุกข์ ไม่มีการกำเริบแล้ว **อยมันติมาชาติ** นี่เป็นข้อที่สาม ชาตินี้เป็นชาติสุดท้ายของเราตถาคต **นัตถิทานิ ปุนัพภโว** ตั้งแต่บัดนี้ต่อไป ความเกิดอีกตายอีกทุกข์อีกของเราไม่มีอีกแล้ว...”

เตือน ! ลูกหลาน เชื้อพระพุทธเจ้าเกิด

“...ตั้งแต่ปีหลวงปู่ฉันมรณภาพมาจนกระทั่งปานนี้ เราได้ครองธรรมะประเภทนี้มา แต่ไม่เคยแสดงอะไรออกมา มีความจริงยังงี้ก็ว่าไปตามหลักความจริง แต่นี้มันจะตายทิ้งเปล่า ๆ ตายทิ้งเปล่า ๆ เกิดประโยชน์อะไร

เราเกิดมาก็เพื่อทำประโยชน์ให้ตนเองและโลก แล้วเวลาจะตายก็จะทำประโยชน์ให้โลกบ้าง อย่างนี้ มันเป็นความเสียหายแล้วหรือ ถ้าเป็นความเสียหายก็ผู้ที่ต้องการความเสียหายก็สร้างเอา ๆ เท่านั้นเอง นั่นละ จึงขอให้พี่น้องทั้งหลายจำเอาไว้ เราทำประโยชน์เราทำเป็นที่แน่ใจ เพราะฉะนั้นขอให้ยึดหลักนี้ไว้เป็นหลักใจหลักความประพฤติหน้าที่การงาน

อย่าลืมนิสิตลิมทาน อย่าลืมนิการกุศล ตายแล้วจะไปเป็นเปรต เป็นผีนรกอเวจี เพราะความเชื่อกิเลสตัณหาใช้ไม่ได้นะ ต้องเชื่อ อรรถเชื่อบุญธรรม เราเป็นลูกศิษย์ตถาคตเชื่อพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ให้เสาะแสวงหาการทำบุญให้ทาน

นรก สวรรค์ พรหมโลก มีสต ๆ ร้อน ๆ พระพุทธเจ้าตรัสไว้แล้วทุก ๆ พระองค์เป็นแบบเดียวกันหมดไม่มีเคลื่อนคลาดไปไหนเลย บาปมีตามเดิม บุญมีตามเดิม นรกมีตามเดิม สวรรค์มีตามเดิม ใครทำบุญทำบาปก็ไปตามสถานที่ที่ตนทำไว้ทั้งดีทั้งชั่ว นั้นแล

เพราะฉะนั้นจึงให้เลือกเฟ้นเสียตั้งแต่บัดนี้ เวลาตายแล้วจึงนิมนต์พระมา กุสลา อัมมา กุสลา อัมมา ยายนีตายแล้วไปไหนนา อย่ามานิมนต์หลวงตาบัวนะ เราเอาค้อนปาย่าว่าไม่บอกนะ...”

เมรุที่หลวงตาสั่งให้ทำไว้ในบริเวณลานหน้าวัด เมื่อคราวอาพาธหนักด้วยโรคท้อง

พิธีตาย... ลาโลก

“...เพราะเหตุไรจึงวางฉัน หลวงตาบัวตายนี้บอกชัด ๆ เลยว่าไม่ให้นิมนต์พระมา กุสลา อัมมา เราสร้างมาพอแล้วทุกสิ่งทุกอย่าง เต็มหัวใจของเรา เราไม่สงสัยแล้วในธรรมของพระพุทธเจ้า ไม่ว่าจะพระไตรปิฎก ไม่ว่าจะธรรมความจริงทั่วไตรโลกธาตุ เราบรรจุเข้าในหัวใจนี้หมดแล้ว เราไม่ได้สงสัยแล้ว เพราะฉะนั้นจึงไม่จำเป็นจำต้องนิมนต์พระมา กุสลา อัมมา กุสลา อัมมา หลวงตาบัวตายแล้วไปไหนนา ไปสันพร้าว (สันมิต) นี้ เราจะว่าอย่างนั้น เราไม่ว่าไปไหนละ

ถ้าสร้างให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยแล้วสงสัยไปไหน แล้วสงสัยอยู่สอนคนไปหาอะไร ถ้าเรายังสงสัย อรรถธรรมอยู่แล้วสอนคนเต็มเม็ดเต็มหน่วยได้ยังไง นี้เราสอนคนเต็มเม็ดเต็มหน่วยเต็มหัวใจเรานะ สอนด้วยความเข้าใจไม่ได้สงสัยเลย และตายแล้วจะไปสงสัยตัวเรายังไงนี้ อันหนึ่ง

อันที่สองนี้ ให้เป็นตามอัธยาศัยของเราเอง เวลาเราจะตายจริง ๆ เราเข้าห้องบิ๊บ นี้เป็นตามอัธยาศัยของเรานะ เราอยู่คนเดียวถึงวาระที่จะตายแล้ว เราเข้าห้องบิ๊บ จะทำวิธีไหนก็ตาม จะนอนก็ทำตามจะนั่งก็ตาม ทำพิธีตายลาโลกลาสงสาร ลากการไม่กลับมาอีก ตัดผิงเดียวเท่านั้นไปเลย...”

เมรุเผา...

“...ศพ นี้ขออย่างเดียวอย่าเอาไปประกาศเป็นปลาเน่าขายให้แมลงวันแมลงวันมันกวนยุ่งนะ ศพหลวงตาบัวตายนี้จะเป็นปลาเน่าประกาศขายล้นโลกอยู่นะ... มันจะประกาศล้นไปหมดมันมันไม่ได้เสาะแสวงหาบุญหากุศล มันหาแต่เงินหาแต่ไอ้หลังลาย แล้วหลวงตาบัวก็เลยกลายเป็นสินค้าไอ้หลังลายไปเลยแหละหมดไปหมด

อันนี้เราขอจากพี่น้องทั้งหลายชาวพุทธของเราไว้ตั้งแต่บัดนี้ อย่าให้มีย่าให้ เป็น ให้ทำกันด้วย

ความสงบเสงี่ยม ตายแล้ว ๒ - ๓ คนขึ้นไปเผาเท่านั้นพอแล้ว อย่ายุ่งอย่าม ๗ อย่าเอายศถาบรรดาศักดิ์ มาเหยียบย่ำทำลายธรรมของพระพุทธเจ้า

ให้เป็นธรรมล้วน ๆ ทำอะไรให้เป็นธรรมล้วน ๆ นั้นเป็นที่พอใจของเรา เพราะพระพุทธเจ้าทรง ชมเชยอย่างนั้น...”

ช่วยโลก... แม้วาระสุดท้าย

“...เรื่องศพหลวงตาบัวนี่ เรียกว่า เต็ดขาดเลยนะ คอยแต่เวลาจะเผาหลวงตาบัวเท่านั้นแหละ เรื่อง จะก้าวเดินตามนี้ทั้งหมดแยกเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้

ที่ว่าเงินที่ท่านผู้มาบริจาคทั่วประเทศไทยของเราที่มานี้ เราจะนำเงินหมดทุกบาททุกสตางค์ ยกให้คลังหลวงของเราหมด เป็นวาระสุดท้ายของเราที่ช่วยโลกอย่างเต็มหัวใจ

อันนี้เป็นคำพูดของเราที่เด็ดขาดแล้ว ไม่มีเคลื่อนไหว ไม่มีเปลี่ยนแปลงอะไรเลยละ เรียกว่า คำพูดที่เด็ดขาดตายแล้วต้องเป็นอย่างนั้นจริง ๆ เป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ วาจันเถอะ

เด็ดตลอด จนกระทั่งตายแล้วศพยังเด็ดอีก เด็ดวางลงดลหายไปวาระสุดท้ายแล้ว เพราะตายไป ตอนนี่ เราจะไม่มาเกิดอีกแล้ว เราบอกรตรง ๆ เลย

จะเป็นวาระสุดท้ายของเราที่ตายกองกันในวัฏจักรนี้ก็กัปก็กัลป์มา เราเคยตายมาแล้วก็กัปก็ กัลป์ แล้วก็ภพก็ชาติ คราวนี้เลิกกัน เพราะฉะนั้นจึงอุ้มชาติไทยของเราเต็มสติกำลังความสามารถ

จากนั้น สุดวิสัยแล้วของธาตุชั้นธี่ที่นำมาใช้เพื่อประโยชน์แก่โลกนี้ เป็นอันว่าติดบัพัณฑ์ที่ ติด แล้วก็เท่านั้น ไปเลย คำว่า **นิพพานธาตุ** หรือ **ธรรมธาตุ** เราไม่ถามใครแล้ว...”

“ดอกบัว” ผู้เหนือโคลนตม

ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ปรมจารย์ฝ่าย ธรรมเนียมแห่งยุคปัจจุบัน และเป็นพ่อแม่ครูบาอาจารย์ของ หลวงตา มหาบัว ญาณสัมปันโน ท่านพระอาจารย์มั่นได้เคย พรรณนาคุณชาติของคำว่า “บัว” ไว้ว่า

“ธรรมชาติของดีทั้งหลายย่อมเกิดมาแต่ของไม่ดี มีอุปมาดังดอกปทุมชาติอันสวย ๆ งาม ๆ ก็เกิดขึ้นมาจาก โคลนตม อันเป็นของสกปรกปฏิกุลน่าเกลียด

แต่ว่าดอกบัวนั้น เมื่อขึ้นพ้นโคลนตมแล้ว ย่อมเป็น สิ่งทีสะอาด เป็นที่ทัดทรงของพระราชา อำมาตย์ อุปราช และเสนาบดี เป็นต้น และดอกบัวนั้นมิได้กลับคืนไปยัง โคลนตมนั้นเลย”

๑๐
วัดป่าบ้านตาด

๑๐ อดบ้านตาด

๓๑ สภาพวัต

หน้า ๓๑๒

- กฎที่פקของพระเณร
-

๓๒ กิจวัตรประจำวันของพระเณร

หน้า ๓๑๔

- ดำเนินตามปฏิปทาของหลวงตา
 - ที่นี้ไม่มี “บายชื่อ”
-

๓๑

สภาพวัด

ณ ตำบลบ้านตาต อำเภอมะนัง จังหวัดอุดรธานี บนพื้นที่กำแพงล้อมรอบ ๑๖๓ ไร่ ๒๒ ตารางวา ห่างจากตัวเมืองอุดรธานีไปทางทิศใต้ ประมาณ ๑๖ กิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นที่ราบ รอบ ๆ เป็นที่อุดมสมบูรณ์มีน้ำดี ทำนาได้ผลดีกว่าที่อื่น สภาพภายในเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมอันสงบเรียบง่าย

ด้วยเหตุที่มีกำแพงล้อมรอบบริเวณอย่างมิดชิด จึงรักษาต้นไม้ และสัตว์ป่าให้รอดพ้นจากการทำลาย หรือการลักลอบเข้ามาฆ่าสัตว์ในบริเวณได้ บรรยากาศในเขตอภัยทานแห่งนี้จึงร่มครึ้มไปด้วยต้นไม้สูงใหญ่นานาพันธุ์ และเป็นทั้งที่พึ่งพิงอันอบอุ่น และปลอดภัยแก่สัตว์น้อยใหญ่หลากชนิด อาทิ ไก่ป่า กระรอก กระแต แอ่น นก ฯลฯ ที่นั่นคือ วัดป่าบ้านตาต

เมื่อก้าวย่างเข้าสู่บริเวณวัด จะสัมผัสกับความร่มรื่นชุ่มตาเย็นใจกับธรรมชาติของป่า ได้ยินเสียงของแมลงมีปีกหมู่ใหญ่ร้องเสียงก้องกังวานสนั่นไพรในบางฤดูกาล ปะปนด้วยเสียงขันของไก่ป่าซึ่งออกเที่ยวหากินอย่างแข็งขันชนิดไม่มีวันหยุดงานเหมือนมนุษย์เรา

ครั้นเดินต่ออีกประมาณ ๕๐ เมตรจะพบศาลาการเปรียญเอนกประสงค์ ซึ่งเป็นศาลาไม้เนื้อแข็งรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าหลังใหญ่ และมีเพียงหลังเดียวในวัดนี้ เดิมทีเป็นศาลาชั้นเดียวยกพื้นเตี้ย แต่ภายหลังถูกยกให้สูงขึ้น เพื่อใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

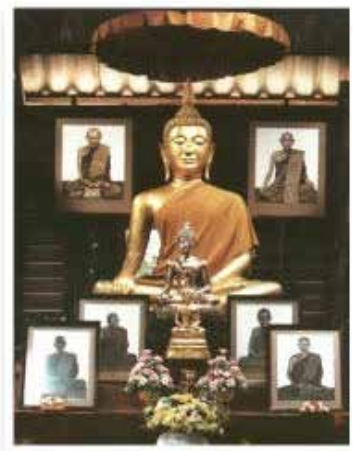
ด้านบนศาลานั้นเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่เป็นพระประธานของวัด ชั้นต่างระดับที่ใช้สำหรับตั้งพระพุทธรูป บนชั้นมีรูปถ่ายของครูบาอาจารย์ซึ่งเป็นศิษย์พระอาจารย์มั่น ดังนี้

หลวงปู่ขาว วัดถ้ำกลองเพล หลวงปู่แหวน วัดดอยแม่ปิง หลวงปู่ฝั้น วัดป่าอุดมสมพร ท่านพ่อลี วัดอโศการาม ด้านหลังพระพุทธรูปบนฝาผนังมีรูปถ่ายของหลวงปู่เสาร์ ท่านพระอาจารย์มั่น อยู่ข้างขวา สำหรับข้างซ้ายของพระพุทธรูป มีพระรูปสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ และท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์

ตู้ด้านขวาของพระพุทธรูปนั้น เป็นที่ประดิษฐานอัฐิธาตุของท่านพระอาจารย์มั่น ฎริทัตตะเถระ รวมทั้งอัฐิธาตุของครูบาอาจารย์องค์อื่น ๆ

หลวงตาใช้สถานที่ชั้นบนของศาลาแห่งนี้ แสดงธรรมแก่พระภิกษุสามเณรในวัด ตลอดจนจนเป็นที่ประชุมทำสังฆกรรมร่วมกัน เช่น สวดพระปาฏิโมกข์ อธิษฐานเข้าพรรษา สวดปวารณา และกรานกฐิน เป็นต้น

ด้านล่างศาลานั้นใช้เป็นที่สำหรับฉันภัตตาหารเช้า

พระประธานบนศาลาวัดป่าบ้านตาต

นอกจากนั้นหลวงตายังใช้เป็นทีที่แสดงธรรมเทศนา และปฏิสันถารกับศรัทธาฆราวาสญาติโยม ที่มาจากทุกสารทิศอย่างไม่ขาดสายไม่เว้นแต่ละวัน

กุฏิที่พักของพระเณร

ที่พักของพระภิกษุสามเณรแต่ละรูป เป็นร้านเรียงง่ายคล้ายกระท้อบเล็ก ๆ พอแก่การบังแดดฝนหรือลม และเพื่อป้องกันการรบกวนจากสัตว์เลื้อยคลาน หรือกันความชื้นจากพื้นดินและอื่น ๆ จึงยกร้านให้สูงขึ้นจากพื้นประมาณ ๑ - ๑.๕๐ เมตร

ร้านมีขนาดเพียงพอสำหรับนอนคนเดียว มีหลังคาสังกะสี ผนังทั้ง ๔ ด้านใช้ผ้าแบ่งดิบ หรือจิ้วรเก่า ๆ ชึ่งแทนฝา เพื่อกันลมกันฝนและใช้มุงกลดกันยุง ภายในใช้เก็บบริขารที่จำเป็นของพระภิกษุสามเณร เช่น บาตร กลด ไตรจีวร เสื้อ ผ้าห่ม ตะเกียงเทียนไข หนังสือธรรมะ และของใช้ที่จำเป็นอื่น ๆ

กุฏิและทางจงกรมของพระเณร

ด้านหัวนอนจะมีพระพุทธรูป หรือรูปครูบาอาจารย์ติดไว้ เพื่อกราบไหว้บูชาเป็นอนุสติ และเป็นกำลังใจในการบำเพ็ญภาวนา รอบ ๆ ร้านมีบริเวณพอเหมาะไม่กว้างจนเกินไป

ทุก ๆ ร้านมีทางเดินจงกรมอย่างน้อย ๑ สายอยู่ใกล้บริเวณ และมักทำไว้ได้ร่มไม้ใหญ่ ทางจงกรมมีขนาดกว้างประมาณ ๑ เมตร ยาวประมาณ ๒๕ - ๓๐ ก้าวเดินปกติ ในยามค่ำคืนขณะเดินจงกรมจะใช้โคมเทียนจุดสว่างพอมองเห็นทาง ร้านเหล่านี้กระจายอยู่ทั่วบริเวณภายในวัดแต่ละร้านจะอยู่อย่างโดดเดี่ยว เพื่อให้มองไม่เห็นกัน

ทางที่จะเข้าไปถึงร้านเป็นทาง แคบคดเคี้ยวเลี้ยวลด ซึ่งทำให้มองเห็นร้านได้ยาก พระเณรที่เข้าพักในร้าน จึงเหมือนเข้าไปอยู่อีกโลกหนึ่ง ท่ามกลางป่าลึกเพียงองค์เดียว อันเป็นโลกแห่งความสงบร่มเย็น ไกลจากเสียงรบกวนใด ๆ ทั้งปวง จึงสัปปายะ สะดวกในการบำเพ็ญสมณธรรม

สำหรับกุฏิที่มีฝาผนังทำด้วยไม้ถาวร มีประมาณ ๑๐ กว่าหลัง โดยมากเป็นกุฏิของพระเถระภิกษุสูงอายุ หรือกุฏิรวมของฆราวาสที่มาพักภาวนาชั่วคราวช่วงสั้น ๆ ซึ่งมีแนวเขตจัดแยกออกจากกันระหว่างพระภิกษุ สามเณร ฆราวาสชาย และหญิงอย่างเป็นระเบียบ

๓๒

กิจวัตรประจำวันของพระเณร

กิจวัตรหลักประจำวันของพระเณร ก็คือ การนั่งสมาธิภาวนา เดินจงกรม เพื่อฝึกฝนสติปัญญา และชำระกิเลสตัวร้อนรุ่มกระวนกระวายอยู่ภายในจิตใจให้เหือดแห้งไป ดังนั้น โดยปกติพระภิกษุสามเณรในวัดจึงไม่รับกิจนิมนต์ไปฉันในที่ใด ๆ นอกวัด เพื่อให้มีเวลาอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยด้วยการบำเพ็ญเพียรภาวนาแต่เพียงอย่างเดียว

ปัจจุบัน (ปี พ.ศ. ๒๕๔๑) วัดป่าบ้านตาด มีพระเณรอยู่จำพรรษา ๘๖ รูป ในจำนวนนี้มีพระภิกษุชาวต่างประเทศ ๓ รูปนอกพรรษามักมีพระภิกษุสามเณรอาคันตุกะเข้ามาพักชั่วคราว เพื่อศึกษาเทศนาธรรมและข้อวัตรปฏิบัติ

ในยามเช้า พระภิกษุผู้มีหน้าที่จะจัดอาสนะหลวงตาด้วยความละเอียดประณีต และเคารพ

ช่วงเช้ามืดก่อนบิณฑบาตจะเป็นการเตรียมสถานที่สำหรับฉันจังหัน โดยทั้งพระและเณรต่างช่วยกันทำความสะอาดจัดอาสนะ กระจอน ชัดดูพื้นศาลาด้วยกาบมะพร้าว ปัดกวาดศาลาและบริเวณรอบ ๆ อย่างสามัคคีพร้อมเพรียง

งานการทุกสิ่งทุกอย่าง ท่านจะพยายามทำอย่างขันแข็ง มีสติ และเป็นระเบียบเรียบร้อยตามที่ครูบาอาจารย์ท่านสอนเน้นอยู่เสมอตลอดมา

พอได้อรุณ วันใดที่ท้องฟ้าดูเป็นปกติ ไม่มีวี่แววว่าฝนจะตก ท่านจะครองจีวรซ้อนสังฆาฏิ แล้วออกบิณฑบาตโดยพร้อมเพรียงกัน เดินมุ่งหน้าไปทางหมู่บ้านตาดระยะทางไปกลับประมาณ ๓-๔ กิโลเมตร ขากลับแวะรับบาตรจากญาติโยมที่มาจากในเมือง และต่างจังหวัดในบริเวณหน้าวัดอีกครั้งหนึ่ง

เมื่อเสร็จจากบิณฑบาต พระเณรและฆราวาสต่างช่วยกันจัดอาหารหวานคาวเป็นหมวดหมู่ใส่ถาดไว้ เพื่อให้ญาติโยมทั้งที่มาพักปฏิบัติธรรม และที่มาทำบุญตอนเช้าได้รับประทานหลังพระฉันเสร็จแล้ว

เมื่อพระเณรจัดอาหารเสร็จเรียบร้อยแล้ว จากนั้นหลวงตาจะอนุโมทนาให้พรเสร็จแล้วพระเณรท่านจะพิจารณาอาหารในบาตรก่อนด้วย **ปฏิสังขาย นิโสฯ** เสร็จแล้วฉันในบาตรด้วยอาการสำรวม เยียบกริบ เหมือนไม่มีใครรับประทานอาหารอยู่ในบริเวณนั้น

เสร็จการฉันเช้าแล้ว ผู้มาทำบุญเช้าพร้อมใจกันฟังเทศน์จากหลวงตา หลังฟังเทศน์เสร็จญาติโยมพากันกลับ

สำหรับพระเณรต่างองค์ต่างกลับร้านที่พักปฏิบัติธรรม มีการเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาตลอดวัน อาจมีการพักผ่อนบ้างแล้วแต่ความอุตสาหะพยายามของแต่ละองค์

ปัดกวาดทางเดินจงกรม

ช่วงเวลาบ่าย เป็นเวลาที่พระมาร่วมกันฉันทน้ำร้อนหรือน้ำปานะ ที่โรงไฟหรือโรงต้มน้ำร้อนแค่ช่วงเวลาสั้น ๆ ลัก ๑๕ - ๓๐ นาที อันเป็นการพักผ่อนหนีจากการภาวนา เสร็จจากนี้ก็แยกย้ายเข้าที่ภาวนาต่อ จนถึงในช่วงประมาณบ่าย ๓ โมง พระเณรพร้อมเพรียงกันออกมาทำข้อวัตรปิดกวาดศาลา และบริเวณทางเดินตลอดถึงรอบศาลา จากนั้นชัตฎฐทำความสะอาดพื้นศาลา เติมน้ำล้างเท้าบริเวณรอบศาลาและในห้องน้ำห้องส้วมให้เต็ม

ดำเนินตามปฏิปทาของหลวงตา

หลวงตาท่านรักศิษย์พระเณรของท่านมาก ท่านพยายามรักษาสภาพวัดให้เหมาะสมสะดวกต่อการบำเพ็ญเพียร ท่านไม่ให้พระเณรมีการงานอย่างอื่น ๆ ทำ อันเป็นการขัดต่องานจิตตภาวนาซึ่งเป็นงานหลัก ท่านทะนุถนอมศิษย์พระเณรไม่ให้มีมลทิน ไม่ให้ข้องแวะกับคนภายนอกโดยไม่จำเป็น

วิทยุไม่ให้ฟัง หนังสือพิมพ์ไม่ให้อ่าน ไม่นำไฟฟ้าจากหมู่บ้านเข้าภายในวัดเครื่องใช้ไฟฟ้าจึงมีไม่ได้ ผลดี ก็คือ ทำให้ไม่เป็นที่ข้องแวะและเป็นภาระเก็บรักษา

หลวงตาท่านสอนเสมอว่า อย่าให้มีวัตถุหุรุ ๆ หรา ๆ แต่จิตใจแห้งผาก ให้ทรูทราด้วยคุณธรรม ความดี วัตถุสิ่งของพอมีพออาศัยก็พอเพียงแล้วคนเรา ร่างกายมันไม่ต้องการอะไรมากหรอก แต่หัวใจนี้ ชีมันไม่รู้จักพอ จึงทุกข์ร้อนกันทั่วแผ่นดิน เศรษฐีผู้มั่งมาก ๆ นั้นแหละ ตัวมหันตทุกข์

ชัตฎฐพื้นศาลา

ปิดกวาดศาลา

ทำความสะอาดห้องน้ำพระเณร - ฆราวาส

ถ้ามีธรรมในหัวใจบ้างแล้ว แม้จะจนอยู่บ้างก็พอเป็นพอไป คนเรามันทุกข์เพราะหัวใจไม่รู้จักพอต่างหาก

ด้วยเหตุนี้ หลวงตาท่านจึงสอนพระเณรเสมอ เรื่องความเรียบง่าย มักน้อยสันโดษ การใช้สอย จตุปัจจัยไทยทานที่ศรัทธาญาติโยมถวายมานั้น ให้ใช้ด้วยความประหยัด ตามเหตุผลความจำเป็นเท่านั้น

ที่นี่ไม่มี “ป้ายชื่อ”

หลายท่านที่ตั้งใจจะมากราบหลวงตาที่ “วัดป่าบ้านตาด” อาจจะแปลกใจหากไม่พบป้ายชื่อวัด แต่นั่นก็อาจจะทำให้หลายคนได้นึกคิดจากปริศนาธรรม นี้ว่า

...กิเลสก็ไม่เห็นมีป้ายชื่อ แต่มันสามารถสร้างความทุกข์ภายในใจแก่เราได้บางครั้งจนถึงกับน้ำตาาร่วง

ในทางตรงกันข้าม สติปัญญาที่ใช้ในการถอดถอนกิเลสก็ไม่ได้มีป้ายชื่อหากผู้ใดมีความพากเพียร เจริญสติปัญญาให้สูงขึ้น ๆ แล้ว ย่อมสามารถก้าวพ้นจากทุกข์ได้เป็นลำดับ ๆ ไปเช่นเดียวกัน

ทำให้หลายท่านพอจะรู้ว่า หลวงตาท่านสอนอะไร ตั้งแต่เริ่มก้าวเข้ามาในวัดนี้...

ที่พักข้างทางจรมของหลวงตา

ภาคเหนือ

ภาคผนวก

วิธีนั่งสมาธิและเดินจงกรม

หน้า ๓๑๙

รายชื่อหนังสือธรรมเทศนาของหลวงตา

หน้า ๓๒๑

- งานเขียน (๑๓ เล่ม)
- หนังสือที่ถอดเทปจากการแสดงธรรม (อย่างน้อย ๑๐๗ เล่ม)
- วิดีโอเทป (๑ ม้วน)
- หนังสือภาษาเยอรมัน (๒ เล่ม)
- หนังสือภาษาอังกฤษ (๑๑ เล่ม)
- หนังสือที่ถอดเทปจากการแสดงธรรม... เพื่ออุ้มชูชาติ (อย่างน้อย ๒๑ เล่ม)

สถานพยาบาล

หน้า ๓๒๔

- ได้รับความช่วยเหลือจากหลวงตา
 - ประเทศไทย (๓๐ จังหวัด รวม ๑๐๗ แห่ง)
 - ประเทศลาว (๖ แขวง รวม ๖ แห่ง)

หน่วยงานราชการ และอื่นๆ

หน้า ๓๒๖

- ได้รับความช่วยเหลือจากหลวงตา (อย่างน้อย ๔๓ แห่ง)

วิธีนั่งสมาธิและเดินจงกรม

คัดย่อจากหนังสือ “ปฏิบัติทาพระอริยสงฆ์ธรรมฐาน สายท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต”
โดย ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน

การนั่งสมาธิ

๑. นั่งขัดสมาธิ ตามแบบพระพุทธรูปเอาขาขวาทับขาซ้าย มือขวาทับมือซ้าย วางมือทั้งสองไว้บนตัก

๒. ตั้งกายให้ตรง อย่าให้ก้มหน้าเงยหน้า อย่าให้เอียงซ้ายเอียงขวาจนผิดธรรมชาติ ไม่กดหรือเกร็งอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่ง อันเป็นการบังคับกายให้ลำบาก ปล่อยวางอวัยวะทุกส่วนไว้ตามปกติธรรม

๓. ระลึก **พุทโธ ธัมโม สังฆโม** ๓ ครั้ง อันเป็นองค์พระรัตนตรัยก่อน

๔. นึกคำบริกรรมภาวนา โดยกำหนดเอาเพียงบทเดียวติดต่อกันไปด้วยความมีสติ เช่น **พุทโธ พุทโธ พุทโธ...** เป็นต้น

ให้นึก **พุทโธ พุทโธ พุทโธ...** สืบเนื่องกันไปด้วยความมีสติ และพยายามทำความรู้สึกตัวอยู่กับ **พุทโธ พุทโธ พุทโธ...** อย่าให้จิตพลอยตัวไปสู่อารมณ์อื่น ระหว่างจิต สติกับคำบริกรรมมีความกลมกลืนกันได้เพียงไร ยิ่งเป็นความมุ่งหมายของการภาวนา เพียงนั้น ผลคือความสงบเย็นใจจะพึงเกิดขึ้น

การเดินจงกรม

๑. พึงกำหนดทางจงกรมที่ตนจะพึงเดิน สั้นหรือยาวเพียงไร ความยาว ๒๕ - ๓๐ ก้าวเป็นความเหมาะสมทั่วไป พึงดูว่าเราจะเดินจากที่นี่ไปถึงที่นั่นหรือถึงที่โน้น

สำหรับทิศทางที่ท่านนิยมปฏิบัติตามมี ๓ ทิศ คือ ตรงตามแนวตะวันออก ตะวันตก ๑ ตามแนวตะวันออกเฉียงใต้ ๑ ตามแนวตะวันออกเฉียงเหนือ ๑ จากนั้นตกแต่งทางจงกรมให้เรียบร้อยก่อนเดิน

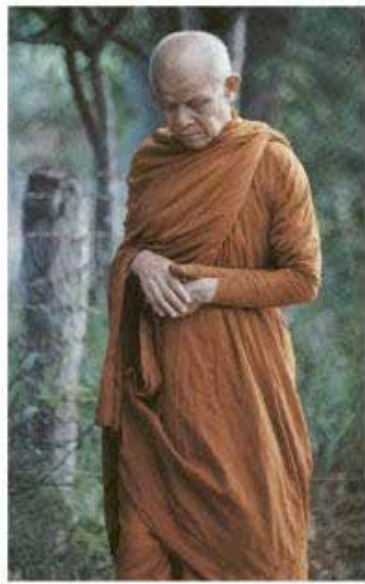
๒. ผู้จะเดินกรณาไปยืนที่ต้นทางจงกรม และพึงยกมือทั้งสองขึ้นประนมไว้เหนือระหว่างคิ้ว ระลึกคุณพระรัตนตรัยและระลึกถึงคุณของบิดามารดาอุปัชฌาย์อาจารย์ตลอดท่านผู้เคยมีพระคุณแก่ตน

จบลงแล้วรำพึงถึงความมุ่งหมายแห่งความเพียรที่กำลังจะทำด้วยความตั้งใจเพื่อผลนั้น ๆ เสร็จแล้วปล่อยมือลง

เอามือขวาทับมือซ้ายหาบกันไว้ใต้สะดือตามแบบพุทธรำพึง เจริญพรหมวิหาร ๔ จบแล้วทอดตาลงเบื้องต่ำ ทำสำรวม

๓. ตั้งสติกำหนดจิตและธรรมที่เคยนำมาบริกรรมกำกับใจ มี **พุทโธ พุทโธ พุทโธ...** เป็นต้น แล้วออกเดินจงกรมจากต้นทางถึงปลายทางจงกรมที่กำหนดไว้ เดินกลับไปกลับมาในทำสำรวม มีสติอยู่กับบทธรรมหรือสิ่งที่พิจารณา โดยสม่ำเสมอ ไม่สงัดใจไปอื่นจากงานที่กำลังทำอยู่ในเวลานั้น

๔. ขณะเดินจงกรม พึงกำหนดสติกับคำบริกรรม **พุทโธ พุทโธ พุทโธ...** ให้กลมกลืนเป็นอันเดียวกัน ปรองคองความเพียรด้วยสติสัมปชัญญะ มีใจแน่วแน่ต่อธรรมที่บริกรรม ให้จิตรู้อยู่กับ **พุทโธ พุทโธ พุทโธ...** ทุกระยะที่ก้าวเดินไปและถอยกลับมา

ข้อพึงสำรวม

- การเดิน ไม่พึงเดินไกวแขน
- ไม่เอามือขัดหลังหรือกอดอก
- ไม่เดินมองโน้นมองนี่ อันเป็นทำไม่สำรวม

รายชื่อหนังสือธรรมเทศนา
โดย หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน

งานเขียน (๑๓ เล่ม)

คำถาม - คำตอบ (เล่มเล็ก)	ประวัติหลวงปู่ขาว อนาลโย
คำถาม - คำตอบปัญหาธรรม	ปัญญาอบรมสมาธิ
ธรรมคู่แข่งขัน (ปี พ.ศ. ๒๕๐๑)	เพื่อใจที่ได้ทุกข์
ธรรมสามัคคี	เมตตาธรรม
ธรรมะในลิขิต	แว่นส่องธรรม
ปฏิบัติพาพระอุดมคคกรรมฐานสายท่าน	อันชนกชนนีนี้อรักเจ้า เทียมเท่าชีวิตก็ว่าได้
พระอาจารย์มั่นฯ (ปี พ.ศ. ๒๕๑๕)	(ปี พ.ศ. ๒๕๑๐)
ประวัติท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตะเถระ	
(ปี พ.ศ. ๒๕๑๔)	

หนังสือที่ถอดเทปจากการแสดงธรรม (๑๐๗ เล่ม)

ก้าวเดินตามหลักศาสนธรรม	ตามรอยพระบาท
กิเลสไม่เหนื่อธรรม	ทางของศาสดาและสาวก
แก่นธรรม	ทางเดินเพื่อความหลุดพ้น
ขอรัก คำที่มีคุณค่า	ทางพ้นทุกข์
เห็นใจขั้นสู่ธรรม	ทางร่มเย็น
เข็มทิศทางเดิน	ท่านอาจารย์พระมหาบัวในกรุงลอนดอน
เข้าสู่แดนนิพพาน	ที่พึงทางใจ
เข้าสู่แดนอวกาศของจิตของธรรม	ที่สุดของจิต
ความเกิดคือกองเพลิง	ที่สุดแห่งทุกข์
ความพิสดารของจิตตภาวนา	ธรรมชุดเตรียมพร้อม
ความรักเสมอต้นไม่มี	ธรรมเตือนใจ
ความลึกลับซับซ้อนของจิตวิญญาณ	ธรรมทายาท - อวิชชาวมตัวฯ - ธรรมแท้
ความสำคัญแห่ง “จิต”	ปรากฏที่ใจ
จิตตภาวนาเป็นหนทางแห่งความสงบ	ธรรมบูชา
จิตตภาวนาหนทางติดตามภพชาติ	ธรรมรัฐแท้... ต้องเป็นเช่นนี้
จิตพระอรหันต์	ธรรมสมบัติ
จิตมุ่งสู่ความหลุดพ้น	ธรรมสุใจ
จิตสันติ	ธรรมอุโฆษ
ชัยชนะเป็นของเรา แม้วาระสุดท้าย	ธรรมะชาวบ้าน
ชี้ทางดับทุกข์	ธรรมาวุธ
ดับไฟในใจกันเถิด	นิพพาน คือ นิพพาน

นิพพาน มิใช่อดีต มิใช่อนาคต
ปลุกใจให้ตื่น
ผู้บูชาตถาคต
ผู้มีวาสนา
แผ่นธรรม
ฝึกจิตรักษาใจ
พระธรรมเทศนาฯ
พัฒนาใจ
พุทธรักษา
พุทธโรหาย
พุดเสียบ้างไม่ใช่คุย
เพชรน้ำหนึ่ง
ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม
มรดกล้ำค่าของชาวพุทธ
มรรคผลนิพพานทำทนายอยู่ตลอดเวลา
มหาวิทยาลัยสงฆ์
รวมเล่ม (ในลอนดอน, สามัคคี, คู่แข่งขัน,
ธรรมะในลิขิต)
รากแก้วของศาสนา
เรียงลำดับอริยภูมิ
เรากับจิต
โลกฤชาตธรรมได้
โลกวิภูษะ ๓
วันเกิด วันตาย
วาระสุดท้าย
วิธีปฏิบัติธรรมเบื้องต้น
แว่นดวงใจ
ศาสนธรรมปลุกคนให้ตื่น
ศาสนาเป็นตัวอย่างของโลก
ศาสนาอยู่ที่ไหน
สตินายคummings
สมถธรรม - วิปัสสนาธรรม
สังวรธรรม

สายทางวิภูษะ
แสงโลก แสงธรรม
หลวงตาสอนเด็ก
หลักการดำเนินเพื่อมรรคเพื่อผล
หลักของใจ
หลักของพระศาสนา
หลักธรรมคือหลักใจ
หลักธรรมหลักความจริง
หลักนียยานิกธรรม
หลักมัชฌิมาสายทางร่มเย็น ๑, ๒, ๓
ห่วงใยหมู่คณะ
หัวใจดวงเสาะแสวงหา
ห่างทุกข์ด้วยธรรม
เหตุผลเหนือชีวิต
อนุပ္พพิกธา
อมตธรรม
อยู่แบบมีที่พึ่ง
อริยสังขารจริงอย่างนี้
ออกจากหัวใจหลวงตา
อะไรจะจริงยิ่งกว่าธรรม
อำนาจแห่งความดี
เอาศีลธรรมคืนมา
พ่อแม่ ครู อาจารย์
บุชาธรรม
โรงงานใหญ่ของหลวงตา
ดูใจตัวเอง
เมตตธรรม
ฝากมรดก
ทางเดินของเศรษฐี
จงกลบัวบาป
ทาน
หยดน้ำบนใบบัว ฉบับประชาชน
หยดน้ำบนใบบัว ฉบับนักเรียน

วิถีโอเทป (๑ ม้วน)

ชีวิตในวัดป่าบ้านตาด

รายชื่อหนังสือ... ภาษาเยอรมัน (๒ เล่ม)

- 1999 Ein Leben innerer Werte: Ein umfassender Leitfaden zur buddhistischen Praxis
(so far Extracts)
- 1999 Patipada: Die Praxis des Ehrenwerten Lehrmeisters Acharn Mun (so far Extracts)

รายชื่อหนังสือ... ภาษาอังกฤษ (๑๑ เล่ม)

- ... Wisdom Develops Samadhi
- 1974 The Dhamma Teaching of Acariya Maha Boowa in London
- 1976 Forest Dhamma : A Selection of Talks on Buddhist Practice
- 1980 Amata Dhamma (6 talks on Dhamma)
- 1982 The Venerable Phra Acharn Mun Bhuridatta Thera (Meditation Master)
- 1987 Straight from the Heart (13 talks on the Practice of Meditation)
- 1988 Things as They are : A Collection of Talks on the Training of the Mind
(13 talks)
- 1992 To the Last Breath & by Acharn Kor Khao Suan Luang: "Direction of Insight"
- 1994 Kammadthana (The Basis of Practice)
- 1997 Patipada or the Mode of Practice of Venerable Acharn Mun
- 1998 A Life of Inner Quality : A Comprehensive Guide to Buddhist Practice
(10 talks)

รายชื่อหนังสือที่ถอดเทปจากการแสดงธรรม... เพื่ออุ้มชูชาติ (อย่างน้อย ๒๑ เล่ม)

คำขาดของหลวงตาบัวเกี่ยวกับผ้าป่า ๘๔๐๐๐ กอง	สายบุญสายกรรมคนไทย...
ช่วยชาติกับหลวงตาบัว	เคยร่วมสร้างไว้ในกาลก่อน
ทองคำขาดคลังหลวง	หลักทรัพย์อุดหนุนปลาย... หลักใจแก้ไขเหตุ...
ทำไมหลวงตาบัวต้องออกจากป่ามาช่วยชาติ	สยามประเทศยั่งยืน
"ธรรม" คำแผ่นดิน	ญาณสัมปันโนบูชา
ธรรมสามัคคีนี้เพื่อชาติ	เมตตาธรรมคำจูนหนุนชาติไทย
พระไตรปิฎกใน - พระไตรปิฎกนอก	อุบายวิธีกสิณกินสมบัติในคลังหลวง
พระอรหันต์ไม่สูญสิ้นจากโลก	รวมพลังพิทักษ์คลังหลวง
พระอรหันต์แห่งประวัติศาสตร์	ฤาจะล้ม "คนทั้งแผ่นดิน"
มรรควิธีของหลวงตา... ฤาว่าทางรอดเศรษฐกิจไทย	คลังหลวง คือหัวใจของชาติ
มหาทานมหากุศล	งานของหลวงตา
รักชาติไทย ส่งเสริมสินค้าไทย	

สถานพยาบาล

สถานพยาบาลที่ได้รับความอนุเคราะห์ด้านการแพทย์และเครื่องอุปโภคบริโภค
จาก หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน (๑๕๕ แห่ง)

ประเทศไทย

(๓๐ จังหวัด) ประกอบด้วยโรงพยาบาล ๑๔๔ แห่ง สถานีอนามัย ๖ แห่ง สนง.สาธารณสุข-
อำเภอ ๑ แห่ง สนง.สาธารณสุขจังหวัด ๓ แห่ง ศูนย์ทางการแพทย์ ๑ แห่ง

อุดรธานี

(๒๖ แห่ง) : สาธารณสุขจังหวัด, ร.พ.ศูนย์อุดรธานี, ค่ายประจักษ์ศิลปาคม, หนองแสง,
หนองวัวซอ, กุดจับ, สร้างคอม, เพ็ญ, นาบุญ, น้ำโสม, บ้านดุง, ฟุ่งฝน, ไชยวาน,
หนองหาน, ศรีธาตุ, วังสามหมอ, กองบิน ๒๓, กุมภวาปี, โนนสะอาด, พิบูลย์รักษ์,
บ้านผือ, ห้วยเกิ้ง, สถานีอนามัยบ้านตาด, สถานีอนามัยบ้านหนองหมื่นท้าว,
สถานีอนามัยโนนสำราญ, สถานีอนามัยกุดดอกคำ

สกลนคร

(๑๗ แห่ง) : สาธารณสุขจังหวัด, ร.พ.สว่างแดนดิน, บ้านม่วง, คำตาก้า, วาริชภูมิ, กุดบาก,
พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร, เจริญศิลป์, ส่องดาว, ค่ายกฤษณ์สีวะรา, โพนนาแก้ว,
นิคมน้ำอูน, อากาศอำนวย, พังโคน, วานรนิวาส, โคกศรีสุพรรณ, เต่างอย

หนองคาย

(๑๔ แห่ง) : ร.พ.หนองคาย, พรเจริญ, บึงกาฬ, ปากคาด, โพนพิสัย, บึงโขงหลง, สมเด็จ-
พระยุพราชท่าบ่อ, เซกา, ศรีเชียงใหม่, บุ่งคล้า, สังคม, สาธารณสุข อ.บึงโขงหลง,
ศรีวิไล, โขพิสัย

นครพนม

(๑๐ แห่ง) : ร.พ.นครพนม, บ้านแพง, นาหว้า, ศรีสงคราม, นาทม, เรณูนคร, โพนสวรรค์,
ท่าอุเทน, สถานีอนามัยสามผง, สถานีอนามัยบ้านกกบก

ขอนแก่น

(๗ แห่ง) : ร.พ.พล, แวงน้อย, แวงใหญ่, บ้านฝาง, เขาสวนกวาง, สีชมพู, ภูผาม่าน

หนองบัวลำภู

(๖ แห่ง) : สาธารณสุขจังหวัด, ร.พ.หนองบัวลำภู, โนนสัง, ศรีบุญเรือง, นากลาง,
สุวรรณคูหา

เลย

(๗ แห่ง) : ร.พ.วังสะพุง, ภูหลวง, นาแห้ว, ภูเรือ, ด่านซ้าย, ท่าลี่, ปากชม

กาฬสินธุ์

(๑๒ แห่ง) : ร.พ.นามน, คำม่วง, หนองกุงศรี, ท่าคันโท, ยางตลาด, สหัสขันธ์, สมเด็จ, ร่องคำ,
ห้วยเม็ก, ห้วยผึ้ง, กมลาไสย, กุฉินารายณ์

มุกดาหาร (๖ แห่ง)	: ร.พ.มุกดาหาร, ดงหลวง, หนองสูง, คำชะอี, ดอนตาล, หัวน้ำใหญ่
มหาสารคาม (๔ แห่ง)	: ร.พ.กันทรวิชัย, วาปีปทุม, นาตุน, พยัคฆภูมิพิสัย
เพชรบูรณ์ (๓ แห่ง)	: ร.พ.หล่มสัก, น้ำหนาว, เขาค้อ
ชัยภูมิ (๔ แห่ง)	: ร.พ.เกษตรสมบูรณ์, ชัยภูมิ, คอนสาร, คอนสวรรค์, หนองบัวระเหว, บ้านแท่น, ภูคิงชุมพล, เทพสถิต
พิจิตร (๒ แห่ง)	: ร.พ.พิจิตร, โพธิ์ประทับช้าง
ศรีสะเกษ (๒ แห่ง)	: ร.พ.ศรีรัตนะ, ยางชุมน้อย
นครราชสีมา (๒ แห่ง)	: ร.พ.นครบุรี, พิมาย
บุรีรัมย์ (๑ แห่ง)	: ร.พ.บ้านกรวด
สุรินทร์ (๑ แห่ง)	: ร.พ.สนม
ร้อยเอ็ด (๓ แห่ง)	: ร.พ.เมยวดี, โพนทราย, ธวัชบุรี
ยโสธร (๑ แห่ง)	: ร.พ.คำเขื่อนแก้ว
เขียงราย (๑ แห่ง)	: ร.พ.เวียงแก่น
น่าน (๑ แห่ง)	: ร.พ.น่าน
อุดรดิตถ์ (๒ แห่ง)	: ร.พ.อุดรดิตถ์, ฟากท่า
อุบลราชธานี (๓ แห่ง)	: ร.พ.เขมราฐ, โขงเจียม, บุณฑริก
สุราษฎร์ธานี (๒ แห่ง)	: ร.พ.ไชยา, พุนพิน
นราธิวาส (๑ แห่ง)	: ร.พ.นราธิวาสราชชนครินทร์
พังงา (๑ แห่ง)	: ร.พ.เกาะยาว
กระบี่ (๑ แห่ง)	: ร.พ.ปลายพระยา
ฉะเชิงเทรา (๑ แห่ง)	: ร.พ.พนมสารคาม
นนทบุรี (๑ แห่ง)	: ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ
ประเทศลาว (๖ แขวง)	: ร.พ.เวียงจันทน์, คำม่วน, ปริก้าไชย, สุวรรณเขต, พงสาลี, ปากซัน

หน่วยงานราชการ และอื่น ๆ

หน่วยงานที่ได้รับความอนุเคราะห์จากหลวงตา (อย่างน้อย ๔๓ แห่ง)

- อุดรธานี (๒๔ แห่ง)** : ตชด.ค่ายเสนีย์รัตนุทธ, ตำรวจทางหลวงจังหวัด, ตำรวจภูธร อ.เมือง
อุดรธานี, สถานีตำรวจภูธร อ.กุมภวาปี, ตำรวจสันติบาลจังหวัด, เรือน
จำกลางจังหวัด, รพช. จังหวัด, สถานีรถไฟจังหวัด, สถานสงเคราะห์เด็ก
หญิงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ, บ้านเด็กแสงตะวันศูนย์เลี้ยงเด็ก อ.โนนสะอาด,
โรงเรียนบ้านตาด, โรงเรียนอุดรธรรมานุสรณ์, โรงเรียนสตรีราชินูทิศ,
โรงเรียนหนองแสงวิทยา, โรงเรียนบ้านดงเมือง, โรงเรียนบ้านหนองตุ,
โรงเรียนค่ายประจักษ์ศิลปาคม, โรงเรียนโนนสะอาดพิทยาสรรค์
โรงเรียนบ้านถ่อน, โรงเรียนบ้านเสาเล้าผักชี, โรงเรียนบ้านหาดสภาพร
อ.โนนสะอาด, โรงเรียนหนองตุม
- กรุงเทพมหานคร (๓ แห่ง)**: ทักษสถานหญิงกรมราชทัณฑ์, บ้านเลี้ยงสุนัขถนนพุทธมณฑล ๓,
สวนสัตว์ดุสิต
- เพชรบูรณ์ (๓ แห่ง)** : สถานีตำรวจภูธร อ.น้ำหนาว, อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว (ห้วยสนามทราย),
ป้อมตำรวจห้วยสนามทราย
- นนทบุรี (๒ แห่ง)** : บ้านสงเคราะห์เด็กปากเกร็ด, บ้านสงเคราะห์สัตว์พิการ
- สกลนคร (๒ แห่ง)** : สถานีตำรวจภูธรกิ่ง อ.ภูพาน
- อุดรดิตถ์ (๓ แห่ง)** : โรงเรียนพากท่าวิทยา, โรงเรียนบ้านนาหน้า, โรงเรียนวัดบ้านปากไพร
- หนองบัวลำภู (๑ แห่ง)** : เรือนจำกลางจังหวัด
- ลำปาง (๑ แห่ง)** : ศูนย์พัฒนาสมรรถภาพคนตาบอด
- กาญจนบุรี (๑ แห่ง)** : มูลนิธิวัดป่าหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน
- ขอนแก่น (๑ แห่ง)** : อุทยานแห่งชาติภูเวียง
- นครราชสีมา (๑ แห่ง)** : อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
- หนองคาย (๑ แห่ง)** : สถานีเรือรัตนวาปี

ฯลฯ

หนังสือ “หยดน้ำบนใบบัว” นี้สำเร็จลงได้จากความสามัคคีร่วมมือ
ร่วมน้ำใจจากทั้งบรรพชิตและฆราวาสจำนวนไม่น้อย ความพร้อมเพรียงดังกล่าว
เกิดขึ้นได้ด้วยทุกท่านล้วนมีความเคารพบูชาต่อองค์หลวงตา อีกทั้งปรารถนา
ตรงกันว่า ขอให้หนังสือนี้เป็นประโยชน์อย่างกว้างขวางที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ต่อเยาวชนคนไทยทั่วประเทศเพื่อให้มีหลักใจ มีศีลธรรม ความประพฤติที่
ถูกต้องดีงามตามทำนองคลองธรรม สมความตั้งใจของหลวงตาที่ลิขิตไว้ใน
หนังสือธรรมะทุกเล่มว่า

**“...หลวงตาไม่ต้องการอะไรยิ่งกว่าใจที่เป็นสมบัติล้ำค่ากว่าสมบัติ
ใด ๆ ในโลก...”**

โอกาสนี้ กระทรวงศึกษาธิการขอขอบคุณทุก ๆ ท่านเป็นอย่างสูงที่ได้
สละเวลา กำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ จนหนังสือนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี
ขอบคุณพระศรีรัตนตรัยและเมตตาธรรมบารมีธรรมของหลวงตาได้โปรดดลบันดาล
ให้คณะผู้จัดทำ ผู้เกี่ยวข้องทุก ๆ ท่าน ตลอดจนท่านผู้อ่าน ประสบแต่ความสุข
ความเจริญด้วยจตุรพิธพรชัย ปรารถนาสิ่งใดที่ถูกต้องดีงาม ขอให้สมความมุ่งมาด
ปรารถนาทุกประการเทอญ

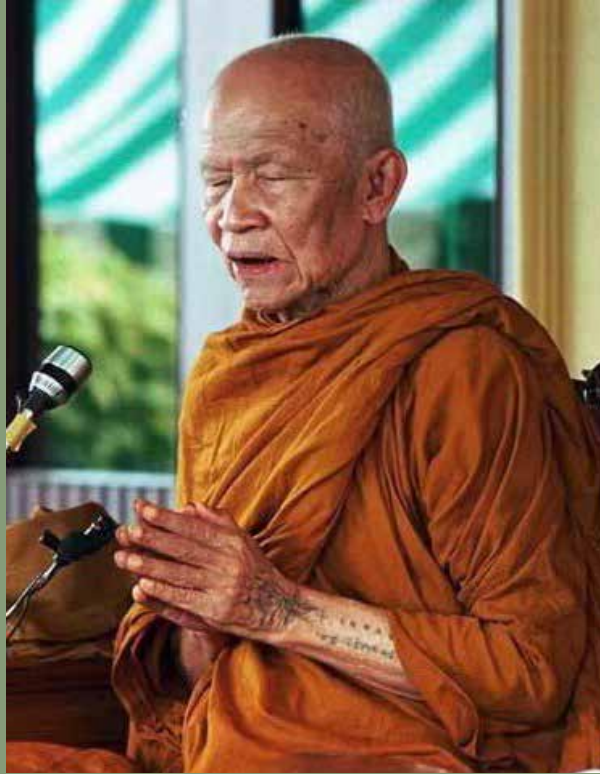
“ผู้ที่รู้ว่าทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ทำงานเสร็จสิ้นลงไปแล้วคืออะไร
นั้นไม่ใช่สังขธรรมแต่เป็นวิมุตติธรรม ธรรมนอกสมมุติ”

“ขอให้ทุก ๆ ท่าน ตั้งอกตั้งใจพาดฟันหันแหลกลงไปอย่าเสียดายชีวิต
อย่างไรก็ต้องตาย ก่อนตายให้ได้พาดฟันหันแหลกกิเลสให้ได้ชัยชนะเสียก่อน
ร่างมันจะไปเมื่อไร พญามัจจุราชอันเป็นเสนาใหญ่จะมาเอาร่างกายนี้ไป
ให้มันได้แต่กากเมืองไป ตัวจริงสมบัติอันล้ำค่าถอนตัวออกมาแล้ว
ได้แต่กากเมืองไปเท่านั้น ความพิโรธรำพันอาลัยเสียดายไม่มี
เพราะรู้แจ้งเห็นจริงเต็มภูมิจิตภูมิธรรมแล้วตั้งแต่ยังไม่ตาย
นั้น นักปฏิบัติเราจึงน่าจะชมเชยว่าเป็นคนฉลาด ศาสดาเป็นครูสอนในวิชานักรบ
อยู่จบพรหมจรรย์อย่างสง่างามเป็น สังฆโสภณา”

(๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๓ อย่าประมาทอนใจ)

“จงเอาให้กิเลสเสียน้ำตาบ้างซิ !
ที่เป็นมามีแต่เราเสียน้ำตา
เพราะแพ้กิเลส เพราะความบอบซ้ำ
ความทุกข์ทรมานจากกิเลสดัดสันดาน
คราวนี้ชาตินี้เอาให้กิเลสม้วนเสื่อ
กลับบ้านลองดู จะมีความสุข
ความสง่าผ่าเผยเพียงไร
เมื่อปลดแอกจากคอกแล้ว”

“...สติเป็นของสำคัญมาก
ในทางความเพียร ถ้าขาดสติบรรคใดตอนใด
เรียกว่าขาดความเพียรแล้ว
เดินจงกรมอยู่ไม่มีความหมาย
นั่งสมาธิอยู่ก็ไม่มีความหมาย
อิริยาบถต่าง ๆ ถ้าขาดสติแล้ว
เรียกว่าขาดความเพียรในการชำระกิเลส
มีสติกำกับอยู่เท่านั้น
เรียกว่าเจริญภาวนาเพื่อทำจิตให้สงบ...”

“อย่าสนใจอย่าเข้าใจว่าสิ่งใดดีในโลกธาตุนี้ นอกจากดวงธรรม
คือความพ้นทุกข์นี้เท่านั้นเป็นของวิเศษ
ให้ชะมักเขม่นเช่นฆ่าลงที่ตรงนี้
พระพุทธเจ้าประเสริฐที่ตรงนี้ประเสริฐด้วยความเพียร
แก้สิ่งที่หยาบโโลนทั้งหลายภายในจิตใจนี้ออกแล้ว
กลายเป็นผู้ประเสริฐขึ้นมา ประเสริฐด้วยงานดังที่กล่าวมา
จงยึดเป็นหลักจิตหลักใจ ยึดเป็นหลักเป็นหลักตายกับที่ตรงนี้
จะเห็นแดนแห่งความพ้นทุกข์ขึ้นมาในวันหนึ่งโดยไม่ต้องสงสัย”

(๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๓ อย่าประมาทอนใจ)